ภาคผนวก

ข

รายละเอียดรายงานการศึกษา

การประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
เกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

สำนักกรรมาธิการ ๒
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รายละเอียดรายงานการศึกษา
การประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
เกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ระหว่างวันที่ ๑๗ มกราคม – ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

จัดทำโดย
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์
และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

สำนักกรรมาธิการ ๒
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

ที่ประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ ได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้มีหน้าที่และอำนาจประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

คณะอนุกรรมาธิการได้กำหนดแนวทางการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ประกอบด้วย (๑) ตู้ ปณ. ๙ ปณ.รัฐสภา ๑๐๓๐๕ (๒) การแสดงความคิดเห็นบนหน้าเว็บไซต์ของคณะกรรมาธิการ URL:constitution60.parliament.go.th (๓) Facebook : ศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ แนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ 60 https://www.facebook.com/ constitution60 (๔) LINE@:constitution60 (๕) E-mail: constitution60@ parliament.go.th (๖) การยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญ ณ บริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (๗) การจัดทำแบบสอบถามทั้งในรูปแบบแบบสอบถามทั่วไปและแบบสอบถามเฉพาะ (๘) การจัดสัมมนาของคณะกรรมาธิการในรูปแบบที่เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๗ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มประชาสังคม กลุ่มสตรี กลุ่มแรงงาน กลุ่มนิสิต นักศึกษา และเยาวชน กลุ่มการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มกระบวนการยุติธรรม กลุ่มการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มการพัฒนาเศรษฐกิจ กลุ่มระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง กลุ่มตัวแทนพรรคการเมือง กลุ่มนโยบายแห่งรัฐ/การจัดบริหารของรัฐ กลุ่มองค์กรตามรัฐธรรมนูญ/องค์กรอิสระ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มปฏิรูปกฎหมาย และปฏิรูประบบราชการ และกลุ่มสิทธิเสรีภาพ/สิทธิชุมชน การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้างในมหาวิทยาลัยจำนวน ๕ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา รวมทั้งการจัดสัมมนาจากองค์กรอื่นโดยการแสดงเจตจำนงให้คณะอนุกรรมาธิการเดินทางไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ การจัดสัมมนาของภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยร่วมกับสถาบันสร้างอนาคตไทย คณะกรรมการรณรงค์ประชาธิปไตย (ครป.) และ ๓๐ องค์กรประชาธิปไตย สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น และที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภายหลังการรวบรวมข้อมูลจากการรับฟังทุกช่องทาง คณะอนุกรรมาธิการได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาศึกษา วิเคราะห์ เพื่อประมวลผลโดยการคงหลักการและเจตจำนงเดิมของประชาชนที่ได้แสดงความคิดเห็นต่อคณะอนุกรรมาธิการให้มากที่สุด ซึ่งผลการศึกษาปรากฏอยู่ในรายละเอียดรายงานการศึกษาฉบับนี้

คณะอนุกรรมาธิการขอขอบคุณหน่วยงานภาคราชการ หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้าร่วมประชุมหรือแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมาธิการ แม้ว่าในช่วงการศึกษาต้องประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID – 19) แต่ทุกภาคส่วนได้ให้ความร่วมมือในการปรับรูปแบบการรับฟังความคิดเห็นอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ขอขอบคุณสถาบันพระปกเกล้าที่สนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการและบุคลากรเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมาธิการเป็นอย่างดียิ่ง

คณะอนุกรรมาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายละเอียดรายงานการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

นายวัฒนา เมืองสุข
ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
ประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
สิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

รายนามคณะอนุกรรมาธิการ

ภาพรวมรายงานการศึกษา ๑

๑. การรวบรวมความคิดเห็นทางตู้ ปณ. ๙ ปณ.รัฐสภา ๑๐๓๐๕ ๑๐

๒. การรวบรวมความคิดเห็นบนหน้าเว็บไซต์ของคณะกรรมาธิการ
URL:constitution60.parliament.go.th ๑๒

๓. การรวบรวมความคิดเห็นทาง Facebook : ศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์
แนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๖๐ https://www.facebook.com/ constitution60 ๒๓

๔. การรวบรวมความคิดเห็นทาง LINE@ : constitution60 ๒๖

๕. การรวบรวมความคิดเห็นทาง E-mail: constitution60@ parliament.go.th ๓๐

๖. การยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญ ณ บริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา
ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๓๗

๗. การรวบรวมความคิดเห็นจากแบบสอบถาม

๗.๑ แบบสอบถามกลุ่มทั่วไป ๔๑

๗.๒ แบบสอบถามกลุ่มเฉพาะ ๑๐๖

๗.๒.๑ แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ
และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๑๐๗

๗.๒.๒ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชน
ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ) ๒๔๒

๗.๒.๓ ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง
การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ
ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ) ๓๔๖

๗.๒.๔ ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ
การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ
และการมีส่วนร่วมของประชาชน) ๔๒๑

๗.๒.๕ ความเห็นต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ๔๘๕

๗.๒.๖ เรื่องอื่น ๆ ๕๓๖

๘. การจัดสัมมนาของคณะกรรมาธิการวิสามัญ

๘.๑ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ๕๔๑

๘.๑.๑ กลุ่มผู้พิการ ๕๔๒

๘.๑.๒ กลุ่มประชาสังคม ๕๕๑

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๘.๑.๓ กลุ่มสตรี ๕๕๙
๘.๑.๔ กลุ่มแรงงาน ๕๖๔
๘.๑.๕ กลุ่มนิสิต นักศึกษา และเยาวชน ๕๗๑
๘.๑.๖ กลุ่มการกระจายอำนาจ ๕๗๙
๘.๑.๗ กลุ่มกระบวนการยุติธรรม ๕๙๐
๘.๑.๘ กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๖๐๕
๘.๑.๙ กลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน ๖๑๕
๘.๑.๑๐ กลุ่มการพัฒนาเศรษฐกิจ ๖๒๙
๘.๑.๑๑ กลุ่มระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง ๖๓๘
๘.๑.๑๒ กลุ่มตัวแทนพรรคการเมือง ๖๕๓
๘.๑.๑๓ กลุ่มนโยบายแห่งรัฐ / การจัดบริการของรัฐ ๖๖๒
๘.๑.๑๔ กลุ่มองค์กรตามรัฐธรรมนูญ / องค์กรอิสระ ๖๗๒
๘.๑.๑๕ กลุ่มชาติพันธุ์ ๖๗๙
๘.๑.๑๖ กลุ่มปฏิรูปกฎหมายและปฏิรูประบบราชการ ๖๘๖
๘.๑.๑๗ กลุ่มสิทธิเสรีภาพ / สิทธิชุมชน ๖๙๗
๘.๒ การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ๗๑๑
๘.๒.๑ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ จังหวัดเชียงใหม่ ๗๑๒
๘.๒.๒ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ จังหวัดขอนแก่น ๗๓๓
๘.๒.๓ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ จังหวัดชลบุรี ๗๔๔
๘.๒.๔ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๗๕๒
๘.๒.๕ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ จังหวัดสงขลา ๗๖๑
๘.๓ การจัดสัมมนาโดยองค์กรอื่น ๗๗๔
๘.๓.๑ การจัดสัมมนาของภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ร่วมกับสถาบันสร้างอนาคตไทย คณะกรรมการรณรงค์ประชาธิปไตย (ครป.) และ ๓๐ องค์กรประชาธิปไตย ๗๗๕
๘.๓.๒ การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ณ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ๘๐๓

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๘.๓.๓ การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๘๐๘

๘.๓.๔ การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์บุญชนะ อัตถากร วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ๘๒๒

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ภาคผนวก ข คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการ

ภาคผนวก ค คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ของสถาบันพระปกเกล้า

ภาคผนวก จ ฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมาธิการ

ภาคผนวก ฉ รายละเอียดข้อเสนอของกลุ่มรัฐธรรมนูญก้าวหน้า (CONLAB) คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) และนายสุคนธ์ สว่างแจ้ง โดยข้อเสนอนี้ได้รับวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๓ หลังจากที่คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ได้นำเสนอข้อสรุปต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้ว

ดัชนีสืบค้น

รายนามคณะอนุกรรมาธิการ

นายวัฒนา เมืองสุข
ประธานคณะอนุกรรมาธิการ

นายวิเชียร ชวลิต
รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย
รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยพร รัตนเศรษฐ
เลขานุการคณะอนุกรรมาธิการ

นายรังสิมันต์ โรม
โฆษกคณะอนุกรรมาธิการ

นางสาวธณิกานต์ พรพงษาโรจน์
โฆษกคณะอนุกรรมาธิการ

นายสุทิน คลังแสง
อนุกรรมาธิการ

นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ
อนุกรรมาธิการ

นายโกวิทย์ ธารณา
อนุกรรมาธิการ

นายเอกพันธุ์ ปิณฑวนิช
อนุกรรมาธิการ

รายงานการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ
ประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
สภาผู้แทนราษฎร

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพุธที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๒ ได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (นายสุทิน คลังแสงและนายปิยบุตร แสงกนกกุล เป็นผู้เสนอ) ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษากระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (นายสมคิด เชื้อคง กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษาและแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (นายเทพไท เสนพงศ์ เป็นผู้เสนอ) ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (นายนิกร จำนง และนายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ เป็นผู้เสนอ) ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รวมกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ที่เกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (นายวิเชียร ชวลิต เป็นผู้เสนอ) และญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคระกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (นายจตุพร เจริญเชื้อ เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยได้กำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษาไว้ ๑๒๐ วัน ต่อมาคณะกรรมาธิการวิสามัญได้ขอขยายเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปอีก ๗๐ วัน โดยสิ้นสุดในวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๓ และขอขยายเวลาอีกครั้งหนึ่งโดยสิ้นสุดในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๓

ที่ประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๒ วันศุกร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ ได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งอนุกรรมาธิการคณะนี้ประกอบด้วย

(๑) นายวัฒนา เมืองสุข	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
(๒) นายวิเชียร ชวลิต	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
(๓) นายสุทิน คลังแสง	อนุกรรมาธิการ
(๔) นายธนกร วังบุญคงชนะ	อนุกรรมาธิการ

(๕) นายรังสิมันต์ โรม อนุกรรมาธิการ
(๖) นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ อนุกรรมาธิการ
(๗) นางสาวธณิกานต์ พรพงษาโรจน์ อนุกรรมาธิการ
(๘) ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย อนุกรรมาธิการ
(๙) ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยพร รัตนเศรษฐ อนุกรรมาธิการ
(๑๐) นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช อนุกรรมาธิการ

ต่อมานายธนกร วังบุญคงชนะ อนุกรรมาธิการ ขอลาออกจากตำแหน่ง ที่ประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๓ จึงมีมติตั้งนายโกวิทย์ ธารณา เป็นอนุกรรมาธิการแทนตำแหน่งที่ว่าง

๑. ที่ประชุมคณะอนุกรรมาธิการได้มีมติเลือกตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

(๑) นายวัฒนา เมืองสุข เป็นประธานคณะอนุกรรมาธิการ
(๒) นายวิเชียร ชวลิต เป็นรองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
(๓) ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย เป็นรองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
(๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยพร รัตนเศรษฐ เป็นเลขานุการคณะอนุกรรมาธิการ
(๕) นายรังสิมันต์ โรม เป็นโฆษกคณะอนุกรรมาธิการ
(๖) นางสาวธณิกานต์ พรพงษาโรจน์ เป็นโฆษกคณะอนุกรรมาธิการ
(๗) นายสุทิน คลังแสง เป็นอนุกรรมาธิการ
(๘) นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ เป็นอนุกรรมาธิการ
(๙) นายโกวิทย์ ธารณา เป็นอนุกรรมาธิการ
(๑๐) นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช เป็นอนุกรรมาธิการ

๒. ที่ประชุมคณะอนุกรรมาธิการได้มีมติตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะด้านวิชาการแก่คณะอนุกรรมาธิการ ดังนี้

(๑) นายวรรณรัตน์ ชาญนุกูล
(๒) นายชัยธวัช ตุลาธน
(๓) พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง
(๔) นายยงยุทธ ติยะไพรัช
(๕) นายดำรงค์ พิเดช
(๖) นายพงศกร อรรณนพพร
(๗) ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุสรณ์ ธรรมใจ
(๘) ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย
(๙) ศาสตราจารย์นิเวศน์ นันทจิต
(๑๐) นายสุทัศน์ เงินหมื่น
(๑๑) นายภูมภัสส์ พงษ์จิรนิธิภร
(๑๒) นายสัญญา สถิรบุตร

(๑๓) ร้อยตำรวจโท อาทิตย์ บุญญะโสภัต
(๑๔) นายนำลาภ เบ้าสุวรรณ
(๑๕) นายพจน์ เจริญสันเทียะ
(๑๖) นายณริช ผลานุรักษา
(๑๗) นายสังข์ ทรัพย์พันแสง
(๑๘) นายดิสทัต คำประกอบ
(๑๙) นายธนชาติ แสงประดับ
(๒๐) นางสาวชุติมา กุมาร
(๒๑) นางอมรัตน์ โชคปมิตต์กุล
(๒๒) รองศาสตราจารย์ชลวิทย์ เจียรจิตต์
(๒๓) พันเอก (พิเศษ) ดร. เจียรนัย วงศ์สะอาด
(๒๔) ว่าที่ร้อยตรี ถวัลย์ รุยาพร
(๒๕) นายยิ่งชีพ อัชฌานนท์
(๒๖) นายลำสัน เลิศกูลประหยัด
(๒๗) นายณัฐรุจ วงศ์ทางสวัสดิ์
(๒๘) นายคมสัณห์ ฐานะโชติพันธุ์
(๒๙) นายวรภพ วิริยะโรจน์
(๓๐) นายโคทม อารียา
(๓๑) นายพริษฐ์ ชีวารักษ์
(๓๒) นางสาววทันยา วงษ์โอภาสี
(๓๓) ร้อยโทหญิง สุณิสา ทิวากรดำรง

๓. หน้าที่และอำนาจของคณะอนุกรรมาธิการ

คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีหน้าที่และอำนาจประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๔. กรอบระยะเวลาดำเนินการ

คณะอนุกรรมาธิการดำเนินการศึกษาในระหว่าง วันที่ ๑๗ มกราคม – ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

๕. วิธีการรวบรวมความคิดเห็นของประชาชน

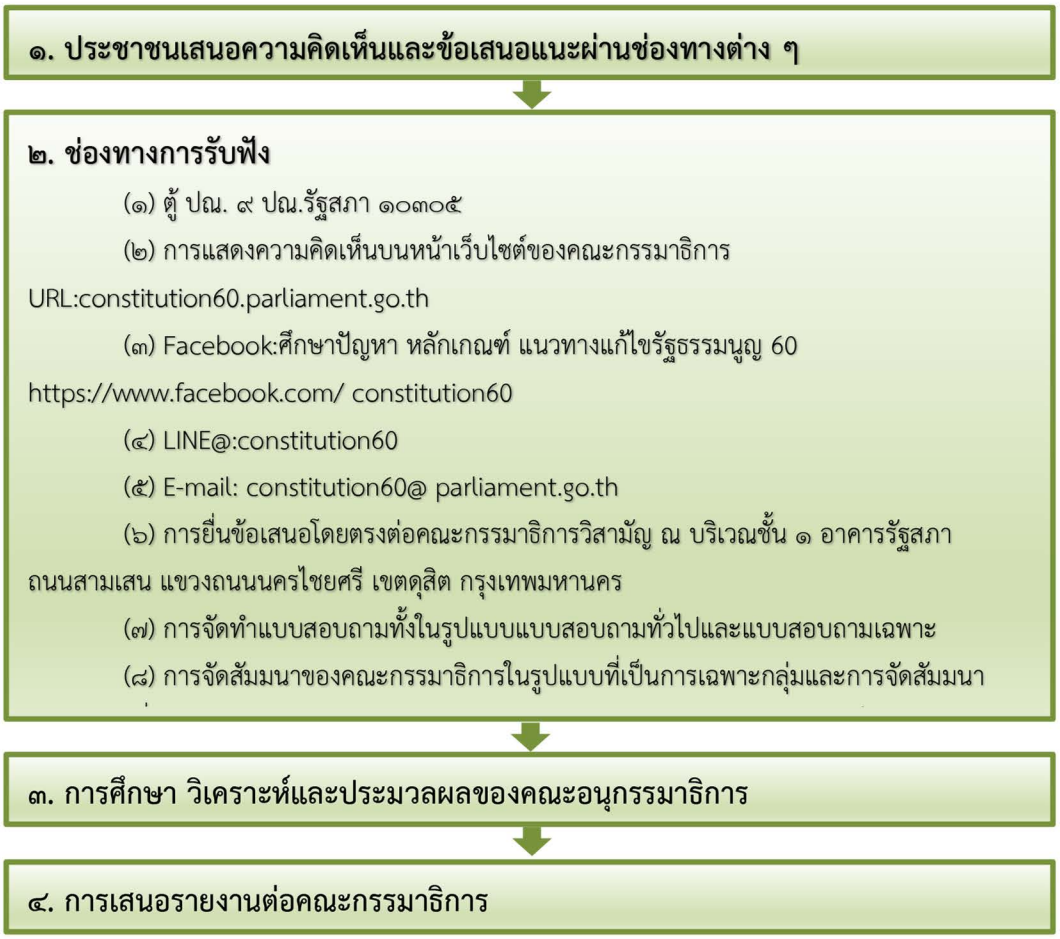

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ

คณะอนุกรรมาธิการได้มีการรวบรวมความคิดเห็นผ่านช่องทาง ๘ ช่องทาง ได้แก่

๕.๑ ตู้ ปณ. ๙ ปณ.รัฐสภา ๑๐๓๐๕ มีความเห็นจำนวน **๑ ความเห็น**

๕.๒ เว็บไซต์ของคณะกรรมาธิการ URL:constitution๖๐.parliament.go.th มีความเห็นจำนวน **๑๕ ความเห็น**

๕.๓ Facebook:ศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ แนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๖๐ https://www.facebook.com/ constitution๖๐ มีความเห็นจำนวน **๓ ความเห็น**

๕.๔ LINE@:constitution๖๐ มีความเห็นจำนวน **๔ ความเห็น**

๕.๕ E-mail: constitution๖๐@ parliament.go.th มีความเห็นจำนวน **๓ ความเห็น**

๕.๖ การยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญ ณ บริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีความเห็นจำนวน **๓ ความเห็น**

๕.๗ การรับฟังความคิดเห็นจากการจัดทำแบบสอบถามทั้งในรูปแบบแบบสอบถามทั่วไปและแบบสอบถามเฉพาะ

๕.๗.๑ แบบสอบถามทั่วไป มีความเห็นจำนวน **๔๘๓ ฉบับ** โดยมีองค์ประกอบของแบบสอบถาม ดังนี้

- แบบสอบถามทั่วไป ประกอบด้วย

(๑) ส่วนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด

(๒) ส่วนที่ ๒ : การรับรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๒.๑) ท่านเคยอ่านรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) หรือไม่ (๒.๒) ท่านติดตามเรื่องรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางใด (๒.๓) ท่านได้มีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาหรือไม่ (๒.๓.๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (๒.๓.๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (๒.๓.๓) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

(๓) ส่วนที่ ๓ : ความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) (๓.๑) ความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ภายใต้รัฐธรรมนูญ (๓.๑.๑) แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓.๑.๒) สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ) (๓.๑.๓) ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ) (๓.๑.๔) ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน) (๓.๒) ท่านคิดว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) เป็นอย่างไร (๓.๒.๑) เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๓.๒.๒) บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๓.๒.๓) ควรมีการทบทวน / ปรับปรุงทั้งฉบับ (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๓.๒.๔) ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่ (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๓.๒.๕) ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

(๔) ส่วนที่ ๔ : ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

๕.๗.๒ แบบสอบถามเฉพาะ มีความเห็นจำนวน **๑๒๒ ฉบับ**

- แบบสอบถามกลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วย

(๑) ส่วนที่ ๑ : ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน ได้แก่ ชื่อหน่วยงาน / องค์กร / สมาคม / มูลนิธิ / กลุ่ม (โปรดระบุ) ที่อยู่ที่ติดต่อได้ หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อกลับได้กรณีต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน (ถ้ามี)

(๒) ส่วนที่ ๒ : ความคิดเห็นของหน่วยงานต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) (๒.๑) ความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ภายใต้รัฐธรรมนูญ (๒.๑.๑) แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๒.๑.๒) สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่นๆ) (๒.๑.๓) ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ) (๒.๑.๔) ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ

องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน) (๒.๒) ท่านคิดว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) เป็นอย่างไร (๒.๒.๑) เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๒.๒.๒) บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๒.๒.๓) ควรมีการทบทวน / ปรับปรุงทั้งฉบับ (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๒.๒.๔) ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่ (ระบุเหตุผล / รายละเอียดเพิ่มเติม) (๒.๒.๕) ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

(๓) ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

๕.๘ การจัดสัมมนาของคณะกรรมาธิการในรูปแบบที่เป็นการเฉพาะกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเป็นรายประเด็นในลักษณะการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง รวมทั้งการจัดสัมมนาจากองค์กรอื่นโดยการแสดงเจตจำนงให้คณะอนุกรรมาธิการเดินทางไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเชิญผู้แทนของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของภาคเอกชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น ๆ เข้าร่วมสนทนากับคณะอนุกรรมาธิการ โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ที่เป็นอนุกรรมาธิการ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ และผู้แทนของสถาบันพระปกเกล้าเป็นผู้ดำเนินการสนทนา ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการได้มีการรับฟังความคิดเห็น ดังนี้

๕.๘.๑ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๗ กลุ่ม ได้แก่

๕.๘.๑.๑ วันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มผู้พิการ จำนวน **๓๔ คน**

๕.๘.๑.๒ วันอังคารที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มประชาสังคม และกลุ่มสตรี จำนวน **๕๑ คน**

๕.๘.๑.๓ วันพุธที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มแรงงาน จำนวน **๓๔ คน**

๕.๘.๑.๔ วันศุกร์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๐๒ – ๔๐๓ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มนิสิต นักศึกษา และเยาวชน จำนวน **๗๖ คน**

๕.๘.๑.๕ วันจันทร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น และกลุ่มกระบวนการยุติธรรม จำนวน **๗๓ คน**

๕.๘.๑.๖ วันอังคารที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน **๓๑ คน**

๕.๘.๑.๗ วันอังคารที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน และกลุ่มการพัฒนาเศรษฐกิจ จำนวน **๕๐ คน**

๕.๘.๑.๘ วันพุธที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง จำนวน **๔๓ คน**

๕.๘.๑.๙ วันอังคารที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มตัวแทนพรรคการเมือง และกลุ่มนโยบายแห่งรัฐ/การจัดบริการของรัฐ จำนวน **๖๓ คน**

๕.๘.๑.๑๐ วันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มองค์กรตามรัฐธรรมนูญ/องค์กรอิสระ และกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน **๔๒ คน**

๕.๘.๑.๑๑ วันพุธที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มปฏิรูปกฎมายและปฏิรูประบบราชการ จำนวน **๒๗ คน**

๕.๘.๑.๑๒ วันอังคารที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ได้แก่ กลุ่มสิทธิ/สิทธิชุมชน จำนวน **๓๐ คน**

๕.๘.๒ การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ในเวทีภูมิภาค ๕ แห่ง ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวนประมาณ ๑,๐๐๐ คน และในแต่ละเวทีมีการถ่ายทอดสดทาง Facebook live ที่สามารถรองรับผู้เข้าร่วมชม จำนวน ๕๐๐ คนได้แก่

๕.๘.๒.๑ วันเสาร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมทองกวาว สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน

๕.๘.๒.๒ วันเสาร์ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมพีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน

๕.๘.๒.๓ วันเสาร์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุม KA ๕๐๐ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน

๕.๘.๒.๔ วันอาทิตย์ที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมอาคาร ๑๐๐ ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน

๕.๘.๒.๕ วันเสาร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมชั้น ๓ อาคารศูนย์รวมกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน

๕.๘.๓ การจัดสัมมนาโดยองค์กรอื่นและเชิญคณะอนุกรรมาธิการเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น จำนวน ๔ แห่ง ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวนประมาณ ๕๐๐ คน ได้แก่

๕.๘.๓.๑ วันอาทิตย์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ จัดโดยภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยร่วมกับสถาบันสร้างอนาคตไทย คณะกรรมการรณรงค์ประชาธิปไตย (ครป.) และ ๓๐ องค์กรประชาธิปไตย ณ ห้องราณี โรงแรมรัตนโกสินทร์ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร จำนวนประมาณ ๘๐ คน

๕.๘.๓.๒ วันเสาร์ที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๓ เวทีถกแถลงแจงรัฐธรรมนูญ จัดโดย สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ณ ห้องประชุมกาสะลอง ชั้น ๘ อาคารมหาวชิราลงกรณ์ (ตึก ม.) วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวนประมาณ ๑๐๐ คน

๕.๘.๓.๓ วันเสาร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๓ เวทีถกแถลงแจงรัฐธรรมนูญ จัดโดย สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ณ ห้องประชุม ๑ อาคาร ๕ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวนประมาณ ๒๐ คน

๕.๘.๓.๔ วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๓ เวทีถกแถลงแจงรัฐธรรมนูญ จัดโดย สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์บุญชนะ อัตถากร วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวนประมาณ ๓๐๐ คน

๖. ผลการรับฟังความคิดเห็นของคณะอนุกรรมาธิการ

คณะอนุกรรมาธิการได้จัดทำรายงานผลการศึกษาเรื่อง การประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยปรากฏผลการรับฟังความคิดเห็นตามที่แนบมาพร้อมนี้

(นายวัฒนา เมืองสุข)
ประธานคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์
และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

การนำเสนอการรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคณะอนุกรรมาธิการมีการรวบรวมข้อมูลจาก ๘ ช่องทางด้วยกัน (หน้า ๔ - ๕) ปรากฏรายละเอียดจากทุกช่องทาง ดังต่อไปนี้

๑. การรวบรวมความคิดเห็นทาง

ตู้ ปณ. ๙

ปณ.รัฐสภา ๑๐๓๐๕

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ)	**ความคาดหวัง** - รัฐควรรับรองให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมและเหมาะสม ในทางตรงกันข้าม รัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือดำเนินการอื่นใดที่ตนต้องการโดยไม่กระทบ/ละเมิดสิทธิผู้อื่นจนเกินควรและต้องตั้งบนพื้นฐานการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นการหมิ่นประมาทหรือสร้างความเกลียดชัง - รัฐธรรมนูญ ๖๐ ลดหมวดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นลงและห้ามประชาชนในการใช้สิทธิที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งยังคงมีการตีความไม่ชัดเจน - เรื่องความมั่นคงของรัฐ ควรปรับถ้อยคำให้ชัดเจนไม่กำกวม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น-ตู้ ปณ.๙)

๒. การรวบรวมความคิดเห็นบนหน้าเว็บไซต์

ของคณะกรรมาธิการ

URL:constitution60.parliament.go.th

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ)	ปัญหาเดิมคือ การกำหนดให้ร่างกฎหมาย พ.ร.บ. ที่นับเป็นกฎหมายการเงิน ต้องถูกรับรองโดยนายกรัฐมนตรี ทำให้ร่างกฎหมาย พ.ร.บ. ที่ถูกเสนอโดยภาคประชาชน ไม่สามารถเข้ามาสู่กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาได้ จากสถิติทั้งหมด มี พ.ร.บ. ที่ผ่านออกมาเป็น กฎหมายได้จริงเพียง ๑๐ ฉบับ จากร่างกฎหมายทั้งหมดที่ถูกเข้าชื่อเสนอต่อรัฐสภา ๘๔ ฉบับ หรือเพียง ๑๒% เท่านั้น. ดังนั้น ควรยกเลิกอำนาจการรับรองร่างพ.ร.บ. การเงินของนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ทุกร่างกฎหมาย พ.ร.บ. เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎร เพราะฝ่ายรัฐบาลยังคงอำนาจในการกำหนดระยะเวลาพิจารณาร่างพ.ร.บ. ในชั้นกรรมาธิการวิสามัญ วาระสอง และยังคง*ส่วนข้างมากในการแปรญัตติ หรือในการลงมติไม่เห็นชอบต่อร่างพ.ร.บ. ในวาระที่หนึ่งหรือสามอยู่ดี ทำให้อำนาจนิติบัญญัติมีความยึดโยงกับประชาชนมากขึ้นและเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการนิติบัญญัติ	นายวรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution60.parliament.go.th/

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่นบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)	ยกเลิกการแบ่งเขต และใช้ระบบบัญชีรายชื่อโดยประชาชนจัดลำดับเอง เนื่องจากการใช้ระบบแบ่งเขต จะมีการซื้อเสียงขายเสียง ซึ่งทำให้คนดีไม่ได้เข้าสภา และในบางครั้งการใช้ระบบแบ่งเขต ทำให้ ส.ส. ที่ได้คะแนนห่างจากผู้ชนะ ๔ คะแนน ไม่ได้เป็น สส. เป็นคะแนนตกน้ำ ซึ่งไม่เป็นธรรม ดังนั้น จึงขอเสนอให้ยกเลิกระบบแบ่งเขต และให้ใช้ระบบบัญชีรายชื่อ โดยประชาชนเลือกพรรคที่คิดว่านโยบายนั้นเป็นนโยบายที่ท่านชอบ เหมือนประเทศอิสราเอล ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบดังกล่าว โดยอาจเอามาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย โดยให้ประชาชนเลือกพรรคและจัดลำดับบัญชีรายชื่อ	ฉาย https://constitution๖๐.parliament.go.th/
	รับรองสถานะรัฐบาลให้มีสภาพเป็นนิติบุคคลและรับรองเงินภาษีคือเงินของประชาชนที่มอบให้รัฐเพื่อนำไปใช้บริหารประเทศ การที่รัฐบาลมีสถานะเป็นนิติบุคคล ส่งผลให้การเรียกร้องให้นายกและรมต.ทั้งหลายรับผิดในการเสนอนโยบายที่สุ่มเสี่ยงให้เกิดปัญหาคอรัปชั่นจนรัฐเสียหาย ใช้ภาษีอย่างไม่คุ้มค่า ซึ่งรัฐและประชาชนในฐานะผู้เสียภาษีเป็นผู้เสียหายร่วมกัน ดังนั้น การที่ รัฐบาล มีสภาพบุคคล และคณะรัฐมนตรีมีสภาพเป็นคณะผู้บริหาร ทำให้เวลาฟ้องร้องสามารถฟ้องได้ง่ายขึ้น เช่น เวลาเปลี่ยนนายกก็รัฐก็สามารถไล่ฟ้องกับนายกคนที่เพิ่งออกไปได้เฉกเช่นเวลาบริษัทฟ้องผู้บริหารคนเก่า , เวลามีการใช้ภาษีในทางที่ผิดประชาชนสามารถฟ้องรัฐบาลแทนการฟ้องตัวบุคคลซึ่งกระทำได้ง่ายกว่า การพิสูจน์ความผิดง่ายขึ้นเพียงแสดงให้เห็นว่าประชาชนเดือดร้อนจากการทำงานของรัฐบาลเท่านั้น ซึ่ง กระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ ทั้งหลายนั้นเป็นเสมือนบริษัทลูก ดังนั้น ฟ้องบริษัทแม่เลยทีเดียวจบ ง่ายกว่าการฟ้องเป็น	Gintong https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รายบุคคลที่ต้องมีรายละเอียดมากกว่าและฟ้องยากหาหลักฐานยากยิ่งเป็นคนมีอำนาจแล้วโอกาสหาหลักฐานยิ่งน้อย ดังนั้น การรับรองสถานะของรัฐบาลทำให้รัฐมีโอกาสปกป้องตนเองง่ายขึ้น ทำให้ประชาชนเรียกร้องจากรัฐง่ายขึ้นเพื่อรัฐไปเรียกร้องจากคณะรัฐบาลชุดที่ก่อนปัญหาอีกที และการรับรองภาษีนั้นคือเงินของประชาชนที่ส่งมอบให้รัฐเพื่อนำไปบริหารประเทศ เพื่อประโยชน์ของคนทั้งชาตินั้น ก็เพื่อเปิดช่องทางให้ภาคประชาชนสามารถฟ้องร้องในฐานะผู้เสียหายได้	
	ยุบ ส.ว.	Anticoup https://constitution๖๐.parliament.go.th/
	การเลือกตั้ง วันเลือกตั้งให้เป็นวันเสาร์แทนวันอาทิตย์ เพราะวันอาทิตย์เป็นวันที่ผู้คนจะเดินทางกลับไปทำงาน และให้เวลาเลือกตั้งเป็นเวลา ๐๘.๐๐ ถึง ๑๘.๐๐ และให้สถานเลือกตั้งเป็นที่หน่วยงานราชการ โรงเรียน มหาวิทยาลัยเพื่อให้รัฐบาลเช่าเต็นท์แต่อย่างใดและวิธีการเลือกตั้งให้ใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์แทนการพิมพ์บัตร เพื่อประหยัดงบประมาณ	ฉาย https://constitution๖๐.parliament.go.th/
	ลดอายุตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้ารัฐบาลคือผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานสภาคณะมนตรี ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกรัฐสภา โดยผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดลำดับ ๑ - ๑๐ จะสลับหมุนเวียนกันขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีวาระละ ๑ ปี เพื่อไม่ให้นายกผูกขาดอำนาจมากไป และเพื่อการหมุนเวียนตำแหน่งให้บุคคลท่านอื่นๆ ได้มีส่วนบริหารประเทศ	ฉาย https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรลดกระทรวง ให้สอดคล้องและลดความซ้ำซ้อนภารกิจ ควรลดกระทรวง เพื่อให้สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติในการทำให้ระบบราชการเล็กลง และเป็นการลดการต่อรองเก้าอี้รัฐบาล ซึ่งควรแบ่งได้เป็นดังนี้ ๑. สำนักนายกรัฐมนตรี ๒. กระทรวงกลาโหม ๓. กระทรวงการคลัง ๔. กระทรวงการต่างประเทศ ๕. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๖. กระทรวงคมนาคม ๗. กระทรวงพาณิชย์ (ควบกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม + กระทรวงพลังงาน + กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) ๘. กระทรวงมหาดไทย (ควบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ + กระทรวงแรงงาน) ๙. กระทรวงยุติธรรม ๑๐. กระทรวงศึกษาธิการ (ควบกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม + กระทรวงวัฒนธรรม) ๑๑. กระทรวงสาธารณสุข ๑๒ กระทรวงอุตสาหกรรม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระจายกรมตามภารกิจที่เหลืออยู่)	ฉาย https://constitution๖๐.parliament.go.th/
	ที่มาของ ส.ส. ๑. ผู้สมัคร ส.ส.ต้องเคยมีประสบการณ์ทางการเมือง เช่น เคยเป็นสมาชิกสภา อบต.-สภาเทศบาล-สภาจังหวัด-ส.ส.-ส.ว. มาอย่างน้อย ๑ สมัย หรือไม่น้อยกว่า ๒ ปี ๒. จำกัดอายุขของ ส.ส ในวันสมัคร ไม่เกิน ๗๐ ปี	อพิศิษฐ์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ลดอายุผู้เป็น ส.ส. ครม. ปัจจุบัน ผู้ที่เป็น ส.ส. ต้องอายุ ๒๕ ปี และผู้ที่จะเป็น ครม ต้องอายุ ๓๕ ปี ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกไม่กำหนดอายุเช่นนั้น ในบางประเทศมีผู้นำที่อายุ ๒๙ ปี เช่น ประเทศออสเตรีย ก็เป็นนายกรัฐมนตรี หรือในรัฐธรรมนูญก่อนปี ๒๕๔๐ กำหนดให้ ครม. ต้องอายุ ๓๐ ปีขึ้นไป แต่เหตุไฉนจึงกำหนด ๓๕ ปี ในขณะเดียวกันผู้ที่เป็น ส.ส. ทำไมต้องอายุ ๒๕ ปีขึ้นไป ดังนั้นขอเสนอให้ผู้ที่เป็น ส.ส. ต้องอายุมากกว่า ๒๐ ปี เพราะเป็นบุคคลบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย และ ผู้ที่เป็น ครม. ต้องอายุมากกว่า ๒๕ ปี	ฉาย https://constitution๖๐.parliament.go.th/
	ให้พรรคการเมืองประกาศรายชื่อแคนดิเดทรัฐมนตรีแต่ละกระทรวงและนโยบายพร้อมกัน ๓๐ วัน ก่อนเลือกตั้ง ปัญหาต่อเนื่องจากรัฐบาลผสมคือ การต่อรองของพรรคร่วมรัฐบาลทำให้ รัฐมนตรีในแต่ละกระทรวงบางรัฐมนตรี มีคุณสมบัติ ความเชี่ยวชาญไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง นอกจากนั้น เกิดการเลียนแบบนโยบายหาเสียง ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง ทำให้การแข่งขันด้านนโยบายระหว่างพรรคการเมือง ถูกลดทอนความสำคัญลง และนโยบายรัฐบาลไม่เป็นไปตามที่พรรคการเมืองหาเสียงไว้ เพราะอ้างการเป็นรัฐบาลผสม ไม่มีความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้น ควรกำหนดให้พรรคการเมือง ประกาศแคนดิเดทรัฐมนตรีในแต่ละกระทรวง (ไม่เกิน ๓ รายชื่อ) พร้อมนโยบายแต่ละกระทรวง ก่อนเลือกตั้ง ๓๐ วันพร้อมกันทุกพรรคการเมือง นายกรัฐมนตรีสามารถเลือกหรือปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีแต่ละกระทรวงตามที่แต่ละพรรคแจ้งก่อนเลือกตั้งได้ตลอดเวลา ในกรณีนายกรัฐมนตรีต้องการเสนอชื่อรัฐมนตรีที่นอกเหนือจากรายชื่อที่พรรคการเมืองได้แจ้งไว้จะต้องได้มติเห็นชอบสองในสามจากสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้คณะรัฐมนตรีที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับตำแหน่งมากที่สุด และยุติธรรมต่อผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดด้วย .	วรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	และการกำหนดให้พรรคการเมืองประกาศนโยบาย วงเงิน เป้าหมาย ในวาระ ๔ ปี ของแต่ละกระทรวง ของทุกพรรคการเมือง จะทำให้ทุกพรรคการเมืองให้น้ำหนักในการหาเสียงแข่งขันด้วยนโยบายและแข่งขันกันอย่างยุติธรรม และทำให้ประชาชนมีข้อมูลนโยบายและรวมถึงรัฐมนตรีในแต่ละกระทรวงที่พรรคการเมืองเสนอก่อนตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างถูกต้อง รัฐบาลต้องนำนโยบายที่รัฐมนตรีว่าการของแต่ละกระทรวงที่ได้หาเสียงไว้บรรจุในนโยบายรัฐบาลเพื่อแถลงต่อรัฐสภา พร้อมวงเงิน เป้าหมาย ในวาระ ๔ ปี ในแต่ละกระทรวง เพื่อให้รัฐบาลทำตามสัญญาที่ได้หาเสียงไว้กับประชาชนอย่างตรงไปตรงมาของแต่ละพรรคการเมือง และให้กระบวนการในรัฐสภาสามารถติดตามและตรวจสอบผลงานของรัฐบาลตามที่ได้แถลงไว้ในนโยบายรัฐบาลได้อย่างยุติธรรมต่อไป ซึ่งนั่นหมายถึงนายกรัฐมนตรีต้องตัดสินใจเลือกพรรคร่วมรัฐบาล ตามนโยบาย วงเงิน ที่พรรคร่วมรัฐบาลได้หาเสียงไว้ มาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาตัดสินใจเลือกพรรคร่วมรัฐบาลด้วย	
	เปลี่ยนระบบเลือกตั้งไปใช้ ระบบคู่ขนาน (รธน. ๔๐) เพราะระบบ MMP ทำให้เกิดรัฐบาลผสมอ่อนแอ และไม่มีทางป้องกันกลยุทธ์แตกพรรค รัฐบาลผสมหลายพรรคการเมือง ทำให้เกิดการต่อรองอำนาจและผลประโยชน์จำนวนมาก ทำให้ฝ่ายบริหารอ่อนแอ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงประเด็นสำคัญๆในภาครัฐได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม ต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบ MMP บัตรใบเดียว ของ รธน. ๖๐ ทำให้เกิดความสับสนในการคำนวณจำนวน ส.ส. พึงมี หลังการเลือกตั้ง ตลอดเวลา ทั้ง กรณีเลือกตั้งซ่อม, ยุบพรรค, ย้ายพรรค, ใบดำ, ใบส้ม, ใบเหลือง และยังลิดรอนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการลงคะแนนเลือก ผู้สมัคร ส.ส. แบ่งเขต และพรรคแยกจากกัน ซึ่งในกรณีที่ยังใช้ระบบ MMP ควรปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งของเยอรมัน ที่เป็นต้นแบบสำคัญของระบบ MMP คือ มีบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ ใบแรกเลือกผู้สมัคร ส.ส. เขต ใบ	วรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สองเลือกพรรคการเมือง การลงคะแนนใบที่สองพรรคการเมืองจะถูกนำไปคำนวณ ส.ส. พึงมี และสามารถใช้จำนวน ส.ส. พึงมีเป็นหลักได้ตลอดหลังเลือกตั้ง แต่ยังควรต้องกำหนดจำนวน ส.ส. ขั้นต่ำในการนำมาคำนวณหาจำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อ คือนำเฉพาะพรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียง ส.ส.พึงมี ๒% (หรือ ส.ส. ๑๐ คน) ขึ้นไป ถึงนำมาคำนวณเพื่อหาจำนวนส.ส. บัญชีรายชื่อตามปกติต่อไป เพราะพรรคการเมืองขนาดเล็กจำนวนมาก จะทำให้เกิดการต่อรองทางการเมืองที่สูง ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ในระบบ MMP ควรที่จะอนุญาตให้ผู้สมัคร ส.ส. บัญชีรายชื่อ สามารถเป็นผู้สมัคร ส.ส. แบ่งเขตได้ด้วย แต่จะเป็น ส.ส. ได้เพียงตำแหน่งเดียว เพื่อความยุติธรรมต่อพรรคขนาดใหญ่ที่อาจจะไม่ได้มีจำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อเลยจากระบบ MMP อย่างไรก็ดี ระบบ MMP ไม่สามารถป้องกันกรณีพรรคขนาดใหญ่ ใช้กลยุทธ์ในการแตกพรรค เพื่อเป็นพรรคการเมืองสำหรับ ส.ส.แบบแบ่งเขต และ พรรคการเมืองสำหรับ ส.ส. บัญชีรายชื่อได้ ทำให้เกิด Tactical Vote สำหรับพรรคการเมืองและผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง และทำให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระบบ MMP และไม่ยุติธรรมต่อพรรคการเมืองที่ไม่เลือกใช้กลยุทธ์แตกพรรคในระบบ MMP ได้ ดังนั้น ระบบเลือกตั้งควรที่จะปรับมาใช้ระบบที่ง่ายสำหรับสังคมเมืองไทย และระบบที่จะทำให้เกิดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพสูง เพื่อสามารถขับเคลื่อนประเทศไปในทิศทางเดียวกันได้ดีขึ้น ซึ่งคือระบบคู่ขนาน Parallel System แบบ รธน.๔๐ แต่ยังคงสามารถกำหนด ส.ส. แบบแบ่งเขต ๓๕๐ คน และ ส.ส. บัญชีรายชื่อ ๑๕๐ อยู่ด้วยได้ และควรยังคงกำหนดจำนวน ส.ส. ขั้นต่ำ ๒% ของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือ ส.ส. ๓ คนขึ้นไป ถึงจะนำมาคำนวณเพื่อหาจำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อ	

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ การมีส่วนร่วมของประชาชน)	เปลี่ยนกระบวนการสรรหาองค์กรอิสระให้มีความเป็นกลางทางการเมือง โดยสรรหาจากตัวแทนพรรคการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ปัญหาใหญ่ของวิกฤตการเมืองไทยหลักคือ ที่มาขององค์กรอิสระ ที่มักจะถูกแทรกแซงโดยฝ่ายที่มีอำนาจรัฐ ทำให้ขาดความเป็นกลางทางการเมือง และใช้อำนาจองค์กรอิสระอย่างไม่ยุติธรรม. ดังนั้นควรปรับเปลี่ยนระบบการสรรหาองค์กรอิสระให้มีความเป็นกลางทางการเมืองและยอมรับจากทุกฝ่ายทางการเมือง ด้วยการให้คณะกรรมการสรรหาเป็นตัวแทนจากพรรคการเมือง ๘ พรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. สูงสุด จาก พรรคร่วมรัฐบาล ๔ พรรค และ พรรคร่วมฝ่ายค้าน ๔ พรรคการเมือง เป็น คณะกรรมการสรรหา . .ให้คณะกรรมการวรรหา มีอำนาจเห็นชอบการคัดเลือกบุคคลเป็นกรรมการองค์กรอิสระและลงต้องมีมติเห็นชอบสามในสี่ขึ้นไป ในกระบวนการคัดเลือกองค์กรอิสระ เพื่อสรรหาองค์กรอิสระที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและคงความเป็นกลางทางการเมือง เพื่อใช้อำนาจองค์กรอิสระต่อทุกฝ่ายอย่างยุติธรรม. ตัวแทนพรรคการเมือง จาก ๘ พรรคการเมือง เป็นคู่แข่งขันทางการเมืองอยู่แล้วดังนั้น ถ้าบุคคลใดถูกเห็นชอบจากอย่างน้อย ๖ พรรคการเมือง ย่อมจะเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความเป็นกลางทางการเมืองที่สุดนั่นเองในกรณีที่ไม่สามารถคัดเลือกองค์กรอิสระได้ภายใน ๓๐ วัน ให้เป็นอำนาจของ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และ ผู้นำฝ่ายค้าน สรรหาองค์กรอิสระ ที่ทั้ง ๒ ฝ่ายเห็นชอบตรงกันได้	วรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชาชนสามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนองค์กรอิสระ ข้าราชการระดับสูง รัฐมนตรี ผู้พิพากษา ได้ การใช้อำนาจขององค์กรอิสระหรืออำนาจตุลาการที่ผ่านมา ถูกครหาว่าไม่ยุติธรรม มีสองมาตรฐาน และไม่มีความยึดโยงกับประชาชน ขาดกลไกรับผิดและรับชอบ และการถ่วงดุลคานอำนาจของการใช้อำนาจขององค์กรอิสระและอำนาจตุลาการมาโดยตลอด ทำให้ประชาชนหมดศรัทธาต่ออำนาจองค์กรอิสระและอำนาจตุลาการได้ และเมื่อสังคมใดขาดความยุติธรรม สังคมนั้นย่อมขาดความปรองดอง ดังนั้น การกำหนดให้ประชาชนมีอำนาจในการเข้าชื่อ ๑๐๐,๐๐๐ รายชื่อ เพื่อถอดถอนองค์กรอิสระ ข้าราชการระดับสูง และ รัฐมนตรี เพื่อทำให้เจ้าหน้าที่รัฐ ทุกระดับและทุกตำแหน่ง สามารถถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนได้ ในกรณีที่ประชาชนเห็นว่าทำงานบกพร่องต่อหน้าที่ หรือไม่มีคุณสมบัติ ความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งต่อไป โดยไม่จำเป็นจะต้องส่งต่อให้วุฒิสภาเห็นชอบ แต่ในกรณีผู้พิพากษาทั้งศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ ให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อ ๑๐๐,๐๐๐ รายชื่อ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งในสี่สามารถเข้าชื่อ เพื่อเสนอเปิดประชุมใหญ่ผู้พิพากษาทั้งหมดในการลงมติถอดถอนผู้พิพากษาจากทั้ง ๓ ศาลได้ เพื่อเป็นหลักการถ่วงดุลและคานอำนาจตุลาการ ให้มีความยึดโยงกับประชาชน และยังคงรักษาความเป็นอิสระและป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองของผู้พิพากษาอยู่ได้	วรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ยกเลิกโทษยุบพรรคการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไป มีอำนาจเหนือประชาชน ที่เป็นอำนาจสูงสุด ด้วยการใช้บทลงโทษยุบพรรคการเมืองที่ประชาชนเลือกตั้งให้เข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้ และโทษยุบพรรคการเมืองและการตัดสิทธิทางการเมือง ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองมาโดยตลอด ดังนั้น ควรจะยกเลิกโทษยุบพรรคการเมือง การยุบพรรคการเมืองควรจะเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่พรรคการเมืองไม่สามารถหาสมาชิกพรรคการเมืองได้ตามเกณฑ์ที่ กกต.กำหนด การลงโทษตัดสิทธิ์ทางการเมืองให้นับเป็นคดีอาญา โดยต้องเข้าสู่กระบวนการของศาลยุติธรรมโดยปกติ	วรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/
	คืนอำนาจในการเข้าชื่อถอดถอน ส.ส. และองค์กรอิสระให้ประชาชน	Anticoup https://constitution๖๐.parliament.go.th/

๓. การรวบรวมความคิดเห็นทาง

Facebook : ศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ แนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ 60

https://www.facebook.com/ constitution60

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)	**หมวดรัฐสภา** - ขอเสนอแนวคิดให้ตัดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อออกจากรัฐธรรมนูญ เพราะสส.หรือผู้แทนควรมาจากประชาชนแต่ละพื้นที่โดยตรง (เทียบเคียง มาตรา ๘๓ (๒)	Sanya Chantharut (ที่มาเฟสบุ๊ค ลงวันที่ ๗ ก.พ. ๒๕๖๓)
	หมวดวุฒิสภา - ควรให้มีวุฒิสภาเพื่อให้เป็นตัวแทนสาขาอาชีพแม้ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งตามหลักสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนพื้นที่ ส่วนสมาชิกวุฒิสภาเป็นตัวแทนกลุ่มสาขาอาชีพ (เทียบเคียงมาตรา ๑๐๗) - ถ้าจะใช้การเลือกตั้งแบบบัตร ๒ ใบ เหมือนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ควรให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิโหวตไม่ไว้วางใจร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ **หมวดศาลรัฐธรรมนูญ** - ควรแก้ไขที่มาของศาลรัฐธรรมนูญให้มาจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและศาลปกครองสูงสุด เป็นผู้คัดเลือกแทนวุฒิสภา และกรรมการสรรหามาจากศาล (เทียบเคียง มาตรา ๒๐๔)	Tapranksan Klunkpudsa (ที่มาเฟสบุ๊ค ลงวันที่ ๒๒ ก.พ. ๒๕๖๓)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน)	องค์กรอิสระ ประกอบด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการตรวจผู้ตรวจแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้สรรหาและคัดเลือกโดยวุฒิสภาทั้งสิ้น (เทียบเคียงมาตรา ๒๑๗, ๒๒๒, ๒๒๘ , ๒๓๒ และ ๒๓๘)	Tapranksan Klunkpudsa (ที่มาเฟสบุ๊ค ลงวันที่ ๒๒ ก.พ. ๒๕๖๓)

๔. การรวบรวมความคิดเห็นทาง

LINE@ : constitution๖๐

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)	- นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	Teeraphan Jaiman (ที่มาจากไลน์ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)
	- วุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน	JACK KOM (ที่มาจากไลน์ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ความเห็นต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๑. ให้มีการแก้ไขมาตรา ๒๕๖ เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญมีขั้นตอนที่ง่ายขึ้น ๒. ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) การศึกษาและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และเปิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง	Teeraphan Jaiman (ที่มาจากไลน์ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
เรื่องอื่น ๆ	ยกเลิกบทเฉพาะกาล ที่ให้อำนาจวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรี	Teeraphan Jaiman (ที่มาจากไลน์ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

๕. การรวบรวมความคิดเห็นทาง

E-mail: constitution60@parliament.go.th

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หมวดสภาผู้แทนราษฎร ๑. แก้ไขระบบรัฐสภาให้เป็นระบบสภาเดี่ยว โดยให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ๑๑ ด้าน จำนวนครึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่งตั้งไม่เกินหนึ่งพันคน ๒. ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ และรองประธานรัฐสภาซึ่งมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง (เทียบเคียงมาตรา ๑๑๖) ๓. การคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตโดยคำนวณ ๒๕๐,๐๐๐ คนต่อ ๑ เขต แต่ไม่เกิน ๕๐๐ คน (เทียบเคียงมาตรา ๙๑) ๔. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวาระการดำรงตำแหน่งติดต่อกันไม่เกิน ๓ วาระ ๕. เปลี่ยนชื่อ “สภาผู้แทนราษฎร” จากเดิมเป็น “สภาแห่งชาติ” ๖. อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสองปีนับแต่วันเลือกตั้ง ๗. การเลือกตั้งให้เลือกทุกวันเสาร์ เวลา ๐๗.๐๐ ถึง ๑๕.๐๐ นาฬิกา ๘. อายุของผู้สมัครรับเลือกตั้งลดลงเหลือ ๒๑ ปี ๙. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง ๑๐. การจัดตั้งพรรคการเมืองต้องเป็นพรรคที่มีชื่อตรงตามอุดมการณ์ เช่น พรรคเสรีนิยม พรรคชาตินิยม เป็นต้น ๑๑. ให้มีการจัดตั้งสภาประชาชนส่วนภูมิภาค **บทที่ใช้แก่สภาทั้งสองสภา** ๑. ให้ยกเลิกสมัยประชุม เพื่อให้การพิจารณากฎหมายเพื่อการปฏิรูปประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง	Adhidech Hirunyakan gun-you@hotmail.com (ที่มาจากอีเมล์ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. ให้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นประจำทุกวันพุธถึงวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ ๓. ยกเลิกกระทู้ถามสด และกระทู้ทั่วไป (เทียบเคียงมาตรา ๑๕๐) ๔. การเสนอญัตติที่เกี่ยวกับการศึกษา ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมาธิการเท่านั้น **คณะรัฐมนตรี** ๑. ประธานรัฐสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งจะเป็นผู้วินิจฉัยบุคคลที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีโดยต้องสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก่อน (เทียบเคียงมาตรา ๑๕๙) ๒. อายุของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีให้ลดลงเหลือ ๓๐ ปี (เทียบเคียงมาตรา ๑๖๐) รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันมิได้ ๓. นายกรัฐมนตรีมีวาระการดำรงตำแหน่งครั้งละไม่เกิน ๒ ปี ติดต่อกันได้เพียง ๒ วาระเท่านั้น ๔. คณะรัฐมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๕. คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยรัฐมนตรีจำนวน ๑๕ คน แต่ไม่เกิน ๒๕ คน ๖. ยกเลิกการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่ให้ใช้การถอดถอนรัฐมนตรีรายบุคคลโดยสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง (เทียบเคียงมาตรา ๑๕๑) ๗. ให้มีการยุบกระทรวงที่ซ้ำซ้อน ดังนี้ ๗.๑ กระทรวงพาณิชย์ (ควบกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงพลังงาน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) ๗.๒ กระทรวงมหาดไทย (ควบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ๗.๓ กระทรวงศึกษาธิการ (ควบกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกระทรวงวัฒนธรรม)	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การปกครองส่วนท้องถิ่น - ยกเลิกการระบุลงในรัฐธรรมนูญ แต่ให้บัญญัติเป็นพระราชบัญญัติแทน **การปฏิรูปประเทศ** - ตัดหมวดการปฏิรูปประเทศ คงไว้เพียงการแก้กฎหมายเรื่องการปฏิรูปประเทศให้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศเป็นผู้แก้ไขเท่านั้น **บททั่วไป** - ให้มีการควบกฎหมาย และตัดทอนข้อความที่ใกล้เคียงกัน เพื่อประหยัดมาตรา โดยนำสองมาตรารวมในบรรทัดเดียวกัน และเจตนารมณ์กฎหมายเหมือนเดิม ตัวอย่างเช่น มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข - รวมบทบัญญัติมาตรา ๔ และ มาตรา ๒๕ เข้าด้วยกัน เพราะมีเนื้อหาและบริบทคล้ายกัน	

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน)	ยกเลิกองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ดังนี้ ๑. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นองค์กรอิสระตราตามพระราชบัญญัติ ๒. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระตราตามกฎหมาย ๓. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	Adhidech Hirunyakan gun-you@hotmail.com (ที่มาจากอีเมล์ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ความเห็นต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องใหญ่ เพื่อจะได้เป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจะได้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้ง” มีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ มีขั้นตอนดังนี้ ๑. ถวายฎีกาขอพระบรมราชานุญาตจากพระมหากษัตริย์ประมุขของประเทศในการที่จะกระทำการใดใดต่อรัฐธรรมนูญ โดยต้องแสดงสาเหตุและมาตราที่จะแก้ไข หรือจะเขียนใหม่ทั้งฉบับ หรือเหตุอื่นใด เพื่อดำรงพระเกียรติต่อเมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงค่อยกระทำการตามขั้นตอนของรัฐสภาอันสมควร ๒. ตั้งกรรมาธิการทั้งสภาเป็นผู้วินิจฉัย แยกแยะ จะแก้ไขมาตราใด หรือจะเขียนใหม่ทั้งฉบับ เพื่อให้ได้ “รัฐธรรมนูญ” ที่ถูกใจคนทั้งประเทศ ลงมติเป็นเอกฉันท์ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชนได้รับการเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน จึงต้องตั้งเป็นกรรมาธิการวิสามัญทั้งสภา โดยมี “ประธานสภาผู้แทนราษฎร” เป็นประธานกรรมาธิการ ๓. แก้ไขในมาตราที่ต้องการ หรือเขียนใหม่ทั้งฉบับ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันเสนอในแต่ละมาตรา เอาแบบที่ถูกใจตน เอาแบบที่เห็นว่าเป็นประชาธิปไตย ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ โดยแบ่งวาระการประชุมเมื่อมีการเปิดสมัยประชุม ฯ สามัญจะถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ทรงฯเปิดสมัยประชุมวิสามัญก็แล้วแต่ ๔. เมื่อได้ข้อยุติในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือเขียนใหม่ทั้งฉบับแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคการเมือง ที่จะนำเอาร่างรัฐธรรมนูญที่ร่วมกันแก้ไข หรือเขียนใหม่นั้น เสนอต่อ ประชาชนที่เป็นฐานเสียงของพรรคตน เพื่อจะได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เมื่อได้ความคิดเห็นของประชาชนแล้วก็รวบรวมมาพิจารณาว่าจะแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ได้ และเมื่อร่างรัฐธรรมนูญนั้นเสร็จ	นายเทวฤทธิ์ ทูลพันธ์ (sriariya๑๑@gmail.com)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สมบูรณ์ ก็นำเสนอตามขั้นตอนของรัฐสภา และเมื่อมีการลงประชามติจะได้มีการลงประชามติไปในทิศทางเดียวกันเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งย่อมจะมีคนที่มีความเห็นต่างอยู่บ้าง แต่ถ้าการลงประชามติได้คะแนน ๘๐ ถึง ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ก็สมบูรณ์ถือได้ว่า “ร่างรัฐธรรมนูญ” นั้นเป็นประชาธิปไตย ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์แล้ว เหตุที่มี ๔ ขั้นตอนนั้น เป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันเป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ ไม่มีผู้ใดจะมากล่าวร้ายภายหลังได้ว่าเป็นเผด็จการบ้าง ไม่เป็นประชาธิปไตยบ้าง	

๖. การยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ณ บริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี

เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
ความเห็นต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	รัฐธรรมนูญจึงจำเป็นจะต้องมาจากความเห็นพ้องต้องกันของประชาชน แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีที่มาจากคณะบุคคลที่ก่อรัฐประหาร กระบวนการทำประชามติก็ไม่ได้สะท้อนมติของประชาชน เพราะไม่ได้เปิดให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีตลอดกระบวนการ เนื้อหาข้อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังไม่ได้สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน แต่ตอบสนองกระชับและขยายอำนาจรัฐ ควบคู่ไปกับการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งยังสร้างเงื่อนไขให้สถาบันการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชนอ่อนแอ พร้อมกับให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ องค์กรอิสระรวมถึงสมาชิกวุฒิสภาอย่างกว้างขวาง ๑. ให้ตราพระราชบัญญัติ รับฟังความเห็นของประชาชนว่าสมควรจะให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ และให้ความเห็นของประชาชนมีผลผูกพัน ในทางกฎหมายและทางการเมืองต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒. ในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ ๒.๑ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้ง โดยใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและใช้จำนวนราษฎรเป็นเกณฑ์กำหนดจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด และให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการรับฟังความเห็นตลอดกระบวนการ ๒.๒ ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๖ เรื่อง หลักเกณฑ์การแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยเพียงเสียงเห็นชอบจากสมาชิกรัฐสภาจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง	คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.) (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการ)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒.๓ ให้เขียนในบทเฉพาะกาลของร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่าให้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาใช้ และจัดการเลือกตั้งและให้รัฐบาลใหม่ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญ ๓. หลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญยกร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ ให้มีการจัดทำประชามติว่าประชาชนเห็นชอบหรือไม่ หากประชาชนเห็นชอบก็ให้ประกาศใช้ต่อไป สำหรับเนื้อหาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นหน้าที่ของ ส.ส.ร. ที่จะตั้งขึ้นตามกระบวนการที่ต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชน	
	เนื่องจากกระบวนการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ไม่ยึดโยงกับประชาชน ขัดต่อหลักการประชาธิปไตย หากพิจารณาจากกระบวนการสรรหาคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เนื้อหาในรัฐธรรมนูญที่มุ่งสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านกลไกวุฒิสภา และทำลายพหุวัฒนธรรม ตลอดจนการลงประชามติที่ใช้การฟ้องร้องดำเนินคดีผู้รณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ จึงเป็นมูลเหตุไม่ให้สามารถสร้างฉันทามติ (Consensus) ซึ่งเป็นหัวใจของรัฐธรรมนูญ (Constitution) เช่นนี้แล้วจึงย่อมเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงของสังคมอันยืดเยื้อในท้ายที่สุด ด้วยเหตุนี้แนวร่วมนวชีวินจึงขอให้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๖ โดยเปิดให้มีการเลือกตั้ง “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” สสร. ที่ยึดโยงกับประชาชนทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น โดยไม่มีวุฒิสภาและคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามามีส่วนแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	ภูมิวัฒน์ แรงกสิวิทย์ (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการ โดยอ้างรายงานโครงการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๖๐)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑. ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ ๖๐ หรือไม่ มีผู้ตอบแบบสำรวจในประเด็นนี้จำนวน ๑,๒๘๗ คน ซึ่งผู้ตอบแบบสำรวจเห็นควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ๖๐ จำนวน ๑,๒๔๒ คน หรือร้อยละ ๘๘.๑ และไม่ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ๖๐ จำนวน ๔๕ คน หรือร้อยละ ๓.๒ **๒. ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ ๖๐ อย่างไร** มีผู้ตอบแบบสำรวจในประเด็นนี้จำนวน ๑,๓๖๘ คน ซึ่งผู้ตอบแบบสำรวจเห็นควรให้มีการแก้ไขรายมาตราจำนวน ๕๖๕ คน หรือร้อยละ ๔๐.๑๐ และแก้ไขโดยยกร่างใหม่ทั้งฉบับ จำนวน ๘๐๒ คน หรือร้อยละ ๕๖.๙๐	นายพริษญ์ ชีวารักษ์ (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการ โดยอ้างรายงานโครงการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๖๐ (ปนัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล))

๗. การรวบรวมความคิดเห็นจากแบบสอบถาม

๗.๑ แบบสอบถามกลุ่มทั่วไป

ผลการรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ส่วนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไป

ในการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พบว่ามีผู้แสดงความคิดเห็นรวมจำนวน ๔๘๓ คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน ๒๐๑ คน (ร้อยละ ๔๒) เพศหญิง จำนวน ๒๗๑คน (ร้อยละ ๕๖) และ ไม่ระบุเพศ จำนวน ๑๐ คน (ร้อยละ ๒)

ตารางที่ ๑ แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

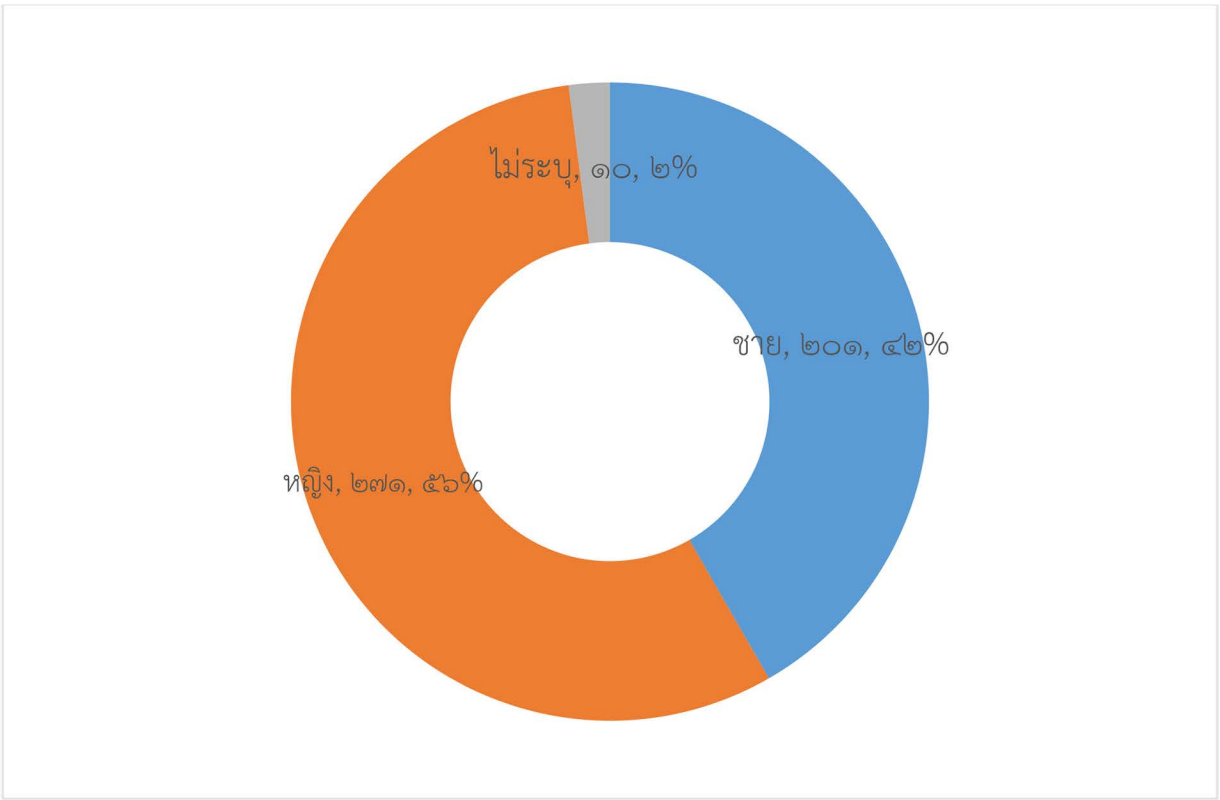

ตารางที่ ๒ แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

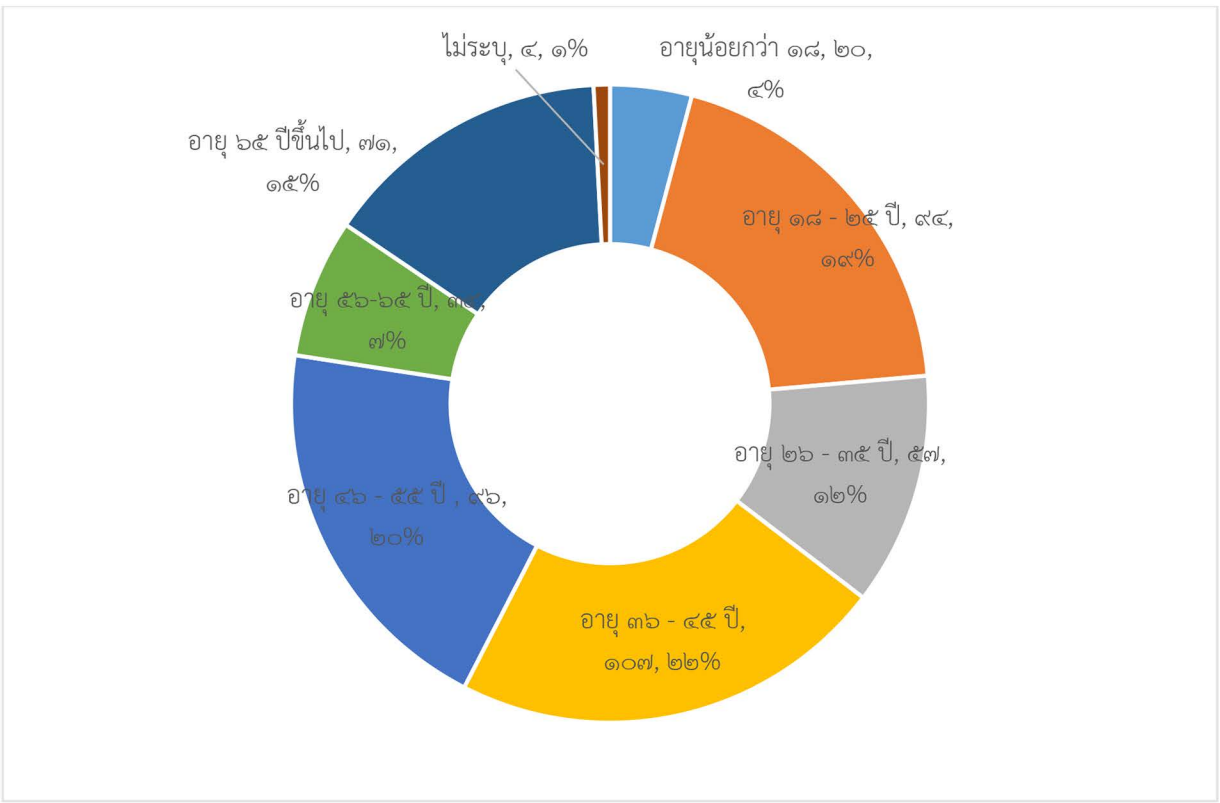

ตารางที่ ๓ แสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

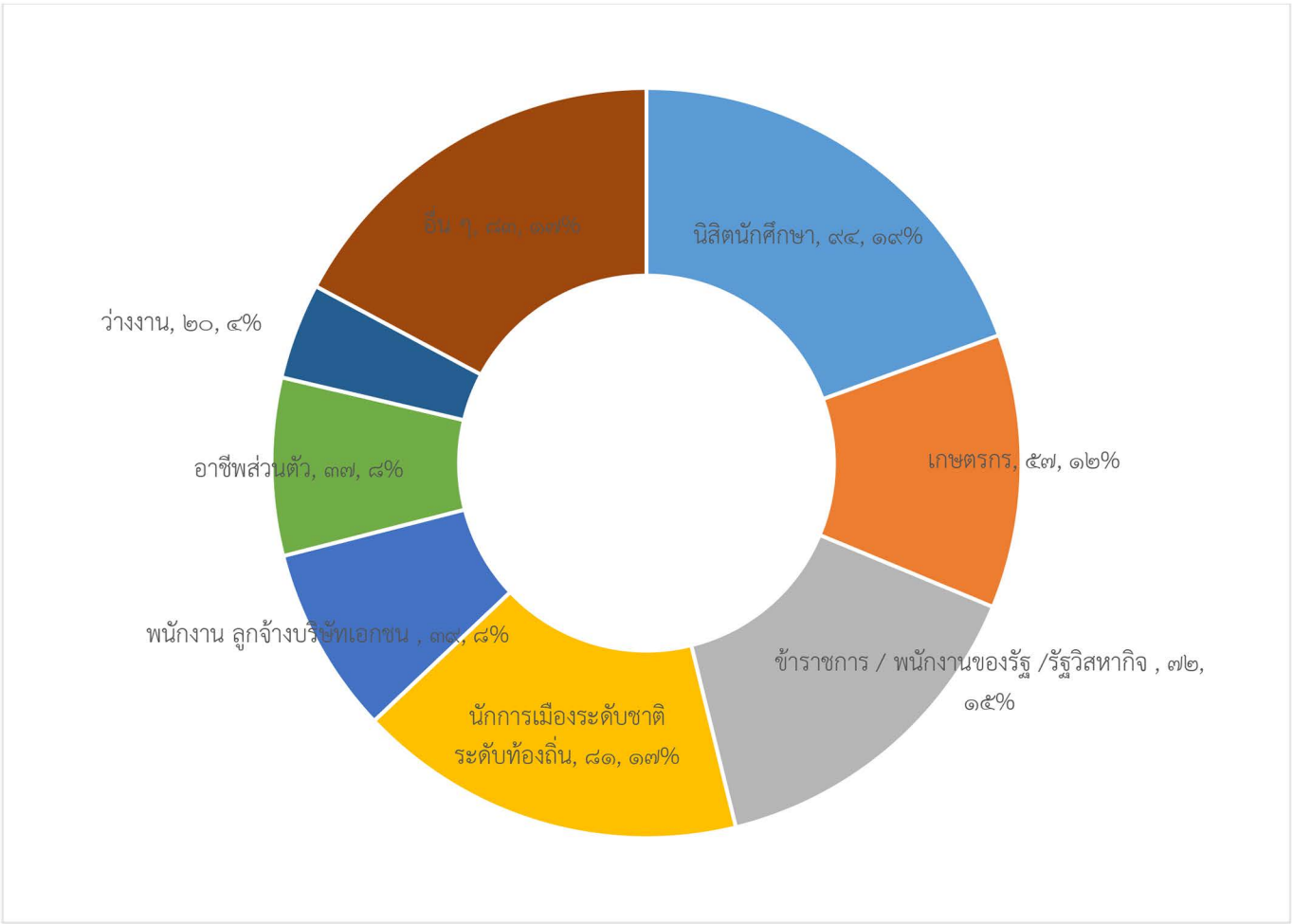

ตารางที่ ๔ แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

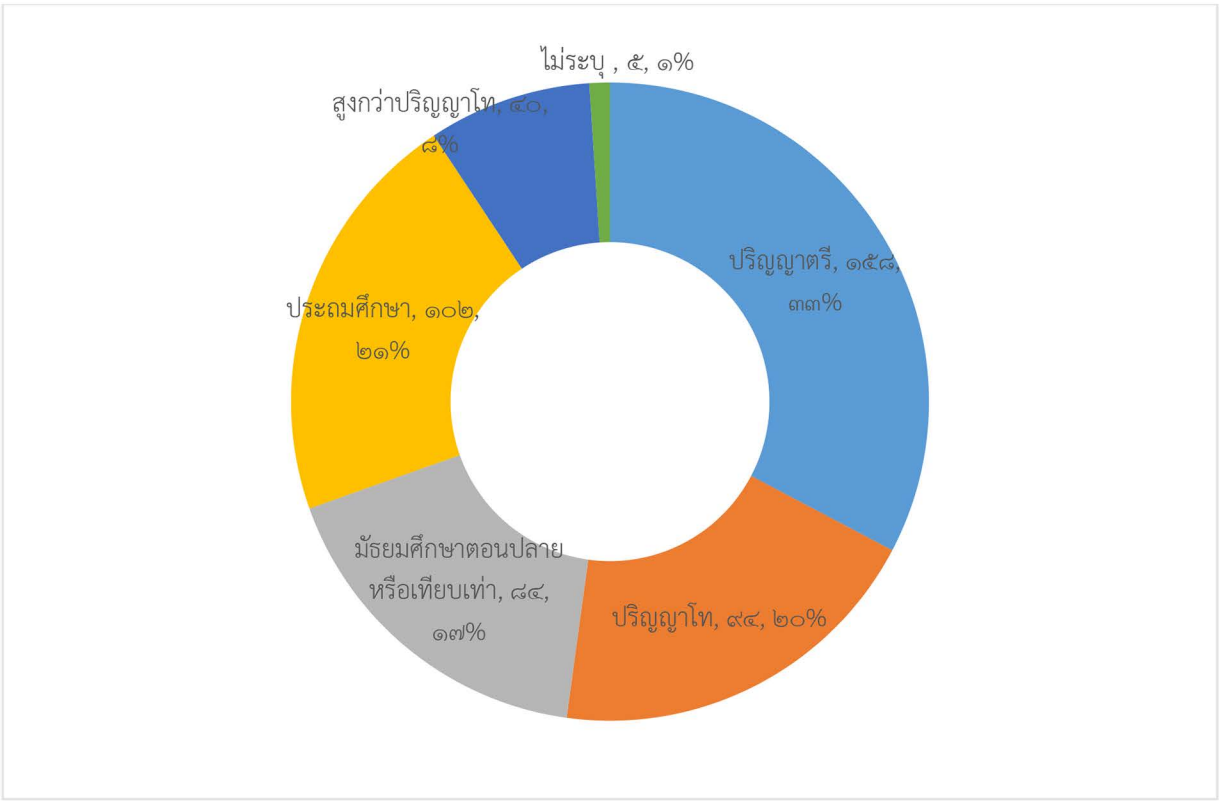

ส่วนที่ ๒ : การรับรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

จากการสอบถามความคิดเห็นจะพบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ๔๘๓ คน ร้อยละ ๑๙ ให้ข้อมูลว่าตนเคยอ่านรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ และอีกร้อยละ ๒๔ ระบุตนเองเคยอ่านรัฐธรรมนูญในเกือบทุกมาตรา ในขณะที่อีกจำนวนร้อยละ ๑๕ ให้ข้อมูลว่าตนเองเคยศึกษา / อ่านรัฐธรรมนูญในบางมาตรา อย่างไรก็ตาม มีอีกจำนวนร้อยละ ๔๒ (จำนวน ๒๐๑ คน) ระบุตนไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เลย

ตารางที่ ๕ แสดงการรับรู้ การอ่านรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
ของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

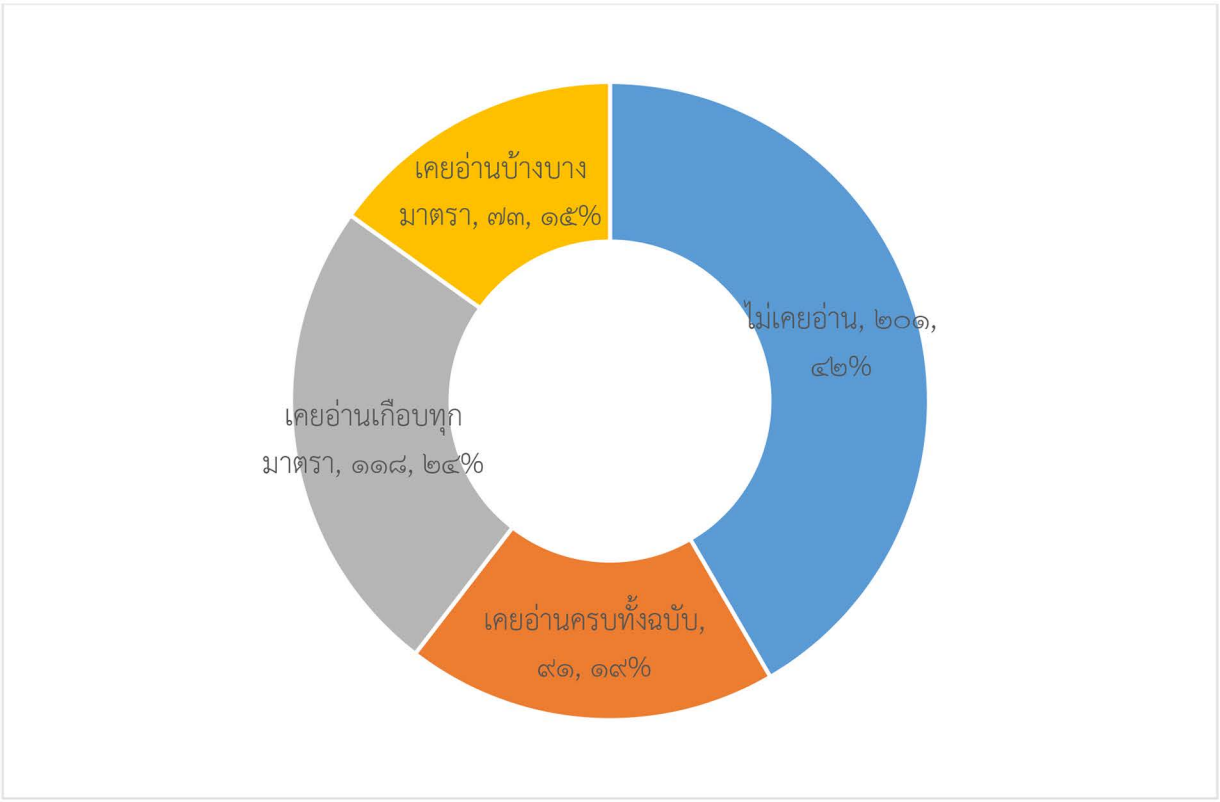

จากการสอบถามความคิดเห็นจะพบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ๔๘๓ คน พบว่าโดยส่วนใหญ่จำนวนกว่า ๑๓๙ คน หรือ คิดเป็นร้อยละ ๒๙ ติดตามความรู้ สาระเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่างๆ อาทิ facebook, ข่าวสารทาง line ส่วนอีกจำนวนกว่า ๘๖ คน (ร้อยละ ๑๘) ติดตามข่าวสารในเรื่องดังกล่าวผ่านทางเว็บไซต์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๖๘ คน คิดตามผ่านทางโทรทัศน์ และ ๗๓ คนติดตามผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ มีจำนวน ๗๓ คน

ตารางที่ ๖ แสดงติดตามข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

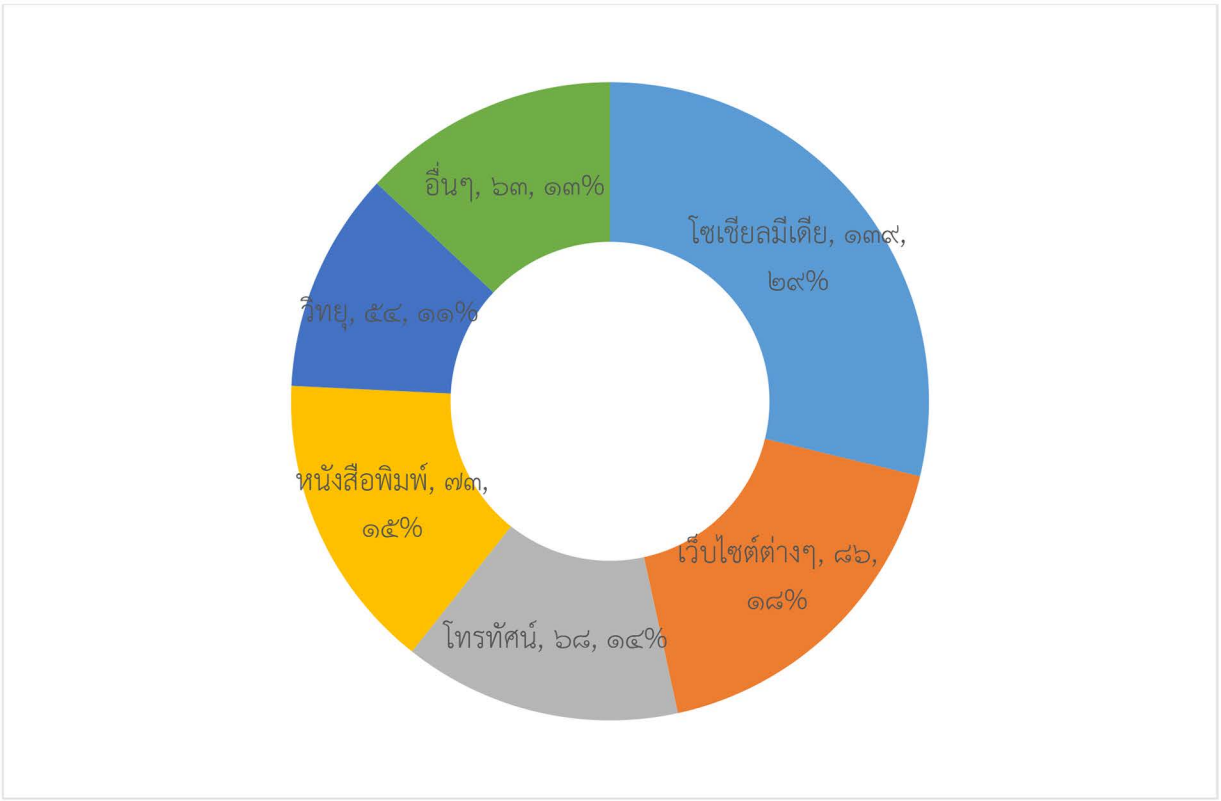

จากการสอบถามความคิดเห็นจะพบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ๔๘๓ คนพบว่าจำนวนเกินกึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวน ๒๘๑) คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๘ ระบุว่าตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กลุ่มรองลงมาจำนวน ๗๑ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑๕) ระบุว่าตนเองได้เข้าร่วมในการรณรงค์ต่างๆ เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ จำนวนร้อยละ ๙ สะท้อนว่ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอความต้องการในเวทีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนจำนวน ๓๖ คน (ร้อยละ ๗) ได้แสดงความคิดเห็น หรือเสนอความคิดเห็นโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ ๗ แสดงการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

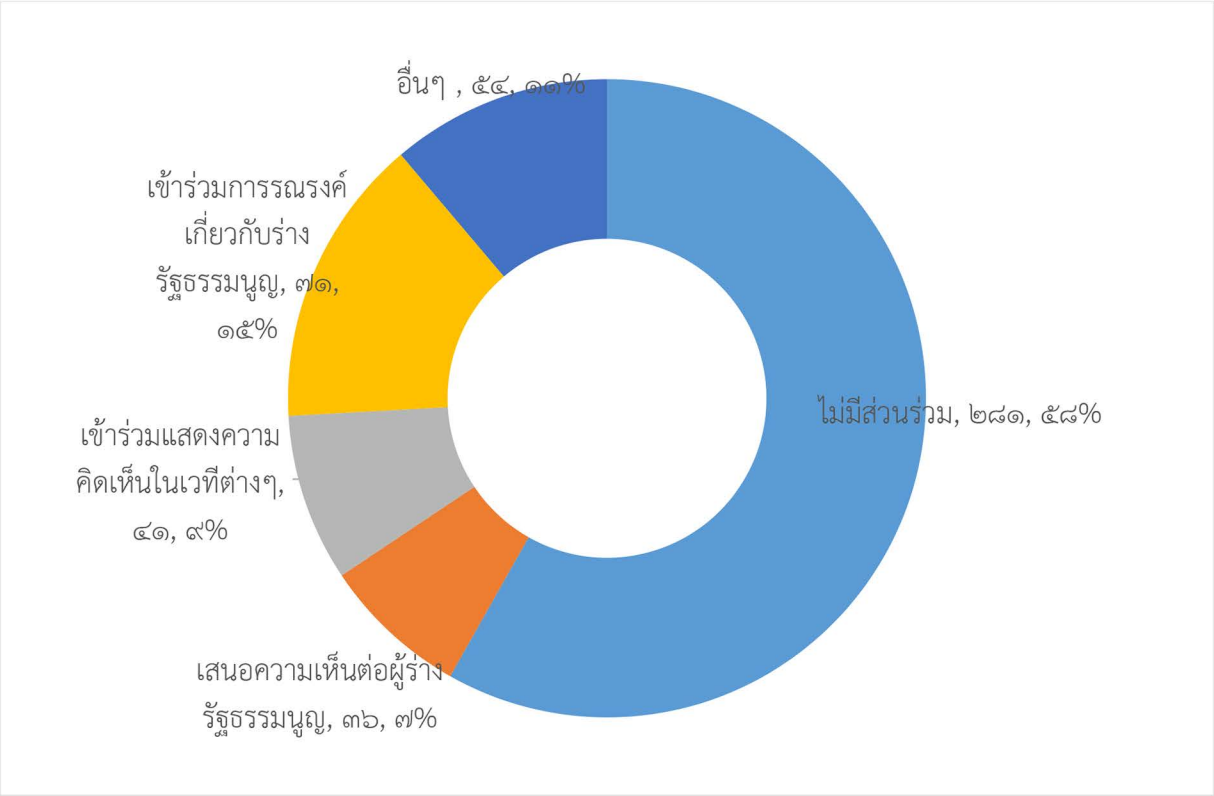

จากการสอบถามความคิดเห็นจะพบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ๔๘๓ คน พบว่าจำนวน ๓๐๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๒ ระบุว่าตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ กลุ่มรองลงมาจำนวน ๖๕ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑๓) ระบุว่าตนเองได้เข้าร่วมในการรณรงค์ต่างๆ เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ จำนวนร้อยละ ๑๒ (จำนวน ๕๗ คน) สะท้อนว่ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอความต้องการในเวทีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนจำนวน ๒๒ คน (ร้อยละ ๕) ได้แสดงความคิดเห็น หรือเสนอความคิดเห็นโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ ๘ แสดงการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

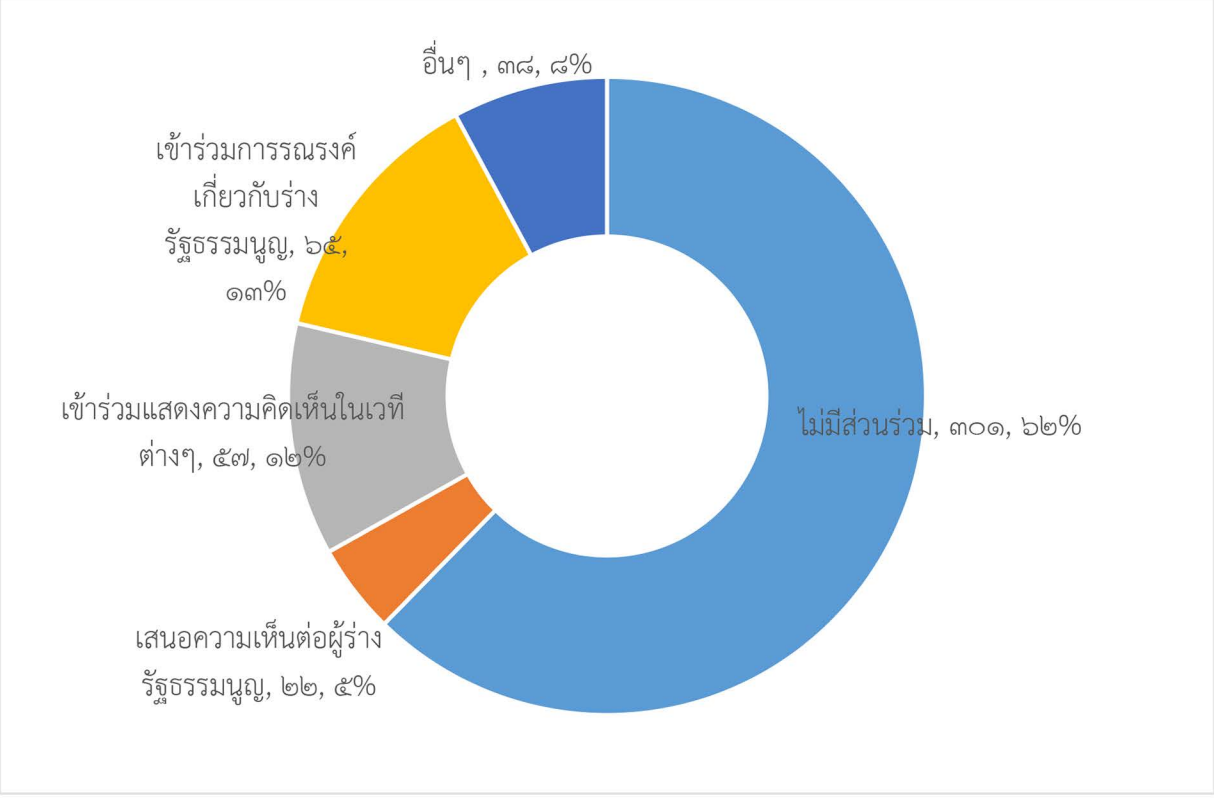

จากการสอบถามความคิดเห็นจะพบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ๔๘๓ คน พบว่าจำนวน ๒๙๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ระบุว่าตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ กลุ่มรองลงมาจำนวน ๕๕ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑๑) ระบุว่าตนเองได้เข้าร่วมในการรณรงค์ต่างๆ เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ จำนวนร้อยละ ๑๔ (จำนวน ๖๘ คน) สะท้อนว่ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอความต้องการในเวทีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนจำนวน ๓๗ คน (ร้อยละ ๗) ได้แสดงความคิดเห็น หรือเสนอความคิดเห็นโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และอีกร้อยละ ๘ สะท้อนว่าตนมีส่วนร่วมในฐานะการเข้าร่วมออกเสียงประชามติต่อร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

ตารางที่ ๙ แสดงการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ของกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็น

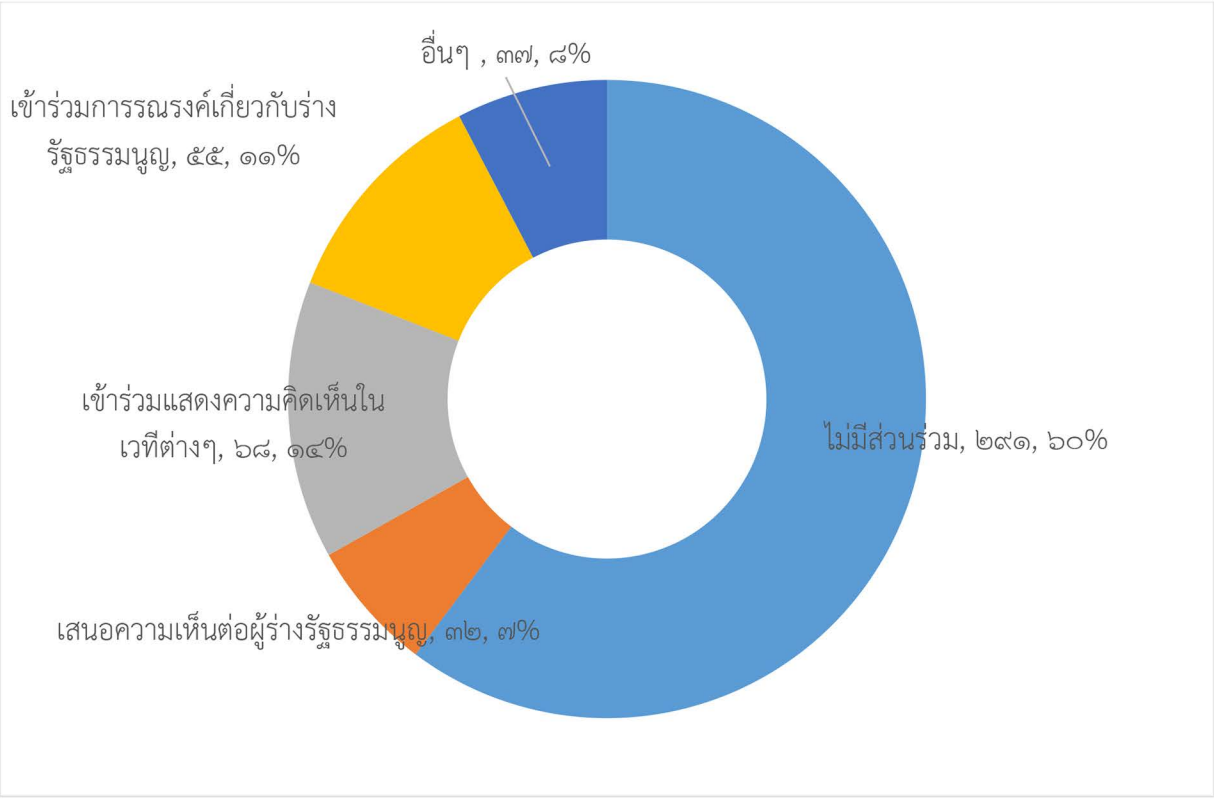

ส่วนที่ ๓ : ความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ก. ความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ตาราง ๑ สรุปความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ประเด็น	ภาพหวัง	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-เศรษฐกิจดี ประเทศมั่นคง ประชาชนมีความสุข -ต้องการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค จัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศให้ยั่งยืนมากขึ้น มีการฟื้นฟูทุกปี -ให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรฯ -ให้คนด้อยโอกาสได้ดำรงชีวิต เข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง -รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดำเนินงานโดยเน้นความเสมอภาค เท่าเทียม เน้นการสร้างความสมดุล บูรณาการ และ ยั่งยืน และสามารถนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ / การบังคับใช้ได้จริง	-เกิดสภาวการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย -การดำเนินงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดประสิทธิภาพ ขาดความยุติธรรม / เป็นธรรม และไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องได้จริง	-ตัดเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องออกจากรัฐธรรมนูญ -ตัดออกจากรัฐธรรมนูญแต่ให้ใส่เป็น พ.ร.ป. แทน -เอาออกจากรัฐธรรมนูญ แต่ให้รวมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแนวนโยบายตามสภาพสังคมปัจจุบัน -ควรปรับปรุงที่การดำเนินงานมากกว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญ -การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และควรมีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม -การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหา
สิทธิและเสรีภาพของประชาชน	-สิทธิในการมีชีวิตที่ดีขึ้นพื้นฐานด้วยรัฐสวัสดิการ ๙ ด้าน	-การละเมิดสิทธิที่ไม่มีหลักประกัน -สิทธิเสรีภาพของประชาชน ถูกจำกัดในเรื่องการแสดงความคิดเห็น	-มาตรา ๒๖ ควรให้กฎหมายซึ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องนำไปทำประชามติ

ประเด็น	ภาพหวัง	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
	-สิทธิชุมชนต้องไม่หายไป สิทธิสตรี เด็ก กลุ่มเปราะบางไม่เกิดจริง ต้องบังคับให้มี -กฎหมายต้องไม่เข้าไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพมากจนเกินสมควร -สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ไม่สามารถถูกละเมิดได้ ไม่ว่าจะด้วยกฎหมาย คำสั่ง หรือกฎระเบียบ ของราชการ การจะละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะกระทำได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นว่าจะเกิดภัยอันตรายต่อสาธารณชนอย่างชัดแจ้งเป็นที่ประจักษ์ -ประชาชนควรได้รับสิทธิคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม -สิทธิในการแสดงความคิดเห็น -การบังคับใช้กฎหมายต้องมีการลงโทษอย่างเคร่งครัด -รัฐไม่ควรก้าวก่ายหรือสอดส่อง ห้ามปราม การแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการสิทธิเสรีภาพในทุกด้าน	-ประชาชนโดนลิดรอนสิทธิ์ จนไม่ได้แสดงความคิดที่แท้จริง -การดำเนินงานของรัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดความยุติธรรม / เป็นธรรม / เสมอภาค -หน่วยงานที่รับผิดชอบถูกแทรกแซงในการทำหน้าที่	-มาตรา ๒๗ วรรคสอง ควรแก้เป็น "ทุกเพศสภาพย่อมเท่าเทียมกัน" -มาตรา ๔๔วรรคสอง ควรแก้เป็น "บทบัญญัติตามมาตรานี้ จะใช้กฎหมายจำกัดสิทธิมิได้" -แก้รัฐธรรมนูญและกฎหมายลูกที่ปิดกั้นเสรีภาพสื่อ -ควรสั้น กระชับ เน้นหลักการมากกว่าเนื้อหา -ควรเขียนแค่หลักการกว้างๆ และตราเป็นกฎหมายแทนเหมือนรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๙ -ควรตัดออกจากรัฐธรรมนูญแต่ให้ใส่เป็น พ.ร.ป แทน -ลดกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพให้เหลือเท่าที่จำเป็น -รัฐควรควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่รัฐให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด -รัฐไม่ควรแทรกแซง / ลดอำนาจรัฐ -เจ้าหน้าที่รัฐต้องเข้มแข็ง และเคารพสิทธิของประชาชน

ประเด็น	ภาพหวัง	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
ระบบการเมือง	-เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ในวิถีทางแห่งประชาธิปไตย -แก้ปัญหาการคอร์รัปชันได้จริงบ้านเมือง -เป็นระบบที่มีความเที่ยงตรง และเป็นตัวแทนของประชาชนในสังคมทุกคนจริง -ระบบการเมืองที่มีธรรมาธิปไตย / มีธรรมาภิบาล -ระบบการเมืองสอดคล้องกับสภาพบริบทสังคมไทย -น่าเชื่อถือและเป็นธรรม ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน ยุติธรรม -เป็นประชาธิปไตยที่มีความโปร่งใส ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง -เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง -รัฐสภาควรทำหน้าที่เพื่อประชาชน -องค์กรอิสระ / องค์กรตามรัฐธรรมนูญทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ -นักการเมือง/ผู้นำประเทศมีคุณภาพ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศ ให้ดี รักษากระบวนการของกฎหมาย ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม -ระบบการเลือกตั้งต้องยึดโยงกับประชาชน -พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง มีอุดมการณ์ชัดเจน -ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการเมือง	-เป็นอณาธิปไตย คณาธิปไตย อละธนาธิปไตย -ระบบการเมืองยังไม่เข้มแข็งสถาบันทางการเมืองไม่ได้รับการยอมรับ -เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตัวเอง / ไม่มีความโปร่งใสในการบริหาร -ขาดธรรมาภิบาล เอาผลประโยชน์และความอยู่รอดในอำนาจของตัวเองเป็นหลัก -ระบบเลือกตั้งซับซ้อน ไม่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย -ระบบเลือกตั้งมีปัญหา / ระบบการเลือกตั้งที่วุ่นวาย -ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียง -นักการเมืองไม่มีคุณภาพ ขาดจิตสำนึก หวังผลประโยชน์ -พรรคการเมืองที่ไม่เป็นพรรคของประชาชน แต่เป็นพรรคของนายทุน ไม่คำนึงถึงความเสมอภาคทางเพศ -ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการเมืองน้อย ถูกปิดกั้น -องค์กรอิสระ/องค์กรตามรัฐธรรมนูญขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	-พรรคการเมืองควรตั้งยาก ยุบยาก การตั้งต้องสอดคล้องอุดมการณ์ -พรรคการเมืองต้องเน้นบริหาร ส.ส. ต้องเน้นความเป็นอิสระและแยกออกจากการใช้อำนาจบริหาร -บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมืองอย่างจริงจัง เสมอภาค -ยกเลิกการยุบพรรคการเมืองทั้งหมด และให้เสมือนว่าไม่เคยยุบพรรค -โครงสร้างและกลไกการทำงานของรัฐสภา รวมทั้งอายุของรัฐสภา -ออกแบบระบบเลือกตั้ง และการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เหมาะสม ไม่ซับซ้อน -ออกแบบการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาให้เหมาะสม -ออกแบบวิธีการได้มา วิธีวินิจฉัยองค์กรอิสระ / องค์กรตามรัฐธรรมนูญ / ศาลเพื่อป้องกันเรื่องสองมาตรฐาน -กำหนดที่มา อำนาจหน้าที่ วาระการถอดถอนของนายกรัฐมนตรี / คณะรัฐมนตรี

ประเด็น	ภาพหวัง	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
		-ระบบการติดตาม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขาดประสิทธิภาพ บิดเบือน	-พัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ
ระบบการตรวจสอบ	-อำนาจที่ใช้ตรวจสอบไม่ควรอยู่เหนืออำนาจอธิปไตย และเป็นของปวงชนชาวไทย -ต้องสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ในการทำหน้าที่ตรวจสอบการคัดเลือก สรรหา การได้มา และการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ -การทำงานขององค์กรตรวจสอบต้องมีการถ่วงดุล มีความโปร่งใส เป็นกลาง มีความเป็นอิสระ และยึดหลักนิติธรรม -การตรวจสอบจะต้องตรวจสอบอย่างจริงจัง ทันเวลา มั่นคง แน่วแน่ ดำเนินการได้จริง มีความชัดเจน ประชาชนตรวจสอบได้ มีความยุติธรรม ภาครัฐแทรกแทรกไม่ได้ และมีการลงโทษที่รุนแรง	-ระบบการตรวจสอบเอนเอียงเข้าข้างผู้มีอำนาจ / ไม่เป็นกลาง / ไม่น่าเชื่อถือในความเป็นกลาง เลือกปฏิบัติเฉพาะพวกพ้องตน -องค์กรตรวจสอบถูกแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ -ระบบตรวจสอบขาดความยุติธรรม / เป็นธรรม ขาดความน่าเชื่อถือ ขาดการตรวจสอบ / ถ่วงดุล ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน -ที่มา องค์ประกอบขององค์กรตรวจสอบ / คณะกรรมการไม่เหมาะสม -เกิดการคอรัปชันในระบบการตรวจสอบ -ขาดระบบตรวจสอบองค์กรตรวจสอบ	-กำหนดกฎหมายให้เป็นไปตามหลักสากล ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่ม -เอาออกจากรัฐธรรมนูญแต่ให้ตราเป็น พ.ร.ป. หรือ พ.ร.บ -องค์กรตรวจสอบ ระบบตรวจสอบต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ -ออกแบบให้องค์กรอิสระมีความเป็นกลาง มีอิสระและมีการคานอำนาจ ทบทวนการคัดสรร ที่มา การถ่วงดุลอำนาจของระบบ -ควรให้ ส.ว. หรือ ส.ส. ประเภทสองมีอำนาจแทนองค์กรอิสระ -ยกเลิกองค์กรอิสระโดยเฉพาะอำนาจตุลาการ มอบอำนาจให้ ส.ว. กระทำการแทน -ควรมาจากการเลือกของประชาชน

ประเด็น	ภาพหวัง	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข
			-กำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเพื่อตรวจสอบองค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตรวจสอบ -ในกรณีที่องค์กรอิสระ หรือเกิดความผิดพลาดในระบบการตรวจสอบ ต้องมีการลงโทษที่รุนแรง

๓.๑ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ภายใต้รัฐธรรมนูญ

๓.๑.๑ ประเด็นแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ ๑ : ภาพหวัง หรือความคาดหวัง

กรอบการดำเนินงานด้านนโยบายสาธารณะ / เป้าหมาย

ภาพรวม

- เศรษฐกิจดี ประเทศมั่นคง ประชาชนมีความสุข
- ต้องกระจายความมั่งคั่งไปสู่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ
- ต้องการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาค จัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศให้ยั่งยืนมากขึ้น มีการฟื้นฟูทุกปี
- ให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรฯ
- SDGs ๑๗ เป้าหมาย โดยยึดหลัก SEP for SDGs ประกอบกัน และต้องคำนึงข้อมติเรื่องสภาพภูมิอากาศที่ประเทศไทยเสนอในการประชุมสมัชชารัฐสภาอาเซียน ปี ๒๕๖๒ ในโอกาสไทยเป็นเจ้าภาพการประชุม AIPA ครั้งที่ ๔๐ โดยตรงกับ ข้อ๑๓ ของ SDG. เรื่อง Climate Action โดยทุกภาคส่วนต้องขับเคลื่อนไปด้วยกัน

ด้านสิ่งแวดล้อม

- สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจต้องไปด้วยกัน (ไม่อยากให้เป็นเศรษฐกิจเติบโตได้เงินมาก แต่สิ่งแวดล้อมเสียหาย ไม่มีผลผลิตทางการเกษตรทำ) และมีเงินแต่ไม่มีของซื้อกิน หรือไม่สิ่งแวดล้อมเสียสุขภาพย่ำแย่ เงินที่ได้มาต้องมารักษาตัวเอง
- ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการ อนุรักษ์
- เน้นทรัพยากรธรรมชาติต้องไม่ถูกทำลายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมบำรุงรักษา

ด้านการจัดสวัสดิการสังคม

- รัฐจำเป็นต้องมีสวัสดิการทางสังคมระดับพื้นฐานให้กับบุคคลทั้งหมดอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านพยาบาล รายได้ ที่อยู่อาศัย
- ให้คนด้อยโอกาสได้ดำรงชีวิต เข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง
- ประชาชนควรเข้าถึงสวัสดิการทุกอย่างทั่วถึง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในสภาพแวดล้อมที่ดี

แนวทางการดำเนินงานของรัฐ

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลจัดการตนเอง มีศักยภาพในการเลี้ยงชีพ สนับสนุนให้ชุมชน ครัวเรือนทำอุตสาหกรรมขนาดย่อมด้วยตนเอง ตลอดจนพัฒนาศักยภาพให้ชุมชนช่วยอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- รัฐควรกระจายโอกาสให้คนทุกคนได้เข้าถึงการมีสภาวะแวดล้อมที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
- รัฐต้องคืนอำนาจการจัดการให้แก่ประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นโดยเร็ว / อำนาจควรกระจายมายังท้องถิ่นเพื่อการบริหารประเทศจะได้ตรงจุดมากขึ้น
- ให้ประชาชนมีส่วนร่วม / ฟังเสียงประชาชน / ควรยึดหลักอำนาจสูงสุดมาจากประชาชน

เน้นความเสมอภาค เท่าเทียม

- ประชาชนต้องได้ประโยชน์เสมอภาคกัน / เน้นความเสมอภาค
- นโยบายของรัฐควรให้การสนับสนุนที่เท่าเทียมและสมดุล
- รัฐดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ไม่ผูกขาดหรือให้นายทุนถืออำนาจผูกขาด และบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ถูกใช้ไปน้อยที่สุด เพราะการสร้างทดแทนกินเวลานานและยากกว่าการทำลาย

เน้นความสมดุล บูรณาการ และ ยั่งยืน

- รัฐต้องทำหน้าที่ตลอดจนวางนโยบายในด้านนี้บนหลักของความยั่งยืน รวมทั้งให้ประชาชนมั่งคั่ง มีความมั่นคงในชีวิต และทำให้ประชาชนมีความสุขที่อยู่ในประเทศนี้
- ออกนโยบายที่สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิต
- รัฐต้องกำหนดนโยบายที่สามารถทำได้ในทางรูปธรรม
- ดำเนินการอย่างโปร่งใส เห็นแก่ประโยชน์ของราษฎร ควรทำให้ทุกๆด้านมั่นคงให้ได้มากที่สุด ใส่ใจปัญหาของประชาชนอย่างจริงจัง ควรให้สิทธิกับประชาชนทางการเมืองมากกว่านี้ ไม่ใช่อะไรไม่ถูกใจก็สั่งปิดปากหมด ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม และต้องให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตย
- รัฐควรจะพิจารณาว่าจะนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างจริงจังได้อย่างไร การกระจายความมั่งคั่งลดความเหลื่อมล้ำ
- ลดขั้นตอนการบังคับบัญชาให้สั้นและกระชับและกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเต็มรูปแบบ
- ไม่เอื้อผลประโยชน์ให้นายทุนของประเทศมากเกินไป

การนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ / การบังคับใช้

- ทำให้เป็นจริง และจัดการกรณีไม่ทำ
- รัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ส่งผลประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม / อยากให้ภาครัฐใช้แนวปฏิบัติให้ตรงกับความเป็นจริงตามนโยบายที่วางแผนไว้
- ต้องมีกฎหมายรองรับอย่างบูรณาการทุกหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐-๕๐ ปี
- รัฐต้องไม่เลือกปฏิบัติ ใช้กฎหมายเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ไม่เล่นพรรคเล่นพวก เรื่องนโยบายต้องสร้างส่งเสริมให้บุคคลสามารถทำธุรกิจได้ง่ายขึ้น
- เป็นหน้าที่ที่จำเป็นที่รัฐต้องเป็นผู้กำหนด กำกับ ดูแลอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และยั่งยืน
- รัฐควรทำหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบได้อย่างสะดวกและควรปราบปรามการเอื้อประโยชน์ให้เอกชนแบบผิดกฎหมาย อย่างจริงจัง / รัฐควรจริงใจ จริงจังในการผลักดันวาระการเจรจาเพื่อสันติสุขแดนใต้ โดยให้ประชาชนในพื้นที่ เช่นภาคประชาสังคมเข้าร่วม แสดงความคิดเห็น
- ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อป้องกันโรคมากกว่าการปล่อยแล้วรักษา มีสวัสดิการให้กับบุคลากรทางการแพทย์ให้มากขึ้น ควรส่งเสริมการศึกษาให้มากขึ้น มีสวัสดิการครูมากขึ้น นักเรียนมีโอกาสทางการศึกษาให้มากขึ้น
- ควรเป็นไปตามความเหมาะสมในช่วงเหตุการณ์นั้นๆ มีความสมดุลไม่ขาดไม่เกิน เจ้าหน้าที่ของรัฐควรปฏิบัติหน้าที่ให้สมกับอาชีพและความสามารถของตน ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะปล่อยให้ประชาชนเกิดความขาดแคลนและขัดสน

อื่นๆ

- ลดพีเอ็มสองจุดห้า ควันพิษ
- ปัจจุบันมีการซอยคลื่นความถี่ขายมากเกินไปทำให้การรับฟังรับชมของประชาชนไม่ชัดเจน
- ควรจะพัฒนาให้ดีกว่านี้ / ควรมีการปรับแก้พัฒนาให้ดีกว่านี้
- รัฐและคนบางส่วนยังไม่เข้าใจธรรมชาติแบบพึ่งพาอาศัยและใช้ประโยชน์
- เป็นอนาคตที่มืดมนผูกติดกับแผนยุทธศาสตร์ ๒๐ปี / ไม่คาดหวังเพราะไม่มีอะไรให้หวัง / สิ้นหวัง / ไม่มีความคาดหวังใดๆ ต่อรัฐบาลชุดนี้ / มองเห็นในทิศทางที่แย่ลง

ส่วนที่ ๒ : สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

- ป่าไม้ในไทยน้อย / วิกฤตป่าไม้ในประเทศลดลง
- ปัญหาฝุ่นพิษ
- ยังไม่มีความสอดคล้องเท่าที่ควร สำหรับนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ

- การควบคุมการปล่อยคาร์บอนของก๊าซดีเซล การปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำ การให้สิทธินายทุนในการผูกขาดการขายสินค้า การกักตุนสินค้า

สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

- ต้องไม่สร้างกับดักทางการเงินให้ประชาชนเป็นหนี้กันมากๆ ประชาชนค่อนประเทศติดกับดักทางการเงินเป็นหนี้กัน เพราะสถาบันการเงินจัดโปรโมชั่นให้ประชาชนกู้ จนเป็นหนี้กันล้นพ้น
- ปัญหาเศรษฐกิจที่ซบเซา
- ประชาชนตกงาน บริษัทต่างๆปิดตัวลง เศรษฐกิจแย่
- เศรษฐกิจตกต่ำมาก บริหารประเทศแย่ ไม่ให้โทษผู้นำแล้วจะให้โทษประชาชนหรอคะ สิ่งแวดล้อมก็แย่เพราะโรคโควิด๑๙ ไหนจะฝุ่นอีก มาตรการการกักตัวคนที่ไปตปท.มาก็ห่วย ไม่เคร่งครัดเลย เดี๋ยวก็ตายกันทั้งประเทศพอดี
- ประชาชนตกงาน เงินบาทแข็งค่า พื้นที่ป่าถูกรุกล้ำ
- ทำให้ประชาชนที่เป็นเกษตรกรรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในป่าอยู่ยากแร้นแค้น
- ปัญหาของผลผลิตเกษตรกร ปัญหาการขาดแคลนรายได้เป็นหลัก

สถานการณ์ด้านความเหลื่อมล้ำ

- การเอื้อประโยชน์กับกลุ่มทุนที่ใกล้ชิดรัฐบาล การเอาเปรียบทรัพยากรของกลุ่มคนมีอำนาจรัฐ
- ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม / เหลื่อมล้ำมาก
- ความเหลื่อมล้ำ คือภาคอุตสาหกรรมโตมาก แต่ว่าภาคเกษตร หรือชาวบ้านผลผลิตได้ไม่ดี ราคาไม่ดี
- ความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ ทำให้การศึกษาและสาธารณสุขตกต่ำลง
- ความเหลื่อมล้ำในที่ดิน
- ความเหลื่อมล้ำทางสังคม คนรวยกระจุกตัว ส่วนฐานะปานกลางและจนมีจำนวนมากแต่รัฐไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้
- ปัญหาคนจนยิ่งจนลงคนรวยยิ่งรวยขึ้น การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติของข้าราชการนักการเมืองอย่างผิดกฎหมายมากเหลือเกิน ยังร่วมมือกับเอกชนบุกรุกป่าอีกด้วย
- นโยบายทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของรัฐยังไม่เหมาะสม เศรษฐกิจมีแต่จะเพิ่มช่องว่างความเหลื่อมล้ำ และนโยบายแจกเงิน ประชานิยมที่มีแต่จะสร้างหนี้ครัวเรือนมากขึ้น

การดำเนินการของรัฐต่อปัญหาต่างๆ
ความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญ เมื่อนำรัฐธรรมนูญไปใช้ในทางปฏิบัติ กลับกระทำการไม่ได้อย่างสมบูรณ์
- การดำเนินการของรัฐไม่ค่อยตอบโจทย์กับสถานการณ์ในตอนนี้
- รัฐไม่ได้ใส่ใจตรงนี้เท่าที่ควร /ยังไม่มีการใส่ใจเท่าที่ควร

- รัฐไม่สามารถดำเนินแนวนโยบายที่ตอบสนองต่อประชาชนได้
- มันไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- หน่วยงานของรัฐพิการ รัฐเน่า
- รัฐไม่เข้าใจความต้องการของประชาชน
- ไม่แก้ปัญหาโดยภาพรวมแก้เป็นเปราะชั่วคราว นโยบายแบบฉาบฉวย
- ยังไม่มีแผนการปฏิบัติการที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็น อาทิ ปัญหา ขยะทะเล และClimate Action ข้อ๑๓ ของSDGs ในบริบทสากล

ขาดความยุติธรรม / เป็นธรรม

- ไม่เป็นธรรม ไม่เสมอภาค เอื้อประโยชน์กับกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่อรัฐบาล / เอื้อประโยชน์ให้บางกลุ่ม สร้างปัญหากับส่วนรวม / ไม่เท่าเทียมสมดุล
- ใช้กฎหมายกับเฉพาะคนจน ปกป้องพวกพ้อง นโยบายละเมิดสิทธิ เอื้อผลประโยชน์ให้คนเฉพาะกลุ่ม
- การเลือกปฏิบัติและเล่นพรรคเล่นพวก

การบังคับใช้

- ยังขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง

ปัญหาอันเนื่องมาจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

- ม. ๕๘ ทำให้ได้เถอะและข้อนี้ตอบยาก
- บางมาตรามีผลกระทบ

อื่นๆ

- ยังไม่เห็นว่ามีสิ่งใดดีขึ้น ทำไม่ได้ตามนโยบายสักประการ ถ้าจะให้เจาะจงปัญหา ปัญหาน่าจะอยู่ตรงที่ผู้บริหารประเทศ
- ระบบ ริหารราชการแผ่นดินไม่สนับสนุนการกระจายการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร รัฐเป็นผู้นำในการพัฒนาแทนที่จะเป็นประชาชน นโยบายเศรษฐกิจไม่ชัดเจน นายทุนผูกขาด และทุกภาคส่วนพร้อมจะทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- เป็นแค่ตัวหนังสือ ไม่ได้มีการยึดโยงกับประชาชน
- ไม่เป็นไปตามต้องการของ ปชช.อย่างแท้จริงปัจจุบันรอรับคำสั่งจากเบื้องบนเป็นหลัก
- ปัญหาไวรัสโควิค-๑๙
- ตัวบทกฎหมายต้องการให้สังคมสงบสุข
- ปัญหาการไม่เข้าใจรากเหง้าของคนรุ่นใหม่
- ไม่มีความสุขกับทิศทางการทำหน้าที่และการบริหารในปัจจุบัน
- หลักการที่หากรัฐบาลชุดไหนมาไม่เดินตามแนวทางหรือทำตามแนวทางที่วางไว้ ๒๐ ปี มีสิทธิติดคุกไม่ควรเป็นเช่นนี้

- มีความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่แย่ลง
- ดีขอให้พัฒนาดีขึ้นต่อไป
- ในเรื่องเหตุการในชายแดนใต้ รัฐควรรู้หน้าที่ ควรใช้การเมืองนำการทหารมาแก้ปัญหา เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมาทหารทำตัวเป็นคู่ขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่อง IO

ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ หรือ แนวทางการแก้ไข

ประเด็นในรัฐธรรมนูญ / กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

ตัดเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องออกจากรัฐธรรมนูญ

- ควรตัดออกจาก รธน แต่ให้ใส่เป็น พ.ร.ป. แทน แต่ให้แก้ยาก พอๆ กับรัฐธรรมนูญ / ควรตัดออกจาก รธน แล้วใส่ใน พรป หรือออกเป็นกฎหมาย หรือเป็นนโยบายพรรคเสีย เพราะแนวนโยบายจะล็อกสเปคตาม รธน ไม่ได้ ต้องมีการปรับปรุง / ควรตัดออกจากรัฐธรรมนูญ และให้เอาไปไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดที่ควรเขียนเฉพาะหลักการปกครอง
- ควรนำแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญ เมื่อนำรัฐธรรมนูญไปใช้ในทางปฏิบัติ กลับกระทำการไม่ได้อย่างสมบูรณ์ ออกจากรัฐธรรมนูญ โดยให้เขียนหลักการเสรีภาพ สิทธิ หน้าที่ แนวนโยบายอย่างกว้างๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเอามาตราในหมวด ๓ จนถึงหมวด ๖ ซึ่งเป็นรายละเอียด ออกเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแทน เพื่อให้สามารถปรับปรุงแนวนโยบายที่สังคมเป็นพลวัตได้โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ
- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญ แต่ให้รวมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแนวนโยบายตามสภาพสังคมปัจจุบัน
- ตัดออกจากรัฐธรรมนูญเพื่อให้นโยบายเป็นอิสระ สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน
- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญเพราะสถานการณ์สังคมเป็นพลวัต ไม่ควรเขียนในรัฐธรรมนูญ
- ควรเอาแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกจากรัฐธรรมนูญ แต่ให้ตราเป็นกฎหมาย เพราะรธน แก้ยาก และด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะมัวแก้ไขรัฐธรรมนูญตลอดก็ไม่ได้
- ควรเอาแนวนโยบายออกจากรัฐธรรมนูญ เพราะสังคมเป็นพลวัต ไม่เช่นนั้นก็ต้องแก้ตามสภาพการณ์
- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญและให้เป็นกฎหมายแทน เพราะสังคมไทยมันเปลี่ยนแปลงตลอด จะเขียนลงในรัฐธรรมนูญและแก้ตามรัฐธรรมนูญ แบบนี้ไม่เห็นด้วย
- ควรตัดออกจากรัฐธรรมนูญและให้ออกเป็นกฎหมายทั่วไป เพราะการเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ในเมื่อแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐเป็นพลวัตร คือเปลี่ยนตลอด ก็ต้องมาแก้รัฐธรรมนูญในบริบทที่แก้ยาก จะทำให้ปัญหาบานมากกว่าอุดช่องโหว่ของปัญหา
- ด้วยสังคมที่พลวัต แนวนโยบายไม่สมควรระบุลงในรัฐธรรมนูญ

- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญและจัดทำเป็นกฎหมายแทน เพื่อให้แก้ไขได้ง่าย เพราะเรื่องนโยบายนั้นเป็นเรื่องพลวัตร จะต้องปรับเปลี่ยนทุกนาที เหมือนการแก้ปัญหาโควิด
- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญและตราเป็นกฎหมาย เพื่อออกกฎหมายตามสังคมที่เป็นพลวัต
- ตัดออกจากรัฐธรรมนูญแต่ให้ใช้การตรากฎหมาย เพื่อให้แก้ไขกฎหมายง่ายตามสถานการณ์โลกที่เป็นพลวัต
- ควรเอาแนวนโยบายในรัฐธรรมนูญ แยกออกเป็นกฎหมายหรือรวมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถปรับกฎหมายตามบริบทสังคม

การแก้ไขในบางมาตราที่เกี่ยวข้อง

- ต้องแก้ไขบางมาตรา
- รีบร่างรัฐธรรมนูญใหม่ใช้แนวทางของ ปี ๒๕๔๐ เป็นหลัก
- แก้ไขรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง

อื่นๆ

- ไม่สมควรแก้ไข
- ควรปรับปรุงที่การดำเนินงานมากกว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญสำหรับในส่วนนี้

การบังคับใช้กฎหมาย / กฎหมายที่ควรบัญญัติเพิ่มเติม

- จัดให้มีกฎหมายรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าขั้นพื้นฐานเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงและมีคุณภาพชีวิตพื้นฐานที่ดีถ้วนหน้า
- นโยบายต่าง ๆ ควรทำในภาพรวม ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากนโยบายโดยเท่าเทียมไม่ใช่เป็นหย่อมๆ
- บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง
- หยุดการเลือกปฏิบัติและใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจังในเรื่องนี้
- ควรมีบทลงโทษที่รุนแรงกับปัญหาโกงทุจริตของนักการเมืองและราชการ / ควรมีบทลงโทษและการบังคับใช้ที่เท่าเทียม
- นโยบายต้องสามารถปฏิบัติได้จริง และผู้ปฏิบัติงานต้องเร่งและให้ความสำคัญจริงๆ ในการปฏิบัติงาน
- อยากให้ทำทุกๆ อย่างเป็นไปด้วยความโปร่งใส และเด็ดขาดกว่านี้ เหยาะแหยะเป็นเด็กเล่นพ่อแม่ลูกไม่ได้นะคะ คิดให้รอบคอบก่อนจะทำจะพูดอะไร คำนึงถึงประชาชนที่เดือดร้อนให้มากๆนะคะ
- จัดทำแผนปฏิบัติการ จัดโครงการสัมมนาวิชาการ เรื่องSDG.เรื่อง Climate Action ข้อ ๑๓ ของเป้า SDG. โดยยึด หลัก SEPs For SEP.
- แก้โครงสร้างระบบบริหารราชการแผ่นดิน กระจายอำนาจ ปรับปรุงนโยบายและผู้รับผิดชอบการตัดสวัสดิการระดับท้องถิ่น มีนโยบายทางเศรษฐกิจที่ชัดเจน โดยอ้างอิงฐานข้อมูลย้อนหลัง ๑๐ ปี ออกกฎหมายป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจ จริงจังกับคนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหา

- สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการตนเองตามวิถีวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น
- รับฟังประชาชนในทุกๆ ทาง
- ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น
- ปกครองแบบ ปชต.ให้เต็มรูปแบบ อปท.ต้องปกครองตนเองอย่างจริง เลิกศูนย์รวมอำนาจ
- กระจายรายได้ ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
- คืนอำนาจการบริหารจัดการให้ประชาชน/ให้ท้องถิ่นโดยเร็ว
- ลองสอบถามข้อมูลจากประชาชน ถามถึงความต้องการและความรู้สึก เพราะเสียงของประชาชนต้องมาเป็นอันดับแรก
- รัฐควรจริงใจ จริงจังในการผลักดันวาระการเจรจาเพื่อสันติสุขชายแดนใต้ โดยให้ประชาชนในพื้นที่ เช่น ภาคประชาสังคมเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น
- รัฐต้องเข้าถึงหัวใจและจิตวิญญาณของพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างในการอยู่ร่วมกัน

อื่น ๆ

- แนวนโยบายรัฐที่ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ถือว่าดีแล้ว เพียงแต่ทำให้เป็นรูปธรรมซึ่งต้องใช้เวลา อีกทั้งทำให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาวะการณ์ที่มีแนวโน้มเปลี่ยนไป
- คิดว่ามีผู้รู้มากมายแต่ขาดผู้นำที่กล้าหาญในการแก้ไข เพราะมีผลกระทบต่อผู้มีอำนาจในบ้านเมืองรวมทั้งพวกในรัฐสภาและเจ้าสัว
- ปลูกป่าทั่วประเทศ
- เปลี่ยนรัฐบาลเถอะครับ ขอประชาธิปไตยคืน ไม่ไหวอย่าฝืน / เปลี่ยนรัฐบาลชุดนี้ออก
- เปลี่ยนนายก ยกเลิกรัฐธรรมนูญที่อำนวยต่อรัฐบาลชุดนี้
- ควรรณรงค์ให้หันมาซื้อขายผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย และลดการซื้อของต่างชาติ เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนรายได้ของประชาชนผู้มีอาชีพค้าขาย
- เปลี่ยนรัฐบาล ถ้าทำไม่เป็นก็ไม่ควรฝืนให้คนที่มีศักยภาพมากพอเข้ามาเถอะ
- ควรให้ผู้ที่มีความสามารถจริงๆ เข้ามาช่วยบริหารวางแผนการทำงานให้ตรงประเด็นความต้องการของประชาชน
- ให้ความรู้ทางการเมืองที่ครบถ้วน รอบด้านแก่คนรุ่นใหม่
- ทำตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้แล้วให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว
- ต้องการให้มีการยุบสภาแล้วมีการเลือกตั้งใหม่
- เพิ่มศาลสิ่งแวดล้อมในไทย

- ลดความโลภในจิตใจ ใส่ใจต่อส่วนรวมมากขึ้น คิดเสมอว่าประเทศเป็นของประชาชนไม่ใช่ช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ในช่วงเวลาแห่งอำนาจของใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
- จัดสรรงบประมาณให้ถึงหน่วยงานการศึกษาและสาธารณสุขให้มากขึ้น ให้เกิดนโยบายเรียนฟรีถึงปริญญาตรี
- การพักหนี้
- องค์กรอิสระ การเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบของภาคประชาชน
- ส่งเสริมภาคการเกษตร เพิ่มผลผลิตให้ชาวบ้าน สร้างงานในชุมชน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การพึ่งพิงของชาวบ้านกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ
- เร่งพัฒนาเศรษฐกิจโดยด่วน
- การลดใช้ถุงพลาสติก ควรมีถุงพลาสติกให้ซื้อกรณีไม่ได้เตรียมถุงมาใส่ และสนับสนุนให้ใช้ถุงพลาสติกเวียนมากกว่าการงดใช้ไปเลย และรณรงค์ให้แยกขยะ และเก็บขยะแบบแยก

ส่วนที่ ๔ : ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของรัฐ / ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

- ไม่ควรมีสองมาตรฐาน
- เจ้าหน้าที่รัฐต้องไม่เลือกปฏิบัติ และไม่ละเมิดรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยสิทธิชุมชน
- อย่าให้ปลาแก่ประชาชน ให้เบ็ดได้มั๊ย รัฐมีหน้าที่ดูแลปลาให้มีจำนวนมากๆ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ / ความเห็นอื่นๆ

- สร้างงานในชนบท
- ไปแก้ที่ความคิดของคนดีกว่า
- สนับสนุนให้ปลูกต้นพะยูง
- ควรเป็นประชาธิปไตยสักที ตอนนี้คือเผด็จการ
- ค่าแรงขั้นต่ำควรจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากเกิดปัญหาการใช้แรงงานหนักเกินกว่าเหตุในบริษัทบางแห่ง
- กล้าอย่างผู้นำท่านสี่จิ้นผิงใหมหรือผู้นำสิงคโปร์
- เหนื่อยทั้งใจทั้งกาย ต้องมาเหนื่อยกะการเมือง โรคฝุ่นเพิ่มอีก
- ส.ส. ส.ว. ที่ดีและรักประชาชน ประเทศชาติมีน้อย น่าสงสารคนไทยที่ทำให้เสียโอกาสในการดำเนินชีวิตที่ดี ทั้งที่ประเทศไทยเรามีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่มากมายกว่าอีกหลายประเทศ ยกตัวอย่างเช่น สิงค์โปร
- ประเทศไทยเป็น ปชต.แบบไทยๆ มีเจ้านาย มีอาวุโส นับถือพุทธเป็นหลัก ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาต้องไม่ลืมชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- หลักประกันที่สันนิษฐานว่า ประชาชนสุจริต บริสุทธิ์ ในการต่าง ๆ

๓.๑.๒ ประเด็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ส่วนที่ ๑ : ภาพหวัง หรือความคาดหวัง

เจตนารมณ์ในภาพรวม

- สิทธิในการมีชีวิตที่ดีขั้นพื้นฐานด้วยรัฐสวัสดิการ ๙ ด้าน ๑) รัฐสวัสดิการเด็กถ้วนหน้า ๒) รัฐสวัสดิการการศึกษา ๓) รัฐสวัสดิการการมีงานทำและรายได้ ๔) รัฐสวัสดิการระบบสุขภาพ ๕) รัฐสวัสดิการประกันสังคม ๖) รัฐสวัสดิการบำบาญแห่งชาติ ๗) รัฐสวัสดิการด้านที่ดินและที่อยู่อาศัย ๘) รัฐสวัสดิการพหุวัฒธรรม และการปฏิรูประบบภาษี
- ประชาชนควรได้รับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง / ทุกคนควรจะมีสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง การแสดงออกต่าง ๆ ที่ไม่เดือดร้อน ลิดรอนสิทธิของผู้อื่น
- สิทธิชุมชนต้องไม่หายไป สิทธิสตรี เด็ก กลุ่มเปราะบางไม่เกิดจริง ต้องบังคับให้มี เช่น สัดส่วนทางการเมือง อย่าเขียนเอาเท่าว่ามีไม่มีใครเคยคำนึงถึงหรอก
- กฎหมายต้องไม่เข้าไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพมากจนเกินสมควร
- สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ไม่สามารถถูกละเมิดได้ ไม่ว่าจะด้วยกฎหมาย คำสั่ง หรือกฎระเบียบของราชการ การจะละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะกระทำได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นว่าจะเกิดภัยอันตรายต่อสาธารณชนอย่างชัดแจ้งเป็นที่ประจักษ์เท่านั้น ทั้งนี้ ด้วยการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา และต้องยกเลิกพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวโดยพลันเมื่อเหตุแห่งความจำเป็นนั้นระงับไปแล้ว หรือเมื่อมีประชาชนลงชื่อให้ยกเลิกเกิน ๑๐,๐๐๐ คน / ประชาชนเป็นใหญ่ในการปกครอง มีสิทธิในตนเอง / ปกครองตนเองอย่างมีอิสระภายใต้กฎกติกา
- ควรจะเป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่เลือกปฏิบัติ
- เสรีภาพที่มาพร้อมกับความตระหนักของของเขตในการแสดงออกโดยยึดโยงกับความชัดเจนของข้อกฎหมายว่าเรามีสิทธิแค่ไหน และสิทธินั้นจะต้องเกิดจากความยุติธรรมต่อทั้งสองฝ่ายควรจะทำเพื่อประชาชนทุกคนให้ได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมและเท่าถึง
- ประชาชนควรได้รับสิทธิคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม
- ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่สร้างความขัดแย้ง
- ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ได้อย่างเต็มที่แต่ต้องไม่ละเมิดกฎหมายและสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น
- ทำได้ทุกเรื่องแต่ต้องไม่ละเมิดผู้อื่นไม่ใช้จนเกินความจำเป็น

สิทธิในการแสดงความคิดเห็น

- ประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้กฎหมาย
- ทุกคนควรมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ / มีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นทางการเมืองค่ะ อยากให้รัฐฟังความคิดเห็นประชาชนค่ะ
- มีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นในระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องเท่าเทียม
- ทุกคนในประเทศมีสิทธิเท่าเทียมกัน สามารถแสดงความคิดเห็นวิพากย์วิจารณ์ได้อย่างอิสระในทุกๆเรื่องอย่างมีเหตุผล
- แสดงออกอย่างเสรี บนช่องทางที่รัฐต้องจัดให้ตามที่ประชาชนเรียกร้อง
- เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอข้อคิดเห็นได้ในทุกภาคส่วน และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงดูแลและส่งต่อให้เกิดเป็นรูปธรรม
- ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสรีในการคิด เขียน พูด แสดงออก อย่างเสมอภาค ในระบอบประชาธิปไตย
- ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้แต่ต้องอยู่ในความจริงและความถูกต้องตามกฎหมาย
- แสดงออกได้อย่างเสรีในทุก ๆ เรื่อง หน่วยงานหรือสถาบันใดที่ใช้ภาษีจากประชาชน ประชาชนสามารถใช้สิทธิในฐานะเจ้าของงบประมาณ วิจารณ์การใช้งบประมาณแผ่นดินได้ ไม่มีหน่วยงานหรือสถานบันใดอยู่เหนือรัฐธรรมนูญ
- ควรอธิบายให้ชัดเจนในเรื่องการให้ความสำคัญในหน้าที่มากกว่าการเรียกร้องใช้สิทธิ
- ควรให้ประชาชนได้ใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับภาครัฐ
- ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีในการแสดงความเห็นทางการเมือง และสามารถมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ และมีสิทธิได้รับข่าวสารที่แท้จริงกับทุกๆเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และอยากให้รัฐบาลรับฟังความคิดเห็นประชาชน
- ตรงตามความหมายของมัน ประชาขนควรมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและเปิดเผย มีสิทธิจะวิจารณ์ มีสิทธิจะใช้ชีวิตของตนได้อย่างอิสระ หากแต่ยังอยู่ในกฎหมาย(ที่มันยุติธรรม)
- แสดงออกได้ เปิดให้มีการแสดงความคิดเห็น ไม่ปิดกั้น แต่แสดงออกอย่างเหมาะสม
- ประชาชนควรมีสิทธิ์ในการแสดงออกทางการเมือง สังคม โดยรัฐไม่ปิดกั้นและสร้างข่าวเท็จใส่ร้าย
- มีสิทธิในการแสดงออกและเรียกร้องได้อย่างมีเสรีภาพ

ทิศทางการบังคับใช้

- ให้การละเมิดสิทธิในการศึกษา อาทิ การทำโทษ ผิดกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- รัฐไม่ควรก้าวก่ายหรือสอดส่อง ห้ามปราม การแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการสิทธิเสรีภาพในทุกด้าน

ประเด็นอื่นๆ

- ไม่มีความหวังจาก รธน. ฉบับนี้ / ไม่มีความคาดหวัง
- คนต้องเข้าใจในสิทธิที่รัฐมีให้ และเคารพในสิทธิดังกล่าว
- เสรีภาพจำกัดเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
- ความหวังน้อยมากโดยเฉพาะคนระดับรากหญ้า
- กลับไปดูแนวทางรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐
- ค่อนข้างดี / ดีแล้ว / ปัจจุบันก็ดีอยู่แล้ว
- เสรีภาพเป็นสิ่งที่รัฐควรอนุญาตดังนั้นควรจำกัดเสีย
- ต้องดีกว่าเก่า
- มีสิทธิมากมาย มีเสรีภาพมากมายจนเกินเลยไปด้วยในบางครั้ง
- เป็นประชาธิปไตยที่คนหมู่มากและประชาชนส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ส่วนที่ ๒ : สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเด็นสิทธิและสรีภาพ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

- การละเมิดสิทธิที่ไม่มีหลักประกัน
- สิทธิเสรีภาพของประชาชน ถูกจำกัดในเรื่องการแสดงความคิดเห็นโดยกฎหมาย กอ.รมน. คือม.๔๔ กลายๆ
- โดนลิดรอนสิทธิ์ จนประชาชนไม่ได้แสดงความคิดที่แท้จริง
- ถึงจะมีการเลือกตั้งแต่ก็ยังมีการปิดกั้นสิทธิในการแสดงออกทางการเมืองอยู่
- ยังมีการละเมิดสิทธิอย่างแพร่หลาย

การดำเนินงานของรัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดความยุติธรรม / เป็นธรรม

- ไม่เสมอภาค และไม่เป็นธรรม เลือกปฏิบัติเฉพาะพวกพ้องและกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาล
- ตุลาการภิวัฒน์ ใช้อำนาจลิดรอนสิทธิเสรีภาพ
- เจ้าหน้าที่รัฐไม่เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง
- เป็นการสร้างความแตกแยกโดยการเลือกปฏิบัติ

ถูกแทรกแซงในการทำหน้าที่

- ถูกควบคุมโดยรัฐ และรัฐปัจจุบันก็ไม่สามารถทำให้เกิดประชาธิปไตยแบบแท้จริงได้คือกระจายอำนาจ
- รัฐบาลเข้าไปครอบงำและใช้วิธีการลับลิดรอนสิทธิเสรีภาพประชาชน
- ถูกละเมิดสิทธิอย่างรุนแรงด้วยน้ำมือของรัฐ

- อำนาจรัฐสร้างข่าวเท็จใส่ร้าย ปลุกปั่น ยุยงให้เกิดความเกลียดชังคนที่เห็นแตกต่าง
- รัฐยังควบคุมอยู่โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือยังไม่ให้สิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง
- รัฐบาลพยายามกำจัดคนเห็นต่าง และผลักไปอยู่ฝ่ายตรงข้าม เพื่อจะได้กำจัด และรักษาอำนาจตัวเองไว้ นอกจากนี้ ยังชอบดึงสถาบันมาอ้างเพื่อโจมตีอีกฝ่าย
- ถูกกฎหมายควบคุมและคุกคามสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั้งโดยตรงและอำนาจมืด
- ประชานชนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเสนอความคิดเห็น และการสร้างวาทะกรรมความเกลียดชังให้เกิดขึ้นโดยรัฐ

สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก / แสดงความคิดเห็น

การปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นโดยรัฐ

- ถูกกีดกันและละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงข้อคิดเห็นของภาคประชาชน
- สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนยังไม่ได้รับการเปิดกว้างเท่าที่ควร
- จำกัดสิทธิ์ของประชาชน / ไม่มีเสรีภาพเท่าที่ควรในการแสดงความคิดเห็น
- สิทธิเสรีภาพของ ปชช. ใน รธน. ฉบับนี้ไม่อาจเกิดได้จริง เพราะมันมีแต่อาการย้อนแย้งมาก ๆ
- ประชาชนไม่มีเสรีภาพเท่าที่ควร
- ประชาชนทำอะไรไม่ได้เลย โดนจับตลอด งง
- ประชาชนถูกรังควานโดยรัฐและข้าราชการไม่ให้แสดงความคิดเห็นที่ขัดต่อผู้กุมอำนาจรัฐ
- ไร้สิทธิไร้เสียง ถูกจำกัดสิทธิทุกเรื่องเช่น การแสดงความคิดเห็น สิทธิทางการเมือง สิทธิการชุมชน สิทธิชุมชนที่ถูกละเมิดด้วนกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่างๆ
- ถูกปิดกั้น ปิดปาก ไม่เสนอข่าวความเดือดร้อนของ ปชช. ทั้งที่มีการชุมนุมตามกฎหมายไม่ละเมิดสิทธิของใคร สื่อไม่ควรเลือกข้างรัฐบาล
- ไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพในทุกๆด้าน แค่แสดงความเห็นในเรื่องจริงแต่รัฐไม่ต้องการให้พูดก็ถูกเรียกตัวไปปรับทัศนคติหรือบางคนถึงกับโดนแจ้งความดำเนินคดี
- มีการจำกัดกั้นการแสดงออกทางการเมือง ประชาชนขาดพื้นที่เสรีที่เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น
- ประชาชนไม่มีเวทีในการมาเรียกร้องทางการเมืองได้เต็มที่ มีการแทรกแซงจากบุคคลอื่น
- ประชาชนไม่สามารถใช้สิทธิในการตรวจสอบ หรือใช้สิทธิในการติดตามการใช้เงินภาษีได้อย่างเพียงพอ ไม่สามารถแสดงความเห็นต่อองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้อย่างเสรี

ความเป็นธรรมในการเรียกร้อง

- ปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายๆครั้งไม่ได้รับการแก้ไขและไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้ประชาชนขาดสิทธิเสรีภาพในการเรียกร้องความเป็นธรรม

- ปัญหาผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ไม่กล้าไปเรียกร้องการใช้สิทธิและสวัสดิการที่พึงจะได้รับ
- ประชาชนไม่เข้าใจในการใช้ช่องทางเพื่อการแสดงออก
- การจัดกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน ถูกข่มขู่ คุกคาม หรือควบคุมโดยกองทัพหรือกลุ่มที่รับใช้กองทัพ
- ถูกรุกรานจากองค์การบางองค์การ เมื่อมีการออกมาเคลื่อนไหว

อื่นๆ

- ดีแล้ว ควรจำกัด
- ดี / ดีแล้ว / ปกติดี
- ไม่ค่อยมีจริง / ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา
- ดูดี ทำไม่ได้
- ครูบาอาจารย์ใช้ธรรมเนียมและประเพณีทำโทษเด็ก ซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ
- รัฐบาลพยายามใช้กฎหมายทำให้ได้อำนาจซึ่งการปกครอง
- มีคนอ้างสิทธิ์และเสรีภาพในการแสดงออกมาเกินไปจนเกินไป ดึงฟ้าลงต่ำ แสดงออกเกินความเหมาะสม เกิดความวุ่นวาย
- มีปัญหามาก (การบริหารของรัฐบาล)
- ประชาชนเข้าใจผิดในข่าวสาร จึงทำให้การใช้สิทธิของประชาชน ใช้ไปในทางที่ผิด
- การประกอบอาชีพ
- ใช้สิทธิเสรีภาพที่ทำลายความมั่นคงของประเทศ
- ระบบอุปถัมภ์ ปิดกั้น ไม่เอื้อ ตึงเกิดการต่อต้าน มีการประท้วงจากทุกภาคส่วน และระบบอาวุโส เป็นปัจจัยสำคัญ
- เรียกร้องแต่สิทธิแบบตามๆ กันไปมากกว่าการใช้สิทธิแบบเข้าใจ
- ใช้สิทธิของตัวเองจนไปลิดรอนสิทธิของคนอื่น / ปัญหาเรื่องนี้ คือ คนขาดซึ่งความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน ทำให้เกิดการใช้สิทธิและหน้าที่เกินควร จนไปกระทบและรุกล้ำสิทธิของบุคคลอื่นๆ จนก่อเกิดความไม่ปกติสุขในสังคม
- แสดงความคิดเห็นได้แต่ต้องมีเหตุผลเพื่อไม่ใช้สร้างความแตกแยกควรนำเหตุผลมาแสดงความคิดเห็น
- ในปัจจุบัน รัฐให้อำนาจและสิทธิ รวมถึงเสรีภาพในการชุมนุมพอสมควร แต่ยังควบคุมบางสถานการณ์ไม่ได้

ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ หรือ แนวทางการแก้ไข

ประเด็นในรัฐธรรมนูญ / กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปรับปรุงเนื้อหาในมาตราที่เกี่ยวข้องในรัฐธรรมนูญ

- กำหนดให้มีเสรีภาพมากกว่านี้ในรัฐธรรมนูญ
- สร้างหลักประกันให้มีสิทธิเสรีในรัฐธรรมนูญ
- มาตรา ๒๖ ควรให้กฎหมายซึ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องนำไปทำประชามติ ถ้ากฎหมายนั้นเป็นกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก ให้เยาวชนอายุตั้งแต่ ๑๓ ปี ขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิลงประชามติ
- มาตรา ๒๗ วรรคสอง ควรแก้เป็น "ทุกเพศสภาพย่อมเท่าเทียมกัน"
- มาตรา ๔๔ วรรคสอง ควรแก้เป็น "บทบัญญัติตามมาตรานี้ จะใช้กฎหมายจำกัดสิทธิมิได้"
- แก้รัฐธรรมนูญและกฎหมายลูกที่ปิดปากสื่อ
- ควรกำหนดประเด็นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความเห็นได้อย่างเสรี หากเป็นไปในกรอบรัฐธรรมนูญ จะไม่มีความผิดกฎหมาย ควรบัญญัติเป็นหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และต้องมีการรับรองอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ ที่ไม่เป็นตามหลักการนี้ ไม่สามารถบังคับใช้ได้
- ควรสั้น กระชับ เน้นหลักการมากกว่าเนื้อหา เพราะการเขียนกฎหมายยาวๆ ทำให้ เสรีภาพเป็นการอนุญาต ซึ่งเสรีภาพมีมาตั้งแต่กำเนิด
- ควรเขียนแค่หลักการกว้างๆ และตราเป็นกฎหมายแทนเหมือนรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๙

ตัดออกบทบัญญัติออกจากรัฐธรรมนูญ

- ควรตัดออกจากรัฐธรรมนูญแต่ให้ใส่เป็น พ.ร.ป แทน แต่ให้แก้ยาก พอๆ กับรัฐธรรมนูญ
- ควรตัดออกจากรัฐธรรมนูญ และให้เอาไปไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดที่ควรเขียนเฉพาะหลักการปกครอง
- ควรตราเป็นกฎหมาย อาจเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เหมือนสหรัฐที่ตรา Civil Rights Act ๑๙๖๔ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องมาแก้ไขในรัฐตัดออกจากรัฐธรรมนูญเพื่อให้นโยบายเป็นอิสระ สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน
- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญเพราะสถานการณ์สังคมเป็นพลวัต ไม่ควรเขียนในรัฐธรรมนูญ
- ควรออกเป็นกฎหมายมากกว่าเป็นรัฐธรรมนูญ
- ควรเอาออกจากรัฐธรรมนูญและให้เป็นกฎหมายแทน เพราะสังคมไทยมันเปลี่ยนแปลงตลอด จะเขียนลงในรัฐธรรมนูญและแก้ตามรัฐธรรมนูญแบบนี้ไม่เห็นด้วย
- ควรตราเป็นกฎหมาย เพราะบางบริบทจำเป็นต้องขัดรัฐธรรมนูญเช่น การ Lockdown การเนรเทศ แต่การที่เขียนลงในรัฐธรรมนูญจะทำให้คำสั่งขัดรัฐธรรมนูญ
- ควรตราเป็น พ.ร.บ.เสรีภาพ แต่ในรัฐธรรมนูญให้ใช้แบบปี ๒๔๘๙ คือ เขียนหลักการกว้างๆ ไม่ซับซ้อน
- ด้วยสังคมที่พลวัต แนวเสรีภาพไม่สมควรระบุลงในรัฐธรรมนูญ

ลด / ยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ยกเลิก พ.ร.บ. ชุมนุม ๒๕๕๘
- ลดกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพให้เหลือเท่าที่จำเป็น
- รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิของประชาชนให้ชัดเจน และมีกฎหมายลูกเพื่อรับรองสิทธิของประชาชน
- กำหนดโทษสำหรับรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐที่ฝ่าฝืนและละเมิดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน
- ควรเอาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนด้านต่างๆ รวมทั้งการกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่นๆ) ออกจากรัฐธรรมนูญ แต่ให้ตราเป็นกฎหมาย เพราะรัฐธรรมนูญแก้ยาก และด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะมัวแก้ไขรัฐธรรมนูญตลอดก็ไม่ได้
- ลดกฎหมายจำกัดสิทธิลงให้มีเฉพาะเรื่องที่สำคัญ

การเปิดโอกาสให้ประชาชน /ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

- ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพของตนแบบเปิดกว้างให้มากกว่านี้
- ให้ประชาชนมีเสรีภาพ การแสดงออกทุกด้าน
- เปิดพื้นที่ให้มีการแสดงความคิดเห็นและสามารถวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้

การดำเนินงานของรัฐ / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ต้องมีหน่วยงานตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะเป็นการถาวรเพื่อรับฟังเสียงประชาชน
- รัฐไม่ควรแทรกแซง / ลดอำนาจรัฐ
- เจ้าหน้าที่ต้องเข็มแข็ง และเคารพสิทธิของประชาชน / เจ้าหน้าที่รัฐต้องเคารพประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐเป็นเพียงฝ่ายบริหารให้อยู่กรอบ เจ้าหน้าที่รัฐไม่ใช่ผู้ตัดสิน / เจ้าหน้าที่รัฐควรหยุดการคุกคามประชาชน / รักษาประโยชน์ของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง คุณธรรม จริยธรรม ส่วนราชการต้องรู้หน้าที่ว่าเป็นผู้รับใช้ประชาชน อย่าเห็นแก่ตำแหน่งและสิ่งตอบแทนจนลืมเจ้าของประเทศ
- รัฐควรควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่รัฐให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด
- มองความคิดเห็นของประชาชนมากกว่าที่จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์คนกลุ่มหนึ่ง / ภาครัฐควรรับฟังการเสนอข้อคิดเห็นที่ประชาชนได้นำเสนอ
- ยึดหลักธรรมาภิบาล หรือ Good Governance อย่างแท้จริง อาทิ หลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คำนึงถึงหลักนิติรัฐ นิติธรรม (Rule of Law) และหลักความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้
- รัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจตั้งแต่ระดับชั้นประถมปลาย ๕-๖ บรรจุลงในบทเรียน สิทธิและหน้าที่พลเมือง / จัดให้ความรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรักชาติ /รัฐต้องมีมาตรการในการให้ความรู้ถ่ายทอดแนวคิดเรื่องสิทธิและหน้าที่พลเมืองอย่างจริงเป็นรูปธรรม โดยเร็วพลัน
- จัดให้มีการเสวนาให้กว้างขวาง / ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกท่านได้รับอย่างทั่วถึง
- ปลูกฝังค่านิยมเรื่องหน้าที่พลเมือง

ส่วนที่ ๔ : ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของรัฐ / หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

- ควรยกเลิกกฎหมายหรือคำสั่งที่ไม่ได้มาจากประชาชนทุกฉบับและยกเลิกองค์กร และผลพวงของการรัฐประหารทุกชนิด
- เลิกรุกรานชีวิตส่วนตัว และรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของนักเคลื่อนไหว
- กระจายอำนาจแบบสุดๆและรวดเร็ว
- รัฐควรเปิดโอกาสให้มีการเรียกร้องสิทธิโดยสาธารณะรายบุคคลและเป็นอิสระในทุกเรื่องที่เป็นที่สนใจของสังคม และให้คำอธิบายแบบสาธารณะและเปิดกว้าง แม้จะมีคนเข้ามาถามไม่กี่คนให้ประชาชนเข้าใจก่อนจะถูกชักชวนหรือมีการจัดตั้งแบบตามๆกันมา
- เปิดกว้างแก่ประชาชนเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ทั้งการงานอาชีพและเรื่องอื่นๆ
- ตั้งคณะทำงานศึกษาปัญหาต่อต้านการรัฐประหารของทหาร
- ทำอะไรเห็นหัวคนอื่นบ้าง ไม่ใช่คิดแต่ว่าตัวเองมีสิทธิ

อื่นๆ

- ระดมความรักชาติให้มากที่สุด
- ควรมีประชาธิปไตยที่แท้จริง
- การพัฒนาพื้นฐานของคน ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม โดยตระหนักรู้ในความเป็นจริงตามหลักศาสนา
- ประชาชนสุจริต บริสุทธิ์ ในการต่าง ๆ
- ดำเนินการกับคนที่แสดงออกหมิ่นเหม่กับสถาบันเบื้องสูง
- หยุดเพ้อฝัน
- เปลี่ยนรัฐบาล
- ต้องจัดการศึกษาที่ดี
- ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลชุดนี้กระทำตัวเป็นเผด็จการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะฉะนั้นเผด็จการก็ควรออกไป
- เห็นแก่ประเทศชาติบ้าง
- ควรที่จะพิจารณาว่าสาเหตุของความเหลื่อมล้ำต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนคืออะไร ทำไมผู้มีอำนาจถึงใช้อำนาจในทางไม่ชอบ
- สิทธิเสรีภาพทุกคนควรใช้ให้มีขอบเขต โดยไม่ไปลิดรอนสิทธิคนอื่น
- เปิดเสรี ตราบใดที่การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
- ควรจำกัด เพื่อไม่ให้มีพวกซ้ายจัดดัดจริตในประเทศ
- ตระหนักในตัวเองและรักความถูกต้อง หยุดรับใช้ความอยุติธรรม อย่า ignore ต่อสังคมที่เป็นความรับผิดชอบส่วนรวม

- ควรมีมาตรการปกป้องคุ้มครองประชาธิปไตย

๓.๑.๓ ประเด็นระบบการเมือง

ส่วนที่ ๑ : ภาพหวัง หรือความคาดหวัง

เจตนารมณ์ในภาพรวม

ระบบการเมือง

- อยากให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
- เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ในวิถีทางแห่งประชาธิปไตย
- แก้ปัญหาการคอร์รัปชันได้จริงบ้านเมืองเจริญแน่นอน แต่สงสัยยาก ๆ
- เป็นระบบที่มีความเที่ยงตรง และเป็นตัวแทนของประชาชนในสังคมทุกคนจริงๆ / เป็นอำนาจของประชาชน ไม่ใช่นายทุนมีนายทุน
- ระบบการเมืองที่มีธรรมาธิปไตย / ต้องมีธรรมาภิบาลในการทำกิจกรรมทางการเมืองทุกระดับ เอาประชาชนเป็นที่ตั้ง โปร่งใส ตรวจสอบได้ด้วยองค์กรอิสระที่มีที่มาจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
- ระบบการเมืองสอดคล้องกับสภาพบริบทสังคมไทย เพื่อไม่ให้การเมืองไทยถึงทางตันและเกิดการกระทำการรัฐประหาร แม้ไม่เป็นประชาธิปไตย แต่เงื่อนไขการรัฐประหารไม่มี
- ไม่พิกลพิการเหมือนปัจจุบัน มีความน่าเชื่อถือและเป็นธรรม ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน ยุติธรรม ไม่สืบทอดอำนาจของนักการเมือง หรือบุคคลเฉพาะกลุ่ม
- ควรจะเป็นประชาธิปไตยที่มีความโปร่งใส ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง / ควรเป็นไปอย่างชอบธรรมถูกต้อง นักการเมืองควรมาจากการเลือกของประชาชนอย่างโปร่งใส ทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน / ควรโปร่งใส ตรวจสอบได้ สามารถวิพากษ์นโยบายหรือมาตรการที่ออกมาได้ / บริหารงานได้ดีไม่มีการโกง
- ควรเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง / ต้องเป็นที่พึ่งของประชาชน เพื่อรวบรวมปัญหาของประชาชนนำไปสู่การแก้ปัญหาที่จริงจัง
- ต้องประชาธิปไตยเท่านั้น สถาบันการเมืองต้องให้ชาวบ้านไปร่วมดำเนินการด้วยแม้จะไม่เป็น ส.ส. สถาบันการเมืองต้องมาจากประชาชนเป็นผู้จัดตั้ง
- ระบบการเมืองควรเป็นระบบเปิด เป็นสถาบันของประชาชน ไม่ควรให้องค์กรใดมีอำนาจล้มล้างพรรคการเมืองใด หรือสถาบันการเมืองใด

นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

- ครม. ต้องมีอายุไม่น้อย ๒๕ ปี เพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้บริหารประเทศ

รัฐสภา

- รัฐสภาควรทำหน้าที่เพื่อประชาชน
- ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา เพื่อความต่อเนื่องในการบริหารนิติบัญญัติ และความเป็นกลางในการประชุมยกเลิกการลงมติ แต่ให้ใช้การซาวเสียง เพื่อให้ประธานรัฐสภาวินิจฉัย ซึ่งจะเปิดโอกาสหรือไม่ขึ้นอยู่กับประธานรัฐสภา เพื่อให้เปิดโอกาสให้ประธานรัฐสภา เสนอชื่อพระมหากษัตริย์หากประเทศถึงทางตัน โดยไม่จำเป็นต้องยึดมติสภา

องค์กรอิสระ / องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

- ยกเลิกศาลรัฐธรรมนูญ แล้วให้ใช้ สวม เหมือนก่อนปี ๔๐ เพราะเปลืองงบ
- ไม่ควรมีองค์กรพวกนี้ เพราะง่ายต่อการครอบงำ

คุณสมบัติของนักการเมือง / ผู้นำประเทศ

- อยากได้นักการเมืองที่มีคุณภาพ
- ผู้นำไม่โกงกิน
- มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศให้ดี รักษากระบวนการของกฎหมาย ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม
- ไม่ควรเป็นแบบปัจจุบัน คอร์รัปชันอย่างเห็นได้ชัด เล่นการเมืองไม่ใสสะอาด คลั่งอำนาจ เห็นแก่ตัวเอง สิ่งที่คาดหวังคือสิ่งที่ตรงข้ามกับที่พิมพ์ไปข้างต้น
- ควรสร้างผู้นำที่ดีทีมีภาวะนำ ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- คาดหวังที่อยากจะเห็นนักการเมืองรุ่นใหม่เข้าไปบริหารจัดการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง

ระบบการคัดสรร / การได้มาของนักการเมือง

- ต้องเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้ง ส.ส.
- ประชาชนเป็นใหญ่ ในการเลือกผู้แทนราษฎรทั้งฝั่งสภาล่างและสภาสูง
- แต่ละฝ่ายของอำนาจอธิปไตยต้องเป็นอิสระอย่างแท้จริง และที่มาของ ส.ว. ต้องมาจากการเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้งพรรคเดียวกันเบอร์เดียวกันทุกเขตเลือกตั้ง
- ยกเลิกแบ่งเขต ให้ใช้ระบบรวมเขตเหมือนก่อนปี ๒๕๑๒ เพราะจะทำให้ซื้อเสียงเลือกตั้งยาก
- ใช้ระบบ ส.ส. พึงมี เพราะจะสะท้อนที่นั่งตามคะแนนเสียง แต่ให้คำนวณที่เปอร์เซ็นที่ ๑
- มาจากประชาชน หรือเชื่อมโยงกับประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด

พรรคการเมือง

- ควรสนับสนุนให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น
- ระบบพรรคการเมือง ส.ส. ต้องเข้มแข็ง ต้องไม่มี ส.ส.งูเห่า ขายตัว
- มีแค่ ๒ - ๓ พรรคใหญ่ ๆ ที่พรรคใดได้เสียงข้างมาก ก็เป็นฝ่ายรัฐบาลไป อีกฝ่ายก็เป็นฝ่ายค้านที่ยอมรับกติกา ทำหน้าที่ตรวจรัฐแบบตรงไปตรงไป ไม่ใช่ค้านทุกเรื่อง เพื่อรัฐจะได้อยู่ไม่ได้ มีการเลือกตั้งใหม่ พรรคตนจะได้เข้ามาเป็นฝ่ายรัฐ
- พรรคการเมืองที่ตั้งต้องมีอุดมการณ์ชัดเจน ไม่ใช่ตั้งเป็นบริษัท เพื่อให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง และตั้งยาก
- ยกเลิกการยุบพรรค แต่ให้ใช้วิธีการตัดสิทธิ์ทางการเมืองแทน เพราะพรรคการเมืองคือสถาบันทางการเมืองที่รวมความคิดประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการเมือง

- ระบบการเมือง ต้องเปิดพื้นที่ รัฐจะต้องสนับสนุนส่งเสริม ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผน โครงการ การออกกฎหมาย การตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง พรรคการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการเลือกตั้งสถาบันการเมือง เช่น พรรคการเมือง วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร ต้องมีระบบถ่วงดุล ตรวจสอบ ตั้งแต่ การเข้าสู่ตำแหน่ง การคัดสรร และต้องยึดโยงกับประชาชน มีระบบการเงินที่โปร่งใส

ส่วนที่ ๒ : สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

ระบบการเมืองภาพรวม

- สิ้นหวังกับประชาธิปไตยไทย / มีปัญหาหมดทุกอย่าง เละเทะ
- เป็นอณาธิปไตย คณาธิปไตย อละ ธนาธิปไตย
- ยังคงใช้วิธีเดิมๆ ไม่ทำตามรัฐธรรมนูญกำหนด แล้วจะมาว่ารัฐธรรมนูญได้อย่างไร
- การไม่เคารพกฎหมาย ของนักการเมือง และมักใช้วาทะกรรมสร้างความชอบธรรมให้ตน และทำลายความชอบธรรม กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- ระบบการเมืองยังไม่เข้มแข็งสถาบันทางการเมืองไม่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากยังมีระบบอื่นคอยขัดขวางให้ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองอ่อนแอ
- เป็นระบบการบริหารที่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตัวเอง / ไม่มีความโปร่งใสในการบริหาร
- ระบบไม่ได้มีการคานอำนาจกันแท้จริง เป็นแค่ภาพลวงตา
- การเมือง Deadlock / การเมืองมีแต่รัฐประหาร
- ยังไม่เป็นประชาธิปไตย / รัฐบาลเผด็จการประชาธิปไตย (ปัญหาฝ่ายบริหาร)
- การใช้เสียงข้างมากลากไป / การเมืองของกลุ่มเผด็จการ
- การเมืองแบบธนาธิปไตย คือการเมืองแบบใช้เงิน และมีการถอนทุนคืน

- ฝ่ายบริหารต่อรองเก้าอี้กันเป็นรัฐมนตรีโดยไม่คำนึงประโยชน์ประเทศชาติ
- การเมืองถึงทางตัน มีรัฐบาลรักษาการ บริหารประเทศไม่ได้ เหมือนปี ๒๕๔๙ ปี ๒๕๕๗ จนนำไปสู่การรัฐประหาร
- ขาดธรรมาภิบาล เอาผลประโยชน์และความอยู่รอดในอำนาจของตัวเองเป็นหลัก
- ประชาธิปไตยที่แท้จริงทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการเลือกตั้งโดยขอให้มีการใช้วงล้อหมุนลอตเตอรี่เลขบัตรประชาชน ๑๓ หลักหัก เลขตกที่คนใดคนนั้นก็ต้องปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งการเลือกผู้ช่วยดำเนินการ ส.ส. เลขานุการ นักวิชาการจะได้มีความหลากหลายไม่มีการฮั้วกันเข้ามาช่วยกันโกงกินบ้านเมือง
- สภาพปัญหาก็ตามข้างต้น ทำทุกวิถีทางให้รัฐ ยังไม่ได้แบบสร้างสรรค์
- มีประสิทธิภาพในการบริหารน้อยมากๆ
- ถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพล
- คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชน

ระบบเลือกตั้ง / การได้มาของสมาชิกรัฐสภา

- ระบบเลือกตั้งซับซ้อนรวมทั้งยุ่งยาก อีกทั้งการได้มาซึ่ง ส.ว. ก็ไม่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตยเท่าที่ควร
- ระบบเลือกตั้งมีปัญหา / ระบบการเลือกตั้งที่วุ่นวาย
- ประชาชนยังไม่สามารถเลือกผู้นำและคณะรัฐบาลตามเจตนารมณ์ตนเองได้ ส.ส. และ ส.ว. ยังสามารถที่จะออกเสียงโดยละเมิดต่อเจตนารมณ์ของประชาชน รวมถึงมีผู้ใช้อำนาจบางส่วนที่ไม่มีความยึดโยงกับประชาชน เช่น ส.ว.
- มาจากการแต่งตั้ง วิจารณ์ไม่ได้ ใช้งบประมาณจากภาษี แต่ไม่รับผิดชอบต่อเจ้าของ
- ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในสภา / การเลือกตั้งที่ส่อแววทุจริตไม่น่าเชื่อถือ ไม่สามารถตรวจสอบได้
- ส.ส. ญาติพี่น้อง สภาผัวเมียลูกเพื่อน

บทบาทและการทำหน้าที่ของนักการเมือง

- คาดหวังนักการเมืองในปัจจุบันไม่ได้เลย / ขาดสำนึก ทุกคนเข้ามาก็หวังประโยชน์
- ส.ส. แบ่งเค้ก
- นักการเมืองดีๆมีน้อย

พรรคการเมือง

- พรรคการเมือง ตั้งกระจาย
- พรรคการเมืองที่ไม่เป็นพรรคของประชาชน แต่เป็นพรรคของนายทุน และพรรคการเมืองยุบง่ายหากไม่ดำเนินกิจการ

- พรรคการเมืองโดยส่วนมากขาดธรรมาภิบาล บางพรรคมีจุดมุ่งหมายไม่หวังดีต่อโครงสร้างการปกครองประเทศ
- พรรคการเมืองไม่คำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างเพศ

การมีส่วนร่วมของประชาชน

- การแสดงความเห็นทางการเมือง ของนิสิตในมหาวิทยาลัย โดนขัดขวางคุกคาม บุกรุกที่พัก
- ประชาชนไม่มีส่วนเกี่ยวโยงกับการเมือง

องค์กรอิสระ/องค์กรตามรัฐธรรมนูญ / ศาล

- ตุลาการภิวัฒน์ (ปัญหาฝ่ายตุลาการ)
- กกต ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจ คสช ทำให้ไม่เป็นกลางทางการเมือง
- การเลือกปฏิบัติในการดำเนินคดีต่างๆกับพรรคการเมือง
- ตุลาการวิบัติ องค์กรอิสระไม่อิสระ
- ศาลรธน และ ปปช. มีปัญหา
- องค์กรอิสระใช้อำนาจอย่างไร้จริยธรรมและไร้ขอบเขต แย่มาก และเลวร้ายอย่างที่สุดอย่างไม่เคยคาดคิดว่าจะสามารถหรือบังอาจขนาดนี้

การติดตาม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

- ตรวจสอบถ่วงดุลไม่ได้
- ตรวจสอบไม่ได้ บิดเบือนกฎหมายช่วยพวกพ้อง

กระบวนการทางนิติบัญญัติ

- เผด็จการรัฐสภา (ปัญหาฝ่ายนิติบัญญัติ)
- การใช้เสียงข้างมากไป
- กฎหมายออกล่าช้า

การทุจริตในระบบการเมือง

- เกิดการทุจริต โกงกิน เน่าเฟะ ศาลหรือสภาที่เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์รัฐบาลชุดนี้กลับทำให้เป็นสถานที่น่าขยะแขยง มีแต่พวกหิวเงินหิวอำนาจทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้องไม่สนใจถูกผิด ไม่เห็นหัวประชาชนมองประชาชนเป็นแค่หมากตัวนึงที่ทำให้ตนได้อำนาจมา
- ยังมีการคำนึงผลประโยชน์ส่วนตน และการได้มาซึ่งอำนาจยังไม่โปร่งใส มีระบบพวกพ้อง ระบบอุปถัมภ์ และมีการต่อรองกันเพื่อนำมาซึ่งตำแหน่ง อำนาจ ต่อยอดธุรกิจ ภายใต้นโยบาย

อื่นๆ

- ทักษิณ ยิ่งลักษณ์ ไม่ยอมลาออก / สว ไม่สามารถเสนอนายกได้ นำไปสู่การรัฐประหาร
- มองเห็นแต่ประโยชน์ของพวกพ้อง ไม่สนใจปัญหาประชาชนเลย
- มีข้อเคลือบแคลงสงสัยจากประชาชนโดยทั่วไปว่า ทุกอย่างยังอยู่ภายใต้ คสช.
- มองไม่เห็นปัญหา มองเห็นแต่ว่าเราต้องเป็นพลเมืองที่ดี
- ขาดความจริงใจในการแก้ปัญหา
- ปัญหาเรื่องการปิดกั้นแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะไปพัฒนา ขับเคลื่อนประเทศให้ได้ดียิ่งขึ้น
- ประชาชนยังเข้าใจบทบาทขององค์กรทางการเมืองยังไม่ดีพอ ประชาชนยังหวังแค่เรื่องการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นงานบวช งานแต่ง ฝากงานให้ลูกหลาน การช่วยเหลือทางคดี แต่ไม่เข้าใจขั้นตอนการแก้เชิงโครงสร้าง
- ยังขาดความปรองดองที่แท้จริง
- มีนายทุนและเก่งแต่ไม่มีเงินก็ทำได้แต่ยาก
- จ้องทำลายศัตรูทางการเมืองไม่คำนึงถึงจะเกิดผลอย่างไรต่อประเทศชาติ
- เกิดจากการนักการเมืองรุ่นใหม่ที่ไม่มีเหตุผลก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ
- ทุกคนต้องมีสิทธิ์ที่จะเลือกผู้นำตามเจตนารมณ์ของตนเองโดยเท่าเทียมกัน และไม่ถูกอำนาจนอกระบบมาแทรกแซง
- ดีแล้ว / ดีอยู่แล้ว
- ต้องดีขึ้นอย่างแน่นอน
- ถดถอย / ผิดหวังอย่างสูง / ไม่มีที่ดีขึ้น / ทุกวันนี้มันเลวร้ายเกินกว่าที่จะรับได้ / หมดหวัง
- เป็นระบบการสืบทอดของกลุ่มจารีต กลุ่มเผด็จการ
- นายกถวายสัตย์ไม่ครบเพราะเจตนาไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และทำให้สถาบันนิติบัญญัติ ศาลและฝ่ายบริหารล้มเหลว
- ไร้ความหวังถ้าใช้รัฐธรรมนูญนี้
- ปัจจุบันเมื่อมีการประชุมสภาสมาชิกบางท่าน จะมีการโต้เถียงแต่เรื่องส่วนตัวกันเป็นส่วนใหญ่โดยไม่พูดถึงเรื่องปากท้องประชาชน ทำให้ประชาชนหมดความหวังให้นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งมา

ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ หรือ แนวทางการแก้ไข

ประเด็นในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- แก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วม ไม่เอานักการเมืองสรรหาอาชีพ
- ส่งเสริมและทำให้เกิดรัฐธรรมนูญของประชาชนให้ได้ แล้วทุกอย่างจะดีขึ้น
- แก้ไขรัฐธรรมนูญ

พรรคการเมือง

- พรรคการเมืองควรตั้งยาก ยุบยาก การตั้งต้องสอดคล้องอุดมการณ์ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคก้าวหน้า
- พรรคการเมืองควรยุบยาก ตั้งยาก และต้องตั้งตามชื่ออุดมการณ์ ไม่เอาชื่อโก้เก๋ ตัวอย่างพรรคที่ตั้ง เช่น พรรคแรงงาน พรรคเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มผลประโยชน์เลือกพรรคนั้นตามอุดมการณ์ที่ยึดมั่น
- พรรคการเมืองควรยุบยาก ตั้งยาก ให้พรรคการเมืองที่ยุบตาม คำสั่งคณะปฏิวัติ ๒๕๐๑ ๒๕๑๔ ๒๕๑๙ และอื่นๆ เสมือนว่าไม่เคยถูกยุบ
- พรรคการเมืองควรตั้งยาก ยุบยาก และพรรคการเมืองต้องไม่ใช้เงินตั้งพรรค แต่ให้จดชื่อ ส่วนการบริจาคนั้นให้ประชาชนผู้ศรัทธาอุดมการณ์บริจาค และให้เติบโตเองตามธรรมชาติ พรรคการเมืองที่ถูกยุบโดยคำสั่งรัฐ ให้มีผลเป็นโมฆะทั้งหมด และการตั้งพรรคจะต้องชื่อตรงๆ ว่าจุดยืนพรรคคืออะไร เช่น พรรคชาติไทย (นิยมชาติแบบไทย) / พรรคเศรษฐกร (นิยมการพัฒนาเศรษฐกิจ) / พรรคแรงงาน / พรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น
- พรรคการเมืองควรยุบยาก และในขณะเดียวกันก็ตั้งยาก เพื่อให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองจากรวมผู้คนที่มีจุดยืนตรงกันมากขึ้น ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารพรรคกระทำผิดถึงขั้นโทษยุบพรรคตามกฎหมายปัจจุบัน ให้ลงโทษที่ตัวบุคคลแทน เพราะตามหลักการ พรรคการเมืองคือ สถาบันทางการเมืองของประชาชน ที่รวมผู้คนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน
- พรรคการเมืองที่ตั้งต้องสะท้อนจุดยืนพรรค อุดมการณ์ทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ได้อย่างชัดเจน เช่น พรรคเศรษฐกร (จุดยืนพัฒนาเศรษฐกิจ) / พรรคก้าวหน้า (อุดมการณ์ ก้าวหน้า) / พรรคแรงงาน / พรรคชาวนา / พรรคกรีน เป็นต้น
- การตั้งพรรคจะต้องไม่ใช้เงินทุนประเดิมพรรค แต่ให้รวมบุคคลอย่างน้อย ๑ หมื่นคนในการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อป้องกันการถอนทุนคืนจากการมี สส. หรือการ*เงินพรรค หรือการมีนายทุนพรรคครอบงำ จากการให้นอมินีนำเงินนายทุนพรรคกระจายไปเพื่อให้จัดตั้งพรรคได้
- พรรคการเมืองยุบยากขึ้น และตั้งยากขึ้น และพรรคที่ตั้งต้องเป็นสากล คือ ทั่วโลกต้องชื่อนี้กัน เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาตินิยม เพื่อไม่ให้กลายเป็นพรรคบุคคล
- พรรคการเมืองยุบยาก ตั้งยาก และให้มีกฎหมายฟื้นฟูพรรคการเมืองซึ่งถูกยกเลิกตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ คำสั่งทางปกครอง และคำสั่งโดยคณะรัฐประหาร เพราะพรรคการเมืองคือสถาบันการเมืองประชาชน จะยุบสถาบันประชาชนไม่ได้
- พรรคการเมืองซึ่งถูกยุบไปตั้งแต่สมัยคำสั่งคณะปฏิวัติเมื่อปี ๒๕๐๑ ยกเว้นคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญให้ถูกยุบเนื่องจากกระทำผิดเพราะเป็นพรรคที่ปฏิปักษ์ต่อการปกครอง ให้มีผลโมฆะ เพื่อให้สามารถใช้ชื่อพรรคในการจดจัดตั้งได้ เสมือนว่าไม่เคยถูกยุบพรรค เพื่อให้สอดคล้องเจตนารมณ์ของการเป็นพรรคการเมืองซึ่งเป็นสถาบันการเมืองประชาชนในการทำกิจกรรมพัฒนาประเทศ พัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงยั่งยืนต่อไป
- พรรคการเมืองต้องเน้นบริหาร ส.ส. ต้องเน้นความเป็นอิสระและแยกออกจากการใช้อำนาจบริหาร โดยห้ามพรรคการเมืองควบคุม ส.ส. ให้โหวตตามมติพรรค

- บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมืองอย่างจริงจัง เสมอภาค
- ยกเลิกการยุบพรรคการเมืองทั้งหมด และให้เสมือนว่าไม่เคยยุบพรรค

การเลือกตั้งและระบบการได้มาของสมาชิกรัฐสภา

โครงสร้างและกลไกการทำงานของรัฐสภา

- มีสภาเดี่ยว
- ใช้สภาเดี่ยว โดยมี ส.ส. แบบเลือกตั้งและแต่งตั้ง ประเภทละครึ่ง เพื่อให้การเมืองไทยไม่ประสบปัญหาวงจรอุบาทว์ และเพื่อลดการเมืองวิบัติ
- ให้ใช้สภาเดี่ยว แบ่ง ส.ส. เป็น ๒ ประเภท แบ่งเป็น ส.ส. ประเภท ๑ มาจากการเลือกตั้งเขตใหญ่ระดับประเทศ เรียงตามลำดับคะแนนเสียงมากไปหาน้อย โดยจำกัดจำนวนที่นั่งตาม ประชากร ๔๐๐,๐๐๐ ต่อ ๑ ที่นั่ง และให้มี ส.ส ประเภท ๒ มาจากการแต่งตั้งและสรรหาตามอาชีพ (เหมือนวุฒิสภา) โดยมีเพื่อคานอำนาจฝ่ายการเมือง
- ให้มีสภาเดี่ยว ๒ ประเภท คือ ส.ส. ประเภท ๑ มาจากการเลือกตั้ง และ ส.ส. ประเภท ๒ มาจากการสรรหากลุ่มอาชีพและจากคณะกรรมการปฏิรูปแห่งชาติเลือก โดยมีจำนวนเท่ากับ ส.ส. ประเภท ๑
- ให้ใช้สภาเดี่ยว โดยให้ ส.ว. เป็น ส.ส. ประเภทสอง ซึ่งมีจำนวนเท่ากับ ส.ส. มีอำนาจเลือกนายกในรูปแบบการซาวเสียง ประธานสภาซึ่งมาจาก ส.ส. ประเภทสอง จะวินิจฉัยว่าจะเอาตามผลการซาวเสียงหรือไม่ เหมือนสมัย อาทิตย์เสนออานันท์ ซึ่งฝืนมติพรรคร่วมรัฐบาล เพื่อฟันฝ่าอุปสรรคประเทศ
- ให้มีสภาเดี่ยว และมาจากการแต่งตั้งผสมด้วย เพื่อป้องกันรัฐประหาร
- ให้มีสภาเดี่ยว มาจาก ส.ส. บัญชีรายชื่อ คำนวณแบบ ส.ส. พึงมีปัจจุบัน เพื่อสะท้อนคะแนนที่ประชาชนเลือกเป็นที่นั่งสภาอย่างแท้จริง และขจัด ส.ส. ทำเพื่อจังหวัดนั้นๆ
- ใช้ระบบสภาเดี่ยว โดยให้มี ส.ส. สองประเภท คือ ประเภท ๑ มาจากประชาชนเลือกตั้ง และ ส.ส. ประเภท ๒ มาจากการสรรหาของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และให้มี ส.ส. ประเภท ๒ เป็นเวลา ๒๐ ปี เพื่อเปลี่ยนผ่านและปฏิรูปประเทศไทยให้ก้าวหน้า
- ควรให้ ส.ว. เป็น ส.ส. ประเภทที่ ๒ เพื่อคานอำนาจนักการเมือง และเพื่อการปฏิรูปประเทศ ๒๐ ปี และป้องกันการรัฐประหาร
- ให้มี ส.ส. ประเภทสอง ซึ่งมาจาก ส.ว. วาระ ๕ ปี อยู่ในระบบ ส.ส. สภาเดี่ยว เพื่อให้ประเทศเดินหน้าไปได้
- ยกเลิกการลงมติโดยสภา ให้ใช้การซาวเสียง ซึ่งประธานรัฐสภา หรือรองประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จะเปิดโอกาส ซึ่งประธานรัฐสภา หรือรองประธานรัฐสภา (หากไม่มีประธานรัฐสภา) วินิจฉัยชี้ว่าจะเอาตามที่สภาซาวเสียงหรือไม่ เหมือนสมัยอาทิตย์ อุไรรัตน์ ที่เสนออานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมติพรรครัฐบาลเสนอ สมบุญ ระหงษ์ โดยมีเหตุผลที่เปลี่ยนชื่อ เพื่อให้ประเทศยุติวิกฤตทางการเมือง
- ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา เพื่อให้การทำงานมีความต่อเนื่อง ขณะที่สภาผู้แทนถูกยุบ

- ให้มีสภาเดี่ยว โดยมี ส.ส. สองประเภท คือ ส.ส. ประเภทหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง และ ส.ส. จากการสรรหา โดยนำ ส.ว. ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่มาเป็น ส.ส. ประเภทสอง ส่วน ส.ส. ประเภท ๑ ให้มีจำนวน ๓๕๐ คน และ ส.ส. ประเภทสอง จำนวน ๓๕๐ คน
- ใช้สภาเดี่ยว โดยให้มี ส.ส. ประเภทสอง ซึ่งเป็น ส.ว. อยู่ในสภาเดี่ยว เพื่อขับเคลื่อนประเทศให้ไปได้ และลดเงื่อนไขการรัฐประหารจากระบอบเผด็จการระบบรัฐสภา ซึ่งปรากฏอยู่เนืองๆ โดยให้ ส.ส. ประเภทมีที่นั่งในสภา ๒๕ เปอร์เซ็นต์ของสภาประเภท ๑
- ให้วุฒิสภาเป็นสภาผู้แทนราษฎรประเภทสอง เหมือนสมัยคณะราษฎร เพื่อการปฏิรูปประเทศ
- เสนอให้มีสภาสองระบบ ระบบเลือกตั้ง และ ระบบแต่งตั้ง เพื่อทำลายการเมืองเลวทราม
- ให้วุฒิสภาขณะนี้ เป็น ส.ส. แบบแต่งตั้ง เพื่อคานอำนาจ ส.ส. เลือกตั้ง
- ควรเอา ส.ว. เป็น ส.ส. ประเภทสอง เพราะด้วยการเมืองที่สกปรกอยู่ ณ เวลานี้ จำเป็นต้องมีคนที่มีคุณธรรม เพื่อมาคาน การเมืองสกปรก
- ให้ ส.ว. ปัจจุบัน เป็น ส.ส. ประเภทสอง เพื่อคานอำนาจกับฝ่ายการเมือง / ควรยกเลิกวุฒิสภา แต่ให้มาเป็น ส.ส. ประเภทสอง เพื่อคานอำนาจกับพวกนักการเมือง
- ให้สภาไม่เข้มแข็ง ประชาชนเข้มแข็ง นักการเมืองต้องฟังเสียงประชาชน และฝ่ายการเมืองต้องอ่อนแอ เช่นการให้ ส.ส. หรือ ส.ว. สามารถชาวเสียงเลือกนายก ประธานสภา ซึ่งมาจากวุฒิสภา หรือ ส.ส. ประเภทสองเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะให้ใครเป็นนายก
- มีสภา ๒ ประเภท คือมาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้งเท่ากับ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้รัฐบาลไม่จำเป็นต้องใช้การจัดสรรโควตา รัฐมนตรีตามพรรคที่พึงได้
- ให้ประธานสภา มาจากการสภาผู้แทนระบบแต่งตั้ง และให้นายกมาจากการที่ประธานสภาวินิจฉัยชื่อเพื่อให้ประเทศเดินได้
- ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา เพื่อความเป็นกลาง
- ให้ ส.ส. ลงมติโดยไม่ต้องมีมติพรรค เพื่อผลประโยชน์ประเทศชาติ
- ให้ยกเลิกการลงมติในสภา แต่ให้ประธานซึ่งมาจากประธานวุฒิสภา หรือ ส.ส. ประเภทสอง เป็นผู้ทูลเกล้าผู้สมควรเป็นนายก
- ให้มีรองประธานสภา ๑ คน เพื่อประหยัดงบประมาณแผ่นดิน
- ให้มีสภาชนชาติ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางชนชาติไทย
- เปลี่ยนชื่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นสภาประชาชนแห่งชาติ และมีอายุขัยเวลา ๕ ปี
- ลดอายุสภาเหลือ ๓ ปี

ระบบเลือกตั้ง และการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- ระบบเลือกตั้งไม่ควรซับซ้อนจนเกินไปและนี่คือประเด็นที่ควรแก้ไขโดยด่วน
- ให้ใช้ระบบเลือกตั้งแบบปี ๒๕๐๐ ที่เป็นเขตใหญ่จังหวัด เรียงเสียงข้างมาก
- เปลี่ยนระบบเลือกตั้งจากระบบปันส่วนผสมกลับไปเป็นระบบเดิม (เขต/ปาร์ตี้ลิสต์)
- ควรมีการเลือกคนที่มีความสามารถที่แท้จริง รวมถึงภาวะความเป็นผู้นำ

- เปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ไปเป็นบัตรสองใบ
- ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ให้พรรคการเมืองทำไพรมารี่โหวตในการเลือกตั้ง โดยต้องส่งผลให้ กกต ทราบทุกครั้ง เพื่อให้ได้ ส.ส. ที่เป็นของประชาชนในพื้นที่นั้น ไม่ใช่ ส.ส. ตามยุทธศาสตร์พรรคที่เลือกไว้ และ สส. แบบบัญชีรายชื่อและไพรมารี่เลือกผู้สมัครนายกรัฐมนตรีในบัญชีนายกของแต่ละพรรค ต้องมาจากการเลือกกันโดยสมาชิกพรรคทั้งหมดของประเทศ และส่งผลคะแนนให้ กกต.
- เลือกตั้งควรใช้ระบบรวมเขต เพื่อให้ซื้อเสียงยาก
- ยกเลิก ส.ส. เขต แต่ให้ใช้ระบบ popular vote เพื่อสะท้อนเสียงพรรคการเมืองเป็นที่นั่งในสภา
- ใช้การเลือกตั้งใช้ระบบรวมเขต โดยผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตเลือกตั้ง จะเลือกตัวแทนในจำนวนที่ไม่เกินจำนวนที่ตัวแทนเขตนั้น โดยให้ประชากร ๓๐๐,๐๐๐ คน ต่อ ๑ ส.ส. กรณีที่จังหวัดนั้นไม่ถึง ๓๐๐,๐๐๐ คน ให้มี ส.ส. ได้ ๑ คนเหตุผล : ผู้ลงคะแนนอาจเลือกผู้สมัครได้จากหลายๆ พรรค ทำให้มีอิสระในการลงคะแนน และการแข่งขันไม่สูงนัก รวมถึงเมื่อเขตใหญ่ขึ้น การซื้อเสียงจะยากขึ้น
- ใช้มีการเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ โดยบัญชีรายชื่อ มีจำนวนเท่ากับ ส.ส. แบบแบ่งเขต และใช้ระบบจัดสรรปันส่วนที่นั่งในสภา (หรือระบบเลือกตั้งแบบเยอรมนี) โดยให้เสียงเลือกตั้งใบเลือกพรรคเป็นตัวกำหนดจำนวนที่นั่งในสภาของแต่ละพรรค โดยให้ตัด % พรรคที่จะคำนวณในระบบดังกล่าวที่ % ที่ ๑ ในกรณีนี้หากเกิดปรากฏการณ์เสียงเกิน ก็ปล่อยให้เกิน โดยไม่ต้องคำนวณซ้ำซ้อนเหตุผล : เพื่อป้องกันเสียงข้างมากลากไปในทางที่ผิด และให้การเลือกตั้งสะท้อนเจตจำนงของการเลือกนโยบายพรรค อุดมการณ์พรรค มากกว่าตัวบุคคล
- ใช้ระบบรวมเขตตามจังหวัด เพื่อให้ซื้อเสียงยากขึ้น
- ให้ ส.ส. มาจากการเลือกตั้ง โดยใช้ระบบรวมเขตจังหวัด โดยใช้ ๓๐๐,๐๐๐ คนต่อ ส.ส. ๑ คน และ ส.ส. บัญชีรายชื่อ มีจำนวนเท่ากับ ส.ส. รวมเขต และใช้ระบบ ส.ส.พึงมีตามคะแนนรวมเขต เหมือนการเลือกตั้งปัจจุบัน
- การเลือก ส.ส. ให้ใช่ระบบไพรมารี่โหวต
- ลดจำนวน ส.ส. โดย ส.ส. ๑ คนต่อ ๓๐๐,๐๐๐ คน
- ให้ใช้ระบบการเลือกตั้ง ส.ส ตามอย่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
- ควรใช้ระบบแบบอิสราเอล คือ ไม่มีเขต แต่ให้คนเลือกพรรคแทน โดยให้ประชาชนเลือก ส.ส. ๑๐ อันดับ เหมือนเลือกตั้ง ส.ว. ฟิลิปปินส์ และใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ประชาชนจะได้เลือกตามอุดมการณ์ของตัวเอง ปราศจากการยึดติดนามสกุล ใช้สภาเดี่ยวสองประเภท คือ ประเภทแรกมาจากการเลือกตั้ง และประเภทสองมาจาก วุฒิสภาจำนวนเท่ากับ ส.ส. ประเภทหนึ่งให้ ส.ส. ประเภทหนึ่งใช้ ๒๕๐,๐๐๐ คนต่อ ส.ส. ประเภทหนึ่ง หนึ่งคน
- ยกเลิก ส.ส. บัญชีรายชื่อ หรือ ส.ส. ขุนนาง ให้มาจากการแบ่งเขต โดยยึด ๓๐๐,๐๐๐ คนต่อ ๑ เขต และให้ใช้เขตแบบเรียงคะแนนเสียง เหมือนปี ๒๕๑๑ เป็นเขตใหญ่ เพื่อป้องกันการโกง / ยกเลิก ส.ส. บัญชีรายชื่อ เพราะเป็น ส.ส. ขี้เกียจไม่เข้าถึงประชาชน
- ยกเลิก ส.ส. แบบแบ่งเขต ให้ใช้ ส.ส. บัญชีรายชื่อขนาดใหญ่ โดยประชาชนสามารถเลือกบุคคลที่ชอบ ๑๐ อันดับ เพื่อป้องกันการโกง และประชาชนเลือกพรรคที่ชอบ และป้องกัน ส.ส. ญาติพี่น้อง

- กำหนดในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนว่า แคนดิเดตพรรคที่ได้รับเสียงจำนวนมากที่สุดในสภาผู้แทนราษฎร จะต้องเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล
- สภาผู้แทนราษฎรควรประกอบด้วยสมาชิก ๖๐๐ คน ๕๐๐ คนจากแบบแบ่งเขต และ ๑๐๐ คน จากแบบบัญชีรายชื่อแต่ละแบบมีบัตรเลือกตั้งอย่างละ ๑ ใบ
- ยกเลิก ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ เพราะไม่ได้มาจากประชาชน
- ให้ สภามี ส.ส. ประเภทหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง จำนวนเท่ากับประชากร สี่แสนคน และมี ส.ส. ประเภทสอง เท่ากับ ส.ส. ประเภทหนึ่ง
- สภาผู้แทนราษฎรแบบเลือกตั้งให้มาจากการเลือกแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด และใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อคำนวณคะแนนเสียงตามที่ประชาชนเลือก และการจัดลำดับบัญชีรายชื่อให้ประชาชนเป็นผู้จัดลำดับบัญชีรายชื่อ ๑ คน หนึ่งเสียง และป้องกันการผูกขาดเขตเลือกตั้ง
- ให้ การเลือกตั้ง ส.ส. ใช้ระบบบัญชีรายชื่อ เพื่อให้คนเลือกนโยบายพรรคมากกว่าบุคคล และจำนวนที่นั่ง ส.ส. สะท้อนคะแนนเสียงประชาชนจริงๆ
- ใช้ระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสะท้อนคะแนนเสียงเป็นที่นั่งในสภา
- ให้ ส.ส. เลือกตั้งมีอายุขัย ๒ ปี เพราะเพียงเวลา ๒ ปี ความคิดประชากรก็เปลี่ยนแล้ว
- ยกเลิกระบบแบ่งเขต โดยใช้ระบบการโหวตแบบ Popular vote หรือบัญชีรายชื่อ
- ควรเป็นการเมืองไทยๆ ด้วยการยกเลิกเขตเลือกตั้ง แต่ใช้ระบบ popular vote แบบอิสราเอล คือ ประชาชนเลือกพรรคและทอนเป็นที่นั่งในสภา
- ให้ ส.ส. สามารถไม่สังกัดพรรคได้
- ให้สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และสภาชนชาติ มาจากการเลือกตั้ง ๗๕ มาจากสายทหารหรือการแต่งตั้ง ๒๕ ทั้งสามสภา เพื่อป้องกันการรัฐประหาร
- ให้มี ส.ส. เขต ๒๕๐ บัญชีรายชื่อ ๒๕๐ และใช้ระบบ ส.ส. พึงมี
- ยกเลิก ส.ส. บัญชีรายชื่อ เพราะมาจากการเลือกของพรรคการเมืองไม่ใช่มาจากประชาชน
- ให้มี ส.ส. ประเภทสอง มาจากวิธีการเดียวแบบวุฒิสภา เพื่อป้องกันระบบเผด็จการรัฐสภาอันนำไปสู่การรัฐประหาร มีจำนวนกึ่งหนึ่งของสภา
- ให้มีสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๔๔๐ มาจากการเลือกตั้ง ๗๕% และแต่งตั้งจำนวน ๒๕%
- อายุสภา ๕ ปี

<u>การได้มาของสมาชิกวุฒิสภา</u>

- การได้มาของ ส.ว. ให้ใช้ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยมีทั้งเลือกตั้งและสรรหา แต่ระบบสรรหาขอให้เป็นการเลือกกันเองตามวิถีทางที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้
- ยกเลิก ส.ว. หรือให้มีการเลือกตั้ง
- ส.ว. มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด
- วุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิก ๒๐๐ ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้น โดยทางอ้อมและลับ

- ทำให้โปร่งใส ให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้ง และไม่ให้มีข้อท้วงติงได้ว่า คนในองค์กรตามรัฐธรรมนูญมาจาก คสช.
- ยกเลิกวุฒิสภา แต่ให้เอาวุฒิสภาปัจจุบันมาเป็น ส.ส ประเภทสอง เพื่อป้องกันรัฐประหาร และให้ประเทศเดินหน้า
- ให้วุฒิสภา จำนวน ๒๒๐ มาจากการเลือกตั้งตามจังหวัด จังหวัดละ ๑ คน และที่เหลือมาจากการสรรหา

องค์กรอิสระ / องค์กรตามรัฐธรรมนูญ / ศาล

- วิธีได้มา. วิธีวินิจฉัย สองมาตรฐาน
- เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและการทำหน้าที่ขององค์กรอิสระที่เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องที่สนับสนุนฝ่ายรัฐบาลมากเกินไปจนรู้สึกได้ ควรทบทวนบทบาท อำนาจหน้าที่และที่มาของกลุ่มคนเหล่านี้ใหม่ให้ ปชช. มีส่วนร่วมมากกว่านี้
- ยุบองค์กรอิสระ

ที่มาและการทำหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี / คณะรัฐมนตรี

<u>วาระการดำรงตำแหน่ง</u>

- อายุขัยนายกให้เป็น ๔ ปี ๑ สมัย และพรรคที่เป็นนายกจะเป็นนายกในสภาชุดต่อไปไม่ได้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของการบริหาร
- นายกสามารถเป็นไม่เกิน ๔ ปี เท่านั้น เพื่อให้มีการหมุนเวียน ไม่เกิดการผูกขาดนายก
- นายกรัฐมนตรีต้องมีการหมุนเวียน สมัยประชุมละ ๑ คน เหมือนสวิตเซอร์แลนด์
- ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน ๕ ปี
- นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งเพียง ๑ สมัยเท่านั้น
- ให้นายกมีอายุขัย ๑ ปี เพื่อให้มีการหมุนเวียนตำแหน่งนายก

<u>ที่มานายกรัฐมนตรี</u>

- การเลือกนายกรัฐมนตรีเป็นเรื่องของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น
- เอาแนวคิดนายกรัฐมนตรีแบบภูฏานมาใช้ คือ ของประเทศภูฏาน กำหนดว่านายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้ารัฐบาลคือผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานสภาคณะมนตรี (Chairman of the Council of Ministers) ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาคณะมนตรี (เทียบเท่าคณะรัฐมนตรี) ซึ่งมีสมาชิกจำนวน ๑๐ คน และอยู่ในตำแหน่งวาระละ ๕ ปี โดยผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดลำดับ ๑ - ๕ จะสลับหมุนเวียนกันขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและประธานสภาคณะมนตรีวาระละ ๑ ปี แต่ประเทศไทยให้ปรับแก้ความเหมาะสม ตามบริบทไทย คือ นายกรัฐมนตรีได้รับการลงมติจากสมาชิกรัฐสภา โดยผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดลำดับ ๑ - ๕ เป็นบัญชีว่าที่นายกรัฐมนตรี จะสลับหมุนเวียนกันขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีวาระละ ๑ สมัยประชุม เมื่อหมดบัญชีว่าที่นายกรัฐมนตรีแล้ว ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้วินิจฉัยสมควรให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามความเหมาะสมของสถานการณ์

- ยกเลิกการลงมติเลือกนายก แต่ให้ใช้การซาวเสียงโดยรัฐสภา วุฒิสภาเป็นคนวินิจฉัยชี้ว่าใครเหมาะสมที่จะเป็นนายก
- ให้นายกมาจากการซาวเสียงของสภา ประธานสภาจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะเอาตามสภาหรือไม่ เพื่อทูลเกล้าเพื่อป้องกันวิกฤตสภา เหมือนปี ๔๙ ๕๗ / ยกเลิกการลงมติเลือกนายกให้ใช้การซาวเสียงในสภา โดยประธานสภาวินิจฉัยว่าจะให้ใครเป็นนายก เพื่อจะได้มีนายกตัวจริง ไม่มีรักษาการ เหมือนปี ๔๙ ๕๗
- เพื่อให้การบริหารประเทศ ไม่มีการแบ่งเก้าอี้ตามพรรค ตามกลุ่ม ผมขอเสนอให้ นายก ไม่จำเป็นต้องเป็น ส.ส. และ ห้ามสังกัดพรรคการเมือง มาจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์นั้นๆ
- นายกรัฐมนตรีมาจากการคัดเลือกจากสมาชิกรัฐสภา โดยผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดลำดับ ๑ - ๕ จะสลับหมุนเวียนกันขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีวาระละ ๑ ปี เพื่อไม่ให้นายกผูกขาดอำนาจมากไป และเพื่อการหมุนเวียนตำแหน่งให้บุคคลท่านอื่นๆ ได้มีส่วนบริหารประเทศ
- ยกเลิกระบบเลือกนายกในสภา แต่ให้ใช้ประธานสภาเสนอชื่อนายกทูลเกล้าแบบมาเลเซีย
- ให้นายกมาจากการเลือกของวุฒิสภา จำนวน ๕ คน หมุนเวียนกันไปตามคะแนนเสียง
- ให้ ส.ส. แต่งตั้งมีอำนาจถอดถอนนายกเท่านั้น เพื่อให้ประเทศเดินได้
- ให้นายกไม่จำเป็นต้องเป็น ส.ส.
- ให้นายกมาจากการเลือกของรัฐสภา ๕ อันดับ หมุนเวียนกันเป็นนายกปีละ ๑ คนเพื่อให้มีบุคคลหลากหลายเป็นผู้ได้รับสมควรเป็นนายก
- ให้นายกไม่จำเป็นต้องเป็น ส.ส. แต่ให้มีอายุ ๑ ปี เพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจและให้มีบุคคลที่มีความสามารถจริงๆ ได้บริหารประเทศ
- นายกมีอายุขัย ๑ สมัยประชุม ต้องมีการเปลี่ยน ครม ทุกสมัยประชุม
- กรณีที่บ้านเมืองเกิดวิกฤต ให้ประธานรัฐสภาซึ่งมาจาก ส.ส. ประเภทสอง เสนอนามนายกรัฐมนตรี โดยไม่ต้องผ่านการลงมติของสภา เพื่อเข้ามาบริหารประเทศเป็นการชั่วคราว
- การเสนอนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีให้สภาเป็นผู้อนุมัติ
- ให้นายกมาจากการเลือกของสภา / ให้นายกมาจากการลงมติของสภา
- ให้นายกมาจากการวินิจฉัยของประธานสภา โดยให้ประธานสภามาจาก ส.ส. ประเภทสอง เพื่อความเป็นกลาง
- ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์ ประชาชนจะเป็นผู้จัดลำดับ ๓ ลำดับ และผู้ที่ได้ปาร์ตี้ลิสต์ในลำดับแรกๆ ของปาร์ตี้ลิสต์ คือ ผู้ที่สมควรเป็นนายก
- ต้องเลือกตั้งนายกโดยตรงหรือโดยอ้อม แต่ให้การเสนอชื่อ รมต ต้องเป็นอำนาจเด็จขาดของนายก ที่เสนอไปคราวเดียวกันกับการเสนอชื่อนายก
- ยกเลิกการลงมติเลือกนายก ให้ประธานวินิจฉัยชื่อทูลเกล้า

<u>การถอดถอนนายกรัฐมนตรี</u>

- ให้ฝ่ายบริหารแยกออกจากฝ่ายการเมือง โดยยกเลิกการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่ให้วุฒิสภามีหน้าที่ถอดถอน

ที่มาและการดำรงตำแหน่งของ ครม.

- ให้ระบุว่า ห้าม ครม. เป็น ส.ส. / ห้าม ครม. เป็น ส.ส. ถ้าเป็นต้องลาออก เพื่อให้ทำงานฝ่ายบริหารเต็มที่
- ยกเลิกตำแหน่ง รมช. เพื่อประหยัดงบประมาณ และเลิกวัฒนธรรมเก้าอี้ดนตรี

ข้อเสนอต่อการพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ

- การร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามิได้พิจารณาโดยคณะกรรมาธิการสามัญหรือคณะกรรมาธิการเต็มสภา
- เยาวชนอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ย่อมมีสิทธิที่จะเป็นกรรมาธิการ และให้มาจากการเลือกตั้งของสภานั้น ๆ
- การเลือกตั้งห้ามมีการยุบสภาและให้เลือกตั้งทุกวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ทุก ๔ ปี
- ยกเลิกการแถลงนโยบายเมื่อดำรงตำแหน่ง เพื่อประหยัดเวลาการทำงานของสภา
- ยกเลิกกระทู้ถามสด กระทู้ทั่วไป แต่ให้ใช้กระทู้ถามสดแยกเฉพาะ และ กระทู้ทั่วไปแยกเฉพาะ เพื่อประหยัดเวลาการทำงานของสภา
- ควรให้มีการเข้าชื่อคัดค้านกฎหมายเพื่อนำไปทำประชามติ ตามระบบประชาธิปไตยทางตรงของสวิตเซอร์แลนด์
- ยกเลิกสมัยประชุม เพราะสังคมไทยเปลี่ยนแปลงตลอด

อื่นๆ

- ให้ความรู้มากๆครับ
- ทุกฝ่ายต้องจริงใจในการแก้ปัญหา
- เลือกตั้งใหม่ ขอให้เป็นไปตามความยุติธรรม ไม่เล่นโกง ไม่สืบทอดอำนาจ
- ยุบสภา ยุบศาล รัฐบาลที่น่าขยะแขยงควรถูกขับไล่ออกไป
- สร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาชนเป็นเจ้าของ เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย
- ประชาชนต้องมีความเข้มแข็งในการต่อสู้ปกป้องประชาธิปไตยให้มากขึ้น
- ก็ต้องเคารพประชาชน สิทธิประชาชน
- พูดคุยสามฝ่าย คู่ขัดแย้งและประชาชน
- กฎระเบียบต้องเอื้อประชาชน ที่มีความรู้แต่ไม่มีทุนหรือธุรกิจก็สามารถเข้ามามีบทบาทได้ เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการบริหารการเมือง
- เลิกช่วยพวกพ้อง
- ยึดหลักธรรมาภิบาล หลักนิติรัฐ เลือกผู้นำที่มีอุดมการณ์ มีภาวะผู้นำมุ่งประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน / อย่าเห็นแก่ตัว ระบบควรตรวจสอบได้ง่ายและอิสระจริงๆ บทลงโทษให้หนักจริง ตัดสิทธิ์นักการเมืองทุกคนที่ทำผิดไม่ควรเว้นวรรค
- บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง
- เคารพในระบบการเมือง การเลือกตั้ง ระบบรัฐสภาตามแบบประชาธิปไตยพึงมี

- หน่วยงานหรือสถาบันที่ใช้เงินงบประมาณจากภาษี ต้องถูกวิจารณ์หรือตรวจสอบจากประชาชนผู้เสียภาษี ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้โดยไม่มีข้อยกเว้น

ส่วนที่ ๔ : ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

- เปลี่ยนผู้นำประเทศใหม่
- ทุกคนควรเท่าเทียมกันทางกฎหมายไม่ควรมีเอกสิทธิ์
- รัฐธรรมนูญคือหัวใจของการดำรงชีวิต
- คสช.ไม่ควรมีอำนาจไปมากกว่านี้แล้ว
- เปลี่ยนนายกและคณะ
- ไม่ควรกำหนดให้มีการยอมรับอำนาจนอกรัฐธรรมนูญ แก้กฎหมายที่ไม่ยอมรับอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยทั้งหมด

๓.๑.๔ ประเด็นระบบการตรวจสอบ

ส่วนที่ ๑ : ภาพหวัง หรือความคาดหวัง

เจตนารมณ์

- อำนาจที่ใช้ตรวจสอบไม่ควรอยู่เหนืออำนาจอธิปไตย และเป็นของปวงชนชาวไทย
- องค์การอิสระจะตั้งตัวแทนประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐ ที่มีบุคคลที่ประพฤติมิชอบ

องค์กรที่ควรทำหน้าที่ตรวจสอบ

- ควรให้ ส.ว. หรือ ส.ส. ประเภทสองมีอำนาจแทน องค์กรอิสระ เหมือนก่อนปี ๒๕๔๐
- ยกเลิกองค์กรอิสระ และให้ ส.ส. ประเภทสองมีอำนาจแทน
- องค์กรอิสระบางองค์กร ควรยุบ และให้อำนาจ ส.ว. เหมือนก่อนรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐
- ต้องสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ในการทำหน้าที่ตรวจสอบการคัดเลือก สรรหา การได้มา และการใช้อำนาจ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ หากพบว่า การสรรหาเป็นไปโดยไม่ชอบ มีการใช้อำนาจหน้าที่ โดยไม่เป็นธรรม เกินขอบเขตอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย ให้ประชาชน ๑๐,๐๐๐ คน สามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนได้

บทบาทและการทำหน้าที่ในการตรวจสอบขององค์กรตรวจสอบ

มีการถ่วงดุล

- ควรมีการถ่วงดุลและเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม / ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระมีอำนาจตรวจสอบถ่วงดุล มิใช่ตุลาการภิวัฒน์
- สามารถตรวจสอบถ่วงดุลได้และมีความเป็นประชาธิปไตย
- ถ่วงดุลกันได้อย่างแท้จริง
- ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบคานอำนาจกันได้

มีความโปร่งใส

- องค์กรอิสระ ตุลาการ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องทำหน้าที่อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีมาตรฐานที่ชัดเจนในการทำงานในหน้าที่ของตน / มีความโปร่งใส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้
- ควรให้ประชาชนได้เห็นถึงความโปร่งใส
- มีความโปร่งใส มีบรรทัดฐาน / สามารถตรวจสอบทุกอย่างได้จริงมีความโปร่งใส

- ต้องเปิดเผยรายละเอียดทุกขั้นตอนของการตรวจสอบ และเอกสารต้องให้ประชาชนสามารถตรวจดูได้อย่างกว้างขวาง ไม่ใช่มาขัดขวางด้วยกฎหมายความลับต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้และต้องยกเลิกกฎหมายเหล่านี้เสีย

มีความเป็นกลาง

- องค์กรอิสระควรเป็นกลาง

มีความเป็นอิสระ

- ไม่ควรถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจรัฐ
- ควรเป็นอิสระจากฝ่ายการเมือง โปร่งใส และประชาชนตรวจสอบได้ มีการตรวจสอบที่ยุติธรรมและเท่าเทียม

ยึดหลักนิติธรรม

- ควรใช้ระบบการตรวจสอบให้เสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ / การใช้งานที่เท่าเทียมกันในทุกกรณี ไม่เลือกปฏิบัติ / การตรวจสอบต้องชัดเจนไม่เลือกปฏิบัติ
- ต้องตรงไปตรงมา / ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมา กล้าตรวจสอบและลงโทษ ไม่เกรงใจ ไม่มีระบบอุปถัมภ์โปร่งใส เป็นธรรม
- ยึดหลักนิติธรรม วางตัวเป็นกลาง เสมอภาคและโปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เอนเอียงไปตามกลุ่มผู้มีอำนาจในการปกครองหรือรัฐบาล
- ตรวจสอบในทางที่ชอบและเหมาะสม

ลักษณะ / วิธีการตรวจสอบ (อื่น)

- ตรวจสอบการทำงาน ไม่ใช่การทำลายกันเพื่อประโยชน์ทางการเมือง
- ต้องตรวจอย่างจริงจัง
- ควรจะตรวจสอบได้และดำเนินคดีตามความผิดตามที่ผู้กระทำได้ก่อไว้
- ตรวจสอบจริง ทันเวลา มั่นคง แน่วแน่ และดำเนินการได้จริง
- มีความชัดเจน ประชาชนตรวจสอบได้ มีความยุติธรรม
- ภาครัฐแทรกแทรกไม่ได้

การบังคับใช้กฎหมาย

- มีการลงโทษที่รุนแรง

ระบบการตรวจสอบองค์กรตรวจสอบ

- อยากให้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีการถูกตรวจสอบ และถ่วงดุล เพื่อให้มีความเป็นธรรม เป็นกลางทางการเมือง
- การตรวจสอบการทำงานของข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควร มีการจัดตั้งกลไกในส่วนภาคประชาชนเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำงานตามหน้าที่ อย่างถูกต้องตามกฎหมายและธรรมาภิบาล
- ประชาชนควรเข้าถึงการตรวจสอบ
- ตรวจสอบไม่ได้ ใครตรวจสอบศาล ส.ว. ไร้ความสามารถ ประชาชนไม่มีบทบาท อะไร ที่มาคือพวกตน

ส่วนที่ ๒ : สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

การทำงานตรวจสอบในมุมมองของประชาชน

- ดีแล้ว / ปกติดี / มีความยุติธรรมดีแล้ว
- ยังพอมีความหวัง
- ไม่เคยคาดหวัง / ไม่เป็นจริงตามที่ควรเป็น

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบการทำหน้าที่ในการตรวจสอบ

ความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่

- เอนเอียงเข้าข้างผู้มีอำนาจ / ไม่เป็นกลาง / ไม่น่าเชื่อถือในความเป็นกลาง เลือกปฏิบัติเฉพาะพวกพ้องตน / ใช้อำนาจ ปกป้องพวกพ้อง / เอื้อผลประโยชน์แต่พวกพ้องของตนเอง / บางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังเข้าข้างพวกของตน / ล็อบบี้ได้ / เกรงใจ อุปถัมภ์กัน พรรคพวกกันเอง ซื้อได้
- การตรวจสอบฝ่ายตรงกันข้ามเฉพาะที่เป็นฝ่ายปฏิบัติตน / ล้มเหลวเพราะเลือกปฏิบัติ ไม่มีความชัดเจน บางเรื่องเหตุผลไม่มีน้ำหนักหรือไม่สมเหตุสมผลเลย
- กลั่นแกล้งทุกฝ่ายที่ไม่ใช่ฝ่ายตน
- เป็นการเมือง เป็นนายทุน
- ไม่ยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

ถูกแทรกแซงในการทำหน้าที่

- องค์กรตรวจสอบมาจากรัฐบาลเผด็จการหรือวุฒิสภาทหาร
- ขาดการถ่วงดุลอำนาจนิติบัญญัติอ่อนแอฝ่ายบริหารเข้มแข็ง มีการแทรกแซรงองค์กรอิสระอย่างไม่เคยมีมาก่อน ตุลาการเสื่อมถอย
- ทำตามใบสั่ง / อิทธิพลทางการเมือง
- ระบบการตรวจสอบอยู่ภายใต้อิทธิพลของเผด็จการ / ถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจรัฐ

- ไม่มีมาตรฐาน เป็นการเลือกตรวจสอบตามใบสั่ง
- องค์กรอิสระใช้มาตรฐานที่ไม่ชัดเจน ให้คุณให้โทษในทางการเมือง
- เกรงกลัวอำนาจที่จับต้องไม่ได้
- ทำเพื่อเผด็จการ ไม่มีความเป็นกลาง เลือกปฏิบัติ

ขาดความยุติธรรม / เป็นธรรม

- ไม่เป็นธรรม
- ไร้ซึ่งความยุติธรรม
- ระบบการตรวจสอบที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
- ไร้ความยุติธรรมทำให้คนดีไม่มีที่ยืน
- ผลการตรวจสอบไม่เป็นธรรม

ขาดความน่าเชื่อถือ

- ความน่าเชื่อถือไม่เพียงพอ
- องค์กรอิสระปัจจุบัน ได้ทำลายความเชื่อถือทั้งสิ้นไปหมดแล้ว การที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอำนาจทำให้องค์กรอิสระกระทำในสิ่งที่เลวร้ายที่สุดอย่างที่คาดไม่ถึง เสียใจและเศร้าใจอย่างที่สุด ยกเลิกไปเถอะ

ขาดการตรวจสอบ / ถ่วงดุล

- ถ่วงดุลตรวจสอบกันไม่ได้ อำนาจสูงสุดอยู่ที่ฝ่ายบริหารแทรกแซงทุกฝ่ายอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ชาติไทย
- ตรวจสอบยากไม่มีแถลงการณ์ให้ประชาชนรับรู้ องค์กรอิสระมีการแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง
- ไม่มีความชัดเจนในการตรวจสอบ
- ไม่โปร่งใส กลไกตรวจสอบมาจากแหล่งอำนาจที่ต้องถูกตรวจสอบ มีการบิดเบือนช่วยพวกพ้อง
- การกระทำ การดำเนินการทุกอย่าง องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถเข้าถึง และตรวจสอบไม่ค่อยจะได้
- ตรวจสอบไม่ได้ ถึงตรวจก็เกิดการทุจริตทำเป็นหลับหูหลับตามองไม่เห็นความผิดของพวกพ้องตัวเองทั้งที่หลักฐานชัดเจน / ตรวจสอบไม่ได้
- ใช้อำนาจตรวจสอบอย่างไม่เป็นธรรมละเว้นการตรวจสอบ
- ตรวจสอบไม่ได้แท้จริง สร้างภาพ กลบเกลื่อน
- อำนาจการตรวจสอบผูกขาด
- องค์กรอิสระบังคับใช้กฎหมายและทำตามหน้าที่ไม่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน
- ไม่มีระบบการตรวจสอบ ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ มากมาย

ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

- ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

- กลไกไม่ทำงาน ปชช. ไร้อำนาจ
- ประชาชนไม่รู้อะไรเลย
- ประชาชนยังเข้าถึงน้อยมาก

ข้อกฎหมาย หรือ บทบัญญัติ

- ระเบียบตัวเดียวไม่สามารถใช้กับคนได้ทุกพื้นที่ อปท. ควรกำหนดขึ้นเองตามสภาพภายใต้รัฐธรรมนูญ
- ต้องมีกฎหมายที่ชัดเจน ทั้งผู้ตรวจสอบ และผู้ถูกตรวจสอบ

ที่มาขององค์กรตรวจสอบ / คณะกรรมการ

- อยู่เหนืออำนาจอธิปไตย มาจากอำนาจแต่งตั้งของเผด็จการ
- องค์ประกอบขององค์กรอิสระมีลักษณะผิดเพี้ยน

อื่นๆ

- ดีแล้ว / ไม่คิดว่ามีปัญหา
- เกิดจากกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับความจริง
- ไร้ประสิทธิภาพสิ้นดี / ไม่ได้เรื่อง
- การคอรัปชั่นเกิดขึ้น เป็นดอกเห็ด สะท้อนให้เห็นว่า ระบบ/กลไกตรวจสอบ ล้มเหลว / ระบบการตรวจสอบอ่อนแอ
- บางองค์กรเช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่สามารถตรวจสอบจากองค์กรใดๆ ได้ ขัดต่อหลักการในระบอบประชาธิปไตยที่ทุกองค์กรจำเป็นต้องถูกตรวจสอบได้
- หน่วยงานบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสอบ

ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ หรือ แนวทางการแก้ไข

ประเด็นในรัฐธรรมนูญ / กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- กฎหมายที่ตราหรือเขียนในรัฐธรรมนูญ ให้เขียนเฉพาะว่ามีอะไร แต่ไม่ต้องเขียนว่า มีแล้วต้องทำอะไร เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ให้เขียนว่า ให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ แต่ไม่ต้องระบุรายละเอียด
- กำหนดกฎหมายให้เป็นไปตามหลักสากล ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่ม
- เอาออกจากรัฐธรรมนูญแต่ให้ตราเป็น พ.ร.ป. หรือ พ.ร.บ หรือศักดิ์กฎหมายอื่นตามความเหมาะสม เพราะรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กระเป๋าวิเศษที่จะบรรจุอะไรก็บรรจุ บางครั้งรัฐธรรมนูญ ควรเขียนหลักการกว้างๆ เพื่อให้ออกกฎหมายสอดคล้องกับหลักการนั้นๆ

การทำหน้าที่ในการตรวจสอบ

- เลิกแทรกแซงกลไกตรวจสอบ และเลิกบิดเบือนข้อกฎหมายช่วยพวกพ้อง
- ยึดหลักธรรมาภิบาล

- ควรใช้หลักธรรมาภิบาลให้ครบทุกข้อในการปฏิบัติหน้าที่
- ทำให้จริง ทำให้ถูก เพิ่มผลตอบแทนให้ผู้ตรวจสอบหรือผู้ให้เบาะแส
- การกระทำ การดำเนินการทุกอย่าง องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถเข้าถึง และตรวจสอบได้
- หน่วยงานที่ตรวจสอบต้องตรวจสอบจริงจัง
- องค์กรอิสระควรเป็นกลาง
- องค์กรตรวจสอบต้องเป็นอิสระและมีการคานอำนาจกัน

องค์กรที่ควรทำหน้าที่ในการตรวจสอบ

- ควรให้ ส.ว. หรือ ส.ส. ประเภทสองมีอำนาจแทน องค์กรอิสระ เหมือนก่อนปี ๒๕๔๐
- องค์กรอิสระบางองค์กร ควรยุบ และให้อำนาจ ส.ว. เหมือนก่อนรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐
- ยกเลิกองค์กรอิสระโดยเฉพาะอำนาจตุลาการ มอบอำนาจให้ ส.ว. กระทำการแทน เหมือนก่อนปี ๒๕๔๐
- ให้ ส.ส. ประเภทสองมีอำนาจถอดถอนนายก ตีความกฎหมาย เพราะมีความเป็นกลาง ปราศจากอคติทางการเมือง
- ให้อัยการสูงสุด (ประเทศไทย) สังกัดกระทรวงมหาดไทย
- ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นอำนาจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การได้มาขององค์กรตรวจสอบ

- ทบทวนการคัดสรร ที่มา การถ่วงดุลอำนาจของระบบนี้ทั้งหมด
- ยุบ ยกเลิกหน่วยงานอิสระที่มาจากการแต่งตั้งของเผด็จการ
- อำนาจรัฐไม่ควรเป็นผู้กำหนดหรือคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบเพราะเหมือนประโยชน์ต่างตอบแทน
- ควรเซ็ตซีโร่แล้วเลือกใหม่ภายหลังจากมีการแก้ รัฐธรรมนูญ แล้วได้ ส.ว. ชุดใหม่มา
- ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ เป็นของ ส.ว. หรือ ส.ส. ประเภทสอง เหมือนก่อนปี ๒๕๔๐
- ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยตุลาการ ๑๕ คน ซึ่งต้องมาจาก

(๑) ตุลาการซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งขึ้นจาก

(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายรัฐบาล ๑ คน

(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้าน ๑ คน

(ค) ผู้ทรงคุณวุฒิจากอดีตสมาชิกรัฐสภา ๓ คน

(๒) ตุลาการซึ่งคณะรัฐมนตรีเลือกตั้งขึ้นจาก

(ก) อดีตนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี จำนวน ๒ คน

(ข) อดีตอธิบดี หรือเทียบเท่า จำนวน ๒ คน

(๓) ตุลาการซึ่งศาลเลือกขึ้นประกอบด้วย

(ก) ที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองเลือกกันเองจำนวน ๓ คน
(ข) ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาเลือกกันเองจำนวน ๓ คน

- ควรมาจากการเลือกของประชาชน
- ผู้คัดเลือกต้องไม่เล่นพรรคเล่นพวก ควรให้ชาวบ้านเป็นผู้เลือกคนที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่ง
- น่าจะมีการจับฉลากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างน้อย ๑ ใน ๓ ขององค์คณะผู้ตรวจสอบ
- แก้ที่มา ทำให้ตรวจสอบง่าย ถ่วงดุลไร้ระบบ

การตรวจสอบการทำหน้าที่ในการตรวจสอบขององค์กรตรวจสอบ

- กำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเพื่อตรวจสอบองค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตรวจสอบ

การบังคับใช้

- ลงโทษรุนแรง

อื่นๆ

- ควรมีการแถลงการสำหรับการตรวจสอบหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งว่าได้ผลอย่างไร
- ลาออกเถอะครับ
- ยกเลิกองค์กรตรวจสอบทั้งหมด
- เยอะมาก พิจารณาตัวเองจะดีกว่า
- เป็นคณะทำงานใหม่
- นายกลาออกเลือกตั้งใหม่ โดยปราศจากการแทรกแซง
- ปฏิรูปประเทศ แก้ไขรัฐธรรมนูญ
- ถ้าตรวจสอบไม่ได้ก็ควรออกไปมองจากดาวอังคารยังรู้เลยว่าโกง นี่ตรวจไม่พบอย่างเดียวสมองหายหรอคะท่าน ลาออกเถอะภาระประเทศชาติ
- บอกประชาชนทั้งหมด
- เปลี่ยนผู้มีอำนาจรัฐ
- ลดอำนาจรัฐเพิ่มอำนาจประชาชน
- ปรับทัศนคติใหม่
- มติประชาชนคืออำนาจสูงสุดในการตรวจสอบ ให้อำนาจทุกฝ่ายตรวจสอบฝ่ายอื่นได้
- ปฏิรูปองค์กร

ส่วนที่ ๔ : ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)

การตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐสภา

- ฝ่ายค้านควรมีสิทธิ์มากกว่าในการกำหนด วางกรอบ วางแผนระบบการตรวจสอบ

องค์กรอื่น ๆ ที่ควรทำหน้าที่ตรวจสอบ

- ถ้ามีองค์กรเอกชนมาช่วยตรวจสอบก็น่าจะดี
- ให้ประชาชนมีส่วนร่วม

อื่น ๆ

- องค์กรอิสระ ทำหน้าที่เป็นแพะให้กับระบบราชการ หยุดแพะ เถอะนะ
- ควรมีความละอายใจบ้าง
- ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- รีบๆทบทวน ปรับปรุง แก้ไขด่วน

๓.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐)

ตาราง ๒ สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐)

มีผู้แสดงความเห็นจำนวน ๑๖๔ ความเห็น

ประเด็น	จำนวนผู้แสดงความเห็น	รายละเอียดประกอบ / เหตุผล
เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรมีการแก้ไข	๒๑ ความเห็น	- เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการทุจริต คอรัปชัน - เห็นว่าในทางปฏิบัติแล้ว ในฐานะชาวบ้านไม่ได้รับผลกระทบ - เหมาะสมมาก เพราะให้ความสำคัญกับการป้องกันการทุจริต การรักษาเสถียรภาพของประเทศ - ทั้งฉบับ เพราะโดยส่วนมาก ค่อนข้างดี - บัญญัติไว้ดีอยู่ แต่ปัญหาอยู่ที่ผู้ใช้ - เหมาะสมอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ระบุเหตุผล
จำเป็นต้องมีการแก้ไขในบางประเด็น	๓๒ ความเห็น	- ปรับแก้ในภาพรวมของรัฐธรรมนูญให้เหมาะสม เช่น ความสอดคล้องของรัฐธรรมนูญ เขียนให้สั้น กระชับให้เป็นสากล และสอดคล้องกับสถานการณ์ - การแก้ไข เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นผู้ด้อยโอกาสและสวัสดิการของรัฐ - สิทธิเสรีภาพของประชาชน / ชุมชน - ที่มาของนายกรัฐมนตรี - การปกครองท้องถิ่น - ระบบเลือกตั้งและการเข้าสู่ตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภา - การจัดตั้งพรรคการเมือง - การจัดสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาส - องค์กรอิสระ - ความมั่นคงของรัฐ - พระมหากษัตริย์ - ยุทธศาสตร์ชาติ - การดำเนินคดีกับนักการเมืองกรณีการทุจริต
ควรมีการทบทวน / ปรับปรุงทั้งฉบับ	๑๐๓ ความเห็น	- มีที่มาไม่เป็นประชาธิปไตย - ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาจำนวนมาก

ประเด็น	จำนวนผู้แสดงความเห็น	รายละเอียดประกอบ / เหตุผล
		- ให้อำนาจฝ่ายบริหารมากเกินไป - ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน - ขาดจุดยึดโยงกับประชาชน - ระบบการได้มาของสมาชิกรัฐสภามีปัญหา - รัฐธรรมนูญไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

๓.๒.๑ เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรมีการแก้ไข

- เหมาะสมมาก เพราะให้ความสำคัญกับการป้องกันการทุจริต การรักษาเสถียรภาพของประเทศ
- เหมาะสมแล้วเพราะที่ใช้มาชาวบ้านอย่างผม มิได้รับผลกระทบอะไร
- ไม่ควรทั้งฉบับ เพราะโดยส่วนมากค่อนข้างดี
- รธน. บัญญัติไว้ดีอยู่ แต่ไม่มีผู้นำพาให้เป็นจริง

๓.๒.๒ บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข

ลักษณะของรัฐธรรมนูญที่พึงประสงค์

- รัฐธรรมนูญควรมีจำนวนมาตราน้อยๆ บางอย่างควรเขียนเป็นกฎหมายแทน เช่น พรป. และให้แก้ยากพอ ๆ / รัฐธรรมนูญควรเป็นรัฐธรรมนูญที่มีมาตราน้อย ๆ แต่เป็นหัวใจสำคัญของประเทศ
- ควรแก้ถ้อยคำในรัฐธรรมนูญให้กระชับ แต่เจตนารมณ์เหมือนเดิม
- รัฐธรรมนูญบางมาตรามีการย้อนแย้งกันบางมาตรา ควรได้รับการแก้ไข
- ตัดเนื้อหาที่ไม่จำเป็น ตราเป็น พรบ. พรป. แทน
- ควรแก้โดยตัดข้อความที่ไม่จำเป็น ลงไปตราเป็นกฎหมายแทน และแก้ปัญหาการเมืองการรัฐประหารที่แท้จริง
- ควรบางมาตราเพราะใช้แล้วเกิดปัญหา
- ควรในบางข้อที่เอาเปรียบประชาชนมากเกินไป / ควรแก้เพื่อป้องกันนักการเมือง
- ให้รัฐธรรมนูญสามารถแก้ไขได้ง่ายขึ้น บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีมากเกินไป

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นผู้ด้อยโอกาสและสวัสดิการของรัฐ

- ให้ความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาส ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้รัฐธรรมนูญ
- ควรเพิ่มสวัสดิการภาคประชาชนให้ครอบคลุมและสมเหตุสมผล
- ควรทบทวนเรื่องงบประมาณด้านสวัสดิการของรัฐ

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับพรรคการเมือง

- พรป. พรรคการเมือง พรรคควรยุบยาก และตั้งยาก เพื่อให้พรรคเป็นสถาบันทางการเมือง และพรรคที่ตั้งต้องชื่อตรงกับ อุดมการณ์ หรือกลุ่มผลประโยชน์ เช่น พรรคเสรีนิยม พรรครัฐสวัสดิการ พรรคอนุรักษ์นิยม พรรคเกษตรกร พรรคทุนนิยม เป็นต้น

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งและการเข้าสู่ตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภา

- แก้ให้ฝ่ายการเมืองอ่อนแอ เพื่อป้องกันการรัฐประหาร เพราะที่ผ่านมาการเมืองเข้มแข็งนักการเมืองลุแก่อำนาจ จึงต้องแก้เพื่อให้ฝ่ายการเมืองอ่อนแอ
- ควรอย่างยิ่ง การถ่วงดุลอำนาจ ส.ส. กับ ส.ว. (ซึ่งต้องมีที่มาแบบโปร่งใส ตรวจสอบได้และให้อำนาจภาคประชาชนในการเลือกมากกว่าปัจจุบัน)ในการเสนอวาระแก้ไข.. กลับมาถามประชาชนก่อน
- แก้วิธีการสรรหา ส.ส. ก็พิลึกแล้ว
- แก้ไขที่มาแล้ววุฒิการศึกษาของ ส.ส. โดยไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรี
- บทว่าด้วยการเลือกตั้ง ควรยกเลิกหรือแก้ไข
- ส.ว. มาจากการแต่งตั้ง ส.ว. เลือกนายก แค่นี้ก็ขัดกับหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยแล้ว
- การคิดสัดส่วนบัญชีรายชื่อให้ชัด
- การได้มาของ ส.ว. ต้องมาจากการเลือกตั้งหรือประชาชน ไม่รับใช้ฝ่ายบริหาร อำนาจรัฐ
- ที่มาของ ส.ว. ให้มาจากการเลือกตั้ง / สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง / อำนาจและที่มาของ ส.ว.
- ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรมี ๒ แบบ คือ การเลือกตั้ง แบบสัดส่วน(บัญชีรายชื่อ) และการเลือกตั้งแบบเขต แยกจากกัน ในจำนวนสัดส่วนส.สที่เท่ากัน และมีสัดส่วนของหญิง ๑ เท่ากัน
- ระบบเลือกตั้ง ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ
- มาตราที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง
- อย่างแรกเลยคือ เลือกตั้ง ควรใช้แบบเดิม(ปี ๒๕๔๐) เลือกตั้งแยกเลย เลือกพรรค ๑ ใบ เลือกคน (ส.ส.) หนึ่งใบ ใครได้คะแนนมากสุดชนะ ไม่ต้องมีสัดส่วนวุ่นวายเหมือนปัจจุบัน แล้วให้เสียงข้างมากตั้งรัฐบาล
- ที่มา ส.ส./ส.ว.ควรมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ส.ส. กับ ส.ว. ต้องไม่มีความเกี่ยวพันกันทั้งเครือญาติและธุรกิจ แบ่งเขตจังหวัด ไม่ใช่ข้ามจังหวัด ไม่มี ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ
- การคิดสัดส่วนของ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ
- การได้มาของ ส.ว.
- บทว่าด้วยการเลือกตั้ง การนับคะแนนที่พิลึกพิลั่น การใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวต้องยกเลิกแก้ไข ส.ว. ๒๕๐ คนที่แต่งตั้งมา ให้มาเลือกนายก แย่มาก ต้องแก้ไข ให้มาโดยการเลือกตั้ง หรือยกเลิกไปเลย

- ไม่ควรให้ ส.ว. มีบทบาทมากนัก เพราะ ส.ว. ที่เป็นได้รับการสรรหามาจากรัฐบาลจึงไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่ง
- ประเด็นการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ฝั่งรัฐบาลมากกว่าประชาชน / การจัดสรรงบประมาณในพื้นที่เพื่อให้ ส.ส. ได้มีงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่
- การแก้ไขไม่ให้มีรัฐประหาร คือ การที่ฝ่ายนิติไม่ถูกฝ่ายการเมืองครอบงำ ดังนั้น ควรมี ส.ส. ๒ ประเภท เพื่อค้านฝ่ายการเมือง

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของนายกรัฐมนตรี

- หมวดว่าด้วยที่มาของการได้นายก ควรแก้ไข

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

- อยากให้ชัดเจนในเรื่องกระจายอำนาจให้ อปท.อย่างเต็มรูปแบบ อย่าให้การเมืองใหญ่ลงไปควบคุมหรือครอบงำ
- ควรมีในเรื่องกระจายอำนาจในปแบบแบบจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ/ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- สมควรแก้ไขเป็นอย่าง โดยหมวดที่ว่าด้วยสิทธิของประชาชน
- ควรแก้ไขเรื่องการเข้าถึงสิทธิเสมอภาค
- ด้านสิทธิชุมชน สิทธิชาติพันธุ์เนื้อหาต้องดีกว่าปี ๕๐

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์กรอิสระ

- ควรแก้ไขเพิ่มเติมในหมวดที่ว่าด้วยองค์กรอิสระ
- ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ต้องมีสัดส่วนหญิง ๑ เท่ากัน และมีสัดส่วนจากภาคประชาสังคมกึ่งหนึ่ง
- อำนาจหน้าที่องค์กรอิสระ

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับความมั่นคง

- ในมาตราที่เกี่ยวกับความมั่นคง เหมาะสมแล้ว
- ควรเอากฎอัยการศึกมาเป็นกฎหมายความมั่นคง ส.ส. ประเภทสอง เป็นผู้ออกประกาศเพื่อผ่าทางตันประเทศ
- ประเด็นว่าด้วยการนิรโทษกรรมของผู้กระทำการรัฐประหาร

- ให้กฎอัยการศึก กฎหมายการชุมนุมเป็นกฎหมายมั่นคง ผู้ใดกระทำผิด ถือว่าเป็นการทำลายความมั่นคง ควรจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น
- ควรเอากฎอัยการศึกเป็นกฎหมายความมั่นคง
- ตั้งศาลประชาชน พิจารณาโทษคณะรัฐประหารที่ฉีกรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับหมวดพระมหากษัตริย์

- ต้องแก้ไขทั้งหมด ยกเว้นหมวดสถาบันพระมหากษัตริย์
- หมวด ๒ มาตรา ๖,๙,๑๐,๑๑ เพราะคิดว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจมากไป

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการตรวจสอบ

- มีระบบการตรวจสอบเลือกตั้งจากภาคประชาชน

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของนายกรัฐมนตรี

- นายกต้องมาจากการเลือกตั้ง จะทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ แต่นายกต้องเสนอตั้งเลือกบุคคลที่จะคัดเลือกมาเป็นรัฐมนตรีทั้งคณะ เพื่อกำจัดมุ้งทางการเมือง
- ให้แก้ไขกรณีให้ ส.ว. มีอำนาจมาเลือกนายกรัฐมนตรี
- นายกต้องมาจากการเลือกตั้ง

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติ

- ยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการลงโทษนักการเมืองกรณีการทุจริตคอรัปชั่นและประพฤติมิชอบ

- การลงโทษนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ ควรเพิ่มโทษมากกว่านี้

๓.๓.๓ ควรมีการทบทวน ปรับปรุงทั้งฉบับ

เหตุผลที่ควรให้มีการแก้ไข / ปรับปรุงทั้งฉบับ

- ไม่เหมาะควรถอนรากถอนโคนทิ้งให้หมด
- สร้างปัญหามากทำชาติไทยแตกแยก
- เลวร้ายมาก เพราะมีกลไกลับมากมีแต่ความชั่วร้ายที่แฝงในทุกมาตราให้อำนาจฝ่ายบริหารเกินไป
- ควรแก้ไขให้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน / แก้ไขเพื่อให้ตรงต่อปัญหา
- ไม่เหมาะสม ไม่เป็นสากล
- ควรแก้ไข / การสร้างเงื่อนไขไม่ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น
- ควรแก้เพราะรัฐธรรมนูญไม่มีจุดยึดโยงกับประชาชนมากนัก ทำให้อำนาจไม่ตกที่ประชาชนอย่างแท้จริง

- ควรแก้ไขเพื่อป้องกันการมีการรัฐประหาร
- ไม่เหมาะไม่เชื่อมโยงประชาชน / รัฐธรรมนูญไม่มีการยึดโยงกับประชาชน
- สมควรแก้ไข เพราะเป็นรัฐธรรมนูญเพื่อการสืบทอดอำนาจ
- ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะประเทศเดินไปข้างหน้าไม่ได้ ถ่วงความเจริญ
- อยากให้มีมาตรการที่ส่งผลให้คนเก่งแต่ไม่มีทุนเข้าทำงานการเมืองได้อย่างอิสระ
- ตัวบทรัฐธรรมนูญต้องแก้ไขมาก ควรเสนอให้มีการเลือก สสร.เพื่อยกร่างใหม่ เกือบทั้งฉบับ ไม่ยึดโยงประชาชนๆไม่มีส่วนร่วมร่าง
- รื้อทั้งฉบับ / รื้อรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และเขียนใหม่
- รัฐธรรมนูญฉบับนี้เอื้อผลประโยชน์ให้กลุ่มรัฐประหาร / ที่มาของฉบับปัจจุบันมีหลักการและแนวทางที่สนับสนุนการสืบทอดอำนาจของกลุ่มที่ปกครองรัฐขณะนั้น
- แก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ เพราะความเลวร้ายเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย
- ต้องปรับปรุงทั้งฉบับ ยกเว้นแค่หมวดพระมหากษัตริย์ไม่ควรแตะต้อง
- แก้ไขโดยยกร่างใหม่ทั้งฉบับ เนื่องจากที่มาของรัฐธรรมนูญไม่ชอบธรรม มาจากเผด็จการ คสช.ทำให้มีการสืบทอดอำนาจ ไม่เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนในชาติ และนานาชาติยอมรับได้
- ไม่เห็นด้วย ควรยกเลิกให้เร็วที่สุด เพราะทั้งที่มา แนวคิดและกระบวนการให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้อยู่ภายใต้อำนาจผู้ปกครองขณะนั้นและกีดกัน ลิดรอนเสรีภาพในกลุ่มผู้เห็นต่าง เพียงเพราะอยากทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ผ่านกระบวนการตามกฎหมายอย่างที่พวกพ้องตัวเองกำหนด ไม่โปร่งใส ไม่เป็นธรรม
- ควรตัดข้อความที่ไม่จำเป็นในรัฐธรรมนูญ เพราะเนื้อหารัฐธรรมนูญเยอะ ฟุ่มเฟือย
- ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้เร็วที่สุดแล้วกลับไปใช้รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ เป็นหลัก / ยกเลิกฉบับปัจจุบันให้เร็วที่สุด เอาฉบับปี ๒๕๔๐ กลับมาใช้ใหม่
- รีบยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้เร็วที่สุด
- เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๖๐ มาจากการรัฐประหาร และการตั้ง สนช โดยไม่ยึดโยงกับประชาชน ไม่ว่าหนทางใด รัฐธรรมนูญจึงไม่มีความชอบธรรมที่จะบังคับใช้ในฐานะรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย
- รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๖๐ มีการใช้ระบบเลือกตั้งที่ไม่ชัดเจน และมีปัญหาในทางปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดกลไกในการแก้ไขให้เป็นไปได้ยาก ไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งขัดต่อหลักการทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย ที่กฎหมายที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของประชาชน จำเป็นต้องถูกแก้ไข
- ควรนำรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๔๐ มาบังคับใช้เป็นการชั่วคราวผ่านการลงมติในรัฐสภา พร้อมตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จากประชาชน
- รัฐธรรมนูญถูกแต่งเติมจนเละ จนเต็มไปด้วยกลิ่นของผู้มีอำนาจ ไม่ใช่กลิ่นของประชาชนเลยแม้แต่น้อย และทุกเรื่องเริ่มจากรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น

- รัฐธรรมนูญควรเขียนขึ้นโดยมีประชาชนหรือผู้ที่มีความรู้ในด้านนี้โดยเฉพาะ ไม่ใช่การเขียนขึ้นเองโดยใครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มงาน เพราะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากที่สร้างขึ้นคือประชาชน
- ปรับปรุงทั้งฉบับเพราะส่วนใหญ่ดูผิดแปลกและเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มการเมืองใด การเมืองหนึ่งมากไป
- ฉบับปัจจุบัน ไม่ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญต้องปรับปรุงให้ทันสมัยนิยม
- สนับสนุนให้เขียนใหม่ทั้งฉบับ คนปัจจุบันที่เขียนเคยเป็นคนเดียวกับที่เขียนรัฐธรรมนูญบ่อยครั้งที่เกิดรัฐประหาร หยุดเนติบริกรพวกนั้น
- รื้อรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐
- ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้เร็วที่สุด กลับไปใช้ของฉบับปี ๒๕๔๐ เป็นแนวทางหลัก / นำฉบับปี๒๕๔๐ มาใช้
- รัฐธรรมนูญที่ไม่ได้มาจากการเสียงประชาชนจริงๆ ควรมีคนร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน
- รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างขึ้นเพื่อไม่ให้ทักษิณกลับเข้ามาอีก ร่างโดยไม่คำนึงถึงสภาพการเมืองที่อ่อนแอ พรรคการเมืองไม่เข้มแข็ง แยกเป็นพรรคเล็กพรรคน้อย ทำให้รัฐบาลอ่อนแอ พรรคเล็กมีอำนาจต่อรองทางการเมืองสูง
- ควรปรับปรุงแก้ไขทั้งฉบับ เพราะมีการเล่นแร่แปรธาตุ ซุกซ่อนปมเงื่อนในหมวดต่างๆอย่างมากมาย
- ควรมีรัฐธรรมนูญที่ยึดโยงกับประชาชนได้มากที่สุด
- ต้องยกร่างใหม่ เพราะเป็น รัฐธรรมนูญที่ยึดได้ยึดโยงกับประชาชน ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่าง แม้จะมีส่วนร่วมในการลงประชามติ แต่ก็เป็นการออกเสียงประชามติที่ยังไม่ได้ผ่านการปรึกษาหารือ หรือร่วมทำความเห็นในรัฐธรรมนูญอย่างชัดแจ้ง เป็นที่ประจักษ์ว่าการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิลงคะแนน ไม่ได้ศึกษารัฐธรรมนูญ ก่อนการลงคะแนน
- นอกจากนี้ ยังมีมาตราต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาในรัฐธรรมนูญ เช่น การกำหนดให้มี ส.ว. ๒๕๐ คน จากการแต่งตั้งของ คสช. และมาทำหน้าที่ เลือกนายกรัฐมนตรี การกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับภาวะการปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว การออกแบบระบบเลือกตั้งที่มีความสับสนและสร้างปัญหา ทำให้คะแนนเสียงของประชาชนไม่สามารถสะท้อนเจตจำนงในการเลือกของผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนอย่างแท้จริง
- ควรขจัดอำนาจเผด็จการออกไป เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้อำนาจประชาชนปกป้องรัฐธรรมนูญ ป้องกันอำนาจรัฐประหาร เช่น หากมีการล้มล้างอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย ประชาชนสามารถดำเนินการปกป้องอำนาจอธิปไตยโดยวิธีการใดๆ ก็ได้โดยไม่มีความผิด
- ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจำไว้ได้เลยว่า ไม่มีประเทศไหนเจริญได้เพราะเป็นเผด็จการ เราจะส่งต่อระบอบแบบนี้ให้ลูกหลานได้อย่างไร
- ควรให้มีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นไปได้และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

๓.๓.๔ วิธีการ / กระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญ

ตาราง ๓ วิธีดำเนินการแก้ไข / กระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญ

มีผู้แสดงความเห็นจำนวน ๑๕๓ ความเห็น

ประเด็น	จำนวนผู้แสดงความเห็น	รายละเอียดประกอบ / เหตุผล
ใช้กลไกของรัฐสภา	๑๒ ความเห็น	- ยุบสภา แก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการเมืองภาคประชาชน - ให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญใช้เสียง ๑ ใน ๓ ของแต่ละสภา - ใช้เสียงข้างมากในการแก้ไข
การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ	๕๑ ความเห็น	- ควรมีการยกร่างทั้งฉบับใหม่ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชน ทุกกลุ่ม ทุกสาขาอาชีพ ทุกจังหวัด ทุกภาคมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญ - ทุกสาขาอาชีพทุกช่วงอายุในสัดส่วนที่เท่ากันมีส่วนร่วม - ไม่ควรใช้ตัวแทนเฉพาะกลุ่มในการรับฟังความคิดเห็น
การนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาใช้บังคับ	๒๐ ความเห็น	-
การตั้ง สสร. ทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญ	๔๕ ความเห็น	- สสร.ต้องมาจากเสียงของประชาชน - สสร. ต้องมีความหลากหลาย กลุ่ม องค์กร อาชีพ เพศ จังหวัด และ ภาค - สสร. ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชน - สสร.ควรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและโดยลับ จำนวน ๑๕๐ คน - สสร. ควรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและผู้ทรงคุณวุฒิรวมกัน ๒๐๐ คน
การออกเสียงประชามติ	๒๕ ความเห็น	- ทำประชามติเปรียบเทียบระหว่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และ รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ - ไม่ระบุเหตุผล/รายละเอียด - จัดให้มีการประชามติก่อนที่จะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

การใช้กลไกของรัฐสภา

- ยุบสภา แก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการเมืองภาคประชาชน ลดบทบาททหารนักการเมือง สร้างทหารอาชีพ
- ให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญใช้เสียง ๑ ใน ๓ ของแต่ละสภา
- ควรเอาความเห็นชอบ สว. ที่คณะรัฐประหารเป็นผู้คัดสรรออกไปจากขั้นตอนในการเริ่มกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ
- ส.ว. ไม่ควรมาเกี่ยวข้องในการเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้มีหน้าที่พิจารณาตัวร่างฯ เท่านั้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ

- ควรให้ประชาชนตั้งเวทีของประชาชนเอง แล้วให้นำเสนอต่อกรรมการ
- แก้ไขรัฐธรรมนูญโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดที่แท้จริง / แก้รัฐธรรมนูญตามที่ประชาชนต้องการ ยึดโยงให้สถาบันการเมืองอยู่ในร่อในรอย อย่าลอยเหนือกฎหมาย อย่ายืดหยุ่นให้สถาบันเพื่อนพ้อง
- ควรต้องให้ทุกสาขาอาชีพทุกช่วงอายุในสัดส่วนที่เท่ากันมีส่วนร่วม
- สมควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม
- กระบวนการของปี ๕๐ ถือประชาชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุดของการร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา
- ควรไม่ใช้ใช้ตัวแทนเฉพาะกลุ่มในการรับฟังความคิดเห็น
- ควรมีการยกร่างทั้งฉบับใหม่ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชน ทุกกลุ่ม ทุกสาขาอาชีพ ทุกจังหวัด ทุกภาคมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญที่กำหนดชะตาชีวิตของพวกเขา
- ควรปรับปรุงทั้งฉบับโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- เปิดพื้นที่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมกำหนด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อกฎหมายสูงสุด

การนำรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้ามาใช้

- ควรยกเลิกทั้งฉบับและนำรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาใช้ และปรับปรุงรัฐธรรมนูญ ปี ๔๐ เป็นฐานในการแก้ไข

การร่างโดยใช้ สสร.

- ตั้ง สสร.
- เลือกบุคคลร่างรัฐธรรมนูญใหม่โดยมาจากเสียงของประชาชนจริงๆ
- ถ้าเป็นไปได้ก็ควรจัดตั้ง สสร. เพื่อให้มีการศึกษาและจัดการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยประชาชนเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนชาวไทย.
- ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ เพื่อให้ มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ ประกอบด้วยภาคประชาชนจากกลุ่ม องค์กร จากสาขาอาชีพต่างๆ จากทุกจังหวัดและทุกภาค โดยมีสัดส่วนชาย หญิง เท่ากัน

- แน่นอนต้องแก้ไข โดย สสร. ที่มาจากประชาชนมาทำการแก้ไข หรือยกเลิกไปเลย นำ รธน. ฉบับ ๒๕๔๐ มาใช้
- ต้องมีการคัดเลือกกรรมาธิการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างเป็นธรรม
- การแก้ รธน ให้ใช้เสียงทั้งสภา และต้องทำประชามติ
- จัดตั้ง สสร. ที่มาจากประชาชน
- ควรให้ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จากสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งโดยตรงและลับ จำนวน ๑๕๐ คน
- สสร. ควรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและผู้ทรงคุณวุฒิรวมกัน ๒๐๐ คน
- ให้จัดตั้ง สสร ขึ้นมาให้มาจากประชาชนอย่างแท้จริง / ตั้ง สสร. รับฟัง ปชช.

การออกเสียงประชามติ

- ควรยกเลิกทั้งฉบับ และให้มีการทำประชามติเปรียบเทียบ ระหว่าง รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กับ ๒๕๖๐ ว่าจะใช้ฉบับไหน
- ปกติกฎทุกกฎ ก็ต้องสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับสถานการณ์ เพียงแต่ต้องทำประชามติ
- ควรให้ต้องมีเสียงเห็นชอบเกินกึ่งหนึ่งของรัฐสภาตามปกติ แต่ต้องมีการจัดทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญ เหมือนฉบับปัจจุบัน
- หากจะทบทวนแก้ไขต้องทำประชามติก่อนเท่านั้น
- ควรทำประชามติ โดยการเปรียบเทียบกับฉบับ ปี ๒๕๔๐ ว่าจะยกเลิกทันทีหรือไม่เพราะไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ที่มาไม่ชอบ

อื่นๆ

- กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้นำเป็นของตนเอง
- ในการร่างรัฐธรรมนูญ ควรยึดหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย
- สร้างรัฐธรรมนูญที่เกิดจากประชาชน มันคือความต้องการของประชาชน เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน
- ควรพยายามสร้างคนให้รักชาติ รักสังคมให้มากที่สุด
- ประชาชนควรมีอำนาจสูงสุด ไม่ใช่พระมหากษัตริย์หรือเจ้าหน้าที่รัฐคนหนึ่งคนใด
- ควรแก้รัฐธรรมนูญเร่งด่วน เพราะบ้านเมืองวิกฤตเพราะรัฐธรรมนูญ
- ให้การรัฐประหาร ๑๓ ครั้ง ไม่ใช่การรัฐประหาร แต่ให้ถือเป็นการล้มรัฐบาล
- อยากให้รัฐบาลมีนโยบายและการดำเนินงานที่ตอบโจทย์กับคนส่วนใหญ่และ รธน. ให้มากกว่านี้
- รัฐธรรมนูญคือหัวใจของการแก้ปัญหาในสังคมไทยทั้งหมด
- ประชาชน ไม่รู้เรื่องใน กมธ. เลย. และทำตัวเป็นคนจะร่างใหม่ได้ไง ตลกมาก

๗.๒ แบบสอบถามกลุ่มเฉพาะ

๗.๒.๑ แนวนโยบายหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
๑. แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	**ความคาดหวัง** แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐควรเอื้อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม **สภาพปัญหา** “แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ในปัจจุบัน ๑. รัฐยังไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างเท่าเทียมกัน สภาพการณ์นี้อาจเกิดจากข้อติดขัดด้านงบประมาณและปัญหาการกระจายอำนาจ ๒. รัฐยังไม่มีความชัดเจนในนโยบายเศรษฐกิจ ขาดมาตรการกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ ๓. รัฐยังขาดความเข้าใจต่อประเด็นสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของไทยจึงขาดความชัดเจนและขาดความสม่ำเสมอในการปฏิบัติ **ข้อเสนอแนะ** ๑. ส่งเสริมการกระจายอำนาจทั้งในทางภารกิจและงบประมาณแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือภาคผู้บริโภคในการกำกับดูแลกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ศึกษาแนวทางและประสบการณ์ของต่างประเทศในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม	
	หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย **มาตรา ๕๓** รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น และตามพันธกรณีระหว่างประเทศ **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** เพื่อให้บทบัญญัติตามมาตรานี้มีความสมบูรณ์ และสอดรับกับบทบัญญัติในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย **หน้าที่ของรัฐในการสร้างหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับผู้ยากไร้ ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก และผู้ด้อยโอกาส** **มาตรา ๕๔** รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพและไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (วรรค ๑) ผู้ยากไร้ คนพิการ ผู้ทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก และผู้ด้อยโอกาสต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อสร้างหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาและให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น (วรรค ๒) รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐ	สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายอื่นซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย (วรรค ๔) การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับ การศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตามความถนัดของตน ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุน เป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว” **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** เพื่อให้บทบัญญัติในมาตรานี้มีความสมบูรณ์ไม่น้อยกว่าที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรับรองบทบัญญัติในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางการศึกษาของประชาชนด้วย เช่น พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หน้าที่ของรัฐในการจัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการอันเป็นสาธารณะ ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการ อันเป็นสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ของประชาชนอย่างทั่วถึงและไม่เลือกปฏิบัติตามหลักการออกแบบที่เป็นสากลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้ การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บ ค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร การนำสาธารณูปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับและค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน” **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** ๑) ประเทศไทยกำลังพัฒนาไปสู่สังคมผู้สูงวัยซึ่งปรากฏว่าผู้สูงอายุไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเป็นคนพิการ ดังนั้น การสร้างหลักประกันการเข้าถึงโดยอาศัยหลักการออกแบบที่เป็นสากลจึงเป็นมาตรการระยะยาวที่ควรบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งความตกลงหรือกรอบนโยบายระหว่างประเทศหลายฉบับให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้ ย่อมส่งผลต่อโอกาสในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในอนาคตด้วย ไปจนถึงความพยายามที่จะเป็นศูนย์กลางทางคมนาคม สุขภาพ และเศรษฐกิจดิจิตอลในภูมิภาค ๒) เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต้องคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง ตามตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ กรณีคนพิการฟ้องกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบนสถานี	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รถไฟฟ้า BTS โดยให้มีการติดตั้งลิฟต์และจัดทำอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกบนสถานีรถไฟฟ้า BTS ทุกสถานี **การเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ** มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวในรูปแบบ ช่องทาง และวิธีการที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและไม่เลือกปฏิบัติ **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** เพื่อให้พลเมืองทุกกลุ่มทุกคนรวมทั้งคนพิการและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะดังกล่าวได้ ข้อมูลและข่าวสารสาธารณะนั้นจำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบ ช่องทาง หรือวิธีการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกจริง เช่น ข้อมูลที่คอมพิวเตอร์อ่านหรือประมวลผลได้ (Machine Readable หรือ Machine Process able) คนตาบอด ก็สามารถเข้าถึงได้เช่นกัน ส่วนตัวอย่างข้อมูลที่คอมพิวเตอร์ไม่สามารถอ่านได้ เช่น ข้อความที่ถูกสแกนมาเป็นรูปภาพ (Scanned PDF) หรือการแปลงข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบเสียงเป็นรูปแบบตัวอักษร เพื่อให้คนหูหนวกสามารถเข้าถึงได้ รวมไปถึงการใช้ภาษามือและการบรรยายเสียงแทนภาพเป็นต้น **การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของคนพิการ** มาตรา ๖๘ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทนายความให้” **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** เพื่อให้เป็นตามหลักการและบทบัญญัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นภาคี ข้อ ๑๓ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม **การกำหนดเพิ่มเติมให้รัฐจัดสวัสดิการ เสริมพลัง และให้การคุ้มครองทางสังคมแก่กลุ่มคนเปลาะบาง** มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น รัฐพึงให้ความช่วยเหลือ จัดสวัสดิการ เสริมพลัง และให้การคุ้มครองทางสังคมแก่เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม”	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เหตุผลที่เสนอแก้ไข เพื่อเปลี่ยนฐานความคิดจากมิติ “การสงเคราะห์” หรือ “เวทนานิยม” ที่เห็นผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ยากไร้ ฯลฯ เป็นเพียงผู้รับที่ไม่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้ เป็นมิติ “การเสริมพลัง” (Empowerment) “จัดสวัสดิการ” (Welfare) และให้ “การคุ้มครองทางสังคม” (Social Protection) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวให้สามารถพึ่งพาตนเองและมีคุณค่าในสังคม **การเข้าถึงตัวบทกฎหมาย** มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ในรูปแบบ ช่องทาง และวิธีการที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก ไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสม กับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เหตุผลที่เสนอแก้ไข เพื่อให้พลเมืองทุกกลุ่มทุกคนรวมทั้งคนพิการและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงและเข้าใจกฎหมายได้ง่ายแล้วจึงจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ซึ่งปัจจุบันมีเพียงเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเท่านั้นที่มีตัวบทกฎหมายซึ่งอยู่ในรูปแบบที่ประชาชนทุกคนรวมถึงคนพิการเข้าถึงได้	
	ความคาดหวัง รัฐธรรมนูญกำหนดหน้าที่ของรัฐ และแนวนโยบายแห่งรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในหมวด ๕ และ หมวด ๖ ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และเรื่องดังกล่าวเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่หน่วยงานของรัฐต้องทำตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันจะทำให้สิทธิของประชาชนที่จะได้รับประโยชน์จากรัฐเกิดขึ้นอย่างแท้จริง	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง มาตรา ๗๒ (๕) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดให้รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับพลังงาน โดยส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือก เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน รัฐควรกำหนดนโยบาย รวมถึงกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมกับทุกกิจการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับพลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการลดใช้พลังงานหลัก และหันมาใช้พลังงานทางเลือก ด้วยการใช้มาตรการด้านภาษีเป็นเครื่องมือ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมในภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก ในหลายสาขา ทั้งในสาขาขนส่ง สาขาอุตสาหกรรม สาขาบ้านและที่อยู่อาศัย สาขาธุรกิจการค้า และสาขาเกษตรกรรม แต่ในขณะเดียวกัน กฎหมายที่ส่งเสริมและควบคุมดูแลเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก กลับมีเพียง ๒ สาขาเท่านั้น ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม และสาขาธุรกิจการค้า โดยมีพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ (ว่าด้วยพลังงานควบคุม) เท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอและครอบคลุมต่อการจัดการพลังงานในสาขาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะ** กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก รวมถึงได้มีการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในภาพรวมอย่างเป็นระบบในทุกสาขาการใช้พลังงานเอาไว้แล้ว หากมีการกำหนดนโยบายออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้มีการส่งเสริมและควบคุมดูแลเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พพ. ก็สามารถดำเนินการได้ทันที	
	ความคาดหวัง แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐ ควรจะเป็นแนวทางขั้นพื้นฐานที่ทุกประเทศจะต้องปฏิบัติตามและทำให้เกิดขึ้นจริงตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และจะกำหนดนโยบายหรือปฏิบัติที่ขัดแย้งกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมิได้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากรัฐอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องไม่บิดเบือนไปตามพรรคการเมืองและ	สำนักงานสถิติแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐบาล โดยควรจะเป็นแนวทางที่ทุกรัฐบาลจะต้องปฏิบัติตามและทำให้เกิดขึ้นจริง และจะกำหนดนโยบายหรือการปฏิบัติที่ขัดหรือแย้งกับแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ไม่ได้ **ข้อเสนอแนะ** หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีความตระหนักในการให้บริการตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ตลอดจนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชนอย่างยั่งยืน	
	ความคาดหวัง แนวนโยบายขั้นพื้นฐานที่รัฐ ฝ่ายบริหาร หรือองค์กรของรัฐจะต้องดำเนินการให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติและประชาชน เป็นการกำหนดภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมภารกิจพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน ส่งผลให้กฎหมายและนโยบายสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและอำนวยประโยชน์แก่ประชาชน **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการเร่งรัด สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง หน่วยงานของรัฐควรตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา หน่วยงานของรัฐอาจมีแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐที่แตกต่างกัน **ข้อเสนอแนะ** ให้มีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น	
	ความคาดหวัง รัฐธรรมนูญควรกำหนดให้มีกฎหมายและมาตรการต่างๆ ที่ลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส การเข้าถึงการศึกษา เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐไทยควรกำหนดนโยบาย แล้วกำหนดหน้าที่ในการผันนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถทำให้พลเมืองไทยมีคุณสมบัติและมีคุณลักษณะสำคัญตามช่วงวัยและสอดรับกับภูมิสังคมวัฒนธรรม อันส่งผลให้พลเมืองไทยดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขยั่งยืนและร่วมกันพัฒนาสังคมไทยให้มีความสงบสุขศานติอย่างยั่งยืน **สภาพปัญหา** กลุ่มประชากรในพื้นที่ชนบทห่างไกล กลุ่มเกษตรกร ผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง มีรายได้ต่ำกว่ากลุ่มคนในเมือง แต่ต้องซื้อสินค้าและสวัสดิการเครื่องอุปโภคและบริโภคในราคาสูงกว่าหรือเท่ากับคนในเมือง ถึงแม้ว่ากลุ่มคนในพื้นที่ชนบทห่างไกลจะอยู่ใกล้ชิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า แต่การมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรเหล่านี้กลับถูกยึดครองโดยผู้ที่มีอำนาจรัฐเหนือกว่า เช่น นักการเมือง และข้าราชการระดับสูง เด็กและเยาวชนไม่ได้เข้าถึงการแนะแนวการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของครอบครัว และโอกาสด้านเทคโนโลยีทำให้พวกเราขาดความรู้เท่าทัน และไม่สามารถปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพได้เท่าเทียมกับเด็กและเยาวชนในเมือง	มูลนิธิรักษ์เด็ก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ รัฐไทยควรต้องใช้กระบวนการแห่งอริยสัจและอิทธิบาทธรรม พัฒนาแนวนโยบายกระจายอำนาจ การบริการและจัดการสวัสดิการของรัฐแก่กลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง ทั้งนี้โดยการใช้ฐานคิดในการจัดทำแผนงานในรูปแบบการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	
	ความคาดหวัง ควรเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยด้านต่างๆ เพื่อเกื้อหนุนสำหรับให้ประชาชนในการดำรงชีพ ในส่วนแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐด้านเศรษฐกิจควรเป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยอาจมีการควบคุม ดูแล และกำกับบ้างเท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในระยะกลางและระยะยาว ส่วนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องมีการคุ้มครอง ดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คงอยู่ ทั้งจะต้องส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และเพิ่มจำนวนทั้งในภาครัฐและภาคประชาชน **สภาพปัญหา** ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้นมีความเกี่ยวข้องจากทั้งสภาพภายในประเทศเอง และโดยเฉพาะสภาพเศรษฐกิจโลกที่มีกำลังประสบปัญหาในด้านต่างๆ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดหรือเติบโตไม่ทันกับความต้องการของคนก็เป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบและเป็นปัญหา **ข้อเสนอแนะ** ภาครัฐควรวางแนวทางและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในสังคม รวมทั้งการพัฒนาภาคเอกชนและประชาชนให้มีองค์ความรู้และตระหนักถึงสภาพการณ์	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญเรื่องการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนโดยเริ่มจากระดับครัวเรือน เพื่อลดการเกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
	ความคาดหวัง ในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศที่เป็นผู้นำการพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ตระหนักถึงคุณค่าของงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งสามารถสร้างคุณค่าทางด้านจิตใจและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศได้	สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง นโยบายถือเป็นแนวปฏิบัติหรือเป็นกรอบที่ทำให้รู้ถึงแนวปฏิบัติของภาครัฐ รวมไปถึงหน่วยงานต่างๆ แต่สิ่งที่เราคาดหวังคือการมีนโยบายที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง และตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ **สภาพปัญหา** สถานการณ์ในปัจจุบันของประเทศเรานั้น มีนโยบายที่แน่ชัดและสามารถกระทำได้ แต่ก็ยังมีผลกระทบในบางส่วนที่ส่งผลกระทบต่อภาคประชาชน นั่นคือเรื่องของเศรษฐกิจ จึงอยากให้มีนโยบายหรือมาตรการที่เกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจมากขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ **ข้อเสนอแนะ** ๑. กำหนดนโยบายหรือออกมาตรการที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของรัฐ และนโยบายหรือมาตรการนั้นควรตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. มีการเข้าถึงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของประชาชน	
	ความคาดหวัง ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหมวด ๕ ว่าด้วย“หน้าที่ของรัฐ” ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยมีเจตนารมณ์เกิดจากความต้องการในการแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ที่มิได้เป็นบทบัญญัติเด็ดขาดในการบังคับให้รัฐกระทำการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้เกิดผลจริงจังในทางปฏิบัติ รวมทั้งกลไกการบังคับใช้และการใช้สิทธิทางศาล อีกทั้ง เนื้อหาสาระของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐควรก่อให้เกิดผลจริงจังในทางปฏิบัติโดยที่ต่อไปนี้ประชาชนไม่ต้องร้องขอให้รัฐกระทำการดังกล่าวแล้ว แต่จะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะกระทำการดังกล่าวโดยอัตโนมัติ จึงมีการกำหนดหน้าที่ของรัฐในแต่ละด้านที่มีความสำคัญ ที่จะเกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม และมีการขยายและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเอาไว้	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐาน การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับ ผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ๒. กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรม อย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมือง อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ๔. จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากร ธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ๕. ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพ ชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน **สภาพปัญหา** ๑. ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากขึ้น ทั้งป่าไม้ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ส่งผลต่อความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ มีความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากประชาชนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกสาธารณะและความตระหนักเกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืน รวมทั้งการผลิตในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมมุ่งเน้นขยายการผลิตโดยขาดความตระหนักถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและถูกใช้หมดไปอย่างรวดเร็ว ๒. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่เป็นระบบและมีเอกภาพเท่าที่ควร รวมทั้งยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง ทำให้การกำหนดเครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแบบแยกส่วน และการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมา ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่บรรลุผลเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดสรรที่ดินของรัฐที่มีจำนวนน้อยให้แก่เกษตรกรรายย่อยจำนวนมากที่มีความต้องการที่ดินทำกิน การแก้ไขปัญหามลพิษจากหมอกควันอันเนื่องมาจากการเผาป่า **ข้อเสนอแนะ** ๑. ให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการในการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒. ให้ทุกฝ่าย ได้ตระหนักถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมทั้งจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับภัยพิบัติ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในอนาคต ๓. จะต้องรณรงค์ให้เกษตรกรเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมทั้ง การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง	
	ความคาดหวัง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ และมาตรา ๒๕๘ ฉ. (๒) บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจในการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายที่มีความชัดเจนและก่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมแก่หน่วยงานของรัฐทุกประเภท ในการดำเนินการด้านการรับจ่ายเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจน	กรมบัญชีกลาง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มีการเชื่อมโยงข้อมูลในการออกเอกสารของทางราชการแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความเป็นเอกภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดการติดตามตรวจสอบจากระบบงานอิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกขั้นตอน อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและช่วยลดปัญหาการทุจริต นโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาวการณ์และสภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งบูรณาการทุกภาคส่วน **สภาพปัญหา** ปัจจุบันระเบียบของทางราชการได้มีการกำหนดให้ส่วนราชการรับจ่ายเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan) ภายใต้โครงการ e-Payment ภาครัฐ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการรับจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่จากการดำเนินการดังกล่าวของส่วนราชการพบว่า ประชาชนที่มาติดต่อกับส่วนราชการส่วนใหญ่ยังชำระเงินให้แก่ส่วนราชการเป็นเงินสด เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับการใช้จ่ายด้วยเงินสดมากกว่าใช้จ่ายเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือบางกลุ่มอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สมาร์ทโฟนในการชำระเงิน นอกจากนี้ ในการใช้บริการดังกล่าว ประชาชนต้องรับภาระค่าธรรมเนียมในการชำระเงินด้วยช่องทางบัตรเครดิตในอัตราที่สูง จึงไม่จูงใจให้ประชาชนหันมาใช้ช่องทางดังกล่าวในการชำระเงิน ส่งผลให้เกิดปัญหาอุปสรรคที่จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) อย่างเต็มรูปแบบได้ยาก	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ รัฐควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในเรื่องเทคโนโลยีเกี่ยวกับการชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากจะเป็นการอำนวยความสะดวกและมีความรวดเร็วในการทำธุรกรรมการชำระเงิน ตลอดจนช่วยลดปัญหาการเดินทางไปติดต่อยังส่วนราชการหรือธนาคาร ช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนของประชาชน และยังช่วยให้ประชาชนมีความปลอดภัยเนื่องจากไม่ต้องพกพาเงินสดจำนวนมากและยังสามารถติดตามการทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้	
	ความคาดหวัง รัฐสามารถดำเนินการตามนโยบายและหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรมและรัฐสามารถนำแนวนโยบายมาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศต่อไป **สภาพปัญหา** “แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้การดำเนินโครงการใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐมีหน้าที่จัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและต้องผ่านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งต้องได้รับความเห็นประกอบจากองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมก่อน จึงจะดำเนินการโครงการนั้น ๆ ได้ ปัจจุบันหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๕๘ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดไว้เพียงการจัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเท่านั้น ส่งผลให้องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมไม่ได้อยู่ในกระบวนการการพิจารณาโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอีกต่อไป เพราะฉะนั้นการลดขั้นตอนกระบวนการพิจารณารายงาน	กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงเป็นการลดแนวทางทางการป้องกันการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐในการอนุมัติรายงานโดยมิชอบ **ข้อเสนอแนะ** ควรกำหนดให้การดำเนินโครงการใด ๆ ของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยังคงต้องได้รับความเห็นประกอบจากองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมก่อน เพื่อเพิ่มแนวทางการป้องกันการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐในการอนุมัติรายงานโดยมิชอบ	
	ความคาดหวัง ประเทศไทยควรยึดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทร์มหาภูมิพล อดุลย์เดช (รัชกาลที่ ๙) ในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ทั้งมีความสอดคล้องกับลักษณะนิสัย วิถีชีวิต และทักษะความรู้ความสามารถของคนไทย การพัฒนาแบบทุนนิยมส่งเสริมให้เกิดการแข่งขัน และการกระตุ้นการใช้จ่าย (บริโภคนิยม) ทั้งจากภาคเอกชนเพื่อหวังผลกำไร และจากภาครัฐเพื่อทำให้ตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง (GDP ที่ส่วนใหญ่วัดจากรายจ่าย) โดยที่ ผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแบบทุนนิยม เป็นกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอำนาจ ขณะที่คนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากระบบการพัฒนานี้น้อยมาก **สภาพปัญหา** การพัฒนาประเทศตามระบบทุนนิยมมีฐานความคิดมาจาก เรื่อง “ความทันสมัย” มองการพัฒนา คือ การทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความทันสมัย รัฐจึงต้องเร่งสร้างสิ่งบ่งชี้หรือสัญลักษณ์ของความทันสมัยต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า สุขาภิบาล โรงเรียน สถานีอนามัย โรงพยาบาล ฯลฯ ซึ่งในความเป็นจริงโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้นมีประโยชน์ในแง่ที่ทำให้คนในชุมชนมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็เป็นการเชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่นกับโลกภายนอก	น.ส.มนต์ริสสา โรจน์วดีภิญโญ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ซึ่งต่อมาได้เกิดปรากฏการณ์ที่ทรัพยากรภายในชุมชน ทั้งทรัพยากร ธรรมชาติและผู้คนหลั่งไหลออกนอกชุมชนมากขึ้น ขณะที่อำนาจและอิทธิพลจากภายนอกก็ไหลบ่าเข้าไปในชุมชนอย่างมากเช่นเดียวกัน จนกระทั่งชุมชนในชนบทส่วนใหญ่ตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ “จากเดิมที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้แทบทุกด้าน กลับกลายเปลี่ยนเป็นสังคมที่ต้องพึ่งพิงเกือบทุกด้าน” ซึ่งแนวทางการพัฒนาที่รัฐบาลส่วนกลางเป็นผู้มีบทบาทสำคัญนี้แทนที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงยิ่งขึ้น กลับกลายเป็นว่า ยิ่งพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกลับยิ่งอ่อนแอและสูญเสียอัตลักษณ์ สูญเสียทุนทางสังคม ทุนทางปัญญา รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติตามไปด้วย นับว่าเป็นข้อเสียที่สำคัญของแนวทางการพัฒนาตามระบบทุนนิยมที่ผ่านมา สำหรับผลกระทบที่มีต่อสังคมไทย ได้แก่ ๑. ความยากจนและความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ทั้งด้านการถือครองที่ดิน การถือครองทรัพย์สินทางการเงิน ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค รวมถึงความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา บริการสาธารณสุข สวัสดิการและคุ้มครองทางสังคม การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ที่ผ่านมาปรากฏการณ์ความขัดแย้ง ความไม่เท่าเทียม และความเหลื่อมล้ำยังคงตอกย้ำทับซ้อนอยู่ในสังคมไทย การพัฒนาได้ลดทอนการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและปกปิดผลกระทบจากการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียม ยิ่งพัฒนายิ่งเหลื่อมล้ำ และยิ่งมีการกระจายทรัพยากร โอกาส และการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมมากขึ้น ๒. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่แนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐตามระบบทุนนิยมอย่างเข้มข้น ตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ส่งผลให้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมครั้งใหญ่ จากเดิมที่เคยเป็นสังคมเกษตรกรรมที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้วยการทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และการประมง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ดี กลับกลายเป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยและ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	พึ่งพาระบบตลาด ที่มีพ่อค้าคนกลางและกลุ่มนายทุนเป็นฝ่ายควบคุมกลไกตลาดและกำหนดราคาซื้อขาย ซึ่งกลไกตลาดที่ขาดการควบคุม ขาดความโปร่งใสและเป็นธรรม ได้ทำให้เกษตรกรไทยจากเดิมที่เคยมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเปลี่ยนสภาพกลายเป็นเช่าที่ดินทำกิน บางรายต้องเช่าที่ดินที่เคยเป็นของตนเอง บางรายถูกรัฐ หรือ กลุ่มนายทุน หรือ ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ไล่ออกจากผืนที่ดินที่เคยอยู่อาศัยและใช้ทำกินมาหลายชั่วอายุคน ทำให้ปัจจุบันเกษตรกรผู้ทำงานภาคเกษตรมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชนเปลี่ยนกลายเป็นต่างคนต่างอยู่ ผู้คนหลงลืมอัตลักษณ์ ขาดความเชื่อถือในจารีตประเพณีท้องถิ่น และขาดความเชื่อถือในความรู้ความสามารถของคนรุ่นก่อนที่เคยมีบทบาทในการควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมากมายเหล่านี้ ส่งผลต่อวิถีชีวิตพฤติกรรมของคนในสังคม กล่าวคือ ผู้คนมีค่านิยมของความเป็นปัจเจกสูง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ผู้คนขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบที่พึงมีต่อชุมชนและสังคมมากขึ้น ยิ่งกว่านั้น การพัฒนาตามแนวทางระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ตลอด ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้สลาย “ครอบครัวภาคเกษตรกร” ให้กลายเป็น “ครอบครัวชนชั้นกลาง” และ “ครอบครัวผู้ใช้แรงงาน” ที่มีโครงสร้างและปัญหาหลากหลาย ที่สำคัญการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อการทำบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ ดังที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในปัจจุบัน ๓. ปัญหาสิ่งแวดล้อม โลกร้อน และภัยพิบัติ จากเดิมที่มนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการ และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีหรือคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ แต่การพัฒนากว่า ๖ ทศวรรษ ที่ผ่านมามีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความทันสมัย ส่งผลให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมายแบบไร้ขีดจำกัด และขาดการควบคุมอย่างเหมาะสม ปรากฏการณ์ที่ก๊าซคาร์บอนเพิ่มขึ้นในชั้นบรรยากาศทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น อุณหภูมิน้ำทะเลและระดับน้ำทะเลสูงขึ้น พื้นดินหลายส่วน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	อาจต้องจมอยู่ในน้ำ นอกจากนั้น ภาวะโลกร้อนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพายุเฮอริเคนหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติในหลายพื้นที่ ซึ่งในอนาคตจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ๔. โครงสร้างประชากรเปลี่ยน วัยเด็กและวัยทำงานลดลง ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้หลายครอบครัวตัดสินใจมีบุตรลดลง บางครอบครัวตัดสินใจไม่มีบุตร ทำให้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ยุคที่อัตราการเจริญเติบโตของประชากรชะลอตัว ภาวะเจริญพันธุ์อยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราทดแทน และมีแนวโน้มว่าจะลดต่ำลงเรื่อย ๆ โดยจำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลงตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา ส่งผลให้จำนวนประชากรวัยทำงานที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้สูงอายุกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรที่เห็นได้อย่างชัดเจน **ข้อเสนอแนะ** ๑. ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาประเทศ ๒. ปรับวิธีการคำนวณ GDP จากรายจ่าย เป็นคำนวณจากรายได้	
	การควบคุมประชานิยม มาตรา ๖๒ บัญญัติให้รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลัง แต่ยังขาดกรอบการควบคุมการใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อสนับสนุนเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งสำหรับประเทศที่มีกำหนดเวลาเลือกตั้งแบบตายตัว อาจใช้วิธีห้ามมิให้รัฐบาลขาดดุลงบประมาณ โดยคำนวณสำหรับทั้งห้วงเวลาของแต่ละรัฐบาลแยกจากกัน หรือสำหรับประเทศที่ไม่มีกำหนดเวลาเลือกตั้งแบบตายตัว อาจใช้วิธีห้ามมิให้รัฐบาลกู้เงินเพื่อชดเชยขาดดุลงบประมาณ ถ้าหากการขาดดุลนั้นเกิดจากขาดดุลงบประจำ กล่าวคือให้กู้เงินได้เฉพาะถ้าขาดดุลจากงบลงทุน โดยอาจมีข้อยกเว้นเฉพาะกรณีฉุกเฉินหรือในภาวะสงครามเป็นต้น	นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงควรเพิ่มเติมข้อห้ามการขาดดุลงบประมาณแผ่นดินเพื่อสนับสนุนเสียงในการเลือกตั้ง **การทบทวนโครงการนอกระบบงบประมาณ** การออกกฎหมายจัดตั้งกองทุนต่างๆ มากมาย และมีการบังคับให้เอกชนมีการจ่ายเงินเข้ากองทุนซึ่งอยู่นอกงบประมาณ ทั้งนี้ ถึงแม้การบังคับให้มีการจ่ายเงินเข้ามาเพื่อเก็บไว้ใช้บางอย่างเป็นการเฉพาะ (คล้ายกับเป็น ear-marked tax) เป็นเรื่องที่ควรกระทำ แต่การใช้เงินดังกล่าวไม่ควรปล่อยให้หละหลวมออกไปนอกระบบงบประมาณซึ่งจะมีการกำกับดูแลหย่อนกว่าภายในระบบงบประมาณ แต่ควรแก้ไขปรับปรุงให้หน่วยงานที่จะใช้เงิน ต้องมีการจัดทำโครงการเสนอต่อรัฐสภาเช่นเดียวกับภายในระบบงบประมาณ มีการทบทวนทุกกองทุนเป็นประจำทุก ๓ ปีถึงความจำเป็นที่ยังต้องมีกองทุนดังกล่าว และเหตุใดที่ไม่สามารถใช้หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ดังกล่าว เพื่อนำเสนอให้รัฐสภาพิจารณาทบทวนเป็นระยะๆ	
	อยากให้มีคำว่า “ภาษามือ” อยู่ในรัฐธรรมนูญ	นายวิทยุต บุนนาค (สมาคมคนหูหนวก) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การรักษาความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ นอกจากนั้นความมีระเบียบวินัยถือว่าเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชน ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยจึงต้องมีภาระหน้าที่ในการตราตัวบทกฎหมาย เพื่อใช้ในการควบคุมประชาชนในประเทศให้ปฏิบัติตามสิ่งที่ต้องการ เมื่อประชาชนมีระเบียบวินัย	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	และปฏิบัติตามกฎหมายเป็นแนวเดียวกันแล้ว ปัญหาการทะเลาะวิวาทและการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคมก็จะไม่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นแต่เพียงส่วนน้อย **การสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ** การสร้างความมั่นคง รัฐบาลมีภาระหน้าที่สร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ เมื่อรัฐบาลทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ความมีระเบียบวินัยโดยการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง คนในชาติยึดถือและปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน มีความรักความสามัคคี มีความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันย่อมเกิดขึ้นและทุกคนพร้อมที่จะปกป้องคุ้มครองผืนแผ่นดินของตน ด้วยเหตุนี้จะก่อให้เกิดความมั่นคงในประเทศ **การให้บริการและสวัสดิการแก่ประชาชน** การให้บริการและสวัสดิการ ประเทศที่ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลอาจจะให้บริการในสิ่งเดียวกันได้ทั่วถึง เท่าเทียมและเสมอภาคกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางงบประมาณที่จะใช้ในการให้บริการนั้น ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ถือว่า การบริการและการให้สวัสดิการการถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่รัฐบาลจะต้องจัดทำให้แประชาชนในประเทศ เช่น ๑. การบริการทางการศึกษา รัฐบาลมีภาระหน้าที่ที่จะจัดการบริการด้านการศึกษาให้กับประชาชนทุกระดับคือ เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และจนถึงมหาวิทยาลัย แต่จากชั้นมัธยมขึ้นไปรัฐจะเก็บค่าบริการบ้างตามความจำเป็น ส่วนในระดับประถมศึกษานั้นรัฐให้บริการฟรี ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมสร้างพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีคุณภาพ ๒. การบริการด้านสาธารณสุข งานด้านสาธารณสุขนี้มีความจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดบริการให้กับประชาชนในประเทศเท่าที่สามารถจะทำได้ ฉะนั้นจะเห็นว่าในประเทศไทยของเรารัฐบาลได้ขยายการบริการด้านนี้ไปสู่ประชาชนทุกหนแห่งโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งสถานีอนามัยในเกือบทุกตำบล การให้บริการด้าน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สาธารณสุขเคลื่อนที่ไปยังชุมชน การจัดทำบัตรสุขภาพสุขภาพแห่งชาติ การจัดสร้างโรงพยาบาล เพื่อตรวจรักษาความเจ็บป่วยของประชาชน แม้ว่าจะมีการจ่ายค่ารักษาพยาบาลก็ยังถือว่ารัฐได้ให้บริการ เพราะรัฐได้ลงทุนในส่วนนี้ไปมาก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในประเทศได้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีพลานามัยดีอันจะนำไปสู่การอยู่ดีกินดีในสังคม และวิธีการบริการอื่น ๆ อีกมากที่รัฐได้จัดให้ประชาชน ๓. การบริการด้านคมนาคม การให้บริการด้านนี้รวมไปถึงการบริการสื่อสาร รัฐบาลมีภาระหน้าที่ในการซ่อมสร้างถนนหนทางในประเทศ เพื่อบริการประชาชนในการสัญจรไปมา รวมทั้งการขนส่งสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนตลอดทั้งการบริการด้านสื่อสาร เช่น การโทรศัพท์ โทรเลข การส่งจดหมาย ธนาณัติและอื่น ๆ ที่จะให้ประชาชนและรัฐบาลติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกันได้หรือประชาชนกับประชาชนสื่อสารกันได้อย่างสะดวก ๔. การบริการเกี่ยวกับไฟฟ้า ประปา รัฐบาลมีภาระที่จะให้บริการเกี่ยวกับเรื่องไฟฟ้าและประปาให้แก่ประชาชนในประเทศเท่าที่จะสามารถทำได้ในงบประมาณแผ่นดินของทุก ๆปีงบประมาณ แต่ในเรื่องเหล่านี้รัฐสามารถจะให้บริการฟรีแก่ประชาชน รัฐจึงจำเป็นจะต้องเรียกเก็บค่าบริการจากผู้ใช้บริการด้วยตามสมควร **การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม** การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องปาก เรื่องท้องและการเป็นอยู่ของประชาชน การพัฒนาเศรษฐกิจคือการทำให้ประชาชนในประเทศมีรายได้ต่อหัวต่อปีเพิ่มขึ้น อันจะทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี มีเครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มมาก นอกจากนั้นควรดำเนินมาตรการหลายด้านเพื่อให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี เช่น ๑. ส่งเสริมอาชีพ รัฐบาลพยายามส่งเสริมอาชีพที่ประชาชนประกอบอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพและมั่นคงยิ่งขึ้น เช่น งานด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลพยายามกระตุ้นให้ผู้ประกอบการทางอุตสาหกรรมได้พัฒนาคุณภาพสินค้าที่ตนผลิตนั้นให้เป็นที่นิยมทั้ง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการขยายการผลิตมากขึ้น ถ้าเห็นว่าสินค้านั้น ๆ มีมาตรฐานและเป็นที่นิยมของคนทั่วไปหรืออาชีพด้านการเกษตร ซึ่งรัฐได้พยายามส่งเสริมผู้ประกอบการด้านนี้ให้สามารถเพิ่มผลผลิตและมีคุณภาพสูงขึ้น โดยการให้ความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่ การให้เงินทุนสนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำให้ในพืชที่ต้องการน้ำ และการหาตลาดการขายให้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น ๒. ส่งเสริมและการพัฒนาฝีมือ ประชาชนอาจจะประกอบอาชีพด้วยฝีมือและความรู้แบบเก่า ๆ ทำให้ผลที่ออกมาล่าช้าหรือไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นที่ต้องการของคนส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องการหาทางให้ผู้ประกอบการด้านต่าง ๆ นั้นมีความรู้เทคนิคและวิธีการเครื่องมือใหม่ ๆ ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการโดยวิธีการให้การอบรมหรือดูงานหรือให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนและเครื่องมือการผลิต เป็นต้น ๓. การนำทรัพยากรมาใช้อย่างคุ้มค่า ทรัพยากรของประเทศหลายอย่างนับวันมีแต่จะลดน้อยลงหรือหมดไปในที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะควบคุมดูแลและส่งเสริมให้ประชาชนได้นำทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศมาใช้อย่างคุ้มค่า เช่น ป่าไม้และแร่ธาตุต่าง ๆ รัฐจะต้องพยายามเสริมให้ผู้ที่นำทรัพยากรเหล่านี้มาแปรรูปเป็นสิ่งของเครื่องใช้เสียก่อนจึงนำไปจำหน่ายจ่ายแจก ซึ่งเป็นการทำให้ทรัพยากรที่มีคุณค่ามีราคาสูงขึ้น ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าการที่จะนำทรัพยากรเหล่านั้นไปจำหน่ายในลักษณะวัตถุดิบ การทำโดยวิธีนี้นอกจากจะเป็นการประหยัดทรัพยากร ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรให้มีราคาแพง และเกิดความคุ้มค่าอีกด้วย ๔. การสร้างงาน รัฐบาลมีภาระหน้าที่ที่จะให้ประชาชนทุกคนที่อยู่ในวัยแรงงานได้มีงานท า มีรายได้และเกิดปัญหาการว่างงานน้อยที่สุด ฉะนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นจะต้องขยายการลงทุนโดยการระดมทุนในประเทศและต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรมให้มากขึ้น เพื่อเป็นแหล่งที่จะรองรับแรงงานบางส่วน ลักษณะ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การทำงานอย่างนี้ถือว่าเป็นการกระจายรายได้อีกด้วย เพราะทำให้ผู้มีรายได้สูงคือเจ้าของหรือนายทุนต้องจ่ายค่าแรงหรือค่าฝีมือให้กับผู้ใช้แรงงานตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้นรัฐบาลยังต้องสร้างงานในชุมชน และกลุ่มแรงงานอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนมีงานทำและมีรายได้อันจะเป็นผลทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดีดังกล่าว ๕. รัฐบาลควรให้ความสำคัญที่จะพัฒนาให้คนในสังคมมีความรักความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ให้ประชาชนเกิดสนุกสนานในการกิจกรรมร่วมกัน อันเป็นแนวทางที่ประชาชนจะได้เข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน โดยอาจจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งในการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ นอกจากนี้รัฐยังต้องพัฒนาสังคมในด้านการให้ความรู้ความสามารถ ซึ่งจะทำให้บุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ในประเทศมีคุณภาพประชาชนได้มีอิสระในการใช้สิทธิของตนในกรอบที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการทางการเมืองของประเทศอีกด้วย **ปัญหาเกี่ยวกับแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ** ๑. รัฐต้องให้ความคุ้มครองในเรื่องการดำเนินชีวิต กลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศบางส่วนยังคงถูกเลือกปฏิบัติและบังคับไม่ให้แสดงออกตามเพศสภาพของตนเอง เช่น ในกรณีของการดำเนินชีวิตในสถานศึกษา และการถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้นยังคงมีอยู่ หรือถูกสังคมมองว่า เป็นกลุ่มที่ผิดปกติ ผิดแปลกจากบุคคลอื่น นำมาสู่การตีตราและการเลือกปฏิบัติอันเนื่องด้วยมาจากสาเหตุแห่งเพศ ๒. กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มักจะขาดโอกาสในการดำเนินชีวิตจากการที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครอง เช่น กฎหมายแต่งงานสำหรับคนรักเพศเดียวกัน กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายป้องกันความรุนแรงและบางส่วนต้องเผชิญกับ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ปัญหาการเข้าถึงสิทธิทางเศรษฐกิจจากการถูกปฏิเสธไม่รับเข้าทำงานอันเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางเพศและวิถีทางเพศของบุคคลที่แตกต่างไปจากเพศโดยกำเนิด ทำให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังขาดการเข้าถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งเห็นได้จากผลการสำรวจของ LGBT Travel Index ที่มีการสำรวจประเทศที่เป็นมิตรกับ LGBT จาก ๑๕๐ ประเทศ โดยเกณฑ์วัดความปลอดภัยตั้งแต่ A (ปลอดภัยที่สุด) ไปจนถึง F (อันตรายที่สุด) ซึ่งประเทศไทย อยู่อันดับ ๘๒ จาก ๑๕๐ ประเทศ จัดอยู่ในเกณฑ์ D + ได้คะแนนเพียงร้อยละ ๔๐ เนื่องมาจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศเลยในส่วนนี้จึงเป็นปัญหาสำหรับประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันอย่างแท้จริงทั้งด้านสังคมและกฎหมาย	
	ความคาดหวัง กำหนดแนวนโยบายรัฐและหน้าที่ของรัฐต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะต้องเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในทุกภาคส่วน การกำหนดนโยบายรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น และหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำบาดาล รัฐจะต้องปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ตามมาตรา ๕๗ ทั้งนี้ การดำเนินการตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาวด้วย **สภาพปัญหา** แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐบางภารกิจยังไม่มีความสอดคล้องกัน เนื่องจากการดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ที่มากขึ้น หรือการทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เสื่อมโทรมไป ซึ่งในส่วนของทรัพยากรน้ำบาดาลได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนของสารเคมีต่าง ๆ หรือการฝังกลบขยะที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้ง การสูบใช้น้ำบาดาลในปริมาณที่มากเกินกว่าปริมาณน้ำที่จะเติมลงในชั้นน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเค็มเข้าแทรก	
	หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และหมวด ๖ แนวนโยบายของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน การจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นต้น เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่ารัฐจะต้องดำเนินการ หากไม่ดำเนินการ ประชาชนสามารถติดตามและเร่งรัดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐและหากรัฐยังไม่ดำเนินการ จะก่อให้เกิดสิทธิแก่ประชาชนและชุมชนในการฟ้องร้องให้รัฐดำเนินการได้อีกด้วย	สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐควรมีมาตรการในการช่วยเหลือผู้ที่ไม่มีงานทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำควรมีมาตรการเศรษฐกิจเพื่อรองรับความผันผวนของเศรษฐกิจโลกอย่างเร่งด่วน มีการปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด นอกจากนี้ควรมีมาตรการในเรื่องการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและมีการลงโทษอย่างเด็ดขาดในการกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม นอกจากนี้การกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ควรให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อบรรเทาปัญหา ลดผลกระทบกับประชาชนและระบบเศรษฐกิจและเพื่อเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ	กรมบังคับคดี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในยุคและสมัยปัจจุบันนี้ถือได้ว่า กลไกที่จะขับเคลื่อนบริบทของสังคมไทยที่สำคัญ และต้องจับต้องได้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปอย่างมากมายและรวดเร็ว หน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน บุคคลภายในประเทศ สังคมชุมชนที่ดำรงอยู่ในประเทศ ตลอดจนภาคเอกชนที่ขับเคลื่อนภาวะทางด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศชาติ ด้วยการที่มีภาครัฐมาบริหารจัดการทรัพยากรฯ ตลอดจนหน่วยงานของเอกชน สังคม ชุมชน ประชาชนได้ผลลัพธ์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ภาครัฐถือเป็นหน่วยงานที่ออกมาใช้ในฐานะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรหลักเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ต้องคำนึงในบริบทของคนและสังคมใหม่ที่จะเกิดขึ้นและมีความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ความสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่หรือกรอบความคิดใหม่ ๆ ที่เท่าทันโลก ที่เกิดจากการนำเอาเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตจากการใช้ทรัพยากรของชาติและสิ่งแวดล้อม และยังก่อขึ้นการสูญเสียจากการนำเอาทรัพยากรของชาติออกมาใช้เพื่อในการดำรงชีวิต ตลอดจนเกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม บริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนไปอีกด้วย ถือเป็นความสำคัญยิ่งรัฐธรรมนูญที่ดีย่อมสร้างนโยบายที่ดีนำไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจที่ดีของประเทศชาติ **สภาพปัญหา** การเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี และความรู้ใหม่ๆที่ถาโถมเข้ามาในประเทศโดยผ่านช่องทางการขับเคลื่อนของประชาชนคนไทยรุ่นใหม่ ภาคเอกชนในการนำธุรกิจที่มีเทคโนโลยีชั้นสูงใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนให้ระบบเศรษฐกิจที่รวดเร็วซึ่งเป็นผลกระทบอย่างยิ่งและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จากการที่มีเทคโนโลยีล้ำสมัยในระบบที่โลกได้เคลื่อนตัว และขับเคลื่อนกลไกดังกล่าวออกมาเพื่อให้ชาวโลกได้ใช้ได้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการดำรงอยู่	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของชีวิตที่จะต้องสร้างระบบเศรษฐกิจใหม่ โดยเฉพาะในโลกดิจิตอลที่มีเครื่องมือที่เป็นกลไกทันสมัยหลายชิ้น ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจให้เกิดความรวดเร็วและมีมูลค่าสูงมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว โดยเฉพาะประสิทธิภาพของการทำงาน นอกจากนั้นแล้วยังนำเอาระบบเครื่องจักรเครื่องยนต์ที่มีเทคโนโลยีล้ำสมัยมาใช้ โดยไม่จำเป็นจะต้องใช้ประชาชนที่เป็นแรงงานเข้าไปขับเคลื่อนในการสร้าง ผลผลิตของประเทศ เพื่อออกไปจำหน่ายแข่งขันต่อสังคมโลกทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านการเงินและการพาณิชย์อื่นๆก็ตาม ได้เกิดผลกระทบอย่างมากมายจากเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยและจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และแทรกเข้ามาสู่บริบทของประชาชนคนไทย ที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ในภาวะเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ สังคมไทยจึงจะต้องมีความพร้อมและจะปรับตัวให้ทัน และภาครัฐเองจะต้องขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่โปร่งใส รวดเร็วทันต่อเวลาเพื่อให้ประชาชนคนไทยทั้งประเทศได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว อย่างทันท่วงทีที่ชาวโลกเขาได้รับ **ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข** จะต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือเปลี่ยนแปลงในการยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญคือ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศอันสร้างผลกระทบมากจากการตราข้อกฎหมายมายังคับใช้ส่งผลสู่ระบบเศรษฐกิจอย่างชัดเจน และมีย่อมผลต่อการดำรงอยู่ของชีวิตเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นต้นกำเนิดของการกำหนดนโยบายของรัฐที่จะใช้ขับเคลื่อนสังคมไทยเพื่อให้ดำรงอยู่และอยู่รอดในสังคมโลก รัฐบาลควรจะยอมรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนและภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ที่จะออกมาขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์แห่งชาติ ๒๕๖๐ ซึ่งตราออกมารองรับรัฐธรรมนูญ ม.๖๕ นั้น ที่ได้กำหนดเงื่อนเวลาการทบทวนยุทธศาสตร์ชาติทุก ๕ ปี เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมโดยปรับลดลงมาเหลือทุก ๑ ปี **เหตุผล** ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องเหมาะกับสถานการณ์ของโลกยุคดิจิตอลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะ Disruptive Technology ทั้งนี้เพื่อให้รัฐสามารถปรับตัวได้ทันและรับมือกับสถานการณ์ของของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม	พรรคชาติพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ โดยทำงานอย่างเปิดกว้างและบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันในทุกมิติ และทุกระดับ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน มีการจัดระบบโครงสร้างการทำงานให้มีความทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อลดภาระงานขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพิ่มความรวดเร็ว และประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการหรือประชาชนได้อย่างทันท่วงที โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทำงานเชิงรุก มุ่งเน้นการดำเนินการเชิงป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไขปัญหามีกระบวนการวิเคราะห์และสำรวจข้อมูลความต้องการของประชาชนเพื่อจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง มีการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วม เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ และสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ การรักษากฎหมาย การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคม โดยดำเนินการตามภารกิจและให้บริการสาธารณะของหน่วยงาน	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	บนพื้นฐานของความเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ **ข้อเสนอแนะ** การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๙ ว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ หน่วยงานภาครัฐต้องแสดงให้เห็นถึงการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งในมาตราดังกล่าว กำหนดว่า “...อย่างน้อยต้องมีวิธีการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง...” ควรจะต้องให้ความสำคัญหรือค่าน้ำหนักของกระบวนการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นทั้งกระบวนการจัดทำ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนตามสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และการรายงานผลเพื่อเป็นการแสดงเจตจำนงของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศให้แก่ประชาชนโดยมีผลประโยชน์ประชาชนเป็นที่ตั้งอย่างแท้จริง	
	แนวนโยบายต่อการดำรงชีวิต รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรวมถึงสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ นโยบายด้านเศรษฐกิจ รัฐควรมีนโยบายในการให้มีการแข่งขันอย่างเสรีเพื่อสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ แนวนโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐควรควบคุมดูแล และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การบริหารจัดการน้ำมิให้เกิดความขาดแคลนให้เพียงพอต่อความจำเป็นในการอุปโภคบริโภค หรือการดูแลทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ควรมีการให้ความรู้ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สาธารณชนเกิดความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน ทั้งในด้านการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ และ	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐบาลควรเป็นเจ้าภายหลักในการแก้ไขปัญหา โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น ๆ	
	ความคาดหวัง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๖๕ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ โดยในการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีหน่วยงานต้องกำหนดให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ และมาตรา ๗๔ กำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ ดังนั้น หน่วยงานแต่ละหน่วยงานจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนมีงานทำ รวมถึงผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ ตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นประชาชนที่รัฐต้องส่งเสริมให้มีงานทำ รัฐควรมีมาตรการหรือสร้างแรงจูงใจ ให้กับหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชน ให้มีการทำงานบูรณาการหรือใช้งบประมาณแบบบูรณาการในการส่งเสริมให้ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติให้มีงานทำ **สภาพปัญหา** ปัจจุบันยังมีผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ ยังไม่มีงานทำหรือภาคเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ ไม่สามารถรับบุคลดังกล่าวเข้าทำงานได้ **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรส่งเสริมหรือมีมาตรการที่เข้มข้น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือภาคเยาวชนสามารถหรือยอมรับผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติเข้าทำงานได้	กรมคุมประพฤติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติเนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนและชัดเจนถึงแนวนโยบายแห่งรัฐทางด้านเศรษฐกิจที่รัฐต้องจัด	กรมการค้าภายใน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ให้มีระบบเศรษฐกิจที่ให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างชั่วถึง เป็นธรรมและยั่งยืนแล้ว รัฐบาลปัจจุบันได้ยึดถือและกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ซึ่งสามารถบริหารราชการแผ่นดินให้ขับเคลื่อนไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมิได้มีปัญหาที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด	
	รัฐควรมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนเด็กและเยาวชนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้ง ให้เด็กและเยาวชนได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมสังคมแวดล้อม ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ เด็กและเยาวชนควรได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมจากภาครัฐ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่เพียงพอจึงทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น ให้มีการส่งเสริม สนับสนุนในการปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชน พัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น และให้ความสำคัญของเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ	กรมกิจการเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐต้องจัดให้ประชาชนได้รับประโยชน์ตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิตเศรษฐกิจด้านการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐาน และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ	สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง คาดหวังให้การพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจมีความเหลื่อมล้ำน้อยลง การพัฒนาเศรษฐกิจควรคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรมีความชัดเจนในการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และควรมีทิศทางของการพัฒนาโดยคำนึงถึงทรัพยากรในแต่ละพื้นที่สำคัญ มาตรา ๗๗ เป็นเรื่องที่ดี แต่อาจจะก่อให้เกิดความล่าช้าในการออกหนี้ ยกเลิกปรับปรุงกฎหมายอย่างมาก	
	ความคาดหวัง นโยบายของรัฐในมาตรา ๗๖ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญมีหลักการให้รัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานของบุคคลให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือกระทำการโดยมิชอบที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่หรือกระบวนการแต่งตั้งหรือการพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงมีความคาดหวังว่าหลักการดังกล่าวจะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากกว่าในปัจจุบัน **สภาพปัญหา** มีการแทรกแซงโดยนักการเมืองหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในราชการและนอกราชการ โดยการแต่งตั้งหรือให้ความดีความชอบมิได้เป็นไปตามระบบคุณธรรมหรือจริยธรรมอย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** กำหนดเป็นข้อห้ามของนักการเมืองหรือจริยธรรมของนักการเมือง มิให้มีอำนาจแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการ	กรมโรงงานอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามนัยมาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญมาตรา ๗๗ วรรคสอง ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน บทบัญญัติมีผลให้การจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายจะต้องมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติด้วย ทำให้การจัดทำงบประมาณประจำปีซึ่งปกติมีระยะเวลาดำเนินการที่จำกัดอยู่แล้วต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติอื่น ๆ เพราะเป็นกฎหมายที่เสนอแผนงาน โครงการเพื่อขอความเห็นชอบการใช้จ่ายงบประมารต่อรัฐสภา ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องโดยปกติหน่วยงานของรัฐผู้จัดทำโครงการรับฟังความคิดเห็นก่อนเสนอขอตั้งงบประมาณ การรับฟังความคิดเห็นในชั้นของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายซึ่งมีแผนงาน โครงการต่าง ๆ จำนวนมาก ในระยะเวลาที่จำกัดจึงสามารถรับฟังความคิดเห็นในรายละเอียด จึงไม่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** กำหนดข้อยกเว้นให้การตราพระราชบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย ไม่ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง อาจกำหนดไว้เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หรือออกกฎหมายลำดับรอง	สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ให้รัฐสร้างองคาพยพในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง เพื่อป้องกันไม่ให้มีการละเมิดสิทธิ เพื่อมิให้ลบล้างรัฐธรรมนูญให้ส่งเสริมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน **สภาพปัญหา** - แนวนโยบายหรือแนวหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ไม่เชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตในสังคมประเพณีวัฒนธรรมของไทยเลย กล่าวคือ สภาพเศรษฐกิจทำให้ความแตกต่างของรายได้ของคนและสังคมเพิ่มขึ้น ๑ % ของคนรวย ถือครองทรัพย์มากถึง ๖๐ % ส่วนกลุ่มคนอีก ๙๙ % ถือครองทรัพย์สินเพียง ๓๐ % - สร้างความเหลื่อมล้ำโดยไม่เป็นธรรมต่อคนระดับล่าง - ทรัพยากรถูกทำลาย ไม่เอื้อต่อประโยชน์ของประชาชน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐจึงต้องยึดโยงกับความต้องการพื้นฐานของประชาชน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปกครองโดยระบบตัวแทนที่ผู้ใช้อำนาจรัฐจะต้องดำเนินการตามนโยบายและทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจภายใต้ขอบเขตของแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับแนวนโยบายแห่งรัฐได้มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการตรากฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดินไว้ครอบคลุมในทุกด้านแล้ว ด้านการดำรงชีวิตเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการตรากฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ บทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญ	กรมการค้าต่างประเทศ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ รัฐธรรมนูญจะครอบคลุมแนวทางในการพัฒนาประเทศและการบริหารราชการแผ่นดินทุกด้าน แต่การดำเนินการเพื่อให้ได้ผลตามแนวนโยบายดังกล่าว ควรจะมีการกำหนดกลไกตามกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงด้วย	
	แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐ จึงควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศตามเจตนารมณ์ของปวงชน ๑. แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต ควรประกอบด้วย การรักษาความสงบเรียบร้อย การให้ความปลอดภัยทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การสร้างความมั่นคงให้เกิดแก่ประชาชนและประเทศชาติ และการให้บริการและสวัสดิการแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ๒. แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อเศรษฐกิจ รัฐมีหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจคือการทำให้ประชาชนในประเทศมีรายได้ต่อหัวต่อปีเพิ่มขึ้น อันจะทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี มีเครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจ จึงควรกำหนดนโยบายหรือจัดทำแผนในการดำเนินงานด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาไปอย่างมีแผนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ เห็นว่ารัฐมีหน้าที่สำคัญในการสร้างงาน การส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาฝีมือของประชาชนในประเทศ รวมทั้งการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงเพื่อลดความเลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ๓. แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นว่ารัฐมีหน้าที่สำคัญในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้ประชาชนได้นำทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศมาใช้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เช่น ป่าไม้และแร่ธาตุต่าง ๆรวมทั้งการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติให้คงอยู่	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	คู่สังคมไทย นอกจากนี้รัฐยังมีหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการทำให้ประชาชนมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีตามสิทธิพลเมือง	
	ความคาดหวัง ๑. ควรเป็นแนวนโยบายที่เปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและนโยบายในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพ และนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้สร้างรายได้ เพื่อให้ชุมชนเจ้าของทรัพยากรมีชีวิตความเป็นอยู่ และเศรษฐกิจดีขึ้น โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชน และสภาพพื้นที่ โดยแผนและนโยบายที่ได้และนำมาใช้ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบและแนวทางเหมือนกันทั้งประเทศ ๒. มีความเข้มงวดจริงจังและเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขอย่างแท้จริง รวมทั้ง เพื่อให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมุ่งตอบสนองต่อประชาชน โดยสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเลื่อมล้ำได้อย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** ๑. ข้อร้องเรียนต่อแนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยและทำกินเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกและลักลอบเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์มีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งแนวนโยบายที่รัฐนำมาใช้ในการดูแลและจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต่าง ๆ มีรูปแบบและแนวทางที่เหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งในบางพื้นที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ ๒. สภาวการณ์ของมลพิษเกิดขึ้นทั้งทางบก น้ำ และอากาศ จนส่งผลต่อการดำรงชีวิตและเชื่อมโยงส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. การจัดรับฟังความคิดเห็นเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อลดข้อขัดแย้งและหาข้อยุติร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างผิดกฎหมาย ๒. กำหนดแนวนโยบายที่จะเป็นเครื่องมือให้รัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและขจัดปัญหาผลกระทบในทุกมิติได้อย่างจริงจัง ๓. ควรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแกนหลักของแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในหมวดที่ ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๗๒ เห็นควรเพิ่มให้รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	
	ความคาดหวัง ประชาชนระดับล่างมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเข้าถึงความเจริญมีความสุขส่วนในด้านทางเศรษฐกิจนั้น มีการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการทำงาน การค้าขาย งานบริหาร การทำการเกษตร รวมไปถึงการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด การอนุรักษ์ทรัพยากรและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม **สภาพปัญหา** - งบประมาณไม่เพียงพอ - เศรษฐกิจไม่ดี ส่งผลให้ธุรกิจมีปัญหา และสภาพความเป็นอยู่ที่แย่ลง - การลดน้อยลงของทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ - ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ - ไม่มีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบตัดต้นไม้และค้าสัตว์ป่าอย่างจริงจัง - ระบบการจัดการขยะที่ไม่เป็นระบบส่งผลให้สภาพแวดล้อมแย่ลง	สมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จังหวัดพิษณุโลก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรดำเนินการฟื้นฟู อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังโดยที่กระทรวงทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องมีนโยบายอย่างชัดเจน รวมไปถึงเปิดช่องทางการสื่อสารให้ประชาชนสามารถเข้าร้องเรียนได้ง่าย	
	ความคาดหวัง รัฐในการให้ความช่วยเหลือ และมีกฎหมายให้อำนาจรัฐในการคุ้มครองเกษตรกรไทยในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกษตรกรได้รับความไม่เป็นธรรมด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร **สภาพปัญหา** หมวด ๖ มาตรา ๗๓ กำหนดแต่เพียงว่า รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้ และถึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด แต่สภาวการณ์ปัจจุบันเกษตรกรได้รับความเดือดร้อน และถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการหลายด้าน นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การกำหนดราคารับซื้อผลผลิตจากผู้ประกอบการฝ่ายเดียว ทำให้เกษตรกรจำยอมต้องจำหน่ายซึ่งบางครั้งไม่คุ้มค่ากับต้นทุนที่เกษตรกรต้องเสียไป เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐหรือในหมวดหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือ เกษตรกรไทย นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมยังคงเป็นอาชีพหลักของไทย และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงได้รับความไม่เป็นธรรมหลายประการ ไม่มีอำนาจต่อรองต่อผู้ประกอบการต่าง ๆ เช่น ด้านการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ด้านการทำสัญญาซื้อขาย ด้านปัจจัยการผลิต เป็นต้น	กรมส่งเสริมการเกษตร (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑. รัฐพึงมีมาตรการในการจัดการภัยคุกคามด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่การเปลี่ยนแปลง (เช่น โรคติดต่ออันตราย ,ปัญหาฝุ่นควัน) ๒. รัฐพึงจัดให้มีนโยบายเพื่อการแสวงหาพลังงานทดแทนหรือพลังงานสำรองเพื่อความมั่นคงของชาติ ๓. รัฐพึงจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังป้องกันภัยพิบัติและโรคระบาดใหม่ ๆ. ๔. ส่งเสริมให้ประชาชนใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานโซล่าเซลล์แทนพลังงานไฟฟ้าเพื่อความมั่นคงทางพลังงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เนื่องจากเป็นหน่วยงานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเห็นว่าสภาพแวดล้อมโดยรวมความเหมาะสมในการดำรงชีวิต และในการศึกษาสำหรับผู้เรียนและการจัดการศึกษาและปฏิบัติงานสำหรับบุคลากร	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานที่ดูและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตของประชาชน ควบคุมการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อความสงบสุขของสังคม สร้างกลไกทางสังคมเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และสามารถเข้าถึง/ใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม **สภาพปัญหา** ประเทศไทยมีกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับจำนวนมาก และประชาชนมีความสนใจที่จะเรียนรู้กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ในระดับที่ไม่มากนัก **ข้อเสนอแนะ** ควรทบทวนกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ และสร้างความตระหนักต่อการเรียนรู้กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างผาสุกในสังคม	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ควรจะเป็น คือ รัฐควรมีกรอบหรือแนวทางที่เป็นนโยบายหลักของประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งรัฐและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เช่น ด้านที่ดิน ทรัพยากรน้ำและพลังงาน โดยรัฐพึงดำเนินการในการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมือง รวมตลอดทั้งพัฒนาให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ดินทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภค บริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบการเกษตรกรรม	กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง แนวนโยบายด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นควรจะกล่าวไว้กว้าง ๆ เป็นทิศทางของนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ ไม่ควรกำหนดในรายละเอียดมากเกินไปจะทำให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเป็นไปของประเทศและของโลกได้ **สภาพปัญหา** ในบทบัญญัติการกำหนดกรอบไว้แคบเกินไป โดยเฉพาะมีการผูกมัดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากมากทั้งยังไม่ยึดโยงไว้กับระบบการจัดทำงบประมาณของประเทศด้วย ทำให้ฝ่ายบริหารมีข้อจำกัดในการกำหนดนโยบายสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงได้ **ข้อเสนอแนะ** ลดรายละเอียดในหมวดหน้าที่ของรัฐ และแนวนโยบายแห่งรัฐลง ให้เป็นเพียงทิศทางและข้อปฏิบัติที่จำเป็นเท่านั้น และให้แก้ไข พ.ร.บ.ยุทธศาสตร์ชาติให้อ่อนลงสามารถปรับเปลี่ยนได้ง่ายกว่าที่เป็นอยู่	พรรคชาติไทยพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรวม ควรกำหนดให้รัฐจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน	พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง แนวทางในการดำเนินโยบายของรัฐมนตรีบางส่วน เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เห็นควรเข้า ร.ม.ต. ที่เป็นมืออาชีพ มีความรู้ที่แท้จริง นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกจุด การแก้ปัญหาที่ไม่ต้องเป้าหมายก็จะไม่ได้ผล เช่น ร.ม.ต. สาธารณะสุขความเป็นนายแพทย์ที่เป็นมืออาชีพ ร.ม.ต. กระทรวงทรัพยากรอย่างน้อยควรจะต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ **สภาพปัญหา** การงดใช้ถุงพลาสติก ไม่น่าจะแก้ไขปัญหาได้ เพราะภาชนะในการบรรจุ ยังเป็นขวดพลาสติก กล่องพลาสติก ควรแก้ปัญหาโดยการเพิ่มโทษ แก้กฎหมาย นโยบายเกี่ยวกับโรงงานทำอย่างไรให้พลาสติกย่อยสลายได้ภายใน ๑ เดือน เป็นต้น เช่น ผู้ที่มีของพลาสติก และเหตุจูงใจให้คนซื้อไปขายในราคาแพง ๆ **ข้อเสนอแนะ** ๑. Put the man on the right job มิใช่คำนึงถึงพรรคการเมืองอย่างเดียวที่จะทำให้รัฐบาลอยู่ได้รัฐบาลจะต้องสะอาด ยังมีบุคคลที่อิทธิพลอยู่มาก ๒. พรรคการเมืองควรมีการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน มิใช่ปกป้องพวกเดียวกันจนเกินไป ความผิดอย่างเดียวกันแต่ตัดสินไม่เหมือนกัน หรือไม่ก็เก็บเรื่องไว้นาน ๆ ไม่ได้รับการแก้ไขเป็นการใช้อำนาจสองมาตรฐาน	พรรคพลังสังคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐควรจะมีแนวนโยบายและทำหน้าที่ของรัฐ ที่มุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และ	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน และให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันขั้นมูลฐานในการเป็นหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐต่อไป โดยอาจนำกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับแนวนโยบายและการทำหน้าที่ของรัฐในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งจะส่งผลให้การดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีขึ้นต่อไปเป็นลำดับ ควรนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาประเทศ	
	สิทธิของบุคคลตามมาตรา ๔๓ ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว นอกจากนี้หน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๕๗ ก็มีความเหมาะสมดีอยู่แล้วเช่นเดียวกัน เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติสิทธิของบุคคลตามมาตรา ๔๓ และหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๕๗ ไว้เหมาะสมดีอยู่แล้ว **การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม** ในส่วนของรัฐธรรมนูญไม่มี แต่ควรพิจารณาการแก้ไขกฎหมายลูกอื่น ๆ โดยละเอียดโดยเฉพาะพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปัญหาการกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐหรือแนวนโยบายของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรให้ประชาชนมีบทบาทต่อการกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ๑. รัฐต้องวางแผนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและหน้าที่ของรัฐว่าเรื่องใดจะดำเนินการเมื่อใดให้ชัดเจน	สภาเภสัชกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีช่องทางแสดงความเห็นในเรื่องนั้น มีส่วนร่วมเป็นกรรมการต่อการตัดสินใจในเรื่องนั้น ๓. รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำและเผยแพร่รายงานความคืบหน้าของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง	
	ความคาดหวัง แนวนโยบายของแห่งรัฐ รัฐควรจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล ควรส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ ควรอุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ควรจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ควรจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปวิทยาการ ควรส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงานให้เหมาะสมตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ คุ้มครองผู้ใช้แรงงาน และส่งเสริมให้มีการออกม ควรจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงเป็นธรรม ควรพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระบบคุณธรรม และมาตรฐานทางจริยธรรม ควรจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องก่อนการตรากฎหมาย และใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น ควรส่งเสริมให้ประชาชน	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	และชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ หน้าที่ของรัฐ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรภาพแห่งอาณาเขต ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน ต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ต้องดำเนินการด้านการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ต้องดำเนินการด้านการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง ต้องดำเนินการด้านการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องดำเนินการด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพของชุมชน ต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการ ต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติ ต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดและจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม ต้องป้องกันและขจัดการทุจริต **สภาพปัญหา** - เสถียรภาพทางการเกษตรยังไม่มั่นคง - ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีปัญหามาก **ข้อเสนอแนะ** - บริหารจัดการพื้นที่เกษตร กำหนดเป้าหมาย การผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตร การแปรรูป ผลิตภัณฑ์เกษตร การเปิดตลาดต่างประเทศ - ฟื้นฟูพื้นที่ป่าอย่างชัดเจนกำหนดเป้าหมายในเชิงก้าวหน้า - อนุรักษ์พื้นที่ทรัพยากรด้วยระบบเทคโนโลยีดาวเทียมให้มาตรการทางกฎหมายที่จริงจังกับผู้บุกรุก เรียกคืนที่บุกรุกโดยด่วน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีความยืดหยุ่นสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐเป็นไปด้วยความคล่องตัวและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๕ และพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕ กำหนดให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นจุดหมายของการพัฒนาประเทศและมีระยะเวลาการบังคับใช้ไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี การกำหนดโดยนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ หากไม่ดำเนินการก็จะมีบทลงโทษด้วยนั้น อาจทำให้คณะรัฐมนตรีไม่สามารถคิดริเริ่มในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างคล่องตัว และไม่สอดคล้องกันบริบทของสถานการณ์ในสังคมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแม้จะมีการกำหนดให้ทบทวนทุกระยะเวลา ๕ ปีก็ตาม แต่ระยะเวลาการบังคับใช้ไม่น้อยกว่า ๒๐ ปีนั้นผูกมัดให้ต้องปฏิบัติตามเป็นระยะเวลาที่นานเกินสมควร	กรมธนารักษ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	คุณภาพของบุคคลองค์กรทุกระดับ ทุกฝ่าย ภายใต้พระราชดำรัส สำคัญ ๒ ประการ คือ คนไม่รู้ไม่ทำหน้าที่ กับ คนไม่ดีเข้ามามีอำนาจ ถ้า ๒ ประการดังกล่าวดีขึ้น ก็จะสามารถสนองแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ก็จะดีขึ้นเอง **ข้อเสนอแนะ** - สร้างเสริมคุณภาพของบุคคลและหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ - จริงจัง จริงใจ เสียสละ ปลูกฝังสร้างจิตสำนึก	สมาคมมวยไทยท้องถิ่นและนานาชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. มาตรา ๕๔ กำหนดให้เด็ก ๆ ทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา ๑๒ ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายนั้น เห็นว่าควรขยายระยะเวลาการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีก ๓ ปี รวม	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เป็น ๑๕ ปี และควรขยายการเรียนภาคบังคับออกไปจนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ๒. มาตรา ๕๔ บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เห็นควรเพิ่มเติมเนื้อหาในวรรคสองเป็น “บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่งต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพอย่างรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรมด้วย” และเพิ่มเติมเนื้อหาในวรรคสามเป็น “รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง” ๓. มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก เห็นควรเพิ่มคำว่า “รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ด้วย” ๔. มาตรา ๗๓ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัยโดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด ควรเพิ่มเติมในเรื่องการจัดการให้มีตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้เกษตรกรจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรเพิ่มขึ้น และมีความมั่นคงในการทำอาชีพเกษตรกรรม เมื่อผลิตสินค้าเกษตรแล้วมีความมั่นใจว่าจะมีตลาดรองรับแน่นอน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. ควรกำหนดให้สอดคล้องกับประชาชนโดยเฉพาะในระบบสหกรณ์จะมีสมาชิกสหกรณ์เป็นเจ้าของและเป็นผู้ทำธุรกรรมการเงินกับสหกรณ์ของตนเอง ๒. นโยบายควรกำหนดหรือใช้กับระบบสหกรณ์ ซึ่งใช้หลักการความพอเพียงและเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการ อุดมการณ์ของระบบสหกรณ์ ที่มีอยู่ในปัจจุบันขับเคลื่อนการดำรงชีวิต เศรษฐกิจของชุมชน **สภาพปัญหา** เป็นการการกำหนดนโยบายต่อการดำรงชีวิต ที่ซ้ำซ้อนกับส่วนงาน องค์กรที่มีผลต่อการดำรงชีวิตที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นอยู่แล้ว ควรให้ส่วนงานหรือองค์กรในชุมชนเป็นองค์กรขับเคลื่อนจะสอดคล้องกับบริบทได้ดีที่สุด **ข้อเสนอแนะ** ควรใช้ระบบสหกรณ์แก้ไขปัญหาของการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและชุมชน	ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกและปลอดภัยในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็วและไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน อาจส่งผลต่อการดำเนินการตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐ เสนอให้รัฐต้องเตรียมพร้อมรับสภาพการณ์ของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้สมารถเยียวยาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างทันท่วงที	กรมการขนส่ง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐควรดำเนินตามแนวนโยบายที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐควรมีแนวทางที่เป็นนโยบายหลัก ความมั่นคงแห่งรัฐ โดยวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ ให้มีมาตรการ กระจายการถือครองที่ดิน เพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึง จัดให้มีทรัพยากรน้ำเพียงพอต่อการประกอบเกษตรกรรม	กรมหม่อนไหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐควรจะกำหนดแนวทางนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมกีฬาเพื่อให้ประชาชนสุขภาพแข็งแรงเมื่อประชาชนแข็งแรง ก็จะลดค่าใช้จ่ายในด้านสาธารณสุข หากวงการกีฬามีความเข้มแข็ง และได้รับความนิยมสูงก็อาจก่อเกิดรายได้ให้กับนักกีฬา และประเทศได้อีกทั้งยังส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น	กรมพลศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ควรส่งเสริมให้การเข้าถึง การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของคนพิการไม่หลากหลาย - รัฐไม่ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตในการประกอบอาชีพของคนพิการด้วย การดึงศักยภาพของตน - ควรพัฒนาการศึกษาคนพิการควรคู่กับการจัดให้มีการเข้าถึงอาชีพ เพื่อคนพิการได้ดึงศักยภาพของตนเอง	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สภาพปัญหา รัฐบาลขาดธรรมาภิบาล **ข้อเสนอแนะ** กำหนดให้มีการตรวจสอบการดำเนินภาครัฐ	มหาวิทยาลัยพายัพ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- การพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจมีความเหลื่อมล้ำน้อยลง - การพัฒนาเศรษฐกิจควรคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญ - มาตรา ๗๗ เป็นเรื่องที่ดี แต่อาจจะก่อให้เกิดความล่าช้าในการออก ยกเลิก ปรับปรุง กฎหมายอย่างมาก	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ในส่วนยุทธศาสตร์ ตามมาตรา ๖๕ มีความเหมาะสมในการกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐควรเข้ามาจัดการส่งเสริมการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยท้องถิ่นและชุมชน **สภาพปัญหา** โครงสร้างรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากร ไม่ส่งเสริมการให้ชุมชนจัดการเท่าที่ควร **ข้อเสนอแนะ** กระจายอำนาจในการแก้ปัญหาให้ออกจากส่วนกลาง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่านี้และควรเพิ่มสิทธิในทรัพยากร ในอากาศและในน้ำที่ดีลงในรัฐธรรมนูญ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สนับสนุนส่งเสริม โดยมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก **สภาพปัญหา** - ขาดการกระจายไปสู่ระดับชุมชน	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ขาดการสร้างงานและอาชีพ แบบการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เข้มแข็งและผู้กำลังจะเข้มแข็งแบบยั่งยืน **ข้อเสนอแนะ** - เน้นการกระจายงบประมาณอย่างมีแบบ - สร้างบุคลากรที่เข้มแข็ง - สร้างองค์กรที่มีธรรมาภิบาล - จัดการ การคอรัปชั่นแบบเด็ดขาด - สร้างค่านิยมส่งเสริมคนดีคนเก่ง	
	ความคาดหวัง การดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพราะการดำรงชีพและสภาวะเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้ และไม่ได้รับการดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึง **สภาพปัญหา** การดำรงชีวิตและเศรษฐกิจของประชากรในจังหวัดเลยอยู่ในระดับปานกลาง ประชากรส่วนใหญ่ดำรงชีวิต ภายใต้เศรษฐกิจที่ฝืดเคืองประกอบกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ย่ำแย่ ยังพบการเผาและทำลายป่าไม้ โดยประชากรที่ไม่มีความรู้และหน่วยงานของรัฐยังไม่เข้าไปแก้ปัญหาให้ถูกจุด **ข้อเสนอแนะ** ควรเร่งรัดหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ ลงพื้นที่ ตรวจสอบความเป็นอยู่และสภาวะเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ควรมีกฎหมายอย่างเคร่งครัด ในการบังคับใช้เรื่องการพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับการแก้ปัญหา **สภาพปัญหา** ปัญหาภัยแล้งในพื้นที่การขาดแคลนน้ำ อุปโภค บริโภค การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาค่าฝุ่นละอองในชั้นบรรยากาศ PM ๒.๕ ที่เกิดจากการเผาอ้อย ตอข้าวในนา และการปล่อยมลพิษขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศของโรงงานอุตสาหกรรม **ข้อเสนอแนะ** ควรวางแนวทางการแก้ไขในพื้นที่วิกฤต ทั้งการจัดส่งน้ำอุปโภค บริโภค ให้กับชุมชนที่ขาดแคลนน้ำ และการสำรวจขุดเจาะบ่อบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง การบังคับใช้กฎหมายควบคุมปัญหาฝุ่นละออง PM ๒.๕ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง แนวนโยบายแห่งรัฐและหน้าที่ของรัฐถูกตราขึ้นเพื่อกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แต่ยังความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ไม่เป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน และไม่เพิ่มขั้นตอนหรือความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานขององค์กรของรัฐ โดยเห็นควรกำหนดให้ในการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐจะต้องคำนึงถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้ ๑. การพัฒนากลไกของรัฐในทุกด้านให้สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอันรวมถึงการบูรณาการร่วมกันกับภาคเอกชนเพื่อให้ทุกช่วงชีวิตได้รับการบริการอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยในการกำหนดขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับประชาชน การบริการประชาชน หรือการจัดทำบริการสาธารณะ องค์กรของรัฐจะต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องในการบริการสาธารณะต่อประชาชนทุกลุ่มที่มีความแตกต่าง เพื่อให้ได้รับการบริการอย่างทั่วถึง เช่น การกำหนดนโยบายให้รถขนส่งสาธารณะจะต้องมีบริการรองรับผู้สูงอายุและคนพิการ การบริการขององค์กรของรัฐ	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	จะต้องมีบริการออนไลน์ควบคู่ไปกับออฟไลน์ เพื่อให้สามารถบริการประชาชนในแต่ละกลุ่มได้ เป็นต้น ๒. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและความแข็งแรงให้กับกลไกทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างทั่วถึง โดยมุ่งเน้นด้านการลงทุนจากภาครัฐซึ่งนำโดยรัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน อันจะส่งผลดีต่อระดับผลิตผล (Productivity) ของประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้มากขึ้น มากกว่าการเน้นการบริโภคและการส่งออกที่อาจทำให้เศรษฐกิจไทยมีความผันผวนตามตลาดโลก และ ๓. การสนับสนุนทุกองค์กรของรัฐให้ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ใช้หรือทำลายเกินความจำเป็น เพิ่มเติมจากการรักษาและฟื้นฟู เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานเพื่อลดปริมาณกระดาษ การปรับปรุงระเบียบสารบรรณหรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องให้รองรับการส่งหนังสือและการจัดเก็บหนังสือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์แทนการใช้กระดาษมากขึ้น เป็นต้น **สภาพปัญหา** ๑. เมื่อพิจารณาหมวด ๕ และหมวด ๖ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบความคาดหวัง จะเห็นได้ว่ามีการบัญญัติหลักการในเรื่องดังกล่าวแล้วโดยกระจายตามมาตราต่าง ๆ หากแต่ไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมว่า ในการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ จะต้องให้บริการประชาชน โดยคำนึงถึงประชาชนแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกัน และคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ๒. แนวนโยบายแห่งรัฐในด้านเศรษฐกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาจมีความไม่สอดคล้องกับหมวด ๑๖ การปฏิรูประเทศด้านเศรษฐกิจ โดยเหตุที่แนวนโยบายแห่งรัฐในด้านเศรษฐกิจตามมาตรา ๗๕ วรรคสอง วางหลักการสำคัญสองประการ คือ ๑) รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน ๒) หากรัฐจะกระทำเช่นนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อ ประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภค หรือ การจัดทำบริการสาธารณะ มาตรา ๗๕ วรรคสองจึงมุ่งหมายห้ามรัฐดำเนินการใด ๆ ที่อาจเป็นการ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	แข่งขับกับเอกชน เว้นแต่เพื่อผลประโยชน์ ๔ ประการ ในขณะที่ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ มาตรา ๒๕๘ ฉ. ด้านเศรษฐกิจ ๑) กำหนดโดยสรุปให้รัฐจะต้องเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มาตรา ๒๕๘ ฉ.ด้านเศรษฐกิจ จึงมุ่งหมายให้รัฐดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อจะเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมีความขัดแย้งกันจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานว่ารัฐสามารถประกอบกิจการที่อาจเข้าข่ายเป็นการแข่งขันกับเอกชน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้หรือไม่ โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในสาขาขนส่งและสาขาพลังงาน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของทุกอุตสาหกรรม และเป็นส่วนสำคัญสำหรับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แต่กิจการดังกล่าวนั้นเริ่มมีผู้ประกอบการภาคเอกชนมากขึ้น ย่อมอาจเข้าข่ายเป็นการแข่งขันกับเอกชน ทั้งที่หากสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการ ตามที่กฎหมายให้อำนาจในลักษณะเดียวกับภาคเอกชน เช่น การกำหนดนโยบายผ่านคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ การแก้ไขกฎหมายจัดตั้งให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์เช่นเดียวกับการแก้ไขข้อบังคับบริษัท เป็นต้น โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะของประเทศที่รัฐวิสาหกิจทำขึ้น ย่อมจะดีขึ้นและส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของประเทศดีขึ้นไปด้วย ๓. แนวนโยบายแห่งรัฐในด้านเศรษฐกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาจไม่สอดคล้องกับเหตุผลความจำเป็นในทางปฏิบัติที่ประเทศไทยยังคงมีรัฐวิสาหกิจและองค์กรรูปแบบอื่นที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดทำภารกิจบางอย่าง ซึ่งหากมีเอกชนประกอบการในลักษณะเดียวกัน การประกอบกิจการของรัฐวิสาหกิจและองค์กรรูปแบบอื่นนั้นก็ย่อมเข้าข่ายเป็นการแข่งขันกับเอกชนที่อาจขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก่อให้เกิดคำถามจากสังคมและส่งผลให้	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หน่วยงานของรัฐต้องพิสูจน์เพื่อให้เข้าข้อยกเว้น ทั้งที่การดำเนินการนั้นอาจเป็นภารกิจขององค์กรตามวัตถุประสงค์ที่ได้จัดตั้งขึ้น ซึ่งหากรัฐไม่มีวัตถุประสงค์จะดำเนินกิจการนั้นด้วยตนเอง ก็ควรยุบเลิกหรือลดภารกิจและขนาดองค์กรให้เหมาะสม สอดรับกับนโยบาย เช่น กรณีองค์การสวนพฤกษศาสตร์ องค์การสวนสัตว์ และองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย เป็นต้น องค์การเหล่านี้สามารถพัฒนาองค์กรด้วยทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างรายได้ให้กับประเทศได้เช่นเดียวกับภาคเอกชน แต่ไม่สามารถดำเนินการหรือแก้ไขกฎหมายจัดตั้งให้รองรับได้ในบางกรณี หรือเกิดความล่าช้าต้องรอการตีความจากหลายภาคส่วน เนื่องจากติดข้อจำกัดว่าอาจเข้าข่ายเป็นการแข่งขันกับเอกชน หรือกรณีบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (มหาชน) ที่อาจให้บริการในลักษณะของการส่งพัสดุจุดต่อจุดได้เช่นเดียวกับบริษัทเอกชน แต่ไม่อาจขยายกิจการได้เนื่องจากติดข้อจำกัดดังกล่าวเช่นเดียวกันการไม่ได้ถูกยกเลิกหรือปรับบทบาทองค์กรแต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ส่งผลเสียต่อทั้งในระดับองค์กร ภาครัฐ และประเทศไทย ได้แก่ องค์กรไม่สามารถพัฒนาได้ตามสถานการณ์และอาจถูกการเติบโตของเทคโนโลยีและภาคเอกชนแซงหน้าไปจนไม่สามารถประกอบกิจการได้ ภาครัฐได้รับรายได้จากการดำเนินการของกิจการรัฐวิสาหกิจลดลง แต่ต้องแบกรับต้นทุนในการบริหารงานและบุคลากรผ่านการจ่ายเงินงบประมาณสนับสนุนพนักงานในองค์กรดำเนินงานอย่างไม่มีเป้าหมายเนื่องจากไม่มีทิศทางที่ชัดเจน เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่สอดคล้องกับเหตุผลความจำเป็นในทางปฏิบัติจึงก่อให้เกิดความหลากหลายมาตรฐานในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ เช่น การจัดตั้งองค์กรหรือบริษัทขึ้นใหม่เพื่อจัดทำภารกิจบางอย่างที่มีเอกชนดำเนินการอยู่ เป็นต้น ๔. การห้ามมิให้รัฐประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชนเกิดขึ้นจากฐานความคิดที่ว่ารัฐซึ่งเป็นผู้มีปัจจัยการผลิตและมีอำนาจมากกว่าย่อมได้เปรียบจนอาจเลยไปถึงการให้การสนับสนุนองค์กรของรัฐมากกว่าภาคเอกชนที่มีปัจจัย	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การผลิตและอำนาจน้อยกว่า และจะกระทบถึงระบบเศรษฐกิจที่สนับสนุนการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม หากแต่การห้ามรัฐประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนไม่สามารถประกันได้ว่าระบบเศรษฐกิจจะดำเนินไปโดยเสรีและเป็นธรรม หรือประชาชนได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในมาตรา ๗๕ วรรคแรกและวรรคสอง เพราะแม้จะไม่มีรัฐประกอบกิจการในตลาด แต่หากกลไกการควบคุมและสนับสนุนให้ตลาดมีการแข่งขันโดยองค์กรกลาง (Regulator) ไม่เข้มแข็งหรือไม่มีประสิทธิภาพก็จะยังเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบและความเหลื่อมล้ำระหว่างเอกชนรายใหญ่และรายเล็กได้ โดยยังอาจเป็นการปิดกั้นไม่ให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างทั่วถึงหรือได้รับประโยชน์จากการแข่งขันซึ่งเป็นภารกิจและหน้าที่อีกด้านหนึ่งของรัฐในการจัดให้มีระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดให้รัฐประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนได้แต่ต้องอยู่ภายใต้โครงสร้างทางกฎหมายและมาตรฐานเดียวกันจึงน่าจะเป็นประโยชน์กับประเทศและประชาชนมากกว่า **ข้อเสนอแนะ** เพื่อให้หมวดแนวนโยบายแห่งรัฐและหน้าที่ของรัฐที่จะถูกตราขึ้นเพื่อกำหนดเป้าหมายที่จะให้ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ยังคงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ไม่เป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน และไม่เพิ่มขั้นตอนหรือความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานขององค์กรของรัฐเห็นควรทบทวนการกำหนดหมวดนโยบายแห่งรัฐและหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนหมวดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกันและเป็นรูปธรรมมากขึ้นและแก้ไขมาตรา ๗๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้รัฐสามารถประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนได้แต่ต้องอยู่ภายใต้โครงสร้างทางกฎหมายและมาตรฐานการกำกับดูแลในลักษณะเดียวกัน เพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมและ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ขณะเดียวกันรัฐก็ยังคงมีกลไกในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง **ความเห็นอื่น ๆ** จากความคาดหวังและความเห็นที่มีข้างต้น เป็นผลกระทบสำคัญที่ทำให้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นไปอย่างจำกัด ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรของรัฐไม่สามารถยึดถือหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่มีการแก้ไขหรือตราขึ้นใหม่ในแต่ละช่วงเวลาได้เท่ากับการยึดถือหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ ส่งผลให้สภาพบังคับของกฎหมายที่มีในปัจจุบันซึ่งต้องอยู่ภายใต้หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงต้องถูกตีความหรือใช้บังคับในสภาพที่ไม่บริบูรณ์ ในขณะที่ภารกิจของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อประชาชนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากที่ปฏิบัติมาในอดีตเป็นอย่างมาก การมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อให้แนวนโยบายของรัฐที่มีต่อรัฐวิสาหกิจทั้งในด้านสถานะและความจำเป็นในการคงอยู่ของรัฐวิสาหกิจ ในด้านเป้าหมายและภารกิจของรัฐวิสาหกิจที่พึงจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมาย รวมตลอดถึงผลกระทบต่อประชาชนและความคาดหวังของประชาชนที่รัฐวิสาหกิจทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญ จึงควรที่จะต้องมีการพิจารณาให้มีการตราบทบัญญัติขึ้นในด้านรัฐวิสาหกิจเป็นการเฉพาะ	
	ความคาดหวัง รัฐควรบริการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิต การดำเนินการเรื่องเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดความคุ้มค่า มีความสมดุลกัน โดยกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐโดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติสร้างความตระหนักรู้ถึงการอนุรักษ์ พัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน	กรมโยธาธิการและผังเมือง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐในปัจจุบันอาจยังมีความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน ซึ่งมีหลายเหตุการณ์ที่มีการกำหนดนโยบายเรื่องดังกล่าวออกไปแล้วแต่ภาคเอกชนและประชาชนอาจยังไม่รับรู้ถึงเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ของภาครัฐ จึงอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมได้ **ข้อเสนแนะ** การกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐควรมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ได้รับผลกระทบต่าง ๆ รวมถึงเมื่อกำหนดนโยบายใด ๆ ขึ้นแล้ว ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ รับทราบถึงการกำหนดแนวนโยบายดังกล่าว รัฐและกลไกของรัฐยังขาดความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของประชาชน และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง อีกทั้งยังใช้รัฐเป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบายในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว จึงทำให้ประชานยังขาดความมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร	
	ความคาดหวัง กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทภารกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวข้องภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ตามบัญญัติมาตร ๗๒ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้นิยาม “การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” ตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔ ว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินได้จำแนกไว้ โดยมาตรา ๑๖ ได้กำหนดให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบดิน หรือที่ดินเพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดินหรือภาวะเศรษฐกิจที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์ในการจำแนกประเภทที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้	กรมพัฒนาที่ดิน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ที่ดิน การกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำและการทำสำมโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตรมพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตาม ปัจจุบันกฎหมาย พระราชบัญญัติ และมติ ครม. ที่ประกาศใช้ที่มีผลต่อการวางแผนการใช้ที่ดินได้แก่ ๑. พระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ๒. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ ๓. มติ ครม. ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เรื่องพื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) เนื้อหาเกี่ยวกับ กลุ่มที่ ๓ ๑. ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑-๒ ก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำพื้นที่โครงการเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรและที่ดินดำเนินการจัดระเบียบการใช้ที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินเป็นหลักแหล่งอย่างเหมาะสม (ออกแบบรูปแบบในการอยู่อาศัยร่วมกับชุมชนและราษฎร) เช่น ฟื้นฟูสภาพป่าแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎรปลูกป่า ๓ อย่าง ร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ ซึ่งผลกระทบกับ มาตรา ๗๒ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากว่าอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน รวมทั้งเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่ตอนล่าง รวมถึงภัยพิบัติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรนำแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการวางแผนการใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทุกระดับ ได้แก่	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ ระดับจังหวัด และระดับตำบล โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน **สภาพปัญหา** ๑. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ยังขาดเชื่อมโยงข้อมูลเชิงพื้นที่ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการทำงานหลายภาคส่วน จำเป็นต้องกำหนดพื้นที่สำหรับการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่ นำไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบ ๒. รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ถูกกำหนดไว้ตามกฎหมาย ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการเนื่องจากเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานโดยเฉพาะเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรในพื้นที่ที่เป็นเขตอนุรักษ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ต้องเริ่มเร่งดำเนินแก้ไขอาจทำให้ล่าช้าในการประสานและบริหารจัดการ **ข้อเสนอแนะ** ๑. จัดทำแผนรวมหรือแผนแม่บทในการบริหารจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำโดยบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลแผนงาน / โครงการสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ๒. ควรมีกฎหมายให้อำนาจที่ชัดเจนแก่กรมพัฒนาที่ดิน ที่สามารถดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินและดำเนินการจัดทำมาตรการด้านระบบอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งระบบ ครอบคลุมการบริหารจัดการทั้งพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดิน และรักษาดุลธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	
	ความคาดหวัง รัฐควรมีสวัสดิการให้กับประชาชนได้อย่างถาวรและอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ควรจะมีกฎหมายที่จริงจังและชัดเจนในการบังคับใช้ดู	พิสูจน์หลักฐานจังหวัดอ่างทอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	และทรัพยากรทางธรรมชาติ และเพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมน่าอยู่ ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับอากาศที่ดีขึ้น	
	ความคาดหวัง กำหนดนโยบายโดยมอบภาพรวมของประชาชนเป็นหลักเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้เกิดการดำรงชีวิตของประชาชนได้รับผลกระทบ ควรแก้ไขปัญหาจากการว่างงาน การจัดสรรงบประมาณ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการว่างงาน การดำรงชีวิตเศรษฐกิจ **สภาพปัญหา** เศรษฐกิจตกต่ำทำให้คนว่างงาน และขาดรายได้ในการดำรงชีพ ทำให้มองภาพว่า รัฐทำงานโดยขาดเสถียรภาพไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ตามนโยบายที่ให้ไว้ การทุจริตในหมู่นักการเมืองบางกลุ่ม อยากให้เจ้าหน้าที่ของรัฐถือผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและทำงานตามนโยบายที่มอบให้แก่ประชาชนอย่างเคร่งครัด **ข้อเสนอแนะ** ปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้กับเยาวชนในสังคมโดยให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ควรรณรงค์ให้คนในสังคมรังเกียจการทุจริต และควรมีบทลงโทษต่อผู้กระทำการทุจริตอย่างเข้มงวด และให้การสนับสนุนองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและขจัดการทุจริต อีกทั้งควรให้สื่อมวลชนให้ความสนใจในการติดตามการดำเนินของรัฐ	กองร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐควรมีการวางแผนอย่างรอบคอบ บัญญัติอย่างกระชับเฉพาะใจความสำคัญหลักของแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐ โดยคำนึงถึงขอบเขตและระยะเวลาการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมและยืดหยุ่นหากรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้อย่างละเอียดมากเกินไปจะทำให้ไม่ยืดหยุ่นรองรับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมี	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืน สนับสนุนและต่อยอดแนวทางการประกอบอาชีพ การสร้างงานให้ประชาชน เพื่อไม่ต้องพึ่งพาเงินสนับสนุนจากภาครัฐเป็นประจำ ตลอดจนสามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ควบคู่กับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงประชาชนควรมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลแสดงความคิดเห็นต่อโครงการต่าง ๆ ของรัฐที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ หมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิรับทราบและเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ และมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานรัฐให้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว อีกทั้งให้รับผิดจากการกระทำของบุคลากรรัฐได้ และมาตรา ๔๓ กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอนั้นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย โดยบทบัญญัติดังกล่าวอาจมิได้ระบุถึงสิทธิบุคคลในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕๙ กำหนดให้บุคคลมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และได้รับข้อมูล คำชี้แจง เหตุผล จากหน่วยงานรัฐ ก่อนการอนุญาตดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของตนหรือชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๗ กำหนดให้การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้ส่วนเสียสำคัญของประชาชน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การบริหารจัดการน้ำที่เน้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมรู้ถึงคุณค่าของน้ำ ใช้น้ำอย่างพอประมาณมีเหตุผล เพื่อให้ทรัพยากรน้ำมีใช้อย่างทั่วถึง เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ มีความสมดุลทั้งปริมาณและคุณภาพ ซึ่งในการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จะต้องให้เป็นไปในลักษณะควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้มีความยั่งยืนไม่เป็นไปอย่างสิ้นเปลืองหรือทำลาย **สภาพปัญหา** การพัฒนาเขตอุตสาหกรรมผ่านเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ธรรมชาติเป็นเขตอุตสาหกรรมและเมือง ทำให้เกิดความต้องการใช้น้ำเชิงแข่งขันอย่างสูง การอุดหนุนการใช้น้ำให้แก่เกษตรกรในเขตชลประทานส่งผลให้เกษตรกรใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย มีต้นทุนค่าน้ำชลประทานสูง **ข้อเสนอแนะ** ควรกำหนดนโยบายการจัดการด้านอุปสงค์ของการใช้น้ำ เพื่อประหยัดการใช้น้ำและป้องกันไม่ให้เกิดวิกฤตการขาดแคลนน้ำ จัดเก็บภาษีน้ำเสียจากการปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำธารสาธารณะ กำหนดราคาค่าน้ำ และค่าชลประทานให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานในการใช้น้ำของเกษตรกรเจ้าของที่ดิน/ผู้เช่าที่ดินและผู้ใช้น้ำประปา และกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรใบอนุญาต และควรกระจายอำนาจให้คณะกรรมการลุ่มน้ำเป็นผู้จัดสรรน้ำโดยทำข้อตกลงร่วมกับคณะกรรมการจัดการจัดสรรน้ำระดับประเทศ	กรมชลประทาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ข้อเสนอแนะ ๑. ควรต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๔ วรรคสอง โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา ๑๕ ปี ตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย ทั้งนี้ต้องจัดระบบหลักสูตรการศึกษา สถานศึกษา	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพแวดล้อม โดยไม่เป็นอุปสรรค อันเนื่องมาจากกายพิการ การนับถือศาสนา เพศ” ๒. ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงและต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยยึดหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล” ๓. ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๙ โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก โดยคำนึงถึงหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล” ๔. ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ วรรคสาม โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเต็มที่แก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสและคนพิการ ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดการทนายความให้ในทุกกรณี”	
	ความคาดหวัง รัฐบาลและรัฐสภา ต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่รัฐ และนโยบายรัฐ ตามหมวด ๕ หน้าที่รัฐ และปฏิรูประเทศตามเงื่อนเวลาที่กำหนด ให้สัมฤทธิ์ผลภายในเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ วันซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชโองการตราใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยนัยบทบัญญัติ มาตรา ๕๓, ๖๖, ๗๗, ๑๗๘, ๒๕๙, ๒๖๐, ๒๖๑ และมาตรา ๒๗๐ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	สำนักงานพร, เจนสุด สาวิสิทธิ์ ทนายความและการบัญชี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง หน่วยงานของรัฐควรตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** หน่วยงานของรัฐอาจมีแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐที่แตกต่าง ๆ **ข้อเสนอแนะ** ให้มีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง กรมพัฒนาธุรกิจการค้าในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการเริ่มต้นธุรกิจ (Starting Business) และเป็นเจ้าภาพหลักในการตอบสนองนโยบายรัฐบาลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ง่ายต่อการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) คาดหวังให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และพัฒนาระบบจดทะเบียนให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาวการณ์ปัจจุบันเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบธุรกิจ ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูลธุรกิจให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง เพื่อให้บุคคลทั่วไปรวมถึงนักลงทุนมีข้อมูลที่ถูกต้องประกอบการตัดสินใจในการเข้าร่วมธุรกิจหรือเข้าร่วมลงทุน ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศมีความเข้มแข็งแข่งขันได้ในระดับสากล และสามารถยกระดับตัวชี้วัดของธนาคารโลกด้านการจัดอันดับความยาก-ง่าย	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง **สภาพปัญหา** การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง นั้น นอกจากนโยบายด้านเศรษฐกิจแล้ว รัฐยังจะต้องคำนึงถึงนโยบายด้านความมั่นคงของประเทศ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างนโยบายของรัฐเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทุกภาคส่วน หน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนในบทบาทหน้าที่ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าต่อการปฏิบัติงานของนิติบุคคล กรณีที่นิติบุคคลมีพฤติการณ์หรือเข้าข่ายการกระทำความผิดในมิติความมั่นคงของประเทศ เช่น มีธุรกรรมหรือเส้นทางทางการเงินที่ผิดปกติ หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำการโดยทุจริตตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ย่อมเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลด้านนั้น ๆ ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้อำนาจไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับนิติบุคคล หน่วยงานต่าง ๆ มักคาดหวังให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหา แม้ว่ามูลเหตุแห่งปัญหาหรือพฤติการณ์แวดล้อมจะมิได้เกิดจากการกระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำกับดูแลก็ตาม ทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของหลายหน่วยงานยังขาดประสิทธิภาพ หากแต่ละหน่วยงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ก็จะทำให้การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้ง ไม่ก่อให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน สร้างภาระและขั้นตอนการทำงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งยังสามารถควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณที่เกินความจำเป็นได้ด้วย **ข้อเสนอแนะ** เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อสิทธิ เสรีภาพ คุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน จึงเห็นควร	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจองหน่วยงานของรัฐให้ชัดเจน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คุ้มค่ากับเงินงบประมาณ โดยไม่สร้างขั้นตอนหรือภาระเกินสมควร ซึ่งการกำหนดนโยบายหรือมาตรการดังกล่าวเป็นพันธกิจของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติต่อไป	
	ความคาดหวัง รัฐควรมีหน้าที่ในการบริหารเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพของการดำรงชีวิตในระดับมาตรฐานสากล โดยให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน และร่วมมือ ร่วมใจสนับสนุนให้มีโครงการและความชัดเจนในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **สภาพปัญหา** ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกจะอยู่ในภาวะตกต่ำ จากภัยธรรมชาติและโรคอุบัติใหม่ รัฐต้องเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ที่จะชักนำประชาชนให้ร่วมมือกันรักษาและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนยอมรับปัญหา คัดสรรผู้มีความสามารถในการจัดทำนโยบายโดยยึด ปัญหาในอนาคตเป็นหลัก **ข้อเสนอแนะ** จัดลำดับความสำคัญ แต่ละด้านแล้วจึงกำหนดนโยบายในส่วนของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกคนรุ่นใหม่ บังคับใช้กฎหมายจริงจัง ยกเลิกผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น การถางป่า ปลุกข้าวโพดที่ดอยต่าง ๆ ซึ่งเป็นต้นน้ำ และก่อให้เกิดปัญหาภัยแล้ง ใช้เทคโนโลยี เฝ้าระวังไฟป่า การเผาป่า การแก้ปัญหาต้องยั่งยืนและสำคัญ และถูกต้องกับปัญหา เช่น การงดใช้ถุงพลาสติก แต่ควรทิ้งและกำจัดให้ถูกต้อง เทคโนโลยีคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่ออำนวย	กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความสะดวก ด้านเศรษฐกิจ ควรขายสินค้าและบริการให้นอกประเทศไม่ใช้เน้นการเก็บภาษี ซึ่งเท่ากับขูดรีดลูกตัวเอง	
	ความคาดหวัง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดบทบัญญัติแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐไว้ครอบคลุมทุกด้านที่กล่าวไว้แล้ว รัฐจะทำหน้าที่และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ **สภาพปัญหา** การทำหน้าที่ของรัฐและการนำแนวทางนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างเหมาะสม **ข้อเสนอแนะ** รัฐบาลจะต้องนำนโยบายไปกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่ปฏิบัติได้จริงและรวดเร็วให้ทันต่อสภาพปัญหา โดยเฉพาะการทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจ นอกจากนี้การให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้รับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้สามารถติดตามเร่งรัดรัฐบาลให้ดำเนินการได้อยู่แล้วนั้น รัฐควรเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบจำกัดของกฎหมายและควรเพิ่มช่องทาง รวมถึงการสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนสามารถดำเนินการติดตามเร่งรัดรัฐบาลได้สะดวกและรวดเร็ว	สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เห็นด้วยกับ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยเฉพาะใน มาตรา ๗๕ ซึ่งระบุไว้ว่า	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	“รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึงพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภคหรือการจัดทำบริการสาธารณะ รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน ในการพัฒนาประเทศ รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ประกอบกัน” **สภาพปัญหา** การผลักดันไปสู่การปฏิบัติ หรือผลตามแนวนโยบายฯ ยังไม่บรรลุตามที่คาดหวังอาทิ ๑. ประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในระดับสูง- ทั้งความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ด้านความมั่งคั่งและด้านโอกาสและคุณภาพชีวิต ๒. ความสามารถในการแข่งขันยังมีข้อจำกัด ๓. เศรษฐกิจยังพึ่งพิงวิสาหกิจขนาดใหญ่ ตลอดจนเทคโนโลยีจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง โดย สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อยู่ที่ร้อยละ ๔๓.๖ **ข้อเสนอแนะ** ในอดีตที่ผ่านมา การที่ภาครัฐไม่ดำเนินการตามแนวนโยบายแห่งรัฐ หรือแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ไม่ถือว่าผิดกฎหมาย และประชาชนไม่สามารถฟ้องร้องภาครัฐอันเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้แก้ไขข้อปัญหาดังกล่าว โดยนำมาระบุในมาตรา ๖๕ ให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนให้ใช้บังคับได้ ซึ่งหากมีการบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนในสังคมในการดำเนินงานโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน ก็น่าจะส่งผลให้ประเทศไทยพัฒนาไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐกำหนดให้	
	แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นเรื่องสำคัญ แม้ในทางทฤษฎีรัฐไม่ถูกบังคับให้ต้องดำเนินการทุกแนวนโยบาย แต่ในอนาคตกำหนดให้รัฐมี “หน้าที่” ตามกฎหมายที่ต้องดำเนินการตามแนวนโยบายน่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม **ความคาดหวัง** รัฐไม่ควรแทรกแซงการดำเนินกิจการของเอกชน ยกเว้นแต่มีความจำเป็นและเป็นไปตามหลักแห่งการได้สัดส่วน **สภาพปัญหา** รัฐช่วยเหลือกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม โดยใช้ภาษีของคนทั้งประเทศ ทั้งนี้การช่วยเหลือบุคคลบางกลุ่มในหลายกรณี ถือเป็นเรื่องจำเป็น แต่ในอีกหลาย ๆ กรณีถือว่าเกินความจำเป็น **ข้อเสนอแนะ** รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการดำรงชีวิต และพึงส่งเสริมให้ประชาชนแสวงหาโอกาสจากภาวะเศรษฐกิจทุกรูปแบบ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ยุทธศาสตร์ชาติที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๕ นั้น เป็นเรื่องใหม่ และจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศในทุกมิติอย่างยั่งยืน โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวทั้งในเรื่องแนวนโยบายแห่งรัฐตามมาตรา ๖๔ ถึงมาตรา ๗๘ และในหมวดหน้าที่ของรัฐซึ่ง	กองกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓ มีการวางกลไกให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติ โดยรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งหากรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีการปฏิบัติตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ ตลอดจนแนวนโยบายที่ได้วางไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ก็จะส่งผลในทางที่ดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน **สภาพปัญหา** เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องแนวนโยบายแห่งรัฐ และหน้าที่ของรัฐนั้นได้วางหลักการไว้ แต่การจะไปปฏิบัติให้เกิดผลต้องมีกฎหมายระดับรองกำหนดขั้นตอนและวิธีการไว้ดังปรากฏในหลายมาตรา เช่น มาตรา ๕๘ กรณีการดำเนินการใดของรัฐ หรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้น อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชน ฯลฯ รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน หรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ หรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ และตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ (๒) ว่ารัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วย ตามที่กฎหมายบัญญัติอันจะเห็นได้ว่าการไปกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินการในกฎหมายระดับรองนั้นหากผู้ร่างหรือผู้บังคับใช้กฎหมายระดับรอง ไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเจตนารมณ์ของกฎหมายสูงสุดแล้วย่อมไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในอันที่จะนำแนวนโยบายแห่งรัฐ และหน้าที่ของรัฐไปเกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎหมายระดับรองต้องมีความเข้าใจปัญหาและสภาพของสังคมไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง แล้วนำแนวนโยบายแห่งรัฐ และหน้าที่ของรัฐไปบรรจุหรือยกร่างไว้ในกฎหมายระดับรอง โดยให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงตามแนวทางที่วางไว้ในยุทธศาสตร์ชาติดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๕	
	ความคาดหวัง การตรารัฐธรรมนูญยังมิได้คำนึงถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ชัดเจนของประชาชนในภาพรวม หน้าที่ของรัฐพึงต้องรับใช้ประชาชนทุกฝ่ายทุกหมู่เหล่าให้มีพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่อยู่ดีกินดีในทุกระดับ พื้นฐานสภาพสังคมเกิดความคล่องตัวในการดำเนินได้ในทุกระดับและกำหนดอุปสงค์ อุปทานในสังคมให้สอดคล้องต่อสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิตหรือค่าครองชีพพื้นฐานที่เป็นอยู่จริงมากกว่านี้ **สภาพปัญหา** รัฐยังปล่อยให้กลุ่มนายทุนเข้าควบคุมพื้นฐานเศรษฐกิจอย่างไม่เป็นธรรม การเข้ารุกรานพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างอุกอาจเปิดเผยและรุนแรง เช่น การผูกขาดสินค้าหรือการครอบงำกลไกตลาดด้วยอำนาจอิทธิพลและเงินตราของกลุ่มนายทุนหรือนักการเมือง ปัญหาที่แท้จริงคือ การที่รัฐเองกลับไม่สามารถดำเนินการตามมาตรา ๕๓ (ที่มีบทบัญญัติว่า “รัฐต้องดูและให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด”) การวางนโยบายไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาปากท้องของประชาชนหรือปัญหาการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ในแง่ของเศรษฐกิจแล้ว ประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้มีรายได้ชั้นกลางและกลุ่มผู้มีรายได้น้อยยังประสบความเดือดร้อนจากสภาพเศรษฐกิจ การครองชีพ สำหรับในแง่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น	ศูนย์สืบสวนสะกดรอยและการข่าว (ศ.สรช.) กองปฏิบัติการพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ก็ปรากฏพบว่ามีการดำเนินคดีในความผิดดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และบ่อยครั้งที่พบว่ามีนักการเมือง นายทุน หรือผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องพัวพันในการบุกรุกหรือลักลอบทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม **ข้อเสนอแนะ** ในแง่เศรษฐกิจ รัฐต้องกำหนดกรอบมาตรฐานระดับกลางเกี่ยวกับพื้นฐานการครองชีพของสังคมในกลุ่มผู้มีรายได้ระดับกลางหรือระดับล่างเข้ามาประกอบด้วย มิใช่กำหนดแนวนโยบายแต่กลับมีกฎหมายหรือช่องทางเอื้อแต่กลุ่มนายทุนหรือกลุ่มธุรกิจระดับบนแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนในแง่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น หากเป็นประเภทหรือพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อแหล่งกำเนิดต้นน้ำ หรือพื้นที่ความมั่นคงทางทหารหรือพื้นที่แนวกันชนระหว่างรัฐหรือพื้นที่เป็นแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์ ป่าหรือพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมหรือประเพณีท้องถิ่น เห็นควรกำหนดการสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวไว้อย่างเด็ดขาดในรัฐธรรมนูญ เว้นแต่กรณีมีความจำเป็นหรือเหตุฉุกเฉินที่อาจต้องขอรับความยินยอมของรัฐสภา	
	ความคาดหวัง ควรมีการออกกฎหมายมาควบคุมลักษณะการทำประโยชน์ด้านการเกษตรในที่ดินการดำรงชีวิต พร้อมกับส่งเสริมมิให้เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อมิให้ดินตาย โดยเฉพาะพื้นที่ราบเชิงเขา และบนภูเขา ที่นิยมปลูกข้าวโพดเป็นหลักโดยใช้สารเคมีอย่างเดียว **สภาพปัญหา** ปล่อยให้บริษัทนายทุนเข้าไปควบคุมการเพาะปลูกของราษฎร เพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น โดยไม่สนใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนร่วมจะถูกทำลายหรือไม่ ราษฎรไม่มีสิทธิกำหนดราคาสินค้าด้วยตนเอง จึงต้องทำอาชีพเพาะปลูกพืชเดิม ๆ ซ้ำ ๆ ในที่ดินเดิม รายได้เท่าเดิมค่าครองชีพสูงขึ้น **ข้อเสนอแนะ**	ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ ๕ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ออกกฎหมายมาควบคุม - อพยพคนบนที่สูงลงสู่พื้นที่ราบ จัดสรรที่ทำกินพร้อมให้ความรู้โดยนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรมาใช้อย่างจริงจัง	
	ความคาดหวัง ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้รัฐมีแนวนโยบายที่สามารถเข้าไปสนับสนุนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพโดยควรมีนโยบายในการสนับสนุนให้มีการวางแผนการศึกษาในสายอาชีพให้มากยิ่งขึ้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ของประชาชนในส่วนรวม **สภาพปัญหา** - ส่วนใหญ่จะสนใจเรียนในสาขาสามัญมากกว่าสายอาชีพ เมื่อจบการศึกษาจึงเป็นเหตุให้เกิดการว่างงาน - มีการบุกรุกพื้นที่สงวนห้าม เพื่อประโยชน์ส่วนตนจำนวนมาก **ข้อเสนอแนะ** - การแนะแนวการศึกษากับนักเรียน เพื่อให้มีการเข้าสู่ตลาดการศึกษาสายอาชีพให้มากยิ่งขึ้น - ดำเนินการเกี่ยวกับแนวเขตพื้นที่สงวนหวงห้ามที่ชัดเจน ระหว่างพื้นที่ป่าสงวนฯ อุทยานฯ พื้นที่ สปก. และพื้นที่ราชพัสดุ เพื่อให้ประชาชนทราบที่ชัดเจน - จัดทำประกาศ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางธรรมชาติที่ชัดเจน หากมีการนำออกไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนตัว	กองปฏิบัติการคดีพิเศษภาค กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ด้านการดำรงชีวิต ควรมีนโยบายที่สามารถพัฒนาด้านการดำรงชีวิตที่สามารถปฏิบัติได้จริง ทำให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยในทุก ๆ ด้าน และอยู่บนพื้นฐานหลักการเศรษฐกิจพอเพียง แนวนโยบายควรมุ่งเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง ปลูกป่าพัฒนาป่าเสื่อมโทรม การทำลายและรุกล้ำป่าให้มีบทลงโทษที่รุนแรงกับบุคคลที่ละเมิดกฎหมาย **สภาพปัญหา** คุณภาพชีวิตของคนในเมือง และต่างจังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน อาทิ เรื่องรายได้ ความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตแตกต่างกัน พื้นที่สีเขียวลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อสร้างอาคาร เพื่อการเกษตร **ข้อเสนอแนะ** ควรมีนโยบายมาพัฒนากระบวนการข้างต้น รวมทั้งมีการใช้กฎหมายกับบุคคลที่กระทำความผิดโดยเสมอภาค	กองคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - รักษาและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้เพียงพอ - รักษาและเพิ่มเขตพื้นที่ป่าให้มากขึ้น และปลูกป่าทดแทน - รักษาสิ่งแวดล้อม และกำหนดมาตรการลดความร้อนของโลก / ประเทศ - กำหนดเขตพื้นที่เพาะปลูกและที่นาให้มากขึ้น - การจ้างแรงงานคนไทยให้มากขึ้น ลดแรงงานนำเข้า - สนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก ลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว - สนับสนุนและส่งเสริมให้คนไทยมีบุตรมากขึ้น - ป้องกันการหลบหนีเข้าเมือง หรืออพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานต่างด้าว	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา - แหล่งน้ำจืดไม่เพียงพอ และหรือ เป็นเขาหัวโล้น - ป่าต้นน้ำถูกทำลาย และหรือเป็นเขาหัวโลน - อากาศร้อน เป็นอันตรายต่อสุขภาพ - พื้นที่เขาถูกทำลาย และกลายเป็นพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ - ค่าแรงงานต่างด้าว แพงมาก หรือสูงกว่าคนไทย และคนไทยตกงาน - ต่างด้าวทำงานผิดกฎหมาย และลักลอบเข้ามาทำงาน และอยู่ในประเทศไทยจนอาจเกิดภัยด้านความมั่นคงได้ **ข้อเสนอแนะ** - จัดหา และรักษาแหล่งน้ำเพื่อบริโภคให้เพียงพอ - รักษาพื้นป่าไม้ และปลูกป่าทดแทน รักษาสิ่งแวดล้อม - กำหนดพื้นที่ป่าไม้ให้มากขึ้น ทวงคืนพื้นที่ป่าของรัฐจากเอกชน นายทุน - ลดต้นทุน แรงงาน ลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว - สนับสนุนคนไทย ให้มีบุตรมากขึ้น - แก้ไขปัญหาคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง แย่งอาชีพ แย่งที่ทำกิน และสร้างฐานก่ออาชญากรรม	
	ความคาดหวัง รัฐต้องมุ่งมั่นดำเนินการเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้ ๑. ปกป้องรักษาฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าโดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นป่าไม้ของประเทศ รวมทั้งเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ๒. แก้ไขกฎหมายป่าไม้ที่ซ้ำซ้อน เร่งคืนพื้นที่ป่าโดยการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่า และสามารถทำกินอย่างเหมาะสม	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. แก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน กำหนดมาตรการ ควบคุมการเผาในพื้นที่ **สภาพปัญหา** ปัจจุบันนโยบายของรัฐ ในด้านการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกป่ากระทบต่อวิถีและการดำรงชีวิตของประชาชนที่อยู่ในพื้นป่า เนื่องจากชาวบ้านได้อาศัยทำกินในพื้นที่ป่ามาก่อนที่รัฐจะประกาศเขตพื้นที่ป่า ส่งผลทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นมีความผิดฐาน บุกรุกป่าในเวลาต่อมาทำให้มีผลกระทบต่อชาวบ้าน ได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายของรัฐ **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรเร่งดำเนินการแก้ไขกฎหมายกรณีการบุกรุกป่าของชาวบ้านเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันกับป่าและทำมาหากินในป่า อันเป็นการรักษาดูแลผืนป่าไปโดยปริยาย	
	ความคาดหวัง มีการจัดการระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับชุมชนในแต่ละพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง โดยอาศัยกลไกวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อัตลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละพื้นที่ **สภาพปัญหา** มีการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งเกิดจากนายทุน หรือบุคคลที่มีกำลังทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ต่อรองประชาชนหรือกลุ่มบุคคลที่จำต้องยอมเสียเปรียบในด้านราคาผลผลิต หรือราคาสินค้าที่ควรได้รับตามความเป็นธรรม	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง เสริมสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง เสริมสร้างเสถียรภาพและรักษาวินัยการเงินการคลังในขณะเดียวกันการฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น โดยส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรประชาชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและป้องกันรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิต **สภาพปัญหา** กฎหมาย กฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต และการจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อม การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนเป็นเรื่องสำคัญ ในด้านเศรษฐกิจก็เหมือนกันจำเป็นต้องผลักดันให้ประชาชนมีส่วนในการจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐาน การบริการสาธารณะ เพื่อลดปัญหาด้านการกระจายรายได้ และลดภาระงบประมาณของประเทศชาติ ถ้าประชาชนไม่รู้จักการออมเพื่อการดำรงชีวิต ทั้งเรื่องการจัดการที่อยู่อาศัย การศึกษา การยังชีพในวัยเกษียณ **ข้อเสนอแนะ** รัฐบาลควรส่งเสริมระบบเศรษฐกิจ ทั้งการตลาด การผลิต ให้มีประสิทธิภาพ ปรับโครงสร้างภาษี และปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการค้า การลงทุน ตลอดจนการลดขั้นตอนในการส่งออกสินค้าให้น้อยลงและชัดเจนเป็นรูปธรรมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นแผนแม่บท การจัดการทรัพยากร คุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ครบทุกด้านของประเทศ	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๔) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ควรมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิต ประชาชนควรได้สิทธิพื้นฐานโดยเท่าเทียม เช่น มีถนน ไฟฟ้า ประปา เศรษฐกิจควรมีเสถียรภาพ สามารถให้ทุกคนมีอาชีพทำกินหาเลี้ยงครอบครัวได้ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ต้องได้รับการฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน มีการจัดสรรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ ควรส่งเสริมอาชีพประชาชนตั้งแต่ระดับรากหญ้า ส่งเสริม ให้ประชาชนไม่เป็นหนี้พึ่งพาตนเองได้ ควรอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กองบินตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดรวบระบบเศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน และประเทศชาติให้มากที่สุด ทั้งนี้ ให้อยู่ในอำนาจรัฐที่จะตัดสินใจทำเพื่อประโยชน์โดยรวม	กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องสามารถเสริมสร้างเข้าใจร่วมกับประชาชนในชาติให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ โดยมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ **สภาพปัญหา** มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละภูมิภาค	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควร ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	
	ความคาดหวัง ๑. การมีสวัสดิการให้กับประชาชนอย่างมั่นคงถาวรควรจะเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง นโยบายจัดทำให้ประชาชนมีอาชีพที่มีความมั่นคงสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ๒. มีมาตรการในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น **สภาพปัญหา** ๑. จัดทำนโยบายให้ประชาชนมีอาชีพที่มีความมั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ๒. จัดทำนโยบายที่ทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และแลกเปลี่ยนสร้างรายได้ระหว่างชุมชนกันเองได้ **ข้อเสนอแนะ** ควรสร้างอาชีพให้กับประชาชนหรือชุมชนที่มีความมั่นคง ตามสภาพพื้นที่นั้น ๆ	พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดชัยนาท สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐต้องมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน โดยใช้ระบบ Crime Control ควรรู้ทันระบบ Deu Process มีมาตรการช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจ และมีมาตรการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิให้ถูกกลุ่มนายทุนทำลาย	ตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง รัฐต้องมีมาตรการและกระบวนการจัดการกับปัญหา สิ่งแวดล้อมที่รวดเร็ว และสะดวกกว่านี้ และมุ่งแก้ปัญหาถึงต้นเหตุมากกว่าปลายเหตุ	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง เศรษฐกิจดี ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นมิตรต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลพิษ **สภาพปัญหา** - เศรษฐกิจย่ำแย่ สินค้าเกษตรราคาตกต่ำ ค้าขายไม่ดี ผู้ประกอบการรายใหญ่ต้องปิดกิจการเป็นจำนวนมากก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานตามมา - เกิดมลพิษทางอากาศ (ฝุ่น pm ๒.๕) เป็นระยะเวลานานจะกลายเป็นสภาพปกติ ของสภาพอากาศในประเทศไทยไปแล้ว **ข้อเสนอแนะ** ควรส่งเสริมมาตรการการแก้ไขปัญหาในระยะยาว	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐจะต้องไม่ลิดรอน สิทธิอันชอบธรรมของประชาชน ตลอดจนดูแลเรื่องสวัสดิการความเป็นอยู่ ดูแลเรื่องเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ทุกฝ่ายร่วมกันดูแลรักษา และจัดสรรอย่างเป็นธรรม **สภาพปัญหา** รัฐลิดรอนสิทธิการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่เป็นไปตามหลักสากล ในส่วนของเรื่องเศรษฐกิจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่มีการดูแลรักษาและจัดสรรอย่างเป็นธรรม เอื้อประโยชน์กลุ่มทุน	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ รัฐปกครองประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ตามหลักสากล ตลอดจนจัดสรรด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีผู้รับผิดชอบดูแล และจัดสรรอย่างเป็นธรรม	
	ความคาดหวัง - ควรเป็นนโยบายที่สามารถปฏิบัติได้จริง และมีประสิทธิผลต่อการดำรงชีวิตเศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยสามารถปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในการดำเนินการได้ตามสถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปในอนาคต - ต้องการให้รัฐทำตามนโยบายที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ **สภาพปัญหา** - มีบางนโยบายที่ไม่สามารถปฏิบัติในเชิงยุทธศาสตร์ได้ เช่น บุคลากรผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ นโยบายหรือยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน ปัญหางบประมาณที่มีจำกัด เป็นต้น - นโยบายประชานิยมมากเกินไป	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ โดยยึดหลักระบบเศรษฐกิจของประเทศแบบเสรีนิยม มุ่งหมายให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมระบบสหกรณ์ กิจการวิสาหกิจขนาดย่อม และขนาดกลางของประชาชนและชุมชน	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐมีนโยบายสำคัญเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน มีการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทย มีการวางผังเมือง มีมาตรการการกระจายการถือครองที่ดิน เพื่อให้ประชาชนมีที่ทำกินอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม **สภาพปัญหา** การกำหนดมาตรการหรือกลไกความช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากเกษตรกรเป็นพื้นฐานและอาชีพหลักของสังคมไทย รัฐจึงต้องกำหนดนโยบายช่วยเหลือสินค้าทางการเกษตร ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร และจะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมการกำหนดขนาดการถือครองที่ดิน และการพัฒนาที่ดินให้มีคุณภาพ	
	ความคาดหวัง ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรภายในประเทศควรได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐให้ทั่วถึงโดยไม่เอื้อหรืออำนวยความสะดวกแก่พวกพ้องหรือเฉพาะบางกลุ่ม ให้ประชากรทุกคนในรัฐมีการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกันในทางที่ดีขึ้น เศรษฐกิจ การพัฒนาให้เท่าทันสถานการณ์ที่โลกกำลังเป็นไปให้เศรษฐกิจทั้งขนาดเล็กสามารถพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจขนาดกลางแข่งขันกับต่างประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิต รัฐควรเอาใจใส่และแก้ปัญหาอย่างจริงจริง **สภาพปัญหา** ในปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร รัฐได้รับการแก้ไขปัญหาด้วยนโยบายและหน้าที่ของรัฐที่ไม่ยั่งยืน เป็นการแก้ไขในช่วงระบบเวลาหนึ่งเพื่อสร้างค่านิยมที่มีต่อรัฐ แต่ประชากรไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจมีการชะลอตัว การส่งเสริมให้ประชาการทั้งหมดของรัฐมีส่วนช่วยในการสร้างเศรษฐกิจให้ดีขึ้นโดยนโยบายที่ไม่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติยังถูกทำลายด้วยทางธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์	ฝ่ายกิจการนักเรียน กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จะเกิดปัญหาในช่วงเวลาซ้ำ ๆ ของแต่ละปี ขาดการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน **ข้อเสนอแนะ** ด้านชีวิตความเป็นอยู่ รัฐ ควรสร้างนโยบายเพื่อให้ประชากรทุกคนในช่วงอายุของการทำงานให้มีงานทำทุกคน เช่น อายุ ๓๐-๔๐ ปี ต้องมีอาชีพหรือมีงานทำทุกคน โดยเปิดโอกาสในการทำงานให้แก่ประชากรของรัฐให้มากขึ้น ส่งเสริมให้มีการประกอบธุรกิจของประชากรในช่วยอายุของการทำงาน ทั้งทางด้านสินเชื่อ ด้านการผลิต ด้านอุปกรณ์ในการประกอบธุรกิจ เป็นต้น	
	ความคาดหวัง หากภาครัฐมีนโยบายที่สามารถส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมทำให้การบังคับใช้กฎหมายสามารถปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น **สภาพปัญหา** ในส่วนของระบบเศรษฐกิจที่มีการชะลอตัวหรือ เติบโตไม่เป็นตามเป้า เนื่องจากกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ ภาครัฐจึงควรมีนโยบาย เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม **ข้อเสนอแนะ** ภาครัฐควรจัดการนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหา โดยควรเปิดการรับฟังปัญหาโดยมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน และประชาชน ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรง หรือที่เรียกว่าเป็นนโยบายจากล่างขึ้นสู่บน เพื่อให้นโยบายดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาในแต่ละส่วนได้จริง ทั้งนี้ภาครัฐจึงต้องมีการกระจายอำนาจและการตัดสินใจในส่วนของนโยบายจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน	กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ควรเป็น “แนวนโยบายฯ” ที่ยั่งยืนโดยสามารถปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ ในการดำเนินการได้ตามสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคต **สภาพปัญหา** นโยบายหรือยุทธศาสตร์ไม่สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการสำรวจความเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ หรือยุทธศาสตร์ที่จะกำหนดในรัฐธรรมนูญ	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การมีเสถียรภาพทางการเงิน ราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ที่รัฐบาลสามารถควบคุมราคาได้ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าปัจจุบัน **สภาพปัญหา** ๑) ปัญหาเศรษฐกิจ ราคาสินค้าแพง เงินเฟ้อ ๒) เงินเดือน รัฐสวัสดิการไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ทำให้ข้าราชการตำรวจมีหนี้สินล้นพ้นตัว ส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติราชการ ส่งผลให้มีการคอร์รัปชั่นมากขึ้น **ข้อเสนอแนะ** ๑) ควรเพิ่มเงินเดือนให้เหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงชีพ เงินเดือนข้าราชการตำรวจน้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ ๒) เพิ่มรัฐสวัสดิการให้สอดคล้องกับความเป็นจริง	ฝ่ายปกครอง ๒ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ประชาชนในประเทศอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขปราศจากความขัดแย้ง ได้รับการคุ้มครองจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตโดยอาชีพสุจริตทุกสาขาวิชาชีพได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีความสุข มีทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมสุขภาวะขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น อากาศบริสุทธิ์ แห่งน้ำสะอาด อาหารปลอดสารพิษ เป็นต้น **สภาพปัญหา** ความเหลื่อมล้ำของประชาชนที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคในระบบเศรษฐกิจของประเทศ เกิดการช่วยกระจุกจนกระจาย และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องได้อย่างทั่วถึง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดโดยปราศจากการคำนึงถึงศีลธรรมและความถูกต้อง เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การใช้สารเคมีในผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** ๑) กระตุ้นและส่งเสริมระบบเศรษฐกิจในภาพรวมให้สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์จากเศรษฐกิจแบบฐานรากขึ้นไปหาโครงสร้างของกลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ๒) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่ใช้ได้จริงในยุคปัจจุบัน สนับสนุนการทำเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ พร้อมเปิดตลาดรองรับทั้งในประเทศและการส่งออก ๓) ควบคุมการปล่อยของเสียของโรงงานอุตสาหกรรม การปล่อยของเสียงจากห้องปฏิบัติการ และการใช้สารเคมีในการเกษตรอย่างเคร่งครัด โดยการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่รุนแรง รวดเร็วและแน่นอน	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง พัฒนาความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีและมีวินัยในการปฏิบัติหน้าที่ **สภาพปัญหา** งบประมาณที่น้อยและจำกัด ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างที่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และการขาดบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ **ข้อเสนอแนะ** อยากให้ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ	สปศ. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การดำรงชีวิตต้องมีความสมบูรณ์ด้านพื้นฐานของรัฐ ปัจจัย ๔ และเครื่องอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์ของประเทศพัฒนาแล้ว โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความเหมาะสม กับโลกสีเขียว ลดสารเคมี ใช้สารทางชีวภาพเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม **สภาพปัญหา** การตั้งเป้าหมาย การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เดินตามแผน **ข้อเสนอแนะ** มีปัญหาที่คน ส่งเสริมคนดี คุณธรรมนำความรู้ ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างทีดี ส่งเสริมระบบคุณธรรมให้ชัดเจน	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง มาตรา ๕๘ การดำเนินการของรัฐที่อาจมีผลกระทบประชาชนหรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกัน	กรมท่าอากาศยาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐต้องใช้ความระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้องที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า ดังนั้น หากพิจารณาจากบทบาทอำนาจหน้าที่ของกรมท่าอากาศยาน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงมีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ครอบคลุมแล้ว	
	ความคาดหวัง ควรจัดบริการสาธารณะ และระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี **สภาพปัญหา** มีปัญหาช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างผู้มีรายได้สูง กับผู้มีรายได้ต่ำควรลดความเหลื่อมล้ำ **ข้อเสนอแนะ** การเก็บภาษีอากร และใช้งบประมาณแผ่นดินอย่างคุ้มค่า	กองตรวจสอบเลขทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐควรให้ประชาชนได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนการแก้ไขปัญหา ในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **สภาพปัญหา** ๑) นโยบายของรัฐไม่สะท้อนปัญหาขอสังคมอย่างแท้จริง ๒) นโยบายของรัฐทำให้ประชาชนอ่อนแอ เปิดช่องให้พึ่งพาอาศัยรัฐมากเกินไป **ข้อเสนอแนะ** ๑) ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิด กำหนดนโยบายของการแก้ไขปัญหาของสังคม	กองบังคับการตำรวจทางหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒) นโยบายของรัฐไม่ต้องก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยรัฐ ซึ่งรัฐจะต้องรีบตระหนักและกระทบต่อการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจโดยแท้จริง	
	ความคาดหวัง ตามภารกิจของกรมการขนส่งทางรางกระทรวงคมนาคม ได้ดำเนินการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ ของกระทรวงคมนาคม การพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย กำกับดูแล และปฏิรูปองค์กร (Regulations and Institution) โดยการปรับโครงสร้างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านคมนาคมขนส่งให้มีความชัดเจนระหว่างหน่วยงานด้านนโยบาย กำกับดูแล และประกอบการด้านการขนส่ง เพื่อให้การดำเนินงานในแต่ละด้านมีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานสากล รวมทั้งปรับโครงสร้างหน่วยงานด้านคมนาคมทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศโดยแยกหน่วยงานกำกับดูแลและหน่วยปฏิบัติงานด้านการขนส่งทางน้ำและจัดตั้งกรมการขนส่งทางราง เป็นต้น กฎหมายและการบังคับใช้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุม กำกับและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการคมนาคมขนส่ง การปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อให้กฎหมายมีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจ สังคม บริบทการค้าการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานตามที่กฎหมายกำหนดได้ ซึ่งการนำเสนอ(ร่าง) พระราชบัญญัติการขนส่งทางราง พ.ศ. .... ที่ผ่านมาอนุมัติหลักการของคณะรัฐมนตรีและอยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๔) กรมการขนส่งทางรางได้ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์ที่ ๓ ของกระทรวงคมนาคม การพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กำกับดูแล และปฏิรูปองค์กร (Regulations and Institution) และได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	กรมการขนส่งทางราง กระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา การดำเนินการตามแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติโดยกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ ๓ ของกระทรวงคมนาคมยังไม่ประสบปัญหาแต่อย่างใดและได้เร่งดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์จัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งทางรางในระดับเพราะราชบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมการขนส่งทางรางในการจัดทำร่างแผนแม่บทด้านการพัฒนาการขนส่งทางรางเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายการขนส่งทางรางอำนาจในการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น การได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์การให้เอกชนร่วมลงทุนในการประกอบกิจการขนส่งทางราง การก่อสร้างอาคารหรือเส้นทางรถขนส่งทางรางผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น และเร่งจัดทำกฎหมายลำดับรองที่ออกตาม พระราชบัญญัติการขนส่งทางราง พ.ศ. ... ที่ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป ซึ่งจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับการตราพระราชบัญญัติการขนส่งทางราง **ข้อเสนอแนะ** ไม่มีข้อเสนอแนะอื่นใดเพราะการดำเนินการตามภารกิจของกรมการขนส่งทางรางมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้อำนาจในการดำเนินการแล้ว และกรมการขนส่งทางรางได้ดำเนินการโดยยึดบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทุกประการ	
	ความคาดหวัง รัฐพึงต้องมีนโยบายที่จะนำไปสู่ความมั่นคงทางด้านพลังงานและพลังงานจะต้องสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะเดียวกันต้องสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนได้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในการจัดหาพลังงาน รัฐจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และสุดท้ายรัฐพึงจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลด้านพลังงานรวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านพลังงานของประเทศ	สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประชาชนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับข้อมูลด้านพลังงานของประเทศ ส่งผลให้นโยบายด้านพลังงานด้านต่าง ๆ มักจะถูกต่อต้านหรือไม่เป็นที่ยอมรับ **ข้อเสนอแนะ** สร้างความรู้ความเข้าใจด้านพลังงานตั้งแต่ระดับฐานราก เช่น จัดไว้ในหลักสูตรการศึกษา นอกจากนี้ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องผ่านทางตัวแทนท้องถิ่น หรือสื่อสารสนเทศต่าง ๆ และในขั้นตอนของการกำหนดนโยบายจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เฉพาะการมีส่วนร่วมในฐานผู้ประกอบการ หรือ NGO เท่านั้น แต่เข้ามามีส่วนร่วมในฐานประชาชนผู้ใช้พลังงานจริง ๆ	
	ความคาดหวัง เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒๕๖๐ แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติในหมวดหน้าที่ของรัฐนั้น ครอบคลุมอยู่แล้ว แต่ในส่วนแนวนโยบายแห่งรัฐ หมวด ๒ ของรัฐธรรมนูญ ควรเน้นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากกว่านี้ โดยต้องไม่เกิดระบบสองมาตรฐาน อีกทั้งในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคก็ควรกำหนดไว้ในแนวนโยบายของรัฐด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา ๖๑ ทั้งนี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในส่วนของรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่เรื่องเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแต่เป็นเรื่องการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่าในหลายกรณีไม่ได้มีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ทั้งในเรื่องหน้าที่ของรัฐและแนวนโยบายแห่งรัฐ เช่นในเรื่องมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในมาตรา ๖๘ และในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายการบริหารบุคคลของรัฐตามมาตรา ๗๖ ดังนั้นเมื่อกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญรัฐโดยรัฐบาลจะต้องมีการเสนอกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เพื่อออกกฎหมายมาบังคับใช้ต่อไป	ตำรวจชายแดน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเหมาะสม ๒. ควรมีการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเหมาะสม ไม่กระทบสิทธิและสร้างเงื่อนไข ๓. ควรมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน ๔. ควรมีเศรษฐกิจที่ดี เงินหมุนเวียนสู่ระบบถึงเกษตรกร ๕. ควรมีการดูแลและจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ประชาชนอย่างทั่วถึง ๖. ควรมีการสร้างรากฐานเศรษฐกิจในประเทศให้เข้มแข็ง ๗. ควรมีการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน **สภาพปัญหา** ๑. ระบบเศรษฐกิจฐานรากยังไม่มีความเข้มแข็ง ๒. ประชาชนมีพื้นที่ทำมาหากินไม่เพียงพอ ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนเพื่อปลูกยางและปาล์มน้ำมันทำให้เกิดคดีป่าไม้ ๓. ข้อมูลที่นำไปใช้กำหนดนโยบายยังไม่สอดคล้องตามความเป็นจริงในพื้นที่ขาดการสำรวจข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม **ข้อเสนอแนะ** ๑. ควรมีการปรับลดนโยบายในบางส่วนและให้มุ่งเน้นไปยังกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก ๒. ควรมีการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ๓. ควรมีจัดสรรพื้นที่ให้ประชาชนใช้ทำมาหากินอย่างเพียงพอ	ตำรวจภูธร ภาค ๙ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง สมควรกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน รัฐต้องออกกฎหมายโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นต้น	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรส่งเสริม กำกับดูแล เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในสังคมให้เป็นไปด้วยความชอบธรรมเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนทุกกลุ่ม โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือแนวคิดอื่น ๆ เพื่อไม่เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ **สภาพปัญหา** แนวนโยบายและการทำหน้าที่ของรัฐบางประการขาดการส่งเสริม การกำกับดูแล ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนนำมาสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในสังคมซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจเกิดจากระบบเศรษฐกิจระบบการเมืองหรือแนวนโยบายของรัฐที่เกิดช่องว่างบางประการไม่ว่าจะเป็นช่องว่างเชิงกฎหมายหรือช่องว่างเชิงนโยบายที่อาจนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบกันระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือเป็นการเอารัดเอาเปรียบเชิงระบบที่ทำให้เกิดการผูกขาดทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรทางเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง	การเคหะแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ และมีช่องทางที่ประชาชน	
	ความคาดหวัง โอกาสของประเทศไทยในการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม การจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้กลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคอาเซียนและการส่งเสริม สนับสนุนจากกลไกสหประชาชาติเพื่อก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในบทบาทภารกิจของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ขณะเดียวกันก็เป็นความท้าทายในการจัดทำนโยบายยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อการดูแล คุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ และพัฒนาศักยภาพ และการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ ภาคีเครือข่ายการพัฒนา และทรัพยากรที่เพียงพอเหมาะสม เพื่อโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการที่มีคุณภาพ อย่างเท่าเทียมของประชาชนไทยทุกคน ประชาชนอาเซียน และประชาชนโลก **สภาพปัญหา** ๑. ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยยังต้องประสบกับภาวะความยากจน ภาวะการขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตของประชากร ขาดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม ซึ่งสาเหตุหลัก คือ การไม่มีงานทำ การมีหนี้สิน การมีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพตามมาตรฐานขั้นต่ำ โดยพบว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยมีแนวโน้มดีขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (Gini coefficient) ลดลงจาก ๐.๔๘๔ ในปี ๒๕๕๔ เหลือ ๐.๔๖๕ ในปี ๒๕๕๖ โดยมีเส้นความยากจนอยู่ที่ ๒,๕๗๖ บาทต่อคนต่อเดือน ความเหลื่อมล้ำในรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของกลุ่มรายจ่ายมากที่สุด ร้อยละ ๒๐ จากลำดับสุดท้าย	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เมื่อเทียบกับกลุ่มรายจ่ายน้อยที่สุด ร้อยละ ๒๐ จากลำดับแรก เท่ากับ ๘.๔ และความเหลื่อมล้ำทางรายได้กลุ่มรวยที่สุด ร้อยละ ๒๐ จากลำดับสุดท้าย เมื่อเทียบกับกลุ่มจนที่สุด ร้อยละ ๒๐ จากลำดับแรก เท่ากับ ๑๑.๐๘ ซึ่งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดกับกลุ่มคนจนที่สุดแตกต่างกันถึง ๓๔.๙ เท่า โดยจำนวนคนจนในประเทศไทยเท่ากับ ๗.๑ ล้านคน หากรวมคนเกือบจนจะมีประมาณ ๑๔ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๑ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งความยากจนยังคงกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ทั้งนี้การเปิดลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐสำหรับผู้มีรายได้น้อยในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีประชาชนมาลงทะเบียนในเบื้องต้น ๘.๓ ล้านคน และได้มีการประเมินคัดกรองคุณสมบัติ คือเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย อายุ ๑๘ ปีขึ้นไป และมีรายได้ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ถึงจำนวน ๖.๙ คน ที่รัฐจะต้องสร้างโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานและสวัสดิการเพื่อลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางรายได้และคุณภาพชีวิต โดยจะมีการเปิดรับลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มเติมในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๓ อีกครั้งหนึ่ง นอกจากความยากจนในเชิงเศรษฐกิจหรือรายได้แล้ว ความยากจนยังครอบคลุมมิติเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลายด้านที่ทำให้ขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่สูงและขาดความเป็นธรรมในด้านอื่น อันก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมไทย เช่น ขาดโอกาสทางการศึกษา รัฐ ขาดข้อมูลข่าวสารและความรู้ในการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วม รวมถึงภาระพึ่งพิงต่อวัยแรงงาน โครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่ากำลังแรงงาน การกระจายบริการของรัฐมีความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐอย่างเท่าเทียม โครงสร้างภาษีที่ไม่เป็นธรรมเป็นอุปสรรคไม่เอื้อต่อการสนับสนุนให้เกิดการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา รวมถึง ความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินและความขัดแย้งปัญหาระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินระหว่างประชาชนกับภาครัฐ การไม่มี	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ที่ดินทำกินหรือมีไม่เพียงพอ ซึ่งจากรายงานของมูลนิธิสถาบันที่ดิน พบว่า ประชาชนทั่วไปมีการครอบครองที่ดิน ๑๒๐ ล้านไร่ โดยกว่าร้อยละ ๙๐ ของที่ดินในการครอบครอง กระจุกตัวอยู่ในมือของคนประมาณ ๖ ล้านคน หรือร้อยละ ๑๐ และข้อมูลในปี ๒๕๕๙ พบว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ ๔๐.๐ ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินไม่ถึง ๑๐ ไร่ คนจนยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง เช่นเดียวกับการจัดบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนยังไม่สามารถช่วยให้ครัวเรือนออกจากความยากจนและไม่ตกอยู่ในความยากจนเรื้อรังยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงกล่าวได้ปัญหาความยากจนจึงเป็นทั้งผลกระทบที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเป็นสาเหตุที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำสูงขึ้น ๒. การแก้ไขปัญหาการขอทาน การขอทานเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ในอดีตการขอทานเป็นทางเลือกของบุคคลที่อยู่ในภาวะขาดความเสมอภาคและโอกาสทางสังคม โดยปัจจัยที่ทำให้การขอทานยังคงอยู่หลายประการ อาทิ ปัจจัยจากลักษณะของงานเป็นสิ่งที่เข้าถึงง่าย กระบวนการทำงานไม่ซับซ้อน ไม่ต้องใช้ความรู้และแรงงาน ได้เงินง่ายและใช้เวลาไม่มาก ปัจจัยความยากจนและความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ซึ่งเป็นมูลเหตุพื้นฐานที่ส่งผลให้มีการอพยพครอบครัวสู่เมืองใหญ่ ความพิการทางร่างกาย สติปัญญา การขาดโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ อีกทั้งค่านิยมและทัศนคติของสังคมไทยที่เชื่อว่าการให้ทานเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความดีและการทำบุญเพื่อภพหน้า ทั้งนี้การขอทานในปัจจุบันนอกจากจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศแล้วยังมีความเชื่อมโยงกับปัญหาการค้ามนุษย์ ทำให้มีการใช้มาตรการจัดระเบียบขอทานในพื้นที่กรุงเทพมหานครและแหล่งชุมชนในเขตเมืองใหญ่มาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อจัดระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ทำการขอทาน ควบคุมการขอทาน และแยกผู้แสดงความสามารถออกจาก	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ผู้ทำการขอทาน เพื่อแก้ปัญหาสังคมและคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งกำหนดความผิดทางอาญาแก่ผู้ซึ่งหาประโยชน์จากความไม่สมประกอบทางร่างกาย ความอ่อนด้อยทางสติปัญญาหรือสภาพจิตใจของบุคคลอื่น โดยมีการขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ผ่านกลไกคณะกรรมการภายใต้นโยบาย ๓ P คือ ได้แก่ ๑) การขับเคลื่อนนโยบาย (Policy) ซึ่งเน้นการดำเนินงานบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่โดยใช้กลไกคณะกรรมการระดับจังหวัด การจัดระเบียบขอทาน และการออกอนุบัญญัติและมาตรการทางการบริหารภายใต้บทบัญญัติตามกฎหมาย โดยประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการควบคุมการขอทาน ๕ ฉบับ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การจำแนกคุณลักษณะผู้กระทำการขอทานกับผู้แสดงความสามารถ หลักเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับการแจ้งและการมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ การคัดกรองผู้กระทำการขอทาน การไม่ส่งต่อผู้ทำการขอทานไปดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะ และการแจ้งของผู้ประสงค์จะแสดงความสามารถต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น รวมถึงการอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ๒) นโยบายด้านการคุ้มครอง (Protection) มุ่งเน้นการจัดบริการสวัสดิการพื้นฐานที่ได้มาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน การจัดทำโครงการนำร่องเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสในการทำงานและมีรายได้ มิให้กลับมากระทำการขอทานซ้ำ เช่น “โครงการ ธัญบุรี โมเดล” พัฒนาทักษะอาชีพ ในพื้นที่ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โครงการ “บ้านน้อยในนิคม” ส่งเสริมการใช้ชีวิตอิสระ และสร้างรายได้ ในพื้นที่นิคมสร้างตนเอง รวมถึงการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเพื่อการคุ้มครองสิทธิให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมาย และ ๓) นโยบายการป้องกัน (Prevention) อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนด้านสิทธิตามกฎหมาย การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่กลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการถูกล่อลวง การป้องกันและแก้ไขปัญหาการขอทานในพื้นที่ประเทศต้นทางโดยร่วมกับองค์การเฟรนด์อินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และปัญหาขอทานไทยในพื้นที่ต้นทางโดยนำร่อง ที่จังหวัดสุรินทร์ รวมถึงการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับเทศบาล ๓๐ แห่งทั่ว	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประเทศ (MOU) เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาคนขอทาน คนไร้ที่พึ่ง การติดตามผลและปฏิบัติงานร่วมกัน รวมถึงการรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหาการขอทาน ภายใต้แนวคิด “ให้ทานถูกวิธี ลดวิถีการขอทาน” อย่างต่อเนื่อง ๓. สถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง สภาพสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งมีลักษณะบริโภคนิยม อันมีที่มาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ทางสังคมตามมา เนื่องจากเป็นสังคมที่มีการแข่งขันสูง ขณะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดและกระจุกตัวในกลุ่มผู้ที่มีอำนาจ อีกทั้งสมาชิกในครอบครัวไทยส่วนใหญ่เข้าถึงการศึกษาน้อย จึงไม่มีศักยภาพ และพลังในการแข่งขัน ส่งผลให้ไร้อาชีพและมีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย นอกจากนี้สถาบันครอบครัว ชุมชนมีความอ่อนแอลง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลงเป็นครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปราะบาง การหย่าร้างสูง กระทบถึงการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว ชุมชนที่ไม่สามารถให้การอุปการะ หรือดูแลสมาชิกครอบครัวที่ประสบปัญหาในภาวะวิกฤติจนไม่สามารถดูแลช่วยเหลือตัวเองจนกลายเป็นภาระได้ เช่น คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อนไร้บ้าน คนพิการ คนป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยจิตเวช ฯลฯ จนทำให้คนเหล่านั้นกลายเป็นคนถูกทอดทิ้ง ไร้ผู้อุปการะ ไร้ที่พึ่งพิงจนต้องเข้าไปสู่การดูแลในสถาบันรัฐเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในสังกัด กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งจากการสำรวจจำนวนผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในกรุงเทพมหานคร พบว่าในปี ๒๕๕๓ มีจำนวนคนไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน จำนวน ๒,๔๕๑ คน และในปี ๒๕๕๔ มีจำนวนคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๒,๕๖๑ คน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๒ โดยแบ่งเป็นผู้ชาย ๑,๖๓๐ คน และเป็นผู้หญิง ๙๓๑ คน โดยเป็นกลุ่มคนเร่ร่อนไร้บ้านมากที่สุด และด้วยคนไร้ที่พึ่งเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาในสังคม ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติ ไม่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ทั้งไม่สามารถหารายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งส่วนใหญ่บุคคลเหล่านี้อยู่ในที่ไม่อาจ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ช่วยเหลือตนเองได้ และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก มีมาตรฐานการดำรงชีพที่ต่ำกว่ามาตรฐานความเป็นอยู่ของคนทั่วไป รัฐบาลจึงได้มีพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและมีสุขภาพร่างกายจิตใจเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยวิธีการคุ้มครองที่หลากหลาย ทั้งการจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง โดยการให้บริการครอบคลุมกลุ่มบุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ตามที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด ในส่วนบุคคลสัญชาติไทย ต้องเป็นผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพเนื่องจากเหตุหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นหลักในครอบครัวไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ คนเร่ร่อน รวมถึงบุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว คนไร้ที่พึ่งยังหมายรวมถึงบุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ ซึ่งกลไกในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปัจจุบันมีทั้งการจัดบริการผ่านสถาบัน คือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยมีการดำเนินงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อป้องกันกลุ่มเสี่ยง คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และพัฒนาคุณภาพชีวิตลดการพึ่งพิง ซึ่งปัจจุบันเป็นการดำเนินงานเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ คือกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยข้อมูลสถิติผู้ใช้บริการในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๑๑ แห่ง มีคนไร้ที่พึ่งเข้ารับการคุ้มครอง จำนวน ๖,๓๙๑ คน สำหรับการคุ้มครองในชุมชน จะเป็นการดำเนินงานภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเป็นเครือข่ายการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในระดับพื้นที่	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความท้าทายในเชิงนโยบายของการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งใน คือ การจำแนกประเภทคนไร้ที่พึ่ง และรูปแบบการคุ้มครอง มาตรฐานบริการ เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในการพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม และระบบสวัสดิการสังคมโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนประเภทกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง และมาตรการ กลไกการคุ้มครองได้ นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา รวมถึงกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง หรือกลุ่มบุคคลอื่นสามารถจัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้พึ่งได้ โดย พม. จะต้องให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่น ๆ ก็เป็นอีกความท้าทายหนึ่งที่ พส. ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการ และมีหน่วยงานสถานคุ้มครองและศูนย์คุ้มครองซึ่งเป็นหน่วยงานตามบทบัญญัติของกฎหมาย ที่จะต้องเร่งรัด ผลักดัน และส่งเสริม สนับสนุน ให้ภาคส่วนอื่นมีการดำเนินงานในรูปแบบศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เน้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อขยายการเข้าถึงบริการและสามารถรองรับกลุ่มคนไร้ที่พึ่งที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม สำหรับความท้าทายในส่วนของงานบริการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ คือ ข้อจำกัดของบุคลากรทั้งในเชิงปริมาณต่อสัดส่วนการดูแลผู้รับบริการ และความรู้ความสามารถเฉพาะทางวิชาชีพ รวมถึงรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ การจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ไม่สามารถดำเนินการให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมได้ เนื่องจากมีผู้รับบริการมีความซ้ำซ้อนในเชิงภาวะประชากร และความเจ็บป่วย เช่น เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ และผู้ป่วยเรื้อรังซึ่งมีจำนวนมาก ๔. สถานการณ์ราษฎรบนพื้นที่สูงและกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่สูงเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยสภาพพื้นที่สูงมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล ๕๐๐ เมตรขึ้นไป มีความลาดชันเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ ๓๕ พื้นที่สูงใน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ ๖๗.๒๒ ไร่ หรือร้อยละ ๕๓ ของพื้นที่ ๒๐ จังหวัด ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน แพร่ น่าน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี มีกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย กะเหรี่ยง ม้ง ลาหู่ ลัวะ อาข่า เมี่ยน ลีซูอขมุ ถิ่น และ มลาบรี มีทั้งหมดจำนวน ๑,๔๔๑,๑๓๕ คน อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๙) พื้นที่สูงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ถือเป็นทุนทางธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้เป็นช่องทางการพัฒนาที่นำไปสู่การสร้างคุณค่าได้มากมาย รวมทั้งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ ชุมชนมีหลากหลายเผ่าพันธุ์มีความเชื่อและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดเป็นทุนทางสงคมที่มีมูลค่า แต่ราษฎรบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาน้อย โอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการสังคมยังไม่เท่าเทียมกับราษฎรไทยทั่วไป เนื่องจากหมู่บ้านบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีการคมนาคมยากลำบาก หน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง ทำให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปด้วยความยากลำบาก ปัจจุบันสภาพปัญหาของราษฎรบนพื้นที่สูงที่จำเป็นและต้องให้ความสำคัญต่อการแก้ไข คือ สภาพความยากจน ซึ่งสาเหตุสำคัญเกิดจากเกษตรกรสร้างผลผลิตได้น้อย ต้นทุนการผลิตสูง ขณะที่ราคาผลผลิตค่อนข้างต่ำและมีความผันผวน มีช่องทางการตลาดน้อยและไม่มีโอกาสสร้างรายได้นอกภาคการเกษตรเท่าที่ควร นอกจากนี้ระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีเกษตรอย่างไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมี มีการตกค้างทั้งในผลผลิตและในสิ่งแวดล้อมทั้งดินและน้ำ ส่งผลกระทบต่อระบบทรัพยากรน้ำและผู้ที่อยู่อาศัยบนพื้นราบ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เนื่องจากเกษตรกรบนพื้นที่สูงขาดความรู้และทักษะในการเพาะปลูกที่เหมาะสม รวมทั้งปัญหาพื้นที่ทำกินเสื่อมโทรม เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความลาดเทมาก ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดิน โดยเฉพาะระบบการทำเกษตรแบบตัดและเผา ขาดระบบชะลอการไหลของน้ำฝนที่ไหลบ่าตามความ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ลาดชัน ทำให้พื้นที่เกษตรเหลือแต่ดินชั้นล่างที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและเป็นดินปนหิน รวมถึงปัญหาการบุกรุกเพื่อหาพื้นที่ทำกินใหม่ ซึ่งเกิดจากผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำลง ข้าวและอาหารที่ผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค หรือไม่พอสำหรับขายเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว จึงต้องเพิ่มผลผลิตโดยเพิ่มพื้นที่ปลูก ประกอบกับการเพิ่มของประชากรในอัตราสูงและมีการอพยพเข้ามาของประชากรจากภายนอกประเทศและจากพื้นราบของประเทศไทย และยังคงมีการทำไร่เลื่อนลอยอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น รวมถึงปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะระหว่างชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ท้ายน้ำ รวมถึงความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน เนื่องจากมีจุดยืนและมุมมองการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่างกัน ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ อย่างกรณีปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่บนภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งประสบปัญหาบุกรุกจากราษฎรบนพื้นที่สูงและบุคคลภายนอกไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในเชิงพาณิชย์ สร้างที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหาร มีสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งทำลายระบบนิเวศน์ของพื้นที่ โดยการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิกได้ใช้กลไกความร่วมมือทั้งของหน่วยงานของรัฐส่วนกลางและในพื้นที่ สำหรับปัญหาด้านสังคมเนื่องจากชุมชนบนพื้นที่สูงมีราษฎรอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย มีวัฒนธรรมเฉพาะ ใช้กฎระเบียบชุมชนและความเชื่อทางศาสนาเป็นกรอบการดำรงชีวิต และสร้างความสงบสุขในสังคม ซึ่งปัจจุบันสังคมของชุนชนราษฎรบนพื้นที่สูงเปิดสู่สังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้เกิดการล่อแหลมต่อปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาเยาวชน การขาดจิตสำนึกต่อสังคม การแพร่ระบาดยาเสพติด โรคเอดส์ รวมทั้งปัญหาด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน รวมถึงแนวโน้มของเยาวชนบนพื้นที่สูงที่จะอพยพไปประกอบอาชีพในเมืองเพิ่มมากขึ้น ทำให้ขาดแคลนแรงงานในชุมชน กล่าวได้ว่าชุมชนบนพื้นที่สูงมีภูมิต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงน้อย ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาสังคมในอนาคต สำหรับการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สูงที่ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมมากที่สุดในช่วงที่ผ่านมา คือ การดำเนินงานของโครงการหลวง ซึ่งถือเป็น	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	แหล่งรวมของทุนที่เป็นองค์ความรู้ของการพัฒนาพื้นที่สูงที่สำคัญของประเทศ โดยสามารถส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนฝิ่น การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรบนพื้นที่สูง และการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม จากองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดโอกาสที่สนับสนุนการพัฒนาราษฎรบนพื้นที่สูงให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การที่ประชาชนและรัฐให้ความสำคัญกับนโยบายที่จะส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้จากโครงการหลวง โครงการตามแนวพระราชดำริต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสสำคัญในการได้รับความร่วมมือจากชุมชนและผู้มีส่วนได้สวนเสียในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งฟื้นฟูเอกลักษณ์ท้องถิ่น ขณะเดียวกันกระแสความนิยมในการบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยและอาหารสุขภาพเพิ่มขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เปิดโอกาสในการขยายตลาดสินค้าที่เกี่ยวเนื่องกับอาหารปลอดภัย และอาหารสุขภาพที่ผลิตจากความหลากหลายของพืชพรรณบนพื้นที่สูงได้อีกมาก อีกทั้งความสำเร็จในการปลูกพืชทดแทนฝิ่นเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศที่มีสภาพปัญหาการปลูกพืชเสพติดเช่นเดียวกัน ทำให้ได้รับความสนใจจากหลายหน่วยงานและจากหลายประเทศที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นโอกาสของประเทศไทยที่จะสามารถพัฒนาขีดความสามารถโดยกระบวนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในระดับนานาชาติได้ สำหรับข้อจำกัดของการพัฒนาพื้นที่สูง จะต้องคำนึงและให้ความสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนามีหลายประการ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำหนดเขตที่ดิน ป่าไม้ และพื้นที่ทำกิน ที่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของภูมิสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างแท้จริง ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งจากการปฏิบัติ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ตามนโยบายและข้อกฎหมาย การพัฒนายังต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน ควบคู่กับความสมดุลของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกัน อีกทั้งผลผลิตพืชเขตหนาวที่นำเข้าเพิ่มขึ้นตามข้อตกลงเขตการค้าเสรี ส่งผลกระทบต่อการตลาดของผลิตผลของเกษตรกรบนพื้นที่สูง ทำให้รายได้ลดลง จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการหวนกลับไปสู่การปลูกพืชเสพติดเช่นเดิม นอกจากนี้ระบบฐานข้อมูลบนพื้นที่สูงที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุม และไม่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ทำให้การวางแผนและการกำหนดมาตรการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และขาดประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า ปัญหาบนพื้นที่สูงมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนและชุมชน มีความสลับซับซ้อน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างบูรณาการเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาร่วมกัน ๕. สถานการณ์การจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ และการพัฒนาศักยภาพสมาชิกและชุมชนในเขตนิคมสร้างตนเอง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีภารกิจในการจัดสรรที่ดินเพื่อการครองชีพและส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เป็นสมาชิกนิคมสร้างตนเองในความดูแลตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรยากจน ไม่มีที่ดินทำกิน และราษฎรที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในอดีต เช่น การสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ การจำกัดการขยายตัวของอาชีพขอทาน พื้นที่น้ำท่วม พื้นที่ภัยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ๔๔ แห่ง ๓๖ จังหวัด ทั่วทุกภาค เพื่อบริหารจัดการที่ดิน พร้อมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก โดยส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ การให้บริการสวัสดิการขั้นพื้นฐาน และได้รับกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ดินเป็นของตนเองในที่สุด โดยมีพื้นที่ในการดูแลทั้งหมด ๖,๒๕๐,๕๕๔ ไร่ เป็นพื้นที่จัดสรร	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๔,๐๘๒,๔๕๘ ไร่ จำนวนสมาชิก ๓๕๙,๘๙๑ ครอบครัว จำนวนราษฎรเดิม ๒๒๒,๕๐๘ ราย ราษฎรจัดสรร ๑๓๗,๓๘๓ ราย จำนวนประชากรทั้งหมด ๑,๓๘๖,๑๔๕ ราย ผู้ด้อยโอกาส ๒๒๙,๘๖๐ ราย ซึ่งมีสภาพปัญหาขาดความมั่นคงในที่ดินทำกิน ปัญหาภัยแล้ง ปัจจุบันนิคมสร้างตนเองประสบปัญหาพื้นที่ทับซ้อน เนื่องจากจำนวนของราษฎรเพิ่มขึ้น และมีความต้องการพื้นที่ทำกินมากขึ้นตามลำดับ จึงได้ทำการบุกรุกพื้นที่ในเขตนิคมสร้างตนเอง จำนวน ๑๘,๐๐๐ ราย เนื้อที่ประมาณ ๒๒๑,๘๘๖ ไร่ ซึ่งนิคมสร้างตนเองได้มีการจัดเตรียมแนวทางการแก้ปัญหา โดยดำเนินการสำรวจราษฎร และจำนวนพื้นที่ที่ถูกบุกรุกในเขตพื้นที่นิคมสร้างตนเอง เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของราษฎรเพื่อหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการเร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในเขตพื้นที่นิคมสร้างตนเอง ทั้งนี้การบริหารจัดการนิคมสร้างตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการ คือ การถอนสภาพนิคมสร้างตนเองให้เข้าสู่การเป็นชุมชนปกติ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑ ถือเป็นข้อท้าทายของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการภายใต้ข้อจำกัดด้านกำลังคนและทรัพยากร และการไม่มีระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ ทั้งในเรื่องของการรังวัดที่ดิน การทำแผนที่ระวางที่ดินที่ถูกต้องได้มาตรฐาน การเร่งรัดหนี้สินของสมาชิกนิคมสร้างตนเอง รวมถึงปัญหาที่ดินทับซ้อนระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการบุกรุกที่ดินของราษฎร **ข้อเสนอแนะ** ภารกิจของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเป็นแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนี้ มาตรา ๗๑ วรรคสาม “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	คุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว” ส่งผลให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสามารถกำหนดนโยบายเพื่อจัดให้มีบริการทางสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และเป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยยังต้องประสบปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ยังมีผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสที่รอรับการช่วยเหลืออยู่ แต่จากการดำเนินงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ผ่านมานั้น พบว่าประชาชนในกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกรม ได้รับการพัฒนาศักยภาพสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มเสี่ยงได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขตามอัตภาพ นอกจากนี้ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายยังสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีการบริหารจัดการด้านป่าและน้ำ มีแหล่งรวบรวมข้อมูลชีวประวัติของชนเผ่าชาติพันธุ์และวัตถุศิลปะของชาติบนพื้นที่สูงไม่ให้สูญหาย เป็นแหล่งสำหรับการค้นคว้าข้อมูลการใช้ประโยชน์พื้นที่เชิงอนุรักษ์ทรัพยากร เสริมสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อันเป็นการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตราดังกล่าว มีข้อความที่ชัดเจนเพียงพอในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพในทุกด้านเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน	
	ความคาดหวัง นโยบายและหน้าที่การดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นตัวขับเคลื่อน และให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งภาคเอกชนมีจุดเด่นที่มีความรวดเร็ว มีคุณภาพ ภาคประชาชนมีจุดเด่นที่เครือข่าย และภาควิชาการมีผลทางวิชาการ ทั้งด้านการวิจัย และด้านเครื่องมือสนับสนุน **สภาพปัญหา** ปัญหาด้านนโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนาเพราะไม่มีการกระจายอำนาจให้ประชาชน ปัญหาที่ระบบนายทุนมีโอกาสทุกด้าน ทั้งด้านดำรงชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติทำให้เศรษฐกิจไม่กระจายกับประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นความไม่เอาจริงของภาครัฐในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนอย่างแท้จริง และการแสวงหาผลประโยชน์มากกว่าการเข้าถึงประชาชนเพื่อพัฒนา **ข้อเสนอแนะ** ภาครัฐต้องปรับแนวนโยบายและหน้าที่เพื่อให้เข้าถึงประชาชนฐานรากมากขึ้น และควรมีกฎหมายการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเท่าเทียมกันไม่ให้เอกชน (นายทุน) ผูกขาดการเข้าถึง มีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการพัฒนาตนเอง รวมถึงรวมกลุ่มแก้ไขปัญหาชุมชนของตนทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ แก้ไขกฎหมายลักษณะควบคุม และเน้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมประชาชนให้มากขึ้น	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง รัฐทำหน้าที่และนโยบายแห่งรัฐให้ประเทศไทยเกิดความมั่นคงเจริญรุ่งเรือง ประชาชนมีความผาสุก ดังนี้ <u>รัฐทำหน้าที่</u> ๑. ด้านความมั่นคง รัฐทำหน้าที่พิทักษ์รักษาความเป็นชาติ พุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ / รักษาความปลอดภัยทั้งภายใน / ภายนอกประเทศในการดำรงชีวิตของประชาชน มีความปลอดภัยในทรัพย์สิน ปราศจากความรุนแรง ๒. จัดบริการสาธารสุข ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงได้ทุกที่อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นธรรม และยามเจ็บป่วยหรือยามปกติมีหลักประกันสุขภาพ ๓. จัดการศึกษาให้คนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพคุณภาพ ทั่วถึง และเป็นธรรม ๔. รัฐจัดให้มีสวัสดิการที่ดีกับประชาชน รวมถึง สภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพอย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพ ทั่วถึง และเป็นธรรม ๕. รัฐจัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนให้ทั่วถึง มีคุณภาพ เป็นธรรม ๖. ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีเงินออม เศรษฐกิจไทยมั่นคั่งจากระบบเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจสีเขียว และเกษตรอินทรีย์ ๗. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีระบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างปลอดภัย บ้านเมืองเป็นระเบียบ สะอาด <u>นโยบายแห่งรัฐ</u> ๑. ด้านความมั่นคง : แนวนโยบายแห่งรัฐที่คาดหวังที่จะทำให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยของชาติ/ประชาชนในชาติ ความมั่นคงทางพุทธศาสนา ความมั่นคงด้านสุขภาพ/คนไทยเป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง มีวัฒนธรรมทางสุขภาพ ความมั่นคงด้านสวัสดิการ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกันสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน	กระทรวงสาธารณสุข (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การเรียนรู้ที่ทำให้คนมีคุณภาพ คุณธรรม เป็นเลิศในด้านต่างๆ ต่อการพัฒนาประเทศ คนไทยมีชาตินิยมที่ดี รับผิดชอบต่อส่วนรวม ๒. ด้านความมั่นคั่ง : แนวนโยบายแห่งรัฐที่คาดหวังที่จะทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศ ประชาชนมีงานทำมีรายได้ มีโอกาสได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน ประเทศ/ประชาชนพึ่งตนเองได้ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อระบบเศรษฐกิจไทย ๓. ด้านความยั่งยืน : แนวนโยบายแห่งรัฐที่คาดหวังจากหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนจากสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ที่มีการเจริญเติบโตอย่างเป็นธรรม มีความเสถียรภาพทางระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีอากาศบริสุทธิ์ น้ำสะอาด ดินไม่มีสารพิษ มีป่าไม้ธรรมชาติ มีป่าในเมือง มีระบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ รักษาธรรมชาติได้อย่างปลอดภัย บรรยากาศดี วิวทิวทัศน์สวยงาม บ้านเมืองเป็นระเบียบ สะอาดปลอดภัย **สภาพปัญหา** ๑. ด้านมั่นคง ศาสนาพุทธไม่ได้บรรจุเป็นศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ, ประชาชนในชาติยังแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายทางความคิด, พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีเหตุการณ์ไม่สงบประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐเสียชีวิต/บาดเจ็บจากเหตุการณ์/ครอบครัวสูญเสียมีผลต่อสภาพจิตใจ, ประชาชนไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการดำรงชีวิตประจำวัน, กฎหมายมีช่องว่างและไม่เข้มข้นส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ๒. การบริการสาธารณสุข ยังพบว่ามีความแออัดในสถานบริการสารณสุขเนื่องจากประชาชน เข้ารับบริการจำนวนมากในแต่ละสถานพยาบาล - จำนวนผู้มีสิทธิประกันสุขภาพ ร้อยละ ๙๙.๙๒ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- สถานบริการสาธารณสุขดำเนินงานเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายบริการสาธารสุขทั้งภาครัฐและเอกชน มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชน - ประชาชนมีความพึงพอใจในระบบบริการสาธารณสุข ร้อยละ ๘๒.๘ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ - ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และปัญหามลพิษจากสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่นละออง PM ๒.๕ และสารเคมีอันตราย เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตอย่างยิ่งทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านสุขภาพมีเสียชีวิตจำนวนมากจากโรคระบาดดังกล่าว ๓. การศึกษา คนไทยยังไม่มีระเบียบวินัย การเรียนรู้ยังไม่ส่งเสริมให้คนไทยเป็นคนที่มีความตระหนักรู้ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีคุณภาพ ๔. ด้านเศรษฐกิจ สืบเนื่องจากโรคระบาดจากประชาชนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้สถานการณ์เศรษฐกิจหยุดชะงักทั่วโลก ระบบเศรษฐกิจไทยยังไม่สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ต้องพึ่งพาการส่งออกการผลิตยังไม่ส่งผลต่อการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ๕. ด้านสิ่งแวดล้อม การบูรณาการนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาสู่สังคมคาร์บอนต่ำระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังไม่เป็นรูปธรรม เพื่อลดปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก และยกเลิกการใช้ ๓ สารเคมีอันตราย ได้แก่ คลอร์ไพริฟอส พาราควอต และไกลโฟเซต ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ๖. มลพิษสูง อากาศมีฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพสูง น้ำในแม่น้ำลำคลองโดยเฉพาะในเมืองไม่สะอาด ดินมีสารปนเปื้อนสารเคมี ขยะมาก/ขยะอันตราย เพิ่มสูงขึ้น ของเสียอันตรายชุมชน แยกเป็น (๑) ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสัดส่วนหลักของของเสียอันตรายชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๖๕ และ (๒) ของเสียอันตรายชุมชนอื่นๆ ร้อยละ ๓๕ ได้แก่	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	แบตเตอรี่ หลอดไฟ และภาชนะ บรรจุสารเคมี ขยะติดเชื้อ มีขยะมูลฝอยติดเชื้อเกิดขึ้นทั่วประเทศ **ข้อเสนอแนะ** หน้าที่ของรัฐ : การพิทักษ์รักษาพุทธศาสนา/คนไทยเป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง มีวัฒนธรรมทางสุขภาพ นโยบายแห่งรัฐ : ควรกำหนดภาพหวังของประเทศ และในแต่ละด้าน ด้านย่อย เพื่อเป็นเป้าหมายร่วมของคนในชาติทุกภาคส่วนนำไปเป็นจุดมุ่งหมายร่วม	
	ความคาดหวัง รัฐต้องกำหนดแนวทางในการพัฒนาระบบกลไกการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้การพึ่งตนเอง โดยเฉพาะการให้ชุมชนบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตัวเอง โดยในทางเศรษฐกิจ รัฐต้องสร้างระบบกลไกและกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้มั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวางแนวทางในการใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ เสริมสร้างและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนให้เกิดผลในทางเศรษฐกิจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ต้องสามารถบูรณาการระบบหรือกลไก ในการพัฒนาให้ชุมชนพึ่งตนเองจากระบบเศรษฐกิจชุมชนและทรัพยากรภายในท้องถิ่นตนเองได้อย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบทั้งประเทศ **สภาพปัญหา** นโยบายของรัฐในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ ฐานข้อมูลและนวัตกรรมต่อยอดที่มีผลต่อการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตของชุมชนในลักษณะที่พึ่งตนเองได้นั้น อาจยังไม่ตอบสนองกับความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปัญหาอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงและไม่สามารถคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ ทั้งนี้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ผ่านมาอาจยังไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีการบูรณาการร่วมกัน	กรมพัฒนาชุมชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ระหว่างหน่วยงานจึงส่งผลให้เครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแบบแยกส่วน และเน้นการแก้ไขมากกว่าการป้องกัน **ข้อเสนอแนะ** การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในนโยบายของรัฐที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในระดับพื้นฐานตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับครัวเรือน ประชาชนทุกคนต้องเข้าถึงสวัสดิการของรัฐด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การเชื่อมโยงเศรษฐกิจในระดับจุลภาคกับมหภาคและเศรษฐกิจฐานราก และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการฟื้นฟูแก้ไข โดยดำเนินงานภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรมีการสร้างระบบงานดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานให้เชื่อมโยงกันทั้งระดับพื้นที่และระดับประเทศ เพื่อให้มีการและเปลี่ยนข้อมูลและปัญหาในทางปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงนโยบายระดับประเทศ และการเชื่อมโยงกับนโยบายการพัฒนาในระดับพื้นที่ต่อไป	
	ความคาดหวัง รัฐควรมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกช่วงวัย เด็ก สตรี บุรุษ คนพิการ คนชรา คนไร้ที่พึ่ง ผู้ด้อยโอกาส คนชายขอบ ในการเข้าถึงนโยบายของรัฐ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและอยู่ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน **ข้อเสนอแนะ** จัดให้มีรัฐสวัสดิการ ที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยให้เกิดความเท่าเทียมแก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย	สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง แนวนโยบายขั้นพื้นฐานที่รัฐ ฝ่ายบริหาร หรือองค์กรของรัฐจะต้องดำเนินการให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติและประชาชน กำหนดภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมภารกิจพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน ส่งผลให้กฎหมายและนโยบายสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและอำนวยประโยชน์แก่ประชาชน **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการเร่งรัด สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาและพัฒนาฝีมือตามความถนัดของตนเอง เพื่อให้เกิดศักยภาพสูงสุดต่อภาคการผลิตและบริการ ให้สามารถปรับตัวไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพและมูลค่าสูงขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เพื่อยกระดับการดำรงชีวิตของประชาชน ๒. แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐพึงจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดความคุ้มค่า โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนและประเทศชาติพึงได้รับ รวมทั้งต้องมีแนวนโยบายเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งที่มีแนวโน้มว่าอาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมากขึ้น **สภาพปัญหา** ๑. สังคมไทยจะเริ่มเข้าสู่จุดเริ่มต้นของสังคมผู้สูงอายุ และประชากรไทยตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุอยู่ในภาวะที่ต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมในยุคโลกาภิวัฒน์ เพื่อการ	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เตรียมความพร้อมไปสู่แรงงานในภาคการผลิตที่มันต่อสภาวการณ์ความต้องการของตลาดโลก ๒. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและละสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก หากไม่มีการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอาจส่งผลกระทบต่อประชากรและการพัฒนาประเทศ รวมถึงปัญหาการที่รัฐหรือสถานศึกษาขาดการปลูกจิตสำนึกให้กับผู้ที่อยู่ในวัยเรียน คำนึงถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **ข้อเสนอแสะ** ๑. รัฐควรเร่งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาและพัฒนาฝีมือตามความถนัดของตนเองเพื่อให้เกิดศักยภาพสูงสุดต่อภาคการผลิตและบริการ ให้สามารถปรับตัวไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพและมูลค่าสูงขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เพื่อยกระดับการดำรงชีวิตของประชาชน ๒. รัฐพึงมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาประชากรให้อยู่ในภาวะที่ต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมในยุคโลกาภิวัฒน์ เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่แรงงานในภาคการผลิตที่ทันต่อสภาวการณ์ความต้องการของตลาดโลกและสร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกันให้แก่เศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งอาจเชื่อมโยงกับนโยบายในทุกด้าน ตั้งแต่การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ การสนับสนุนการออมระยะยาว การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ๓. รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วยเพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ๔. รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น ๕. รัฐพึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๖. รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง	
	ความคาดหวัง ๑. ให้มีการดำเนินการจัดการศึกษา ครอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูและและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ๒. ให้ดำเนินการตามกฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ๓. ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ๔. ให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด ๕. ปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวโดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ **สภาพปัญหา** <u>ด้านการศึกษา</u> ๑. ปัญหาของระบบการศึกษาของไทยมีความซับซ้อนสูง และมีองค์ประกอบในการจัดการหลายด้าน ทั้งในด้านการเชื่อมโยงกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน และด้านการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับระบบงานของหลายกระทรวงไม่ใช่เพียงแต่กระทรวงศึกษาธิการ การศึกษามีทั้งส่วนที่เป็นการพัฒนาเด็กเล็ก การจัดการศึกษาสำหรับการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา ครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนวัยต่างๆ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งพบว่ามีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้อง	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	กับการศึกษาโดยตรง ทั้งที่เป็นพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงกฎ ก.ค.ศ. รวมไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ฉบับ และมีหน่วยงานสำคัญของรัฐที่ได้ศึกษาและจัดทำข้อเสมอเพื่อปฏิรูปการศึกษาไว้แล้วไม่น้อยกว่า ๔ ชุด ครอบคลุมประเด็นต่างๆ จำนวนมาก ๒. คุณภาพของการศึกษาต่ำ จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) (๒๕๖๑) ของนักเรียนทั่วประเทศ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำมาก คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ทุกรายวิชา รวมถึงผลการทดสอบจากโครงการประเมินผลนักเรียนระดับนานาชาติ (Programmer for International Student Assessment : PISA) ในปี ค.ศ. ๒๕๐๑ พบว่าคะแนนที่ได้ต่ำกว่ามาตรฐานโลกมีผู้สอบได้คะแนนต่ำกว่าระดับ “Below minimum” ในวิชาคณิตศาสตร์ถึงร้อยละ ๕๓.๘ และในวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ ๔๖.๗ ๓. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง พบว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับที่สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมากในทุกรายวิชา ในขณะที่พบว่ามีนักเรียนจากโรงเรียนวิทยาศาสตร์และโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนสาธิตเท่านั้นที่มีคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ PISA ในด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์สูงกว่ามาตรฐานที่ระดับ ๕๐๐ คะแนน นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ มีคะแนนน้อยกว่า ๔๐๐ คะแนน นอกจากนี้การศึกข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพศึกษาและการประเมินคุณภาพในแนวทางที่ได้ดำเนินการผ่านมาพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและยังสร้างภาระจำนวนมากให้แก่ครูและสถานศึกษา ๔. ปัญหาของระบบการศึกษาเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้ง Global Competitiveness index ๒๐๑๗ – ๒๐๑๘ ได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๒ ในภาพรวม แต่การศึกษาตกอยู่ที่อันดับ ๕๖ มหาวิทยาลัยของไทยไม่ติดอันดับใน ๒๐๐ อันดับแรกในการจัดอันดับของ Times	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	world university Rankings และ QS World University Rankings ในปี ๒๕๖๑ ในขณะที่มหาวิทยาลัยของไต้หวัน มาเลเซีย และฮ่องกง ติดอันดับและพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ยิ่งไปกว่านั้น ข้อจำกัดต่างๆ ในระบบการศึกษาของไทยยังทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถปรับตัวและพัฒนาตามความก้าวหน้าของความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ทัน ไม่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนไปตามความถนัดและศักยภาพ รวมถึงไม่สามารถชี้นำผู้เรียนให้เรียนในสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา โดยข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผู้ว่างงานราว ๔๔๙,๐๐๐ คน โดยเป็นผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาถึงประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ คน ๕. การใช้ทรัพยากรทางการศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยใช้งบประมาณด้านการศึกษาคิดเป็นสัดส่วนถึงประมาณร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณแผ่นดินของประเทศ หรือประมาณร้อยละ ๔.๒ ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) แต่ผลลัพธ์การศึกษาที่ประเมินโดย PISA กลับอยู่ในระดับ “POOR” เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น เวียดนามที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาน้อยกว่าไทยครึ่งนึง แต่ผลการทดสอบ PISA อยู่ในระดับ “Great” ซึ่งเป็นภาพสะท้อนอย่างดีถึงการใช้ทรัพยากรไม่ตรงประเด็นที่จะส่งผลดีต่อคุณภาพทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดข้อมูลและสารสนเทศในการจัดการที่ทันการณ์และมีคุณภาพเพียงพอที่จะเอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ ตรงประเด็น ไม่ซ้ำซ้อน และมีความเป็นธรรม ๖. การกำกับดูแลและการบริหารจัดการระบบการศึกษาของภาครัฐในด้านธรรมาภิบาลเป็นอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนประสิทธิผลของการนำประเด็นการปฏิรูปการศึกษาสู่การปฏิบัติ ในช่วงเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา การจัดโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการไม่เอื้อต่อการจัดความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดการศึกษารวมถึงการตอบสนองอย่างทันการณ์ต่อความต้องการของตลาดการจ้าง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	งาน การบริหารจัดการระบบการศึกษามุ่งสร้างมาตรฐานบนความ “เหมือน” ทั้งที่ข้อเท็จจริงระบบต้องการ “คุณภาพบนความหลากหลาย” การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างจำกัด ทำให้สถานศึกษาของรัฐต้องรับภาระจากคำสั่งเพื่อปฏิบัติงานต่างๆ จนทำให้ครูไม่สามารถใช้เวลาในห้องเรียนได้เต็มที่ ๗. บริบทของประเทศและของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดจนนวัตกรรมของเทคโนโลยีต่างๆ มีแหล่งความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ซึ่งเหมือนเป็นโอกาสในทางหนึ่ง แต่ในอีกทางหนึ่งการเปลี่ยนแปลงข้างต้นส่งผลให้ประชาชนต้องมีความสามารถและสมรรถนะในการเลือกเรียนรู้สิ่งใหม่และการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตและการกอบอาชีพ ระบบการศึกษาจึงต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เปิดทางเลือกให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เชี่ยวชาญในเรื่องที่ถนัด และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถดูแลสุขภาวะของตนเองและครอบครัว ในขณะเดียวกับที่ยังคงต้องมุ่งเน้นการให้มีคุณภาพและจริยธรรมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นคนดี รับผิดชอบต่อสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ทิศทางของการพัฒนาประเทศจากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังกำหนดประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างคนดี มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม มีการพัฒนาศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิต ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้วย **ข้อเสนอแนะ** ๑. ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา (enhance quality of education) ครอบคลุม	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑.๑ ผลลัพธ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ (learning outcomes) ทั้งด้านความรู้ ทักษะเจตคติที่ถูกต้อง และรู้จัดดูแลสุขภาพ เพื่อการจัดการในเรื่องการดำรงชีวิตของตนเองและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๔ วรรค ๔ ๑.๒ ครู อาจารย์ และบุคคลากรทางการศึกษา ที่ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ๑.๓ หลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (educational core processes) ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ถูกต้อง ทันสมัย ทันเวลา และมุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมทางสังคมที่ถูกต้อง ๑.๔ สถานศึกษาและระบบสนับสนุน (educational institution and support systems) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของการจัดการศึกษา ตลอดจนทรัพยากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ งบประมาณและเทคโนโลยี ๒. ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (reduce disparity in education) เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (equity in education) ประกอบด้วย ๒.๑ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (equity in access) ๒.๒ โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (equity in choosing Appropriate process in education) ๒.๓ โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน (equity in benefiting from aptitude-based quality of education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (leverage excellence and competitiveness) หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง มีความเป็นผู้นำ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ และการผลิตนักวิจัยและนักเทคโนโลยีชั้นแนวหน้าให้สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่นๆ ทั่วโลกสอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งสถาบันการศึกษาของไทยและระบบการศึกษาไทยต้องได้รับการยอมรับว่าเทียบเคียงได้กับประเทศชั้นนำอื่นๆ ๔. ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล (improve Efficiency, agility and good governance) โดยเฉพาะการส่งเสริมและสร้างสมดุลของความคุ้มค่า ความโปร่งใสความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้ ระบบการศึกษาของประเทศที่มีธรรมาภิบาลจะเอื้อต่อการบรรลุต่อวัตถุประสงค์ข้อ ๑ - ๓ ข้างต้นอย่างครอบคลุมและสมดุล (balanced and inclusive achievement)	
	ความคาดหวัง การกำหนดนโยบายและหน้าที่ของรัฐ ควรเป็นสิ่งที่จับต้องได้จริง และทำให้ประชาชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา ตามแนวทางที่ถูกต้อง โดยเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถตอบสนองต่อชีวิต ความเป็นอยู่ และฐานะทางเศรษฐกิจที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ **สภาพปัญหา** ราษฎรไม่อยู่ในฐานะของพลเมืองที่มีสิทธิและเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่สามารถปกป้องการบุกรุกและทำลาย	มูลนิธิสถาบันพัฒนานิติจิตเวชเด็ก เยาวชน และครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ทรัพยากรธรรมชาติ แม้แต่ในชุมชนที่อยู่ แต่จะถูกรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐหวงกัน แย่งชิง และอำนวยประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุน หรือผู้มีอำนาจ **ข้อเสนอแนะ** ต้องให้สิทธิโดยสมบูรณ์ตามธรรมชาติให้ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถพิทักษ์ปกป้องผู้บุกรุกยึดครอง และทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง	
	ความคาดหวัง บทบัญญัติหน้าที่ของรัฐได้กำหนดไว้ในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดให้ “รัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ อีกทั้ง ในการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการถ้าการนั้นมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชนและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติรวมทั้งบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต และในการดำเนินการหรืออนุญาตดังกล่าว รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรม ดังนั้น จึงสอดคล้องกับมาตรา ๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดให้จัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ดำเนินการตามแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐในการประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมตามกรอบ ที่กฎหมายกำหนด **สภาพปัญหา** กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมของประเทศ เร่งรัดการจัดหาแหล่งพลังงานเพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงทางด้านพลังงาน ปัจจุบันความต้องการใช้พลังงานของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่กำลังการผลิตปิโตรเลียมลดลงส่งผลให้ปริมาณปิโตรเลียมในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ จำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศมากขึ้น ดังนั้น จึงเป็นภารกิจและหน้าที่ของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติในการสำรวจและพัฒนาแหล่งเชื้อเพลิงธรรมชาติในประเทศพร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือด้านพลังงานกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงด้านพลังงาน **ข้อเสนอแนะ** กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งปิโตรเลียมภายในประเทศและเตรียมความพร้อมรองรับแหล่งสัมปทานที่จะสิ้นอายุให้สามารถผลิตได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือด้านพลังงานกับต่างประเทศ	
	ความคาดหวัง ๑. ควรที่จะปฏิรูประบบราชการและกฎหมายโดยมีเป้าหมายในการทำให้หมวด ๖ และหมวด ๕ เป็นจริง โดยมีการกำหนดช่วงระยะเวลาในการดำเนินการ ๒. กำหนดกลไกเพื่อให้เกิดการปฏิรูปทางสังคม คู่ขนานไปกับการปฏิรูประบบราชการ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ๑. ข้อจำกัดของระบบราชการและกฎหมาย รวมถึงนโยบายของรัฐไม่มีกลไกในการบูรณาการและปลดล็อคข้อจำกัดจากบทบัญญัติกฎหมาย ๒. แม้จะมีการกำหนดและมีบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ กลับเป็นการทำให้ระบบราชการมีอำนาจแต่ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ทันการกับปัญหาในขั้นวิกฤติที่สำคัญๆ หลายๆ ปัญหา **ข้อเสนอแนะ** ๑. ปรับปรุงแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศที่ดำเนินการไปแล้วเสียใหม่ ๒. กำหนดระยะเวลาที่ส่วนราชการต่างๆ ต้องดำเนินการโดยด่วน ๓. จัดทำบัญชีกฎหมายที่เป็นข้ออุปสรรคในการปฏิรูป และกำหนดให้เป็นแผนนิติบัญญัติเพื่อการปฏิรูป เพื่อให้รัฐสภาเร่งดำเนินการ	
	ความคาดหวัง การสร้างเศรษฐกิจที่เป็นธรรม (fairness) และพัฒนาโดยคำนึงถึงความยั่งยืน (Sustainability) **สภาพปัญหา** แม้ว่า มาตรา ๗๕ แห่งรัฐธรรมนูญ จะกล่าวถึงหลักการที่ดีเกี่ยวกับความเป็นธรรมและความยั่งยืน แต่ขาดกฎหมายลำดับของในการบังคับใช้อย่างจริงจัง **ข้อเสนอแนะ** ควรให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (Organic Law) ที่ออกมาเพื่อให้เกิดการบังคับใช้มาตรา ๗๕ อย่างจริงจัง และควรมีกฎหมายลดการผูกขาดทางเศรษฐกิจ เช่น Anti-trust Laws แบบในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น **ความเห็นอื่น ๆ** แก้ไขมาตรา ๕๔ เรื่องหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาต้องครอบคลุม ๑๒ ปี “ตั้งแต่วัยเรียน” ไม่ใช่ “ก่อน” วัยเรียน (๑๕ ปี)	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง นโยบายควรตอบสนองคนทุกกลุ่มอย่างเป็นธรรม **สภาพปัญหา** นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจยังขาดความยั่งยืน เนื่องจากส่วนใหญ่รัฐออกนโยบายเน้นอัดฉีดเม็ดเงินเข้าสู่ระบบผ่านการแจก เช่น บัตรสวัสดิการ ซึ่งไม่สามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจในภาพรวมได้ **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะยาว เช่น การสร้างงานที่รองรับแรงงานในระบบ การเพิ่มสิทธิพิเศษทางภาษีให้นักลงทุน การลดภาษีหรือค่าธรรมเนียมต่างๆ เพิ่มอัตราการแข่งขันให้ SME และนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจต่างควบคู่การรักษาสิ่งแวดล้อม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง แนวนโยบายดังกล่าว เป็นการกำหนดหน้าที่ของรัฐ อันพึงมีขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อรัฐและประชาชน **สภาพปัญหา** สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถดำเนินการให้เกิดผลขึ้นได้เท่าที่ควร **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรจะดำเนินนโยบายดังกล่าวให้เป็นระบบ โดยอาจพิจารณาเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับที่ ๑ นโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการทันที ระดับที่ ๒ แก้ไขจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นให้มีน้อยที่สุด ระดับที่ ๓ วางรากฐานเพื่อพัฒนาในอนาคต	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. ควรใช้งบประมาณให้กับประชาชนหมู่บ้านละประมาณ ๑๐ ล้านบาท เพื่อให้เป็นธนาคารชุมชน งบประมาณ ๗ แสนกว่าล้านบาท ๓ ปี ติดประกันเพื่อแก้ไขเศรษฐกิจให้กับชาติ ๒. ควรจะแบ่งการไฟฟ้าทั้งหมดเข้าตลาดหลักทรัพย์ โดยขายให้กับประชาชนทั่วไป ๔๙% ให้รัฐ หรือคนไทยเป็นผู้ถือครองหุ้น ๕๑% ๓. น้ำมันควรจะลดลง ๘ บาทต่อลิตร ก๊าซลดภาษีลง ๑ บาทขึ้นไป **สภาพปัญหา** ๑. ปัญหาฝุ่น PM ๒.๕ ซึ่งมาจาก โรงงานอุตสาหกรรม คมนาคม เกษตรกรรม และอื่นๆ รัฐบาลไม่มีมาตรการเข้มงวดในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ๒. พืชผลการเกษตรราคาตกต่ำ ๓. การบุกรุกที่ป่าสงวนและสปก. โดย ส.ส. ท่านหนึ่งไม่ถูกดำเนินคดี ๔. ยาเสพติด ระบาดและมีราคาถูก ๕. นโยบายบัตรคนจน ที่แลกเงินเพียงอย่างเดียว ไม่แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้เลย **ข้อเสนอแนะ** ๑. ในการทำธนาคารชุมชนให้ประชาชนกู้เงิน ดอกเบี้ยร้อยละ ๑ บาทต่อปี เพื่อนำไปทำอาชีพ - ปลูกแตงกวา - ปลูกพริก - ปลูกมะเขือ - ปลูกถั่วฝักยาว - ปลูกต้นหอม - ปลูกกระเพรา - ปลูกโหระพา - ปลูกตะไคร้	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑๐ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ปลูกข้าวโพดเล็ก - ปลูกบวบ - ปลูกมะระ ๒. ออกกฎหมายควบคุมการปล่อยมลพิษของโรงงาน เปลี่ยนรถประจำทางไปใช้ระบบไฟฟ้าและแคมเปญทางโทรศัพท์ให้ชาวบ้านตระหนักถึงการเผาวัชพืชหรือกำจัดแบบไปใช้วิธีอื่นๆ ที่เหมาะสม ๓. บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดทั้งการบุกรุกป่า สปก. รวมถึงปัญหายาเสพติด	
	ความคาดหวัง - คาดหวังให้ประชาชน มีความรู้และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งรัฐต้องจัดหาตลาดเพื่อนำไปสู่กระบวนการติดต่อการตลาดต่อสังคมโลก เพื่อให้ราคาพืชผลทางการเกษตรและตลาดด้านอุตสาหกรรมใช้ระบบแบบยั่งยืน เพื่อความมั่นคงของด้านเศรษฐกิจ **สภาพปัญหา** - ปัญหาเศรษฐกิจ ตกต่ำ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม **ข้อเสนอแนะ** - รัฐต้องมีนโยบายชัดเจนในการควบคุมกำกับดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตราเป็นกฎหมาย	นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะพรรคประชาธิปัตย์ เขต ๓ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการดูแลหรือบริหารหลักการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติหรือเศรษฐกิจ ด้วยการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง	กองบังคับการตำรวจมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ ๙๐๔ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ๑. นโยบายของรัฐส่วนใหญ่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และยังไม่ประสบผลสำเร็จ ๒. นโยบายของรัฐบางเรื่องยังเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลทั้งๆที่ควรเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนทั่วไปมากกว่า **ข้อเสนอแนะ** ๑. ศึกษาปัญหาอย่างจริงใจ ด้วยกระบวนการประชาสังคมกับประชาชนในหมู่บ้าน สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๒. สนับสนุนให้ประชาชน หมู่บ้าน ชุมชน พึ่งพาตนเองให้ได้ด้วยการศึกษาวิเคราะห์บริหารชุมชน เพื่อแสดงถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหา จะนำไปสู่การให้ความร่วมมือ ๓. การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพปัญหา การดำเนินการแก้ไข การให้ความร่วมมือระหว่างกัน	
	ความคาดหวัง แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐจะต้องคำนึงถึงการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบัน ปัญหาและการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาสำคัญ ดังนั้นแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน **สภาพปัญหา** แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐยังไม่คำนึงถึงการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร และขาดการยอมรับจากประชาชนในทุกภาคส่วน	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ กองร้องทุกข์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ แนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐจะต้องคำนึงถึงการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการรับฟังเสียงของประชาชนในทุกภาคส่วน และคำนึงถึงประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ	
	ความคาดหวัง ๑. หน่วยงานรัฐควรเป็นที่พึ่งของประชาชน ดูแล สนับสนุนและคุ้มครองประชาชน ในด้านการดำรงชีวิต เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒. โดยคำนึงถึงความอยู่รอดของประชาชนและประเทศชาติภายใต้นโยบายที่สร้างความยั่งยืนและเป็นปึกแผ่นของประชาชนและประเทศชาติ **สภาพปัญหา** ๑. ประชาชนยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก ผู้หญิง คนพิการ กลุ่มในชุมชนถิ่นทุรกันดาร ๒. การกระจายรายได้หรือบริการสาธารณูปโภค ยังไม่ทั่วถึงในชุมชนตามถิ่นทุรกันดาร ๓. การดูแลสุขภาพอนามัย ต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อป้องกันตัวเองและสร้างความเข้มแข็งในอนาคต **ข้อเสนอแนะ** ๑. ควรมีการติดตามการให้บริการสาธารณะจากรัฐ อาทิ ศูนย์ดูแลสุขภาพอนามัย โภชนาการในเด็ก สวนสาธารณะ ๒. ควรสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชน โดยการสร้างอาชีพ เพื่อมีรายได้ในการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน ๓. จัดให้มีการให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ เช่น ทางเดินสำหรับคนพิการ ลิฟต์ให้ผู้สูงอายุตามสถานีรถไฟฟ้า	สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๔. ควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยมองภาพรวมในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระบบการศึกษา และสุขภาพ การบริการสาธารณะ การเงิน การธนาคาร ๕. อยากเก็บผลการทำงานของศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของหน่วยงานภาครัฐทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนที่ตรงจุดที่สุด	
	ความคาดหวัง หน้าที่ของรัฐโดยหลักควรที่จะปกป้องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม โดยเฉพาะอนาคต **สภาพปัญหา** ปัญหาปัจจุบัน ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า, การปลูกพืชในพื้นที่ป่าที่กระทบต่อต้นน้ำลำธาร โดยเฉพาะสภาพในจังหวัดน่าน **ข้อเสนอแนะ** รัฐ อาจต้องมีหน้าที่ในการดำเนินการโดยคำนึงประโยชน์ส่วนรวมในอนาคตมากกว่าสิทธิของชุมชนในที่ใดที่หนึ่ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง เนื่องจากแนวนโยบายของรัฐเป็นเครื่องบ่งชี้ว่ารัฐหรือประเทศจะดำเนินการในแต่ละเรื่องไปในทิศทางใด ส่วนรายละเอียดเป็นเรื่องนโยบายของรัฐที่จะต้องไปขยายความต่อ ดังนั้น แนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในนโยบายของรัฐบาล **สภาพปัญหา** ๑. ด้านการดำรงชีวิต รัฐจัดสรรงบประมาณในเรื่องการส่งเสริมการศึกษาและด้านสุขภาพในอัตราส่วนที่น้อย ๒. ด้านเศรษฐกิจ ขาดการส่งเสริมด้านฝีมือแรงงานและกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME)	กองอุทธรณ์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐไม่ให้การสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **ข้อเสนอแนะ** ๑. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต รัฐควรสนับสนุนการศึกษาด้วยการให้ศึกษาฟรี สนับสนุนด้านการรักษาสุขภาพด้านการป้องกันและรักษาพยาบาล กล่าวคือ ด้านการป้องกัน รัฐควรส่งเสริมการดูแลสุขอนามัยและการออกกำลังกาย ส่วนด้านการรักษาพยาบาล รัฐควรสนับสนุนด้านค่ารักษาพยาบาล การผลิตบุคลากรด้านการรักษาพยาบาลให้เพียงพอ ๒. เศรษฐกิจ รัฐควรสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมขนาดเล็ก (SME) ด้วยการฝึกฝีมือแรงงานและมาตรการทางภาษี ๓. ด้านการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการอนุรักษ์ และให้เครดิตด้านภาษีภาคเอกชนในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
	ความคาดหวัง - ด้านการดำรงชีวิต รัฐควรดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน คุ้มครองแรงงานให้ได้รับความปลอดภัยมีสุขภาพอนามัยที่ดีในการทำงานอย่างยั่งยืน รวมถึงมีรายได้ สวัสดิการ ที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ภาครัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้ประชาชนทุกคนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและเท่าเทียม โดยที่ประชาชนไม่ต้องเรียกร้องหรือร้องขอ ทั้งในเรื่องการศึกษาภาคบังคับ การบริการสาธารณสุข สาธารณสุข สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ การใช้ประโยชน์ต่อคลื่นความถี่ของชาติ การป้อกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ฯลฯ ซึ่งหากภาครัฐไม่สามารถดำเนินการให้	กระทรวงแรงงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประชาชนย่อมมีสิทธิติดตามและเร่งรัดให้ภาครัฐดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย - ด้านเศรษฐกิจ รัฐควรจัดให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการปรับโครงสร้างและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และเพิ่มผลิตภาพแรงงาน - ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรให้ภาคประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น	

๗.๒.๒ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

(การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนในด้านต่าง ๆ

รวมทั้งการกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
๒. สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (การกำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพขององค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ)	**ความคาดหวัง** ประชาชนทราบและเข้าใจสิทธิและเสรีภาพของตน และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจที่สอดคล้องกันเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง **สภาพปัญหา** หน่วยงานรัฐส่วนมากขาดความเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มักเข้าใจไปว่าประชาชนไม่มีสิทธิกระทำสิ่งที่กฎหมายไม่ได้ห้ามเพียงแต่มีความไม่เหมาะสม ผิดมารยาทหรือประเพณี ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย **ข้อเสนอแนะ** ให้การศึกษาอบรมเรื่องสิทธิเสรีภาพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงกำหนดบรรทัดฐานการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความชัดเจนและเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบเพื่อป้องกันปัญหาการเลือกปฏิบัติ	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๗ วรรค ๒ บุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงได้โดยสะดวกได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมสาธารณะอื่น บริการสาธารณะ และการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล รวมถึงสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด อย่างต่อเนื่อง ทั่วถึง เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม	สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มาตรา ๒๗ วรรค ๖ บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐและพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวกับการเมือง ~~สมรรถภาพ~~ประสิทธิภาพ วินัย หรือจริยธรรม” **เหตุผลที่เสนอแก้ไข:** ๑) หลักการสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสังคมที่คนไทยอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Inclusive Society) ตาม “แผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒ : กลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม ประเด็นย่อยที่ ๑ การบูรณาการการจัดสภาพแวดล้อมที่ทุกคนเข้าถึงได้โดยสะดวกของคนทุกกลุ่มทุกวัย” มีเป้าหมาย คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เพื่อทำให้ทุกคนได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ทางสังคมและทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อกันและกัน ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงสิทธิ ทรัพยากร และสามารถใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อ ๙ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ประเทศไทยเป็นภาคี ๒) เนื่องจากคำว่า “สมรรถภาพ” อาจเป็นสาเหตุของการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลได้ เช่น ในรายงานการวิจัยเรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ โดยศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ หรือกรณีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๖/๒๕๕๔ ที่ระบุว่า มาตรา ๒๖ (๑๐) ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ๒๕๔๓ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการจำกัดสิทธิในการบรรจุ เข้ารับราชการตุลาการของผู้พิการโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย หรือจิต ของผู้พิการเพียงอย่างเดียว	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน องค์กรภาคประชาสังคมหรือหมู่คณะอื่น โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ **เหตุผลที่เสนอแก้ไข:** เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรภาคประสังคมมีบทบาทในการมีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนสำคัญกับภาครัฐและภาคส่วนอื่นในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ซึ่งเมื่อวันศุกร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๓ ได้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. .... ณ ห้องประชุมคณะรัฐมนตรี อาคารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ซึ่งมีนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีและประธานกรรมการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม (คสป.) เป็นประธาน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคมให้สามารถดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและมีธรรมาภิบาล	
	ความคาดหวัง กำหนดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่จะกระทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างละเอียดชัดเจน อย่างไรก็ดี บุคคลควรตระหนักและเข้าใจในหน้าที่ควบคู่ไปกับสิทธิจึงจะสามารถทำหน้าที่และใช้สิทธิได้อย่างถูกต้องตามครรลองของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงควรเพิ่มเติมรายละเอียด คำนิยาม และแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของปวงชนชาวไทยในหมวด ๔ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในแต่ละประเด็นด้วย	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก และเสรีภาพในการเลือกใช้พลังงานเหล่านั้น โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ **สภาพปัญหา** สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ยังมีทางเลือกไม่มากนักและมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อให้เข้าถึงการใช้พลังงานดังกล่าวสูงมาก **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรกำหนดนโยบาย โดยมอบหมายให้ พพ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก และเสรีภาพในการเลือกใช้พลังงานดังกล่าวก็จะช่วยให้ลดการใช้พลังงานหลักอย่างสิ้นเปลือง รวมถึงประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้มีบทบัญญัติที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนไว้แล้ว การตรากฎหมายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ทั้งได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย	สำนักงานสถิติแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง สิทธิ คือ ประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองมิให้มีการละเมิด รวมทั้งบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย เสรีภาพ หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรือใช้อำนาจแทรกแซงเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่วนสิทธิและเสรีภาพด้านอื่นๆ ควรได้รับการคุ้มครองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย **สภาพปัญหา** ๑. การขอให้ได้รับความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานและเสรีภาพของประชาชนกฎหมายกำหนดให้มีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกินความจำเป็น ๒. เสรีภาพของสื่อมวลชน การนำเสนอข่าวสารหรือความเห็นผ่านสื่อต่างๆ ถูกส่งต่อไปอย่างรวดเร็ว บางครั้งเกิดความเสียหายจากข้อมูลที่ไม่ได้ผ่านการคัดกรองความถูกต้องหรือเป็นข้อมูลที่นำเสนอโดยมีข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วน **ข้อเสนอแนะ** รัฐธรรมนูญควรกำหนดหลักเกณฑ์การขอให้ได้รับความคุ้มครองไม่ยุ่งยาก ลดขั้นตอน และไม่เกินความจำเป็น	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การดำเนินการใด ๆ ของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยรับรองไว้ ควรกระทำเท่าที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ และจะต้องเป็นไปตามกรอบเงื่อนไขที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา การรับรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอาจไม่ทั่วถึง ทำให้การมีส่วนร่วม **ข้อเสนอแนะ •** การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของรัฐควรมีการศึกษาถึงผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างครอบคลุม	
	ความคาดหวัง รัฐไทยดำเนินการบริหารจัดการให้พลเมืองไทย คงความมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ ตระหนักรู้และประพฤติ ปฏิบัติ ตามปฏิญญาสากลและตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ทั้งส่วนบุคคลและส่วนสังคมอย่างเป็นทักษะและเป็นกิจนิสัยตลอดชีวิต ให้ประเทศไทยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก และเยาวชนตามกติการะหว่างประเทศอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์สูงสดแก่เด็กไม่มีการเลือกปฏิบัติ ส่งเสริมการพัฒนาเต็มศักยภาพและให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก **สภาพปัญหา** ๑. เกิดความรุนแรงต่อเด็กจำนวนมากทั้งในครอบครัว (บ้าน) โรงเรียน สถานสงเคราะห์ ที่สาธารณะ และในสื่อสังคมออนไลน์ ๒. ความรุนแรงเนื่องจากเด็กถูกละเมิดและแสวงประโยชน์โดยเฉพาะการแสวงประโยชน์ทางเพศ มีสภาพการณ์ที่ต้องรีบเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ๓. สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงทุกด้าน ทำให้เกิดมลพิษรอบด้านทั้งขยะ น้ำและอากาศ มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพของเด็กและเยาวชน	มูลนิธิรักษ์เด็ก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๔. มีกลุ่มและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เช่น ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสมอันเนื่องจากจากพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น มีบางส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการค้าเพศ มีปัญหาเรื่องสุขอนามัยและอนามัยเจริญพันธ์ ขาดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพได้จริง บางส่วนมีปัญหาเรื่องสถานะบุคคล (Legal status) กลายเป็นเด็กไร้สัญชาติ และมีบางส่วนตกเป็นเหยื่อกระบวนการค้ามนุษย์ ฯลฯ เป็นต้น สภาพปัญหาเหล่านี้สะท้อนว่ารัฐไทยยังไม่ได้ดำเนินการด้านนโยบาย มาตรการและแผนงานต่างๆ ในการส่งเสริมและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างเข้มแข็ง เข้มข้นและครอบคลุมเพียงพอที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนให้ฟื้นกลับมาเป็นการพัฒนาต่อยอดเพื่อความเป็นเลิศในด้านต่างๆ และพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป **ข้อเสนอแนะ** ๑. รัฐธรรมนูญต้องกำหนดให้มีการบูรณาการนโยบาย แผนงานด้านเด็กและเยาวชน ซึ่งทุกกระทรวง กรม ที่เกี่ยวข้องต้องจัดทำแนวนโยบายการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กร่วมกัน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน การบูรณาการนโยบายนี้ควรมีคณะทำงานยกร่างแนวนโยบาย ซึ่งมีที่มาจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ๒. จัดตั้งหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการร่วมกำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติของกระทรวง กรม และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และทำหน้าที่รายงานผล ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนานโยบาย ทั้งนี้ต้องยึดโยงมาตรฐานการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กระดับสากล	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรจะมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบที่เท่าเทียมกัน โดยเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ไม่กระทบหรือทำให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหาย **สภาพปัญหา** ประชาชนมักเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพโดยคำนึงถึงเฉพาะปัจเจกชน ซึ่งมักทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นหรือสังคม **ข้อเสนอแนะ** ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	คนไทยจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยของประเทศ คนไทยรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของศิลปะและวัฒนธรรม สามารถรักษาวัฒนธรรมไทย ลดช่องว่างระหว่างศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมกับศิลปวัฒนธรรมสมัยใหม่การส่งเสริม สนับสนุน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน การวางนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำไปสู่วิสัยทัศน์ในการบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยใช้มิติด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม	สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	แนวนโยบายเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมแต่ยังไม่สื่อถึงความเข้าใจในระดับรากหญ้า ควรนำเสนอหรือเผยแพร่เป็นการ์ตูนฉบับย่อๆ เพื่อความเข้าใจ **สภาพปัญหา** ควรเพิ่มในเรื่องหน้าที่ของประชาชน ให้มากกว่าสิทธิ เนื่องจากประชาชนมักเข้าใจว่า เขามีสิทธิอะไรบ้าง แต่จะไม่ค่อยสนใจว่าเขามีหน้าที่อะไร **ข้อเสนอแนะ** ๑. ใช้วิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายในระดับรากหญ้า	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. เน้นหน้าที่ของประชาชนให้ชัดเจน กับสิทธิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ	
	ความคาดหวัง ประชาชนและชุมชน ควรจะได้สิทธิและปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน” และ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณาการศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ เป็นต้น	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองจากรัฐธรรมนูญแล้ว เมื่อมีกฎหมายต่าง ๆ ที่ขัดรัฐธรรมนูญต้องยกเลิกไป **สภาพปัญหา** ในปัจจุบันยังมีกฎหมายที่ยังจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญ ทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ไม่เป็นการละเมิดผู้อื่นยังถูกจำกัด **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการแก้ไขกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพ โดยยึดหลักความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกันว่าย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน	กรมบัญชีกลาง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ปัจจุบันประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพที่มีความเสมอภาค	
	ความคาดหวัง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ ดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (๒) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว (๓) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๗๘ กำหนดให้ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใด บรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน โดยเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง และเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการปิโตรเลียม รวมทั้งได้จัดทำโครงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป ตลอดจนกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา การรวมตัวของประชาชน ซึ่งเรียกว่ากลุ่มประชาสังคม เรียกร้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การบริหารงานภาครัฐให้โปร่งใสเป็นธรรม ซึ่งเรียกร้องให้มีการเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยตรงมากขึ้น ทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะ** กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ออกประกาศ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ เพื่อให้การปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกรมฯ เป็นไปอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม จึงกำหนดให้จัดการมีส่วนร่วมออกเป็น ๓ ระดับ คือ (๑) ระดับการให้ข้อมูล เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยหน่วยงานต้องเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน (๒) ระดับการปรึกษาหารือ เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นอิสระและ เป็นระบบ โดยจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย พัฒนาวิธีการทำงาน และประกอบการตัดสินใจ (๓) ระดับการเข้ามามีบทบาท เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนโครงการ และวิธีการ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานมีหน้าที่ในการจัดระบบ อำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับประชาชน ช่องทางการรับฟังความคิดเห็น (๑) การแสดงความคิดเห็นผ่านการประชุม (๒) การแสดงความคิดเห็นเป็นเอกสาร ลงในแบบฟอร์มที่กำหนด (๓) การแสดงความคิดเห็นผ่านทางระบบเครือข่ายสารสนเทศ (เว็บไซต์) ที่กรมฯ กำหนด (๔) ช่องทางอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ประกาศกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ เพื่อให้การดำเนินการให้บริการของหน่วยงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดขั้นตอน กรอบระยะเวลาในการตอบสนองข้อร้องเรียน รวมถึงการติดตามประเมินผลและรายงานผลการร้องเรียนให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังนี้ (๑) การจัดการข้อร้องเรียน โดยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่จัดการข้อร้องเรียน และกำหนดช่องทางการรับข้อร้องเรียน และแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำคำชี้แจงหรือดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อร้องเรียน (๒) ช่องทางการร้องเรียน ได้แก่ (๒.๑) การติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ศูนย์เอนเนอร์ยี่ คอมเพล็กซ์ อาคารบี ชั้น ๒๑ เลขที่ ๕๕๕/๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ (๒.๒) โทรศัพท์ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๗๙๔ ๓๐๐๐ (๒.๓) หนังสือ จดหมาย หรือโทรสาร ที่อยู่ในการจัดส่งเอกสาร กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ศูนย์เอนเนอร์ยี่ คอมเพล็กซ์ อาคารบี ชั้น ๒๑ เลขที่ ๕๕๕/๒	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรสาร ๐ ๒๗๙๔ ๓๐๕๘ (๒.๔) ตู้รับฟังความคิดเห็น บริเวณจุดรับ-ส่งเอกสาร ศูนย์เอนเนอร์ยี่ คอมเพล็กซ์ อาคารบี ชั้น ๒๑ (๒.๕) เว็บไซต์กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ www.dmf.go.th (๒.๖) ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของรัฐบาล สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี www.gcc.go.th หรือโทรศัพท์ ๑๑๑๑ (๓) การจัดการเรื่องร้องเรียน โดยสำนักงานเลขานุการกรม กลุ่มบริหารงานทั่วไป รับเรื่องตรวจสอบ ติดตามข้อร้องเรียนจากช่องทางต่าง ๆ มีระยะเวลาการดำเนินการรับข้อร้องเรียนและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใน ๑ วัน นับจากที่ได้รับเรื่องจากช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการชี้แจงในประเด็นที่มีการร้องเรียน (๔) การติดตามและประเมินผลและการรายงานการจัดการข้อร้องเรียน สรุปผลการดำเนินการจัดการข้อร้องเรียนของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ในภาพรวมต่ออธิบดี ปีละ ๒ ครั้ง (ทุกรอบ ๖ เดือนของปีงบประมาณ)	
	ความคาดหวัง ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิต้องมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน และรัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคน ประชาชนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมและมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว **สภาพปัญหา** มาตรา ๒๕ แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐ กำหนดให้ “...บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบ	กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น...” การกำหนดเช่นนี้ อาจเกิดปัญหาในการตีความกฎหมายว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องใด เป็นการกระทบความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทำให้อาจเกิดการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในการตีความคำดังกล่าว ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ลดทอนสิทธิที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนทุกคนพึงมี โดยเฉพาะ “สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี” ซึ่งเคยมีการบัญญัติสิทธินี้ไว้ในมาตรา ๖๗ วรรคแรก แห่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐) ว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม” ซึ่งเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับประชาชน และเป็นสิทธิชุมชนที่ประชาชนร่วมกับรัฐในการทำให้สิ่งแวดล้อมที่ดีเกิดขึ้น แต่ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่สามารถตีความได้ใกล้เคียงคำว่า “สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี” **ข้อเสนอแนะ** ควรจำกัดการตีความไม่ให้กว้างเพื่อไม่ให้เกิดการตีความโดยใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ และควรกำหนดให้สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี อยู่ในหมวดของสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับสิทธิดังกล่าวทุกคน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. คาดหวังว่าประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ๒. คาดหวังว่าประเทศไทยจะมีความเหลื่อมล้ำลดลง และทุกคนมีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** คนไทยบางคน/บางกลุ่มถูกจำกัดการใช้สิทธิ์และขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และขาดโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ และการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเท่าเทียม **ข้อเสนอแนะ** เปิดโอกาสให้คนไทยทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย สามารถแสดงความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรม ที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายต่อผู้อื่นและสังคมได้	นางสาวมนต์ริสสา โรจน์วดี ภิญโญ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. สิทธิที่จะได้รับการศึกษา (ฟรี) โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอย่างต่ำจนถึงขั้นปริญญาตรี ๒. สิทธิเมื่อจบการการศึกษา จะต้องมีงานทำ และมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ๓. สิทธิในการได้รับการดูแลสุขภาพ การรักษาพยาบาล โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน ๔. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในการใช้สิทธิในการรวมตัวกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร หรือคณะอื่นๆ โดยรัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐ รวมทั้งการจัดตั้งพรรคการเมือง	พรรคสังคมประชาธิปไตยไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๕. สิทธิในการเจรจาต่อรองของลูกจ้างที่รวมตัวกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ หรือองค์การแรงงานอื่นๆ จะต้องได้รับการคุ้มครองโดยปราศจากการกีดกัน ขัดขวางทั้งทางตรง ทางอ้อม ประเด็นดังกล่าว ควรกำหนดเพิ่มเติมไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยภาพรวมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ควรเป็นไปตามหลักการของพันธกรณีทางสากล เช่นสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (บท) สิทธิเสรีภาพของแรงงานในการที่รัฐยอมรับปฏิบัติตามอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ๖. สิทธิในการเดินทาง ที่ไม่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกัก ตรวจค้น อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตำรวจตั้งด่านตรวจค้น ผู้บริสุทธิ์ ๑๐๐ คน เดือดร้อนบางครั้งจับคนทำผิดไม่ได้ (เพราะไม่มี) หรือจับได้ ๒-๓ คน แต่คนอีก ๑๐๐ คน พลอยเดือดร้อนสูญเสียทั้งเวลา สูญเสียทั้งเศรษฐกิจ บางคนจะไปโรงพยาบาล กรณีเจ็บป่วยบาดเจ็บฉุกเฉินเร่งด่วน ต้องเสียชีวิตเพราะถูกกักตรวจค้นไปโรงพยาบาลช้าทนพิษบาดแผลไม่ไหว ไม่มีใครรับผิดชอบ **สภาพปัญหา** ผู้ใช้แรงงานจำนวนมากไม่สามารถใช้สิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงานได้ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เพราะถูกนายจ้างเลิกจ้างข่มขู่คุกคาม จัดตั้งได้แล้ว เมื่อมีข้อพิพากษา (คณะกรรมการไตรภาคี) วินิจฉัยให้นายจ้างรับลูกจ้างเข้าทำงาน นายจ้างไม่ปฏิบัติตาม สุดท้ายก็ไล่ลูกจ้างออกจากงาน ทั้งที่กำลังใช้สิทธิในการเจรจาต่อรองตามขั้นตอนของกฎหมาย หรือลูกจ้างประเภทอุตสาหกรรมต่างๆ จะรวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมสหภาพแรงงานทั่วไป มีกฎหมายลูกขัดขวางการรวมตัวกัน ทำให้ฝ่ายลูกจ้างไม่สามารถใช้สิทธิของตน รวมตัวกัน ให้สอดคล้องกับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่นายจ้างสร้างขึ้นมาได้ (สรุปคือขัดขวางการใช้สิทธิเสรีภาพการรวมตัวจัดตั้งองค์การลูกจ้างของคนงาน)	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ให้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยไม่ออกกฎหมายลูก ให้มีการละเมิดสิทธิดังกล่าวข้างต้นได้	
	สิทธิและเสรีภพของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ๑. การไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง หรือกล่าวได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้อาจจะไม่ได้รับสิทธิและความเสมอภาคทางด้านกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐ “ มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ๒. รัฐควรออกมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ขึ้นพื้นฐาน และไม่ควรมีการตีตราและเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ ซึ่งรัฐจะต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยบัญญัติคุ้มครองโดยการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศ ที่ไม่เพียงกำหนดเฉพาะชาย หรือหญิงเท่านั้น เพื่อที่รัฐธรรมนูญจะเป็นกฎหมายแม่บทในการออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางทางเพศ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้เกิดการกำหนดแนวนโยบายและกฎหมายที่คุ้มครองประชาชาชนอย่างเสมอกัน ๓. สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นสิ่งที่รัฐต้องคำนึงถึงในการตรากฎหมาย และไม่ควรมีประชาชนคนใดถูกกีดกันในส่วนของสิทธิและเสรีภาพ ไม่ว่าคนกลุ่มนั้นจะมีความแตกต่างในเรื่องของถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือด้วยเหตุอื่น ๆ ใด โดยในส่วนนี้เป็นส่วนที่เกี่ยวข้อง	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยอยู่จำนวนหลายฉบับ หนึ่งในนั้นคือในส่วนของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ส่งเสริมประเด็นสิทธิมนุษยชนของบุคคล และกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศ มีความเห็นว่า กลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตของตนและควรส่งเสริมให้ใช้บัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งจัดทำให้เป็นแม่แบบในการออกกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศในรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ๔. ควรเพิ่มคำว่าเพศวิถี๑ในเนื้อหารัฐธรรมนูญ เป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิและเสรีภาพตามหลักนิตินัย อันจะไม่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลทุกรูปแบบ รวมไปถึงการออกนโยบายและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน และเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายของบุคคลอย่างแท้จริง	
	ความคาดหวัง กรมทรัพยากรน้ำบาดาลมองภาพหวังหรือคาดหวังต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่าประชาชน ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดคุ้มครองไว้เฉพาะ และการใดที่มิได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญ ประชาชนสามารถทำการนั้นได้ แต่การกระทำดังกล่าวจะต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และประชาชนทุกคนต้องรู้สิทธิและเสรีภาพของตนเองตามที่กล่าวมาข้างต้น	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประชาชนใช้สิทธิและเสรีภาพไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ **ข้อเสนอแนะ** หน่วยงานรัฐต้องสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สิทธิเสรีภาพต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างยั่งยืน และบังคับใช้กฎหมายกับผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนอย่างจริงจัง หน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดทำการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อกฎหมายและขั้นตอนในกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและเสรีภาพของตนเองอย่างถูกต้องและชัดเจน	
	สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับใช้เพื่อกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ หากมนุษย์ปราศจากสิทธิและเสรีภาพ การกำหนดวิถีชีวิตของคนย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ต้องถูกแทรกแซงจากผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ปกครองรัฐ ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ	สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๕ – ๔๙ แต่ทั้งนี้การมีสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น	กรมบังคับคดี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐควรทำความเข้าใจและให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่าตามกฎหมายรัฐธรรมนูญประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดบ้าง และหากประชาชนถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ทั้งนี้ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคสาม กำหนดไว้นอกจากนี้บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีคำวินิจฉัยว่าการการทำนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ กำหนดไว้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี รัฐควรทำความเข้าใจกับประชาชนว่าแม้ประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่สิทธิและเสรีภาพนั้นก็ต้องไม่ไปละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วยมิเช่นนั้นแล้วจะทำให้การกระทำนั้นเป็นความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้	
	ความคาดหวัง สิทธิเสรีภาพของประชาชนในภาพที่ควรจะเป็น จะต้องยึดโยงกับเสรีภาพภราดรภาพ เสมอภาคที่นานาอารยะประเทศใช้กันอย่างสากลและเป็นต้นแบบของระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ในสังคมโลกมาเป็นแบบอย่างที่มีมาตรฐานยึดโยงได้ ด้วยการที่มีสังคมที่ได้รับการดูแลจากภาครัฐมากขึ้น การนำเงินงบประมาณประจำปีไปใช้จ่ายในการลงทุนนั้น ให้นำไปใช้จ่ายและเกิดการเคลื่อนของระบบเศรษฐกิจรากฐานอย่างแท้จริงและทันต่อเวลาของการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ อย่ามุ่งหมายหรือยึดโยงต่อหน่วยหรือองค์กรภาครัฐเป็นสำคัญเพราะนั่นไม่ใช่คำตอบของการใช้งบประมาณแผ่นดิน	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประเทศตกอยู่ในมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามายึดอำนาจซึ่งเรียกว่า" คณะรักษาความสงบแห่งชาติ"และได้ใช้กลไกทางกฎหมายด้วยการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ออกมาบังคับใช้ปกครองประเทศ และมีความคุ้มครองด้วยมาตรา ๔๔ และ ๒๗๙ อันศักดิ์สิทธิ ยากแก่การแก้ไข ประชาชนคนไทยทั้งประเทศถูกกดทับด้วยอำนาจอันมิชอบจากการปกครองที่ปราศจากประชาธิปไตยอันสมบูรณ์และกำจัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่ขั้นพื้นฐานเป็นต้น **ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข** ยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยภาคประชาชนที่แท้จริง อาจจะมีการเลือกตั้ง ส.ส.ร.ออกมาเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นหนทางเดียวที่ดีที่สุด ปรับและแก้ไขคณะรัฐมนตรีให้มีประสิทธิภาพและยึดโยงประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะในหมวดสามของรัฐธรรมนูญพ.ศ. ๒๕๖๐ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในมาตรา ๓๔ อันกล่าวถึงเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลซึ่งจะต้องคุ้มครองบุคคลหรือปวงชนชาวไทยในทุกมิติ โดยเฉพาะการนำเอาข้อกฎหมายจากพระราชบัญญัติอื่นๆที่เป็นกฎหมายลูกหรือกฎหมายรองมาบังคับใช้จะต้องยกเลิกไป เช่น พระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ ฯ และในมาตรา ๓๖ ของรัฐธรรมนูญ กล่าวถึงเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารซึ่งบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าทางใดๆดังที่กล่าวไปแล้ว ยังปรากฏว่ามีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาใช้บังคับ และภาครัฐนำมาบังคับใช้กับบุคคลและประชาชนซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน เป็นต้น ควรนำเอาบทบัญญัติในมาตรา ๒๙ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาใช้บังคับแทน อันถือเป็นหลักสำคัญในเรื่องนี้ที่ชัดเจนมากกว่า และให้คำนึงถึงการนำบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอันรวดเร็วในโลก	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	แห่งความเป็นจริงมาปรับใช้และประยุกต์เข้ากับการตรากฎหมายและรัฐธรรมนูญที่จะยกร่างใหม่ด้วยเพื่อรองรับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก เช่นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะเข้าถึงข้อมูลสำคัญของรัฐที่พึงจะต้องเปิดเผยอย่างชัดเจนและรวดเร็ว(Open Government)ในสิทธิต่างๆตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติ	
	ผู้ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลซึ่งอยู่ในความควบคุมของเรือนจำและทัณฑสถานในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์เท่านั้น ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวาง (นายกฤษณ์ จินดารัตน์) ได้ร้องขอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้มีการพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๙๖ (๓) ได้กำหนดบทเฉพาะเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้สิทธิเลือกตั้งว่า “บุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง” โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ได้นิยามของคำว่าผู้ต้องขัง หมายความรวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก ดังนั้น บุคคลผู้ที่ถูกคุมขังตามหมายศาลหรือควบคุมตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมถูกตัดสิทธิตามบทบัญญัติเฉพาะดังกล่าวเช่นกัน	สำนักงานกิจการยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่โดยเท่าเทียมกัน แต่การแสดงออกซึ่งมีสิทธิและเสรีภาพนั้น ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย เป็นการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ ยึดถือประโยชน์	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่ยุยงปลุกปั่นหรือสื่อสารด้วยข้อความอันปราศจากความจริง เพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือแตกแยกในสังคม และการใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น อยู่บนพื้นฐานของความสุจริต เป็นไปตามครรลองครองธรรม และศีลธรรมอันดีที่พึงปฏิบัติ **ข้อเสนอแนะ** ๑. หน่วยงานรัฐต้องมีการดำเนินการสื่อสารและทำความเข้าใจกับประชาชนและผลงานสำคัญของรัฐบาลทั้งที่ได้ดำเนินการทำไปแล้ว อยู่ในระหว่างดำเนินการ และมีแผนที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคตเปิดโอกาสการมีส่วนร่วม มีการรับฟังความคิดเห็น มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการทำโครงการขนาดใหญ่ในพื้นที่และชุมชนอย่างเข้มข้น เพื่อลดปัญหาข้อขัดแย้งที่จะนำไปสู่การชุมนุมเรียกร้องต่าง ๆ อีกทั้งควรต้องส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน ๒. ตามที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางหลักการไว้ ในหมวด ๓ มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้วการใดที่มิได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ๓. รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างภาครัฐและประชาชน การกำหนดแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว เพื่อทำให้ประชาชนรู้สึกว่า สิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม และรัฐให้ความสำคัญกับการแสดงออกซึ่งมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ในหมวด ๓ ในมาตรา ๔๑ (๑) บัญญัติว่า บุคคลและชุมชนย่อมมี	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สิทธิ์ “ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” และในหมวด ๕ มาตรา ๕๙ บัญญัติว่า “รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก” ๔. รัฐต้องอำนวยสะดวกและเปิดเผยข้อมูลในกรณีที่ข้อมูลนั้นกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พร้อมปรับปรุงการบริการด้านการเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐเพื่อรองรับการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสอดคล้องตามที่กฎหมายกำหนด ๕. หากทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของตนเอง การปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบตามกรอบของกฎหมาย และอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความเคารพและเข้าใจซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ลดปัญหาและความรุนแรงของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปได้	
	มีความเหมาะสมในหลักการและเหตุผลรวมทั้งสาระสำคัญแล้ว ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของกรมปศุสัตว์แต่ประการใด	กรมปศุสัตว์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีการบัญญัติสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านต่าง ๆ ไว้ค่อนข้างที่จะครอบคลุมในทุกประเด็นของสิทธิและเสรีภาพที่มีความสำคัญตามพันธกรณีสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้ว อย่างไรก็ตามยังคงมีบางประเด็นที่ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม เช่น สิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	นอกจากนั้นคาดหวังให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมและสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเข้าเป็นภาคี ๒. ปัจจุบันยังคงเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนประชาชน เนื่องจากการตีความเงื่อนไขของการจำกัดเสรีภาพอย่างกว้างขวาง เช่น เพื่อเหตุจำเป็น เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ เป็นต้น ซึ่งเหตุในการจำกัดสิทธิดังกล่าวอาจจะยังไม่ได้สัดส่วนในการรักษาสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชนและเหตุผลความจำเป็นหรือความมั่นคงของสาธารณะ แต่ในทางกลับกันบางครั้งประชาชนก็ใช้สิทธิเป็นข้ออ้างความชอบธรรมที่เกินกว่าเหตุและอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย จึงทำให้เกิดการปะทะ หรือสถานการณ์ตึงเครียดระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ ๓. สิทธิและเสรีภาพบางประการที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังไม่ได้การรับรองเป็นกฎหมายทำให้สิทธิดังกล่าวมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดได้ง่าย เช่น การทรมาน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ๔. สิทธิมนุษยชน สิทธิ และเสรีภาพของประเทศไทย มักถูกจับตามองและถูกซักถามจากเวทีระหว่างประเทศเสมอ ซึ่งสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของไทยถูกประเมินโดยมาตรฐานสากล และถูกจัดลำดับอยู่ในประเทศที่มีความท้าทายและต้องพัฒนาในหลาย ๆ เรื่อง เช่น รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเคยมีการจัดอันดับประเทศไทยอยู่ Tier ๓ หรือกรณีสหประชาชาติจัดไทยอยู่ในกลุ่ม ๓๘ ประเทศ ทีมีพฤติกรรมที่น่าละอายในการตอบโต้หรือข่มขู่ผู้ที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยการจัดอันดับเหล่านี้นอกจากจะส่งผลกระทบในเชิงลบให้กับประเทศไทยแล้ว ยังส่งผลในด้านการค้าระหว่างประเทศด้วย เนื่องจาก	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประเทศต่าง ๆ มักอ้างข้อบกพร่องทางด้านสิทธิมนุษยชนเป็นเงื่อนไขทางการค้าทำให้ประเทศไทยมักเสียสิทธิพิเศษทางการค้าอยู่เสมอ ๕. ควรเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งการทำหน้าที่พลเมืองที่ดี และการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตีความเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เกิดความสมดุล ๖. ควรดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ๗. ควรออกกฎหมายที่จะเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่น ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ...	
	ความคาดหวัง ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลย นักโดทาเด็ดขาด หรือบุคคลอื่นซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้เข้าสู่กระบวนการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ หรือผู้ถูกคุมความประพฤติ ได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลย นักโทษเด็ดขาด หรือบุคคลอื่นที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ กำหนดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติภายใต้การคุมความประพฤติของพนักงานคุมประพฤติ ตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติเป็นประชาชนที่ต้องได้รับการคุ้มครองมีสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งมาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม	กรมคุมประพฤติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การป้องกันหรือขนัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเท่าที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น” ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ ควรมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพเฉกเช่นประชาชนทั่วไป ควรมีการเปิดกว้างให้บุคคลเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐได้ เท่าที่สามารถจะเปิดโอกาสให้ได้ **สภาพปัญหา** ปัจจุบัน ยังมีกฎหมายที่จำกัดและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของผู้ถูกสืบและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ การไม่ยอมรับในตัวบุคคลดังกล่าวทั้งภาคเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ หากบุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้ประกอบอาชีพก็อาจหวนกลับไปกระทำความผิดอีก สร้างปัญหาให้กับประเทศ ความไม่ปลอดภัยต่อสังคม **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการรับผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติเข้าทำงานในสถานประกอบการ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตลอดจนป้องกันอาชญากรรม	
	ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน สมควรตั้งอยู่บนพื้นฐาน ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมายเท่านั้น ปัจจุบันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดสิทธิโดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ ควรให้มีกฎหมายกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเสรีภาพภายใต้ขอบเขต	กรมกิจการเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐต้องรับรองและคุ้มครองให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยเท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ	สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สิทธิเสรีภาพส่วนปัจเจกชนได้รับการส่งเสริม แต่ต้องไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และของชุมชน / สังคม **สภาพปัญหา** การแสดงออกของสิทธิเสรีภาพของประชาชนมักจะถูกมองในแง่ลบ **ข้อเสนอแนะ** - สิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบควรมาควบคู่กัน รัฐควรส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและทำความเข้าใจกับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย - ในขณะที่ประชาชนและชุมชนควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อการแสดงความคิดเห็น และมีความเข้าใจในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ควรได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ สิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และประชาชนควรได้รับทราบถึงสิทธิและเสรีภาพของตนอย่างทั่วถึง มีการเสริมสร้างจริยธรรมให้กับสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า สิทธิของชุมชน ประชาชนและองค์กรหากเปิดกว้างมากขึ้นอาจเป็นผลดีต่อการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐการตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งหน่วยงานของรัฐก็ต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้อำนาจภายใต้หลักธรรมาธิบาล แต่อย่างไรก็ดีหากให้สิทธิ	กรมโรงงานอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มากเกินสมควรก็จะล่วงล้ำการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้การปฏิบัติหน้าที่อาจไม่บรรลุผลตามกฎหมาย ประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย ข้อกำหนด หลักหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ **สภาพปัญหา** ได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนเป็นจำนวนมาก บางกรณีประเด็นร้องเรียนไม่มีเหตุผลเพียงพอ อาจทำให้รัฐต้องใช้เวลาและบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน และอาจทำให้เจ้าหน้าที่รัฐถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งบุคคลอื่น ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ตนมีมากพอ และเมื่อถูกลิดรอนสิทธิ และเสรีภาพก็ไม่ทราบว่ามีหน่วยงานใดให้ความช่วยเหลือได้ เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน จึงควรมีหน่วยงานหรือบุคลากรที่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนมากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนมากขึ้น และให้ประชาชนได้ทราบว่ามีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ **ข้อเสนอแนะ** - การแก้ไขรัฐธรรมนูญควรเป็นประโยชน์กับทุกภาคส่วน - ควรกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิของประชาชน ชุมชน และองค์กรให้เหมาะสม	
	ความคาดหวัง - คาดหวังว่าสิทธิจะมีความเท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมายเดียวกัน และประชาชนจะได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน - เสรีภาพ ความต้องการขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับการส่งเสริมและคุ้มครอง ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ปัจจุบันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่มีความเท่าเทียมกัน - คนยากจนเสียสิทธิในการมีอากาศหายใจ ไม่เท่าคนรวย - คนยากจนเสียสิทธิในการบริการทางการแพทย์ ไม่เท่าคนรวย - คนยากจนเสียสิทธิในการได้รับการศึกษา ไม่เท่าคนรวย	
	รัฐธรรมนูญในส่วนของสิทธิและเสรีภาพของปวงชนไทยได้กำหนดหลักการในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ครบถ้วนในทุกด้าน รัฐจะสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกลไกทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องให้ผลในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และในขณะเดียวกันรัฐต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญด้วย	กรมการค้าต่างประเทศ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมเป็นธรรม และเสมอภาคกันโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีในสังคม และไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ “การใดที่มิได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้...” “การใด” ที่รัฐธรรมนูญไม่ได้ห้ามไว้บุคคลก็มีเสรีภาพ แต่การกระทำที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เห็นว่าเป็นการบัญญัติในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพที่ครอบคลุมและเหมาะสมแล้ว	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง กำหนดให้มีการรองรับประเด็นเรื่องสิทธิชุมชนในการส่วนร่วมของรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อม ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต รวมถึงการที่สิทธิของชุมชนได้รับความคุ้มครองในการฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพไว้แต่รัฐไม่สามารถจัดให้ประชาชนทุกคนได้รับสิทธิและเสรีภาพได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนบางส่วนได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับความไม่เป็นธรรม **ข้อเสนอแนะ** การกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ แต่การที่ไม่ได้กำหนดข้อจำกัดของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ว่ามีมากน้อยเพียงใดก็อาจก่อให้เกิดปัญหาของหน่วยงานของรัฐ	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกทางฐานะ **สภาพปัญหา** การเลือกปฏิบัติของทางภาครัฐ มีการแบ่งแยกคนทางฐานะอย่างชัดเจน และระบบทางการศาลไม่มีความยุติธรรม	สมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จังหวัดพิษณุโลก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับให้ชัดเจนและยุติธรรม	
	๑. ควรให้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนตามความเหมาะสม โดยให้ครอบคลุมถึงทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ๒. ทุกชุมชนควรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ๓. ยังคงมีปัญหาการเข้าถึงการบริการสาธารณะและสวัสดิการที่ไม่เท่าเทียมกัน ๔. ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกัน ๕. รัฐพึงบริการสาธารณะและสวัสดิการขั้นพื้นฐานโดยให้ครอบคลุม ทั่วถึงและเสมอภาคกัน ๖. รัฐควรจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น การเข้าถึงประวัติการรักษาพยาบาลของตนเองเป็นต้น	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑.. สิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีไม่ได้รับการรับรองไว้อย่างชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ๒. ควรรับรอง “สิทธิในการมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี” ในทำนองเดียวกับมาตรา ๖๗ วรรคหนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เนื่องจากเป็นหน่วยงานทางการศึกษา จึงขอให้ความเห็นโดยเน้นไปที่สิทธิในการศึกษาเป็นสำคัญ โดยมหาวิทยาลัยเห็นว่า สิทธิในการศึกษาโดยเฉพาะสำหรับ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เด็กและเยาวชนควรเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีเมื่ออยู่ในดินแดนของราชอาณาจักรไทย **สภาพปัญหา** การศึกษามิใช่สิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยแต่อยู่ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาว่าด้วยขอบเขตเนื้อหาแห่งสิทธิและการบังคับใช้สิทธิ เช่น รัฐมีหน้าที่เพียงใดในกรณีของสถานศึกษาเอกชนและมีความสัมพันธ์เช่นไรกับสถานศึกษาเอกชน **ข้อเสนอแนะ** ควรรับรองสิทธิในการศึกษาไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย	
	ภาครัฐต้องมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลภาคธุรกิจที่ได้จากการบันทึกพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชน ๑. ต้องไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นส่วนตัวหรือระบุตัวตน เพื่อที่ภาครัฐจะได้ทราบพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อกำหนดนโยบาย และมาตรการที่เหมาะสมต่อไป ๒. ประชาชนหรือผู้บริโภคไม่มีโอกาสทราบข้อมูลเชิงโครงสร้างที่ภาคธุรกิจเก็บรวบรวมจากพฤติกรรมของประชาชน (ลูกค้า) ๓. ข้อมูลด้านดัชนีเศรษฐกิจการค้า เป็นงานวิชาการเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่เผยแพร่ ดังนี้ภาคธุรกิจควรต้องเปิดเผยข้อมูลในภาครัฐ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการนำไปใช้วิเคราะห์และกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้อย่างตรงประเด็นและทันท่วงที	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรกำหนดแนวนโยบายที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานที่ประชาชนพึงมีและได้รับอย่างเต็มที่ภายใต้กฎหมายรับรองและคุ้มครอง อาทิเช่น สิทธิที่เป็นสิทธิเฉพาะบุคคล ซึ่งได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในเคหะสถาน สิทธิในครอบครัว สิทธิในการประกอบอาชีพ และ สิทธิในชื่อเสียงและเกียรติยศ สิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน หมายถึง สิทธิที่มีเจ้าของมีอยู่ในทรัพย์สินนั้นโดยการถือกรรมสิทธิ์และสามารถใช้ประโยชน์ใดๆได้ ตามที่เจ้าของทรัพย์สินต้องการ เช่น มีสิทธิในการให้ผู้อื่นเช่าบ้าน มีสิทธิในการขายที่ดินของตน ฯลฯ โดยการใช้สิทธิของบุคคลเป็นไปภายใต้ขอบเขตโดยมิอาจกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น เสรีภาพของประชาชนไทยอันพึงมี ได้แก่ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในเคหะสถาน เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์ และพรรคการเมือง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการส่งข่าวสารที่ชอบโดยกฎหมาย	กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพที่มีอยู่จริง มิใช่เป็นเพียงบทบัญญัติว่ามีอยู่แต่มีข้อยกเว้นมาครอบไว้ ทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่มีอยู่จริง การออกบทบัญญัติในส่วนนี้มีข้อยกเว้น คือในมาตรา ๒๕ นั้นประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพ “ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ซึ่งในส่วนนี้นอกจากจะมีข้อจำกัดเดิมอยู่แล้วยังคงมีในส่วนที่ขีดเส้นใต้เพิ่มขึ้นมาจากบทบัญญัติที่เคยบัญญัติไว้ในฉบับอื่น ๆ อีก ซึ่งทำให้ทุกอย่างสามารถนำไปจำกัดสิทธิ	พรรคชาติไทยพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของประชาชนได้ เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวตีความไว้กว้าง จึงเสนอให้ตัดบทบัญญัติที่ว่า “เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย” ออก นอกนั้นให้คงไว้ เพื่อเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เกิดขึ้นจริงเป็นรูปธรรม ไม่ใช่มีอยู่แต่ในบทบัญญัติเท่านั้น ตามข้อจำกัดที่ได้กล่าวไว้แล้ว	
	ประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญกำหนดเนื้อหาในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ แต่ยังมีการออกกฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแต่ละฉบับ เช่น การชุมนุมโดยปราศจากอาวุธจะต้องขออนุญาต เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** ๑. การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมของรัฐ ควรได้รับการลงโทษ ๒. การแต่งตั้งผู้นำ องค์กรที่บังคับใช้กฎหมาย เช่นอธิบดี ปลัดกระทรวง จะต้องผ่านการคัดกรองจากคณะกรรมการที่มาจากหลากหลาย รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบเมื่อมีการกระทำผิดเท่านั้น	พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สิทธิการได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ ๑. ควรจะเป็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง ปราศจากการครอบงำด้วยอำนาจแอบแฝงเชิงฉ้อฉลด้วยอำนาจรัฐ ตัวบทกฎหมายที่ออกมาเพื่อป้องปราบประชาชน เช่น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สิทธิอย่างเสมอภาคแก่บุคคลในการรักษาพยาบาลขั้นปฐมภูมิที่รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตามนโยบายของรัฐบาลประยุทธ ๑ : ว่าหลักการ ๓ ประการ คือ	พรรคพลังสังคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ก. ความเท่าเทียม การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าต้องทำให้เกิดความเท่าเทียม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ยังเป็นความเพ้อฝัน ข. ประสิทธิภาพ มุ่งพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าแต่ประชาชนรากหญ้า เข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง ประชาชนบางคนยังไม่ทราบเกี่ยวกับสวัสดิการการช่วยเหลือเรื่องการรักษาพยาบาลของรัฐบาล จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการรักษาได้และไม่ทำการรักษาพยาบาล เนื่องจากยากแพง เกินกว่ารายได้ประชาชน ค. การมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในทุกระดับตามแนวทางประชารัฐ เพื่อจะลดความเจ็บป่วยที่ไม่จำเป็น คำถามที่ต้องการคำตอบ ไม่มีประชาชนคนใดอยากป่วย อยากมีโรคภัยไข้เจ็บจะให้มีส่วนร่วมเช่นใด แผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณะสุขที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ ในหัวข้อระบบประกันสุขภาพเป้าหมาย ๒๐ ปี ระบุตอนหนึ่งว่า “และมีการร่วมรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายตามกำลังความสามารถในการจ่าย” ซึ่งหมายถึงว่าต้องการให้ประชาชนร่วมจ่ายตามเศรษฐานะของตนเอง แนวทางการแก้ไขปัญหาการเมืองเกี่ยวกับการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นฝ่ายรัฐบาล ควรพิจารณาจากรัฐบาลก่อนว่าอย่างไรถูก อย่างไรผิด และแก้ปัญหาให้ถูกจุด มีความยุติธรรมกับประชาชนทุกคน สร้างความเท่าเทียมกันในสังคม ไม่เอื้อประโยชน์ให้พวกพอง ไม่ตัดสินคดีเดียวกันแบบสองมาตรฐาน เพราะเป็นการสร้างความหน้าเชื่อถือในการทำงานของรัฐบาล ปัจจุบันสื่อออนไลน์มีความรวดเร็วมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงง่าย ทำให้ประชาชนรับรู้ข่าวสาร และการทำงานของรัฐบาล	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีกฎระเบียบตามกฎหมายที่มอบหมายให้ในด้านการสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามขอบเขตที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้สิทธิแก่ประชาชนในด้านการร้องเรียนผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ที่มีผลกระทบต่อสัตว์เลี้ยงของประชาชน สัตวแพทย์สภาควรพิจารณาการประเมินความเสี่ยงทั้งต่อผู้ประกอบวิชาชีพและเจ้าของสัตว์ผู้ร้องเรียน โดยดำเนินการอ่านหนังสือของสัตวแพทย์สภาให้มากขึ้น	สำนักงานสัตวแพทยสภา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ควรมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ควรเปิดโอกาสให้คนไทยทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย สามารถใช้สิทธิ และมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่กระทบสิทธิ หรือไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายต่อผู้อื่น และมีนโยบายหรือมาตรการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ และการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเท่าเทียม	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การกำจัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพ รัฐธรรมนูญมาตรา ๔๐ ควรเพิ่มเติม เหตุแห่งการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพให้มีในส่วนของการคุ้มครองความปลอดภัยสาธารณะด้วยเนื่องจากสภาพการปัจจุบันกฎหมายวิชาชีพทั้งหลายจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพให้กระทำได้เฉพาะผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่าง ๆ โดยมีเหตุผลเพื่อความปลอดภัยสาธารณะเป็นหลัก	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สภาพปัญหา ๑. แม้วารัฐธรรมนูญแหงราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ มีขอความตอนหนึ่งวา “การใดที่มิไดหามหรือจำกัดไวในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลยอมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นไดและไดรับความคุมครองตามรัฐธรรมนูญ” แตในการ	สภาเภสัชกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ตรากฎหมายนั้นมีขอบเขตการจำกัดเสรีภาพอยางกวางขวาง โดยไมคำนึงถึงความรัฐธรรมนูญแหงราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖ ที่กำหนดวา “การตรากฎหมายที่มีผลเปนการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตองเปนไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไวในรัฐธรรมนูญ” การตรากฎหมายที่จำกัดเสรีภาพอยางกวางขวางสวนหนึ่งมีการตีความตามรัฐธรรมนูญแหงราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖ วา การตรากฎหมายตองเปนไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งถามีเงื่อนไขหามหรือจำกัดตามมาตรา ๒๕ แลว ก็สามารถทำได ๒. มาตรา ๔๑(๑) บุคคลและชุมชนยอมมีสิทธิไดรับทราบและเขาถึงขอมูลหรือขาวสารสาธารณะในครอบครองของหนวยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ แตในทางปฏิบัติติดตามความขอมูลขาวสารของหนวยงานรัฐไดยาก ไมมีการเผยแพรไมสามารถทราบวาเผยแพรแลวหรือไม หรือเผยแพรไวที่ใด ตัวอยางเชน (๑) รางกฎหมาย รางกฎหมายบางฉบับเผยแพรที่ www.lawamendment.go.th (ซึ่งหลายครั้งก็ไมสามารถเปดเว็บไซตนี้ไดอีก) บางฉบับเผยแพรเฉพาะที่เว็บไซตของหนวยงานนั้น บางฉบับหนวยงานนั้นก็ไมไดเผยแพรตอสาธารณะมีเพียงเผยแพรเฉพาะกลุมที่ตองการรับฟงความเห็นเทานั้น (๒) มติคณะกรรมการภายใตกฎหมายที่เกี่ยวของกับผลิตภัณฑสุขภาพไมมีการเผยแพรสูสาธารณะผานเว็บไซต หากตองการขอดูตองปฏิบัติตามพระราชบัญญัติขอมูลขาวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งตองเสียเวลาเดินทางมาที่หนวยงาน และไมมีหลักประกันวาจะไดดูขอมูลนั้น (๓) กอนการทำขอตกลงการคาตาง ๆ ประชาชนไมทราบขอมูลวาหนวยงานของรัฐมีขอมูลใดประกอบการพิจารณาบาง เนื่องจากหนวยงานของรัฐมีการรวบรวมขอมูลเฉพาะบางกลุมเทานั้น ไมมีเอกสารฉบับเต็มใหพิจารณา	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. มีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ๒. กำหนดเว็บไซต์หรือช่องทางการเผยแพร่รางกฎหมายให้ชัดเจน ๓. มติคณะกรรมการต่าง ๆ หรือขั้นตอนกอนการทำขอตกลงทางการค้าต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านทางสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีที่สามารถเผยแพร่โดยที่ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐	
	ความคาดหวัง ประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิในการไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว สิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก สิทธิของผู้บริโภคในการรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของผู้เป็นมารดา บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปี และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ ประชาชนควรมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาเสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น และเสรีภาพในทางวิชาการ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เสรีภาพการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชาชนและชุมชนควรมีสิทธิเกี่ยวกับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ สิทธิเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ความเป็นอยู่ของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการของชุมชน ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนควรมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ **สภาพปัญหา** ขาดความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ การใช้สิทธิเกินหน้าที่ การเข้าไม่ถึงสิทธิที่ควรได้รับ เสรีภาพมีมากจนเกิดความวุ่นวายเพราะไม่เคารพสิทธิผู้อื่น **ข้อเสนอแนะ** สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึก สร้างการเข้าถึง ใช้เสรีภาพอย่างมีขอบเขต และรู้จักหน้าที่ ซึ่งต้องมีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ปฐมวัย จนบรรลุนิติภาวะ	
	- ควรเป็นเพียงสิ่งที่ยืนยันสิทธิที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ใช่ เขียนสิทธิในกฎหมายและสร้างข้อยกเว้นไว้จำนวนมาก - สิทธิเสรีภาพถูกจำกัดด้วยข้อยกเว้น เช่น กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ เปิดช่องให้มีการใช้กฎหมายลำดับรอง เช่น พระราชบัญญัติความมั่นคง ๕๑ มาบังคับใช้เพื่อจำกัด สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงกว่า - กลไกสถาบันต้องยืนยันสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ เหนือกฎหมายลำดับรอง - แก้ไข มาตรา ๔๗ ตัดคำว่า “ผู้ยากไร้” ออก เพื่อให้สิทธิในการเข้าถึงการบริการสุขภาพเป็นของ “ทุกคน” - แก้ไข มาตรา ๕๔ เรื่องหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาต้องครอบคลุม ๑๒ ปี “ตั้งแต่” วัยเรียน ไม่ใช่ “ก่อน” วัยเรียน (๑๕ ปี)	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชาชนควรได้รับสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยรัฐจะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิด สิทธิและเสรีภาพบางประการยังมีการละเมิดอยู่ตลอดเวลา เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายกรณีถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทรมานระหว่างการถูกควบคุมตัว หรือเสรีภาพในการแสดงความเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การใช้เสรีภาพดังกล่าวละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านทางระบบอินเตอร์เน็ตและการสื่อสารสังคมออนไลน์ หรือสิทธิเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประชาชนมักจะถูกละเมิดสิทธิและต้องแบกรับความเสียหายที่เกิดขึ้น รัฐควรมีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิผล	กรมธนารักษ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สิทธิและเสรีภาพของประชาชน อยู่ภายใต้ความเป็นจริงตามหลักธรรมชาติ สิทธิเสรีภาพของใครก็ล้วนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและศีลธรรม รู้หน้าที่ต่อผู้อื่นต่อส่วนรวม ลด ละ เลิก ความเห็นแก่ตัว **สภาพปัญหา** คนมีความเห็นแก่ตัว ไม่ลดละต่อบาปมากมายเหลือเกิน	สมาคมมวยไทยท้องถิ่นและนานาชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	มาตรา ๒๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ควรยกเลิกและบัญญัติใหม่ โดยยกเอาความในมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือความในมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาทั้งหมด และเพื่อให้การออกกฎเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง กล่าวคือสามารถตรวจสอบได้โดยง่ายกว่าการออกกฎขัดหรือแย้งกัน	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่ จึงควรเพิ่มความในวรรคสามของมาตรา ๒๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยยกเอาความในมาตรา ๒๙ วรรคสาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือมาตรา ๒๙ วรรคสาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาทั้งหมด	
	เป็นไปตามบริบทที่ประชาชนมีอยู่ในชุมชน การกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพควรมีการแสดงความคิดเห็นกับประชาชน และนำความคิดเห็นของประชาชนไปเป็นข้อมูลในการกำหนดอย่างจริงจังและจริงใจ **สภาพปัญหา** อาจมีส่วนงานทางราชการได้ออกกฎ ระเบียบ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในฐานะสมาชิกสหกรณ์ในบางเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของการกำกับดูแลระบบสหกรณ์	ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. ต้องให้สิทธิประชาชนเป็นใหญ่กว่ารัฐ ไม่มีเงื่อนไขการจำกัดสิทธิเสรีภาพด้วยเหตุ “ความมั่นคงของรัฐ” ไม่ถูกจำกัดด้วยกฎหมายที่ออกภายหลัง ๒. ประเด็นรัฐสวัสดิการ ต้องสร้างหลักประกันรายได้ หลักประกันด้านสุขภาพ หลักประกันด้านการศึกษา คำนึงถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐอย่างเสมอกัน โดยไม่แบ่งแยกตามฐานะ ๓. ประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ต้องคุ้มครองผู้ถูกจับกุมไม่ให้ถูกควบคุมตัวเกิน ๔๘ ชั่วโมง ต้องได้สิทธิประกันตัว สิทธิเข้าถึงทนายความ และมีหลักประกันความเป็นอิสระของศาล โดยไม่แบ่งแยกตามฐานะ	คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๔. พัฒนาประเด็นสิทธิชุมชน ต้องคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิชุมชน และการมีที่อยู่อาศัย สิทธิในที่ดินทำกิน สิทธิในการเข้าถึงแหล่งอาหารที่ปลอดภัย สิทธิในการผลิตและการตลาดที่เท่าเทียม ๕. การพัฒนาสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ต้องให้มีสิทธิของประชาชนที่จะเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่จำกัดอายุ สิทธิการต่อต้านการยึดอำนาจโดยไม่ชอบ รวมทั้งการปฏิรูปกองทัพให้อยู่ใต้อำนาจพลเรือนด้วย	
	บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินการใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใด บุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ปัจจุบันประชาชนทราบ และเข้าใจสิทธิและเสรีภาพของตนเองมากขึ้น อย่างไรก็ดี ยังมีบางเรื่องที่ประชาชนยังไม่ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับเอกชน หรือเอกชนกับเอกชนด้วยกันเอง	กรมการขนส่ง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐควรให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานที่ประชาชนพึงมี โดยการใช้สิทธิของบุคคลเป็นไปภายใต้ขอบเขตโดยมิอาจกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น	กรมหม่อนไหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิในการที่จะมีร่างกายที่แข็งแรงโดยการมีเสรีภาพในการออกกำลังกายภายในสถานที่ออกกำลังกายต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกันอันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับร่างกายเป็นวิถีชีวิตเพื่อสุขภาวะที่ยั่งยืน	กรมพลศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นเสียง เป็นทั้งคำบรรยาย (ตัวหนังสือ และภาษามือการใช้ล่ามได้ทุกสถานการณ์ ไม่ควรมีข้อจำกัด	นายวิทยุต บุนนาค (สมาคมคนหูหนวก) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ให้รัฐจัดบริการในด้านการศึกษา อาชีพ สถานพยาบาลและความเป็นพลเมืองเป็นสิทธิที่คนพิการเข้าถึงได้ โดยถ้ากำหนดให้เป็นหน้าที่คนพิการในการรักษาสิทธิ **สภาพปัญหา** ๑. รัฐไม่จัดให้มีสิทธิในการเข้าถึงในความต้องการพื้นฐานของรัฐให้ดีพอ ๒. คนพิการไม่ตื่นตัวในการรักษาสิทธิของตน **ข้อเสนอแนะ** หมวด ๖ เพิ่มให้รัฐจัดให้เสนอนโยบายคนพิการด้านการศึกษา อาชีพ สถานพยาบาล หมวด ๑๒ เพิ่มให้จัดตั้งองค์กรอิสระ เป็นองค์กรคนพิการ เพื่อ - กำกับดูแลให้สมาคมที่เกี่ยวข้องกับคนพิการได้ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายรัฐ - เป็นสื่อกลางประสานรอยร้าวปัญหาภายในสมาคมคนพิการ - เป็นผู้ประสานงานในการดำเนินการ หรือเดินเรื่องในคดีสำคัญ - ศึกษา วิเคราะห์ ติดตามปัญหาคนพิการ เสนอแนวแก้ไข จัดทำเรื่องยุทธศาสตร์คนพิการให้รัฐ - มีทุนสนับสนุนคนพิการในการดำเนินการ	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา รัฐบาลจะไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ แต่รัฐก็ไม่ส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะสิทธิในการตรวจสอบการกระทำของรัฐ	มหาวิทยาลัยพายัพ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- สิทธิเสรีภาพส่วนปัจเจกชนควรได้รับการส่งเสริม แต่ต้องไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และของชุมชน/สังคม - การแสดงออกของสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะถูกมองในแง่ลบ - สิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบควรมาควบคู่กัน รัฐควรส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและทำความเข้าใจกับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย - ในขณะที่ประชาชนและชุมชนควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่อการแสดงความคิดเห็น และมีความเข้าใจในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	มาตรา ๕๐ ให้ผู้ต้องขังมีหน้าที่ตาม มาตรา ๕๐ (๗), มาตรา ๙๖ (๓), มาตรา ๙๘ (๖) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ มาตรา ๙๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย มาตรา ๙๘ บุคคลผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล	กรมราชทัณฑ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- สิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องมีการบัญญัติรับรองที่มีความชัดเจนและมีผลในทางปฏิบัติ - มีการเพิ่มเติมข้อความ ไม่ชัดเจนแน่นอน ทำให้เกิดปัญหาในการตีความที่สามารถทำให้ก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เช่น ประโยคคำว่า “เหตุอย่าง	มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ธานี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	อื่นที่กฎหมายบัญญัติ” “ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” “ความมั่นคงของรัฐ” “ความปลอดภัยของรัฐ” และข้อความเหล่านี้เป็นเหตุให้รัฐตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง	
	การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญควรมีความชัดเจน มั่นคง และแน่นอน บทบัญญัติไม่ควรเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพมากจนเกินไป **สภาพปัญหา** หมวดว่าด้วยสิทธิ หลายมาตราเป็นช่วงให้รัฐสามารถอ้างความมั่นคงแห่งรัฐ และศีลธรรมอันมีมาจำกัดสิทธิได้โดยง่าย รวมทั้งการเปิดช่องให้ใช้สิทธิได้โดยกว้างตามมาตรา ๒๕ ก็มีแนวโน้มจะใช้บังคับไม่ได้ **ข้อเสนอแนะ** ๑. หากจะจำกัดสิทธิโดยความมั่นคงแห่งรัฐหรือศีลธรรมอันดี ควรตีความให้แคบที่สุดหรือกำหนดนิยามไปเลยยิ่งดี ๒. ควรย้าย การศึกษา สุขภาพ มาอยู่ในหมวดสิทธิ ๓. สร้างความมั่นคงและแนวทางในการใช้สิทธิตามมาตรา ๒๕ ให้ชัดเจนกว่านี้	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- โอกาสที่เท่าเทียม - เคารพในสิทธิและเสรีภาพของแต่ละบุคคล	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ปวงชนชาวไทย ควรมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน และรัฐย่อมต้องเป็นผู้สร้างหลักประกันนั้นให้แก่ประชาชน มิให้เกิดความเหลื่อมล้ำซึ่งกันและกัน	กรมการท่องเที่ยว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ซึ่งอย่างน้อยประชาชนควรได้รับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคล ทุกคนย่อมเสมอกันต่อกฎหมาย เช่น การได้รับการศึกษา การได้รับการรักษาพยาบาล **สภาพปัญหา** นโยบายด้านการควบคุมนักท่องเที่ยวจากภายนอกราชอาณาจักร เนื่องจากสถานการณ์ Covid ๑๙ ยังอยู่ในภาวะฉุกเกิน การดำเนินการของรัฐ อาจยังไม่ชัดเจนเพียงพอต่อการรับรู้ของประชาชน อันอาจทำให้ประชาชนเข้าใจได้ว่า สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนถูกกระทบโดยนโยบายที่ขาดความชัดเจนของรัฐ **ข้อเสนอแนะ** ควรประชาสัมพันธ์ถึงการดำเนินนโยบายดังกล่าวอย่างชัดเจน เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น ว่าสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (สิทธิในชีวิตและร่างกาย) ของตนจะไม่ถูกลิดรอนไป	
	ความคาดหวัง กำหนดสิทธิของประชาชนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ไม่ให้เกิดความวุ่นวาย จึงต้องมีการจำกัดบ้าง **สภาพปัญหา** ประชากรส่วนใหญ่ได้รับความรู้และทัศนคติด้านสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น ทั้งเป็นความรู้ในทางที่ถูกต้อง และอาจเกิดการบิดเบือน หากได้รับความรู้ที่ถูกต้องจะอยู่ภายใต้สิทธิเสรีภาพแต่หากบิดเบือน อาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย เป็นการปลุกเร้าให้เกิดความขัดแย้งในสังคม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนแนะ ประชากรในท้องถิ่นควรได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงและทราบถึงสิทธิเสรีภาพของตน เพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยก ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้และแลกเปลี่ยนให้มากยิ่งขึ้น	
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพในทางวิชาการการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ควรได้รับความคุ้มครองเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน **สภาพปัญหา** การละเมิดสิทธิในทางวิชาการ เช่น การลอกเลียนผลงานทางวิชาการ การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ **ข้อเสนอแนะ** ส่งเสริมปลูกจิตสำนึกอาจารย์ และนักศึกษาให้มีคุณธรรมจริยธรรมไม่ทำการละเมิดสิทธิในทางวิชาการ และผลงานทางวิชาการ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายเมื่อมีการละเมิดสิทธิในทางวิชาการ	มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนควรได้รับสิทธิในเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **ข้อเสนอแนะ** ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ดังนี้ ๑. การให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนอย่างทั่วถึง ๒. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ	กรมโยธาธิการและผังเมือง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจต่าง ๆ ๓. การส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชนในการลงมติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้หลายวิธี หลายระบบ บางวิธีเป็นแบบง่าย แต่บางวิธีต้องใช้เวลา ดังเช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จะต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการเพื่อให้เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น	
	ความคาดหวัง ประชาชนเป็นทรัพยากรของประเทศที่สำคัญมาก ทำให้เกิดรัฐ เกิดประเทศ การพัฒนาหรือบริหารประเทศ ต้องเข้าใจความเป็นอยู่ สภาพการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อนำมาปรับใช้ในการออกนโยบายในการบริหารประเทศ การให้สิทธิประชาชนถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะนั่นหมายความว่าได้แก้ไขปัญหาของประเทศได้อย่างแท้จริง	พิสูจน์หลักฐานจังหวัดอ่างทอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพ สุขภาพ การรักษาพยาบาล การศึกษาที่ไม่เหลื่อมล้ำกันมาในสังคม **สภาพปัญหา** ปัญหาการเลื่อมล้ำของประชาชน สิทธิและโอกาสในการรับบริการสาธารณะต่าง ๆ **ข้อเสนอแนะ** รัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจ ในแง่การศึกษา การมีงานทำ และการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพ	กองร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง - การตราและบังคับใช้กฎหมายซึ่งมีบทบัญญัติอันจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนควรทำเท่าที่จำเป็นและจะต้องจำกัดอำนาจการใช้ดุลยพินิจให้มีเท่าที่จำเป็น เพื่อความเป็นธรรม เพิ่มความเท่าเทียมและรักษามาตรฐานของการบังคับใช้กฎหมาย - เจ้าหน้าที่ของรัฐควรให้การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับสูงหรือผู้ด้อยโอกาสโดยต้องได้รับการปฏิบัติที่มีมาตรฐานเดียวกัน - ประชาชนควรมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายและได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียม - ประชาชนควรมีสิทธิในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาในชุมชนมากขึ้น - ประชาชนควรมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของภาครัฐ โดยเฉพาะเมื่อเกิดภาวะวิกฤตเร่งด่วน - รัฐเพิ่มเติมกลไกที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีสิทธิในการเรียกร้อง หรือคัดค้านการดำเนินโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ เพื่อให้มีการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม - ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความเท่าเทียมกันในระบบสวัสดิการต่าง ๆ ที่รัฐให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น สวัสดิการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาระบบการออม ระบบบำเหน็จบำนาญ และระบบการเงินฐานราก เป็นต้น - เสริมสร้างความรู้ให้กับประชาชนโดยสร้างสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกคนให้ได้มากที่สุดและทำการสร้างจิตสำนึกในการตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพในสิทธิของผู้อื่น - ควรจะมีการปลูกฝังและให้ความรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ให้เยาวชน สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ถูกต้องเพิ่มพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ เห็นควรให้ผลักดันร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... ที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการไปเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ เพื่อเป็นการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญของภาคประชาชนให้บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลคำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อตน หรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ การจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะ และในกรณีที่นโยบายสาธารณะมีผลกระทบอย่างรุนแรงหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน	
	ความคาดหวัง ควรให้สิทธิและเสรีภาพเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและทำอย่างไรให้ประชาชนใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้อง **สภาพปัญหา** ส่วนใหญ่ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ **ข้อเสนอแนะ** ควรให้ความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนรู้ถึงการใช้สิทธิและเสรีภาพที่ถูกต้อง	กรมชลประทาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๐ วรรคสาม โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ เพศ การนับถือศาสนา” ทั้งนี้ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเป็นแนวทางต่อการบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองเพื่อป้องกันไม่ให้คนพิการถูกเลือกปฏิบัติในการประกอบอาชีพต่อไปได้อีก ๒. ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๘ วรรคสอง โดยให้ใช้ข้อความนี้แทน “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ และคนพิการย่อมมีสิทธิ ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐอย่างมีคุณภาพตามที่กฎหมายบัญญัติ”	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การดำเนินการใด ๆ ของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองไว้ ควรกระทำเท่าที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ และจะต้องเป็นไปตามกรอบเงื่อนไขที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** การรับรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอาจไม่ทั่วถึง ทำให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร **ข้อเสนอแนะ** การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของรัฐควรมีการศึกษาถึงผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างครอบคลุม	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ประชาชนต้องได้รับความคุ้มครองและได้รับการปฏิบัติจากรัฐภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรมและหลักสัญญาประชาคมอย่างถูกต้อง เป็นธรรม รวดเร็ว สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามอย่างเหมาะสม **สภาพปัญหา** ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างถูกต้อง **ข้อเสนอแนะ** ๑. การสร้างการรับรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะภาครัฐ เด็กและเยาวชนควรได้รับการปลูกฝังรับรู้เพื่อเกิดความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงได้รับรู้รับทราบผลกระทบต่อตนเองและประเทศชาติ ไม่ควรมองเป็นเรื่องไกลตัวอีกต่อไป ๒. ภาครัฐ องค์การอิสระ สื่อสารมวลชลและภาคเอกชน รวมถึงองค์การระหว่างประเทศต้องมีบูรณาการร่วมกันอย่างแน่นแฟ้นในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง ต้องมีการทบทวนปรับปรุง แก้ไขอุปสรรคต่อปัญหาในเรื่องนี้เพื่อให้มีการดำเนินการต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เป็นธรรมถูกต้องและรวดเร็ว	สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชนในด้านการส่งเสริมเกี่ยวกับภูมิปัญญาศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี เนื่องจากปัจจุบันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นสิทธิควรสงวนสิทธิ์ไว้ให้ชุมชนโดยอาจจะให้ได้รับการคุ้มครองทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา เพื่ออนุรักษ์สิ่งต่าง ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้สืบทอดต่อไป ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนใน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เรื่องเกี่ยวกับพันธุ์พืชชุมชน เพราะแต่ละชุมชนมีพันธุ์พืชเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ต่างกัน พันธุ์พืชเหล่านั้น ควรได้รับการคุ้มครองสงวนไว้ในชุมชน **สภาพปัญหา** ปัญหานายทุนเข้าไปซื้อที่ดินในชุมชน ทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ถูกลิดรอนโดยทางอ้อมจากนายทุน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ชัดเจน เพราะรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายสูงสุดของประเทศไทย **ข้อเสนอแนะ** ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ควรได้รับการคุ้มครองและสงวนสิทธิไว้ให้กับชุมชน และควรได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ร่วมกันและยังทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น มีสิทธิต่อรองราคากับผู้ประกอบการได้ สิทธิในพันธุ์พืชชุมชน รัฐธรรมนูญควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนให้พันธุ์สงวนไว้ให้ชุมชนแต่ละชุมชนเลย	
	ความคาดหวัง ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในหมวดที่ ๓ ค่อนข้างให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตามหลักการของระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของประชาชนในชาติ โดยบทบัญญัติในหมวดนี้มีความใกล้เคียงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือที่เรียกกันว่าฉบับประชาชน **สภาพปัญหา** มาตรา ๔๑ (๓) บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำ หรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง	กองกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หน่วยงานของรัฐ ซึ่งจากบทบัญญัตินี้จะพบว่ามีคนไข้หรือผู้ป่วยจะมีการฟ้องร้องหรือมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐเป็นจำนวนมาก **ข้อเสนอแนะ** ให้มีการจัดตั้งอนุญาโตตุลาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้ป่วยกับสถานพยาบาลของรัฐในชั้นระดับเจ้าหน้าที่ หากตกลงกันไม่ได้ก็ควรพักงานสอบสวนเฉพาะด้านข้อพิพาทในเรื่องการรักษาพยาบาลและในขั้นสุดท้ายควรมีการจัดตั้งศาลที่มีอำนาจพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านแพทยศาสตร์ ด้านสาธารณสุขศาสตร์ ตลอดจนด้านการประกันภัยมาเป็นองค์คณะร่วมพิจารณากับผู้พิพากษาปกติ ๑. ในกรณีที่ข้าราชการถูกรังแก กลั่นแกล้ง สร้างเรื่องเท็จ โดยใช้ระบบกล่าวหาในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือในการสอบสวนทางวินัย หรือถูกกล่าวหาคดีอาญา ดังนั้น หากพบในภายหลังว่า ข้าราชการดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกล่าวหาดังกล่าว รัฐต้องมีมาตรการเยียวยาข้าราชการผู้นั้น ซึ่งได้รับความเสื่อมเสียในชื่อเสียง และการเสียโอกาสในความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานหรือสิทธิต่าง ๆ ที่สูญหายไป ให้ในระดับที่ข้าราชการผู้นั้นพึงพอใจ ๒. ในรัฐธรรมนูญ ต้องระบุถึงหลักการที่ว่า ความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม (ในชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ และชั้นศาล ทั้งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา) รวมถึงคดีความที่อยู่ในการพิจารณาทางศาลปกครอง นั้น คือ ความไม่ยุติธรรม ๓. การละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นในทางใดทางหนึ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยกล่าวอ้างว่า เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง/กลุ่มบุคคลที่กล่าวอ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวม เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ต้องได้รับการชดใช้ทั้งทางแพ่ง และ/หรือ ถูกดำเนินคดีอาญาทุกกรณี ๔. การเข้าถึงระบบการรักษาพยาบาล ระบบสาธารณสุขของชาติ ประชาชนทุกคนต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันในการได้รับการรักษา ดูแล เยียวยา ในขั้นพื้นฐาน และ/	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หรือ ในสถานการณ์พิเศษ เพื่อรักษาชีวิตและความจำเป็นทางการแพทย์ที่ทันต่อเหตุการณ์นั้น ๆ ๕. รัฐควรมีระบบเงินออมแห่งชาติ ให้กับประชาชนคนไทยทุกคน ให้รู้จักสะสมออมเงินตั้งแต่เยาว์วัย จนถึงสิ้นสุดการทำงาน เพื่อนำมาใช้ยามเกษียณหรือสูงวัย โดยรัฐต้องจัดระบบที่เกื้อกูล สนับสนุนให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติและพอเพียง	
	สภาพปัญหา สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ควรมี เพื่อพัฒนาประเทศไม่ได้รับการสนับสนุนในฐานะที่เป็นประเทศที่ ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพโดยชอบ เป็นสิ่งที่ควรเร่งแก้ไข เพราะมีผลกระทบไปถึง เศรษฐกิจ สังคมโดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถาบันครอบครัว **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการพัฒนา ผู้ที่ทำงานด้านสิทธิและเสรีภาพ ทั้งองค์กรอิสระ NGO และภาครัฐ ให้มีความเป็นมืออาชีพ และเกิดผลผลิตที่ชัดเจนจับต้องได้	กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรมีการรับรองสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันในขั้นพื้นฐานที่จะได้รับความคุ้มครองและไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ โดยสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องระบุในกฎหมายให้ชัดเจนและครบถ้วน **สภาพปัญหา** ประชาชนจำนวนไม่น้อยการใช้สิทธิเกินขอบเขตไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม จนส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนอื่น ๆ หรือส่งผลกระทบต่อสังคม	ศูนย์สืบสวนสะกดรอยและการข่าว (ศ.สรช.) กองปฏิบัติการพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. รัฐควรกำหนดมาตรการหรือกรอบการใช้สิทธิและบทลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้จงใจหรือสนับสนุนการล่วงละเมิดกรองดังกล่าว และควรสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการเสรีภาพในการใช้สิทธิที่ถูกต้องอย่างเสมอภาคด้วย ๒. กรณีที่ต้องเป็นการแสดงออกเพื่อปกป้องรัฐก็ดี เพื่อปกป้องวิถีพื้นฐานทางประชาธิปไตยก็ดี หรือเพื่อปกป้องประโยชน์หรือความอยู่รอดแห่งรัฐก็ดี ควรรองรับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นหรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มข้าราชการ หรือพนักงานของรัฐในทุกภาคส่วนองค์กรมากกว่านี้	
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ย่อมมีได้ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กรอบกติกาของสังคม และกฎหมายบ้านเมืองการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นต้องไม่กระทบต่อสังคมส่วนรวม หรือใช้สิทธิเกินส่วนของที่ตนมีอยู่ เช่น การชุมชน ปิดถนน สนามบิน ตัดน้ำ ตัดไฟ เป็นต้น **สภาพปัญหา** ปัจจุบัน ยังมีกฎหมายที่เป็นเครื่องมือ การใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร เช่น พ.ร.บ.ฉุกเฉิน พ.ร.บ.ความมั่นคง กฎหมายเหล่านี้สามารถทำร้ายเข่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ได้ **ข้อเสนอแนะ** ไม่ควรมีกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวหรือมีได้แต่กำหนดให้ใช้ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วนในรูปแบบองค์คณะฯ มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดมีอำนาจสั่งการ หนึ่งในคณะฯ ต้องมีผู้แทนประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยร่วมด้วย	ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ ๕ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** มีการเสนอข่าวว่ามีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ **ข้อเสนอแนะ** มีการดำเนินคดีทางกฎหมาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	กองปฏิบัติการคดีพิเศษภาค กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเสมอภาคกัน เสียงของประชาชนข้อเรียกร้องต่าง ๆ ควรได้รับการรับฟังและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ไม่แบ่งฝ่ายชนชั้น **สภาพปัญหา** ทุกคนอ้างแต่สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาในสังคม ในเมื่อทุกคนอ้างว่า การกระทำของตัวเองที่แสดงออกมาเป็นเสรีภาพของตนเอง ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย **ข้อเสนอแนะ** ให้ความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ว่าอะไรคือสิทธิ อะไรคือเสรีภาพ ที่ควรทำภายใต้กรอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ	กองคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ประชาชน ควรมีสิทธิในการยื่นอุทธรณ์ และฎีกามากขึ้น การจำกัดสิทธิบางประการทำให้ประชาชนไม่มีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เช่น ในคดียาเสพติด และคดีที่มีโทษอย่างสูงจำคุก	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ในคดีที่ถึงที่สุดแล้ว ควรให้สิทธิประชาชนยื่นคำร้องให้ศาลฎีกาทบทวนคำพิพากษาได้ โดยใช้กระบวนการไต่สวนผ่านองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** ความยุติธรรม ประชาชนบางส่วนไม่อาจเข้าถึงความยุติธรรมได้ เพราะด้วยขาดความรู้ ฐานะยากจน กฎหมายตัดสิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อำนวยความยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนได้ส่วนเสียในคดี หรืออยู่ในพื้นที่ห่างความเจริญ **ข้อเสนอแนะ** - แก้กฎหมายข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกา คดีอาญา - ผู้เสพยาเสพติดทุกคน จะต้องเข้าสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติด และจะไม่ถูกดำเนินคดีฐานติดยาเสพติด เพราะถือว่าเป็นผู้ป่วย	
	ความคาดหวัง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในทางกฎหมายไว้ และมาตรา ๒๙ ได้บัญญัติรับรองไว้ว่า บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา และมีข้อยกเว้นไว้ คาดหวังว่าเป็นหน่วยงานที่ตระหนักและให้ความสำคัญต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** คุกมีไว้สำหรับคนจน จึงเป็นปัญหาของสังคมในอดีตที่ผ่านมา เพราะเหตุที่ว่าเมื่อคนยากไร้ได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาแล้ว ไม่มีเงินประกันตัว ไม่ว่าในชั้นของพนักงานสอบสวน อัยการ หรือชั้นศาล จะต้องเข้าเรือนจำ แม้ว่าในปัจจุบันนี้ได้มีบริษัทที่รับประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม แต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายซึ่งก็ได้แก่ค่าเบี้ยประกัน ซึ่งจะมากน้อยก็ขึ้นอยู่กับวงเงินประกัน ซึ่งก็ยังเป็นปัญหาสำหรับผู้ยากไร้เช่นกัน	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ รัฐควรมีมาตรการ ประกันหลักสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน ในด้านการประกันตัวผู้ต้องหาให้มากกว่าเดิม แม้ว่าในขณะนี้ประธานศาลฎีกา ได้มีระเบียบเกี่ยวกับการให้ประกันตัวในวันหยุดราชการได้ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นมาตรการที่ดี ทำให้เป็นหลักประกันเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม แต่รัฐควรยื่นมือเข้ามาช่วยในแง่ของการประกันตัวด้วยหลักทรัพย์ให้กับคนจนอีกทางหนึ่ง	
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่อยู่ห่างไกลในชนบท มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบ แสวงหาประโยชน์จากบุคคลอื่นอย่างไม่เป็นธรรม โดยใช้อำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไม่บังเกิดผลได้อย่างเต็มที่ **ข้อเสนอแนะ** รัฐต้องดูแลประชาชนให้ทั่วถึง เพราะคนที่มีฐานะด้อยกว่าทางเศรษฐกิจเสียงย่อมเบากว่าบุคคลที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว กรณีมีการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ต้องได้รับการเยียวยาและชดเชยความเสียหายนั้น การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย และได้รับการปฏิบัติด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๔) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา บุคคลและประชาชนถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ แม้รัฐธรรมนูญจะให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ มากมาย แต่การปฏิบัติจริงประชาชนก็ยังไม่ได้รับความเป็นธรรม มีการเลือกปฏิบัติ มีความเลื่อมล้ำในสิทธิที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานหรือการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง และได้รับการพิจารณาหรือพิจารณาในการกำหนดแผนพัฒนาหรือการให้สิทธิแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง **ข้อเสนอแนะ** ปรับปรุงแก้ไขระเบียบกฎหมายเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางศาล หรือกระบวนการยุติธรรมเพื่อเรียกร้องการปฏิบัติตามบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพได้โดยตรง รวมทั้งระบบบริหารจัดการให้ประชาชนได้รับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ และมีข้อกำหนดห้ามเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง หากมีผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำที่รุนแรง จะต้องได้รับการฟื้นฟูและให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์	
	ความคาดหวัง ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่า รัฐบาลจะเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และประชาชนก็เช่นเดียวกัน ต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้เป็นสิ่งที่ฝ่ายปกครองจะละเมิดมิได้ เป็นต้นว่า การชุมนุมโดยสงบเปิดเผยและปราศจากอาวุธ เพื่อเรียกร้องสิทธิอันใดอันหนึ่งโดยชอบด้วยกฎหมาย การที่ฝ่ายปกครองจะออกกฎหมาย ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ หรือกระทำการใดอันไปกระทบสิทธิดังกล่าว ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีการออก พ.ร.บ. ชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่า สภาพปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “สิทธิและเสรีภาพของประชาชน” ในปัจจุบัน คือ ประชาชนส่วนใหญ่มองว่า สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกลิดรอนจำกัดสิทธิมากเกินไป ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า ประชาชนถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพอย่างยิ่งยวด ภายใต้บริบทการใช้กฎหมายของฝ่ายปกครอง ในการจำกัดสิทธิบางประการของประชาชน ทำให้ประชาชนไม่อาจใช้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ได้เต็มผล แม้ว่าการกระทำของฝ่ายปกครองจะชอบด้วยกฎหมายแต่ก็ไม่ชอบด้วยหลักนิติธรรม **ข้อเสนอแนะ** ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่าควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ และขอความร่วมมือจากประชาชนใช้สิทธิให้อยู่ภายใต้กฎหมาย ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า การออกกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับใดที่กระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีการเข้าชื่อขอแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับนั้นได้	
	ความคาดหวัง ประชาชนควรมีสิทธิเสรีภาพในการใช้สิทธิ ใช้เสียงในการเลือกตั้งและการกระทำอันชอบกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเมืองอย่างจำกัด	กองบินตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรจัดสถานที่ให้ประชาชนดำเนินการ ออกเสียงแสดงความเห็นทางการเมืองอย่างจำกัดพื้นที่ เพื่อสะดวกในการควบคุมและเป็นการไม่ปิดกั้น การออกเสียงของประชาชน เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนใช้สิทธิตนเองได้อย่างเต็มที่ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน	
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะกระทำใด ๆ ก็ได้ภายใต้ระเบียบและกฎหมายที่กำหนด อีกทั้ง ย่อมมีเสรีภาพที่จะไปไหนอย่างไรก็ได้อย่างเต็มที่ โดยไม่เดือดร้อนผู้ใด	กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนควรได้รับสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบอำนาจรัฐให้เป็นไปอย่างโปร่งใส รวมถึงการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างอิสระในทางที่เหมาะสม **สภาพปัญหา** ประชาชนไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตรวจสอบอำนาจรัฐให้เป็นไปอย่างโปร่งใสเท่าที่ควร ประชาชนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นในทางที่เหมาะสมได้อย่างอิสระ	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. สิทธิเสรีภาพของประชาชนควรต้องได้รับการคุ้มครอง การแสดงความคิดเห็นอิสระ และต้องรับฟังได้ โดยไม่ถูกจำกัดสิทธิ	พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดชัยนาท สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. การจัดทำโครงการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม ควรมีการประชาพิจารณ์ที่เป็นจริงโดยประชาชน **สภาพปัญหา** ๑. ประชาชนบางครั้งถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่ได้รับการคุ้มครอง ๒. การทำประชาพิจารณ์ไม่ครอบคลุมถึงประชาชนในชุมชนได้ทั้งหมด **ข้อเสนอแนะ** ควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระ ได้รับการคุ้มครองภายในกรอบบทบัญญัติตามกฎหมาย	
	ความคาดหวัง - ประชาชนควรมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระแต่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย - รัฐต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน **สภาพปัญหา** - ประชาชนยังไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่ - รัฐยังไม่รับฟังความคิดเห็นของ ปชช. เท่าที่ควร - การแสงความคิดเห็นของประชาชนบางส่วนยังไม่เป็นตามแนวทางประชาธิปไตย แสดงความคิดเห็นโดยไม่อยู่ภายใต้กฎหมาย ก่อให้เกิดความเดือดร้อน **ข้อเสนอแนะ** ควรเปิดเวทีสาธารณะให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นภายใต้กรอบของกฎหมาย	ตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง มีพื้นที่แสดงความเห็นอย่างไม่ถูกจำกัดทางพื้นที่ อำนาจ และกฎหมาย	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งเหมาะสมแล้ว **สภาพปัญหา** ประชาชนรู้จักแต่เสรีภาพในการกระทำของตน แต่ไม่ค่อยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ต้องเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยสากล ที่นานาประเทศยอมรับ **สภาพปัญหา** ประชาชนถูกลิดรอน สิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ อย่างมาก **ข้อเสนอแนะ** แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามหลักสากล และไม่ตีความบิดเบือนหลักกฎหมาย	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ควรมีสิทธิภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ที่ไม่ก่อความเดือดร้อนต่อสังคม - ทุกคนเสมอภาคในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน **สภาพปัญหา** ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ตามหลักสากล สิทธิเสรีภาพของประชาชน หมายถึงทุกคนมีสิทธิเสรีภาพติดต่อมาตั้งแต่เกิด และมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน คือ ๑) ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพตั้งแต่กำเนิด และมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายรับรอง แต่ถ้าจะห้าม หรือจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องตราเป็นกฎหมาย ๒) การเลือกปฏิบัติไม่ได้ ต้องทำให้ทุกคนใช้สิทธิ เสรีภาพ ได้เหมือนคนอื่น จะเลือกปฏิบัติต่อบุคคลไม่ได้ ในเรื่องเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด ภาษา เพศ อายุ ความพิการ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม ความคิดเห็นทางการเมือง ๓) การใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องมีความรับผิดชอบไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของคนอื่น และความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ **สภาพปัญหา** เมื่อประชาชนมีสิทธิเสรีภาพแล้ว ย่อมจะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบติดตามมาด้วย สิทธิและหน้าที่ จึงเป็นของคู่กัน เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสิทธิหรือเสรีภาพต้องไม่กระทบต่อ ๑) ต้องไม่กระทบความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ๒) ต้องไม่กระทบความสงบเรียบร้อย ๓) ต้องไม่กระทบสิทธิ เสรีภาพของคนอื่น	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการเสนอความคิดเห็นในการเสนอชื่อลงความเห็น รวมถึงสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดนโยบายของรัฐ การตั้งกฎ กติกาของรัฐได้ หากเสียงนั้นเป็นเสียงส่วนใหญ่ของประชากรของรัฐ	ฝ่ายกิจการนักเรียน กองบังคับการปกครองโรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดด้วยกติกาของรัฐ และบทกำหนดโทษที่รัฐกำหนด **ข้อเสนอแนะ** แก้ไขกติกาที่รัฐกำหนดขึ้นในการกำจัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	
	ความคาดหวัง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย ไม่ให้ประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่อยู่ในเกณฑ์ที่สากลยอมรับ และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ บรรทัดฐานและวัฒนธรรมของสังคมไทย **สภาพปัญหา** ในส่วยของบทบัญญัติในการให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนย่อมมาพร้อมกับการจำกัดเสรีภาพและสิทธิอันพึงจะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือความมั่นคง และความสงบสุขของการดำรงชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ภาครัฐจึงต้องพบกับปัญหาในการตีความว่า การกระทำตามสิทธิเสรีภาพใดที่จะส่งผลต่อความมั่นคง และรัฐต้องเข้าไปจำกัดสิทธิดังกล่าว **ข้อเสนอแนะ** ภาครัฐต้องพิจารณา และตีความอย่างถี่ถ้วนในส่วนของการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้อยู่ในกรอบกฎหมาย แต่ทั้งนี้ต้องไม่จำกัดจนถึงขั้นเป็นการละเมิดสิทธิอันพึงมีของประชาชน ซึ่งย่อมอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในระยะยาวได้	กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ควรมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ไม่สร้างความเดือดร้อนกับประชาชน	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออก แสดงความคิดเห็นภายใต้กรอบของความชอบด้วยกฎหมาย และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น **สภาพปัญหา** การถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นบางประการ	ฝ่ายปกครอง ๒ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง อยากให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเหมือนต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา **สภาพปัญหา** ไม่มีเสรีภาพทางการวิพากษ์วิจารณ์ **ข้อเสนอแนะ** อยากให้ประชาชนมีอิสรภาพทางด้านความคิดเห็นที่แตกต่างและรับฟังปัญหาจากประชาชนอย่างแท้จริง	สปศ. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ตามระบอบประชาธิปไตย พื้นฐานของรัฐ **สภาพปัญหา** รู้จักสิทธิแต่ไม่รู้จักหน้าที่ **ข้อเสนอแนะ** ผู้นำ วางหลักพื้นฐาน ด้านการศึกษาเน้นไปที่ครอบครัว	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ปัจจุบันประเทศไทย เป็นภาคีสนธิสัญญาหลักขององค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนครบถ้วนแล้ว และมีการแก้ไขกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยมีมาตรฐานสากล **สภาพปัญหา** ประชาชนยังขาดความเข้าใจการใช้สิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เช่น มีการชุมนุมสาธารณะโดยผิดกฎหมาย **ข้อเสนอแนะ** สร้างความเข้าใจการใช้สิทธิเสรีภาพให้กับประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	กองตรวจสอบเลขทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง คาดหวังว่าประชาชนจะลิดรอนสิทธิและเสรีภาพโดยองค์ของรัฐ หรือการห้ามแสดงความคิดเห็น การแสดงออกในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าในเหตุการณ์บ้านเมือง จะอยู่ในสภาวะที่ปกติหรือไม่ก็ตาม **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ ไม่ได้คุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เห็นได้จากหมวด ๓ และหมวด ๔ ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยและหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ซึ่งทั้งสองหมวดดังกล่าวนั้น ใช้ถ้อยคำว่า “ปวงชนชาวไทย) ไม่ได้คุ้มครองชนชาวไทย ซึ่งเป็นปัจเจกชน **ข้อเสนอแนะ** ให้แก้ไขถ้อยคำในหมวด ๓ และหมวด ๔ ซึ่งมีถ้อยคำว่า “ปวงชนชาวไทย” เป็น “ชนชาวไทย”	กองบังคับการตำรวจทางหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ข้อความตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ เหมาะสมแล้วเนื่องจากผ่านประชามติมาแล้ว **สภาพปัญหา** ข้อความตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ เหมาะสมแล้วเนื่องจากผ่านการลงประชามติมาแล้ว	บก ปปป. (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงคมนาคม กรมการขนส่งทางรางได้คำนึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้รับบริการในการใช้บริการขนส่งทางรางที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองคุ้มครองไว้โดยในหมวด ๗ ของ (ร่าง) พระราชบัญญัติการขนส่งทางราง พ.ศ. .... การกำหนดอัตราค่าโดยสาร ได้นำหลักการเรื่องการลดหย่อน และการยกเว้นค่าโดยสาร ให้ผู้ใช้บริการเฉพาะกลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ และเด็กบัญญัติไว้ในร่างกฎหมายดังกล่าวด้วย เป็นการดำเนินการตามที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ **สภาพปัญหา** ปัจจุบันกรมการขนส่งทางรางไม่มีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติการรับรองคุ้มครองสิทธิของประชาชนเพราะได้ดำเนินการตามภารกิจโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเคร่งครัดตามที่ได้กล่าวไปแล้ว	กรมการขนส่งทางราง กระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านพลังงานผ่านช่องทางที่ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล นอกจากนี้ประชาชนมีสิทธิที่จะกำหนดความต้องการพลังงานในระดับชุมชน แต่ประชาชนจะต้องตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และจะต้องมีส่วนที่	สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ต้องรับผิดชอบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วย เช่น ต้องการใช้พลังงานที่สะอาด แต่ก็ต้องยอมรับค่าไฟฟ้าที่จะต้องเพิ่มขึ้นด้วย **สภาพปัญหา** ประชาชนมักจะได้รับข้อมูลด้านพลังงานที่คลาดเคลื่อนทำให้เกิดทัศนคติด้านลบต่อด้านพลังงาน **ข้อเสนอแนะ** สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อภาคประชาชน และภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง	
	สิทธิเสรีภาพของประชาชนรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ตั้งแต่มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๔๙ มีความครอบคลุมแล้ว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ เรื่องเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธซึ่งมีข้อโต้แย้งมากในตัวกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมและจำกัดเสรีภาพในการชุมนุม ดังนั้นจึงควรบัญญัติไว้ให้ชัดเจน	ตำรวจชายแดน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมและเสมอภาคกันในทุก ๆ ด้านไม่มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ๒. ประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการทำงานของรัฐ **สภาพปัญหา** มีการควบคุม และจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากจนเกินไป ประชาชนไม่สามารถแสดงความเห็นได้อย่างเต็มที่ แต่บางครั้งก็มีการแสดงความเห็นไปโดยเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น	ตำรวจภูธร ภาค ๙ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ภายใต้ขอบเขตที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น	
	ความคาดหวัง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) จะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก โดยต้องมีการบัญญัติถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาพ เช่น สิทธิของประชาชนที่จะได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สิทธิชุมชน รับรองสิทธิของสตรี สิทธิคนพิการ และสิทธิเด็ก ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวจะต้องมิใช่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม **ข้อเสนอแนะ** สร้างความตระหนักและความเข้าใจเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างชัดเจน และให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สิทธิเสรีภาพที่มีเจตนารมณ์คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ในการพูด การเขียน หรือการแสดงความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ โดยรัฐมิควรไปเข้าจำกัดเกินสมควร เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิความเป็นมนุษย์ แต่ต้องเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพภายใต้ขอบเขตและหลักการที่กฎหมายกำหนด และเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน **สภาพปัญหา** การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของหน่วยงานรัฐขาดความสมดุลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ประชาชนมองว่าหน่วยงานรัฐ	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร และหน่วยรัฐซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยก็มองว่าประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดให้กระทำได้ **ข้อเสนอแนะ** เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกซึ่งสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ภายใต้ขอบและหลักการที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของหน่วยงานรัฐ	
	ความคาดหวัง ตามภารกิจของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมีความคาดหวังว่า “สิทธิและเสรีภาพของประชาชน” จะสามารถกำหนดให้ประชาชนผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น อีกทั้งคาดหวังว่าจะสามารถพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม การจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการวางระบบการบูรณาการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมกับกองทุนทางสังคมต่างๆ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการสนับสนุนงบประมาณโครงการ สร้างการกระจายแหล่งเงินทุนที่ตอบโจทย์การพัฒนาทั้งในมิติกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ และเชิงประเด็น การให้ความสำคัญในการส่งเสริมและเสริมพลังให้แก่ภาคส่วนภาคีการพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกัน/ทำงานแทนหน่วยงานรัฐ สร้างหุ้นส่วนการพัฒนาที่มีศักยภาพ โดยใช้กลไกบรรษัทภิบาล (CSR : Cooporation Social Responsibility) กิจการเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคม (SE :Social Enterprises) การตลาดเพื่อสังคม และการศึกษาวิจัย	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สร้างองค์ความรู้ ต้นแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรม รวมถึงการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ เพื่อลดภาระพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐบาล **สภาพปัญหา** “สิทธิและเสรีภาพของประชาชน” ในปัจจุบัน จากสถานการณ์สังคมและกลุ่มเป้าหมายในภารกิจกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม๑ นอกจากสถานการณ์สังคมและกลุ่มเป้าหมายตามส่วนที่ ๑ (๑) ที่เป็นสภาพปัญหาหรือสภาพการณ์อันเกิดจากปัญหาการเข้าถึงสิทธิและความช่วยเหลือของรัฐด้วยแล้วนั้น ยังมีอีก ๒ สถานการณ์ปัญหาปัจจุบันที่เกิดจากการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส และเป็นการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการของรัฐตามความจำเป็นและพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐบาลให้น้อยลง ดังนี้ ๑. สถานการณ์องค์กรสวัสดิการสังคมและประชาสังคม การจดทะเบียนเป็นองค์กรสวัสดิการสังคม ตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๙ มีการรับรององค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน ๔,๘๐๐ องค์กร สำหรับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ให้แก่องค์กรสวัสดิการชุมชน ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีการรับรององค์กรสวัสดิการชุมชนรวมทั้งสิ้น ๕,๒๒๕ องค์กร คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๔ เมื่อเทียบกับข้อมูลองค์กรสวัสดิการชุมชนที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้การสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพ ในส่วนขององค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งประกอบด้วย องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ทั้งที่เป็นนิติบุคคล หรือไม่เป็นนิติบุคคล ต้องไม่จัดตั้งหรือดำเนินการโดยพรรคการเมืองหรือดำเนินกิจกรรมในลักษณะการแสวงหาอำนาจรัฐ หรือ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เอื้อประโยชน์ต่อพรรคการเมือง แต่มีวัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาสังคม และไม่แสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน เช่น องค์การหรือสถานสาธารณกุศลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาชน องค์กรสาธารณประโยชน์ รวมถึงพลังพลเมือง ซึ่งหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีวิถีชีวิตหรือความสัมพันธ์กันทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือความสัมพันธ์ในด้านอื่น และมีวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือส่วนรวม การรวมตัวขององค์กรภาคประชาสังคมยังคงเป็นแบบหลวมๆ ไม่มีระบบที่ชัดเจน และไม่มีสถิติข้อมูลการทะเบียนขององค์กรภาคประชาสังคมทั้งในระดับพื้นที่ และในภาพรวมของประเทศ การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์การและบุคลากรคนทำงานยังเป็นไปแบบไร้ทิศทางขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของตนเอง รวมถึงแหล่งที่มาของงบประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่คือการรับบริจาคและการขอรับการสนับสนุนผ่านกองทุนและหน่วยงานของรัฐเป็นหลัก สำหรับการดำเนินการใดๆ ขององค์กรภาคประชาสังคมอ้างอิงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับกฎหมายที่บัญญัติถึงการเป็นองค์การภาคประชาสังคมโดยตรงยังคงเป็นลักษณะของมาตรการการบริหารคือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ใช้กลไกคณะกรรมการในการขับเคลื่อนงานแบบรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม ฉบับแรก ทั้งนี้ ความท้าทายของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของภาคประชาสังคมเพื่อนำพาสังคมและประเทศก้าวไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในอนาคต ๒๐ ปีข้างหน้า คือ การเสริมสร้างเครือข่ายที่เป็นระบบ มีความเข้มแข็ง มีเป้าหมายและวิธีการทำงานที่เหมาะสม สามารถเชื่อมต่อกลไกประชารัฐ และเชื่อมต่อนโยบายของรัฐบาล มีการเสนอความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ และเป็นการแสวงหาความร่วมมือในการขจัดความขัดแย้งเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. สถานการณ์กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการดำเนินงานใน ๒ ลักษณะ คือ ระบบปกติ ซึ่งโครงการจะถูกนำส่งมายังคณะอนุกรรมการพิจารณากลั่นกรองในส่วนกลาง กับระบบกระจายกองทุนไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อให้กองทุนสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งในมิติพื้นที่และเชิงประเด็น รวมถึงมุ่งเน้นบูรณาการงานการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนการพัฒนาในทุกระดับ ทั้งต้องผ่านเวทีประชาคม/การรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยการพิจารณากลั่นกรองและการบริหารกองทุนอยู่ในอำนาจอนุกรรมการระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นไปตามสัดส่วนความเห็นชอบจากคณะกรรมการระดับชาติ เงินงบประมาณดำเนินการของกองทุนได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณแผ่นดินจากรัฐบาล โดยได้รับการจัดสรรมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ในวงเงิน ๔๕๐ ล้านบาท เพื่อใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการสังคมของชุมชน ท้องถิ่น และการดำเนินงานในมิติกลุ่มเป้าหมาย มิติพื้นที่ และเชิงประเด็น ของแต่ละจังหวัด และในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ กองทุนไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐเนื่องจากยังคงมีเงินในกองทุนจำนวนมาก อีกทั้งเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในประเทศ สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๕๙ กองทุนได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นเงิน ๑๑๐ ล้านบาท เท่ากับปี ๒๕๕๘ โดยในปี ๒๕๕๙ ได้สนับสนุนโครงการด้านสวัสดิการสังคม รวม ๒,๔๙๕ โครงการ ให้แก่ ๒,๔๘๘ องค์กร ซึ่งโครงการที่ได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นโครงการในสาขาบริการสังคมทั่วไป ร้อยละ ๕๔.๙๙ สาขาการทำงานและรายได้ ร้อยละ ๑๖.๗๔ สาขาสุขภาพอนามัย ร้อยละ ๙.๐๒ สาขาการศึกษา ร้อยละ ๘.๙๔ สาขานันทนาการ ร้อยละ ๕.๓๘ สาขากระบวนการยุติธรรม ร้อยละ ๓.๙๙ สาขาที่อยู่อาศัย ร้อยละ ๐.๙๒ มีผู้ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานรวม	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓,๕๘๑,๙๕๓ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไปที่อยู่ในวัยแรงงาน ร้อยละ ๔๓.๗๙ เด็กและเยาวชน ร้อยละ ๒๙.๖๑ ผู้สูงอายุ ร้อยละ ๖.๙๔ ครอบครัว ร้อยละ ๕.๕๖ สตรี ร้อยละ ๒.๐๔ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ร้อยละ ๑.๑๙ ผู้พิการ ร้อยละ ๐.๙๔ ผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยเอดส์ ร้อยละ ๐.๒๖ ผู้ติดยาเสพติด ร้อยละ ๐.๑๘ นอกจากกลุ่มเป้าหมายข้างต้นแล้ว กองทุนได้สนับสนุนการดำเนินงานที่ภาคประชาสังคมได้รับผลประโยชน์ เพียงร้อยละ ๕.๖๙ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของผู้นำชุมชน คณะกรรมการองค์กรภาคประชาชน แกนนำ และอาสาสมัคร สำหรับบุคลากรด้านสวัสดิการสังคม ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานกองทุนเพียงร้อยละ ๑.๗๔ ซึ่งตอบสนองต่อยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๙ ในด้านการสร้างและพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมเพื่อสวัสดิการถ้วนหน้า ร้อยละ ๗๘.๗๑ ด้านการสร้างและพัฒนามาตรฐานการเงิน การคลัง และการระดมทุนเพื่อสังคม ร้อยละ ๗.๙๐ ด้านการเสริมพลังทุกภาคส่วนสู่สังคมสวัสดิการ ร้อยละ ๗.๔๗ ด้านการขับเคลื่อนระบบสวัสดิการสังคมไทยสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ร้อยละ ๕.๐๗ ด้านการสร้างความเข้มแข็งของระบบเตรียมความพร้อมและฟื้นฟูในภาวะฉุกเฉิน ร้อยละ ๐.๗๓ และด้านการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานบริการและการบริหารจัดการ ร้อยละ ๐.๑๐ ทั้งนี้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนหลายโครงการมีการต่อยอดการทำงานด้านสวัสดิการสังคม โดยการขยายพื้นที่ดำเนินการ ขยายกลุ่มเป้าหมาย หรือให้ท้องถิ่น ชุมชนดำเนินการต่อ ๓. สถานการณ์การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ กระแสแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ(Corporate Social Responsibility :CSR) หรือบรรษัทภิบาล มีความชัดเจนและถูกกำหนดเป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของภาคธุรกิจ ในปี ๒๕๔๓ โดยองค์การสหประชาชาติ และถูกกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับบรรษัทข้ามชาติสำหรับสมาชิก OECD ให้นำแนวทาง CSR ไปปฏิบัติ และให้ติดต่อการค้าเฉพาะคู่ค้าที่มี	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	CSR ทั้งมีการนำแนวคิด CSR มากำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจและกิจการการค้า เป็นที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐานระหว่างประเทศ โดยองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) ที่เรียกว่า ISO ๒๖๐๐๐ – Social Responsibility ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติ (Guidance) แต่ไม่ใช่ข้อกำหนด (Requirement) ที่องค์การนำไปขอการรับรองมาตรฐาน โดยการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมจะคำนึงถึงระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นการนำพากิจการไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจมีแรงผลักดันที่ทำให้กิจการต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นความคาดหวังและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน ลูกค้า ผู้บริโภค รัฐบาล หน่วยงานของภาครัฐ ตลอดจนชุมชน สังคม นอกจากนี้การเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงกิจกรรมขององค์กรพัฒนาภาคเอกชนและกลุ่มที่ผลักดันนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ได้เรียกร้องให้ภาคธุรกิจแสดงจุดยืนเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ ทำให้รัฐบาลต่าง ๆ ได้มีการออกกฎหมาย ระเบียบ และมาตรการทางภาษีทั้งในเชิงบังคับและจูงใจให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในอันที่จะปกป้องประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม นอกจากนี้ภาครัฐยังมีบทบาทในการส่งเสริม CSR ในลักษณะของการอำนวยการ การเป็นหุ้นส่วน และการสนับสนุนแก่ภาคธุรกิจให้สามารถดำเนินการ CSR ของภาคธุรกิจไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมนั้น โดยในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) องค์การสหประชาชาติได้บรรจุเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ เช่นเดียวกัน การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการส่งเสริม CSR ทั้งในเชิงนโยบายสาธารณะ และเครื่องมือทางกฎหมาย ให้เป็นไป	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในทิศทางเดียวกันทั้งอาเซียน และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตามมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นสากล สำหรับประเทศไทยการดำเนินการ CSR จำนวนมากเป็นการริเริ่มเองของภาคธุรกิจ โดยที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการรณรงค์ส่งเสริมให้กิจการต่าง ๆ ดำเนินงาน CSR โดยเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะมีนโยบายด้าน CSR และมีการขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์ให้แก่องค์การ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งความท้าทายในบริบท CSR ของภาคธุรกิจ นอกจากความคาดหวังจากสังคมแล้ว ยังต้องคำนึงถึงข้อกำหนดของกฎหมาย และจักต้องไม่ขัดกับจารีตของสังคม รวมถึงประสิทธิผลของการดำเนินงาน CSR โดยความสมัครใจของภาคธุรกิจจะเป็นเพียงภาพประชาสัมพันธ์หรือสร้างบรรทัดฐานที่ดีสำหรับการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ โดยภาครัฐมีการส่งเสริม CSR ของภาคธุรกิจในรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับภารกิจของหน่วยงานรัฐ อาทิ การกำกับดูแลกิจการ โดยออกกฎหมายที่เกี่ยวกับภาคธุรกิจ หรือกฎระเบียบเกี่ยวกับหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ เพื่อกำหนดให้มีการนำหลักบรรษัทภิบาลสากลมาใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับภาคธุรกิจ หรือให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกิจการร่วมกำหนดประมวลจรรยาบรรณสำหรับภาคธุรกิจ ในส่วนของการร่วมพัฒนาชุมชน สังคม ภาครัฐสามารถออกข้อกำหนดให้ภาคธุรกิจต้องให้การอุดหนุนชุมชนรอบถิ่นที่ตั้งของธุรกิจ และใช้แรงจูงใจทางภาษี หรือการจัดให้มีช่องทางหรือเวทีพบปะให้เกิดการชักจูงกันเอง หรือการทำงานแบบหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน รวมถึงการประกาศเกียรติคุณกิจการที่ช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน ในส่วนของสถานการณ์การดำเนินงาน CSR ของภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ได้นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ให้ส่วนราชการต่าง ๆ นำไปใช้และมีการกำกับดูแลตนเองที่ดี เพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการให้เป็นหน่วยงานที่มีผลการปฏิบัติงานสูง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มีมาตรฐานเทียบเคียงมาตรฐานสากล โดยดำเนินการด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบ ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ ดำเนินการอย่างมีจริยธรรม และต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย **ข้อเสนอแนะ** ภารกิจของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีดังนี้ มาตรา ๔๘ วรรคสอง “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ส่งผลให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสามารถกำหนดนโยบายเพื่อจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนได้ และเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการที่มีคุณภาพ อย่างเท่าเทียมของประชาชนไทยทุกคน รวมถึงการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม การจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้วางระบบการบูรณาการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมกับกองทุนทางสังคมต่างๆ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการสนับสนุนงบประมาณโครงการ และเสริมพลังให้แก่ภาคส่วนภาคีเพื่อการทำงานร่วมกัน/ทำงานแทนหน่วยงานรัฐ สร้างหุ้นส่วนการพัฒนาที่มีศักยภาพ โดยใช้กลไกบรรษัทภิบาล (CSR : Cooporation Social Responsibility) กิจการเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคม (SE :Social Enterprises) การตลาดเพื่อสังคม และการศึกษาวิจัย สร้างองค์ความรู้ ต้นแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรม รวมถึงการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ เพื่อลดภาระพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐบาล ซึ่งจากการดำเนินงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ผ่านมานั้น พบว่าประชาชนในกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกรม เข้าถึงและรับบริการสวัสดิการสังคมตามสิทธิของตนอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมมือกันขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคม เป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมทั้ง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในประเทศและต่างประเทศ และมีหน่วยงานภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ยากไร้หรือผู้ไร้ที่พึ่งสามารถเข้าถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐและจากหน่วยงานภาคธุรกิจที่เข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคมอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับ “สิทธิและเสรีภาพของประชาชน” มีข้อความที่ชัดเจนเพียงพอและสอดคล้องกับการกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพในทุกด้าน ตามมาตรา ๗๑ วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐	
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ควรได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาพและเท่าเทียมกัน โดยการบังคับใช้กฎหมายที่อยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้อง **สภาพปัญหา** สภาพปัญหามักเกิดจากการใช้กฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกันของเจ้าหน้าที่รัฐแม้กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติสิทธิและเสรีภาพให้ประชาชนต้องได้รับความคุ้มครอง แต่ผลของการบังคับใช้กฎหมายยังไม่แสดงว่าประชาชนได้รับความคุ้มครองที่เท่าเทียมกัน **ข้อเสนอแนะ** รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญกำหนด หน่วยงานของรัฐต้องสำรวจและให้ความช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นได้มากขึ้น	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่จะได้รับความมั่นคง ปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ทุกมิติ ในการจัดการสภาวะแวดล้อมและร่วมกันประสานความร่วมมือ โดยไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ๒. ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการเรียกใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง รวมถึงข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับตนเองจากหน่วยงานรัฐและเอกชนจะต้องไม่ส่งผลกระทบทำให้ผู้อื่นหรือหน่วยงานให้ได้รับความเดือดร้อน ๓. การได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ในเรื่องเกี่ยวข้อง หรือมีผลกระทบกับประชาชน ประชาชนมีความเป็นภารดรภาพกัน และได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมจากรัฐ รวมทั้งการรับบริการจากรัฐ (สิทธิที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะ) โดยไม่เลือกปฏิบัติ (โดยเสมอภาค ไม่คำนึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ) **สภาพปัญหา** ๑. การเรียกร้องสิทธิตนเองเพื่อเบียดบังสิทธิของผู้อื่น ไม่เคารพกฎหมาย ระเบียบสังคมส่งผลต่อความวุ่นวายในสังคม ๒. กฎหมาย กฎระเบียบมีความล้าสมัยไม่เอื้ออำนวยและไม่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งที่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกฎหมายของประเทศไทยจำเป็นต้องทบทวนและปรับปรุงกฎหมายทุกฉบับให้เหมาะสมกับ การใช้ประโยชน์ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างน้อยทุก ๓ ปี เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานรัฐ สามารถลงทุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องตัวและทันต่อสถานการณ์	กระทรวงสาธารณสุข (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ตามขอบเขตที่มีการกำหนดในรัฐธรรมนูญ โดยที่ประชาชนต้องทำตามหน้าที่ที่เหมาะสมซึ่งไม่ทำให้ตนเองและบุคคลอื่น หรือส่วนรวมได้รับผลกระทบ	
	ความคาดหวัง จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย สิทธิและเสรีภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ มาตรา ๔๓ ที่กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน การให้สิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการที่จะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของชุมชน รวมถึงการให้ชุมชนสามารถจัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้ สิทธิที่กล่าวมานั้น สามารถที่จะเข้าร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามมาตรา ๔๓ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกรมการพัฒนาชุมชนควรเป็นไปในลักษณะส่งเสริมให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยให้บุคคลหรือชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาชุมชนโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนได้อย่างเต็มที่ และสามารถร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐในการบริหารจัดการภายในชุมชน เพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการของประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริงและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องไม่ส่งผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและไม่ขัดกับมาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญ	กรมพัฒนาชุมชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ในทางปฏิบัติ รัฐยังมีอำนาจและบทบาทในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนซึ่งประกอบด้วยสิทธิในการดำรงชีวิต และสิทธิในความปลอดภัย อันเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ การครอบครองทรัพย์สินและผลผลิตของตนเอง ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตที่จะไม่ถูกคุกคามจากบุคคลอื่น รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เนื่องจากประเทศไทยโดยส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งมีปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ ปัญหาสิทธิในที่ดินทำกินหลายชุมชนอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ บางชุมชนได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐ ทำให้ไม่สามารถใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนได้ และไม่สามารถพึ่งพากลไกของรัฐในการแก้ปัญหาได้ เนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน จึงเป็นปัญหาในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในอีกประการหนึ่ง และทำให้เกิดการต่อรองกับภาครัฐมากกว่าจะเป็นการร่วมมือ **ข้อเสนอแนะ** รัฐอาจเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดองค์กรชุมชนขึ้น เพื่อให้เป็นตัวแทนของชุมชนในการบริหารและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมโดยการเสนอแนวทางการจัดการภายในชุมชนที่ตรงกับความต้องการและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้จากเศรษฐกิจชุมชนโดยการให้ชุมชนฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนได้อย่างยั่งยืน และรัฐความมีมาตรการในการปกป้องพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น พื้นที่เกษตรกรรมของสมาชิกชุมชน และสิทธิในที่ทำกินและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักประกันพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีส่วนร่วม มีสิทธิที่จะกระทำ มีสิทธิที่แสดงความคิดเห็นภายใต้กฎหมาย **สภาพปัญหา** ปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่อาจไม่ทราบถึงสิทธิและเสรีภาพของตน หรือมีการใช้สิทธิและเสรีภาพเกินส่วนที่กฎหมายกำหนด **ข้อเสนอแนะ** สนับสนุนให้ประชาชน หน่วยราชการ องค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงการใช้สิทธิและเสรีภาพในสังคม ให้มีกฎหมายที่กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเสรีภาพภายใต้ขอบเขต	สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สิทธิ คือ ประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองมิให้มีการละเมิด รวมทั้งข้อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย เสรีภาพ หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรือใช้อำนาจแทรกแซงเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่วนสิทธิและเสรีภาพด้านอื่นๆ ควรได้รับการคุ้มครองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย **สภาพปัญหา** ๑.การขอให้ได้รับความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานและเสรีภาพของประชาชนกฎหมายกำหนดให้มีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกินความจำเป็น	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒.เสรีภาพของสื่อมวลชน การนำเสนอข่าวสารหรือความเห็นผ่านสื่อต่างๆ ถูกส่งต่อไปอย่างรวดเร็วบางครั้งเกิดความเสียหายจากข้อมูลที่ไม่ผ่านการคัดกรองความถูกต้องหรือเป็นข้อมูลที่นำเสนอโดยมีข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วน **ข้อเสนอแนะ** รัฐธรรมนูญควรกำหนดหลักเกณฑ์การขอให้ได้รับความคุ้มครองไม่ยุ่งยาก ลดขั้นตอน และไม่เกินความจำเป็น	
	<u>ด้านการศึกษา</u> **ความคาดหวัง** ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน (ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา) สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “สิทธิและเสรีภาพของประชาชน” ในปัจจุบันเมื่อดูจากคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับที่สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมากในทุกรายวิชาในขณะที่พบว่ามีนักเรียนจากโรงเรียนวิทยาศาสตร์และโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนสาธิตเท่านั้นที่มีคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ PISA ในด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์สูงกว่ามาตรฐานที่ระดับ ๕๐๐ คะแนน นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ มีคะแนนน้อยกว่า ๔๐๐ คะแนน นอกจากนี้การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพศึกษาและการประเมินคุณภาพในแนวทางที่ได้ดำเนินการผ่านมาพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยังสร้างภาระจำนวนมากให้แก่ครูและสถานศึกษา	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (equity in access) ๒. สร้างโอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (equity in choosing appropriate process in education) ๓. สร้างโอกาสในการได้รับประโยชน์ของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพเหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน (equity in choosing appropriate process in education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ	
	ความคาดหวัง ยังขาดหลักการและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก ตามอนุสัญญาที่ว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ (UN Convention on the Rights of the Child) **สภาพปัญหา** เด็กทั้งหลายถูกกระทำทารุณกรรม และอยู่ในสภาวะยากลำบาก ขาดไร้อุปการะ ขาดการเลี้ยงดู และขาดการพัฒนาตามแนวทางของสหประชาชาติ **ข้อเสนอแนะ** ต้องวางหลักให้ชัดเจน ตามแนวทางของสหประชาชาติ ๑. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (development) ๒. สิทธิที่จะอยู่รอดปลอดภัย (survive) ๓. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม (participation) ๔. สิทธิที่จะได้รับการฟื้นฟู (rehabilitation)	มูลนิธิสถาบันพัฒนานิติจิตเวชเด็ก เยาวชน และครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน โดยเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องและเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการปิโตรเลียม รวมทั้งได้จัดทำโครงการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ตลอดจนกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด **สภาพปัญหา** ปัจจุบันมีการรวมตัวของประชาชน ซึ่งเรียกว่ากลุ่มประชาสังคม เรียกร้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การบริหารงานภาครัฐให้โปร่งใสเป็นธรรม ซึ่งเรียกร้องให้มีการเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยตรงมากขึ้น ทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะ** กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ออกประกาศ เรื่องแนวทางการปฏิบัติการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ เพื่อให้การปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกรมฯ เป็นไปอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม จึงกำหนดให้จัดการมีส่วนร่วมออกเป็น ๓ ระดับ คือ	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยหน่วยงานต้องเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ๒. ระดับการปรึกษาหารือ เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นอิสระและเป็นระบบ โดยจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย พัฒนาวิธีการทำงาน และประกอบการตัดสินใจ ๓. ระดับการเข้ามามีบทบาท เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนโครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานมีหน้าที่ในการจัดระบบอำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับประชาชน ประกาศกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ เพื่อให้การดำเนินการให้บริการของหน่วยงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดขั้นตอน กรอบระยะเวลาในการตอบสนองข้อร้องเรียน รวมถึงการติดตามประเมินผลและรายงานผลการร้องเรียนให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังนี้ ๑. การจัดการข้อร้องเรียน โดยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่จัดการข้อร้องเรียนและกำหนดช่องทางการรับข้อร้องเรียน และแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำคำชี้แจงหรือดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อร้องเรียน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. ช่องทางการร้องเรียน ได้แก่ ๒.๑ การติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ศูนย์เอนเนอณ์ยี่ คอมเพล็กซ์ อาคารบี ชั้น ๒๑ เลขที่ ๕๕๕/๒ ถนนภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๒.๒ โทรศัพท์ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๗๙๔ ๓๐๐๐ ๒.๓ หนังสือ จดหมาย หรือโทรสาร ที่อยู่ในการจัดส่งเอกสาร กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ศูนย์เอนเนอณ์ยี่ คอมเพล็กซ์ อาคารบี ชั้น ๒๑ เลขที่ ๕๕๕/๒ ถนนภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรสาร ๐ ๒๗๙๔ ๓๐๕๘ ๒.๔ ตู้รับฟังความคิดเห็น บริเวณจุดรับ – ส่งเอกสาร ศูนย์เอนเนอณ์ยี่ คอมเพล็กซ์ อาคารบี ชั้น ๒๑ ๒.๕ เว็บไซต์กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ www.dmf.go.th ๒.๖ ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของรัฐบาล สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี www.gcc.go.th หรือโทรศัพท์ ๑๑๑๑ ๓. การจัดการเรื่องร้องเรียน โดยสำนักงานเลขานุการกรม กลุ่มบริหารงานทั่วไป รับเรื่องตรวจสอบ ติดตามข้อร้องเรียนจากช่องทางต่างๆ มีระยะเวลาการดำเนินการรับข้อร้องเรียนและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใน ๑ วัน นับจากที่ได้รับเรื่องจากช่องทางต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการชี้แจงในประเด็นที่มีการร้องเรียน ๔. การติดตามและประเมินผลและการรายงานการจัดการข้อร้องเรียน สรุปผลการดำเนินการจัดการข้อร้องเรียนของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ในภาพรวมต่ออธิบดี ปีละ ๒ ครั้ง (ทุกรอบ ๖ เดือนของปีงบประมาณ)	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. ควรจะทำการปฏิรูปทางสังคมเพื่อทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นจริง ทั้งในเชิงรูปแบบและในเชิงเนื้อหา ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ๒. เพื่อทำให้เกิดข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้สิทธิ-เสรีภาพของประชาชนไม่เป็นจริง เพื่อทำให้สังคม/ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบและนำไปใช้ประโยชน์ **สภาพปัญหา** Mindset ของกลไกระบบราชการและกฎหมายยังมองว่า ระบบราชการเป็นผู้ที่จะทำให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นจริงมากกว่ามองว่าจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้อย่างไร **ข้อเสนอแนะ** - พัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากอุปสรรคและข้อจำกัดในด้านต่างๆ ที่ทำให้สิทธิเสรีภาพไม่เป็นจริงหรือไม่พัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ ควรเป็นเพียงสิ่งที่ยืนยันสิทธิที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ (Naturd rights) ไม่ใช่เขียนสิทธิในกฎหมายและสร้างข้อยกเว้นไว้จำนวนมาก **สภาพปัญหา** ๑. สิทธิเสรีภาพถูกจำกัดด้วยข้อยกเว้น เช่น กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น เปิดช่องให้มีการใช้กฎหมายลำดับของ เช่น พระราชบัญญัติความมั่นคง ๕๑ มาบังคับใช้เพื่อจำกัด สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงกว่า	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. สิทธิหลายประเด็นถูกจำกัดในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ **ข้อเสนอแนะ** ๑. กลไกเชิงสถาบันต้องยืนยันสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ เหนือกฎหมายลำดับรอง ๒. แก้ไข มาตรา ๔๗ ตัดคำว่า “ผู้ยากไร้” ออก เพื่อให้สิทธิในการแก้ถึงการบริการสุขภาพ เป็นของ “ทุกคน”	
	ความคาดหวัง หลักสิทธิและเสรีภาพ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน **สภาพปัญหา** ฝ่ายรัฐและประชาชน ยังไม่เคารพและรู้จักสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น มีการใช้สิทธิและเสรีภาพเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด **ข้อเสนอแนะ** หาแนวทางแก้ไขให้มีการเคารพและรู้จักถึงสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน โดยมีบทลงโทษอันสมควรตามความหนักเบาของการฝ่าฝืน เพื่อป้องกันและป้องปราม	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรให้ประชาชนสามารถมีสิทธิเรียกร้องในเรื่องความเดือดร้อนและมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตย โดยมีการเลือกตั้งเริ่มต้นจากสมาชิกท้องถิ่นทั้งหมดและกำนันผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี โดยตรงจากประชาชน ให้คณะรัฐมนตรีมี ๔๔ คน หลังจากเลือกตั้งเสร็จ ทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นผู้แต่งตั้ง	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑๐ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ๑. ประชาชนถูกปิดกั้นในการแสดงความเห็นถึงการทำงานของรัฐบาล โดยถูกข่มขู่ คุกคาม จากผู้มีอำนาจ ๒. รัฐบาลไม่ฟังเสียงเรียกร้องจากประชาชน ถึงการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงรัฐมนตรี แต่ละกระทรวงขาดความรู้ ความสามารถหรือมีความชำนาญในด้านนั้นๆ เช่น รมว.สาธารณสุข รมช.เกษตรและสหกรณ์ รวมถึงรองนายกฯ **ข้อเสนอแนะ** ๑. รัฐมนตรี ต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยมีการกำหนดคุณวุฒิให้มีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้นๆ ๒. สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งและไม่สามารถออกเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีได้ รวมถึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายมากพอควร	
	ความคาดหวัง - ควรนำความสมบูรณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ มาปรับใช้ทั้งฉบับ **สภาพปัญหา** - สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรง - ความเหลื่อมล้ำทางสังคม **ข้อเสนอแนะ** - รับฟังข้อเรียกร้องและความคิดเห็นของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาให้ประชาชนมีความเท่าเทียมกัน - โดยต้องปรับปรุงมาตรการของรัฐ ที่กำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อปราบปรามสกัดกั้นความชอบธรรมเป็นการรอนสิทธิของประชาชน	นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะ พรรคประชาธิปัตย์ เขต ๓ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ในการคุ้มครองบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองใช้ตามมาตรา ๒๑๓ **สภาพปัญหา** ประชาชนไม่สามารถใช้สิทธิการพิจารณาในกรณีถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการปรับแก้ให้สามารถใช้สิทธิในการพิจารณาได้จริงตาม มาตรา ๒๑๓ หรือยกเลิกตัดออกไปใช้ช่องทางตามมาตรา ๒๕ แทน หรือควรศึกษาให้	ทนายความและล่ามภาษามืออิสระ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ประชาชนควรเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้โดยเท่าเทียมและทั่วถึง และมีความสะดวกในการบริการในทุกระดับ โดยเฉพาะการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพ ในการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ **สภาพปัญหา** ๑. การเข้าถึงสิทธิที่เป็นสวัสดิการด้านต่างๆ ยังไม่ทั่วถึง ๒. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังไม่ได้รับการยอมรับและรับรองถึงความปลอดภัย	กองบังคับการตำรวจมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ ๙๐๔ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ในยุคปัจจุบัน สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้รับการยอมรับกันโดยกว้างขวางของหน่วยงานของรัฐต้องรับรู้ และยอมรับ รวมทั้งให้ความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและต้องไม่ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น	กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เมื่อปัจเจกบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ รัฐและหน่วยงานของรัฐย่อมต้องมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลตามรัฐธรรมนูญด้วย **สภาพปัญหา** ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหา ซึ่งยังไม่ได้ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดนั้น ในปัจจุบันยังคงพบเห็นการนำผู้ต้องหาออกแถลงข่าว หรือมีภาพข่าวผู้ต้องหาที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวอยู่ด้วย บางครั้งมีการใช้เครื่องพันธนาการ ปรากฏตามสื่อต่างๆ ซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยตรง **ข้อเสนอแนะ** ควรงดการแถลงข่าวหรือการทำแผนประกอบคำรับสารภาพที่มีการนำตัวผู้ต้องหามาปรากฏต่อสื่อสารมวลชน	
	ความคาดหวัง อยากให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ **สภาพปัญหา** มีการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในหลายด้าน **ข้อเสนอแนะ** การออกกฎหมายหรือคำสั่งใดๆ ควรคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในรัฐธรรมนูญ ควรเพิ่มประเด็นสิทธิในรัฐธรรมนูญให้ชัดแจ้ง โดยเพิ่มเติมให้ครบถ้วน	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ กองร้องทุกข์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑. ควรให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เกิดเห็นรูปธรรมปฏิบัติได้ ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ๒. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความเท่าเทียมกันในเรื่องการศึกษา การบริการสาธารณะ การรักษาพยาบาล ๓. สนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันในการจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติ การจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๖๒ **สภาพปัญหา** ๑. เสียงสะท้อนจากประชาชน คือ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งยังไม่ได้มีการหาข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ๒. ปัญหาที่ผู้บริโภคยังเข้าไม่ถึงและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร เช่น การบริการทางการแพทย์จากสถานพยาบาลเอกชน การประกันชีวิต รวมทั้งการถูกหลอกลวงกรณีแชร์ลูกโซ่ สินค้าออนไลน์ การกู้ยืมเงินเกินตัว เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** ๑. ควรสำรวจสภาพปัญหาจากประชาชนตามพื้นที่ต่างๆ และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ๒. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภคตาม พรบ. ปี ๒๕๖๒ เพื่อให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นประชาชนได้สร้างความเข้มแข็งในการรักษาสิทธิของตนเองในการบริโภคอย่างเป็นธรรม ไม่ตกเป็นเหยื่อผู้ประกอบการ และสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้บริโภค เพื่อเป็นรากฐานของการบริโภคอย่างถูกต้อง ยั่งยืน ๓. ปัญหาการขอรับเงินประกันกรณีผู้เอาประกันเสียชีวิต ซึ่งเป็นสิทธิที่ผู้เอาประกัน โดยทายาทจะได้นำเงินไปดำเนินงานศพตามประเพณี แต่ทางประกันภัยให้ยื่นหลักฐานภายใน ๑๔ วัน ส่วนใหญ่ญาติจะหาหลักฐานให้ไม่ทันตามกำหนด ทำให้มีเรื่องตกค้างเป็นจำนวนมาก	สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง - รัฐควรรับรองให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมและเหมาะสม ในทางตรงกันข้าม รัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือดำเนินการอื่นใดที่ตนต้องการโดยไม่กระทบ/ละเมิดสิทธิผู้อื่นจนเกินควรและต้องตั้งบนพื้นฐานการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นการหมิ่นประมาทหรือสร้างความเกลียดชัง - รัฐธรรมนูญ ๖๐ ลดหมวดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นลงและห้ามประชาชนในการใช้สิทธิที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งยังคงมีการตีความไม่ชัดเจน - เรื่องความมั่นคงของรัฐ ควรปรับถ้อยคำให้ชัดเจนไม่กำกวม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น - ตู้ ปณ.๙)
	ความคาดหวัง - สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้แรงงานตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ มีความเหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข อาทิ มาตรา ๔๒ เรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้กำหนดหลักการรองรับสิทธิและเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น มาตรา ๓๐ กำหนดบทบัญญัติห้ามมิให้มีการเกณฑ์แรงงาน เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ มาตรา ๔๘ กำหนดบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดซึ่งกระทรวงแรงงานได้ปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ให้ลูกจ้างหญิงมีครรภ์มีสิทธิลาเพื่อคลอดบุตรซึ่งรวมถึงลาเพื่อตรวจครรภ์ได้ครรภ์หนึ่งไม่น้อยกว่า ๙๘ วัน (ตามมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒) และมาตรา ๗๔ ได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐที่จะคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ และการประกันสังคมและสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ การจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการ	กระทรวงแรงงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ดำเนินการ รวมถึงการส่งเสริมให้มีงานทำและคุ้มครองคนหางาน โดยการศึกษาวิเคราะห์สภาวะตลาดแรงงาน และแนวโน้มตลาดแรงงาน เป็นศูนย์กลางข้อมูลตลาดแรงงาน รวมทั้งพัฒนาและส่งเสริมระบบการบริหารด้านการส่งเสริมการมีงานทำ เพื่อให้ประชากรมีงานทำที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและความถนัด และไม่ถูกหลอกลวงตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมและเป็นธรรม อย่างไรก็ตามในส่วนของการจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อันเป็นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ้มกันของผู้ใช้แรงงานตามรัฐธรรมนูญฯ นั้น กระทรวงแรงงานโดยสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน อยู่ระหว่างการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ และพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อเป็นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ้มและเจรจาต่อรองของผู้ใช้แรงงานตามรัฐธรรมนูญฯ ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น	
	มาตรา..เสรีภาพของสื่อมวลชนในการประกอบวิชาชีพตามจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพเพื่อประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและรอบด้าน รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคม ย่อมได้รับความคุ้มครอง การสั่งปิดกิจการสื่อมวลชนเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ การห้ามสื่อมวลชนเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วนหรือแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคลสิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี	เครือข่ายพสกนิกรไทย รวมใจสามัคคี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของประชาชน หรือเพื่อปกป้องหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน มาตรา..พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของรัฐหรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชนและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้แทนองค์การภาคประชาชน เพื่อปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนตามมาตรา... ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ พิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพตามมาตรา...คุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการในการดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี โดยมีกองทุนสื่อมวลชน ดูแลเยียวยาสื่อมวลชนที่ได้รับผลกระทบในการทำหน้าที่สื่อมวลชนตามจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ มาตรา... คลื่นความถี่ที่ใช้ในกิจการกระจายเสียง กิจการวิทยุโทรทัศน์ กิจการวิทยุคมนาคมและกิจการโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้มีองค์การของรัฐที่เป็นอิสระองค์การหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม โดยต้องคำนึงถึงความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สูงสุดของประชาชนและระดับท้องถิ่น คำนึงถึงบุคคลด้อยโอกาสทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรมและประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งต้องจัดให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การดำเนินการตามวรรคสองต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมและการเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการดังกล่าวอย่าง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เหมาะสม ต้องให้ความสำคัญกับการให้บริการที่ทั่วถึง ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถตรวจสอบได้ และให้ประชาชนโดยทั่วไปเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิทยุกระจายเสียงในระดับท้องถิ่นต้องมีหลักเกณฑ์เป็นแบบเฉพาะประเภท ภายใต้บังคับหนังสือสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการเปิดเสรีทางการค้าหรือการลงทุนภายใต้กรอบองค์การค้าโลกหรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เจ้าของกิจการตามมาตรานี้ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย และต้องไม่ดำเนินการในลักษณะที่อาจมีผลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา... (ว่าด้วยเสรีภาพของสื่อมวลชน) ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา...บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ เครือข่าย กลุ่ม องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน หรือหมู่คณะอื่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มกัน แต่ต้องไม่กระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการให้บริการสาธารณะทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดในทางเศรษฐกิจ	
	สิทธิและเสรีภาพของพี่น้องประชาชนที่ต้องยอมรับว่าลดน้อยถอยลงไปจากเดิมมากพอสมควร ย้อนกลับไปรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ ในหมวดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มีการระบุไว้อย่างละเอียดอยู่สัดในส่วนที่ชัดเจนในแต่ละเรื่องไป โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่องค่อนข้างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง	พรรคประชาธิปัตย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑. สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล มาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ ในวรรค ๕ ระบุไว้ชัดว่า ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีสิทธิ์ร้องต่อศาล เพื่อให้สั่งละงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้นรวมทั้งจะกำหนดวิธีการตาม สมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้ รัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ สิทธิของพี่น้องประชาชนดังที่กล่าวมานี้ก็มีการตัดออกไป ๒. สิทธิในกระบวนการยุติธรรมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ระบุให้สิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมว่าผู้เสียหายผู้ต้องหาโจทก์จำเลย คู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดีมีสิทธิ์ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมถึงการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม และมีสิทธิในการตรวจสอบและการได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควรการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควรการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยชั่วคราว สิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เหล่านี้กลับกลายเป็นว่ารัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ได้ตัดรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ออกไปเกือบทั้งหมดทั้งที่เรื่องดังกล่าวนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะคุ้มครองสิทธิของพี่น้องประชาชน ๓. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน มาตรา ๔๖ ในเรื่องของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่นย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าว และแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเจ้าของกิจการนั้นแต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพและมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นธรรมรวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ สิทธิต่าง ๆ นี้ก็ไม่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๔. สิทธิชุมชนมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ไว้ในเรื่องของสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ที่ต้องเน้นประเด็นคือการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญสำคัญกับโครงการที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชนและหมุนระบุไว้ให้ความสำคัญ คือ จะต้องมีการจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและให้มีองค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนภาคเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนการมีการดำเนินการ รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ จึงกำหนดให้มีองค์การอิสระมาดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะแต่ก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่าในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ไม่ได้มีการกำหนดสิทธิดังกล่าวไม่ได้กำหนดองค์การอิสระดังกล่าวเพื่อปกป้องสิทธิของพี่น้องประชาชนเหมือนเช่นเคย ๕. มาตรา ๔๙ ที่ระบุไว้ชัดในเรื่องผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิและได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น ประเด็นดังกล่าวนี้ก็จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ก็จะมีการตัดประเด็นดังกล่าวออกไป โดยไม่ได้ให้ความสำคัญทั้ง ๆ ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์อีกเช่นกัน ๖. การกระจายถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมให้กับพี่น้องเกษตรกรได้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึงรวมถึงการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตรก็จะเห็นได้ว่ามาตรา ๘๕ ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ก็ได้มีการตกหล่นไปไม่ปรากฏรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวแต่กลับไปปรากฏอยู่บางส่วนในเรื่องการปฏิรูป ซึ่งก็ยังไม่มีความชัดเจนแต่อย่างใด	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๗. รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ได้กำหนดสิทธิของบุคคล ซึ่งเป็นผู้บริโภคไว้ในมาตรา ๖๑ ให้ได้รับการคุ้มครองได้รับข้อมูลที่เป็นจริงมีสิทธิพิทักษ์สิทธิ์ในความเป็นผู้บริโภคและประการสำคัญรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้มีองค์การเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตรากฎหมายต่าง ๆ สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภคให้พี่น้องประชาชนคนไทยได้มีหลักพื้นฐานในการปกป้องคุ้มครองสิทธิในเรื่องของการบริโภคต่าง ๆ แล้ว แต่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ได้ตัดสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ของพี่น้องประชาชนออกไป ๘. สิทธิกระบวนการยุติธรรม เหลือแค่ ๒ มาตรา คือ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๙ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ เช่น มาตรา ๔๐ มีสาระสำคัญรายละเอียดที่ครบถ้วน ๙. แนวนโยบายด้านการมีส่วนรวมของประชาชน รัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ จึงได้ระบุเรื่องนี้ไว้ชัดในมาตรา ๘๗ ที่รัฐจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็น การกำหนดนโยบายระดับชาติ ระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การส่งเสริมให้มีการศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการปกครอง ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ได้มีการกำหนดลำดับความสำคัญไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ แต่อย่างใด	

๗.๒.๓ ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง
(ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
๓. ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)	**การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น** มาตรา ๒๔๙ บัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ แต่กำหนดเงื่อนไข ให้คำนึงถึงความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบประกอบกัน นอกจากนี้มาตรา ๒๕๐ ก็กำหนดเงื่อนไขว่าบทบาทการดำเนินการของท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับรายได้ จึงไม่เป็นการเอื้อต่อการบังคับให้ต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ควรเพิ่มเติมหลักการ ให้รัฐต้องทำการกำหนดบทบาทกรอบงานขั้นต่ำสำหรับองค์กรบริหารท้องถิ่นไว้ให้ชัดเจนเป็นตัวตั้ง แล้วกำหนดให้รัฐต้องช่วยจัดหารายได้มาสนับสนุน มิใช่ไปสร้างเงื่อนไขที่ปิดกั้นบทบาทเอาไว้จนกว่าท้องถิ่นจะมีรายได้พอเพียง	นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนพิการและผู้ด้อยโอกาส มาตรา ๙๐ พรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว ให้มีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ให้พรรคการเมืองจัดทำบัญชีรายชื่อพรรคละหนึ่งบัญชี โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองต้องไม่ซ้ำกันและไม่ซ้ำกับรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยส่งบัญชีรายชื่อดังกล่าวให้คณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การจัดทำบัญชีรายชื่อตามวรรคสอง ต้องให้สมาชิกของพรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย โดยต้องคำนึงถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ และความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และการมีส่วนร่วมของคนพิการและผู้ด้อยโอกาสด้วย” **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** เพื่อเป็นการยกระดับของประชาชนซึ่งมีความหลากหลายในกระบวนการทางการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ประเทศไทยเป็นภาคี ข้อที่ ๒๙ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรื่องสาธารณะ ซึ่งมีตัวอย่างในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาที่เกิดใหม่ในทวีปแอฟริกา เช่น ประเทศยูกันดาและประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ **การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชากรเปราะบางในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ** มาตรา ๑๒๘ สภาผู้แทนราษฎร~~และ~~ วุฒิสภา และรัฐสภามีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือก และการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา เรื่องหรือกิจการอันเป็นหน้าที่และอำนาจของ คณะกรรมาธิการสามัญแต่ละชุด การปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมาธิการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การบันทึกการลงมติ การเปิดเผยการลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับประมวลจริยธรรมของสมาชิกและกรรมาธิการ และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ในข้อบังคับตามวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการตั้งกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ที่ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประธานรัฐสภาวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือคนพิการ หรือทุพพลภาพ ต้องกำหนดให้บุคคลประเภทดังกล่าวหรือผู้แทนองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับบุคคล ประเภทนั้นโดยตรง ร่วมเป็นกรรมาธิการวิสามัญด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการวิสามัญ ทั้งหมด และในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอ ต้องกำหนดให้ ผู้แทนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ร่วมเป็นกรรมาธิการวิสามัญด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการวิสามัญทั้งหมด” **เหตุผลที่เสนอแก้ไข** เพื่อเป็นการยกระดับให้การมีส่วนร่วมในการตราพระราชบัญญัติที่มีผลกระทบต่อกลุ่มประชากรเปราะบาง ไม่จำเป็นต้องอาศัยบทบัญญัติของข้อบังคับ แต่บังคับให้เกิดความชัดเจนในระดับรัฐธรรมนูญเลย ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติไว้ดีแล้ว	
	ความคาดหวัง พรรคการเมือง นำเสนอนโยบายเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง **สภาพปัญหา** ไม่มีพรรคการเมืองใดนำเสนอนโยบายดังกล่าว จึงยังไม่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกใน “ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองที่ดีนั้น ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างแท้จริง ทั้งควรให้พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรม	สำนักงานสถิติแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	โดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันการเมืองของประชาชน ตลอดจนให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชน รวมถึงให้มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี	
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ว่าควรเป็นอย่างไรความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และศาลควรใช้อำนาจถ่วงดุลกันให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรมีเสถียรภาพและความต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว **สภาพปัญหา** กรณีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางการเมืองอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐไทยดำเนินการบริหารจัดการระบบพรรค ระบบสภาฯ ระบบบริหารจัดการประเทศและระบบตุลาการ อย่างมีสัมพันธภาพและมีเอกภาพ ทั้งส่วนอุดมการณ์และส่วนเป้าหมายอันมีคุณค่าที่ยั่งยืน **สภาพปัญหา** รัฐไทยอ่อนด้อยการดำเนินการตามที่คาดหวัง สังคมพลเมืองไทยจึงแตกออกเป็นฟาก เป็นฝ่าย พลเมืองไทยที่อ่อนด้อยปัญญา มีความคิดความเชื่อตามกระแสชี้นำเท่านั้น สังคมไทยจึงเป็นเสมือนกบเลือกนายหัว **ข้อเสนอแนะ** รัฐไทยควรต้องใช้กระบวนการแห่งอริยสัจและอิทธิบาทธรรม	มูลนิธิรักษ์เด็ก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองควรมีความเข้มแข็ง โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ **สภาพปัญหา** ความอ่อนแอของระบบและสถาบันการเมือง รวมทั้งการขัดแย้งกันของภาคการเมืองซึ่งนำไปสู่การขัดแย้งและการต่อสู้กันที่อยู่นอกเหนือเรื่องการเมือง	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ตามหลัก Good Governance **สภาพปัญหา** สภาพปัญหาในปัจจุบัน เกิดจากการแบ่งพรรคแบ่งพวกของนักการเมือง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการบริหารจัดการประเทศ **ข้อเสนอแนะ** ระบบการเมืองควรเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นข้อกำหนด	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ๑. ต้องมีความเท่าเทียม เสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ตามสิทธิที่แต่ละกลุ่ม บุคคล ควรได้รับ ๒. มีกลไกการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี ๓. สร้างกระบวนการให้เกิดความยุติธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมในสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่แต่ละกลุ่มบุคคลในสังคมควรได้รับ ตามหลักนิติรัฐนิติธรรม ๔. มีประชาธิปไตยที่ผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ยึดเสียงส่วนใหญ่ รับฟังเสียงส่วนน้อย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๕. สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ และบรรยากาศที่ดีของการไว้วางใจกัน และ ๖. ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมบนความถูกต้อง **สภาพปัญหา** ในปัจจุบันยังมีความไม่เท่าเทียม ไม่มีความเสมอภาค ทำให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำ ประชาธิปไตยที่ผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนยังมีน้อย ยึดเสียงส่วนใหญ่ และไม่รับฟังเสียงส่วนน้อย **ข้อเสนอแนะ** ๑. ปฏิรูปการเมือง ควรประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการยอมรับในเบื้องต้นอันจะนำมาสู่ความร่วมมือในอนาคต ๒. รัฐบาลต้องไม่แทรกแซงการทำงานกระบวนการปฏิรูปการเมือง โดยรัฐบาลเพียงแต่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เท่านั้น ๓. เนื่องจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ผ่านมานั้น ไม่ว่าจะเป็นการขอแก้ไขรายมาตรา หรือแก้ไขทั้งฉบับ ต่างประสบปัญหาเสมอ ดังนั้น การเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ และกลไกของรัฐที่สำคัญในการปฏิรูปการเมือง ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานทางวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเป็นกลางทางการเมือง ๔. การปฏิรูปการเมือง ต้องปฏิรูปในภาพกว้าง กล่าวคือต้องปฏิรูปทุกภาคส่วนอย่าง เป็นระบบ เพราะทุกภาคส่วนมีความเกี่ยวเนื่องกัน และต่างได้รับผลกระทบซึ่งกันและกัน ๕. การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างทางสังคมจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้ประกอบด้วย ๑) ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทุก ๆ หมวด โดยนักวิชาการที่เป็นอิสระและได้รับการยอมรับ และควรที่จะได้ศึกษาและ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เปรียบเทียบกับรูปแบบของต่างประเทศ เพื่อจะได้นำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ๒) ควรจะได้พิจารณาประเมินผล และทบทวน บทบาทหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาในประเด็นความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ ขององค์กรต่าง ๆ การทำงานที่ยังขาดประสิทธิภาพทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากองค์กร เหล่านี้เท่าที่ควรจะเป็น และยังเป็นภาระด้านงบประมาณของประเทศด้วย ๓) กำหนดอำนาจหน้าที่ของสถาบันการเมือง และองค์กรตามรัฐธรรมนูญให้ ชัดเจน โดยยึดหลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด	
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ควรจะต้องกำหนดอำนาจ บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่ชัดเจน	กรมบัญชีกลาง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายและอำนาจหน้าที่โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของราชการส่วนกลางเพียงเท่าที่จำเป็น และราชการส่วนกลางสามารถถ่ายโอนภารกิจบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและการจัดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานได้อย่างมีอิสระและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานของรัฐสามารถดำเนินการตามนโยบายการบริหารราชการได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่นโยบายการบริหารราชกำหนดไว้ **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ไม่ได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการเพิ่มการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น และมีการตัดข้อความ	กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	“ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง” อาจทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสียความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงาน ปัจจุบัน มีการขาดความต่อเนื่องเชิงนโยบาย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี **ข้อเสนอแนะ** แม้ว่าในทางปฏิบัติจะต้องมีการตราพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดรายละเอียดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ควรกำหนดหลักความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองและควรมีการกล่าวถึงการกระจายอำนาจเพิ่มเติมเพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น	
	ความคาดหวัง ๑. คาดหวังว่า จะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดีมีคุณภาพให้เลือกจำนวนมาก ๒. คาดหวังว่า คนไทยจะมีความรู้มากเพียงพอ ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนที่เป็นคนดีมีคุณภาพ ๓. คาดหวังว่ากระบวนการคัดเลือกนักการเมือง ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ ผู้บริหารของหน่วยงานยุติธรรม มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ ที่จะช่วยให้สามารถคัดกรองคนดีมีคุณภาพเข้ามาเป็นนักการเมือง หรือผู้บริหารองค์กรของรัฐได้ **สภาพปัญหา** ๑. คนไทยส่วนใหญ่คิดเห็นว่า นักการเมืองไทยไม่ค่อยมีคุณภาพ และมีภาพลักษณ์ของการทุจริตคอรัปชั่น ที่สำคัญมีนักการเมืองไม่น้อยมีประวัติเกี่ยวข้องกับนายทุน หรือผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น หรือเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นเอง ๒. ระบบการเมืองไทย ไม่สามารถคัดกรองนักการเมืองที่ดีมีคุณภาพเข้ามาทำงานในสภาผู้แทนราษฎร์ได้ ๓. นักการเมืองที่ไม่มีคุณภาพ อาจกำหนดนโยบายแบบสั่งการจากส่วนกลางโดยขาดการมีส่วนร่วมจากคนในท้องถิ่น ทำให้หลายนโยบายสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนมากกว่าจะเกิดประโยชน์หรือช่วยแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน	น.ส.มนต์ริสสา โรจน์วดีภิญโญ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดี กับประชาชนมากขึ้น ๒. มีบทบัญญัติทางกฎหมาย กำหนดให้นักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม ต้องพ้นจากสภาพนักการเมืองทันที เช่น สส.ที่ครอบครองที่ดินผิดกฎหมาย สส.ที่เคยต้องโทษติดคุกเพราะทำผิดจริง หรือ สว.ที่ทำผิดระเบียบของสภา ฯลฯ	
	มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้น เพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกัน หรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ ~~หรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา~~ ในทางปฏิบัติสภาวิชาชีพและสถาบันการศึกษาทำงานประสานกันเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่จะผลิตบุคลากรวิชาชีพให้มีสมรรถนะตามที่แต่ละวิชาชีพกำหนด เพื่อที่จะสามารถให้การรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัย เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน	ภาคีสภาวิชาชีพด้านสุขภาพ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. การเข้าสู่กระบวนการใช้อำนาจ การมีอำนาจต้องให้เกิดความเสมอภาค (ไม่ใช้เงิน วุฒิการศึกษา มาเป็นเครื่องมือขัดขวาง) เช่นวุฒิการศึกษา ต้องจบปริญญาตรี ต้องมีเงินค่าสมัคร ค่าหาเสียงจำนวนหลักล้าน ทั้งๆที่คนส่วนใหญ่ของประเทศยากจน จึงไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง อำนาจรัฐทั้งส่วนกลาง	พรรคสังคมประชาธิปไตยไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	และส่วนท้องถิ่น จึงเป็นอำนาจของนายทุนตลอดมา เมื่อมีการเลือกตั้ง (นี้คือที่มาของช่องว่างในสังคมไทย) ที่รุนแรง ๒. ควรให้มีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์และยุติธรรม ไม่ให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ต้องเป็นผู้จัดทำป้ายโฆษณาให้ และจัดสรรเวลาทางวิทยุ โทรทัศน์ ให้ผู้สมัคร/พรรคการเมืองในเวลาเท่าๆกัน ฯลฯ (ป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง) ๓. สิทธิเสรีภาพของประชาชน การกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนควรควบคู่กับหน้าที่ตามความรับผิดชอบของประชาชนด้วย **ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม** ๑. การเลือกตั้งควรแบ่งบัตรเลือกตั้งเป็น ๒ ใบ เลือกเขต ๑ ใบ เลือกพรรคการเมือง ๑ ใบ ๒. เขตเลือกตั้ง ควรใช้เขตจังหวัด (เพื่อลดการซื้อเสียง) ให้มีผู้แทนได้เท่ากับอัตราส่วนของประชากรแต่ละจังหวัด โดยประชาชน ๑ คน ในจังหวัดนั้นเลือกผู้แทนได้คนเดียว (๑ คน) (One Man One Vote) ๓. ลดวงเงินค่าสมัคร ค่าหาเสียงเลือกตั้ง โดยให้ กกต. จัดทำป้าย จัดเวลาทางวิทยุ โทรทัศน์ ให้เป็นธรรมกับทุกพรรคในการหาเสียง ห้ามเดินเคาะประตูบ้านบริจาคงานกุศลทุกชนิด (ป้องกันซื้อเสียงทางอ้อม) ๔. ลดจำนวนวุฒิสมาชิกลง เหลือ ๑๐๐ คน โดยให้มาทุกสาขาอาชีพตามสัดส่วนของประชากร เช่น ตัวแทนแรงงาน ตัวแทนเกษตรกร ชาวไร่ชาวนา ตัวแทนชนชาติพันธุ์ เป็นต้น ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา ๕. นักศึกษากำลังศึกษาในพื้นที่ใด หรือคนงานกำลังทำงานในพื้นที่ใด ก็ควรได้รับสิทธิในการเลือกตั้งพื้นที่นั้น	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การสร้างความเป็นธรรมในระบบศาล ประชาชนไม่สามารถวิพากวิจารณ์การทำงานของศาลยุติธรรมได้ เพราะจะทำให้มีความผิดในฐานหมิ่นศาล จึงเป็นอุปสรรคในการถ่วงดุลและป้องปรามคอร์รัปชัน	นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองไทย ควรเป็นระบบที่ถ่วงดุลและตรวจสอบได้ โดยอำนาจการถ่วงดุลของแต่ส่วนคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในระบบการเมืองแต่ละส่วนจะมีหน้าที่แตกต่างกันไป ควรมีระบบที่ชัดเจนในการตรวจสอบ โดยที่ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ของฝ่ายบริหาร และตุลาการศาลตรวจสอบการดำเนินงานของ ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร อำนาจในการถ่วงดุลควรมีการแยกกันอย่างชัดเจน เพื่อความเป็นธรรมและมีระบบที่มีเสถียรภาพ โดยเป้าหมายหลักของทั้ง ๓ ส่วนต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนเป็นหลัก นอกจากนี้ในส่วนงานด้านท้องถิ่น ๒. ระบบการเมืองควรมีการถ่วงดุลและตรวจสอบอำนาจของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน โดยควรมีการจัดทำระบบที่ประชาชนเข้าถึงและรับทราบถึงวิธีการตรวจสอบดังกล่าว เพื่อความเป็นธรรมต่อประชาชน และเมื่อแนวนโยบายที่ออกโดยรัฐส่งผลกกระทบต่อประชาชนก็มีฝ่ายที่รับเรื่องร้องเรียน และเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรปรับให้พรรคการเมืองมีความร่วมมือ และเห็นถึงประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง โดยการร่วมผลักดันกฎหมายหรือแนวนโยบายเพื่อบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกัน องค์กรอิสระที่ดูแลในส่วนของการเลือกตั้งควรเป็นอิสระอย่างแท้จริง หากมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งควรที่จะมีการชี้แจ้งให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างแท้จริง ๓. ควรเป็นการปกครองแบบกระจายอำนาจ เนื่องจากหน่วยงานที่ดูแลส่วนท้องถิ่นจะมีความเข้าใจสภาพปัญหาในพื้นที่และสามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ได้ดี เพื่อแก้ปัญหาและบริหารส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ระบบการ	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เลือกตั้งควรเป็นในรูปแบบอิสระ และโปร่งใสในการเลือกตั้ง ทั้งองค์กรอิสระที่ดูแลในส่วนของการเลือกตั้ง ควรมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง ๔. ปัญหาในระบบการเมืองไทยในปัจจุบันยังขาดเสถียรภาพและยังเป็นในแบบรวมศูนย์อำนาจ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ มีการรวมอำนาจเป็นหนึ่งเดียวทำให้ไม่มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างกัน ซึ่งอาจจะเป็นข้อเสียในระบบการเมืองที่รวมอำนาจ เนื่องจากเมื่อประชาชนที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักของรัฐไม่ได้รับประโยชน์ หรือมีความเดือนร้อนจะไม่มีฝ่ายใดให้ความช่วยเหลือหรือ ฟังเสียงของประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการบริหารประเทศที่ขาดประสิทธิภาพเนื่องจากเป็นการตัดสินใจของกลุ่มคน โดยที่อำนาจนั้นไม่สามารถที่จะจับต้องหรือตรวจสอบได้ ๕. ระบบพรรคการเมืองขาดประสิทธิภาพในการท างานอย่างแท้จริง เพราะพรรคการเมืองในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญเพียงแค่ฐานเสียงของตน จึงเกิดการแข่งขันกันระหว่างพรรค เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนนิยมจากประชาชน แต่ยังมองไม่เห็นความร่วมมือกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวนโยบายที่พัฒนาประเทศ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศได้อย่างแท้จริง และพรรคการเมืองมักจะนำปัญหาของประชาชนเป็นข้อช่วยในการเรียกคะแนนนิยมจากกลุ่มคนที่ประสบปัญหา และทำให้ขาดการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง	
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรมีความโปร่งใส มีการเลือกตั้งที่เป็นกลาง ไม่ทุจริต ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการสมารถทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลควบคุมการใช้อำนาจซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการของคนในท้องถิ่น สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น องค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับความสุจริตในการใช้อำนาจรัฐก็ต้องมีความเป็นอิสระและมีความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่	กรมบังคับคดี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐควรมีการจัดฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อระบบการเมืองและสถาบันการเมืองว่าต้องการให้ปฏิรูปในรูปแบบใด และควรต้องเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนทราบด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชนในการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง	
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองในปัจจุบัน ถือว่าได้รับการปรับตัวมาในระยะหนึ่งแล้วแต่ด้วยข้อกฎหมายและข้อกำหนด ต่างๆที่ตราออกมาและบังคับใช้อยู่นั้น ได้ตราออกมาโดยไม่ได้ยึดโยงกับผลประโยชน์ของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง ระบบการเมืองที่ปรากฏอยู่จึงอยู่ในอาณัติและไม่สามารถหลุดพ้นต่ออำนาจที่ครอบงำระบบการเมืองและสถาบันการเมืองในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน **สภาพปัญหา** ระบอบการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความชัดเจนที่มิได้เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบตามครรลองของสากลอันเนื่องมาจากการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เกิดพรรคการเมืองในระบอบการเมืองที่มีจำนวนมาก ตลอดจนคณะกรรมการเลือกตั้งซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายของพรรคการเมืองใช้กฎและกติกาอันแยบยลและไม่โปร่งใสตลอดระยะเวลาที่มีการดำเนินการจนทำให้ประชาชน สถาบันการเมืองที่เกี่ยวข้องและสามารถเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนคนไทยไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินหรือพรรคการเมืองก็ตาม ยังไม่สามารถสร้างผลผลิตที่เป็นรูปธรรมอันเป็นความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ส่วนของการกระจายหน้าที่และอำนาจในการปกครองท้องถิ่น รัฐบาลเองก็ไม่มีความชัดเจนที่จะกำหนดการเลือกตั้งก็ยังไม่เกิดขึ้น และมีการถ่ายโอนอำนาจดังกล่าวให้องค์กรของส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังดูได้จากกรอบงบประมาณรายจ่าย	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประจำปีของประเทศก็ยังไม่สามารถกระจายอำนาจทางการเงินดังกล่าวให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น **ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข** ควรคืนอำนาจในการปกครองประเทศให้กับประชาชน ด้วยการจัดให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นจากการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ควรรีบจัดการให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เข้าสู่การยกร่างข้อกฎหมายหรือแก้ไขและรัฐธรรมนูญในส่วนนี้โดยเร็ว จากการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวเพื่อให้เกิดระบบการเมืองและสถาบันการเมืองที่ดีเกิดขึ้นในสังคมไทยจากความต้องการของคนไทย ปวงชนชาวไทยทั้งประเทศที่มีฉันทามติร่วมกันจะอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการชื่อใดไม่สำคัญแต่จะต้องรีบดำเนินการโดยเร็ว	
	ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมจากระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed member Proportional system) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ให้กลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional representation system) (บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ) ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้สอดคล้องเหมาะสมกับระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง โดยยกเลิกการเลือกตั้งขั้นต้น (Primary Vote) และยกเลิกกำหนดให้สมาชิกพรรคต้องชำระค่าบำรุงพรรคการเมือง รวมทั้งการปรับลดอัตราโทษลงให้เหมาะสมกับฐานความผิด **เหตุผล** เพราะระบบการเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ที่ส่งผลให้มีพรรคการเมืองขนาดเล็กเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อันส่งผลให้พรรค	พรรคชาติพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การเมืองเกิดความอ่อนแอ ต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง ตามครรลองของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ รวมทั้งสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลก็เกิดความอ่อนแอไร้เสถียรภาพตามมาด้วย ซึ่งส่งผลเสียต่อการบริหารราชการแผ่นดินและการแก้ไขปัญหารวมทั้งการพัฒนาประเทศ ซึ่งเมื่อเทียบกับระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนแล้วเห็นว่าระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ) มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยดีอยู่แล้ว ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิสามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกได้ ทั้งตัวบุคคลผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบ เกี่ยวกับที่มาของวุฒิสภาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม ให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน **เหตุผล** เพื่อให้วุฒิสภามีความยึดโยงกับประชาชนโดยตรง ที่สามารถทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยได้อย่างแท้จริงด้วยความชอบธรรม ในการพิจารณาร่างพระราชาบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และงบแปรญัตติ เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมให้ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารมีจำนวนในการเสนอ การแปรญัตติ และการพิจารณาใช้งบประมาณรายจ่าย ตามวิถีทางและครรลองของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่นานาอารยะประเทศถือปฏิบัติกัน **เหตุผล** ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารที่ได้รับมอบอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทยโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ย่อมมีอำนาจและความชอบธรรม และมีความเข้าใจในความต้องการของประชาชน ในการพิจารณาตัดสินใจใช้งบประมาณแผ่นดิน ที่ได้จากภาษีอากรของประชาชน เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชาชน และพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโรก้าวหน้า ได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชน มิใช่การมอบอำนาจให้ฝ่ายราชการเป็นผู้พิจารณาดำเนินการแทน ซึ่งไม่ชอบด้วยหลักการ ส่วนการควบคุมและกำกับดูและการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดความโปรงใสโดยยึดหลักธรรมาภิบาลที่ดี ย่อมเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดตามหน้าที่มีอยู่แล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งเท่านั้น โดยให้ตัดข้อยกเว้นที่กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น หรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ตัดออกเสีย **เหตุผล** เพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะบริหารท้องถิ่นในอันที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หากเปิดโอกาสให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น จะส่งผลให้ท้องถิ่นเกิดความอ่อนแอขึ้นได้ เพราะกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นเกิดความขัดแย้งกับผู้บริหารท้องถิ่น สภาท้องถิ่นอาจใช้เสียงข้างมากปลดผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่งเมื่อใดก็ได้ ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นตกอยู่ในฐานะที่ขาดความมั่นคงไร้เสถียรภาพ และผู้บริหารท้องถิ่นอาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลและอำนาจต่อรองเกี่ยวกับผลประโยชน์จากสภาท้องถิ่นได้ อันอาจนำไปสู่การเกิดปัญหาทุจริตคอรัปชั่นในองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นอาจถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจเหนือองค์กรปกครองท้องถิ่นได้ ส่งผลให้ท้องถิ่นเกิดความอ่อนแอ ไม่สามารถที่จะบริหารท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลเสียต่อท้องถิ่นโดยรวม ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้นการคงไว้จึงเท่ากับเป็นการถอยหลังเข้าคลอง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองที่ดี ควรมีการพัฒนาอยู่บนหลักของ “เสถียรภาพประสิทธิภาพ และความชอบธรรม” อย่างสมดุล หากระบบการเมืองเข้มแข็ง ดำเนินการตามหลักนิติธรรม ได้รับความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจ ก็จะก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพ สามารถขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเสถียรภาพดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อระบบราชการ ซึ่งเป็นหน่วยงานการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ แผนงาน/โครงการต่าง ๆ ของส่วนราชการก็จะสามารถดำเนินการได้โดยสมบูรณ์ ไม่หยุดชะงัก ทำให้สามารถบริหารราชการแผ่นดินตามแผนยุทธศาสตร์ชาติได้ตามเป้าหมายที่กำหนด **สภาพปัญหา** ระบบการเมืองมีการเปลี่ยนขั้วอำนาจอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศในหลายมิติดังเช่นที่กล่าวไปแล้ว และปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งกระทบต่อดัชนีความเชื่อมั่นในด้านต่าง ๆ ส่งผลโดยตรงต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย **ข้อเสนอแนะ** สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสำนักนายกรัฐมนตรี และราชการที่คณะรัฐมนตรีมิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมใดกรมหนึ่งในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีโดยเฉพาะ มีนโยบายในการวางตัวเป็นกลางทางการเมือง พร้อมปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาลและระบบการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศด้วยความชอบธรรม ในส่วนของรัฐธรรมนูญที่ได้วางกรอบกฎหมายในการกำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ของการกระบวนการสรรหาผู้มาดำรงตำแหน่งในระบบการเมืองและสถาบันการเมืองถือว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่อย่างไรก็ดีควรหารือหรือขอความคิดเห็นในการบังคับใช้กฎหมายไปยังผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับระบบดังกล่าว เพื่อศึกษาผลกระทบอย่างรอบด้าน สร้างความโปร่งใส ความชัดเจน ลดการใช้ดุลพินิจ ส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกภาคส่วน	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑. ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรมีการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อน ๒. ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองขาดความเชื่อถือจากสาธารณชน เนื่องจากถูกกล่าวหาว่าการบริหารงานยังมีข้อสงสัยในเรื่องความสุจริต และการบริหารงานที่ยังขาดหลักธรรมาภิบาล ๓. ควรส่งเสริมให้ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม	สำนักงานปลัดกระทรวง คมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประเด็นผู้ตรวจการเลือกตั้ง **ข้อเสนอแนะ** เห็นควรรับโครงสร้างในการควบคุมกำกับดูแลการเลือกตั้งในระดับจังหวัด ในรูปแบบคณะกรรมการ โดยให้ปฏิบัติหน้าที่ในช่วงระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. , ส.ว. จนประกาศรับรองผลเลือกตั้ง ทั้งนี้โดยสรรหาจากบุคคลที่มีความรู้มีประสบการณ์ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่เป็นข้าราชการประจำและเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อมิให้ถูกครอบงำและให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความสุจริตเที่ยงธรรม **สภาพปัญหา** พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๗ กำหนดให้พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตต้องมีสาขาพรรค หรือตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดที่มีเขตพื้นที่	คณะทำงานทางการเมืองรองประธานวุฒิสภา คนที่สอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รับผิดชอบในเขตเลือกตั้งนั้น เห็นได้ว่าพรรคการเมืองส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคได้ครบทุกเขตเลือกตั้ง เนื่องจากไม่สามารถหาสมาชิกพรรคในแต่ละสาขาได้ครบตามจำนวนขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด (๕๐๐ คน) เนื่องจากมีการกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไว้สูงมาก จึงเห็นควรลดเงื่อนไขการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่เป็นอุปสรรคลง	
	ความคาดหวัง - ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง - การกระจายอำนาจมีความสำคัญ แต่ควรมีธรรมาภิบาลอย่างมาก - ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ควรตรวจสอบถ่วงดุลกันได้ **สภาพปัญหา** - ระบบการเลือกตั้งทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลอ่อนแอ - ประชาชนสับสนกับระบบการเลือกตั้งที่กากบาทเบอร์เดียว แต่มีผลต่อ ส.ส. ๒ แบบ **ข้อเสนอแนะ** - แก้ไขระบบการเลือกตั้งให้มีความเป็นสากล โดยเป็นระบบผสมระหว่างเสียงข้างมาก และระบบสัดส่วน และบัตรเลือกตั้งต้องแยกเป็น ๒ แบบอย่างชัดเจน - ฝ่ายนิติบัญญัติและบริหาร ควรแยกอย่างชัดเจน เพื่อกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ (ควรสวมหมวกใบเดียว) กำหนดวาระของรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี ไม่เกิน ๘ ปี เช่นเดียวกับนายกรัฐมนตรี เพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่น ๆ ที่มีความสามารถได้เข้าร่วมบริหารประเทศได้	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบพรรคการเมืองควรเป็นพรรคใหญ่ เพื่อให้พรรคการเมืองที่สามารถจัดตั้งคณะรัฐบาลได้มีเสถียรภาพสามารถบริหารบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ **สภาพปัญหา** ปัจจุบันมีพรรคการเมืองขนาดเล็กเป็นจำนวนมากได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่สภา ซึ่งอยู่ในส่วนของคณะรัฐบาลอาจจะมีแนวนโยบายของพรรคที่แตกต่างกันไป และจะมีการต่อรองตำแหน่งทางการเมืองส่งผลให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ และไม่สามารถบริหารประเทศไปในแนวทางที่เสนอต่อสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแสะ** เปลี่ยนระบบพรรคการเมืองและระบบการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญ	กรมโรงงานอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	<u>ระบบเลือกตั้งซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี</u> - การคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามมาตรา ๙๑ **สภาพปัญหา** การคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามมาตรา ๙๑ กำหนดให้การนับคะแนน หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณ การคิดอัตราส่วน และการประกาศผลการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้น มีความซับซ้อน เกิดการตีความได้หลากหลาย ทำให้ในการนับคะแนน การคำนวณ หรือการคิดอัตราส่วน ใช้ระยะเวลานาน จึงมีการประกาศผลการเลือกตั้งล่าช้า ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ **ข้อเสนอแนะ** รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติหลักเกณฑ์การคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไว้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อน เพื่อให้สมารถประกาศผลเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลได้โดยเร็ว	สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	<u>บทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน</u> - การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ตามมาตรา ๑๔๒ **ข้อเสนอแนะ** หลักการในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ซึ่งต้องแสดงผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้จ่ายเงิน และความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่าง ๆ นั้น เห็นสมควรที่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้นำหลักการดังกล่าว ไปบัญญัติไว้สำหรับการเสนอร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่จะมีผลเป็นการให้ใช้จ่ายเงินแผ่นดินนอกเหนือจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาวินัยทางการเงินการคลังของรัฐ - ความรับผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณโดยรู้ว่ามีการดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา ๑๔๔ **สภาพปัญหา** ความรับผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณโดยรู้ว่ามีการดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา ๑๔๔ กรณีที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาหรือกรรมาธิการ มีการเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชดใช้เงิน โดยจะพ้นจากความรับผิดหากได้บันทึกข้อโต้แย้งไว้เป็นหนังสือหรือมีหนังสือแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ ทั้งนี้ เห็นด้วยในหลักการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐควรต้องรับผิดหากมีส่วนร่วมสนับสนุนโดยการเสนอโครงการหรือจัดสรรเงินงบประมาณ อย่างไรก็ดี เนื่องจากบทบัญญัติที่เป็นการกระทำฝ่าฝืนของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือกรรมาธิการตามวรรคสองไม่มีความชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจเล็งเห็นได้	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ว่า กรณีใดเข้าข่ายที่ตนต้องร่วมรับผิดด้วย ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าการกำหนดความรับผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมากกว่าฝ่ายการเมือง คือในกรณีของคณะรัฐมนตรีเพียงพิสูจน์ได้ว่าตนไม่อยู่ในที่ประชุมก็พ้นจากความรับผิด แต่ในส่วนของเจ้าหน้าที่ของรัฐแม้ไม่อยู่ในที่ประชุมก็อาจต้องรับผิดได้ **ข้อเสนอแนะ** บัญญัติเรื่องการกระทำของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือกรรมาธิการ ในการเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ให้มีความชัดเจนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเล็งเห็นได้ว่า หากมีการกระทำดังกล่าวแล้วตนมีส่วนร่วมสนับสนุนโดยการเสนอโครงการหรือจัดสรรเงินงบประมารแล้วจะต้องร่วมรับผิดด้วย หรืออาจทบทวนว่าควรบัญญัติเรื่องความรับผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการที่เข้าข่ายเป็นความผิดในการจัดทำโครงการ หรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณ ก็จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องบัญญัติในเรื่องความรับผิดในกรณีต่าง ๆ ไว้แล้ว	
	- ระบบเลือกตั้ง การให้ลงคะแนนเสียงอย่างง่าย one man one vote โดยไม่ต้องตีความ - การปกครองท้องถิ่นควรจะส่งเสริมให้มีอิสระตามปรัชญาของการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ทั้งคนและงบประมาณ และต้องเร่งให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องที่ให้ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น - การให้ศาล ระบบนิติธรรมภิวัฒน์ เหนือกว่าอำนาจทั้งสามเป็นการขัดหลักการถ่วงดุลและคานอำนาจในระบบการเมือง ศาลยุติธรรมให้ดำเนินการอย่างง่าย ระบบของศาลรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการโดยยาก	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ระบบการเมืองไทยไม่ได้อิงอยู่กับประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชน	
	การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นของปวงชนชาวไทย ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ โดยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย องค์กรที่เป็นผู้ใช้อำนาจทั้ง ๓ ดังกล่าว ต้องมีความเป็นอิสระจากกัน รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้บังคับจะต้องสอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระดังกล่าว การเข้าสู่อำนาจ โดยเฉพาะอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น จะต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชนมากที่สุด ซึ่งการเลือกตั้งเป็นกระบวนการในการเข้าสู่อำนาจที่เหมาะสมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	กรมการค้าต่างประเทศ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การเลือกตั้งก็คือหัวใจหลักของพรรคการเมือง ที่พรรคการเมืองทุกพรรคจะต้องมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะไปใช้อำนาจรัฐและเพื่อจัดตั้งรัฐบาล เพื่อเข้ามาบริหารประเทศหากชนะการเลือกตั้งหรือได้รับเสียงข้างมาก ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง จึงควรออกแบบระบบการเมืองที่ลดอิทธิพลของกลุ่มทุน การกระจายอำนาจให้คืนสู่ท้องถิ่น โครงสร้างของระบบราชการให้มีขนาดและสมรรถนะอย่างเหมาะสม และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดย่อมจะนำไปสู่การวางรากฐานรัฐสภาไทยให้มีความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต่อไป	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมโดยมีสาระสำคัญที่มุ่งหวังไม่ให้คะแนนเสียงของประชาชน ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งต้องเสียและสูญเปล่าไป ทำให้แต่ละพรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางการเมืองในทุกด้าน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องตอบรับกับการเลือกตั้งแบบใหม่ ซึ่งควรจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น	
	ความคาดหวัง การบริหารงานของหน่วยงานของรัฐไม่ควรมีความเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวโยงกับระบบการเมืองหรือสถาบันการเมือง ผู้บริการระดับกระทรวงเป็นรัฐมนตรีซึ่งมาจากระบบพรรคการเมือง จึงทำให้การบริหารงานบางส่วนมีแนวโน้มเป็นไปตามแนวนโยบายของพรรคการเมืองนั้น และเมื่อรัฐบาลเปลี่ยนไปแนวนโยบายของรัฐเปลี่ยนไปการบริหารของหน่วยงานภาครัฐก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน **สภาพปัญหา** การบริหารราชการของแต่ละหน่วยงานอาจถูกผลักดันให้เป็นไปตามแนวนโยบายของพรรคการเมืองในทางอ้อม **ข้อเสนอแนะ** ควรให้มีขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถพิสูจน์ได้ทุกขั้นตอน รวมทั้งขั้นตอนและช่องทางเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สถาบันทางการเมืองควรมีความชัดเจนและโปร่งใสสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด และรวดเร็ว รวมไปถึงคิดถึงผลประโยชน์และความสุขโดยรวมประชาชนโดยรวมมากกว่าเห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนน้อยรวมถึงบริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้าพัฒนาอย่างยั่งยืน	สมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จังหวัดพิษณุโลก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา การบริหารงานอย่างไม่โปร่งใส ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในรัฐบาล มีการใช้อำนาจในทางที่ผิด อาจทางการเมืองถูกผูกขาดโดยกลุ่มคนรวย **ข้อเสนอแนะ** เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเพื่อความยุติธรรมและโปร่งใส นอกจากนี้ควรมีบทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรง สำหรับผู้ที่นำอำนาจทางการเมืองไปใช้ในทางที่ผิดหรือไม่ชอบธรรม	
	๑. ให้ภาครัฐดำเนินงานภายใต้กรอบหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง ๒. ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของรัฐได้มากขึ้น เช่น กระบวนการระบบเลือกตั้ง ๓. ให้การปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ๔. องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นยังถูกแทรกแซงด้วยกลไกของรัฐ ๕. ช่องทางในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอาจจะไม่ใช่ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ๖. รัฐควรเพิ่มการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการสาธารณะให้เพิ่มขึ้นและให้อิสระในการบริหารงานอย่างแท้จริง ๗. รัฐพึงจัดให้มีระบบฐานข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ และเข้าไปมีส่วนร่วม รวมถึงเพิ่มช่องทางการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้หลากหลายช่องทาง เช่น การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทาง Internet ในประเด็นที่สำคัญ เป็นต้น	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ควรเป็นระบบที่ประชาชนทุกคนมีส่วนรวมในทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** ผลของการเลือกตั้งทั่วไปที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าเสียงของประชาชนไม่ได้รับการจัดสรรเพื่อนำไปตั้งผู้แทนของประชาชนในรัฐสภาอย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** ควรพิจารณาปรับปรุงรูปแบบของการคำนวณเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๕๐๐ คน	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ต้องสร้างระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพ เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งเป้าไว้ และเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ภาคธุรกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศก่อให้เกิดการตัดสินใจลงทุนและการประกอบธุรกิจในระยะยาว	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. ระบบการเมืองที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญควรที่จะเปิดโอกาสให้กับประชาชนสามารถนำปัญหาและความต้องการของตนส่งเป็นปัจจัยนำเข้าไปยังพรรคการเมืองที่เป็นสถาบันการเมือง และกลไกอื่น ๆ ของระบบการเมือง เพื่อนำไปกำหนดเป็นนโยบายแล้วตอบสนองเป็นปัจจัยส่งออกย้อนกลับไปแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนที่อยู่ต้นทาง ๒. ปัญหาความต้องการของประชาชนมีช่องทางน้อยตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในการส่งผ่านไปยังระบบพรรคการเมืองที่เป็นสถาบันการเมือง ก็ถูกบทบัญญัติว่าด้วยนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติกดดันไว้ ไม่ให้มีโอกาสตอบสนองประชาชนตลอดจนพรรคการเมืองไม่สามารถกำหนดแนวทางใหม่ ๆ ในการบริหารประเทศให้ดีขึ้นได้	พรรคชาติไทยพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ควรปรับปรุงแก้ไขให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในระบบการเมือง โดยฝ่ายพรรคการเมืองซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญ ในขณะที่ต้องแก้ไขในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐให้อ่อนตัวกว่าที่เป็นอยู่ และให้ปรับแก้ในหมวดรัฐสภาเพื่อให้พรรคการเมืองมีโอกาสในการรับปัญหาจากประชาชนและตอบสนองกลับไปยังประชาชน ๔. หมวดรัฐสภาในส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร ที่จะส่งผลไปยังกฎหมายพรรคการเมืองให้เปิดกว้างมากกว่านี้ ในการได้มาของ ส.ส. และการดำเนินการของ ส.ส. ในการแก้ปัญหาให้ประชาชน	
	ยกเลิกการเก็บค่าบำรุงพรรคของสมาชิกเนื่องจากประชาชนไม่ยอมรับเพราะการเป็นสมาชิกพรรคนอกจากเสียเงินแล้วยังมีการเสียประโยชน์อย่างอื่น ๆ ด้วย เช่น โอกาสในการประกอบอาชีพสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ปัจจุบันการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีสามารถดำเนินการได้ทุกคน	พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ต้องแก้ไขหลายเรื่อง เช่น การเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมา การฉ้อโกงคะแนนในการเลือกตั้ง คือ ผู้มาเลือกตั้งมีคะแนนมากกว่าผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตนั้น ยังไม่ได้รับการตรวจสอบและแจ้งให้ประชาชนทราบอย่างโปร่งใส มีอีกหลายเรื่องที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการเลือกตั้งไม่ได้ชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงข้อเท็จจริงในการเลือกตั้งที่ผ่านมาส่งผลให้ประชาชน ไม่เชื่อใจและมั่นใจในระบบการเมืองและสถาบันการเมือง กรณีระบบการเมืองและสถาบันการเมืองของไทยมีปัจจัยหลายอย่างในชาติที่เกิดความขัดแย้ง ซึ่งต้องทำการแก้ไข ดังนี้ ๑. ด้านสังคม ระบบอุปถัมภ์ ต้องใช้อย่างถูกต้อง ถูกทาง ๒. ด้านการบริหาร ขาดความสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม	พรรคพลังสังคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ด้านการเมือง ไม่ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๔. ด้านบทบาททหารในการเมือง มีอำนาจเหนือสถาบันการเมืองพรรคการเมือง องค์กรอิสระของรัฐ	
	ควรจะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดี มีคุณภาพให้เลือกจำนวนมาก กระบวนการคัดเลือกบุคลากรมาดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือส่วนท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใส และฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ สามารถดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างอิสระ และมีประสิทธิภาพ	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	คาดหวังว่าการเมืองน่าจะดีขึ้นกว่านี้ โดยเริ่มตั้งแต่การตั้งพรรคการเมืองที่มีคุณภาพ มีนักการเมืองที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ จุดสำคัญประการหนึ่งที่อาจทำให้การปฏิรูป ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองประสบความสำเร็จ คือ การให้การเมืองไม่มีความเกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติราชการ โดยให้มีหน้าที่เฉพาะการกำหนดทิศทาง และการตรวจสอบข้อเสนอแนะเท่านั้น นั่นคือ นักการเมืองต้องไม่มีอำนาจในการโยกย้ายข้าราชการประจำแต่สามารถกำหนดตัวชี้วัดเพื่อให้ข้าราชการประจำปฏิบัติงานได้โดยตัวชี้วัดต้องประกาศแก่สาธารณะด้วย ควรปราบโกงและกำจัดระบบธุรกิจการเมืองให้ได้โดยไม่ให้นักการเมืองมีอำนาจในการโยกย้ายข้าราชการประจำการโยกย้ายจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อข้าราชการประจำผู้นั้นไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดได้เท่านั้น ไม่ให้นักการเมืองที่เข้ามาเป็นรัฐบาลมีอำนาจในการลงนามผูกพันสัญญาที่นำมาซึ่งการเอื้ออำนวยผลประโยชน์โดยมิชอบได้	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองหรือสถาบันการเมืองควรกระจายอำนาจไปยังองคกรปกครองส่วนทองถิ่นใหมากขึ้น การบริหารจัดการ การตัดสินคดี ควรคำนึงถึงบริบทของทองถิ่นใหมากขึ้น **สภาพปัญหา** ๑. รัฐธรรมนูญไมมีความชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวของกับดานสุขภาพ และความเปนอยูของประชาชน การกระจายอำนาจดานสุขภาพยังไมลงไปสูองคกรปกครองส่วนทองถิ่นอยางแทจริง ๒. การตีความกฎหมายหรือกำหนดแนวทางการบังคับใชกฎหมายไมไดมีมุมมองไปถึงบริบทของทองถิ่น บางหนวยงานมีการตีความแลวเปนอุปสรรคตอการบริหารจัดการดานยาและเวชภัณฑในทองถิ่น เปนอุปสรรคในการดูแลดานสุขภาพของประชาชนในทองถิ่นอยางมาก **ข้อเสนอแนะ** ๑. รัฐธรรมนูญควรกำหนดขั้นตอนหรือแผนการกระจายอำนาจดานสุขภาพใหลงไปสูองคกรปกครองสวนทองถิ่นอยางชัดเจน ๒. การตีความกฎหมายของระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรตองคำนึงถึงบริบทความเปนทองถิ่น หรือคำนึงถึงประโยชนของทองถิ่นใหมากขึ้น	สภาเภสัชกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองมีเสถียรภาพ ประสิทธิภาพ และความชอบธรรม กระบวนการการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความโปร่งใสบริสุทธิ์ยุติธรรม พรรคการเมืองและนักการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม พรรคการเมืองที่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มากที่สุด อาจไม่ได้จัดตั้งรัฐบาล ระบบการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบบัญชีรายชื่อทำให้เกิดปัญหาตาม พรรค	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การเมืองขนาดจิ๋วที่ได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยกลับได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบบัญชีรายชื่อ ทำให้มีพรรคการเมืองหนึ่งเสียงในสภาทั้ง ๆ ที่ได้คะแนนจากการเลือกตั้งรวมทั้งประเทศต่ำกว่า ๗๑,๐๐๐ คะแนน ถึงหลายพรรค ทำให้ได้รัฐบาลหลังการเลือกตั้งเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค ซึ่งอาจมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และประสิทธิภาพในการทำงาน **ข้อเสนอแนะ** ควรแก้ไขระบบการเลือกตั้งเพื่อลดปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนในการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต้องทำให้พรรคการเมืองมีน้อย เพื่อจัดระบบพรรคการเมืองไม่ให้แตกกระจัดกระจาย ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและเสถียรภาพในการบริหารประเทศ โดยกำหนดเงื่อนไขที่มากขึ้นในการตั้งพรรคการเมือง การตั้งพรรคการเมืองโดยง่ายสร้างความแตกแยกทางความคิดและทางการเมืองตั้งแต่ยังไม่เลือกตั้ง	
	- ความชอบธรรมจากประชาชน - การตรวจสอบถ่วงดุล - ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตอบสนองความต้องการของประชาชน - กลไกที่ได้รับอำนาจจากการเลือกตั้ง มีบทบาทและอำนาจำ “น้อยกว่า” กลไกที่ไม่ได้มากจากการเลือกตั้ง	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ควรให้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการมีความเป็นอิสระ และมีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน	กรมธนารักษ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองตามหลักเดิม คือต้องได้มีคนดี เก่ง กล้า เข้าไปมีอำนาจในระดับบน ส่วนระดังล่าง ก็เช่นกัน ต้องสร้างเสริมคุณภาพประสิทธิภาพของบุคคลองค์กรให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันสมามารถพึ่งพาตนเองได้	สมาคมมวยไทยท้องถิ่นและนานาชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา มีความหวาดระแวง กังวลใจ ไม่ค่อยเชื่อมั่นบุคคลหรือสถาบันองค์กรใดอีกต่อไป เพราะประสบความเลวร้ายมาอย่างมากมายยาวนาน **ข้อเสนอแนะ** - ให้กฎหมายมีผลบังคับที่เด็ดขาด โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ และกฎหมายลูกมีบทลงโทษ อายุความ - กำหนดให้บุคคลหรือองค์กรอื่น ตรวจสอบหรือคานอำนาจได้อย่างสมดุล	
	เห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สร้างกลไกเข้าสู่อำนาจที่ยึดโยงกับประชาชน ๑. ต้องไม่มีช่องทางสำหรับนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และกำหนดให้ชัดเจนว่า นายกรัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส. โดยพิจารณาหลักการใหม่ ๆ ที่จะสามารถสะท้อนเสียงของประชาชนได้ชัดเจนขึ้น เช่น การให้ประชาชนเลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรง ๒. ต้องไม่มีระบบวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง หรือการคัดเลือกโดยกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม แต่ต้องมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด โดยสามารพิจารณาสร้างระบบเลือกตั้งแบบใหม่ ที่ไม่ทับซ้อนกับการเลือกตั้ง ส.ส. เช่น การใช้ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว ๓. ต้องไม่มีกระบวนการวางแผนปฏิรูประเทศ หรือแผนยุทธศาสตร์ของประเทศที่ทำขึ้นโดยคนกลุ่มเดียว หรือมีที่มาจากคนกลุ่มเดียว	คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๔. ต้องไม่มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิกำหนดอนาคตตัวเอง สนับสนุนการกระจายอำนาจ โดยไม่ต้องรอ “ความพร้อม” ของท้องถิ่น ๕. ต้องไม่มีการนิรโทษกรรมให้คณะรัฐประหาร และไม่รับรองอำนาจคณะรัฐประหารให้มีผลชอบด้วยกฎหมายภายใต้รัฐธรรมนูญ	
	รัฐควรดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สภาพปัญหา เข้าไม่ถึง ส่วนใหญ่เป็นเสียง (ไม่ได้ยิน) ควรมีทั้งบรรยายข้อความ บริการล่ามภาษามือ	นายวิทยุต บุนนาค (สมาคนคนหูหนวก) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรให้คนพิการตื่นตัวอยากมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น ลงสมัครรับเลือกตั้ง ใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น เป็นผู้ตรวจสอบทางการเมือง	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สภาพปัญหา - ระบบการเลือกตั้งไม่โปร่งใสชัดเจน ขาดความแน่นอนมีการเลือกปฏิบัติ - พรรคการเมืองขาดเสถียรภาพ การคัดสรรตัวบุคคลเพื่อรับสมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองขาดหลักคุณธรรม ขาดการสรรหาผู้มีประวัติดี มีความรู้ - การปกครองท้องถิ่น ขาดอำนาจและงบประมาณที่เพียงพอ	มหาวิทยาลัยพายัพ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง - การกระจายอำนาจมีความสำคัญ แต่ควรมีธรรมาภิบาลอย่างมาก	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารควรตรวจสอบถ่วงดุลกันได้ - ระบบการเลือกตั้งทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลอ่อนแอ - ประชาชนสับสนกับระบบการเลือกตั้งที่กากบาทเบอร์เดียว แต่มีผลต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ แบบ - แก้ไขระบบการเลือกตั้งให้มีความเป็นสากล โดยเป็นระบบผสมเสียงข้างมากและระบบสัดส่วน และบัตรเลือกตั้งต้องแยกเป็น ๒ แบบอย่างชัดเจน - ฝ่ายนิติบัญญัติและบริหาร ควรแยกอย่างชัดเจน เพื่อกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ (ควรสวมหมวกใบเดียว)	
	ในระบบรัฐสภา สามารถถ่วงดุลซึ่งกันให้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้อย่างจริงจัง ภายใต้หลักการแบ่งอำนาจที่ไม่เคร่งครัด **สภาพปัญหา** - ปัญหาจากการแต่งตั้งวุฒิสภา ในระยะ ๕ ปีแรก ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. จำนวน ๒๕๐ คน - ปัญหาการเลือกนายกรัฐมนตรี โดยรัฐสภา คือ ส.ส. กับ ส.ว. ซึ่งโดยหลักต้องมาจาก ส.ส. เท่านั้น - ปัญหาในเรื่องระบบการเลือกตั้ง ส.ส. เห็นว่ามีปัญหาอย่างมาก- ปัญหาในเรื่องระบบการเลือกตั้ง ส.ส. เห็นว่ามีปัญหาอย่างมาก **ข้อเสนอแนะ** - ควรแก้ไขที่มา ของ ส.ว. - การแก้ไขระบบการเลือกตั้ง ส.ส.	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบพรรคการเมืองที่เน้นกระจายพรรคการเมืองไม่ควรเกิดขึ้น ควรสร้างระบบพรรคที่ทำให้พรรคสามารถแสดงตัวเป็นผู้แทนกลุ่มผลประโยชน์ได้จริง และปัจเจกการสามารถสมัคร ส.ส. ได้โดยไม่ต้องกำจัดพรรค **สภาพปัญหา** ระบบการเลือกตั้งและบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมุ่งทำลายพรรคการเมืองใหญ่ **ข้อเสนแนะ** การแก้ไขบนฐานของรัฐธรรมนูญ ๔๐, ๕๐ และให้สิทธิลงสมัครแก่ปัจเจกหรือกลุ่มประโยชน์ที่ไม่ใช่พรรคการเมือง	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ควรทำเพื่อประชาชน - ไม่แบ่งฝ่าย เป็น ๑ เดียว คือประเทศไทย **สภาพปัญหา** แบ่งเป็นฝ่าย ขาดพลังในการขับเคลื่อนประเทศ **ข้อเสนแนะ** - สร้างเป้าหมายโดยเอาประเทศเป็นหลักและประชาชนเป็นที่ตั้ง - ตั้งส่วนดีของทุกฝ่ายมาร่วมกันทำงานสร้างพลังที่ยิ่งใหญ่ให้กับประเทศ	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การเมืองและสถาบันการเมือง ควรมีลักษณะเป็นกลางและพัฒนาแก้ปัญหาของประเทศชาติ โดยไม่มีองค์กรใดแทรกแซง **สภาพปัญหา** ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ยังมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกันอยู่ ซึ่งผลประโยชน์มักตกแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผลยังไม่ตกแก่ประชากรอย่างแท้จริง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ นักการเมือง และบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบการเมือง และสถาบันการเมืองต้องมีลักษณะที่เป็นแบบอย่าง กฎหมายต้องเคร่งครัดมากขึ้น การพิจารณาอรรถคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องเด็ดขาดมากขึ้น เพื่อป้องกันการบริหารประเทศที่ล้มเหลว **การแก้ไข** ๑. ประเด็นด้านระบบเลือกตั้ง คือการเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียว โดยเลือกพรรคเลือกนายกเป็นหลัก ๒. ปัญหา การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการได้มาขององค์กรอิสระ (มีข้าราชการระดับสูงที่เกษียณอายุ) เพราะวัยวุฒิไม่อาจแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นจะพัฒนาประเทศได้ดีกว่า วัยวุฒิที่น้อยกว่า ๓. นายกรัฐมนตรีควรเป็น ส.ส.	
	ความคาดหวัง การสร้างระบบการเมืองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น **สภาพปัญหา** การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจทางการเมืองขององค์กรในระดับส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจการปกครองท้องถิ่น **ข้อเสนอแนะ** สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองของประชาชนในชุมชนส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจให้กับองค์กรส่วนท้องถิ่นสร้างความรู้ความเข้าใจระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ให้กับประชาชนในชุมชนส่วนท้องถิ่น	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ควรเป็นไปด้วยความโปร่งใสมีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญอย่างเป็นธรรม ตรวจสอบได้ในทุกระดับ ประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นในเรื่องระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในเรื่องดังกล่าว **ข้อเสนอแนะ** ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรทำให้เกิดภาคลักษณ์ของความโปร่งใส ยุติธรรมเป็นที่ประจักษ์ปราศจากข้อสงสัยซึ่งจะดำเนินการได้นั้นเกิดได้จากหลายปัจจัย เช่น การมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านที่ดีของนักการเมือง การอุทิศตนเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง มุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมการสามารถตรวจสอบการดำเนินการของนักการเมือง ระบบการเลือกตั้ง และองค์กรที่มีความสัมพันธ์กันได้ เป็นต้น	กรมโยธาธิการและผังเมือง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง เรื่องที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ควรจัดให้มีการเลือกตั้งมาจากประชาชนและกำหนดอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความละเอียดชัดเจน	สำนักงานเลขานุการตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตย และมีสถาบันการเมืองที่มีเสถียรภาพในการพัฒนาประเทศไปในทางที่ดีขึ้น ดูและเข้าถึงประชาชนได้อย่างเท่าเทียม **สภาพปัญหา** ในปัจจุบันยังพบผลประโยชน์แอบแฝง ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองบางคน ปัญหาการบิดเบือนข้อมูลของสื่อ การทุจริต คอร์รัปชั่น ระบบอุปถัมภ์ต่าง ๆ	กองร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรมีเสถียรภาพและความต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว **สภาพปัญหา** ในบางกรณีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางการเมืองอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันทางการเมือง (ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์การตามรัฐธรรมนูญ) มีความสมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง มีระบบการเมืองที่เหมาะสมกับประเทศไทย **สภาพปัญหา** ที่ผ่านมาการร่างรัฐธรรมนูญมีความพยายามที่จะปรับปรุงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้มีความสอดคล้องและให้เกิดความสมดุลในแต่ละเรื่องกับสภาพการณ์ ณ เวลานั้นและในอนาคต	สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ - การเพิ่มและสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนในเรื่องรัฐธรรมนูญ ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองของประเทศ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และอุปนิสัยประจำชาติของคนในชาติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งแม้เป็นเรื่องยากและต้องใช้เวลาก็ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน - การสร้างความสมดุลในความสัมพันธ์ขององค์การ สถาบันทางการเมืองอย่างเหมาะสม - การมีระบบการตรวจสอบที่ชัดเจนให้เป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะบุคลากรเพื่อให้เกิดความสมดุลและเชื่อมั่น เช่น การออกจากตำแหน่ง การลงโทษทางสังคม ที่ชัดเจนเพื่อป้องกันมิให้บุคคลเหล่านั้นกลับมาในระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองอีก ซึ่งเป็นเรื่องยากเช่นเดียวกัน แต่เป้าหมายคือความยั่งยืนของสมดุลในระบบการเมืองต้องมีระบบตรวจสอบที่เคร่งครัด - การทบทวนกฎหมายตามที่กฎหมายกำหนด	
	ความคาดหวัง ระบบและสถาบันการเมืองพึงส่งเสริมให้ความต้องการของประชาชนบรรลุผล **สภาพปัญหา** ที่มาและอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาไม่สอดคล้องตามหลักประชาธิปไตย เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภามิได้มีที่มาจากประชาชนส่วนใหญ่ แต่กลับมีขอบอำนาจหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ **ข้อเสนอแนะ** ที่มาและอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาต้องสอดคล้องกัน หากมีที่มาจากการเลือกของประชาชนย่อมต้องมีขอบอำนาจที่มากกว่า แต่หากมีที่มาจากการแต่งตั้งย่อมต้องมีขอบอำนาจที่จำกัดลงมา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การให้ความเห็นกับระบบการเมือง ที่ปราศจากความมั่นคงฐานรากเป็นความสุ่มเสี่ยง	กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรมีระบบการเมืองที่มีธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง โดยอำนาจประชาชนอย่างแท้จริง และโปร่งใสสามารถถูกตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ควรวางกรอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองและสถาบันการเมืองในประเทศไทยให้ถูกต้อง โดยต้องยึดโยงกับผลประโยชน์ของแผ่นดินและความผาสุกของประชาชนอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองถูกส่งผ่านแต่ในกลุ่มการเมืองชนิดที่มีการผูกขาดมานานปีกลุ่มนักการเมือง หรือกลุ่มปัญญาชนชั้นปกครอง ที่มีอยู่เพียงจำนวนไม่มากและกำหนดกติกาในการเลือกตั้งรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ จึงขาดพลังในการกำหนดทิศทางและระบบการเมืองและสถาบันการเมืองอย่างเท่าที่ควร ทำให้การเมืองไม่มีเสถียรภาพและมั่นคง **ข้อเสนอแนะ** ควรจำกัดสิทธิการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยใช้กรอบการดำรงตำแหน่งไม่เกินจำนวนสมัยหรือจำนวนปี และกรอบการจำกัดสิทธิการเป็นสมาชิกสภาทางสายโลหิตหรือสายสัมพันธ์ทางตระกูลติดต่อกันไม่เกินสามชั่วคนหรือตามกรอบที่สามารถป้องกันการสืบทอดและสร้างอิทธิพลในระยะยาว	ศูนย์สืบสวนสะกดรอยและการข่าว (ศ.สรช.) กองปฏิบัติการพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ให้การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มากกว่าส่วนตน ส่วนพรรค หรือจังหวัดที่ตนเป็นผู้แทนหรือเป็นนายกฯ **สภาพปัญหา** การเมืองในระบบปัจจุบัน เป็นระบบนายทุนรูปแบบบริษัทจำกัด มหาชน เป็นยุคกอบโกยมากกว่าให้กับประชาชนอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง และเป็นธรรม **ข้อเสนอแนะ** ควรแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งและพรรคการเมือง เช่น - หากตรวจพบว่านักการเมือง ซื้อสิทธิขายเสียงต้องประหารชีวิตสถานเดียว - พรรคการเมืองเมื่อถูกยุบ ต้องรับผิดชอบร่วมกันต้องเลือกตั้งใหม่สถานเดียว ไม่สามารถย้ายพรรคได้ - ควรมีการเลือกนายกฯ โดยตรงหรือเปลี่ยนรูปแบบการปกครองมาเป็นระบบประธานาธิบดีอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ ๕ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง นักการเมืองที่เข้าไปบริหารจัดการบ้านเมือง มีการทำงานอย่างมืออาชีพ ยึดถือระเบียบ กฎหมาย ไม่ควรมีการแบ่งเป็นพรรคเป็นพวก มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง มีการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาลอย่างจริงจัง **สภาพปัญหา** นักการเมืองมีการโอ้อวดและสร้างอิทธิพลเพื่อตนเองไม่ใช่เพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง เพื่อการหวังประโยชน์เพื่อส่วนตนไม่ใช่เพื่อประชาชน ไม่นึกถึงประเทศชาติและสภาพบ้านเมือง	กองปฏิบัติการคดีพิเศษภาค กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ เมื่อพบการกระทำความผิดต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นของบ้านเมือง และ เมื่อมีการเลือกตั้งทุกพื้นที่ควรมีการดำเนินทางกฎหมายกับการซื้อขายเสียงอย่างจริงจังและมีขั้นตอนที่ถูกต้อง	
	ความคาดหวัง ควรเป็นระบบการเมือง และสถาบันการเมือง ที่เป็นที่พึงของประชาชน เป็นกระบอกเสียงของประชาชน เรียกร้องความเป็นธรรม แก้ไขปัญหาให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน **สภาพปัญหา** การทำเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมืองของตนเอง รักษาอำนาจของตนเอง ต่อยอดทางผลประโยชน์ของพรรคพวกไม่สนใจแก้ไขปัญหาของประชาชน **ข้อเสนอแนะ** สร้างความรู้ความเข้าใจ อำนาจการตรวจสอบ ให้กับประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาระบบการเมือง และสถาบันการเมือง	กองคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สภาพปัญหา - ส.ส. มาจากคะแนนเสียงจำนวนน้อย ไม่ใช่ตัวแทนของประชาชนที่แท้จริง - องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ทำให้เป็นภาระทางการเมือง และสังคม **ข้อเสนอแนะ** - แบ่งเขตการเลือกตั้งใหม่และกำหนดจำนวนคะแนนเสียงต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ ของประชาชน ทั้งหมดในเขต จึงมีสิทธิเป็น ส.ส. - ยุบเลิกองค์กรตามรัฐธรรมนูญบางองค์กร ที่ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญตามหลักการที่แท้จริง	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การมีพรรคการเมืองมาก ย่อมเป็นอุปสรรคในการเป็นรัฐบาล รัฐบาลผสมไม่สามารถนำนโยบายของแต่ละพรรคที่หาเสียงไว้กับประชาชนไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กำหนดให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสถาบันการเมือง แต่ให้เอกสิทธิ์ ส.ส. ในการใช้สิทธิออกเสียงในสภา เช่นนี้ทำให้สถาบันการเมืองอ่อนแอ ควรมีพรรคการเมืองน้อยพรรค เพื่อความเข้มแข็งของสถาบันการเมือง **สภาพปัญหา** ระบบการเลือกตั้ง แบบจัดสรรปันส่วน เมื่อผลการเลือกตั้งออกมาจึงกระทบต่อคะแนน ส.ส.พึงมี กล่าวคือคะแนนของ ส.ส.เขต กับ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ ทำให้มีรัฐบาลหลากหลายพรรคการเมือง ไม่สามารถนำนโยบายที่เป็นรูปธรรม นำไปทำประโยชน์ให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง ส.ส.ในปัจจุบันมีเอกสิทธิ์ในการโหวตในสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่จำเป็นต้องทำตามมติพรรค ทำให้สถาบันการเมืองไม่เข้มแข็ง **ข้อเสนอแนะ** ประเทศไทยควรมีพรรคการเมืองน้อยพรรค ทั้งนี้เพื่อนำนโยบายที่ได้หาเสียงไว้กับประชาชนมากำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นรูปธรรมในการพัฒนาประเทศ	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองที่เข้มแข็ง มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเป็นที่พึ่งของประชาชนได้มีจริยธรรมทางการเมืองที่ดี ไม่มุ่งแสวงหาประโยชน์ในทางทุจริต	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองไม่มีความต่อเนื่อง เพราะมีการปฏิวัติเป็นระยะ ๆ ไม่เคารพกติกา ยึดมั่นในตัวบุคคลโดยไม่พูดถึงหลักการที่ควรจะเป็น	
	ความคาดหวัง ควรมีการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง เป็นสากล เป็นการเมืองเพื่อประสิทธิภาพอย่างแท้จริง คนดี คนเก่ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง สถาบันการเมืองเพื่อวางรากฐานให้มั่นคง มีเสถียรภาพทั้งด้านการเมือง การปกครอง สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อมุ่งสู่ประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป **สภาพปัญหา** ขาดสถาบันการเมืองที่เป็นเอกภาพ จึงไม่สามารถกำหนดความเป็นไปทางการเมืองทุกวันนี้ขึ้นอยู่กับชนชั้นนำฝ่ายใดยึดอำนาจได้ ฝ่ายนั้นถึงจะมีอำนาจในการกำหนดความเป็นไปทางการเมืองโดยลำดับ อำนาจทางการเมืองผูกขาดที่ชนชั้นนำของสังคม ระบบรัฐสภาของสถาบันการเมือง เป็นระบบที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบได้ เพราะระบบสภาการเมืองถูกควบคุมโดยฝ่ายที่กุมอำนาจ มีระบบอุปถัมภ์ ต่อรองกันเพื่อผลประโยชน์ **ข้อเสนอแนะ** การสร้างสถาบันการเมืองให้เป็นรวมกลุ่มของคนทั้งปวงที่เป็นผู้แทนของประชาชน ต้องทำลายการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของชนชั้นของสังคม พรรคการเมืองต้องเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชนไม่ใช่เป็นตัวแทนขยายกลุ่มผลประโยชน์ของกลุ่มทุนเป็นหลัก รวมถึงจำเป็นต้องสร้างระบบรัฐสภาของไทยให้มีระบบที่มีประสิทธิภาพ มีเสถียรภาพ เพื่อผลประโยชน์โดยส่วนรวมของประชาชนและประเทศ	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๔) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง - ควรมีระบบเลือกตั้งแบบ Real time แสดงผลได้ชัดเจนและตรวจสอบได้ - สถาบันการเมืองควรแสดงตนเป็นกลางสามารถให้ประชาชนตรวจสอบได้ **สภาพปัญหา** - จากข่าวในโทรทัศน์มีการนับคะแนนเลือกตั้งหรือมีการเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใส ทำให้ต้องเลือกตั้งใหม่เสียงบประมาณ - สถาบันการเมือง มีหลายพรรคเกินไปทำให้ไม่เป็นเอกภาพ **ข้อเสนอแนะ** - ควรมีระบบเลือกตั้งให้ทันสมัย สามารถตรวจสอบได้และต้องประหยัดงบประมาณ - สถาบันการเมืองควรดำรงตนให้อยู่ในธรรมาภิบาล ควรเป็นเอกภาพไม่ควรแตกแยก เมื่อเข้าประชุมควรพิจารณาวาระที่ประชาชนเดือดร้อนจริง ๆ ไม่ควรนำเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ มาอภิปราย	กองบินตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองปราศจากการแทรกแซงจากผู้มีอำนาจมีอิสระในการทำงาน **สภาพปัญหา** ๑. ขาดสถาบันการเมืองอันเป็นที่รวมของกลุ่มผลประโยชน์ฝ่ายต่าง ๆ ในการกำหนดความเป็นไปทางการเมือง ดังนั้น จึงควรสร้างสถาบันการเมืองเป็นที่รวมของกลุ่มผลประโยชน์ ๒. อำนาจทางการเมืองผูกขาดที่ชนชั้นนำของสังคม ดังนั้น จึงควรทำลายการผูกขาดอำนาจทางการเมือง ๓. ระบบรัฐสภาของไทยเป็นระบบขาดประสิทธิภาพ ควรสร้างระบบรัฐสภาของไทยให้เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองควรจัดให้มีการเลือกตั้งโดยให้รัฐบาลเน้นเสียงมาจากประชาชนโดยแท้จริง ทั้งส่วนของ ส.ส. และ ส.ว. **ข้อเสนอแนะ** ควรใช่การเลือกตั้ง ส.ว. ระบบเดิม กล่าวคือให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งทั้ง ส.ส. และ ส.ว. และไม่มีเพดานจำกัด จำนวน ส.ส. ในแต่ละพรรคไม่เป็น เช่น รัฐธรรมนูญ ปี ๔๐	ตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ไม่ควรนำสถาบันมาผูกโยงหรือใช้เป็นเครื่องมือของนักการเมือง **สภาพปัญหา** รัฐมักใช้อำนาจทางการเมือง และนำสถาบันมาเป็นเครื่องมือ กีดกันการเมืองความคิดเห็นในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐควรทำหน้าที่ด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซงไม่มีอคติใด ๆ	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ไม่ยึดหลักประชาธิปไตย มีการพิจารณาและตีความกฎหมายที่ไม่ถูกต้อง และเป็นธรรม ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือรักษาผลประโยชน์ฝ่ายตน และทำลายฝ่ายตรงข้าม **สภาพปัญหา** ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ในปัจจุบันถูกตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ผู้มีอำนาจ และถูกใช้เป็นเครื่องมือทำลายฝ่ายตรงข้าม	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ระบบการเมืองให้มาจากประชาชนอย่างจริงจัง ยุบหรือยกเลิกสถาบันการเมืองที่ไม่มีความจำเป็น และเป็นปฏิปักษ์ต่อระบบประชาธิปไตย	
	ความคาดหวัง - ควรมีความโปร่งใส ยุติธรรม และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน - อยากให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ **สภาพปัญหา** - ยังมีความขัดแย้งในทางความคิดที่แตกต่างกัน - ปัญหาการทุจริต คอรัปชั่น	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และระบบสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยยึดหลักว่า “คะแนนเสียงของประชาชนทุกคะแนน มีความหมายต่อการเลือกตั้ง ให้ความสำคัญต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยมีระบบการเลือกตั้งแบบเขตเดียว เบอร์เดียว เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิได้ง่าย พรรคการเมืองเป็นของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองตั้งแต่เริ่มแรก โดยกำหนดให้การบริหารและผู้สมัคร และการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ของพรรค ต้องให้สมาชิกของพรรคมีส่วนร่วมด้วย เป็นการป้องกันมิให้พรรคการเมืองมีลักษณะเป็นธุรกิจการเมือง หรือกลุ่มบุคคลใดอาศัยความได้เปรียบทางการเงินมาบงการพรรคแต่เพียงผู้เดียว อีกทั้งป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอกที่มิใช่สมาชิกพรรคกรเมืองมาครอบงำ หรือชี้นำกิจการของพรรคได้ มีกฎหมายเลือกตั้งออกมารองรับ	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การปกครองท้องถิ่น ต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเอง มีความโปร่งใส เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น มีการบริหารการปกครองท้องถิ่นตามระบบคุณธรรม **สภาพปัญหา** ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทางการเมือง ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ใช้สิทธิเลือกตั้งออกเสียงแสดงประชามติ โดยอิสระ มีการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองที่เปิดเผย ตรวจสอบได้ พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน มีกลไกความรับผิดชอบทางการเมือง กำหนดความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง คัดเลือกผู้สมัครเข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจน มีคุณธรรม มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อประชาชนมีการแก้ไขปัญหาทางการเมืองโดยสันติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	
	ความคาดหวัง ๑) ระบบเลือกตั้ง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทุกภาคส่วน ๒) พรรคการเมืองไม่เข้ามาแทรกแซง กระบวกการยุติธรรม ไม่มาเกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ๓) การปกครองท้องถิ่นควรมีความเป็นอิสระในการบริหารไม่ถูกครอบงำจากภาคการเมือง **สภาพปัญหา** ถูกแทรกแซงจากภาคการเมือง กลุ่มการเมือง และนักการเมือง ทำให้รัฐต้องปฏิบัติตามความต้องการของระบบการเมืองเสียงข้างมาก ไม่สามารถทำงานได้อย่าง	ฝ่ายกิจการนักเรียน กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	อิสระ นักการเมืองบางรายสร้างความปั่นป่วนให้รัฐเสียความเป็นเสถียรภาพในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐถูกกดดันทางการเมือง **ข้อเสนอแนะ** กำหนดโทษให้หนักสำหรับนักการเมืองที่กระทำผิดวินัย ผิดพฤติกรรม กระทำการให้รัฐเสียเวลาเสียหาย เช่น กำหนดโทษไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเป็นระยะเวลาหนึ่ง ไม่ว่าทางตรงทางอ้อม หน่วยงานอิสระสามารถเข้ามาตรวจสอบเอาผิดได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างกับผู้สมัคร นักการเมืองรายอื่น ๆ	
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ควรมีเป้าประสงค์และการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ในภาพรวม ไม่ใช่แต่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง **สภาพปัญหา** ความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของระบบการเมืองและสถาบันการเมือง **ข้อเสนอแนะ** ปรับปรุงโครงสร้างระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองให้เป็นไปตามบรรทัดฐานสากล และสังคมยอมรับ	กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง หาความโปร่งใส ความยุติธรรมไม่ได้เลย ในระบบการเมืองและสถาบันการเมือง **สภาพปัญหา** ความแตกต่างทำให้มีความแตกแย้งกันมาก	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ต้องมาจากความต้องการของประชาชนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองในทิศทางเดียวกัน และพร้อมที่จะเข้าบริหารประเทศ **สภาพปัญหา** ๑) ระบบการเมืองกลายเป็นสิ่งที่ประชาชนไม่เข้าใจ ไม่เข้าถึง ๒) การบริหารประเทศไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ๓) นโยบายประชานิยมไม่ควรนำมาใช้	ฝ่ายปกครอง ๒ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองควรปราศจากการแบ่งฝ่าย มีการดำเนินงานโดยยึดถือประโยชน์ของสาธารณะเป็นที่ตั้ง บทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินงานอย่างเปิดเผย มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลการดำเนินงาน และร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ **สภาพปัญหา** การดำเนินงานที่ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างกันแบบบูรณาการ ทำให้เกิดการแบ่งฝ่ายและมีการทำงานในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับนโยบายของหน่วยงาน การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะยังขาดความชัดเจนและการเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง รวมถึงปัญหาทุจริตคอรัปชั่นและผลประโยชน์ทับซ้อนที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไป **ข้อเสนอแนะ** ๑) ควรเปิดโอกาสให้มีการก่อตั้งพรรคการเมืองได้มากขึ้นและเงื่อนไขในการยุบพรรคหรือตรวจสอบ การดำเนินการของพรรคการเมืองให้มีความเคร่งครัดมากขึ้น ๒) ควรมีหน่วยงานอิสระอื่น หรือมีคณะกรรมการชุดพิเศษ ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการตรวจสอบอีกหนึ่งชั้น โดยอาจมีบทบาทในประเด็น	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ตรวจสอบที่สังคมให้ความสนใจเป็นพิเศษหรือเป็นประเด็นที่เกิดผลกระทบในวงกว้าง เป็นต้น	
	ความคาดหวัง - อยากให้ยึดความถูกต้องและรับฟังเสียงประชาชนอย่างแท้จริง - ไม่มี ๒ มาตรฐาน	สปศ. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ขาดวิกฤตศรัทธา **สภาพปัญหา** ขาดความเชื่อมั่น **ข้อเสนอแนะ** กลับไปใช้รัฐธรรมนูญปี ๔๐ ที่มาจากประชาชนชาวไทย	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรเป็นสถาบันที่สะท้อนปัญหาของประชาชนไปยังรัฐบาล **สภาพปัญหา** ยังมีปัญหาการจัดการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรม **ข้อเสนอแนะ** ควรสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการทำหน้าที่ของ ก.ก.ต. ด้วยความเป็นธรรม	กองตรวจสอบเลขทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ๑) ไม่ควรมีกฎหมายที่กำหนดให้ยุบพรรคการเมือง ๒) ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และไม่เป็นการสะท้อนเจตนารมณ์ของผู้เลือกตั้งโดยแท้จริง ๓) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจตัดสินใจ มิให้ส่วนกลางมาแทรกแซงให้อำนาจและหน้าที่โดยเด็ดขาด ๔) ให้อิสระต่อตุลาการโดยปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ **สภาพปัญหา** ๑) ระบบการเมือง และสถาบันการเมืองอ่อนแอ เพราะรัฐมีอำนาจมากแต่ประชาชนถูกลิดรอน สิทธิและเสรีภาพ ๒) พรรคการเมืองขาดอิสรภาพ ถูกครอบงำและตัดสินใจโดยองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ๓) ประชาชนถูกปกครองมาโดยตลอด เพราะมิใช่การพลเมืองโดยพลเมืองโดยแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** ๑) ให้สร้างระบบการเมืองของพลเมือง มิใช่การเมืองของข้าราชการและนักการเมือง ๒) ยกเลิกกฎหมายที่กำหนดให้ยุบพรรคการเมือง ๓) ฝ่ายการเมืองมักมาจากลุ่มทุน ผู้มีอิทธิพล ผู้มีฐานะมั่งคั่งในสังคม ซึ่งเข้ามาทำงานการเมือง แล้วปกป้องผลประโยชน์ของคนกลุ่มนี้ มิได้สะท้อนปัญหาของพลเมืองโดยแท้จริง ๔) ให้บัญญัติว่า ห้ามมิให้มีกฎหมายยุบพรรคการเมือง โดยหากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกพรรคการเมืองกระทำผิด ก็ให้ดำเนินคดีกับผู้นั้น เท่านั้น เพราะพรรคการเมืองเป็นศูนย์รวมอุดมการณ์ของบุคคลที่คล้ายคลึงกัน และเป็นองค์กรสะท้อน	กองบังคับการตำรวจทางหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคิดเห็นของคนกลุ่มนี้ และสมาชิกตลอดจนผู้เลือกตั้งที่ได้เลือกพรรคการเมืองเข้ามาเป็นผู้แทนของตนเอง และบริหารประเทศชาติบ้านเมือง	
	องค์กรอิสระอันได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีบทบาทสำคัญต่อรัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น โดยองค์กรอิสระที่กล่าวมาได้ผ่านการคัดเลือกจากสมาชิกวุฒิสภา ก่อนที่จะเสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้ง ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาก็ล้วนเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติทั้งสิ้น จึงทำให้องค์กรอิสระที่กล่าวมานั้น อาจอยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือความครองงำ ซึ่งองค์กรอิสระต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ดังนั้น จึงขอเสนอแนะให้มีสมาชิกวุฒิสภาที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน โดยการดำเนินการตามหมวด ๗ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และให้สมาชิกวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖๙ มีอายุแค่ ๒ ปี นับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนโดยเร็ว	สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเมืองในปัจจุบันมีสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามหมวด ๗ ว่าด้วยรัฐสภา โดยในส่วนของสภาผู้แทนราษฎรนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๙๑ เป็นการคำนวณที่ไม่มีความเป็นธรรม ควรใช้การคำนวณตามแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งมีความเป็นธรรมและถูกต้องมากกว่า เนื่องจากถ้าพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงจากประชาชนเท่าใดก็ควรได้สมาชิกสภาผู้แทน	ตำรวจชายแดน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ราษฎรตามสัดส่วน อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของประชาชนผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง ดังนั้นจึงไม่ควรมีการกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นพึงมีตามมาตรา ๙๑ (๒) โดยจะเห็นปัญหาในการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาในปี ๒๕๖๒ มีพรรคการเมืองที่ได้คะแนนไม่ถึงจำนวนคะแนนของ ส.ส. ที่พรรคการเมืองจะได้รับการจัดสรรให้ได้เป็น ส.ส. ด้วย อีกทั้งในมาตรา ๙๘ ลักษณะต้องห้ามมิให้รับเลือกตั้งตาม (๖) ให้เขียนไว้ชัดเจนด้วยว่า รวมถึงถูกจำคุกและคุมขังในต่างประเทศด้วย ประเด็นต่อมาจะเห็นได้ว่า มาตรา ๘๒ กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น ที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยคุณสมบัติของนักการเมือง โดยกระบวนการควบคุมและตรวจสอบ รวมถึงการถอดถอนนักการเมืองออกจากตำแหน่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ มิได้กำหนดให้ประชาชนเข้าชื่อ ถอดถอนนักการเมือง ส.ส., ส.ว. ได้ จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมโดยให้สิทธิแก่ประชาชนควบคุมและตรวจสอบนักการเมืองที่ตนใช้สิทธิเลือกมาด้วย ในส่วนของสมาชิกวุฒิสภาควรกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด โดยหากมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญสมควรให้มีการกำหนดอายุของสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันสิ้นสุดลงโดยไม่ต้องรอครบกำหนด ๕ ปี และให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใน ๑ ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ปัญหาที่เกิดในปัจจุบันคือการใช้บทเฉพาะกาลในหลายมาตรา เช่นการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๗๒ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามมาตรา ๒๗๓ ซึ่งควรยกเลิกทั้งหมด ส่วนกรณีผู้ที่จะเข้ามาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา ๒๐๐ นั้น ควรมีการกำหนดสัดส่วนใหม่ โดยเพิ่มสัดส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิให้มากกว่า ๑ คน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เป็น ๒ คน ในแต่ละสาขาและควรลดผู้พิพากษาตามมาตรา ๒๐๐ (๑) (๒) ให้เหลือเพียง ๒ คนและ ๑ คนตามลำดับ	
	ความคาดหวัง ๑. ฝ่ายนิติบัญญัติควรมีความเป็นอิสระในการทำงาน และไม่มีการแทรกแซงจากภายนอก ๒. ทุกฝ่ายควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเห็นประโยชน์ของชาติโดยส่วนรวมเป็นหลัก โดยมีหลักการและเป้าหมายเดียวกัน คือ การสร้างความผาสุกให้กับประชาชน **สภาพปัญหา** ยังมีปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง **ข้อเสนอแนะ** ควรส่งเสริมทุกฝ่ายให้มีความสุจริตในการปฏิบัติหน้าที่	ตำรวจภูธร ภาค ๙ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองในภาพรวมควรมีเสถียรภาพ มีความมั่นคง ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วม มีการถ่วงดุลที่เหมาะสม **สภาพปัญหา** บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินผ่านกระบวนการของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยวิธีการตั้งกระทู้ถามและการเชิญบุคคลจากฝ่ายบริหารมาชี้แจงต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเห็นว่า ๑) กรณีกระทู้ถาม เป็นหลักการที่ดีที่ให้ ส.ส. และ ส.ว. มีสิทธิตั้งกระทู้ถามในเรื่องใดต่อรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ซึ่งสามารถถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ ตามข้อบังคับการประชุมแห่งสภานั้น ๆ แต่อย่างน้อยต้องกำหนดให้มีการตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าไว้ด้วย การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีกระทู้ถามด้วยวาจาโดยบัญญัติลึกไปถึงการปฏิบัติว่า “...โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าไว้	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ด้วย” เมื่อไปสู่การปฏิบัติจริงการดำเนินงานของทั้งสองสภา (ส.ส. และ ส.ว.) มีการกำหนดข้อบังคับของสภาแห่งตนคล้าย ๆ กัน แต่แนวปฏิบัติจริงยังคงมีความต่างกัน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการแจ้งล่วงหน้า โดย ส.ว. จะแจ้งชื่อเรื่อง ชื่อผู้ตั้งกระทู้ถาม และชื่อผู้ถูกตั้งถาม ให้ผู้ถูกตั้งถามทราบ ส่วน ส.ส. จะแจ้งให้ทราบเพียงชื่อผู้ตั้งกระทู้ถาม และชื่อพรรคของผู้ตั้งกระทู้ถามเท่านั้น การกำหนดให้ไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าจึงส่งผลถึงประสิทธิภาพในการตอบ เนื่องจากความไม่กระจ่างชัดในประเด็นข้อคำถาม คำตอบ จึงมีลักษณะเป็นคำตอบทางนโยบาย และถึงแม้จะตอบในทางนโยบายได้แต่หลายกรณีผู้ตอบก็จำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ก่อน จึงจะชี้แจงได้ ดังนั้น เมื่อไม่ทราบคำถามล่วงหน้า การถาม-ตอบกระทู้บางครั้งจึงเป็นเสมือนการทดสอบทักษะทางการสื่อสาร การถาม การตอบ การพูดของผู้ถามและผู้ตอบมากกว่า ในบางกระทู้เป็นการตั้งกระทู้ ตั้งถาม นายกรัฐมนตรี ในฐานะที่เป็นหัวหน้ารัฐบาล ซึ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งมอบหมายและมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายรัฐมนตรีกำกับการบริหารราชการแผ่นดินแทน นายกรัฐมนตรี ดังนั้น หากไม่มีการแจ้งประเด็นคำถามล่วงหน้าจึงเป็นเรื่องยากที่ นายกรัฐมนตรี จะมอบหมายผู้มาตอบกระทู้ถามได้อย่างตรงประเด็น ๒) กรณีคณะกรรมาธิการเชิญบุคคลไปชี้แจงแสดงความเห็น เป็นหลักการที่ดีที่บัญญัติให้อำนาจแก่คระกรรมาธิการต่าง ๆ ที่แต่ละสภา (สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาพ) ตั้งขึ้นเพื่อไปกระทำกิจการต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของสภาหรือของคณะกรรมาธิการและรายงานสภาทราบ ซึ่งเห็นได้ว่าการทำหน้าที่ของคณะกรรมาธิการดังกล่าว จึงอยู่ภายใต้สภานั้น ๆ กรณีการเชิญ “บุคคล” ไปชี้แจงในชั้นคณะกรรมาธิการจึงเป็นการดำเนินการของคณะกรรมาธิการเพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริง รายงานให้สภาทราบผลการพิจารณา ดังนั้น ขั้นตอนนี้ควรเป็นการหาข้อเท็จจริงในระดับผู้ปฏิบัติไม่ใช่ระดับนโยบาย เช่น ข้าราชการของส่วนราชการต่าง ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในส่วนของ นายกรัฐมนตรี หรือ คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร มีฐานะเทียบเคียงกับฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ที่เป็นผู้ตั้งคณะกรรมาธิการ ซึ่งรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารผ่านกลไกต่าง ๆ ไว้แล้ว ทั้งการแถลงนโยบาย (มาตรา ๑๖๒) การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถาม (มาตรา ๑๕๐) การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อซักถามข้อเท็จจริงหรือเสนอแนะปัญหา (มาตรา ๑๕๒-๑๕๓) การขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ (มาตรา ๑๕๑) เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** ๑. มาตรา ๑๕๐ ที่ว่าด้วยการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี และกำหนดให้มีกระทู้ถามด้วยวาจา โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้านั้น ควรตัดถ้อยคำ “โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า” ออก ๒. มาตรา ๑๒๙ ที่ว่าด้วยการให้คณะกรรมาธิการมีอำนาจเรียกบุคคลมาชี้แจง ควรกำหนดให้ชัดเจนว่า การเรียกเช่นว่านั้นไม่ให้ใช้บังคับแก่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี	
	ความคาดหวัง สถาบันที่เป็นตัวแทนประสานประโยชน์สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศและสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนให้หน่วยของรัฐได้ทราบ และสรรหาตัวแทนของประชาชนที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อมุ่งหมายประโยชน์สูงสุดให้เกิดกับประชาชน และให้ประชาชนได้มองเห็นความสำคัญของตนเองในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศและเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างเต็มที่	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประชาชนเริ่มขาดความเชื่อมั่นในระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองในการเป็นตัวแทนของประชาชน เห็นว่าระบบการเมืองและสถาบันการเมืองไม่สามารถเป็นกระบอกเสียงของประชาชนและไม่สามารถตอบโจทย์สิ่งที่ประชาชนต้องการได้อย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเห็นว่าเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนและทำหน้าที่เพื่อประชาชนที่แท้จริงและมุ่งหมายประโยชน์สูงสุดเพื่อประชาชน	
	ความคาดหวัง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ มองภาพหรือคาดหวังต่อ “ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง” ที่มีต่อข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสังกัดว่าจะต้องได้รับสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญให้ไว้ กล่าวคือ ได้รับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เป็นต้น เพียงแต่พฤติกรรมหรือการกระทำบางอย่างโดยเฉพาะกรณีที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือในการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ด้วยฐานะข้าราชการจึงต้องถูกจำกัดบทบาทหน้าที่ไว้บางประการ เพื่อให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นข้าราชการ **สภาพปัญหา** สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง” ที่มีผลต่อข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีบทบัญญัติให้สิทธิเสรีภาพและกำหนดขอบเขตแนวทางการปฏิบัติตัวแก่ข้าราชการพลเรือนในเรื่องการเมืองไว้ ดังนี้	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มาตรา ๔๓ “ข้าราชการพลเรือนสามัญมีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ และต้องไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง” มาตรา ๘๑ “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ” บทบัญญัติข้างต้นมีแนวคิดมาจากการที่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ข้าราชการพลเรือนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานของประเทศจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้เลื่อมใสและสนับสนุนการปกครองในระบอบดังกล่าว เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างเรียบร้อย ซึ่งการสนับสนุนในความหมายนี้ คือการส่งเสริม เสริมสร้าง หรือไม่คัดค้านการกระทำที่จะเป็นความผิดฐานไม่สนับสนุนการปกครองระบอบดังกล่าว ได้แก่ การกระทำในทางคัดค้าน ต่อต้านหรือปรปักษ์ มาตรา ๘๒ (๙) “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง” มาตรานี้เป็นข้อกำหนดทางวินัยที่มีเจตนารมณ์ให้ข้าราชการประจำมีความเป็นกลางทางการเมือง โดยเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการและในการปฏิบัติการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน	
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรใช้ระบบการเข้าสู่องค์กรนั้นๆที่เป็นธรรม เพราะองค์กรผู้ใช้อำนาจทั้งนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการเป็นองค์กรที่มีคุณค่า เป็นธรรมและเป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** แม้จะมีรัฐธรรมนูญกำหนดระบบการเมืองและสถาบันการเมืองไว้อย่างดีแล้ว แต่ในปัจจุบันก็ยังเกิดปัญญาที่ประชาชนขาดการยอมรับ ซึ่งถือว่าความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรต่างๆ ของประเทศเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ต้องเคารพและให้ความคุ้มครองประชาชนอย่างเสมอภาค	
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความโปร่งใส และมีธรรมาภิบาลในการทำงานการเมืองเพื่อประชาชนและประเทศชาติ เป็นมืออาชีพทางสถาบันการเมืองไทย **สภาพปัญหา** ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองยังไม่มีคุณภาพ หวังประโยชน์ตน พวกพ้องมากว่าประโยชน์ประเทศชาติ ไม่มีความรับผิดชอบต่อการประพฤติ การกระทำน้อยจากการบริหารงานทางการเมือง ไม่เป็นแบบอย่างต่อเด็กและเยาวชนที่ดี **ข้อเสนอแนะ** ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองมีธรรมาภิบาล ระดับมืออาชีพ ประชาชนเชื่อมั่น	กระทรวงสาธารณสุข (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น หลักการที่สำคัญ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ" (Separation of Powers) โดยเป็นการวางหลักการใช้อำนาจรัฐให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน (Check and Balance) เพื่อมิให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบ ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ นอกจากนั้นแล้ว ระบบเลือกตั้งต้องมีความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ทุกคนอย่างเสมอภาคกัน และมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ระบบรัฐสภาทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสามารถทำงานสอดประสานและมีการตรวจสอบระหว่างกัน พรรคการเมืองเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มผลประโยชน์	กรมพัฒนาชุมชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	และประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ได้ผูกขาดแค่กลุ่มทุนเท่านั้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่สะท้อนความเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น มีความเป็นอิสระในการจัดทำบริการสาธารณะและมีรายได้และงบประมาณเป็นของตนเอง การเป็นนิติบุคคลทำให้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีทรัพย์สินบุคลากร และงบประมาณของตนเอง เพื่อประกันความเป็นอิสระ **สภาพปัญหา** เนื่องจากประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญจนถึงปัจจุบันเป็นฉบับที่ ๒๐ ทำให้ประชาชนยังขาดความเข้าใจในระบบการเมืองและสถาบันการเมืองที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรในรัฐธรรมนูญ เช่น ระบบการเลือกตั้งก็ยังมีความสับสนด้วยความไม่ชัดเจนของตัวบทกฎหมาย ซึ่งต้องให้องค์กรที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบพิจารณาวินิจฉัยให้เกิดความชัดเจน เป็นต้น ทำให้เกิดข้อพิพาทและความขัดแย้งจากการไม่เข้าใจและความคิดเห็นในการตีความที่แตกต่างกันไป อันจะนำไปสู่การขาดความสามัคคีของคนภายในชาติ **ข้อเสนอแนะ** รัฐต้องเสริมสร้างและเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรและทำให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบรัฐสภา และรัฐกำหนดมาตรการให้ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและรัฐต้องยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยไม่แทรกแซง คุกคาม	
	เห็นควรมีระบบตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้อำนาจ ที่มีความเป็นกลางและการมีส่วนร่วมของสังคม	สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง - ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และศาลควรใช้อำนาจถ่วงดุลกันให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม - สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง” ในปัจจุบัน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ความคาดหวังต่อระบบการเมืองและสถาบันการเมืองนั้น พึงตั้งอยู่ในระบอบประชาธิปไตยเกิดโปร่งใส และประชาชนสามารถตรวจสอบได้ **สภาพปัญหา** - ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่กล้าแสดงออกซึ่งสิ่งที่ตนเกิดความสงสัยในระบบการเมืองและสถาบันการเมือง เนื่องจากยังขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมือง โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ **ข้อเสนอแนะ** ๑. หน่วยงานรัฐทั้งด้านการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองควรกำหนดแนวนโยบายที่ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นทั้งในสถานศึกษาในระบบ และสถานศึกษานอกระบบ ตลอดจนองค์กรทางปกครอง และองค์กรต่างๆ ร่วมกันให้ความรู้ต่อประชาชนให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองและสถาบันการเมืองมากขึ้น รวมถึงปลูกฝังให้ประชาชนกล้าแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องการเมืองและสถาบันการเมืองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อป้องกันการเกิดความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับการแสดงออกในเชิงการเมือง ๒. สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ความมีเสถียรภาพของการเมือง สภาพปัญหา หรือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง” ในปัจจุบัน **ความมีเสถียรภาพของการเมือง** ความมั่นคงของรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินนโยบายให้ประสบความสำเร็จ กระทรวงศึกษาธิการเป็นอีกกระทรวงหนึ่งที่มีการเปลี่ยนรัฐมนตรีแทบทุกครั้งเหมือนกับกระทรวงอื่นๆ ดังเช่นในระยะเวลา ๑๕ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ ถึง ๒๕๕๖ มีการเปลี่ยนรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการถึง ๑๖ คน ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้การดำเนินนโยบายด้านการศึกษาจึงไม่มีความต่อเนื่อง เพราะความสำเร็จของนโยบายจำนวนมากด้านการศึกษานั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาสั้นๆ หากแต่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการติดต่อกลับเป็นเวลานานพอสมควร **ข้อเสนอแนะ** ทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารกระทรวงศึกษาธิการต้องใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา เพื่อให้นโยบายการศึกษามีความต่อเนื่องเป็นไปแนวทางเดียวกันในทุกรัฐบาล	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมือง และสถาบันการเมืองถูกสร้างขึ้นตามโครงสร้างแห่งอำนาจที่ครอบงำประชาชนในฐานะผู้ด้อยกว่าตลอดมา ต้องสถาปนาโดยอาศัยฐานของพลเมืองที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยถือหลักทางเศรษฐกิจและปากท้องของประชาชนเป็นโครงสร้างทางการเมืองและสถาบันการเมืองให้เป็นระบบสังคมธรรมาธิปไตยมิใช่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ	มูลนิธิสถาบันพัฒนานิติจิตเวชเด็ก เยาวชน และครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประชาชนแม้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ก็ไม่สามารถใช้อำนาจในการปกครองที่แท้จริงได้ต้องผ่านทางผู้มีอำนาจโดยขาดการมีส่วนร่วมในการปกครอง **ข้อเสนอแนะ** ต้องวางหลักเกณฑ์ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงสร้างทางการเมือง โดยเฉพาะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการมีส่วนร่วมในกลไกทางการเมืองทุกขั้นตอน	
	ความคาดหวัง ๑. การจัดกลไกและสถาบันทางการเมืองควรเน้นองค์กรที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ๒. ความสัมพันธ์ภายใต้แนวคิด separation of powers ที่ผ่านมาเป็นการสลายพลังมากกว่าสานพลัง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ระบบกลไกและสถาบันของรัฐสภา ศาล รัฐบาล ไม่สามารถแก้ปัญหาสำคัญๆ ของประชาชนได้ **สภาพปัญหา** - ระบบการเมืองและระบบราชการที่รวมศูนย์อำนาจทำให้กลไกการแก้ปัญหาต่างๆ รวมศูนย์ ทำให้ปัญหาทุกๆ ปัญหาตั้งแต่ปัญหาเล็กๆ ระดับพื้นที่ ไปจนถึงปัญหาสำคัญของท้องถิ่นและของประเทศไม่มีระบบการแก้ปัญหาที่มีสิทธิภาพ ประชาชนผลักภาระให้ภาครัฐแก้ปัญหา แทนที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหา **ข้อเสนอแนะ** - จัดระบบกลไกและสถาบันทางการเมือง กฎหมาย เพื่อทำให้เกิดการกระจายอำนาจไปยังกลไกในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นตามหมวด ๑๔	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง - ความชอบธรรมจากประชาชน - การตรวจสอบถ่วงดุล - ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตอบสนองความต้องการของประชาชน **สภาพปัญหา** ๑. กลไกที่ได้รับอำนาจจากการเลือกตั้ง (elected officers) มีบทบาทและอำนาจ “น้อยกว่า” กลไกที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง (Non-Elected officers) ๒. ความชอบธรรมจากประชาชนจึงถูกตั้งคำถาม ส่งผลให้การตรวจสอบถ่วงดุลมีปัญหา และกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการเมือง ควรมีการตรวจสอบ ถ่วงดุลอย่างจริงจัง **สภาพปัญหา** ที่มาของนายกรัฐมาตรีที่ใช้เสียงของ ส.ว. ร่วมโหมวตนั้นเป็นอุปสรรคต่อการสร้างระบบถ่วงดุล เนื่องจากส.ว. ทั้ง ๓ กลุ่ม ผ่านการพิจารณาจาก คสช. และ ส.ว. ก็ลงมติเลือกอดีตหัวหน้า คสช. เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นลักษณะงูกินหางไม่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลได้ รัฐบาลได้อย่างจริงจัง เพราะมีความสัมพันธ์กันในเชิงระบบที่มา **ข้อเสนอแนะ** ควรแก้ไข/รับรัฐธรรมนูญในเรื่อง ส.ว. เช่น ผู้สมัครส.ส. ควรมาจากตัวแทนกลุ่มอาชีพจริงๆ และไม่ควรมีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรีหรือหากมีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรี ส.ว.ควรมีการยึดโยงกับประชาชนผ่านการเลือกตั้งจากกลุ่มอาชีพแบบ (Register vote)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง หากมีความมั่นคงและมีเสถียรสภาพจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่ของประชาชน และอื่นๆ ตามมา **สภาพปัญหา** ยังขาดเสถียรภาพและความมั่นคง **ข้อเสนอแนะ** หาแนวทางให้ระบบการเมือง และสถาบันการเมืองมีมาตรฐาน และความเป็นกลางอย่างแท้จริง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน อันจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา การปฏิวัติเขียนรัฐธรรมนูญเอารัดเอาเปรียบมีการทุจริตโกงพรรคการเมืองด้วยกัน รัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตยทำให้ฝ่ายตรงข้ามกับผู้มีอำนาจเผด็จการ เอารัดเอาเปรียบพรรคการเมืองนั้น **สภาพปัญหา** ไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่ควรเอาวุฒิมายุ่งกับการบริหาร ควรจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ คอยกลั่นกรองและควบคุมกฎหมายให้เป็นธรรมกับประชาชน **ข้อเสนอแนะ** ไม่ควรมายุ่งกับฝ่ายบริหารและเลือกนายกรัฐมนตรี	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑๐ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - บทบาทของ กกต.ในการกำกับดูแลและอำนวยการยังอ่อนแอขาดการควบคุมกำกับโดยใกล้ชิด ยังเกิดปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน อำนาจหน้าที่ของ กกต.ตั้งรับมากการเชิงรุกไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบระดับพื้นที่คอย	นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะ พรรคประชาธิปัตย์ เขต ๓ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รับการร้องเรียนมากกว่าการมอบหมาย ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติมาโดยตรงของแต่ละหน่วยงานของพื้นที่ **สภาพปัญหา** - สภาพปัญหามีกฎระเบียบเคร่งครัดเกินไป ทำให้พรรคการเมืองควรยุบ เจ้าหน้าที่ต้องคดีอาญามีโทษถึงจำคุกและเสียสิทธิในการเลือกตั้งเป็นการมุ่งทำลายมากกว่าการสร้างสรรค์เงื่อนไขต่างๆ เสมือนกับตักเป็นการทำลายพรรคการเมือง **ข้อเสนอแนะ** - ปรับปรุงกฎระเบียบหลักเกณฑ์ให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นเป็นการลดการทำลายพรรคการเมืองและสอนสิทธินักการเมืองในการออกระเบียบและหลักเกณฑ์ประกอบการเลือกตั้งควรมีบุคคลากรของสถาบันการเมืองมีส่วนร่วมด้วย	
	ความคาดหวัง “หัวใจของประชาธิปไตย คือ การเลือกตั้ง หัวใจของการเลือกตั้ง คือ พรรคการเมือง พรรคการเมือง คือ ยานพาหนะของผู้แทนในการเข้าสู่อำนาจรัฐ” **สภาพปัญหา** พรรคการเมืองไม่เข้มแข็ง ถูกยุบง่าย สส. ไม่ฟังความเห็นของพรรคก่อให้เกิดความไม่เข้มแข็งของพรรคการเมือง การยุบพรรค การเมืองง่ายเป็นการไม่ส่งเสริมระบบพรรคการเมือง **ข้อเสนอแนะ** ควรสนับสนุน ให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง และไม่ถูกยุบง่าย เพราะเป็นหัวใจของประชาธิปไตย	ทนายความและล่ามภาษามืออิสระ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง คาดหวังว่า อยากให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก และพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนให้ดีขึ้น **สภาพปัญหา** มีการลิดรอนสิทธิของคนพิการ ไม่สามารถใช้สิทธิได้ตามหลักรัฐธรรมนูญ การเข้าถึงไม่มี **ข้อเสนอแนะ** เปิดพื้นที่ทำ Research ให้แก่คนพิการตามชุมชน (ติดเตียง) มีการเข้าถึงการใช้สิทธิตามหลักขั้นพื้นฐาน	ตัวแทนจากผู้ปกครองและผู้ดูแลคนพิการ/ปชสพ. ชมรมผ.ปด. คนพิการทางสติปัญญา (บึงกุ่ม) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีอิสระอย่างแท้จริง เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำงานควรสะท้อนปัญหาของประชาชน (Button Up) มากำหนดเป็นนโยบายการบริหารงานมากว่าการสั่งการลงมา (Topdown) ๒. สถาบันการเมืองควรมีจุดยืนในการพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศร่วมกัน ไม่เอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง **สภาพปัญหา** ๑. ความไม่มั่นคงทางการเมือง อาจส่งผลต่อการบริการและการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายสาธารณะ ๒. พรรคการเมืองถูกครอบงำโดยกลุ่มบุคคลทำให้ขาดอิสระในการดำเนินงานที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ **ข้อเสนอแนะ** คุณธรรมนักการเมือง	กองบังคับการตำรวจมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ ๙๐๔ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการเมืองและสถาบันการเมืองควรมีเสถียรภาพ และควรแยกออกจากหน่วยงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องให้ชัดแจ้ง **สภาพปัญหา** เกิดปัญหาขึ้นมากมายเกี่ยวกับระบบการเมืองและสถาบันการเมือง โดยเฉพาะที่มาการเข้าสู่อำนาจ ทั้งการเลือกตั้ง **ข้อเสนอแนะ** ควรแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เพื่อลดปัญหาทางการเมือง	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ กองร้องทุกข์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง มีการเลือกตั้ง พรรคการเมือง การปกครองท้องถิ่น บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีการดำเนินการที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นความเป็นประชาธิปไตย ความถูกต้อง และการตอบสนองความต้องการของประชาชนและประเทศชาติ **สภาพปัญหา** ๑. ยังไม่เห็นความเป็นประชาธิปไตย ที่ถูกต้อง และการดำเนินการเพื่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง ๒. ยังไม่แน่ใจเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของหน่วยงานรัฐ พรรคการเมือง ๓. ยังไม่แน่ใจเรื่องการทำงานของพรรคการเมือง สส. เป็นไปตามแนวทางการหาเสียงที่ให้คำมั่นสัญญาไว้กับประชาชน **ข้อเสนอแนะ** ๑. จัดระบบการเมืองและสถาบันการเมือง ที่เป็นประชาธิปไตย ทำงานเพื่อสังคม ประเทศชาติ อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน	สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. ควรมีการประเมินผลการทำงานทั้งพรรคการเมืองฝั่งรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน โดยการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนได้ตรวจสอบและเห็นผลการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม	
	ความคาดหวัง สถาบันการเมืองเป็นตัวแทนประชาชน จึงมุ่งทำประโยชน์แก่ประชาชนโดยสุจริตและสามารถตรวจสอบได้ **ข้อเสนอแนะ** - ให้ประชาชนสามารถวิพากษ์และตรวจสอบการทำงาน ตลอดจนให้ข้อมูลที่เหมาะสม เพื่อประชาชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ - รัฐธรรมนูญควรรองรับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานรัฐโดยไม่กระทบต่อการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติบริหารศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกินควร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบการปกครองที่ให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศ จึงเป็นระบบการปกครองที่เป็นที่นิยมของชาติรัฐเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากเดิมประเทศไทยปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำในการกอบกู้เอกราชของชาติ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยสภาพของสังคมไทยจึงควรเป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำในการบริหารประเทศ	กองอุทธรณ์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา เนื่องจากระบบการเลือกตั้งของไทยในปัจจุบัน เป็นแบบ “จัดสรรปันส่วนผสม” ส่วนพรรคการเมืองส่วนใหญ่มิได้จัดตั้งขึ้นอันเนื่องมาจากการรวมกลุ่มของบุคคลผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน หากแต่เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนายทุน ดังนั้น การขับเคลื่อนอุดมการณ์ของพรรคการเมืองจึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มทุนที่สนับสนุน มิได้เกิดจากอุดมการณ์ทางการเมือง ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีอำนาจลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี ดังนั้น กลุ่มทุนดังกล่าวย่อมทราบตั้งแต่ยังไม่มีการเลือกตั้งแล้วว่าใครจะได้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งขับกับหลักการด้านการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข **ข้อเสนอแนะ** ๑. เห็นควรแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของ สว. หลักเกณฑ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒. เห็นควรปรับปรุงกฎหมาย ในการกระจายอำนาจการปกครองส่วนภูมิภาค โดยให้มีการเลือกผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัดของตนเอง เพื่อการพัฒนาได้ตรงตามประสงค์ และเป็นระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง บริหารงบจากภาษีที่ได้มาจากจังหวัดของตน	
	มาตรา...สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสองประเภทจำนวนไม่เกินสี่ร้อยคน โดยประเภทที่หนึ่งเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสามร้อยยี่สิบสามคน ประเภทที่สองเป็นสมาชิกที่เลือกตั้งมาจากบุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองจังหวัดละหนึ่งคนในคราวใดที่มีการเลือกตั้งที่มีการเพิ่มลดของจำนวนจังหวัด ก็ให้คำนวณสัดส่วนที่เหลือเป็นจำนวนสมาชิกแบบแบ่งเขตตามจำนวนที่เหลือ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา	เครือข่ายพสกนิกรไทย รวมใจสามัคคี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	มาตรา..วุฒิสภาประกอบด้วยวุฒิสมาชิกจำนวนสามร้อยยี่สิบคน โดยเป็นสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ตามพระราชอัธยาศัย จำนวนสองร้อยคน และสมาชิกที่มาจากผู้แทนสาขาและกลุ่มอาชีพไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งกันเอง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ภายใต้บังคับมาตรา... ในกรณีมีเหตุการณ์ใด ๆ ทำให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนน้อยกว่าร้อยละแปดสิบห้าของสมาชิกวุฒิสภา จะมีการประชุมวุฒิสภาไม่ได้ และต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุการณ์ดังกล่าว และให้สมาชิกวุฒิสภาที่เข้ามาภายหลังอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของสมาชิกวุฒิสภาที่เข้ามาแทน มาตรา...ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ และยังมิได้มีการดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ มาตรา..สมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ ๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ๒. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ๓. คุณสมบัติอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา มาตรา..ผู้เป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ๑. เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ๒. ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง หรือตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ภายในระยะเวลาห้าปีก่อนวันที่เข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายในระยะเวลาสองปีก่อนวันที่เข้าดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ๔. เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา... เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือเคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกินห้าปี มาตรา.. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง มีกำหนดคราวละหกปี ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ ในกรณีนี้ให้ประธานหรือรองประธานวุฒิสภาซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ปฏิบัติหน้าที่ประธานหรือรองประธานวุฒิสภาต่อไป จนถึงวันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ และให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งมีอายุสูงสุดตามลำดับ ปฏิบัติหน้าที่ประธานหรือรองประธานวุฒิสภาแทนจนกว่าจะมีการเลือกประธานหรือรองประธานวุฒิสภาขึ้นใหม่ มาตรา...เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงมีพระบรมราชโองการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง การตราพระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา..ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนยังรัฐสภาหรือพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้ง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และไม่สามารถยกขึ้นมาพิจารณาในคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ของชุดนั้นได้อีก	
	๑. หลักการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดูเหมือนจะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์จากคะแนนเสียงของพี่น้องประชาชนอย่างแท้จริง มาตรา ๙๑ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ก็เป็นอีกมาตราหนึ่งที่จะต้องมีการแก้ไขเพื่อให้มีถ้อยความที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงมาตรา ๙๘ (๓) ที่ได้กำหนดบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คำว่าเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนใด ๆ โดยหลักที่จริงแล้วควรประกอบกิจการนั้นอย่างแท้จริงหรือไม่ อันนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญอีกเช่นกัน ๒. ระบบเลือกตั้งเป็นสาระสำคัญยิ่งยวด การกำหนดให้มีบัตรเลือกตั้งใบเดียวก็ควรมีการแก้ไขให้ประชาชนได้มีสิทธิเลือกกาได้อีกหนึ่งบัตรที่สามารถเลือกพรรคการเมืองได้ ก็จะตรงตามเจตนารมณ์ของพี่น้องประชาชนอย่างแท้จริง ๓. ที่มาของวุฒิสภาไม่ว่าจะเป็นที่มาจากบทเฉพาะกาลจำนวน ๒๕๐ คน ไม่ว่าจะเป็นที่มาจากบททั่วไปในมาตรา ๑๐๗ จำนวน ๒๐๐ คน กระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งก็ต้องยอมรับว่าเป็นประเด็นที่หลายฝ่ายเกิดข้อถกเถียงอยู่มากเช่นกัน ในส่วนของบทเฉพาะกาลสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๒๕๐ คน แต่งตั้งของบุคคลเพียงคณะหนึ่ง หรือที่มาจากบททั่วไปที่ให้มีการเลือกกันเองจากบุคคลในกลุ่มผู้ที่มีความรู้อาชีพเฉพาะด้านกระบวนการในการแบ่งกลุ่มคัดกรองมีกระบวนการที่มิได้ยึดโยงกับพี่น้องประชาชนอย่างแท้จริง ก็เป็นประเด็นปัญหาที่จะต้องนำมาพิจารณาถกเถียงกันให้ตกผลึกว่า สมาชิกวุฒิสภาจะมีอำนาจมาน้อยแค่ไหน ซึ่งขณะนี้ก็ต้องยอมรับความจริงว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง แต่มีสิทธิที่สำคัญในการเลือก	พรรคประชาธิปัตย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	นายกรัฐมนตรี เป็นประเด็นที่ท้าทายว่าจะให้ความสำคัญกับเสียงของพี่น้องประชาชนมากน้อยขนาดไหน ๔. บุคคลที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีที่ให้สามารถเสนอชื่อบุคคลภายนอก ซึ่งมิได้ผ่านกระบวนการเลือกตั้งของพี่น้องประชาชนขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี	

๗.๒.๔ ระบบการตรวจสอบ (การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน)

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง หน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานผู้ปฏิบัติและหน่วยงานตรวจสอบมีความรู้ความเข้าใจในขอบเขตอำนาจของตนที่ชัดเจนและสอดคล้องกัน อันจะทำให้หน่วยงานผู้ปฏิบัติมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและป้องกันไม่ให้หน่วยงานตรวจสอบกระทำเกินอำนาจอันอาจเป็นการแทรกแซงหรือควบคุมการทำงานของหน่วยงานรัฐ **สภาพปัญหา** ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐยังขาดความชัดเจน มีหน่วยงานจำนวนมากและมีเขตอำนาจการตรวจสอบทับซ้อนไปมา หน่วยงานตรวจสอบที่เป็นองค์กรอิสระอาจใช้อำนาจเกินขอบเขตของการตรวจสอบจนกลายเป็นการแทรกแซงการทำงานของหน่วยงานรัฐ **ข้อเสนอแนะ** ๑. ปรับโครงสร้างหน่วยงานของรัฐให้มีภารกิจและขอบอำนาจที่ชัดเจน ลดภารกิจงานที่ทับซ้อนกัน ๒. อบรมหลักการตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานรัฐเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง อนาคตหากมีการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก อยากหลากหลายเพิ่มมากขึ้น “ระบบการตรวจสอบ” ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการเมือง รวมถึงภาคประชาชน ควรเป็นไปโดยยึดถือผลประโยชน์ของรัฐ และประชาชนเป็นสำคัญ	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ไม่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกใน “ระบบการตรวจสอบ”	
	ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยหลักการแล้วต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ เพราะอำนาจทั้งสาม มิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่มีการถ่วงดุลกัน(check and balance) โดยจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกอำนาจหนึ่ง เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง	สำนักงานสถิติแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ครอบคลุมแล้ว ทั้งนี้ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการทำประชาพิจารณ์.เพื่อทราบความต้องการหรือความเห็นของประชาชน หรือการแสดงประชามติ ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายสำคัญ ความเห็นอื่น ๆ (ถ้ามี)	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบควรมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง รวมทั้งต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในหลักนิติธรรมและการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุมตรวจสอบต้องไม่สร้างภาระในการปฏิบัติตามภารกิจของหน่วยงานเกินความจำเป็น	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐไทยดำเนินการบริหารจัดการระบบการตรวจสอบอย่างเป็นตรรกะทั้งระบบของการปฏิบัติภารกิจ นับแต่เป้าหมายสูงสุด วัตถุประสงค์ กระบวนการ กิจการ กิจกรรม การประเมินค่า ผลกระทบ และความคุ้มค่าของปัจจัยตัวป้อน การดำเนินการตรวจสอบมีทั้งการตรวจสอบภายในและการตรวจสอบจากภายนอก บุคคลตรวจสอบตนเองและบุคคลอื่นตรวจสอบ ทั้งนี้มีการเชื่อมสัมพันธ์กันทั้งระบบ **ข้อเสนอแนะ** รัฐไทยควรต้องใช้กระบวนการแห่งอริยสัจและอิทธิบาทธรรม	มูลนิธิรักษ์เด็ก (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบตรวจสอบที่มีความเป็นกลาง ไม่ถูกการแทรกแซง และมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** บางองค์กรใช้จำนวนของการตรวจสอบเป็นตัวชี้วัด ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาของความถูกต้องของการตรวจสอบ	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การตรวจสอบองค์กรต่างๆ ควรมีการให้องค์กรเอกชน หรือ องค์กรของประชาชนที่ตั้งขึ้นมาโดยเอกชน และ องค์กรที่จะให้ตรวจสอบ ควรมีหลายองค์กรในการตรวจสอบที่มากกว่า ๑ องค์กร **สภาพปัญหา** การตรวจสอบในปัจจุบัน ยังไม่มีความโปร่งใสพอ ยังถูกควบคุมโดยรัฐ **ข้อเสนอแนะ** ให้มีการตรวจสอบขององค์กรโดยประชาชนเอง และในการตรวจสอบในแต่ละด้านควรมีมากกว่า ๑ องค์กร ในการตรวจสอบ	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้หลักนิติรัฐ รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุด โดยรัฐใช้บังคับกับประชาชน โดยผ่านกลไกลต่างๆ ของรัฐ อันได้แก่ ระบบราชการ แต่อย่างไรก็ดีการใช้อำนาจรัฐโดยบทบัญญัติ แห่งกฎหมายนั้นเป็นการใช้อำนาจที่ผูกพันกับกฎหมายอย่างเคร่งครัด อันถือเป็นความรับผิดชอบ ในการใช้อำนาจ ดังนั้น เมื่อมีการใช้อำนาจรัฐบังคับกับประชาชน จึงต้องมีกลไกลที่ใช้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อป้องกันมิให้รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ เพราะอำนาจทั้งสามมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดหากแต่มีการถ่วงดุลกัน (check and balance) เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง ๒. มีการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งการควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กรและการควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้บรรดาคำสั่งหรือการกระทำใด ๆ ของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งมีสถานะเป็นคำสั่งหรือกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญและเป็นที่สุด ปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้นไม่ว่าจะกระทำก่อนหรือหลังวันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย และชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเป็นที่สุด ซึ่งหมายความว่าศาลรัฐธรรมนูญจะไม่มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบรรดาคำสั่ง ประกาศและการกระทำดังกล่าว ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิ์และเสรีภาพของประชาชน อันเป็นสาระสำคัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของหลักการตรวจสอบและการถ่วงดุลการใช้อำนาจซึ่งเป็นหลักสำคัญของการปกครองระบบประชาธิปไตยของรัฐเสรีประชาธิปไตย **ข้อเสนอแนะ** ประชาชนมีส่วนร่วมในการริเริ่ม เช่น การเข้าชื่อถอดถอนให้ออกจากตำแหน่ง และการเสนอเรื่องไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยองค์กรของรัฐ เช่น การควบคุมโดยองค์กรศาล และการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรอื่น ๆ	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบ เป็นกลไกที่สำคัญในการให้ความเชื่อมั่นกับประชาชนและสังคม เกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรมีความโปร่งใส ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งประโยชน์เพื่อประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ ควรต้องมีกลไกป้องกัน ปราบปราม และปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาค **สภาพปัญหา** องค์กรอิสระหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบด้วยกันหลายองค์กรอาจทำให้การบูรณาการข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันยังไม่สมบูรณ์ **ข้อเสนอแนะ** ๑. ควรมีการบูรณาการระบบการทำงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ๒. ควรมีการสร้างระบบการตรวจสอบซึ่งรวมองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ๓. ส่งเสริมบทบาทการตรวจสอบจากภาคประชาชนให้มีส่วนรวม ๔. ระบบการตรวจสอบ ควรมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทำหน้าที่ร่วมกันและมีการประสานงานซึ่งกันและกัน	กรมบัญชีกลาง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมให้การใช้อำนาจของรัฐดำเนินไปเพื่อบรรลุภารกิจของรัฐ อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันการใช้อำนาจอย่างบิดเบือน นอกจากนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐดังกล่า **ข้อเสนอแนะ** กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ออกประกาศ เรื่อง นโยบายความโปร่งใสและการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐ เพื่อส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล และการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบในภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐดำเนินการอย่างโปร่งใส มีแนวทางในการป้องกันความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต รวมทั้งสามารถยับยั้งการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนี้ (๑) ด้านนโยบายของผู้บริหาร ความพยายามหรือริเริ่มในการสร้างความโปร่งใสและการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบในแต่ละภารกิจอย่างชัดเจน เพื่อให้มีการกลั่นกรอง ควบคุม และกำกับดูแลให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งด้านผู้รับบริการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชน และบุคลากรภายในองค์กร (๒) ด้านการเปิดเผย การมีระบบตรวจสอบภายในองค์กร และการมีส่วนร่วมกำหนดให้ผู้บริหารร่วมกันตรวจสอบแผนงานและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อป้องกันและรักษาซึ่งประโยชน์ส่วนรวม โดยอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานรับผิดชอบชี้แจงและบริการข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจองค์กร รวมทั้งสร้างเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลภารกิจองค์กรเพิ่มมากขึ้น (๓) ด้านการใช้ดุลยพินิจ โดยจัดทำคู่มือ และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติอนุญาตที่ชัดเจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ และลดการใช้ดุลยพินิจ	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน กำหนดหลักเกณฑ์การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน (๔) ด้านการมีระบบหรือกลไกจัดการเรื่องร้องเรียน กำหนดระเบียบปฏิบัติในการดำเนินการต่อข้อร้องเรียน มีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงโดยง่าย สามารถติดตามผลได้	
	มาตรา ๑๗๘ วรรคสอง กำหนดว่า “หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา” และมาตรา ๑๗๘ วรรคสาม กำหนดว่า “หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วมหรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ถ้อยคำดังกล่าวเป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายกว้างและอาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความว่าหนังสือสัญญาประเภทใดที่เข้าข่ายตามบทบัญญัติของมาตรา ๑๗๘ วรรคสองและวรรคสาม เนื่องจากไม่มีเกณฑ์การพิจารณาที่ชัดเจนว่าการมี “ผลกระทบฯ อย่างกว้างขวาง” หรือ “การเสียสิทธิในทรัพยากรบางส่วน” เป็นอย่างไร เคยมีกรณีที่คณะรัฐมนตรีต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย **ข้อเสนอแนะ** ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำของมาตรา ๑๗๘ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะถ้อยคำของมาตรา ๑๗๘ วรรคสอง ที่ระบุว่า “... <u>หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง</u> ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา” และมาตรา ๑๗๘ วรรคสาม ที่ระบุว่า “หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทาง	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี...” “... หนังสือสัญญาที่มีเนื้อหาสาระที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเสรีอย่างกว้างขวาง อันจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจ หรือส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุนในระดับชาติ” เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และป้องกันไม่ให้หนังสือสัญญาที่เกี่ยวกับการค้าเสรีทุกฉบับต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งจะเป็นภาระและอุปสรรคต่อการทำความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการค้าเสรี	
	ความคาดหวัง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการพิจารณาอนุญาตมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลการให้บริการ ขั้นตอน ระยะเวลาที่ต้องใช้และช่องทางในการให้บริการต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจน ทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถพิจารณาอนุมัติคำขอได้อย่างถูกต้อง และแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด **สภาพปัญหา** พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตแก่ประชาชน ยังคงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยของรัฐอาจประกาศขยายเวลาที่ใช้ในการพิจารณาอนุญาต เพราะไม่สามารถพิจารณาอนุญาตได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด **ข้อเสนอแนะ** อาจเพิ่มมาตรการเพื่อกำกับให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามขั้นตอนและกำหนดระยะเวลาที่ระบุไว้ หรือ อาจให้หน่วยงานของรัฐสามารถกำหนดระยะเวลาเพิ่มเติม	กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานของรัฐไม่สามารถพิจารณาอนุญาตภายในระยะเวลาที่กำหนดได้	
	ระบบการตรวจสอบจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจุบันการตรวจสอบไม่มีความน่าเชื่อถือ คนทำผิดไม่ถูกลงโทษตามกฎหมาย แต่กลับจริงจังกับการใช้กฎหมายลงโทษคนดี ที่ไม่ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาที่ทำผิด เช่น กรณีผู้พิพากษายิงตัวตาย ฯลฯ จะมีการใช้คุณธรรม เหตุผล และกฎหมายประกอบกัน **สภาพปัญหา** - คนที่ทำผิดศีลธรรมและกฎหมาย กลับกลายเป็นถูก ขณะที่ คนที่ยืนหยัดบนความถูกต้อง และเป็นคนดีมีคุณธรรม กลับถูกคนเลวใช้กฎหมายเล่นงาน สาเหตุเกิดจากผู้มีอำนาจของรัฐใช้อำนาจในทางที่มิชอบ - ผู้มีอำนาจของรัฐ จำนวนไม่น้อย ขาดคุณภาพและขาดธรรมาภิบาลทั้งการบริหารงานภายในองค์กร และการบริหารราชการแผ่นดิน **ข้อเสนอแนะ** - ปฏิบัติตามคำสอนของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ที่ทรงสอนไว้ว่า “....ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้... ” โดยการส่งเสริมให้คนดีมีคุณภาพ มีอำนาจปกครองบ้านเมือง หรือเป็นผู้บริหารองค์กรของรัฐ - นักการเมือง หรือผู้บริหารองค์กรรัฐที่ทำผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม และขาดธรรมาภิบาล ต้องลงโทษให้เด็ดขาด และไม่ให้ดำรงตำแหน่งทางการบริหาร	นางสาวมนต์ริสสา โรจน์วดี ภิญโญ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ผู้จะมาดำรงตำแหน่งต่างๆทางการเมือง การเข้าสู่อำนาจต้องกลั่นกรองโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้เผยแพร่ประวัติบุคคลที่เข้าสู่อำนาจให้ประชาชนทราบอย่างกว้างขวาง เมื่ออยู่ในอำนาจ การใช้อำนาจต้องให้โปร่งใส ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารหน่วยงานของรัฐต้องให้ข้อมูลข่าวสารทันทีเมื่อประชาชนร้องขอ เมื่อประชาชนเห็นว่า บุคคลใดคระใด กระทำการโดยทุจริตให้แก้กฎหมายให้ประชาชนเป็นผู้เสียหายโดยตรง สามารถทำคดีขึ้นสู่ศาลได้ และให้มีเงินสินบนให้ประชาชนผู้นำคดีขึ้นสู่ศาล กรณีคดีถึงที่สุด และผู้ถูกฟ้อง ถูกริบทรัพย์ ถูกปรับให้ประชาชนผู้ร้อง ๒๐-๓๐% ของสินทรัพย์นั้น สภาพปัญหาในปัจจุบัน เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมือง ทุจริต ประชาชนไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยตนเองได้ ศาลจะไม่รับฟ้องโดยกล่าวว่าประชาชนไม่ใช่ผู้เสียหาย ต้องไปร้อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือ ปปช. หรือตำรวจ สุดท้ายหน่วยงานดังกล่าวไม่ฟ้องคดี หรือถูกศาลยกฟ้องโดยอ้างว่าผู้ฟ้องไม่ใช่ผู้เสียหาย	พรรคสังคมประชาธิปไตยไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การทำให้ข้าราชการประจำถ่วงดุลกับข้าราชการการเมือง ไม่มีประเทศใดที่บริหารเศรษฐกิจได้ดี ถ้าหากประเทศนั้นไม่มีกระบวนการป้องปรามการทุจริตคอร์รัปชันด้วยวิธีให้มีการถ่วงดุลระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง ผู้เขียนมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ยังมีข้อด้อยในเรื่องนี้ เพราะถึงแม้กฎหมายจะให้ความคุ้มครองข้าราชการประจำไว้หลายประการ รวมทั้งมีบทลงโทษหนัก แต่ที่ผ่านมาก็จะพบว่ามีข้าราชการประจำที่ยอมตัวรับใช้ข้าราชการการเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนกับความก้าวหน้าในตำแหน่ง ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงควรปรับปรุงให้การโยกย้ายข้าราชการประจำปลอดจากอิทธิพลของข้าราชการการเมืองอย่างแท้จริง โดยให้เป็นอำนาจเฉพาะของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยข้าราชการประจำปัจจุบันและอดีตเท่านั้น เว้นแต่กรณี	นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ที่ข้าราชการการเมืองมีหลักฐานว่าข้าราชการประจำผู้นั้นมีความประพฤติส่อไปในทางทุจริต **การสร้างความเป็นธรรมในระบบการป้องปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ** ไม่มีประเทศใดที่บริหารเศรษฐกิจได้ดี ถ้าหากประเทศนั้นไม่มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลกับองค์กรอิสระกรณีถ้าหากองค์กรนั้นไม่ทำหน้าที่ป้องปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเต็มที่ ผู้เขียนมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ยังมีข้อด้อยในเรื่องนี้ เพราะรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ และมาตรา ๒๗๖ เคยบัญญัติไว้ว่า กรณีที่ผู้พบผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงกระทำความผิด และได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่ไม่รับไต่สวนหรือดำเนินการล่าช้าเกินสมควร หรือไต่สวนแล้วเห็นว่าไม่ผิด แต่ผู้กล่าวหายังติดใจก็สามารถยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้พิจารณาแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ให้ไต่สวนได้ แต่ปรากฏว่าในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ นั้น ทางเลือกแก่พลเมืองในกรณีข้างต้นถูกตัดทิ้งไปอย่างไม่เป็นธรรม **การจัดการการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของข้าราชการประจำ** ถึงแม้มีหมวด ๙ เกี่ยวกับการขัดกันแห่งผลประโยชน์ แต่ระบุเฉพาะกรณีของสมาชิกผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี แต่ในทางปฏิบัติ เกิดมีหลายกรณีที่มีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการประจำ	
	การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ๑. ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐควรเป็นในรูปแบบถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละฝ่าย และศาลควรเป็นองค์กรอิสระ ที่สามารถดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนิน หรือการทุจริตของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้ ทั้งนี้ควรมีการเพิ่มเติม คือให้ประชาชนในฐานะที่เป็นผู้เลือกผู้แทนราษฎร ควรมีอำนาจและมีสิทธิในการได้รับข่าวสารที่ถูกต้อง เมื่อมีการดำเนินโครงการใด ๆ ควรมีการจัดทำข้อมูลและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน และประชาชนมีอำนาจในการลง	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	นามถอดถอนบุคคลที่ใช้อำนาจของรัฐในทางที่ผิดได้ การดำเนินการตรวจสอบควรให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น ๒. ควรมีการจัดระบบการแบกแยกอำนาจให้มีความชัดเจน และมองถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจริง ทั้งนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญต่อประชาชนทั่วไปภายในประเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจ เพราะการที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิเละเสรีภาพของตน ทำให้บางครั้งเผชิญกับความยุติธรรมก็ไม่สามารถโต้แย้ง หรือทราบถึงช่องทางในการดำเนินงานได้ ควรมีการแนะนำประชาชนถึงช่องทางในการร้องเรียนพบการใช้อำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม และทุกครั้งที่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของซึ่งกันและกัน ควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ และฟังมติจากประชาชนว่ามีข้อสงสัยในระบบการตรวจสอบหรือไม่ หรือคิดว่าการตรวจสอบเป็นไปโดยชอบธรรมหรือไม่ เพราะเรื่องดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องกับประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนของบุคคล	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบ จะเป็นระบบที่ทำให้หน่วยงานราชการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประชาชน อย่างไรก็ตามผู้ที่มีอำนาจตรวจสอบควรพิจารณาตรวจสอบความชอบของกฎหมาย ส่วนในเรื่องใดที่กฎหมายให้ดุลพินิจแก่หน่วยงานรัฐกระทำการตามอำนาจหน้าที่ ผู้ที่มีอำนาจตรวจสอบไม่ควรก้าวล่วงการใช้ดุลพินิจในการบริหารราชการของหน่วยงานรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานรัฐเป็นไปอย่างยืดหยุ่นสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด **สภาพปัญหา** นอกจากการที่ผู้มีอำนาจตรวจสอบได้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายต่อหน่วยงานราชการ ก็ได้มีการก้าวล่วงการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ราชการ เป็นเหตุให้การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชการล่าช้าและส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติราชการ **ข้อเสนอแนะ** หน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบ ตามระบบการตรวจสอบต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของตนที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ และควรมีการให้ข้อมูลหน่วยงานราชการในเรื่องดังกล่าวเพื่อให้เข้าใจระบบการตรวจสอบไปในทางทิศทางเดียวกัน	
	ระบบการตรวจสอบ เป็นเครื่องมือ กลไก ในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยอาจมีหน่วยงานหรือองค์กรอิสระทำหน้าที่ในการตรวจสอบดังกล่าว ซึ่งต้องเป็นไปด้วยความสุจริต ยุติธรรมและชอบด้วยกฎหมาย นอกจากหนี้ระบบการตรวจสอบอาจเริ่มต้นที่ผู้บังคับบัญชาไปตลอดจนฝ่ายตุลาการหรือศาลในท้ายที่สุด	สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การใช้อำนาจตรวจสอบขององค์กรอิสระและองค์กรตุลาการมีความเป็นอิสระ มีความเป็นกลางปราศจากความอคติ และปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ องค์กรอิสระตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและองค์กรตุลาการที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อราชการและเจาหน้าที่ของรัฐควรมีความโปร่งใสและมีความเป็นกลางในการปฏิบัติงาน ในทางตรงกันข้ามรัฐก็ควรมีมาตรการการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรอิสระให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่กระทำการโดยทุจริต นอกจากนี้รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย	กรมบังคับคดี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันระบบการตรวจสอบขาดการถ่วงดุลของอำนาจทั้งสามอันได้แก่ นิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ และได้พบว่ามีความขัดเจนจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของการได้มาขององค์กรอิสระบางองค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นมาจากอำนาจของผู้ยึดอำนาจดื่มที่ปกครองประเทศในช่วงที่ผ่านมาอย่างขัดเจนการใช้อำนาจตามมาตรา ๔๔ องค์กรอิสระการมิได้มีความยึดโยงจากอำนาจประชาชนจากการตรวจสอบที่มา และ ยังบกพร่องในการใช้อำนาจที่จะต้องดำเนินการของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนอีกมาก ขาดความโปร่งใสไม่สามารถตอบประชาชนได้ชัดเจนและรดเร็วทันต่อเวลา ระบบการตรวจสอบขาดความสมดุลยและการถ่วงดุลจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนชัดเจน **สภาพปัญหา** องค์กรอิสระต่างๆ ขาดหน่วยงานที่จะมาตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนี้ อันปรากฏอยู่ในหมวด ๑๒ ของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ ๒ ถึง ส่วนที่ ๖ ทั้งห้าองค์กรดังกล่าว แม้มีประชาชนที่จะร้องเรียนผ่านระบบต่างๆก็ตามแต่อำนาจจากปวงชนชาวไทยก็ไม่สามารถมีอำนาจเข้าไปสร้างสมดุลยของอำนาจขององค์กรอิสระที่เกิดขึ้นตามแล้วธรรมนูญดังกล่าวได้อย่างชัดเจน จึงทำให้องค์กรอิสระต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นใช้อำนาจและหน้าที่ ตลอดจนการใช้ดุลยพินิจขององค์กรได้อย่างอิสระ จนอาจเกินแก่อำนาจตามสายประชาชนที่ปรากฏตามตามข่าวสารและสื่อมวลชนเสมอมา แม้ว่าจะมีการร้องเรียนหรือฟ้องร้องกันอย่างต่อเนื่องอันเกิดจากผลกระทบจากการใช้อำนาจหน้าที่ก็ตาม แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังเกิดขึ้นกับสังคมไทย เช่น ใน รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๒ กำหนดให้คณะกรรมการเลือกตั้ง(กกต)ประกอบด้วยกรรมการจำนวนเจ็ดคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาฯ นั้น เป็นที่ทราบชัดแน่นอนว่าวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มิได้ยึดโยงจากภาคประชาชนแต่อย่างใด ถูกแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ(คสช.)ที่เป็นรัฏฐาธิปัตย์จากการยึดอำนาจ มิได้มาจากอำนาจ	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ที่แท้จริงของประชาชนหรือปวงชนชาวไทยแต่อย่างใด ตลอดจนในการดำเนินการยังระบุให้มีกองทุนพัฒนาการเมืองตามกฎหมาย กกต.ก็เป็นผู้ควบคุมกฎทั้งหมดเป็นผู้อนุญาตในระบบการสมัครโดยใช้ดุลย์พินิจ ระเบียบ กกต.อัปเดตไม่ทันบริบทของสังคม เช่น วิธีการนับคะแนนของพรรคการเมืองพึงมี ไม่ประกาศความชัดเจน. หรือถ้าขายสินค้าออนไลน์เพื่อเป็นเงินบริจาคเข้าพรรคการเมืองก็ไม่มีฯ เป็นต้น **ข้อเสนอแนะ** ควรมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อเข้าตรวจสอบการใช้อำนาจและหน้าที่ขององค์กรอิสระทั้ง๕ดังกล่าวและยึดโยงกับภาคประชาชนด้วยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน และต้องไม่ยึดโยงกับอำนาจของฝ่ายบริหารโดยเด็ดขาด หรืออยู่ในอาณัติและครอบงำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ระบบการตรวจสอบโดยความสมดุลอย่างแท้จริง องค์กรดังกล่าวนี้จะได้มาจากทางตรงหรือทางอ้อมของภาคประชาชนก็ตาม แต่จะต้องมีการยึดโยงจากภาคเอกชนโดยแท้จริงด้วย เช่น จัดให้มีการเลือกตั้งคณะองค์กรดังกล่าวมาจากประชาชนโดยตรง หรือโดยอ้อมจากการถูกการคัดสรรเลือกสรรโดยสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยก็ตาม จะทำให้มีระบบการตรวจสอบแบบถ่วงดุลอย่างแท้จริงและไม่เป็นปัญหาอย่างเช่นทุกวันนี้ ด้วยการแก้ไขกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญฉบับไหนก็ได้ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ยังไม่สามารถยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้	
	ความคาดหวัง ควรแก้ไขเพิ่มเติมให้รัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนองค์กรอิสระต่าง ๆ **เหตุผล** เนื่องจากองค์กรอิสระต่าง ๆ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร แต่กลับไม่มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอิสระ ดังนั้น จึงควรสร้างระบบถ่วงดุลเกิดขึ้น	พรรคชาติพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับองค์กรอิสระ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรอิสระปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ที่มีอำนาจเสมอได้แก่ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเท่านั้น โดยตัดอำนาจของศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องออกไป **เหตุผล** เนื่องจากศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระทั้งหลาย มิได้มาจากประชาชนโดยตรง แต่มาจากระบบบริหารราชการฝ่ายตุลาการ และมาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาแล้วแต่กรณีตามลำดับ มิได้ยึดโยงกับประชาชนโดยตรงตามวิถีทางและครรลองของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบที่ดีควรเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนได้ รับฟังเสียงของประชาชนเปิดโอกาสการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับกลไกการตรวจสอบของภาคประชาชน มีความเป็นเอกภาพดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นธรรมในสังคม ไร้ซึ่งการแทรกแซง สามารถเป็นหูเป็นตาให้กับประชาชนในการตรวจสอบให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อความยุติธรรม เป็นเครื่องมือกำกับให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการตามแนวนโยบายแห่งรัฐแห่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ **สภาพปัญหา** ปัญหาที่ได้รับการพูดถึงในวงกว้างเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากรัฐธรรมนูญฉบับเดิม คือ การให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ในการแต่งตั้งองค์กรอิสระทั้ง ๗ หน่วยงาน ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	แห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงทำให้เกิดข้อครหาในการเอื้อผลประโยชน์ให้พวกพ้อง ความเหมาะสมและความสามารถของผู้ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในระบบการตรวจสอบ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการทบทวนและปรับปรุงวิธีการสรรหา ส.ว. ซึ่งจะมาทำหน้าที่คัดสรรผู้มาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ จนถึงวิธีการการคัดเลือกผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระให้มีความเหมาะสม โดยรับฟังเสียงประชาชน เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใด บรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน	
	ระบบตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานองค์กรภาครัฐต่าง ๆ ควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการประกันว่าการใช้อำนาจขององค์กรภาครัฐต่าง ๆ จะเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ระบบตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ควรมีความเที่ยงธรรมและเด็ดขาดเป็นมาตรฐานเดียวกัน	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดให้มีการตรวจสอบโดยองค์กรศาล คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน ที่ใช้อำนาจในการตรวจสอบเป็นไปอย่างสุจริต เที่ยงธรรม โปร่งใส	กรมคุมประพฤติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา การสร้างความรับรู้ ความเข้าใจ ต่อประชาชน **ข้อเสนอแนะ** กำหนดแนวทางการสร้างความรับรู้ ความเข้าใจ ต่อประชาชน รัฐส่งเสริมให้ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติมีงานทำ รัฐส่งเสริมให้ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติมีงานทำ	
	ความคาดหวัง ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการตรวจสอบในปัจจุบันมากขึ้น	กรมกิจการเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง กำหนดกลไกเพื่อจัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งแก่การปกครองประเทศขึ้นด้วยการจัดโครงสร้างหน้าที่และอำนาจขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และสัมพันธภาพระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารให้เหมาะสม การให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระ ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต เที่ยงธรรม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย การวางกลไกป้องกัน ตรวจสอบและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวดเด็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารเข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ	สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบควรมีประสิทธิภาพ มีความเป็นกลาง มีความเป็นธรรม **สภาปัญหา** การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และองค์กรอิสระขาดความน่าเชื่อถือ **ข้อเสนอแนะ** พยายามคัดเลือกคนที่เป็นกลาง มาจากหลายภาคส่วน มีกลไกที่จะตรวจสอบความเป็นธรรมาภิบาลของระบบการตรวจสอบ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การมีระบบตรวจสอบเป็นหลักการที่ดี แต่ระบบการตรวจสอบและบุคคลผู้มีอำนาจตรวจสอบควร มีความโปร่งใส มีมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ เช่น มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งผลการตรวจสอบต้องสามารถอธิบายหรือชี้แจงให้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงและประชาชนได้รับทราบ และผลการตรวจสอบควรได้รับการยอมรับจากประชาชน และระบบการตรวจสอบควรมีข้อกำหนดเป็นกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ **สภาพปัญหา** - องค์กรตรวจสอบไม่มีการอธิบายเหตุผลหรือข้อมูล คำวินิจฉัยที่แพร่หลายและทั่วถึง - ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงระบบการตรวจสอบได้มากพอ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการตรวจสอบ **ข้อเสนอแนะ** คำพิพากาหรือคำวินิจฉัยอันเป็นที่สนใจของประชาชนควรมีการเปิดเผยและชี้แจงต่อสาธารณชนถึงผลของคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้	กรมโรงงานอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ให้หน่วยงานรัฐ องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตรวจสอบค่ามาตรฐานของกฎหมาย ภายใต้หลักนิติธรรมอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** ถูกเอามาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองมากไป ซ้ำซ้อน หลากหลาย มากกว่าเอามาใช้กับประชาชนเพื่อผดุงความยุติธรรม **ข้อเสนอแนะ** ให้มีระบบตรวจสอบนักการเมืองโดยตรง ไม่ควรเอาองคาพยพไปตรวจสอบ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ได้กำหนดให้มีองค์กรในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐหลายองค์กรด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นการควบคุมการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถดำเนินการได้ด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม และไม่เป็นการสร้างภาระหรืออุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่หรือการดำเนินนโยบายของรัฐด้วย นอกจากนี้เห็นว่าระบบการป้องปราบ เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำความผิดก็เป็นสิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระบบการตรวจสอบดังกล่าว	กรมการค้าต่างประเทศ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบอำนาจรัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น แต่สิ่งสำคัญคือการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นอย่างไรให้มีความยั่งยืน ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความรุนแรงของการทุจริตคอร์รัปชั่น และมีการปลูกฝังในเด็กและเยาวชน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย ๓ ประการ คือ ต่อเนื่อง เป็นระบบ และเอาจริงเอาจัง	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ปรับฐานความคิดและสร้างความตระหนักรู้ให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและพรรคการเมืองมีการปฏิบัติตามเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตให้ชัดเจน ทั้งในส่วนการกำหนดนโยบายและการนำไปปฏิบัติต้องมีการเสริมสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้หน่วยงานของรัฐด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจะต้องปฏิบัติงานในเชิงรุกอย่างเด็ดขาด รวดเร็ว ในการแก้ไขปัญหาการทุจริต รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของรัฐไว้ด้วยว่า “รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนและให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจาการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวเพื่อมีส่วนรวมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้านการทุจริต หรือชี้เบาะแส ความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ต้องมุ่งเน้นในการส่งเสริมและพัฒนา “คน” ให้เป็นส่วนที่มีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทุจริต ที่สำคัญต้องยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีเรียกว่าเป็น “ฉบับปราบโกง” และให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ	
	ควรกำหนดให้มีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจ รวมทั้งการตรวจสอบที่มาของการใช้อำนาจรัฐ และองค์กรอิสระ ให้มีความชัดเจนเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐสามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจน และเป็นการส่งเสริมการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์การอิสระ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ การตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการที่ได้รับกระทำได้ยากเพราะ	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ๑. การตรวจสอบข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบางประเภทอาจกระทำยาก เนื่องจากมีขั้นตอนในการดำเนินการค่อนข้างยาก ๒. ระบบการตรวจสอบในปัจจุบันยังมีความล้าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ๓. รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้วางกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไว้เป็นอย่างดี แต่การตรวจสอบเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติเพราะหน่วยงานของรัฐสามารถพิสูจน์ได้โดยการแสดงหลักฐานจากการปฏิบัติงานซึ่งโดยทั่วไปหลักฐานนั้นรัฐเป็นผู้จัดทำขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ จึงเกิดความไม่เสมอภาคขึ้นระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน โดยอาจเป็นช่องว่างทำให้ไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะ** ควรกำหนดให้มีขั้นตอนหรือเงื่อนไขในการตรวจสอบระหว่างหน่วยงานโดยเฉพาะองค์กรอิสระ เพื่อคานอำนาจซึ่งกันและกัน	
	ตรวจสอบความโปร่งใสและเป็นธรรมโดยคิดถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก **สภาพปัญหา** การตรวจสอบที่ไม่มีความโปร่งใส ไม่สามารถหาที่มาที่ไปได้อย่างชัดเจน ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นผู้ตรวจสอบ รวมไปถึงผลการตรวจสอบที่ออกมาไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น **ข้อเสนอแนะ** เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ควรเป็นคนที่ประชาชนไว้วางใจและมีส่วนร่วมในการเลือกรวมไปถึงความมีบทลงโทษต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องหรือเลือกปฏิบัติ	สมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จังหวัดพิษณุโลก (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๑. รัฐจะไม่แทรกแซงการใช้อำนาจหรือการดำเนินการตรวจสอบขององค์กรอิสระ องค์กร ตุลาการ และองค์กรอื่นๆ ๒. รัฐพึงมีกระบวนการตรวจสอบผู้สมัครเข้าดำรงตำแหน่งต่างๆที่สำคัญ ก่อนมีการสรรหาหรือเลือกตั้ง ๓. องค์กรอิสระอาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระอย่างแท้จริง ๔. องค์กรอิสระควรมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการถูกแทรกแซงการดำเนินงาน ๕. ควรมีการจัดตั้งองค์กรอิสระชั่วคราว เพื่อดำเนินการในประเด็นสำคัญ ณ ช่วงเวลาหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะกิจและไม่ให้ถูกแทรกแซงต่อการดำเนินงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	“ระบบการตรวจสอบ” ควรเป็นระบบการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดและมีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผลเพื่อมีการควบคุมและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละองค์กร จะมีสิทธิในการคานอำนาจและถ่วงดุลอำนาจกันและกัน โดยแต่ละองค์กรมีอิสระในการท าหน้าที่ของตนโดยไม่ทำให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด หรือเกิดการคุมอำนาจที่ใดที่หนึ่ง	กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. การตรวจสอบที่ดีนั้นควรมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผลที่ตกกระทบไปยังประชาชนเป็นสำคัญ และมีความชัดเจนไม่คลุมเครือง่ายต่อการปฏิบัติ ๒. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการตรวจสอบนั้น มีปัญหาเน้นการลงโทษมากกว่า เพื่อการเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน จึงทำให้ปัญหาอุปสรรคในการทำงานตอบสนองประชาชน นอกจากนั้นบทบัญญัติแต่ละส่วนก็ไม่ชัดเจนต้องใช้ดุลพินิจมากเกินไป และนำไปสู่ความไม่เป็นธรรม ๓. แก้ไขบทบัญญัติโดยให้ดูผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชน โดยเน้นเรื่องเจตนารมณ์เป็นสำคัญ และบทบัญญัติแต่ละส่วนต้องมีความชัดเจนในตัวเองไม่ให้ใช้ดุลพินิจมากเกินไป เพราะจะนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมได้	พรรคชาติไทยพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง - ระบบการตรวจสอบจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนอย่างกว้างขวาง - ผู้นำองค์กรอิสระจะต้องผ่านการคัดสรรจาก ส.ว. และความเห็นชอบจากประชาชน **สภาพปัญหา** ๑. ระบบการตรวจสอบโดยเฉพาะผู้นำองค์กรที่ได้รับการแต่งตั้งโดยไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทำให้เกิดระบบพวกพ้องและการตรวจสอบอย่างไม่เป็นธรรม ๒. รัฐมนตรีมีอำนาจโดยตรงและอำนาจแฝงในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการ ทำให้เกิดการใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม ระบบพวกพ้อง และคอรัปชั่น **ข้อเสนอแนะ** ดำเนินการแก้ไขปัญหาองค์กรอิสระโดยด่วน	พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	หน่วยงานที่ตรวจสอบ ต้องไม่รับสิ่งของ หรือเงินสินบนจากผู้มีอำนาจเพื่อเอื้อประโยชน์หรือให้ดำเนินการทางการเมืองอย่างผิดกฎหมาย ระบบตรวจสอบควรตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมา ยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม ตรวจสอบแบบใช้มาตรฐานเดียวกัน	พรรคพลังสังคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการตรวจสอบควรจะเป็นระบบที่มีความละเอียด รอบคอบ มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมกาตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ การตรวจสอบที่มาและการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ระบบตรวจสอบควรเป็นอิสระ และเข้มแข็งการตรวจสอบควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. คำพิพากษา คำวินิจฉัย คำตัดสิน จะเกิดการตรวจสอบได้ถ้าหน่วยงานของรัฐมีการเผยแพรรายละเอียดเหล่านั้นต่อสาธารณะ โดยอาจปกปิดชื่อบุคคลที่เกี่ยวของหรือเผยแพรโดยมีมาตรการคุมครองความลับสวนบุคคล ๒. หนวยงานของรัฐตองเผยแพรขอมูลสูสาธารณะผานระบบสารสนเทศ ไมตองรอใหประชาชนเดินทางไปขอดูขอมูลที่หนวยงานนั้นซึ่งเปนการสรางภาระหรือขั้นตอนอย่างหนึ่ง ๓. ควรมีชองทางในการรับฟงความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของบุคคลตาง ๆ ก่อนเขาสูตำแหนงนั้น หรือหนวยงานของรัฐตองมีชองทางรับฟงความเห็นในประเด็นตาง ๆ เพื่อใหผูบริหารหรือองคกรตรวจสอบได้พิจารณา แลวมีการตอบกลับความคืบหนา	สภาเภสัชกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง รัฐควรส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ มีการคัดกรองคุณสมบัติก่อนเข้าสู่เส้นทางการเมือง มีบทลงโทษนักการเมืองที่ทุจริตการเลือกตั้ง มีการยื่นเรื่องถอดถอนนักการเมือง องค์กรอิสระมีหน้าที่รัดเข็มขัดไม่ให้เกิดประชานิยม	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ควรตรวจสอบ ถ่วงดุล ของประเทศยังไม่เป็นเอกภาพและทิศทางเดียวกัน มีมาตรฐานที่แตกต่างกันมาก และยังไม่สามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ในการบริหารประเทศได้อย่างโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้ **ข้อเสนอแนะ** ความอิสระของการตรวจสอบ ความเชี่ยวชาญของการตรวจสรุป ความโปร่งใสของเอกสารตรวจสอบ การมีส่วนร่วมของผู้แทนแต่ละภาคส่วนทันทีจริง เพื่อพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของตัวเองได้	
	- ระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน “เดียวกัน” - เน้นในเรื่องของบทบาทของวุฒิสภา และองค์กรอิสระ - ตรวจสอบแบบสภาคู่ - กลไกเชิงสถาบัน องค์การ และอำนาจหน้าที่ในระบบการตรวจสอบในปัจจุบันไม่ได้เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แต่เกิดขึ้นจากผลของการรัฐประหาร ๒๕๕๗ - ดำเนินการสรรหาวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ - ดำเนินการสรรหาองค์กรอิสระใหม่ทั้งหมดตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการตรวจสอบควรต้องมีความเป็นอิสระจากการควบคุมของนักการเมือง และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการตรวจสอบด้วย	กรมธนารักษ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ต้องได้คนที่ดี เก่ง กล้า มีประสบการณ์ ความรู้ คู่คุณธรรม มีกลไก เจ้าหน้าที่คุณภาพ มีความรวดเร็วทันการสามารถนำเสนอหรือลงโทษคงไม่ดี ให้สังคมประจักษ์มีความเชื่อถือศรัทธา ต้องมีการประชาสัมพันธ์ ตอบโต้ข่าวเท็จที่หวังผลสร้างกระแส สร้างองค์กร วิธีการ กำจัด สื่อเท็จแบ่งฝ่ายให้เด็ดขาด	สมาคมมวยไทยท้องถิ่นและนานาชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	หน่วยงามตามรัฐธรรมนูญ ต้องทำหน้าที่ที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สิทธิในการคานอำนาจและถ่วงดุลอำนาจกันและกัน	กรมหม่อนไหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ควรมีองค์กรอิสระคนพิการ - ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบในการปฏิบัติเชิงรุก	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สภาพปัญหา รัฐใช้อำนาจไม่เป็นธรรม ขาดความโปร่งใส ซึ่งระบบตรวจสอบขาดประสิทธิภาพอย่างยิ่ง	มหาวิทยาลัยพายัพ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ระบบการตรวจสอบควรมีประสิทธิภาพ มีความเป็นกลาง มีความเป็นธรรม - การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และองค์กรอิสระ ขาดความน่าเชื่อถือ - พยายามคัดเลือกคนที่เป็นกลาง มาจากหลายภาคส่วน - มีกลไกที่จะตรวจสอบความมีธรรมาภิบาลของระบบการตรวจสอบ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบขององค์กรตุลาการอย่างเป็นการ และมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน **สภาพปัญหา** การตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นเหตุให้อำนาจตุลาการกว้างขวางทำลายกลไกการแบ่งแยกอำนาจ **ข้อเสนอแนะ** จำกัดกรอบการใช้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน และควรแก้ไขมาตรา ๗๔ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การใช้อำนาจตุลาการ โดยเฉพาะ มาตรา ๒๑๓ ของศาลรัฐธรรมนูญควรสามารถใช้ได้อย่างเต็มที่ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในฐานะที่พึ่งสุดท้าย **สภาพปัญหา** มาตรา ๒๑๓ พระราชบัญญัติประกอบวิธีพิจารณาคดีความรัฐธรรมนูญ ทำให้กระบวนการตาม มาตรา ๒๑๓ ให้สามารถใช้บังคับได้ และอาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ **ข้อเสนแนะ** ปรับแก้มาตรา ๒๑๓ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีความรัฐธรรมนูญ และควรให้นักกฎหมายทางด้านรัฐธรรมนูญเข้าไปเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ยึดความถูกต้อง เป็นผลประโยชน์และประเทศเป็นที่ตั้ง - มีความสลับซับซ้อนเชิงอำนาจและการตัดสินใจ - เลือกคนดี เก่ง ให้อำนาจลดการแทรกแซง	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	องค์กรอิสระ นั้นถือเป็นเครื่องมือของภาคประชาชนในการที่จะถูกตรวจสอบบ้านเมือง รวมถึงหาแนวทางการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับบ้านเมือง โดยเฉพาะเรื่องทุจริต คอรัปชั่น **สภาพปัญหา** องค์กรอิสระ คือ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มีเจตนาให้เป็นองค์กรอิสระปลอดจากอำนาจแทรกแซง ปราศจากความครอบงำของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายอื่นใด รวมถึงทำหน้าที่ตรวจสอบ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือกิจการของรัฐซึ่งปัจจุบันถูกตั้งข้อสังเกตจากประชาชนเป็นจำนวนมากถึงความเป็นอิสระตามเจตนารมณ์ดั่งเดิม	กรมการท่องเที่ยว (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบตรวจสอบควรมีประสิทธิภาพ เป็นกลางและยุติธรรม มุ่งประโยชน์ของชาติ **สภาพปัญหา** ระบบตรวจสอบมีลักษณะที่ไม่เป็นกลาง ยังมีระบบอุปถัมภ์ในการตรวจสอบหากผู้ที่มีอำนาจการตรวจสอบไม่เป็นกลาง ใช่ดุลพินิจไม่ชอบ จะมีผลกระทบต่อประเทศชาติอย่างร้ายแรง **ข้อเสนอแนะ** ระบบการคัดสรรบุคคล ที่มีหน้าที่ตรวจสอบต้องเคร่งครัดมากขึ้น	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้นโยบายของรัฐให้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรตุลาการ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ จัดให้มีระบบตรวจสอบ ให้มีความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประชาชนไม่เข้าถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่การใช้อำนาจขององค์กรอิสรภาพตามรัฐธรรมนูญ องค์กรตุลาการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ **ข้อเสนอแนะ** ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนและการเพิ่มช่องทางการตรวจสอบในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความสะดวกรวดเร็วเยียวยาได้ทันท่วงที	
	ความคาดหวัง ควรเป็นแบบตรวจสอบที่โปร่งใส ยุติธรรม มีความทันสมัย สามารถ แสดงผลตรวจสอบได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงระบบการตรวจสอบดังกล่าวได้อย่างอิสระและเท่าเทียมกัน **สภาพปัญหา** ปัญหาเกี่ยวกับระบบการตรวจสอบการใช้อำนารัฐ ที่มา และการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การตรวจสอบดังกล่าวประชาชนอาจเข้าถึงได้ยาก ยังควรเพิ่มประสิทธิภาพด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน	กรมโยธาธิการและผังเมือง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบเป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารประเทศ ทำให้หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ อยู่ในกรอบกติกาแต่ปัจจุบันระบบการตรวจสอบมีความเอื้อประโยชน์ให้กันโดยเฉพาะผู้มีอำนาจทางการเมือง	พิสูจน์หลักฐานจังหวัดอ่างทอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดมากยิ่งขึ้น โดยเปิดช่องให้มีบุคคลให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่ องค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ การใช้อำนาจต่าง ๆ	กองร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - การตรวจสอบควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม **สภาพปัญหา** - ประชาชนเข้าถึงการตรวจยังมีความยุ่งยากและซับซ้อน **ข้อเสนอแนะ** - ควรมีการตรวจสอบผ่านระบบสื่อเล็กทรอนิกส์	กรมชลประทาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบควรมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง รวมทั้งต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในหลักนิติธรรมและการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุมตรวจสอบ้องไม่สร้างภาระในการปฏิบัติตามภารกิจของหน่วยงานเกินความจำเป็น	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง มีระบบตรวจสอบที่เคร่งครัด ยุติธรรม รวดเร็ว เข้าถึงง่าย มีการทบทวนกฎหมายตามที่กฎหมายกำหนด มีมาตรการลงโทษต่อบุคคลที่กระทำผิดที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการกลับมาในระบบอีก ระบบการตรวจสอบขาดประสิทธิภาพโดยเฉพาะกลไกด้านบุคลากร	สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ - ศึกษาข้อมูลระบบตรวจสอบอย่างรอบด้านและรีบแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง - องค์การต่าง ๆ ต้องกำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การและบุคลากรภาครัฐที่ชัดเจนนำไปแสดงและสื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง โดยอาจออกกฎหมายรองรับวิธีการในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบดังกล่าวอย่างจริงจังและเป็นระบบ - สร้างความตระหนักและการรับรู้ให้กับประชาชน บุคลากรภาครัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องถึงผลกระทบต่อระบบการตรวจสอบที่ขาดประสิทธิภาพ	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบที่เกี่ยวกับข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐควรเป็นระบบการตรวจสอบที่เป็นธรรม โดยยึดจากเจตนา และผลที่เกิดขึ้นเป็นหลัก มากกว่าการยึดติดที่กระบวนการและตัวอักษรตามบัญญัติ และควรสามารถแยกได้ระหว่างมูลเหตุแห่งทุจริต และมูลเหตุเพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพและตอบสนองต่อสภาวะโลกที่เปลี่ยนแปลงไป **สภาพปัญหา** ใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบนาน ซึ่งบางครั้งมีการร้องขอเอกสารจากส่วนราชการในกรณีของผู้ที่เกษียณอายุราชการไปนานหลายปีแล้ว และเป็นเพียงผู้เข้าร่วมประชุมโดยไม่มีเหตุเกี่ยวข้องกับการทุจริตหรือการกระทำผิดที่ชี้มูล ซึ่งเป็นภาระต่อส่วนราชการในการดำเนินการตามคำร้องของในเรื่องดังกล่าว **ข้อเสนอแนะ** ถึงแม้ว่าจะกำหนดให้การทุจริตไม่มีอายุความ แต่ควรเร่งพิจารณาระบบการตรวจสอบให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยควรให้น้ำหนักมูลเหตุแห่งเจตนาประกอบ หากเป็น	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	กรณีของผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งไม่ได้มีมูลเหตุแห่งการทุจริตร่วมด้วย ควรจำกัดวงในการตรวจสอบเพื่อลดภาระด้านเวลาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบในปัจจุบันถือว่ามีเพียงพอแล้ว เพราะหน่วยงานแต่ละหน่วยงานมีระบบการตรวจสอบที่ใช้กันอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ขาดอยู่ คือ เรื่องการใช้อำนาจในการตรวจสอบหรือดุลพินิจของผู้ตรวจสอบ ควรกำหนดให้ชัดเจนโดยเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นบรรทัดฐาน หรือควรใช้ หรือกำหนดเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การทำ AI มาช่วยในการตรวจสอบ **สภาพปัญหา** การใช้ดุลยพินิจเพื่อประโยชน์ของพวกพ้องโดยไม่ตรวจสอบให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ร่วมทั้งการกำหนดกฎหมายที่ให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจมากเกินไป **ข้อเสนอแนะ** ควรพัฒนาหรือทำเทคโนโลยี AI มาช่วยในการตรวจสอบ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ควรมีธรรมาภิบาล และประชาชนควรมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง รัฐเปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามาแสดงความเห็นได้	กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบตรวจสอบต้องมีอิสระ สามารถปฏิบัติได้จริง และมีความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ไม่ถูกแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพล	ศูนย์สืบสวนสะกดรอยและการข่าว (ศ.สรช.) กองปฏิบัติการพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา การคัดเลือกบุคคลที่มีหน้าที่ยังไม่โปร่งใสเพียงพอ เพราะอาจมีช่องว่างในการคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจและฝักใฝ่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การมีอคติของตัวผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ในการตรวจสอบได้ **ข้อเสนอแนะ** ควรให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในตำแหน่งที่เกี่ยวกับองค์กรตรวจสอบระดับชาติ	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จะต้องไม่มีหน่วยงานใด ได้รับการยกเว้นไม่ว่าจะเป็นหน่วยทหารตำรวจต่อให้เป็นงบลับ ก็สามารถตรวจสอบการใช้ได้เช่นกัน การได้มาขององค์กรตุลาการ องค์กรอิสระ ต้องโปร่งใส ปลอดจากการเมืองอย่างสิ้นเชิง **สภาพปัญหา** - ปัจจุบันยังมีหลายหน่วยงานของรัฐ ที่ระบบตรวจสอบเข้าไม่ถึงหรือเข้าถึงก็ไม่สามารถตรวจสอบได้ เพราะแต่ละที่ให้อำนาจการใช้งบลับ รวมทั้งหากมีการทุจริตสามารถหลีกเลี่ยงการตรวจสอบเส้นทางการเงิน - ประเทศเพื่อนบ้านที่ยังเอื้อในการนำเงินจากการทุจริต คดโกง ให้สามารถนำไปฝากได้ **ข้อเสนอแนะ** - แก้กฎหมายให้มีการตรวจสอบ การใช้งบลับว่า เพื่อประโยชน์ทางราชการส่วนรวมหรือไม่ โดยอาจไม่ต้องเปิดเผยต่อสาธารณะชน - ทำความตกลงร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านในการตรวจสอบเส้นทางการเงิน การเคลื่อนย้ายเงินจำนวนมากไปต่างประเทศต้องมีที่มาที่ไป - ผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการองค์กรอิสระไม่ควรมีตำรวจ ทหาร	ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ ๕ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบมีกลไก และขั้นตอนที่ถูกต้อง มีการใช้กฎหมายตามหลักนิติศาสตร์อย่างแท้จริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการแถลงหรือออกข่าวให้ประชาชนโดยทั่วไปทราบถึงเหตุและผลในการพิจารณา **สภาพปัญหา** การดำเนินการตรวจสอบของคณะกรรมการ ปปช.ช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ และประชาชนส่วนใหญ่มองว่ามีความไม่เป็นกลางในการตรวจสอบ **ข้อเสนอแนะ** มีการเข้าสู่ตำแหน่งตามขั้นตอนที่ถูกต้อง และประกาศให้สาธารณชนทราบโดยทั่วกันและมีการเสนอข่าวสารให้ทราบเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการตรวจสอบเพื่อป้องกันการบิดเบือนข่าวสารและป้อนข่าวสารที่ให้ร้ายต่อองค์กร	กองปฏิบัติการคดีพิเศษภาค กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง หน่วยงานตรวจสอบควรมีระบบการตรวจสอบที่รวดเร็ว ถูกต้อง และยุติธรรม ไม่แบ่งพวกพ้องหรือฝ่ายใด **สภาพปัญหา** ประชาชนไม่ไว้วางใจระบบการตรวจสอบ การตรวจสอบเอื้อประโยชน์ให้ผู้มีอำนาจในรัฐบาล และใช้ระบบการตรวจสอบกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้าม ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม **ข้อเสนอแนะ** หน่วยงานที่ใช้อำนาจตรวจสอบต้องมีการตรวจสอบที่โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและยอมรับจากผู้ได้รับการตรวจสอบ	กองคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง การเข้าถึงการตรวจสอบองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญยังมีน้อย ด้วยเหตุผลที่ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังคงให้อำนาจคณะกรรมการสรรหาต่าง ๆ แต่งตั้งองค์กรต่าง ๆ โดยไม่ยึดโยงกับประชาชน **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ให้อำนาจที่องค์กรที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ไปตั้งองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น องค์กรเหล่านั้นจึงไม่ยึดโยงกับประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น การเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง ส.ส. และ ส.ว. นั้น ประชาชนกระทำไม่ได้ เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ได้มาจากประชาชน เป็นผู้ถอดถอน หรือเป็นผู้ตรวจสอบ **ข้อเสนอแนะ** ควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้มีตัวแทนภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบองค์กรต่าง ๆ ได้มากขึ้น	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบที่ยอมรับได้มีความเป็นธรรม เป็นกลางสามารถอธิบายได้อย่างไม่เกิดข้อสงสัย **สภาพปัญหา** มีความไม่เชื่อมั่นในระบบตรวจสอบ	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ต้องมีมาตรการที่เข้มแข็งในการตรวจสอบ มีกลไก และวิธีการตรวจสอบเพื่อป้องกันและแก้ไข ป้องกันการทุจริตคอรัปชั่น	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๔) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ระบบตรวจสอบไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีประสิทธิภาพ อยู่ภายใต้การควบคุม กำกับ กับผู้มีอำนาจในทางการเมือง ขาดความเป็นอิสระอย่างแท้จริง เฉพาะฝ่ายนิติบัญญัติมีความสัมพันธ์กับฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารอย่างใกล้ชิด **ข้อเสนอแนะ** ปฏิรูปการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ กรรมาธิการต่าง ๆ ต้องสร้างทัศนคติที่ดี ให้คำนึงถึงหลักคุณธรรม คำนึงถึงศักดิ์ศรี ของการทำหน้าที่ การกำหนดคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ ขั้นตอนการตรวจสอบน่าจะกระทำได้โดยตรง โดยไม่ต้องผ่านระบบรัฐสภาเพื่อให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพ ไม่เกรงกลัวอำนาจบารมี	
	ความคาดหวัง ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่า มองภาพหรือคาดหวังต่อ “ระบบการตรวจสอบ” การใช้อำนาจรัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจรัฐไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน ปรับระบบการตรวจสอบให้มีความเที่ยงตรง เป็นไปเพื่อส่วนรวม ภ.จว.พังงา เห็นว่า ควรมีการตรวจสอบโดยใช้มาตรฐานเดียวกัน ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ ฯลฯ จำต้องมีการตรวจสอบโดยองค์กรที่มีความยึดโยงกับประชาชนเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากข่าวกรณีการยุบ พรรค อนาคตใหม่โดยองค์กรอิสระ คือ ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ ท่าน ซึ่งมิได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่กลับมีอำนาจยุบพรรคการเมืองที่ประชาชนเลือกเข้ามา อันแสดงถึงความไม่สอดคล้องในการใช้อำนาจขององค์กรตรวจสอบ **สภาพปัญหา** ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่า ระบบการตรวจสอบในปัจจุบัน มีสภาพปัญหาไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างจริงจัง	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ภ.จว.พังงา เห็นว่า บางกรณีมองเห็นได้ว่า มีการใช้องค์กรอิสระดำเนินการกับฝ่ายตรงข้ามคู่แข่งทางการเมือง ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันกับฝ่ายรัฐบาล ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า เมื่อองค์กรที่ทำการตรวจสอบมิได้ความยึดโยงผูกพันกับประชาชนเป็นสำคัญ การใช้อำนาจย่อมสะท้อนให้เห็นความคลุมเครือในบริบทการใช้อำนาจดังกล่าวว่าจะเป็นการชอบด้วยหลักนิติธรรมหรือไม่ **ข้อเสนอแนะ** ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่า ควรวางระบบกลไกการตรวจสอบให้ปราศจากความสงสัยมีองค์กรตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ภ.จว.พังงา เห็นว่า ควรปรับปรุงแก้ไขกระบวนการสรรหา และวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่งในองค์กรอิสระ ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบจำต้องมีองคาพยพที่มาจากประชาชนเป็นสำคัญ แม้ว่าอาจไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่ควรมาจากการพิจารณาสรรหาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามา ให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับที่สรรหาหรือแต่งตั้งเข้ามา	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบควรสามารถตรวจสอบได้ง่าย โปร่งใส และเป็นขั้นตอนแลบสามารถเข้าใจได้ง่าย **สภาพปัญหา** มีการตรวจสอบที่ไม่โปร่งใส แบ่งเป็นฝักฝ่าย (อ้างอิงจากโทรทัศน์) ทำให้ฝ่ายตรงข้ามสามารถโต้แย้งได้ และมีการดำเนินการที่ไม่เท่าเทียม **ข้อเสนอแนะ** ควรคัดเลือกบุคคลที่มีจรรยาบรรณในการทำงานในคณะตรวจสอบ ไม่ควรเอาพวกใครพวกมันมาเป็นตัวชี้วัด	กองบินตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบควรมีมาตรฐานที่ชัดเจน ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ และต้องมีเหตุผลรองรับในการตรวจสอบต่าง ๆ **สภาพปัญหา** องค์กรอิสระต่าง ๆ ในส่วนมามาจากการแต่งตั้ง ทำให้เกิดการครอบงำ การใช้อำนาจในการตรวจสอบทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการตรวจสอบและการตรวจสอบในปัจจุบัน ไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่าที่ควร ทำให้อาจเกิดข้อครหาตามมาได้ **ข้อเสนอแนะ** องค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบ ควรจะมาจากการเลือกตั้งและสรรหาจากผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ โดยได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและประชาชน	กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบไม่ควรถูกครอบงำโดยผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือผู้มีอิทธิพล เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบได้ทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ **สภาพปัญหา** ผู้มีหน้าที่หรือผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ เพราะถูกครอบงำโดยผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือผู้มีอิทธิพล	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. ในการตรวจสอบเกิดขึ้นโดยองค์กรอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือบงการโดยผู้มีอำนาจ ๒. ระบบการตรวจสอบโดยให้ประชาชน หรือตัวแทนของประชาชนที่เป็นอิสระเข้ามาร่วมตรวจสอบ	พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดชัยนาท สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ตามข้อ ๑ และ ๒ ต้องได้รับการคุ้มครองโดยบทบัญญัติ **สภาพปัญหา** ๑. ผู้มีอำนาจหรือบงการได้เข้ามามีบทบาทต่อการตรวจสอบ ๒. องค์กรอิสระ ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงในระบบการตรวจสอบ ๓. ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงระบบการตรวจสอบ และไม่มีความเข้าใจถึงระบบการตรวจสอบ **ข้อเสนอแนะ** ให้องค์กรอิสระ ประชาชน ตัวแทนที่เป็นอิสระ รวมถึงสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ	
	ความคาดหวัง ควรมีหน่วยงานอิสระที่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานได้ โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ใด มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง **สภาพปัญหา** การตรวจสอบบางหน่วยงานอิสระให้มีอิสระในการตรวจสอบอย่างแท้จริง มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน	ตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ทุกหน่วยงานของภาครัฐ การถูกตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอ และระบบตรวจสอบถือความเป็นกลางและยุติธรรม **สภาพปัญหา** หน่วยงานรัฐบาล ไม่อาจถูกตรวจสอบได้ มักถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐในรูปแบบต่าง ๆ	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการตรวจสอบ สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากการแทรกแซงของผู้มีอิทธิพล หรือของผู้มีอำนาจที่ถูกตรวจสอบ	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง เห็นว่าทุกองค์กรจะต้องสามารถตรวจสอบได้ในทุกมิติ ต้องเป็นการตรวจสอบอย่างชอบธรรม จริงจัง **สภาพปัญหา** ปัจจุบันหลายหน่วยงานไม่สามารถตรวจสอบได้ ขาดความโปร่งใส	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ควรมีการตรวจสอบอย่างยุติธรรมภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย - ควรมีการตรวจสอบอย่างมีความยุติธรรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ นั้น มีองค์กรอิสระขึ้นมาตรวจสอบหลายหน่วยงานตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ ๑) คณะกรรมการเลือกตั้ง ๒) ผู้ตรวจการแผ่นดิน ๓) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ๔) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ๕) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน องค์กรอิสระเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ และได้รับมอบภารกิจตามรัฐธรรมนูญ ที่ถือเป็นองค์กรของรัฐที่มีสถานะพิเศษ ซึ่งมีหลักอิสระ ปลอดพ้นจาก	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การแทรกแซงขององค์กรอื่นของรัฐ โดยจัดให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ และถ่วงดุลอำนาจรัฐ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ คุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน โดยรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นี้ ได้เพิ่มปรับปรุงอำนาจขององค์กรทั้ง ๕ ให้เข้มแข็ง รวดเร็วมีประสิทธิภาพ กำหนดให้องค์กรอิสระร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันในการปฏิบัติงานของแต่ละองค์กร ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในปัจจุบันจึงมีอำนาจ เข้มแข้. มีอิสระในการตรวจสอบเพื่อครองครองประชาชน **สภาพปัญหา** ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในปัจจุบันมี ๕ องค์กร และฝ่ายตุลาการรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงรับรองฐานะขององค์กรอิสระทั้งหลายให้มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ และกำหนดเรื่องการสรรหาบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ คุณสมบัติต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมถึงการมีหน่วยงานธุรการขององค์กรอิสระแต่ละแห่ง รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ฉบับนี้มีการหลักการใหม่ คือการให้ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรต่าง ๆ กำหนดให้องค์กรอิสระร่วมมือ และช่วยเหลือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอิสระและถ้าองค์กรอิสระใดเห็นว่ามีผู้กระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่นให้แจ้งให้องค์กรอิสระนั้นทราบ เพื่อดำเนินการตรวจสอบกันเองในองค์กรอิสระ ปัจจุบันจึงมีหน่วยตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมากขึ้น ความรับผิดชอบเรื่องหนึ่งจึงมีองค์กรอิสระเข้ามาตรวจสอบหลายองค์กรจนเป็นความซับซ้อนในอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง สามารถตรวจสอบได้ทุกหน่วย ไม่มีข้อยกเว้น หากพบหรือสงสัยว่ามีการกระทำความผิดให้ออกจากการดำรงตำแหน่ง การเป็นสมาชิกภาพของทางการเมืองจนกว่าจะมีข้อยุติ ไม่ให้มีบทบาทหน้าที่ใด ๆ อย่างเด็ดขาด **สภาพปัญหา** ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด มีมูลเหตุ ในการมีส่วนการกระทำความผิด ยังมีบทบาทหน้าที่ในการดำรงตำแหน่ง ยังไม่ยุติบทบาท เพื่อพิสูจน์การกระทำการมีส่วนร่วมของการกระทำ เช่น การกระทำความผิดในการบุกรุกที่ดินป่าสงวน หรือการกระทำความผิดหรือเกี่ยวจ้องกับการกระทำความผิดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยังไม่มีการให้ยุติบทบาทหน้าที่แต่อย่างใด **ข้อเสนอแนะ** แก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับ บทกำหนดโทษ การยุติบทบาท จัดอบรมจริยธรรม จรรยาบรรณนักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้มีจิตสำนึกต่อการเป็นพลเมือง การรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี	ฝ่ายกิจการนักเรียน กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบถือเป็นเครื่องมือและกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาการทุจริต หรือการควบคุมประสิทธาภาพในการทำงานขององค์กรภาครัฐ ทั้งนี้หากมีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้เกิดผลประโยชน์ที่แท้จริงต่อภาคประชาชน **สภาพปัญหา** ต้องสร้างความมั่นใจให้ประจักษ์แก่ประชาชนว่าระบบการตรวจสอบมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการทำงานของรัฐได้ ซึ่งในปัจจุบันยังมีความเคลือบแคลงสงสัยจากภาคประชาชนบางส่วน ว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าวขาดอิสระและปราศจากการแทรกแซง หรือไม่ มากน้อยเพียงใด	กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ สร้างระบบสรรหา จัดตั้ง จากบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในองค์กรดังกล่าวให้สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย กล่าวคือ ต้องทำให้องค์กรอิสระหรือผู้ทำหน้าที่การตรวจสอบมีอำนาจเหนือการเมืองอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชน	
	ความคาดหวัง การตรวจสอบก็ยังหาความยุติธรรมได้ยาก	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง การตรวจสอบทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร ต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล **สภาพปัญหา** - การถูกแทรกแซงในการตรวจสอบ - การใช้อำนาจรัฐบางประการ ไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างแท้จริง	ฝ่ายปกครอง ๒ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ไม่คาดหวัง **สภาพปัญหา** ไม่มั่นใจ	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง เป็นสื่อจำเป็นของสังคมประชาธิปไตย **สภาพปัญหา** มีหน่วยงานตรวจสอบจำนวนมากแต่ไม่มีประสิทธิภาพ	กองตรวจสอบเลขทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ จำกัดกรอบอำนาจ ป.ป.ช. ให้ดำเนินการเฉพาะตำแหน่งระดับสูง และเฉพาะเรื่องทุจริต	ตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑) หน่วยงานตรวจสอบต้องมีที่มาโดยปลอดจากการเมือง และการที่จะเข้าสู่ตำแหน่งจะต้องไม่มีที่มาโดยการแต่งตั้งของฝ่ายบริหาร ๒) องค์กรตุลาการ ต้องใช้อำนาจโดยอิสระ โดยไม่ให้ถูกครหาว่ามีอคติหรือมีความโน้มเอียงไปกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ๓) การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐทุกหน่วยงาน จะต้องตรวจสอบได้ทุกหน่วยงาน **สภาพปัญหา** ๑) ถูกแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร และการแต่งตั้งขององค์กรตรวจสอบมาจากฝ่ายบริหาร ๒) เป็นเครื่องมือให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อทำลายฝ่ายตรงข้ามและช่วยเหลือฝ่ายตน ๓) การวินิจฉัยปัญหาข้อผิดพลาด ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน หรือเป็นไปตามพยานหลักฐานโดยแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** ๑) การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบ ต้องไม่ให้ฝ่ายการเมืองเป็นผู้แต่งตั้ง เพราะจะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๒) กำหนดให้องค์กรตรวจสอบ ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักนิติรัฐ (Legal State) และหลักนิติธรรม (The Rule of Law)	กองบังคับการตำรวจทางหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ข้อความตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ เหมาะสมแล้วเนื่องจากผ่านการลงประชามติมาแล้ว	บก ปปป. (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นหลักการเดียวกับระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างครบถ้วนแล้วและองค์กรอิสระที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือหน่วยงานของรัฐยังจะต้องถูกตรวจสอบเช่นเดียวกัน จึงเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญให้มีการคานและดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ตามบทนิยามของรัฐธรรมนูญที่หมายถึงกฎหมายสูงสุดในเรื่องการปกครองประเทศและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ภายในรัฐ อีกทั้งได้มีหน่วยงานตรวจสอบภายในของรัฐดำเนินการอีกทางหนึ่งแล้ว	กรมการขนส่งทางราง กระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ไม่รับรองสิทธิการตรวจสอบและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ซึ่งมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย โดยการให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อถอดถอนได้ ซึ่งเห็นสมควรเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ไว้ด้วย ซึ่งเรื่องดังกล่าวปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หน่วยงานคาดหวังว่าหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระ ข้าราชการทุกประเภทสามารถถูกตรวจสอบได้ เพื่อเป็นการยับยั้ง ไม่ให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งปัจจุบันระบบตรวจสอบการเข้าถึงองค์กรอิสระมีขั้นตอนยุ่งยาก เห็นควรกำหนดให้ระบบตรวจสอบมีความสะดวก ไม่ซับซ้อน จึงจะทำให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นการที่ประชาชนร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เข้าถึงยาก อีกทั้งในปัจจุบันบางองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ แต่เนื่องจากผู้บริหารองค์กร มาจากการสรรหา โดยผ่านคำแนะนำของ ส.ว. จึงไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริงในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดความเคลือบแคลงในการทำหน้าที่ตรวจสอบ ดังนั้นควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระต่าง ๆ กำหนดช่องทาง และวิธีการให้ประชาชนเข้าถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรอิสระได้ง่ายขึ้น ส่วนการตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐปัจจุบันสามารถดำเนินการได้หลายช่องทางและมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว	ตำรวจชายแดน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. ในการตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบควรทำการตรวจสอบได้อย่างมีอิสระ โดยต้องมีความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีจริยธรรม และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำการตรวจสอบ ๒. ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้อย่างเต็มที่ **สภาพปัญหา** ๑. รัฐบาลยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับระบบการตรวจสอบจากประชาชนเท่าที่ควร ๒. ในการตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบยังไม่มีอิสระเท่าที่ควร มีการถูกแทรกแซงจากภายนอก	ตำรวจภูธร ภาค ๙ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรมีการตรวจสอบอย่างเปิดเผยและรวดเร็ว โดยจะต้องชี้แจงผลการตรวจสอบให้ประชาชนทราบ โดยปราศจากข้อสงสัย	
	ความคาดหวัง ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ไม่มีระบบอุปถัมภ์ เกิดความโปร่งใสทุกภาคส่วน **สภาพปัญหา** รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจประชาชนเข้าชื่อกันถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ **ข้อเสนอแนะ** เห็นควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ถึงการรับรองสิทธิของประชาชนให้มีสิทธิในการเข้าชื่อร้องขอถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง เป็นระบบที่มีกลไกความเป็นอิสระและเป็นกลางปราศจากอคติ ไม่ลำเอียง สามารถดำรงความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ปราศจากการแทรกแซงขององค์กรของรัฐอื่น หรือสถาบันการเมืองรวมทั้งอยู่เหนือกระแสและการกดดันใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามหลักของนิติรัฐ **สภาพปัญหา** การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรภายใต้ระบบการตรวจสอบไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน และเริ่มเกิดกระแสขาดความเชื่อมั่นขององค์กรต่าง ๆ ภายใต้ระบบการตรวจสอบ ทำให้กลไกบางประการในระบบการตรวจสอบไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนที่แท้จริง	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่แท้จริงขององค์กรต่าง ๆ ทีทำหน้าที่ในระบบการตรวจสอบ และทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในกลไกการทำหน้าที่ของระบบการตรวจสอบ	
	ความคาดหวัง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมองภาพหรือคาดหวังต่อ “ระบบการตรวจสอบ” ว่าจะต้องเป็นระบบที่สามารถให้ความเชื่อมั่นและให้คำปรึกษาได้อย่างเที่ยงธรรม ที่สำคัญคือจะต้องเป็นอิสระ เพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงาน ช่วยให้หน่วยงานบรรลุตามภารกิจ ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบระเบียบตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน **สภาพปัญหา** สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “ระบบการตรวจสอบ” ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในปัจจุบัน มีดังนี้ ๑. กลุ่มตรวจสอบภายในทำหน้าที่ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกหน่วยงานในกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ขอบเขตของการตรวจสอบภายในจะครอบคลุมทั้งการตรวจสอบด้านการเงินการบัญชีการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ และการตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้งการประเมินความเพียงพอ และประสิทธิผลของระบบ การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ลักษณะงานตรวจสอบภายในเป็นการให้หลักประกัน และให้คำปรึกษาแก่ส่วนราชการ โดยการตรวจสอบหลักฐานต่างๆ อย่างเที่ยงธรรม เพื่อนำมาประเมินผลอย่างอิสระในกระบวนการบริหารความเสี่ยงการกำกับดูแลขององค์กรทั้งด้านการเงินการบัญชี ผลการดำเนินงานและการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รวมทั้งการให้บริการ ให้คำแนะนำ เพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการดำเนินงานของราชการ ๒. กลุ่มกฎหมายทำหน้าที่เกี่ยวกับงานคดีของกรมซึ่งจะต้องดำเนินงานเกี่ยวข้องกับองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ และรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ อันเป็นสิทธิของประชาชนในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ และฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา ๔๑ และเป็นมาตรการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย ตามมาตรา ๖๓ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ **ข้อเสนอแนะ** เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ บัญญัติเกี่ยวกับ “ระบบการตรวจสอบ” ในส่วนของอำนาจหน้าที่ไว้เป็นสำคัญ โดยมีข้อความที่แบ่งแยกอำนาจหน้าที่ต่างหากจากหน่วยตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ อย่างชัดเจน จึงเพียงพอต่อการดำเนินการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระได้	
	ความคาดหวัง การใช้อำนาจรัฐเป็นกลไกและกระบวนการตรวจสอบที่เป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพได้ผลที่ประชาชนยอมรับ **สภาพปัญหา** ระบบการตรวจสอบในปัจจุบันมีองค์กรตรวจสอบหลากหลายแต่ผลการตรวจสอบและการบังคับใช้ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร อีกทั้งการตรวจสอบยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ประชนขาดความเชื่อมั่นต่อระบบตรวจสอบของประเทศ	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ องค์กรตรวจสอบต้องใช้หลักธรรมาภิบาลและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นไปในทางเดียวกันและเสมอภาคต่อประชาชนทุกระดับ ทั้งนี้ ควรแก้ไขกลไกและกระบวนการตรวจสอบทั้งกระบวนการได้มาและอำนาจหน้าที่ของบวนการตรวจสอบที่ให้องค์กรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระอย่างแท้จริง	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบที่จะจัดระบบให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินได้ ระบบการตรวจสอบมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน มีระบบที่ประชาชนสามารถตรวจสอบและเข้าถึงได้ทุกระดับ **สภาพปัญหา** ๑. ระบบที่จะทำให้ประชาชนตรวจสอบยังเข้าถึงได้ยาก : ระบบการตรวจสอบซับซ้อนหลากหลายองค์กร ประชาชนไม่มีความเชื่อมั่น ๒. สร้างขั้นตอนและภาระงานที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะเข้าใจว่าจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริตคอร์รัปชั่น โดยไม่เอื้ออำนวยต่อผู้มีตำแหน่งสูงและไม่กดดันหรือเป็นอุปสรรคต่อผู้ปฏิบัติงานในระดับทั่วไป ๓. มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจริง พบเหตุที่ถูกต้องแท้จริงของความผิดพลาด ความบกพร่อง และหรือกรณีทุจริตคอร์รัปชั่น โดยไม่เอื้ออำนวยต่อผู้มีตำแหน่งสูงและไม่กดดันหรือเป็นอุปสรรคต่อผู้ปฏิบัติงานในระดับทั่วไป **ข้อเสนอแนะ** - จัดให้มีระบบที่ประชาชนสามารถตรวจสอบและเข้าถึงได้ง่าย และเกิดการยอมรับเชื่อมั่นเป็นที่พึ่งของประชาชน	กระทรวงสาธารณสุข (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยองค์กรฝ่ายตุลาการ ซึ่งมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นไปตามหลักนิติธรรมในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดจากการกระทำของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดจากการกระทำของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง นอกจากนี้ จำเป็นต้องมีกลไกที่มิใช่องค์กรฝ่ายตุลาการ ซึ่งก็คือ องค์กรอิสระเพื่อเยียวยาปัญหาของประชาชน จากการใช้อำนาจรัฐหรือการกระทำของบุคคล และการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการใช้กลไกทางศาลอาจมีข้อจำกัดบางประการเพราะจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล รวมไปถึงการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องและการดำเนินคดีในศาลด้วย โดยความคาดหวังอาจแยกได้เป็น ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) ความคาดหวังต่อตัวบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ที่ต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนที่มีคุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีผลงานเป็นที่ปรากฏเป็นประโยชน์ต่อราชการ สังคม และประชาชน มีระบบการสรรหาและการเลือกบุคคลมาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระที่โปร่งใส (๒) ความคาดหวังต่อการปฏิบัติตน ที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม โดยอิสระ เป็นกลาง ดำรงความยุติธรรม ซึ่งจะทำให้สังคมเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม (๓) ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานที่ต้องไม่อยู่ภายใต้กระแสสังคมและการเมืองมีวิธีพิจารณาที่เหมาะสมและปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อกำหนด วิธีพิจารณาอย่างเคร่งครัด รับฟังความเห็นของทุกฝ่าย หรือข้อเสนอแนะที่สมเหตุสมผลเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ คำวินิจฉัย	กรมพัฒนาชุมชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ต้องชัดเจนและอาจเสนอแนะแนวทางปฏิบัติต่อองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องได้อย่างโปร่งใส **สภาพปัญหา** ระบบการตรวจสอบดังกล่าวต้องมีความเป็นอิสระและเที่ยงธรรม ทั้งในเรื่องที่มาและการเข้าสู่อำนาจของบุคคลที่เข้าทำหน้าที่ในองค์กรอิสระ ในเรื่องการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานขององค์กร ในเรื่องงบประมาณและบุคคลากร โดยต้องมีความเป็นกลาง ไม่เป็นฝักฝ่ายในทางการเมือง ปราศจากอคติ แต่ในปัจจุบัน อาจมีข้อสงสัยในความเป็นอิสระดังกล่าว ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประชาชนขาดความเข้าใจในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับวิธีการและการดำเนินการตรวจสอบดังกล่าว **ข้อเสนอแนะ** การปฏิบัติหน้าที่ในระบบการตรวจสอบของบางองค์กร ส่งผลกระทบในทางการเมือง ย่อมต้องสร้างความไม่พอใจแก่ฝ่ายที่สูญเสียประโยชน์ ทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากทั้งฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลและฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล สื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญในนำเสนอข่าวและถ่ายทอดความเข้าใจให้กับประชาชน จึงควรให้สื่อมวลชนได้รับความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนนำเสนอข่าวในเรื่องการตรวจสอบต่างๆ โดยภาครัฐมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่และเสริมสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในทุกระดับ ขณะเดียวกันรัฐต้องกำหนดมาตรการในการตรวจสอบอำนาจรัฐโดยประชาชนอย่างมีความยุติธรรม	
	ความคาดหวัง ควรให้ประชาชน เข้าใจการมีส่วนร่วมในกระบวนการการตรวจสอบ รับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบการตรวจสอบในปัจจุบันมากขึ้น **สภาพปัญหา** ประชาชนมีความรู้และมีส่วนร่วมน้อยในระบบการตรวจสอบ	สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ควรกำหนดให้ระบบตรวจสอบมีการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ มีความเป็นกลาง และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบมากขึ้น	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ครอบคลุมแล้ว ทั้งนี้ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการทำประชาพิจารณ์ เพื่อทราบความต้องการหรือความเห็นของประชาชน หรือการแสดงประชามติ ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายสำคัญ ความเห็นอื่นๆ (ถ้ามี)	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง มีหน่วยงานตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระอย่างมีประสิทธิภาพ	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ความให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นผู้แจ้งเบาะแสข้อมูลในการตรวจสอบ โดยได้รับการคุ้มครองปกป้อง มิให้ถูกผู้มีอำนาจกลั่นแกล้ง **สภาพปัญหา** ประชาชนผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีทุจริตและคดีการเมือง (whistleblower) ยังถูกกลั่นแกล้งรังแกขมขู่คุกคามหรือแกล้งฟ้องให้เดือดร้อนใจ	มูลนิธิสถาบันพัฒนานิติจิตเวช เด็ก เยาวชน และครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ สร้างระบบปกป้องคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสที่สมบูรณ์แบบ ไม่ถูกกลั่นแกล้ง รังแก หรือถูกข่มขู่คุกคามหรือแกล้งฟ้องร้องให้ต้องเดือดร้อนใจ	
	ความคาดหวัง การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมให้การใช้อำนาจของรัฐดำเนินไปเพื่อบรรลุภารกิจของรัฐ อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันการใช้อำนาจอย่างบิดเบือน นอกจากนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐดังกล่าว **ข้อเสนอแนะ** กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ออกประกาศ เรื่อง นโยบายความโปร่งใสและการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐ เพื่อส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล และการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบในภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐดำเนินการอย่างโปร่งใส มีแนวทางในการป้องกันความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต รวมทั้งสามารถยับยั้งการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนี้ ๑. ด้านนโยบายของผู้บริหาร ความพยายามหรือริเริ่มในการสร้างความโปร่งใสและการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบในแต่ละภารกิจอย่างชัดเจน เพื่อให้มีการกลั่นกรอง ควบคุม และกำกับดูแลให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งด้านผู้รับบริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชน และบุคลากรภายในองค์กร ๒. ด้านการเปิดเผย การมีระบบตรวจสอบภายในองค์กร และการมีส่วนร่วมกำหนดให้ผู้บริหารร่วมกันตรวจสอบแผนงานและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อป้องกันและรักษาซึ่งประโยชน์ส่วนรวม โดยอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานรับผิดชอบชี้แจงและบริการข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจ	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	องค์กร รวมทั้งสร้างเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลภารกิจองค์กรเพิ่มมากขึ้น ๓. ด้านการใช้ดุลยพินิจ โดยจัดทำคู่มือ และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติอนุญาตที่ชัดเจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ และลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน กำหนดหลักเกณฑ์การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ๔. ด้านการมีระบบหรือกลไกจัดการเรื่องร้องเรียน กำหนดระเบียบปฏิบัติในการดำเนินการต่อข้อร้องเรียน มีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงโดยง่าย สามารถติดตามผลได้	
	ความคาดหวัง ๑. ควรสร้างความสมดุลระหว่างการปฏิรูปวิธีปฏิบัติราชการให้เกิดความรวดเร็ว / คุ้มค่า / เกิดประสิทธิภาพ กับระบบการตรวจสอบที่เอื้อต่อการปฏิรูประบบราชการ ๒. มีกลไกในการคุ้มครองผู้ปฏิบัติงานของรัฐที่ถูกตรวจสอบที่ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต เพื่อป้องกันการใช้กลไกการตรวจสอบเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งหรือขัดขวางการทำงานโดยชอบด้วยกฎหมาย **สภาพปัญหา** ๑. One Fit For All ควรจะมีการแยกระบบการตรวจสอบให้สอดคล้องกับระบบการบริหารราชการแผ่นดินในแต่ละด้าน ๒. ความยุ่งยากที่เกิดจากระบบการตรวจสอบที่ไม่เหมาะสมและเกินสมควร รวมถึงความรุนแรงของโทษทางอาญาและทางวินัย ทำให้ประชาชนเสียโอกาสที่จะได้รับบริการสาธารณะจากหน่วยงาน หรือทำให้สถานการณ์ปัญหารุนแรงขึ้น เพราะระบบการตรวจสอบไปสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เป็นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานหรือการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการป้องกันปัญหา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. ประเมินและถอดบทเรียน ภาระและการเสียโอกาสที่เกิดจากระบบการตรวจสอบ (ที่ไม่ได้เกิดจากการทุจริต) เพื่อปฏิรูประบบการตรวจสอบที่เป็นการส่งเสริมการปฏิรูประบบราชการและปฏิรูปสังคม ๒. การพัฒนากลไกเพื่อป้องกันปัญหาการไร้การตรวจสอบเพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมือง	
	ความคาดหวัง - ระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน “เดียวกัน” - เน้นในเรื่องของบทบาทของวุฒิสภา และองค์กรอิสระ (Independent organization) - ตรวจสอบแบบสภาคู่ (bicameralism) **สภาพปัญหา** - กลไกเชิงสถาบัน องค์การ และอำนาจหน้าที่ในระบบการตรวจสอบในปัจจุบันไม่ได้เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แต่เกิดขึ้นจากผลของการรัฐประหาร ๒๕๕๗ **ข้อเสนอแนะ** - ดำเนินการสรรหาวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ - ดำเนินการสรรหาองค์อิสระใหม่ทั้งหมดตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ **สภาพปัญหา** สังคมตั้งคำถามกับบทบาทหน้าที่ขององค์กรอิสระบางองค์กรในประเด็นเลือกปฏิบัติกับฝ่ายต่างๆ ทางการเมือง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ แก้ระบบการสรรหาองค์กรอิสระ เช่น ให้ภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบสรรหาและผู้เป็นองค์กรอิสระควรมาจากกลุ่มคนที่หลากหลายเพื่อเพิ่มระบบตรวจสอบกันเอง เป็นต้น	
	ความคาดหวัง ระบบการตรวจสอบที่ดี จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ **สภาพปัญหา** ยังขาดความน่าเชื่อถือ และไม่มีมาตรฐานเพียงพอ และประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างแท้จริง **ข้อเสนอแนะ** หาแนวทางให้มีระบบการตรวจสอบที่มีมาตรฐานเป็นกลาง โดยต้องเน้นในคุณภาพของการตรวจสอบ อีกทั้งบุคคลากรที่ตรวจสอบต้องมีความรู้ในการตรวจสอบพร้อมกับมีคุณธรรมไปด้วยกัน	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง มีการถ่วงดุลอำนาจกันอย่างเหมาะสมในการตรวจสอบองค์กรต่างๆ ของรัฐ โดยเปิดเผยข้อมูลทุกอย่างให้ประชาชนได้ทราบถึงการทำงานต่างๆ รวมถึงเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของภาครัฐ และรัฐนำข้อบกพร่องนั้นไปแก้ไข **สภาพปัญหา** ๑. การตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากองค์กรต่างๆ นั้นถูกแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจ สามารถสั่งการองค์กรต่างๆ ได้ ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจที่เหมาะสม ๒. งบประมาณปี ๒๕๖๓ ไม่แจกแจงแหล่งที่มาของรายได้	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑๐ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. ต้องทำให้องค์กรทุกองค์กรเป็นอิสระต่อกันอย่างแท้จริง เพื่อถ่วงดุลอำนาจกันและกัน โดยตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรต้องไม่เกิดจากการแต่งตั้งหรือสรรหาโดยบุคคลกลุ่มใดเพียงกลุ่มเดียว ต้องปรับโครงสร้างองค์กร ให้มีลำดับขั้นและการเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสม ในแต่ละองค์กร ๒. มีคณะกรรมการตรวจสอบการทำงาน รวมถึงกำหนดกฎหมายและบทลงโทรให้ชัดเจนต่อผู้ฝ่าฝืนการตรวจสอบ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบจากข้อมูลที่องค์กรต่างๆ ต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ	
	ความคาดหวัง - ควรปรับปรุงระบบการตรวจสอบให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นและควรแต่งตั้งบุคคลที่เป็นอิสระและเป็นผู้จัดอาสา ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ กกต. จะทำให้การเลือกตั้งมีประสิทธิภาพมากขึ้น **สภาพปัญหา** - ยังมีการทุจริต ไม่มีความยุติธรรม ยังเป็น ๒ บรรทัดฐาน เท่าที่ผ่านมาต้องยอมรับการเลือกตั้งไม่สุจริต ทั้งๆ ที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างชัดเจน แต่ปรากฏการจากเขตการเลือกตั้ง ๓๕๐ เขต มีคดีการทุจริตเพียงเล็กน้อย ซึ่งขัดแย้งกับความเป็นจริง **ข้อเสนอแนะ** - ควรให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการตรวจสอบด้วย เพราะประชาชนรู้ว่าคนที่เข้ามาโปร่งใสหรือไม่	นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะพรรคประชาธิปัตย์ เขต ๓ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง ๑. ตรวจสอบรอบด้าน ครบถ้วน จริงจัง และสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งแจ้งให้เกิดการแก้ไขปัญหาของประเทศ	กองบังคับการตำรวจมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ ๙๐๔ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระต้องมีอิสระในการใช้อำนาจอย่างแท้จริง ไม่มีเอื้อประโยชน์ **สภาพปัญหา** ไม่แสดงออกถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียม ความที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความคาดหวัง	
	ความคาดหวัง การตรวจสอบเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดดุลยภาพได้เป็นอย่างดี หากระบบการตรวจสอบนั้นมีความโปร่งใสและเป็นธรรม ระบบตรวจสอบจะเป็นเครื่องรับประกันความเป็นธรรมให้กับทุกๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่กรณี หรือประชาชน ที่จะเชื่อถือและให้ความไว้วางใจต่อระบบตรวจสอบการถ่วงดุล **สภาพปัญหา** ประชาชนบางส่วนขาดความเชื่อมั่นในระบบตรวจสอบ **ข้อเสนอแนะ** จะทำอย่างไรให้ระบบตรวจสอบต่างๆ ได้รับความน่าเชื่อถือว่าไม่มีการแทรกแซงจากการเมือง การได้มาซึ่งผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบต้องมีความโปร่งใส เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถยึดโยงกับประชาชนได้	กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง สามารถตรวจสอบกระบวนการในการปฏิบัติงานได้อย่างง่ายดาย โปร่งใส ไม่ถูกขัดขวาง เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสามารถตรวจสอบได้ในทุกมิติ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สภาพปัญหา ประชาชนยังมีความหวาดระแวง เกรงใจ/ยำเกรงต่อองค์กรหรือบุคคลากรของรัฐ ไม่กล้าทักท้วง หรือร้องเรียนเพื่อให้เกิดการตรวจสอบรัฐอย่างจริงจัง อีกทั้งมีพวกพ้องเป็นคนในองค์กรของรัฐ การตรวจสอบจึงไม่โปร่งใน ยุติธรรม ชัดเจนในทุกมิติ **ข้อเสนอแนะ** ๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมุ่งเน้นไปในเรื่องของการป้องกัน แก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติม ตามความต้องของชุมชน/ประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน ๒. การตรวจสอบภาครัฐ ควรมีองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ด้านการตรวจสอบไม่ขึ้นกับองค์กรใด/การเมือง/หน่วยงานราชการ เพื่อให้การตรวจสอบมีความโปร่งใส ยุติธรรมแก่ทุกภาคส่วน	
	ความคาดหวัง มีการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการและองค์กรอิสระต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของตุลาการและองค์การอิสระต่างๆ และเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในทุกภาคส่วน **สภาพปัญหา** ไม่มีการตรวจสอบจากประชาชนเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ขาดความเชื่อมั่นจากประชาชนในภาครวม **ข้อเสนอแนะ** ๑. ควรเปิดโอกาสในการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการและองค์กรอิสระต่างๆ ๒. ควรมีที่มาโดยการยึดโยงจากประชาชน	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ กองร้องทุกข์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความคาดหวัง ควรเป็นระบบที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณที่สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนที่โปร่งใส ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย สามารถเข้ามาตรวจสอบได้ทุกเรื่อง **สภาพปัญหา** ๑. ยังไม่แน่ใจเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ๒. ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ยังไม่สามารถเข้ามาตรวจสอบในระบบปัจจุบันได้อย่างเปิดเผย **ข้อเสนอแนะ** ๑. มีหลายองค์กรมีระบบการสร้างการทำงานที่สะอาดโปร่งใส แต่ยังไม่ชัดเจนในการปฏิบัติจริง ๒. ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เข้ามาตรวจสอบ หรือรับทราบ ติดตามผลการทำงานที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม อาทิ กลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ประชาชนทั่วไป และเครือข่ายผู้บริโภคที่ทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค	สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคาดหวัง - ถือเป็นข้อมูลที่ให้ประชาชนใช้เป็นเครื่องมือในการเลือกผู้แทน - การไม่ไว้วางใจของประชาชนในการดำเนินการของรัฐ เป็นการทุจริตหรือไม่	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การป้องกันและปราบปรามการทุจริต กำหนดหลักเกณฑ์จากรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง การที่จะให้มีการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญจึงจะสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ได้ รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ก็ได้ตัดสาระสำคัญเหล่านี้ออกไป โดยให้สามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ได้แม้นไม่มีพยานหลักฐานใหม่	พรรคประชาธิปัตย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๖ ระบุไว้ว่า หาก ป.ป.ช. กระทำความผิดให้ ส.ส. หรือ ส.ว. หรือสมาชิกของทั้งสองสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกของทั้งหมดเท่าที่มีอยู่มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหา ป.ป.ช. แต่กลับระบุให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา โดยให้อำนาจประธานรัฐสภาเห็นว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำผิดหรือไม่ก่อนที่จะส่งไปยังศาลฎีกา หากประธานรัฐสภาเป็นบุคคลที่ได้รับคำสั่งจากฝ่ายการเมืองที่ต้นสังกัดอยู่นำมาเป็นเครื่องต่อรองการดำเนินคดีนักการเมืองที่เป็นพวกพ้องของตน ก็อาจจะมีการต่อรองผลประโยชน์กับคระกรรมการ ป.ป.ช. ก็เป็นไป มาตราดังกล่าวเป็นมาตราที่ทำลายระบบการตรวจสอบถ่วงดุลลงไปอย่างสิ้นเชิง	

๗.๒.๕ ความเห็นต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติได้ ทั้งยังสร้างกลไกในการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นอย่างร่วมมือร่วมใจกัน ตลอดทั้งการลดเงื่อนไขความขัดแย้งเพื่อให้ประเทศมีความสงบสุขบนพื้นฐานของความรู้รักสามัคคีปรองดอง	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งจะต้องใช้ดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เหมาะสมแล้ว	สำนักงานสถิติแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากเป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	มีความเหมาะสมอยู่แล้ว เนื่องจากรัฐธรรมนูญฯ มีสาระสำคัญที่ครอบคลุม มีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และกลไกการใช้อำนาจรัฐที่ชัดเจน ตลอดจนได้มีการกำหนดให้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และแนวทางการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ดังกล่าวไว้ด้วยแล้ว	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	การพิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจำเป็นต้องใช้เวลามาก ควรแก้ไขบางประเด็น เช่น ๑. แยกประเด็นสิทธิเด็กและเยาวชน ตามมาตราต่างๆ ให้ชัดเจน ไม่เหมารวมการให้สิทธิและเสรีภาพเพียงคำว่า “ประชาชนทุกคน” และมุ่งเน้นไปเพียงกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (เด็ก เยาวชน ผู้พิการและผู้สูงอายุ) ๒. ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม เรียนรู้ แสดงความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจระดับต่างๆ เช่น ที่บ้าน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาจังหวัด และสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นข้อมูล ความคิดเห็นที่รัฐบาลใช้พิจารณากำหนดนโยบาย มาตรการและแผนงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชน ๓. แก้ไขการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา มาตรา ๑๐๗ ซึ่งในรัฐธรรมนูญกำหนดให้ “เลือกกันเอง” เป็นการเลือกตั้งโดยประชาชน ๔. การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ควรกำหนดให้มีกลไก รูปแบบการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อย่างกว้างขวาง ครอบคลุม ประชากรทุกกลุ่ม รวมถึงตัวแทนของเด็กและเยาวชน	มูลนิธิรักษ์เด็ก (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ ประกอบ มาตรา ๕๐ (๘) กำหนดให้ บุคคลและชุมชนมีสิทธิส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ และได้กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ มรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สารธารณะสำหรับจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กร	สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย ตามมาตรา ๕๗ และกำหนดให้รัฐส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุขไม่ถูกรบกวน ตามมาตรา ๗๐ ดังนั้นจึงเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม มีความเหมาะสมแล้ว	
	รัฐธรรมนูญควรมีการกำหนดโทษนักการเมืองที่ทุจริตเงินงบประมาณแผ่นดินไว้ในกฎหมาย เนื่องจากรัฐธรรมนูญส่วนมากมีแต่เอกสิทธิ์การคุ้มกันให้กับนักการเมือง จนเป็นเหตุให้นักการเมืองอาศัยอกสิทธิ์การคุ้มกันนำไปหาผลประโยชน์ทุจริตฉ้อโงประเทศชาติ รัฐธรรมนูญควรมีการทบทวนปรับปรุงทั้งฉบับ รัฐธรรมนูญควรมีการปรับปรุง โดยการยกเลิกกฎหมายมาตรา ที่เอื้อประโยชน์หรือคุ้มกันสิทธิ์ให้กับนักการเมืองทั้งหมด	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้ว	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ โดยกำหนดให้การดำเนินโครงการใด ๆ ของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยังคงต้องได้รับความเห็นประกอบจากองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมก่อน เพื่อเพิ่มแนวทางการป้องกันการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐในการอนุมัติรายงานโดยมิชอบ	กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรนำรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ มาเป็นต้นร่าง เนื่องจากเป็นที่ยอมรับจากสังคมว่าเป็น “รัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน” มากที่สุด และหากไม่สามารถปรับให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ ควรกลับไปใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ แทน **การปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม** ดังนี้ **ข้อคิดเห็น** ปรับปรุงตามที่มีนักวิชาการหลายท่าน แนะนำไว้ว่า การเขียนรัฐธรรมนูญให้นักการเมืองเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรมนั้น รัฐธรรมนูญต้องแบ่งแยกอำนาจให้ชัดเจน และให้ทุกอำนาจมีการถ่วงดุลกัน โดยฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมาย ฝ่ายบริหารใช้อำนาจจากกฎหมาย และฝ่ายตุลาการตีความกฎหมาย เพื่อควบคุมฝ่ายบริหารให้ใช้อำนาจอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย โดยกฎหมายที่ฝ่ายตุลาการใช้ในการตัดสินก็มาจากฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติก็มาจากประชาชน เมื่อทั้งสามอำนาจถ่วงดุลกัน มีการแบ่งแยกอำนาจตามระบอบประชาธิปไตยชัดเจน ต่อไปไม่ว่าผู้มีอำนาจจะเป็นคนดีหรือไม่ ก็จะไม่สามารถใช้อำนาจในทางไม่ดีได้อีก หรือ ใช้ได้ยากขึ้น เพราะจะถูกตรวจสอบจากทุกฝ่าย - การลดอำนาจรัฐบาลส่วนกลาง และกระจายอำนาจไปยังจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ให้สามารถบริหารจัดการนโยบายและงบประมาณของจังหวัดได้ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง	นางสาวมนต์ริสสา โรจน์วดีภิญโญ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- กำหนดให้นายกรัฐมนตรี ต้องมาจากการเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการสืบทอดอำนาจ - กำหนดวิธีการคำนวณจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน **ข้อเสนอแนะ** รัฐธรรมนูญควรเน้นวิธีการได้มาซึ่งรัฐบาล และผู้นำหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นคนดี มีคุณภาพ เพราะประเทศไทยจะพัฒนาได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อ มีรัฐบาลและผู้นำองค์กรภาครัฐที่เป็นคนดีมีคุณภาพ และใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองและบริหารราชการแผ่นดิน เท่านั้น	
	ควรมีที่มาในการปรับปรุงเพิ่มเติมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และควรเคร่งครัดว่ากฎหมายใดที่ขัดรัฐธรรมนูญ ต้องบังคับไม่ได้อย่างแท้จริง	พรรคสังคมประชาธิปไตยไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การป้องปรามคอร์รัปชัน ขาดบทบาทที่ภาคประชาชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบโดยการสืบค้น รวมไปถึงให้ข้อทักท้วง และข้อเสนอแนะ ในเรื่องการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากภาคประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จะพิสูจน์ข้อสงสัยด้านคอร์รัปชันได้ เพราะถึงแม้มาตรา ๕๙ บัญญัติให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แต่ก็ครอบคลุมเฉพาะข่าวสารสาธารณะ และไม่มีบทบังคับให้หน่วยงานของรัฐจะต้องให้ข้อมูลเฉพาะกรณีที่ถูกกล่าวหาแก่ภาคประชาชน (โดยอาจปิดชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง) หรือจะต้องตอบคำถามและข้อทักท้วงติงต่อภาคประชาชนในสื่อสาธารณะให้เป็นที่กระจ่างก่อนจะเดินหน้าโครงการที่มีข้อสงสัย ขาดบทบาทที่ภาคประชาชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบโดยผ่านกระบวนการทางศาล เพราะถึงแม้มาตรา ๔๑ (๓) บัญญัติให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้อง	นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หน่วยงานรัฐในศาลยุติธรรมได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ศาลยุติธรรมก็ไม่รับคำฟ้องของบุคคล โดยพิจารณาว่ามิใช่ผู้เสียหายโดยตรงจึงไม่มีอำนาจฟ้อง ควรจัดให้มีกระบวนการเพื่อให้ประชาชนพลเมืองสามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ด้วยตัวเองอย่างมีประสิทธิผล	
	๑. สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีประเด็นในเชิงหลักการและสาระสำคัญหลายประการที่สร้างปัญหาและส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ นั้น ไม่มีบรรยากาศประชาธิปไตย ขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเพียงพอและกว้างขวาง นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ยังได้บัญญัติเรื่องใหม่ๆ ที่ขัดแย้งต่อหลักการประชาธิปไตย จึงทำให้เกิดปัญหานานัปการตั้งแต่ประกาศใช้จนถึงปัจจุบัน ทางสมาคมจึงเห็นควรว่าให้มีการปรับแก้รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพมีความเสมอภาคทางด้านกฎหมาย โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากวิถีทางเพศของบุคคล ทางสมาคมฯมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงบางประเด็น โดยมีรายละเอียดการแก้ไขดังนี้ ๑) ต้องมีหลักประกันและข้อบัญญัติเรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ สิทธิชุมชน และความเสมอภาคระหว่างเพศ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ๒) เราขอยืนยันหลักความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยใช้มาตรการพิเศษเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางโอกาส เช่น การจัดให้มีสัดส่วนของหญิง-ชาย และเพศสภาพอื่น ๆ (Gender Quota) โดยให้มีเพศใดเพศหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามในองค์กรตัดสินใจทุกระดับ รวมทั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา(ถ้ามี) และกรรมการในองค์กรอิสระต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งขอยืนยันการทำนโยบายและงบประมาณของรัฐทุกหน่วยงานที่ต้องคำนึงถึงเพศสภาพ วัยและสภาพของบุคคล (Gender Responsive Budgeting-GRB) ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ วรรค ๔	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓) บุคคลเพศหลากหลายต้องเข้าถึงและได้รับการคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการปกป้องคุ้มครองนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน บุคคลหลากหลายทางเพศที่ลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของตนเอง ๔) เพิ่มกลไกและประสิทธิภาพของภาคประชาชนในการตรวจสอบนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรอิสระ ในนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศ ๕) ยืนยันการจัดสวัสดิการสังคม การรับบริการจากภาคราชการถ้วนหน้าโดยไม่มีข้ออ้างเรื่องการมีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดอีกต่อไป และให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างตรงตามความเป็นสภาพจริงของบุคคล ๖) ต้องมีบทบัญญัติกำหนดสิทธิความหลากหลายทางเพศอย่างชัดเจน ทั้งสิทธิด้านการรับบริการและการไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม สิทธิทางด้านการสาธารณสุขที่ต้องเป็นสวัสดิการพื้นฐานของรัฐในการดูแลบุคคลให้เข้าถึงบริการเพื่อการได้เป็นเพศสภาพตามที่แต่ละบุคคลต้องการ รวมถึงระบบการศึกษา และสังคมที่รองรับสิทธิเสรีภาพในการเลือกที่จะดำรงอัตลักษณ์หรือเรียนรู้ความเป็นเพศสภาพที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างเสรี ไม่ถูกบังคับกำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคม ๗) ต้องมีบทบัญญัติให้ภาครัฐต้องทำให้มีกฎหมาย หรือปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้รองรับสิทธิความหลากหลายทางเพศตั้งแต่การดำรงเพศวิถี สิทธิในฐานะแรงงาน ไปจนถึงการจัดตั้งครอบครัวได้อย่างถูกกฎหมายตามความประสงค์ หากเรื่องใดไม่มีกฎหมายรองรับ ให้ทำการแก้ไขเพื่อสอดคล้องกับหลักประกันตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ชักช้า หรือให้ใช้ข้อบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมารองรับสิทธิได้แม้ยังไม่มีกฎหมายลูกกำหนด ๘) ให้มีหลักประกันการรักษาโรคติดต่อจากเพศสัมพันธ์เป็นสวัสดิการพื้นฐานของรัฐ รวมถึงให้ส่งเสริมนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงเพศวิถีและการจัดตั้งครอบครัวได้อย่างเสมอภาคกับคู่สมรสชาย-หญิง	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๙) ให้มีกำหนดการพิจารณาขจัดกฎหมายที่คุกคาม หาประโยชน์จากพนักงานบริการทางเพศ (Sex Worker) ให้ความสำคัญแก่พนักงานบริการทางเพศในฐานะผู้ทำงานที่มีคุณค่า (Decent Work) สามารถเข้าถึงสิทธิประกันสังคม และเป็นหุ้นส่วนในการร่วมเสียภาษี เข้าระบบประกันสังคมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไปพร้อมกับการมีสุขภาวะที่ดีเสมอบุคคลทุกอาชีพ ๒. ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มเติม ดังนี้ ๑. ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่ประกอบด้วยประชาชนทุกเพศสภาพและทุกภาคส่วน คล้ายคลึงกับสภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ ทั้งนี้ขอให้มีตัวแทนความหลากหลายทางเพศโดยก้าวข้ามมายาคติโลก ๒ เพศ (Binary) ๒. ควรมีกลไกรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ก่อนร่างรัฐธรรมนูญ ระหว่างร่างรัฐธรรมนูญและหลังจากร่างเสร็จแล้ว ทั้งนี้นอกจากต้องรับฟังข้อเสนอการรณรงค์ของภาคประชาสังคมแล้ว สสร. เองก็ต้องมีบทบาทในการรณรงค์ต่อสังคมให้ตื่นตัว ตระหนักความสำคัญในวาระของบุคคลความหลากหลายทางเพศ พนักงานบริการทางเพศและผู้อยู่ร่วมกับเชื้อ HIV ในฐานะที่บุคคลเหล่านี้เป็นพลเมืองและข้อเสนอที่เรียกร้องทั้งหมดล้วนเชื่อมโยงกับปัญหาเศรษฐกิจปากท้อง คุณภาพชีวิตของส่วนรวม ๓. ให้ทำประชามติ โดยต้องเผยแพร่อย่างทั่วถึง และให้ประชาชนมีเวลาศึกษาร่างรัฐธรรมนูญก่อนการลงมติ รวมถึงให้มีเวทีวิพากษ์ได้อย่างเสรี	
	หลักการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากได้มีการกำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติ ไว้ในหมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และหมวด ๖ นโยบายรัฐ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของกรมบังคับคดี คือ มาตรา ๗๗ กระบวนการออกกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ในการออกกฎมาย ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้ต้องมีการจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการออกกฎหมายและภายหลังกฎหมายมีผลบังคับใช้แล้วก็จะต้องทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายโดยการจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องอีกครั้งว่าควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีผลบังคับใช้แล้วหรือไม่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อความละเอียดรอบคอบในการออกกฎหมายทำให้กฎหมายที่ออกมามีผลบังคับใช้นั้นมีประสิทธิภาพ	กรมบังคับคดี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญที่ดี มาจากรากศัพท์ของการก่อตั้งร่วมกันโดยกำเนิดจากประชาชน และอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ในระบบสถาบันการเมืองจะต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงไปยังประชาชนและมีความชอบธรรมจากประชาชน รัฐธรรมนูญทุกฉบับเมื่อนำไปบังคับใช้ไปแล้ว ต้องมีโอกาสแก้ไขและเปลี่ยนแปลงได้และมีช่องทางในการแก้ได้ช่วงเวลาเปลี่ยนไป ขณะนี้มีอำนาจเดียวของประชาชนที่เหลืออยู่ในระบบรัฐสภาที่เรียกว่า”สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” เสรีภาพในการแสดงออก เมื่อมีการออกกฎหมายกำจัดเสรีภาพมากมายทั้งหมดนี้สะท้อนได้และเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมา จึงจะต้องเป็นฉันทามติ ร่วมกันของประชาชนและทุกฝ่ายของสังคม แต่ที่ใช้มาโดยอำนาจนิยม ประชาชนจะไม่พอใจและมีการแสดงออกอยู่ตลอดเวลาไม่มีการยอมรับนับถือ เมื่อจะเข้าไปแก้ไขก็แก้ไม่ได้เพราะติดกระบวนการมาตรา ๒๗๙ ถ้ามีการยกร่างรัฐธรรมนูญจากความคิดเห็น หลักเกณฑ์และแนวทางที่ดีของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอันเนื่องมาจากการตกลงร่วมกันของประชาชนคนในชาติทุกคน อีกครั้งหนึ่งจะเป็นการปรับการบังคับใช้กฎหมายสำคัญของประเทศได้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสการป่วนทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและกลุ่มคนรุ่นใหม่อาจจะมีมุมมองที่ลึกซึ้งและเห็นสภาพปัญหาที่จะเกิดขึ้น ได้ชัดเจนยิ่งกว่า	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	คนรุ่นเก่าซึ่งมีประสบการณ์ที่ดีของการใช้รัฐธรรมนูญที่ผ่านมาก็ตาม และการใช้รัฐธรรมนูญฉบับยกร่างใหม่นี้อาจจะมีอายุอันยาวไกลไปมากยิ่งขึ้น	
	การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เห็นควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ ทั้งในลักษณะการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตรา และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ (เว้นแต่หมวด ๑ และหมวด ๒) ตามหลักเกณฑ์และวิธีการอันเป็นสากล ที่นานาอารยประเทศถือปฏิบัติกัน หรือโดยประเพณีปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผ่านมา โดยในการออกเสียงลงคะแนนทั้งสามวาระ ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเท่านั้น ทั้งนี้ต้องไม่เงื่อนไขอื่นใดมาบังคับไว้อีก อาทิ ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นต้น และต้องผ่านการลงมติให้ความเห็นชอบจากประชาชนด้วย **เหตุผล** เพื่อให้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการบริหารประเทศ สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ตามสภาวการณ์ของโลกและของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง เพื่อให้ประเทศชาติสามารถยืดหยัดต่อสู่อยู่บนเวทีโลกที่มีการต่อสู้แข่งขันกันอย่างเข้มข้นในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน	พรรคชาติพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐธรรมนูญ ๖๐ ในภาพรวมมีความเหมาะสมแต่ควรเปิดรับฟังจากผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันว่าสมควรแก้ไขประเด็นไหน ระยะเวลาเท่าใด โดยใคร	พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง (สมาชิกวุฒิสภา) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๒๕๖ (๓) กรณีนี้ หากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งประสงค์ที่จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขังก็สามารถดำเนินการเข้าชื่อเสนอกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๐ (๑) โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ต่อรัฐสภา โดยทำการรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามกระบวนการและขั้นตอนของกฎหมายต่อไป การศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศส่วนใหญ่อนุญาตให้ผู้ต้องขังทุกคนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยอาจบัญญัติไว้ทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญและ/หรือกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แต่ก็มีหลายประเทศที่ให้สิทธิผู้ต้องขังเลือกตั้งได้แต่ก็กำหนดข้อจำกัดการใช้สิทธิไว้บางประการ เช่น จำกัดสิทธิเลือกตั้งจากระยะเวลาขั้นต่ำของโทษที่ได้รับ หรือจำกัดสิทธิอันเกิดจากคำสั่งศาล เป็นต้น ส่วนประเทศที่ไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังในทุกกรณีมีจำนวนไม่มากนักและบัญญัติข้อห้ามไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ	สำนักงานกิจการยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นต้องได้รับฉันทามติของประชาชน โดยสร้างกลไกให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐ การกำหนดขอบเขตด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การพัฒนาระบบการเมืองและสถาบันการเมืองและระบบการตรวจสอบตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการอย่างรอบคอบ รอบด้านในทุกมิติ ในปัญหาที่เป็นจุดอ่อนหรือถกเถียงของสังคม เช่น ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	กระบวนการการให้และใช้อำนาจรัฐ การบังคับใช้กฎหมาย ต้องได้รับข้อยุติ ทำให้ทุกกลุ่มคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล	
	ในส่วนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นภารกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้น เห็นว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเหมาะสมแล้ว	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่แล้ว เนื่องจากในประเด็นด้านสิทธิและเสรีภาพได้มีการบัญญัติไว้ค่อนข้างที่จะครอบคลุมแล้ว อย่างไรก็ตามควรมีการเพิ่มเติมในบางประเด็น เช่น สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น โดยควรระบุให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศปลอดพ้นจากการถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ ๒. ควรมีการแก้ไจเพิ่มเติมในบางมาตรา เพื่อให้ครอบคลุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านต่าง ๆ มากขึ้น	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ๒๕๖๐ มีความเหมาะสมอยู่แล้ว เนื่องจากเห็นว่ารัฐธรรมนูญมีเนื้อหาและแนวนโยบายแห่งรัฐในการบริหารราชการแผ่นดินครบถ้วนในทุกมิติแล้ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง จึงเห็นควรไม่แก้ไขรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด	กรมการค้าภายใน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นกฎหมายที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในประชามติบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย เป็นสิทธิที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย	สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ที่จะมีผลกระทบต่อตัวเอง รวมทั้งเป็นกฎหมายที่เน้นการแก้ปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในสังคมไทย	
	การแบ่งแยกอำนาจที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเพื่อประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ระบบการเลือกตั้งและการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาบางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข ควรมีการเพิ่มเติมในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชน	กรมโรงงานอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ให้มีระบบตรวจสอบนักการเมืองแยกต่างหาก เพราะนักการเมืองถูกเลือกตั้งมาจากประชาชน ไม่ควรเอาองคาพยพมาตรวจสอบนักการเมือง ๑. ควรให้มีคณะผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญจากผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ๒. ควรนำหลักการ ดังต่อไปนี้ มาบัญญัติให้ชัดเจน - ไทยมีเอกราชในทุกทาง - ให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยของตนในชาติ ลดการประทุษร้ายให้มากที่สุด - ให้คนไทยมีอาชีพ ความรู้ความสามารถ ความเหมาะสมอย่างเสรีขจัดปัญหาความยากแค้นและอดอยากให้ได้ - ให้คนไทยมีเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุขไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตราย ต่อความมั่นคงของรัฐหรือสุขอนามัย การดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มไม่สอดคล้องและมีความขัดแย้งกับกฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องที่มุ่งหวังให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่และรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ จึงควรมีการหารือร่วมกันเพื่อหาทางออกให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีสิทธิในการดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตดั้งเดิม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	(แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบางส่วน ให้ทันต่อสภาวการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ๒. หมวดที่ ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทยเพื่อให้ทันต่อสภาวการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ๓. หมวดที่ ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย (เพิ่มเติม) มาตรา ๕๐ (๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิผลประโยชน์ขอบชาติ และสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในกานป้องกัน บรรเทาสาธารณะภัยและโรคติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สมควรมีการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นดังต่อไปนี้ - ประเด็นสิทธิในการมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี - ประเด็นสิทธิในการศึกษา - ประเด็นการเลือกตั้ง	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. มีปัญหาในหลายมิติ ทั้งในเชิงหลักการประชาธิปไตยและในเชิงปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ สมควรมีการปรับปรุงแก้ไข ๒. ประเด็นในหมวดรัฐสภา โดยเฉพาะบทบัญญัติที่ส่งผลไปยังระบบเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติที่แก้ไขได้ยาก	พรรคชาติไทยพัฒนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๓. ควรมีการทบทวนในส่วนที่มีปัญหาและดำเนินการแก้ไขในประเด็นสำคัญ ๆ เหล่านั้น ๔. ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยต้องแก้ไขได้ไม่ง่ายเกินไปแต่ต้องแก้ไขได้ตามสมควร ทั้งนี้การใช้เสียง ๒ ใน ๓ ของทั้งสองสภารวมกัน น่าจะเหมาะสมมากกว่าการผูกเอาไว้เป็นชั้น ๆ ในหลักการต่าง ๆ จนแทบจะแก้ไขไม่ได้เลยตามบทบัญญัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	
	๑. สมควรปรับปรุงวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเร็วเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากประชาชนมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เขียนขึ้นมาเพื่อสืบทอดอำนาจ และแก้ไขได้ยาก ๒. แต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อได้ฉบับใหม่แล้วให้ใช้ประชามติยกเลิกฉบับเก่า และใช้ฉบับใหม่แทน	พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ เช่น ยกเลิก ส.ว. ๒๕๐ คน บัตรเลือกตั้งควรมี ๒ ชนิด คือ เลือกตัวบุคคล และเลือกพรรค ชี้แจงรายละเอียดในการเลือก ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อให้ชัดเจน ต้องมีวิธีคำนวรที่ชัดเจน และต้องเปิดเผยต่อประชาชนได้ ควรสร้างแนวทางที่เป็นรูปธรรม ความเข้าใจท่องแท้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ๑. สร้างการเรียนรู้ และเห็นคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกำหนดให้มีการบังคับเรียนเรื่องการเมือง การปกครอง และประชาธิปไตย ศึกษารัฐธรรมนูญอย่างมีพื้นฐาน ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองไทยเพิ่มเติมจากเนื้อหาเดิมที่มีการเรียนการสอน ๒. สร้างความเข้มแข็งให้ระบบพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองหลุดจากการครอบงำของกลุ่มทุน กลุ่มผลประโยชน์ต่างตอบแทนและอำนาจรัฐบาล ควรปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ หรือเอาปี ๒๕๔๐ มาใช้ชั่วคราวก่อน	พรรคพลังสังคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการทำประชาพิจารณ์ในเรื่องปัญหาทางการเมือง เช่น ๑. ปัญหาการใช้รัฐธรรมนูญ ๒. ปัญหาความขัดแย้ง และขาดความสามัคคีของคนในชาติ ๓. ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง เพิ่มเติมเข้าไปในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มิให้มีการนิโทษกรรม กับผู้ก่อการรัฐประหารกบฏ ให้มีการประหารชีวิต แม้จะมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมก็ไม่สามารถลบล้างได้ปัญหาที่ตามมาคือ ๑. การไม่มีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง ๒. รัฐธรรมนูญไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาทั้งทางตรง ทางอ้อม ๓. นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง	
	มาตรา ๒๗ วรรคสอง “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” ควรแก้ไขเป็น ๐ บุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกัน” เนื่องจากจะได้ไม่เป็นการแบ่งแยกบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	โดยส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ไม่ควรมีการทบทวน ปรับปรุงทั้งฉบับ แต่ควรปรับปรุงบางส่วน และควรเร่งปฏิรูปกฎหมายตามมาตรา ๗๗ แห่งรัฐธรรมนูญโดยเร่งด่วน	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรแกไขรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา ๑๗๘ เนื่องจากการเจรจาการค้าระหว่างประเทศควรต องมีมาตรการตรวจสอบก อนการเจรจา และมาตรการภายหลังที่ไดมีการเจรจาไปแล ว เนื่องจากหลายประเด็นที่มีการเจรจานั้นไดนำผลประโยชนดานสุขภาพของประชาชนไปแลกกับการค า จึงควรนำความในรัฐธรรมนูญแหงราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ ซึ่งมีมาตรการคุมครองที่ดีกวาโดยใชขอความวา	สภาเภสัชกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	“มาตรา ... พระมหากษัตริยทรงไวซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองคการระหวางประเทศ หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหวางประเทศ หรือจะตองออกพระราชบัญญัติเพื่อใหการเปนไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบตอความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอยางกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันดานการคา การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอยางมีนัยสำคัญ ตองไดรับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะตองพิจารณาใหแลวเสร็จภายในหกสิบวันนับแตวันที่ไดรับเรื่องดังกลาว กอนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองคการระหวางประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีตองใหขอมูลและจัดใหมีการรับฟงความคิดเห็นของประชาชน และตองชี้แจงตอรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ใหคณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาตอรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบดวย เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแลว กอนที่จะแสดงเจตนาใหมีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีตองใหประชาชนสามารถเขาถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกลาวกอใหเกิดผลกระทบตอประชาชนหรือผูประกอบการขนาดกลางและขนาดยอม คณะรัฐมนตรีตองดำเนินการแกไขหรือเยียวยาผูไดรับผลกระทบนั้นอยางรวดเร็วเหมาะสม และเปนธรรม ใหมีกฎหมายวาดวยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบตอความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอยางกวางขวาง หรือมีผลผูกพันดานการคา หรือการลงทุนอยางมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแกไขหรือเยียวยาผูไดรับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกลาวโดยคำนึงถึงความเปนธรรมระหวางผูที่ไดประโยชนกับผูที่ไดรับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ในกรณีที่มีปญหาตามวรรคสอง ใหเปนอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยใหนำบทบัญญัติตามมาตรามาใชบังคับกับการเสนอเรื่องตอศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม”	
	ควรแก้ไข “ยกฉบับ” และดำเนินการลงประชามติใหม่ว่าประชาชนจะเอาฉบับไหน โดยมีตัวเลือกชัดเจน ไม่แค่ “รับ-ไม่รับ” - แก้ไขบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ “ทั้งหมด) - แก้ไขมาตรา ๒๕๖ เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีความเป็นไปได้และทำให้เกิดการปรับตัวของการจัดเรียงสถาบัน ให้เหมาะสมแต่ละยุคสมัย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญจึงจำเป็นจะต้องมาจากความเห็นพ้องต้องการของประชาชน แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีที่มาจากคณะบุคคลที่ก่อรัฐประหาร กระบวนการทำประชามติก็ไม่ได้สะท้อนมติของประชาชน เพราะไม่ได้เปิดให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีตลอดกระบวนการ เนื้อหาข้อรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันยังไม่ได้สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน แต่ตอบสนองกระชับและขยายอำนาจรัฐ ควบคู่ไปกับการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งยังสร้างเงื่อนไขให้สถาบันการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชนอ่อนแอ พร้อมกับให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ องค์กรอิสระรวมถึง สมาชิกวุฒิสภาอย่างกว้างขวาง ๑. ให้ตราพระราชบัญญัติ รับฟังความเห็นของประชาชนว่าสมควรจะให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ และให้ความเห็นของประชาชนมีผลผูกพัน ในทางกฎหมายและทางการเมืองต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒. ในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้	คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒.๑ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้ง โดยใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและใช้จำนวนราษฎรเป็นเกณฑ์กำหนดจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด และให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการรับฟังความเห็นตลอดกระบวนการ ๒.๒ ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๖ เรื่อง หลักเกณฑ์การแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยเพียงเสียงเห็นชอบจากสมาชิกรัฐสภาจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ๒.๓ ให้เขียนในบทเฉพาะกาลของร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่าให้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาใช้ และจัดการเลือกตั้งและให้รัฐบาลใหม่ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญ ๓. หลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญยกร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ ให้มีการจัดทำประชามติว่าประชาชนเห็นชอบหรือไม่ หากประชาชนเห็นชอบก็ให้ประกาศใช้ต่อไป สำหรับเนื้อหาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นหน้าที่ของ ส.ส.ร. ที่จะตั้งขึ้นตามกระบวนการที่ต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชน	
	ขีดจำกัด วิธีการ งบประมาณเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ชุมชนเข้มแข็ง ควรได้รับการพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้น ศึกษาข้อมูลรายละเอียดจากชาวชุมชนผู้ปฏิบัติการอย่างแท้จริง	สมาคมมวยไทยท้องถิ่นและนานาชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการแก้ไขโดยให้รัฐหรือองค์กร ส่วนราชการ มีการส่งเสริม คุ้มครองระบบสหกรณ์มากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากระบบสหกรณ์เป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนหรือสมาชิกสหกรณ์ในชุมชน ท้องถิ่นหรือในสถานประกอบการ	ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ควรแก้ไขรายได้และรายจ่ายของพรรคการเมือง - การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีอำนาจโดยตรงต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยพายัพ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- การแบ่งแยกอำนาจที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เพื่อประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เห็นว่ามีความเหมาะสมแล้วเนื่องจากกระบวนการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติได้พิจารณาสถานการณ์ของสังคมและเหตุผลความจำเป็นโดยรอบด้าน อีกทั้งในส่วนแนวนโยบายและหน้าที่ของรัฐมีการบัญญัติการคุ้มครอง การช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพไว้ด้วยแล้ว	กรมกิจการผู้สูงอายุ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญไม่เหมาะสม - เป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นการใช้อำนาจละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักนิติรัฐเชิงรูปแบบเท่านั้น หลักนิติรัฐซึ่งเนื้อหาไม่ค่อยให้ความสำคัญในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ - เป็นรัฐธรรมนูญที่แก้ไขยากมาก - ระบบการเลือกตั้งมีปัญหาอย่างมาก **แก้ไข** - หมวดการแก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ - ระบบการเลือกตั้ง ส.ส. - ที่มาของ ส.ว. - อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรปรับปรุงทั้งฉบับ แต่ไม่ควรยกเลิกทั้งฉบับเพราะขัดกับหลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ทุกหมวดของรัฐธรรมนูญ โดยนำรัฐธรรมนูญของ สปท. ฉบับ อาจารย์ บวรศักดิ์ อุวรรณโร มาศึกษาเปรียบเทียบน่าจะดีที่สุด	
	เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจึงควรบัญญัติเฉพาะหลักการสำคัญของชาติที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม ในส่วนของรายละเอียดการปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวควรนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายลำดับรองลงมา ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติพระราชกำหนด และพระราชกฤษฎีกา ตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่ายและไม่จำเป็นต้องแก้ไขบ่อยครั้ง ควรจัดทำอินโฟกราฟิกสรุปเนื้อหารัฐธรรมนูญเพื่อให้เข้าใจง่าย	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรทบทวนทั้งฉบับ เนื่องจากมีหลายมาตราที่ทำลายระบบรัฐธรรมนูญ ลิดรอนสิทธิ และทำให้สิทธิเสรีภาพ ตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนไม่มีความมั่นคงแน่นอน ทำลายระบบพรรคการเมืองและอื่น ๆ ควรปรับปรุงรัฐธรรมนูญ และควรตั้งกรรมาธิการที่ยึดโยงประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดโดยไม่ปิดกั้นการแสดงความเห็น	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการพิจารณาทั้งฉบับ เนื่องจากที่มาของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เกิดโดยผลสืบเนื่องจากการัฐประหารในปี ๒๕๕๗ อาจเป็นที่เคลือบแคลงใจ และถูกตั้งเป็นข้อสังเกตในระดับสากลดังนั้น จึงควรที่จะมีการพิจารณาทบทวนอีกครั้งโดยรับฟังความเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง แล้วจึงนำมาเป็นข้อมูลประกอบต่อไป การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยาก เช่น ตามาตรา ๒๕๖ (๓) ที่กำหนดให้การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๑ ขั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ	กรมการท่องเที่ยว (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมี ส.ว. เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ โดยเมื่อพิจารณาที่มาของ ส.ว. อาจกระทบถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน	
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีความเหมาะสมและครอบคลุมในหมวดต่าง ๆ และเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแล้ว	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญจะต้องกำหนดหลักการพื้นฐานทางทฤษฎีรัฐธรรมนูญ ได้แก่ หลักการแบ่งแยกอำนาจหลักการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน หลักการเลือกตั้งโดยผู้แทน และหลักการรับฟังเสียงข้างน้อยในครบถ้วน เพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าประชาชนเป็นข้าวของอำนาจ และภาครัฐพึงใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารจัดการประเทศแทนประชาชนเพื่อประชาชน รัฐธรรมนูญจึงเปรียบเสมือนกรอบการดำเนินการให้กับภาครัฐว่า การดำเนินการใด ๆ ของภาครัฐจะต้องชอบด้วยกฎหมายสูงสุดของประเทศและไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินกว่ากรอบที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจ หรือโดยไม่เหมาะสม ไม่ได้สัดส่วน หรือไม่มีเหตุผลที่เป็นไปเพื่อประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ การตรารัฐธรรมนูญในแต่ละมาตราจึงต้องคำนึงถึงหลักการเหล่านี้ในฐานะเป็นปัจจัยที่ต้องใช้ในการพิจารณาอย่างเคร่งครัด และไม่ควรนำนโยบายหรือวิธีการดำเนินการในการบริหารราชการแผ่นดินที่จะต้องแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งในรูปแบบของการตรากฎหมาย การกำหนนโยบาย และการใช้อำนาจทางปกครองมาบัญญัติไว้ เช่น หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ เป็นต้น ทั้งที่มียุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศและแผนพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อยู่แล้ว จึงเป็นการทำให้รัฐธรรมนูญมีเนื้อหายาวและซับซ้อนเกินกว่าที่องค์กรของรัฐจะปฏิบัติตามได้โดยง่าย และอาจสร้างความ	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สับสนให้กับประชาชน ดังนั้น จึงควรตัดบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นรายละเอียดและวิธีดำเนินการซึ่งไม่ใช่สารัตถะของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญโดยตรง	
	รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมอยู่แล้ว เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนแล้ว ไม่ควรปรับปรุง เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน และได้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นต่าง ๆ ไว้แล้ว การแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในปัจจุบันนั้นอาจไม่สามารถครอบคลุมหรือแก้ไขปัญหาทุกเรื่องทั้งหมด สิ่งที่ประชาชนมุ่งหวังที่สุด คือ ความสามัคคี และการใส่ใจช่วยกันแก้ไขปัญหาชาติ และทุกข์สุขของประชาชนเป็นการเร่งด่วน	กรมโยธาธิการและผังเมือง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญมี ๒๕๖๐ มีวิธีการแก้ไขที่ยุ่งยากในเงื่อนไขที่ต้องมีเสียงวุฒิสภา ๑ ใน ๓ หรือ ๘๔ คน และฝ่ายค้านร้อยละ ๒๐ ในจำนวนเสียงครึ่งหนึ่งของสองสภาที่ใช้ลงมติเห็นชอบแก้ไขรัฐธรรมนูญ	กองร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	บทบัญญัติ มาตรา ๒๗๒ ในบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ถึงเวลาอันสมควรแล้วที่จะยกเลิกเสียสิ้น	สำนักงานพร, เจนสุด สาวิสิทธิ์ทนายความและการบัญชี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	มีความเหมาสมอยู่แล้ว เนื่องจากรัฐธรรมนูญฯ มีสาระสำคัญที่ครอบคลุม มีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และกลไกการใช้อำนาจรัฐที่ชัดเจน	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ตลอดจนได้มีการกำหนดให้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และแนวทางการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ดังกล่าวได้ด้วยแล้ว	และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. ควรมีการทบทวนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น คำวินิจฉัยของศาล รวมถึงกฎเกณฑ์ทางวิชาการและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ๒. รัฐธรรมนูญที่ดีต้องแก้ไขยาก แต่รัฐธรรมนูญปัจจุบันกำหนดขั้นตอนการแก้ไขยากมากกว่าปกติ (แบบเคร่งครัด) เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตประกอบกับประเทศต้องเดินไปถึงเป้าหมายวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะการกำหนดให้วุฒิสภา (โดยเฉพาะสมาชิกโดยตำแหน่งก็ดีหรือคัดเลือกมาก็ดี มีอายุของวุฒิสภากำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง) ความคิดเห็นในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในห้วงเวลานี้ (๕ปี) จึงยังไม่สมควร	สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ในสภาวะแวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ซับซ้อน และยากต่อการคาดการณ์ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นหากมีรัฐธรรมนูญมาตราใด ที่ทำให้ไม่เกิดความยืดหยุ่น หรือเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงก็สมควรให้มีการปรับปรุงเพื่อให้รัฐธรรมนูญยังคงทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการในสังคมไทย ควรมีการศึกษาและประเมินว่าวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในปัจจุบันเป็นเช่นไร และส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทำได้ยากลำบาก หรือเป็นอุปสรรคหรือไม่ หากเป็นควรมีการทบทวนและปรับปรงวิธีการแก้ไขดังกล่าว	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	สิทธิชุมชนในด้านทรัพย์สินทางปัญญามาคุ้มครอง ภูมิปัญญาของชุมชนเพราะถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากไม่ใช่แค่ในประเทศ แต่เป็นปัญหาที่นานาชาติ คำนึงถึงและพยายามป้องปราม **ควรแก้ไขเพิ่มเติม** การลงคะแนนวาระที่สาม ตามมาตรา ๒๕๖ (๖) กำหนดให้ต้องมีคะแนนอย่างน้อย ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ของฝ่ายที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร แต่โดยที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของเจตจำนงของประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นการกำหนดให้ต้องมีจำนวนขั้นต่ำของตัวแทนประชาชนส่วนน้อย พึ่งต้องกำหนดสัดส่วนให้เหมาะสม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	หากต้องแก้ไขในประเด็นอื่นควรมีการตั้งคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ และควรมีการลงประชามติให้แก้ไข และในชั้นรับร่างมติแก้ไขรัฐธรรมนูญ	กองกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และพัฒนาการด้าน Technology ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่รัฐธรรมนูญยังปรับเปลี่ยนไม่ทันอีกทั้งการปรับเปลี่ยนก็เป็นแค่วาทะกรรม ควรมีการทบทวนเรื่องสิทธิของประชาชนและช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย	กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- มีความเหมาะสมในด้านการแก้ไขปัญหาการปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชั่นในสังคมไทย เนื่องจากมีศาลทุจริต ที่สามารถฟ้องคดีทุจริตได้โดยไม่มีอายุความ - มีบทลงโทษพรรคการเมืองที่รุนแรงขึ้น - มีสวัสดิการให้ประชาชนเพิ่มมากขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม	ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ ๕ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๑. ยึดเสียงประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ๒. ประเด็นการสืบทอดอำนาจ เช่น การคัดเลือก ส.ว. ต้องตัดออกไป ๓. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตัวแทนทุกระดับ ไม่เฉพาะการเลือกตั้งท้องถิ่นหรือผู้แทนระดับชาติเท่านั้น ๔. ควรมีการทบทวนในเรื่องคณะกรรมการองค์กรอิสระต้องมีสัดส่วนทหาร ตำรวจภาคประชาชนเท่า ๆ กันเพื่อตรวจสอบคานอำนาจร่วมกัน เพื่อมิให้เล่นพรรคเล่นพวกหรือนำระบบอุปถัมภ์มาใช้มากเกินไป ๕. การแก้ไขรัฐธรรมนูญควรให้เป็นเรื่องของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ที่จะพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ	
	สมาชิกวุฒิสภา ควรมีการแต่งตั้งเฉพาะที่สำคัญเท่านั้นประมาณ ๑ ใน ๓ ของทั้งหมด ไม่ใช่แต่งตั้งทั้งหมด ประเด็นที่สับสน คือ การนับคะแนนการเลือกตั้ง และการคิดคะแนนการเลือกตั้ง	กองปฏิบัติการคดีพิเศษภาค กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ควรเป็นการแก้ไขให้รัฐธรรมนูญสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม มิใช่เป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์หรือความมั่นคงของรัฐบาล	กองคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีเนื้อหาบางประการที่ไม่ควรแก้ไข เนื่องจากเป็นประโยชน์ต่อประชาชน คือ - การแก้ไขปัญหาคอรัปชั่น การที่มีองค์กรปราบปรามการทุจริต จึงเป็นสิ่งที่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ - ตามมาตรา ๒๗ กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขของรัฐ และบุคคลยากไร้มีสิทธิ ได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- มาตรา ๔๘ กำหนดให้บุคคลที่อายุเกินหกสิบปี และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ - ตามมาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา ๑๒ ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย **บางประเด็นควรมีการแก้ไข ได้แก่** - อำนาจการชี้มูลของคณะกรรมการ ปปช. ตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้คณะกรรมการ ปปช.มีอำนาจเฉพาะการลงชี้มูลความผิดเท่านั้น ส่วนการพิจารณาลงโทษทางวินัยให้เป็นอำนาจของศาล - แผนยุทธศาสตร์ของชาติที่กำหนดไว้ ๒๐ ปี ทำให้รัฐบาลภายหลังจากการเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่หาเสียงไว้กับประชาชนมาปฏิบัติได้ เพราะอาจขัดหรือแย้งกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่ง คสช.ได้กำหนดเอาไว้ - รับธรรมนูญปี ๒๕๖๐ มีวิธีการแก้ไขที่ยุ่งยากเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ต้องมีเสียงวุฒิสมาชิก หรือ ส.ว. ๑ ใน ๓ หรือ ๘๔ คน และฝ่ายค้านร้อยละ ๒๐ ในจำนวนเสียงครึ่งหนึ่งของสองสภาที่ใช้ลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ - ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดวิธีการใช้เสียงโหวตครึ่งหนึ่งของสภา นอกจากนี้ยังกำหนดให้สิทธิของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คนสามารถเข้าชื่อ เสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้ และจะต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นจากประชาชนด้วย	
	ควรแก้ไขระบบตรวจสอบของหน่วยงานตามรัฐธรรมนูญ	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ภ.จว.ภูเก็ต เห็นว่า ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพราะในส่วนของตำรวจยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างจริงจังเป็นรูปธรรม และเกิดปัญหาเกิดขึ้นในองค์กร จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม ภ.จว.พังงา เห็นว่า ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมาจากภาวะไม่ปกติ มีการยึดอำนาจการปกครอง มีการดำเนินการภายใต้การควบคุม กดดันจากฝ่ายยึดอำนาจ โดยไม่ยึดโยงกับประชาชน มีการวางกติกาให้แก้ไขได้ยากมาก โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา (ส.ว.) แต่ ส.ว. มาจากการแต่งตั้งของผู้ยึดอำนาจเสียเป็นส่วนใหญ่ ภ.จว.นครศรีธรรมราช เห็นว่า การแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ควรมีการเปิดรับฟังความเห็นของประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยต้องมีการเปิดเผยให้รายละเอียดเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญที่จะแก้ไขให้ประชาชนได้รับรู้โดยครบถ้วนและสมบูรณ์ และในส่วนของการใช้อำนาจของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย ควรสามารถตรวจสอบและเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมไม่ควรแก้ไข หรืออาจแก้ไข ก็ควรปรึกษาประชาชนในการออกเสียง	กองบินตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการแก้ไขบางประเด็น อาทิ ๑. ที่มาของ ส.ว. ควรจะมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด เพื่อความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และควรมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ไม่ควรมีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี	กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๒. การใช้อำนาจขององค์กรอิสระ ควรใช้กับบุคคลของทุกคนโดยเท่าเทียมกัน และควรมาจากการเลือกตั้ง ๓. ควรมีการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้สมารถบังคับใช้ได้กับประชาชนชาวไทยทุกคน และไม่เกิดความเหลื่อมล้ำใด ๆ จะเห็นได้ชัดเจน	
	เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข เพราะครอบคลุมทุกประเด็นดีแล้ว	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) ควรมีการแก้ไขบางประเด็น เช่น ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน และ ระบบการตรวจสอบ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง	พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดชัยนาท สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรแก้ไขเรื่องที่มาของ ส.ส. และ ส.ว. โดย ส.ว. ควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนอย่างแท้จริง และ ส.ส. ไม่ควรมีกำหนดเพดานสัดส่วน บัญชีรายชื่อเป็นปัจจุบัน ควรใช้แบบรัฐธรรมนูญฉบับปี ๔๐	ตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ส.ว.ต้องมาจากการเลือกตั้ง จาก สสร. - การได้มาซึ่ง ส.ว. ต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๑) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๒) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ควรมีการทบทวนปรับปรุงต้นฉบับ โดยเฉพาะเรื่องที่มาของ ส.ส. , ส.ว. จะต้องมาจากประชาชน การคำนวณ ส.ส. สิทธิเสรีภาพของประชาชน - ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉบับปัจจุบันเขียนล็อคไว้ให้การแก้ไขกระทำได้ยากมาก หรือแทบเป็นไปไม่ได้	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๓) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ควรแก้ไขในบางประเด็น เนื่องจากยังมีความขัดแย้งในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่ต่างฝ่ายยังมีความคิดเห็นที่ยังแตกต่างกัน - ควรแก้ไขในบางประเด็นที่มีความขัดแย้งกันอยู่	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ มีความเหมาะสมอยู่แล้วในปัจจุบัน อีกทั้งมีการลงเสียงแสดงประชามติ วันที่ ๗สิงหาคม ๒๕๕๙ ของประชาชนในการเห็นชอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงประกาศใช้ วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็สามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญ เฉพาะเรื่องใดที่มีปัญหาเท่านั้น	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการทบทบวน/ปรับปรุงทั้งฉบับ เป็นการเขียนรัฐธรรมนูญในบางส่วนมาเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อพวงพ้อง รวมถึงที่มาของ ส.ว. ที่ไม่ได้มาจาการเลือกตั้งของประชาชนโดยแท้จริง ควรเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญอันดับแรก	ฝ่ายกิจการนักเรียน กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง	กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีการแก้ไขบางประเด็นที่มีความขัดแย้งกันมาก ๆ และประเด็นที่ไม่ยุติธรรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐธรรมนูญปัจจุบันเหมาะสมอยู่แล้วไม่ควรแก้ไข	ฝ่ายปกครอง ๒ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- รัฐธรรมนูญเหมาะสมบางหมวด เช่น หมวดพระมหากษัตริย์ - บางประเด็นเห็นควรแก้ไข หมวดการแต่งตั้ง ส.ว. ให้เปิดกว้างมากขึ้น มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น - ควรมีการทบทวนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ - ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากขึ้น	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่วิจารณ์ เห็นควรใช้ปี ๒๕๔๐ ที่เป็นของประชาชนมาใช้	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- ยังมีความสับสนของหลักนิติธรรมกับหลักนิติรัฐ ตามมาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย - บางประเด็นควรให้ความหมายของหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ - ควรบัญญัติเฉพาะโครงสร้างอำนาจอธิปไตย ในรัฐธรรมนูญส่วนรายละเอียดเรื่องอื่นให้ตราเป็น พระราชบัญญัติ	กองตรวจสอบเลขทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ควรแก้ไขหมวดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เพราะหมวดนี้จะต้องคุ้มครองปัจเจกชน คือ ตัวบุคคลคนใดคนหนึ่งมิใช่ประชาชนส่วนรวม จึงต้องใช้คำว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย (เช่นเดียวกับหมวด ๓) หมวด ๗ รัฐสภา ควรแก้ไขการเลือก ส.ส. และการได้มาซึ่ง ส.ว. โดยเอาแนวทางเดียวกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ หมวด ๘ คณะรัฐมนตรี ควรแก้ไขเป็นแนวทางกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ หมวด ๑๑ ศาลรัฐธรรมนูญควรยกเลิก ศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากฝ่ายการเมือง จึงไม่น่าจะเป็นกลางทางการเมือง ควรกำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเหมือนกับการเมืองการปกครองในอดีตที่ผ่านมา หมวด ๑๒ องค์กรอิสระได้ใช้ชื่อหมวดว่า “องค์กรรัฐที่เป็นอิสระ” จึงจะถูกต้อง **ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ** ๑) ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ โดยเฉพาะ หมวด ๓,๔,๗,๘,๑๑,๑๒ และไม่สะท้อนหรือไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้เลือกตั้ง ก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันของผู้สมัคร และพรรคการเมือง ๒) หมวด ๒,๓,๑๒ ใช้ถ้อยคำในชื่อหมวดไม่ถูกต้อง ซึ่งความหมายก็จะไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง ๓) ควรมีบทบัญญัติให้รัฐธรรมนูญมีความมั่นคง เป็นนิรันดร์คู่กับสังคม เฉกเช่นสหรัฐอเมริกา ให้เหมาะสมกับความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มิให้ถูกยกเลิกโดยง่าย คำสั่งของคณะบุคคลใดหรืออำนาจของบุคคลใดไม่อาจยกเลิกรัฐธรรมนูญได้ เช่น บัญญัติว่า รัฐธรรมนูญนี้มิอาจถูกยกเลิกโดยบุคคลหรือคณะบุคคลใดที่มิใช่เป็นไปโดยครรลองของรัฐธรรมนูญ เป็นต้น	กองบังคับการตำรวจทางหลวง (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อความตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ เหมาะสมแล้วเนื่องจากผ่านการลงประชามติมาแล้ว	บก ปปป. (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้วไม่ควรแก้ไข โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ภายในรัฐ จึงต้องมีการบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบภายในระยะเวลาหนึ่งจึงจะประเมินได้ว่ามีความเหมาะสมในแต่ละด้านหรือไม่ ในส่วนของกรมการขนส่งทางรางเห็นว่าบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญด้านแนวนโยบายแห่งรัฐมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรมการขนส่งทางราง กระทรวงคมนาคม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ควรมีการแก้ไขให้เหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน -รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ควรมีการทบทวนหรือปรับปรุงทั้งฉบับ **ควรมีการทบทวน/ปรับปรุง** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บรรดาประกาศ คำสั่ง แบะการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไปตามมาตรา ๒๖๕ วรรคสอง ไม่ว่าเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายและมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป...”	สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กระทรวงพลังงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗๙ ได้รับรองบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไปตามมาตรา ๒๖๕ วรรคสอง ให้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และกฎหมาย และยังมีผลให้ใช้บังคับได้ต่อไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ อีก ดังนี้ จึงเห็นสมควรยกเลิกมาตรา ๒๗๙ เนื่องจากเห็นว่าบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติทั้งหลายที่มีแนวโน้มละเมิดสิทธิของประชาชน ซึ่งที่ผ่านมามีการละเมิดสิทธิของประชาชนมาโดยตลอด และต้องมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และสมควรมีการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติด้วย **ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ** โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมที่ไม่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ คือ ๑) การแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือ ๒) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือ ๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของที่ ๒ สภาพ หรือ ๔) ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	๕) การขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้เพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจาณาเป็น ๓ วาระ ๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๑ ขั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้ง ๒ สภาพ ๗) การพิจารณาในวาระที่ ๒ ขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่ ๒ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ ๘) การพิจารณาวาระที่ ๒ เสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ ๓ ต่อไป ๙) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๓ ขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้ง ๒ สภา ๑๐) เมื่อการลงมติทั้ง ๓ วาระ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยเงื่อนไขที่จะทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น คือ ๑) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๑ ขั้นรับเป็นหลักการ ที่ต้องใช้เสียงสมาชิกวุฒิสภา ๑ ใน ๓ เข้ามาเพิ่มเติมในการออกเสียงของวาระที่ ๑ ด้วย ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขใหม่ เพื่อต้องการถ่วงดุลไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสียงข้างมากแก้ไขรัฐธรรมนูญและไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อย แต่อีกด้านหนึ่งก็ทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญยากขึ้น เนื่องจากต้องใช้เสียงสนับสนุนจากสมาชิกวุฒิสภาอย่างน้อย ๘๔ เสียง จากทั้งหมด ๒๕๐ เสียง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องยาก ยิ่งหากพิจารณาจากที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ๒๕๐ เสียง โดยมาจากการเลือกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และถ้าญัตติเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้มาจากฝ่ายของคณะรักษา	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ความสงบแห่งชาติด้วยแล้ว โอกาสที่จะได้เสียงสนับสนุนจากสมาชิกวุฒิสภาไปแก้ไขรัฐธรรมนูญในช่วง ๕ ปีแรก ย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ๒) การออกเสียงลงคะแนนนาระที่ ๓ ขั้นสุดท้าย นอกจากใช้เสียงสมาชิกวุฒิสภา ๘๔ เสียงแล้ว ในการลงคะแนนเสียงของวาระที่ ๓ ยังต้องได้เสียงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันอีกด้วย ทำให้เป็นการยากที่ทุกพรรคการเมืองจะให้ความเห็นชอบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเงื่อนไขที่กำหนดในเมื่อญัตติเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวพรรคการเมืองของตนไม่ใช่ผู้เสนอ ๓) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๑ บททั่วไป หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระหรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้รอไว้ ๑๕ วัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ๔) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเรื่องทรงลงพระปรมาภิไธยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกทั้ง ๒ สภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาหรือของทั้ง ๒ สภารวมกันแล้วแต่กรณี สามารถเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญขัดต่อมาตรา ๒๕๕ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ หรือไม่ รวมทั้งมีลักษณะที่ต้องทำ	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ประชามติก่อนหรือไม่ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้ ดังนั้น ทั้ง ๔ ข้อที่กล่าวมานั้น ทำให้กลไกการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นไปได้ยากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มา จึงขอเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๕๖ โดยให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งนี้ แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จะได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาไว้ในหมวด ๗ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม ซึ่งก็มีความเชื่อมโยงกับประชาชน แต่สมาชิกวุฒิสภาในชุดปัจจุบัน ไม่ได้มาจากการเลือกของประชาชนหรือมีความเชื่อมโยงกับประชาชนแต่อย่างใด แต่มาจากการคัดเลือกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖๙	
	๑. รัฐธรรมนูญไทยแต่ละฉบับ ลงรายละเอียดมากเกินไป เป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่ไว้วางใจ “ประชาชน” เมื่อลงรายละเอียดมากเท่ากับเป็นการกำหนดเงื่อนไขซ่อนเร้น หมกเม็ด วางระเบิดเวลา สร้างปัญหา และอื่น ๆ รัฐธรรมนูญหากจะเปรียบเหมือนการสร้างบ้านก็เป็นเพียงเค้าโครงสร้างของบ้านเท่านั้น นั่นก็คือ เป็นตอม่อ-เสา คาน ตง ขื่อ แป ส่วนรายละเอียดก็เป็นกฎหมายลูกเปรียบเป็น ข้างฝา พื้น ประตู หน้าต่าง หลังคา ซึ่งมีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคตตามการเปลี่ยนแปลง	นายสมชาย กุลนริศ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของโลก หรือจะเปรียบเป็นลูกมะพร้าวก็ได้ ซึ่งลูกมะพร้าวก็มีส่วนประกอบดังนี้ ๑) ผิว ๒) เปลือก ๓) กะลา ๔) เนื้อ ๕)น้ำมะพร้าว เนื้อและน้ำมะพร้าวก็เปรียบเสมือน “รัฐธรรมนูญ” ซึ่งจะมีผิวมะพร้าว เปลือกมะพร้าวและกะลามะพร้าวห่อหุ้มอยู่ ซึ่งเปรียบเสมือน “กฎหมายลูก” ย่อมสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาในอนาคตได้ ดังนั้น จึงเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งว่า รัฐธรรมนูญไทยควรสั้น กระชับ กะทัดรัด และครอบคลุม ไม่ควรที่จะมีมาตรามากมายเกิน ๑๐๐-๑๕๐ มาตราแต่อย่างใด นอกนั้นขอให้เป็นกฎหมายลูก ประเทศไทยจะได้มีรัฐธรรมนูญและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคง ยั่งยืน เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติสืบไป ๒. ชนชั้นนำ (Elite) ต้องรู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ต้องเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ด้วยการร่างรัฐธรรมนูญที่มีมาตราเฉพาะและจำเป็นแบบโครง/รูปร่างเหล่านี้ไม่ควรไปลงรายละเอียดเพราะนั้นเป็นเรื่องของกฎหมายลูก ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ต้องมีอย่างน้อย ๒ ฝ่ายเสนอ คือ ฝ่ายเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการปกครอง แต่จะมาอ้างว่าเกิดการทะเลาะเบาะแว้งก่อให้เกิดความแตกแยกความสามัคคี เห็นจะเป็นการไม่ถูกต้อง ควรปล่อยให้เข้าสู่กระบวนการที่กฎหมายกำหนด และไม่ควรแอบอ้างว่าเป็นเผด็จการรัฐสภา เพราะประชาชนเขาเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่ ไม่เช่นนั้นประเทศสิงคโปร์และประเทศอื่น ๆ ก็เป็นเผด็จการรัฐสภา ในระบอบการปกครองนี้ ก็ต้องอาศัยเสียงข้างมากอยู่แล้วหากผิดเพี้ยนขึ้นมาก็ขอให้เข้าสู่กระบวนการที่มีอยู่และประชาชนเท่านั้นจะเป็นผู้ชี้ขาดในการเลือกตั้งครั้งต่อ ๆ ไป ซึ่งควรให้โอกาสและเวลาบ่มเพาะให้ต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่แต่คอยขัดแข้งขัดขา แทรกแซงและทำลายกระบวนการประชาธิปไตยในทุกมิติเช่นอดีตที่ผ่านมา “การกระจายอำนาจเท่านั้น จึงจะเกิดความถูกต้องเป็นธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนประเทศชาติ มีการลดช่องว่างคนรวย-คนจน ขจัดความยากจนให้	

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เหลือน้อยลง” ที่ไม่ใช่รวย-เศรษฐีติดอันดับโลก แต่ยังมีคนไทยยังยากจนและขาดแคลนในปัจจัย ๔ อยู่ในทุกวันนี้ การรวมศูนย์อำนาจเท่ากับเป็นการผูกขาดอำนาจ	
	๑. ควรแก้ไขในหลายประเด็นตามความเห็นข้างต้นได้แก่วิธีการคำนวณหาสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ที่มาของนายกรัฐมนตรีตามบทเฉพาะกาล และที่มาของวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลเช่นกัน ๒. ประเด็นจำเป็นที่ต้องแก้ไข ได้แก่ ในเรื่องการปฏิรูประเทศตามหมวด ๑๖ ควรมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและมีความเป็นไปได้ เพราะที่ระบุไว้ในในหมวด ๑๖ ตั้งแต่มาตรา ๒๕๗ ถึง ๒๖๑ ยังไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด นอกจากนั้นควรแก้ไขหมวด ๑๕ มาตรา ๒๕๖ (๖) ในเรื่องของจำนวนคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบ ควรแยกระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับสมาชิกวุฒิสภาโดยให้แต่ละสภาแยกกันลงคะแนนเสียง ไม่ต้องนำมารวมกัน ตัวอย่างเช่น การร่างกฎหมายอื่น ๆ ทั่วไป ๓. ควรมีการแก้ไขทั้งฉบับเพราะจะได้มีการศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่มีปัญหาให้ครบถ้วนและสอดคล้องกับสภาพในปัจจุบันโดยให้อยู่ในหลักสากลเหมือนกับประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย และไม่เป็นการปิดกั้นพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือส่งเสริมพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ซึ่งจะเป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง	ตำรวจชายแดน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้วไม่ควรแก้ไข	ตำรวจภูธร ภาค ๙ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการบัญญัติหรือเขียนให้กระชับ เข้าใจได้ง่ายในลักษณะที่อ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่ต้องอ่านโยงกับมาตราอื่น ๆ	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้จริงและมีทางเป็นไปได้ หากแต่ต้องมิให้แก้ไขได้โดยง่ายจนขัดต่อหลักการเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ	
	รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดของการปกครองประเทศ และเป็นแม่บทของกฎหมายทั้งหลาย ถ้ากฎหมายใดที่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญกฎหมายนั้นถือว่าเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ โดยทั่วไปแล้วรัฐธรรมนูญจะบัญญัติหลักประการสำคัญเกี่ยวกับการบริหารประเทศไว้ เช่น รูปแบบของรัฐ การแบ่งอำนาจอธิปไตย และหลักประการสำคัญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ คือ การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ฉะนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ จึงควรต้องสอบถามความคิดเห็นที่แท้จริงของประชาชนก่อนแล้วจึงจะกำหนดแนวทางการแก้ต่อไป	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรแก้ไข เนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ในส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร เป็นบทบัญญัติที่กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของสภาผู้แทนราษฎรรวมตลอดทั้งวิธีการได้มา คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง กระบวนการในการจัดการเลือกตั้งและการสิ้นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยความมุ่งหวังเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองในระยะที่ผ่านมา บทบัญญัติในส่วนนี้จึงเป็นการปรับระบบการเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับบริบททางการเมืองของประเทศไทย โดยกำหนดหลักการเลือกตั้งใหม่ โดยมุ่งเน้นให้คะแนนเสียงของประชาชนทุกคนมีความหมายมากที่สุด อันเป็นระบบที่มีความละเอียดและซับซ้อนอย่างมาก เห็นควรมีการทบทวนหรือแก้ไขนิยาม อธิบายหลักเกณฑ์การคิดคำนวณ	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	คะแนนเสียงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจและป้องกันการตีความที่แตกต่างไปจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้	
	- ควรมีการแก้ไข โดยเพิ่มรายละเอียดในเรื่องภาพ - บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข ประเด็นมาตรา ๕๖ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ พุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องปกป้อง ๓ สถาบันหลักของประเทศไทย ให้คงอยู่เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของคนในชาติไทย เชื้อชาติ - ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เหตุผล : เนื่องจากการรับฟังความเห็นข้อมูลความเห็นที่ได้มีหลายระดับ มีทั้งกลุ่มที่รู้เรื่องจริง/กลุ่มที่ไม่รู้เรื่องจริง กลุ่มที่มีมุมมองระดับการปกครองประเทศ ระดับเมือง (จังหวัด) ระดับชุมชน (อำเภอ/ตำบล) (มุมมองระดับมหภาค/จุลภาค) เป็นกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มนักกฎหมาย กลุ่มนักวิชาการหลายสาขาหลายระดับ กลุ่มผู้บริหารหลายระดับ กลุ่มการเมือง กลุ่มที่ได้ประโยชน์/เสียประโยชน์ - ควรใช้กระบวนการวิเคราะห์ด้านต่างๆ สภาพปัญหา สถานการณ์ แนวโน้ม/ภาพอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเทศร่วมด้วยโดยเฉพาะในเรื่องแนวนโยบายแห่งรัฐ รวมถึงหน้าที่ของรัฐที่จัดให้ประชาชนระดับพื้นฐานหรือสมควรยกระดับพื้นฐานที่จำเป็นจากการวิเคราะห์ศักยภาพประเทศไทย คนไทย	กระทรวงสาธารณสุข (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข ด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ผ่านการทำประชามติจากประชาชนก่อนจะประกาศใช้บังคับและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพิ่มกลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นหลักประกันที่สำคัญของการปกครองตามหลักนิติธรรมและประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นต้องดำเนินการภายใต้มาตรา ๒๕๕ และมาตรา ๒๕๖	กรมพัฒนาชุมชน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ของรัฐธรรมนูญ และควรเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติโดยแท้ ภายใต้ความสามัคคีและความปรองดองของคนในชาติ บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข - เนื้อหาตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมแล้ว แต่เห็นควรเพิ่มเติมในเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไว้ในแนวนโยบายแห่งรัฐด้วย ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ วิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ได้กำหนดช่องทางให้ประชาชนผู้มี สิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน เสนอชื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ นอกเหนือไปจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกรัฐสภา โดยมีกระบวนการตรวจสอบก่อนนำขึ้นทูลเกล้าฯ โดยสามารถให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้นั้นก็เป็นแนวทางที่ต่างประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐอิตาลี ที่ใช้เช่นเดียวกัน จึงเห็นว่า วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นั้นเป็นไปตามหลักสากล ไม่จำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการดังกล่าว	
	ควรทบทวนเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ในประเด็นการกำหนดสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และการมีระบบตรวจสอบที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากจนเกินไป	สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข - รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากเป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข - บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข เดิม มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เปลี่ยนเป็น มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบห้าปี จนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยให้เป็นไปตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๒๘/๒๕๕๙ เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๕ ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ที่มีเจตนาเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสทางการศึกษา และความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- มีบางประเด็นที่ควรแก้ไข ๑. หลักเรื่องสิทธิเด็ก และสิทธิชุมชน ๒. หลักแนวนโยบายแห่งรัฐ ๓. หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพลเมืองในทางการเมือง และการปกครอง - ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ควรปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา ๒๕๖ ใช้ วิธีการแก้ไขที่ผ่านความเห็นชอบของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) แทนการให้ผ่านรัฐสภา	มูลนิธิสถาบันพัฒนานิติจิตเวชเด็ก เยาวชน และครอบครัว (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- โดยรวมมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นการจัดทำที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี - ควรปรับปรุงหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศให้เกิดผลทางปฏิบัติอย่างจริงจัง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	- ควรเพิ่มเติมให้มีกลไก สสร. (สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ) ให้เป็นกลไกอีกช่องทางหนึ่งของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	
	๑. แก้ไขบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ “ทั้งหมด” ๒. แก้ไขมาตรา ๒๕๖ เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญมีความเป็นไปได้และทำให้เกิดการปรับตัวของการจัดเรียงสถาบัน (Institutional arrangement) ให้เหมาะสมในแต่ละยุคสมัย ๓. แก้ไขสถาบันทางการเมืองใหม่ ให้เกิดความชอบธรรม โดยอาจให้มีการถ่วงดุลระหว่าง Elected - NonElected Official ๔. ควรแก้ไข “ยกฉบับ” และดำเนินการลงประชามติใหม่ว่าประชาชนจะเอาฉบับไหน โดยมีตัวเลือกชัดเจ ไม่ใช่แค่ “รับ – ไม่รับ” ๕. คุ้มครองสิทธิ (rights) และสิทธิประโยชน์ (entitlements) ให้ชัดเจนมากขึ้นด้วย Organic Laws ๖. ถ้าเริ่มต้น ควรแก้บทเฉพาะกาลทั้งหมด และแก้ไขมาตรา ๒๕๖ เพื่อเปิดช่องในการแก้รัฐธรรมนูญ	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข (ระบบเหตุผล/รายละเอียดเพิ่มเติม) ๑. ที่มา ส.ว. ในบทเฉพาะกาลไม่เหมาะสมเพราะ คสช. มีอำนาจเลือก ๒. อำนาจ ส.ว. ไม่ควรเลือกนายกฯ เพราะไม่มีการยึดโยงกลับไปที่ประชาชน ๓. ที่มาองค์กรอิสระ ควรให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมตรวจสอบ ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การจัดตั้ง สสร. ที่มีประชาชนเข้าไปร่วมร่าง/แสดงความคิดเห็น และการศึกษาเป็นกระบวนการการวิจัยอย่างจริงจังก่อนทำประชามติ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข เนื่องจาก รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๖๐) ได้บังคับใช้มาระยะเวลาหนึ่ง อาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร จึงจะสามารถระบุได้ว่าเหมาะสมอยู่แล้ว ควรแก้ไขหรือไม่ เพราะคิดว่าปัญหาจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติยังคงมี จึงจะสามารถรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	๑. การแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องการคำนวณคะแนนเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นรูปธรรมโดยมีสูตรคิดคำนวณที่แน่นอน ไม่สามารถพลิกแพลงได้ ๒. สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนเท่านั้น และไม่มีสิทธิในการเลือกนายกรัฐมนตรี โดยเด็ดขาด ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่ ๑. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเขียนรัฐธรรมนูญ ๒. แจกรัฐธรรมนูญให้ประชาชนศึกษากันอย่างทั่วหน้า ๓. ไม่ปิดกั้นความคิดของประชาชน โดยรับฟังความเห็นทั้งด้านดี และไม่ดีของรัฐธรรมนูญ เพื่อแก้ไขให้รัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑๐ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข - ควรยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพราะเป็นเผด็จการ รอนสิทธิประชาชน มีวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง ไม่ควรมีวุฒิสภา ถ้าหากจะมีควรมาจากการเลือกตั้ง ควรมีการทบทวน - ควรปรับปรุงทั้งฉบับ เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตย รอนสิทธิประชาชน เป็นการผูกขาดอำนาจบริหาร	นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะ พรรคประชาธิปัตย์ เขต ๓ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีการพิจารณาทีละฉบับ	ทนายความและล่ามภาษามืออิสระ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรแก้ไข ในสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ ไม่ลดทอนสิทธิ์สิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการเพิ่มและเข้าถึงให้ตรงจุด บางประเด็นจำเป็นต้องมีการแก้ไข ๑. ระบุเพิ่มการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กพิการ ตั้งโรงเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของเด็ก ๒. ให้โรงเรียนในเครือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แบ่งรับหรือกีดกันในการศึกษาของกลุ่มเด็กพิการ โดยเอา IQ มาเป็นตัวชี้วัด ๓. การปรับเพิ่มเบี้ย ควรปรับอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ควรมีการทบทวนงดการตัดสิทธิการเข้าถึง ให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นการเสริมพลัง ไม่ใช่พลเมืองชั้น ๒ ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ระบุให้ชัดเจนให้การเข้าถึง เสมือนคนในครอบครัวเราหลายคนมองข้ามสิ่งเหล่านี้ แต่อย่าลืมว่าคุณอาจจะกลายเป็นผู้ที่ต้องใช้ สิ่งอำนวยความสะดวกนี้ในอนาคต ควรต้องพิจารณาตามหลักความเป็นจริง ความเห็นอื่นๆ ควรมีบทลงโทษแก่คนไร้สามัญสำนึกต่อส่วนรวม เบียดบัง การใช้ชีวิตของคนพิการ	ตัวแทนจากผู้ปกครองและผู้ดูแลคนพิการ/ปชสพ. ชมรมผ.ปด. คนพิการทางสติปัญญา (บึงกุ่ม) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในเรื่องที่มาของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระต่างๆ ให้มีความยึดโยงกับประชาชน	กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ควรมีการทบทวน ๑. ควรมีการปรับปรุงทั้งฉบับ โดยรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งอาจจะมีรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี ๒๕๔๐ เป็นต้นแบบ ๒. ควรเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการและองค์กรอิสระต่างๆ ๓. ควรเพิ่มเติมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ๔. ไม่ควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถลงคะแนนเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรี ๕. ตัดเรื่องนายกคนกลาง หรือเพิ่มเติมเติมเงื่อนไขในการตั้งนายกคนกลาง	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ กองร้องทุกข์ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้ว แต่ควรให้เกิดผลในทางการปฏิบัติจริง ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญในทุกหัวข้อ **ข้อเสนอแนะ** ๑. การทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีการแบ่งตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลการทำงานในภาพรวม ๒. เครือข่าย ภาคีผู้บริโภค ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มเหล่านี้ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อผู้บริโภคและประชาชน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ๓. กำลังคนของหน่วยงานภาครัฐ มักจะเป็นข้ออ้างในการทำงานที่ไม่ครอบคลุมทั่วถึง ควรมีการกำหนด KPI ของหน่วยงานที่ชัดเจน มีบทลงโทษสำหรับหน่วยงานที่ไม่สามารถทำตาม KPI ที่กำหนดให้บรรลุผลได้	สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	รัฐธรรมนูญปัจจุบันควร - ออกแบบโดยถ่วงดุลอำนาจและสามารถตรวจสอบการทำงานในแต่ละองค์กรได้เหมาะสม - ควรมีการปรับปรุงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราน่าจะเหมาะสม ทั้งนี้การปรับปรุงอาจต้องคำนึงถึงวิธีการเลือกตั้งและได้มาของ ส.ส. ซึ่งเป็นกลุ่มคนเข้ามาแก้ไข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	เหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข ความเห็น : ตามมาตรา ๗๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติว่า “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้แรงงานตั้งแต่ก่อนเริ่มทำงาน โดยรัฐมีหน้าที่ต้องจัดหางานให้ประชาชนมีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพและวัยในการทำงาน เมื่อมีงานทำแล้วรัฐพึงให้ความคุ้มครองแก่ผู้ใช้แรงงานในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัยในการทำงาน ด้านสุขภาพอนามัยที่ดีในการทำงาน รายได้ที่ผู้ใช้แรงงานได้รับมีความเหมาะสม ได้รับสวัสดิการในการทำงานที่เหมาะสม การดูแลด้านสุขภาพของผู้ใช้แรงงานได้รับหลักประกันตามระบบประกันสังคม และกำหนดให้รัฐจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมให้แก่ผู้ใช้แรงงานเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานสามารถนำเงินออมไปใช้ได้เมื่อพ้นวัยทำงาน นอกจากนี้แล้วรัฐธรรมนูญฯ ยังให้ความสำคัญกับระบบแรงงานสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในการทำงานร่วมกัน ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างต่อไปด้วย ซึ่งหลักการทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้น	กระทรวงแรงงาน (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	นั้นเป็นหลักการที่มีความเหมาะสมและครองคลุมสิทธิประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานทุกด้าน และเป็นหลักการที่มีความสอดคล้องกันหลักสากลแล้ว และไม่มีประเด็นที่จะเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	
	มาตรา ... ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุดของประเทศ มาตรา ... อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยและพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขสูงสุดทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศชาติ มาตรา...ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุด ทรงใช้อำนาจในการแก้ปัญหาวิกฤติของชาติเพื่อบรรเทาปัญหาและไม่ให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและประเทศชาติ มาตรา...พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศกฎอัยการศึก	เครือข่ายพสกนิกรไทย รวมใจสามัคคี (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มามีวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมอย่างง่าย โดยใช้เสียงจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาเป็นเกณฑ์ในการลงมติ ทั้งวาระ ๑ วาระ ๒ และวาระ ๓ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๑ และวาระที่ ๓ นอกจากจะใช้เสียงของสมาชิกรัฐสภามากกว่ากึ่งหนึ่งแล้ว ยังได้กำหนดให้มีเสียงจากสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสมาชิก	เครือข่ายพสกนิกรไทย รวมใจสามัคคี (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	วุฒิสภา ในวาระ ๓ จะเห็นได้ว่านอกจากจะต้องมีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๑ ใน ๓ แล้ว ยังกำหนดให้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้เห็นได้ชัดว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐ เป็นไปด้วยความยากยิ่ง	
	การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๖ โดยเปิดให้มีการเลือกตั้ง “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” สสร. ที่ยึดโยงกับประชาชนทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น โดยไม่มีวุฒิสภาและคระรักษาความสงบแห่งชาติ เข้ามามีส่วนแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	แนวร่วมนวชีวิน (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ผู้ตอบแบบสำรวจเห็นควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ๖๐ จำนวน ๑,๒๔๒ คน หรือร้อยละ ๘๘.๑ ไม่ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ๖๐ จำนวน ๔๕ คน หรือร้อยละ ๓.๒	นายพริษญ์ ชีวารักษ์ (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการ โดยอ้างรายงานโครงการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๖๐)
	การแจ้งความคืบหน้าการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาทุกสามเดือน ตามที่กำหนดในมาตรา ๒๗๐ เห็นว่าควรพิจารณาทบทวน เนื่องจากกิจกรรมภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศระยะเวลาในการดำเนินการ จึงอาจทำให้ไม่สามารถแสดงความคืบหน้าหรือผลสัมฤทธิ์ ดำเนินการประจำปีตามแผนการปฏิรูปประเทศ	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

๗.๒.๖ เรื่องอื่น ๆ

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ วรรครวม และ มาตรา ๒๕๘ ค.ด้านกฎหมาย (๑) ข้างต้น กำหนดให้รัฐพึงใช้ระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น แต่ในความเป็นจริงหน่วยงานของรัฐที่ยกร่างกฎหมายขึ้นใหม่มักจะกำหนดให้มีคณะกรรมการในกฎหมายเป็นเหตุให้มีคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งขึ้นตามกฎหมายมีจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ในการออกกฎหมายของหน่วยงานรัฐควรกำหนดคณะกรรมการในกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น	กรมบัญชีกลาง (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	คืนอำนาจประชาชน ด้วยการดำเนินการ ในระยะสั้นควรยุบสภา เลือกตั้งใหม่ให้บริสุทธิ์และมีระบบการหมุนเงินงบประมาณและการใช้ทรัพยากรของชาติแบบเท่าเทียมกันในระบบเศรษฐกิจชาติ ลดความเหลื่อมล้ำ ไม่สนับสนุนทุนใหญ่จนเกินเหตุ เป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยเต็มรูปแบบในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในระบบรัฐสภา ในระยะยาวถ้าไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือร่วมกันยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่กับประชาชน ก็ควรยกเลิกองค์กรอิสระทุกองค์ที่ไม่ยึดโยงประชาชน เลิกยุทธศาสตร์ชาติ๒๐ปีที่มองอนาคตไทยไม่ชัดเจน	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็นประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ควรจะเร่งรัดการประชุมและนำความคิดเห็นของประชาชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สะท้อนถึงปัญหา กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการแก้ไขจากภาคประชาชนจากทุกช่องทางจากการมีส่วนรวมให้มากที่สุด เพื่อนำมาสรุปและนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรโดยเร็ว	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักไทร พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องปฏิบัติตามมาตรา ๗๗ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีประโยชน์ต่อกระบวนการตรากฎหมาย เพื่อให้การพิจารณาตรากฎหมายมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหา ผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ควรกำหนดให้รัฐธรรมนูญมีความกระชับมากยิ่งขึ้นโดยให้มีเฉพาะประเด็นที่สำคัญและให้กำหนดรายละเอียดในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็นไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เพื่อมิให้เกิดการแก้ไขที่บ่อยครั้งมากจนเกินไปเพื่อสนับสนุนให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือมีการปรับปรุงในเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ ขอให้เชิญผู้แทนจากสภาเภสัชกรรมเข้าร่วมประชุมหรือหารือด้วย	สภาเภสัชกรรม (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	ความคืบหน้าการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาทุกสามเดือนตามที่กำหนดในมาตรา ๒๗๐ เห็นว่าควรพิจารณาทบทวน เนื่องจากกิจกรรมภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงกฎระเบียบ กลไก หรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการดำเนินงานเพื่อขจัดปัญหาหรืออุปสรรค ซึ่งต้องใช้	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็นประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ระยะเวลาในการดำเนินการ จึงอาจทำให้ไม่สามารถแสดงความคืบหน้าที่หรือผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมได้ในรายสามเดือน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้มีการรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามแผนปฏิรูปประเทศ ซึ่งแสดงความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการต่อไป เพื่อรายงานต่อรัฐสภาและภาคส่วนต่าง ๆ ด้วยแล้ว	
	- นักวิจารณ์ส่วนใหญ่พูดมากกว่าทำ - ขอให้เป็นนักการเมืองแบบธรรมดา อย่างเป็นนักการเมืองแบบผู้มีอิทธิพล - วงราชการแบบระบบอุปถัมภ์ยังมีอยู่จริง เข้ารับราชการโดยไม่ผ่านการสอบแข่งขันใช้วิธีพิเศษมีมากมาย	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	- เข้าใจว่าคณะกรรมาธิการชุดนี้มีอำนาจแค่ “ศึกษาและรายงาน” เท่านั้น จึงอยากขอร้องให้กรรมาธิการด้วยเคลื่อนไหว ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผลการศึกษาได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง (ไม่ใช่รายงานแล้วก็จบไป)	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (แบบสอบถามความคิดเห็น)
	รัฐบาลไม่ควรปิดหูปิดตาประชาชน ควรนำเสนอทุกสิ่งที่เป็นความจริง ให้ประชาชนได้รับทราบถึงสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน พร้อมหลักฐานอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ ไม่ใช่ตรวจรถเมล์ไม่พบควันดำ ตรวจหน้ากากอนามัยไม่พบขายเกินราคา มีให้ใช้อย่างพอเพียง ไข้หวัดธรรมดาไม่อันตรายค่า PM ๒.๕ ไม่เกินมาตรฐาน รัฐมนตรีติดคุกเพราะทำเบ่งที่ออสเตรเลีย ไม่พบเจอการกักตุนหน้ากาก เป็นต้น รัฐบาลต้องทำงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือไว้ใจ	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑๐ (แบบสอบถามความคิดเห็น)

ประเด็นประเด็น	ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ	ที่มาของความเห็น
	ข้อเสนอแนะ ๑. ขอให้พรรคการเมืองมีอำนาจเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงตามมาตรา ๒๑๓ ๒. ขอยกเลิก มาตรา ๑๐๐-๑๕๒ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ ๓. ค่าสมัคร ส.ส. ๑,๐๐๐ บาท	พรรคคนงานไทย (ดร.ธีระ เจียบุญหยก) (แบบสอบถามความคิดเห็น)

๘. การจัดสัมมนาของคณะกรรมาธิการ

๘.๑ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๘.๑.๑ กลุ่มผู้พิการ

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มผู้พิการ
ในวันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีการตัดสิ่งที่เป็นการอำนวยความสะดวก รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนพิการ -ไม่สะท้อนสิทธิการเข้าถึง/โอกาสที่เท่าเทียมในด้านต่างๆ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการยุติธรรม กฎหมาย สุขภาพ การสร้างสภาวะแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวก และการเลือกตั้ง เป็นต้น -ถ้อยคำในรัฐธรรมนูญ "ผู้ด้อยโอกาส" ไม่สอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	ควรมีการปรับแก้และให้ความสำคัญกับแนวทางการแก้ไข ดังนี้ ๑. ความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ (ม.๒๗) ๒. สิทธิในการรวมตัว รวมถึงการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม (ม.๔๒) ๓. หน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริม ประชาธิปไตย (ม.๕๓) ๔. การส่งเสริมทางด้านการศึกษา (ม.๕๔) ๕. สิทธิการเข้าถึงสภาพแวดล้อม (ม.๕๖) ๖. สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (ม.๕๙) ๗. สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และพันธสัญญาต่างประเทศ (ม.๖๘) ๘. แก้ไขคำว่า “สงเคราะห์” เป็น “เสริมพลัง” (ม.๗๑) ๙. สิทธิในการเข้าถึงกฎหมาย (ม.๙๑) ๑๐. การพิจารณา ส.ส.บัญชีรายชื่อ (ม.๙๐) ๑๑.การมีส่วนร่วมทางกฎหมาย(ม.๑๒๘) การเข้าถึงสภาต่างๆทั้ง ๓ สภา ได้แก่ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา ๑๒. คนพิการควรได้เข้าสู่กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญทุกขั้นตอน ไม่เพียงแต่ขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น รวมถึงการเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ควรจะมีหลักประกันในการเข้า และ ต้องเป็นการเข้าถึงที่ โดยสะดวก รวมถึง การใช้คำ “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” ควรตัดคำว่า “ไม่เป็นธรรม” ออกจากทุกมาตราทางกฎหมาย		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	"ขยายขอบเขตของคำว่า ""สิทธิและเสรีภาพ"" โดย - ม.๒๗ ควรระบุคำว่า ""คนพิการ"" และ ""ความพิการ"" ให้เป็นลายลักษณ์อักษร - ยกระดับมาตรการ การคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน และบทลงโทษให้นำไปสู่สภาพบังคับ "		
	ในประเด็นเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ควรมีบทลงโทษหรือความเหมาะสม เนื่องจากอาจจะส่งผลถึงการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ อีกทั้งควรเพิ่มการที่ประชาชนชนจะต้องไม่มีภาระเพิ่มเติมในการเข้าถึง รวมถึงต้องให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระในชุมชนได้ (ม.๕๖)		
	ขยายขอบเขตคำว่า "คนยากไร้" ให้กว้างขึ้นกว่ามิติทางด้านเศรษฐกิจ		
	บทบาทหน้าที่ของ กกต. ควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงการเลือกตั้งได้ และควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสถิติการเข้าถึงการเลือกตั้งของคนพิการและข้อมูลการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ		
	ควรมีบริการช่วยเหลือคนพิการที่แยกออกมาจากสาธารณสุขและการศึกษา เพื่อตอบสนองกลุ่มคนพิการที่ตัดสินใจได้แต่เคลื่อนไหวไม่ได้		
	ควรให้มีการเรียนรู้แบบรวม (Inclusive Education) และส่งเสริม “พหุวัฒนธรรม”		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ขาดการบัญญัติเกี่ยวกับ "สวัสดิการของคนพิการ"	๑. สิทธิมนุษยชน การพัฒนารัฐสวัสดิการ เป็นของทุกคน ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ๒. สิทธิในการเข้ารับการรักษาพยาบาล ที่กล่าวถึง “ความยากไร้” ควรปรับให้เป็น การเข้าถึงสวัสดิการแบบ “สิทธิถ้วนหน้า” (ม.๔๗) ๓. การบริโภค อุปโภคด้านพื้นฐาน ควรใช้คำว่า “ทั่วถึง” และรวมถึงไม่ควรมีค่าใช้จ่ายในการใช้สวัสดิการขั้นพื้นฐาน (ม.๕๖) ๔. ระบบการศึกษา ควรไม่มีค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ทั้งระบบและการเข้าถึงระบบการศึกษา เพราะถึงแม้จะมีกองทุนสำหรับผู้ด้อยโอกาส แต่การเข้าถึงโอกาสแบบมีค่าใช้จ่าย ก็ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น (ม.๕๔) ๕. “การรวมตัวที่ไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐ” กีดขวางความเป็นเป็นประชาธิปไตยและสิทธิในการรวมตัวของประชาชน รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้มีอำนาจ (ม.๔๒) ๖. เสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงสวัสดิการที่มีเพดานต่ำ สนับสนุนและผลักดัน “สวัสดิการถ้วนหน้า ไทยเป็นรัฐสวัสดิการ” (ม.๓๔) ๗. ควรมีการทบทวน และปรับเปลี่ยนทั้งฉบับ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม"		
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ กล่าวถึงผู้พิการหรือความพิการเพียง ๔ จุด ซึ่งลดลงจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา	๑. เพิ่มเรื่องสิทธิเสรีภาพของคนพิการที่คลอบคลุม โดยเฉพาะใน ม.๒๕ - ๒๗ ๒. หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ควรเพิ่มเรืองการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการเพื่อให้เกิดสิทธิของคนพิการในด้านต่าง ๆ อันนำมาสู่การปฏิบัติและบังคับใช้		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๓. หมวด ๑๒ องค์กรอิสระ ควรให้มีการจัดองค์กรคนพิการที่มีลักษณะเป็นองค์กรอิสระ ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการคนพิการแต่ละประเภท แก้ไขปัญหาระหว่างองค์กรผู้พิการ ศึกษาเกี่ยวกับผู้พิการแต่ละประเภท และสนับสนุนทางด้านการเงินแก่องค์กรผู้พิการ ๔. บทบัญญัติและบทลงโทษในการละเมิดสิทธิคนพิการต้องชัดเจน "		
ขาดการบัญญัติเกี่ยวกับ "สวัสดิการของคนพิการ"	๑. สิทธิมนุษยชน การพัฒนารัฐสวัสดิการ เป็นของทุกคน ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ๒. สิทธิในการเข้ารับการรักษาพยาบาล ที่กล่าวถึง “ความยากไร้” ควรปรับให้เป็น การเข้าถึงสวัสดิการแบบ “สิทธิถ้วนหน้า” (ม.๔๗) ๓. การบริโภค อุปโภคด้านพื้นฐาน ควรใช้คำว่า “ทั่วถึง” และรวมถึงไม่ควรมีค่าใช้จ่ายในการใช้สวัสดิการขั้นพื้นฐาน (ม.๕๖) ๔. ระบบการศึกษา ควรไม่มีค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ทั้งระบบและการเข้าถึงระบบการศึกษา เพราะถึงแม้จะมีกองทุนสำหรับผู้ด้อยโอกาส แต่การเข้าถึงโอกาสแบบมีค่าใช้จ่าย ก็ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น (ม.๕๔) ๕. “การรวมตัวที่ไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐ” กีดขวางความเป็นเป็นประชาธิปไตยและสิทธิในการรวมตัวของประชาชน รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้มีอำนาจ (ม.๔๒) ๖. เสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงสวัสดิการที่มีเพดานต่ำ สนับสนุนและผลักดัน “สวัสดิการถ้วนหน้า ไทยเป็นรัฐสวัสดิการ” (ม.๓๔)		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๗.ควรมีการทบทวน และปรับเปลี่ยนทั้งฉบับ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม"		
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ กล่าวถึงผู้พิการหรือความพิการเพียง ๔ จุด ซึ่งลดลงจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา	๑. ความเท่าเทียม มีการกล่าวถึงข้อยกเว้น คำว่า “สมรรถภาพทางกาย” อาจเกิดความไม่เป็นธรรมในการปฏิบัติต่อผู้พิการ ๒. สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ควรเพิ่ม พันธกรณี โดยใช้ ม.๕๓ เป็นหลัก ๓. การจัดสภาพแวดล้อมและความสะดวกสาธารณะ ๔. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ควรอยู่ในรูปแบบที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก ๕. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกกระบวนทางที่ชัดเจน"		
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีคำว่า “เข้าถึง” ที่พบมาก คือ การเข้าถึงกฎหมาย การเข้าถึงข้อมูลข่าสาร การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่มีการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งที่สำคัญคือการเข้าถึงสภาพแวดล้อม เช่น สิ่งก่อสร้าง เป็นต้น	๑. ควรระบุ ""การเข้าถึง"" ในครอบคลุมเรื่องการเข้าถึงสภาพสิ่งแวดล้อม/สิ่งอำนวยความสะดวก ๒. กลุ่มคนพิการซ้ำซ้อนหรือกลุ่มคนหูหนวก จะใช้ภาษามือในการสื่อสาร ซึ่งเป็นภาษาที่แตกต่างและไม่ใช่ภาษาอำนวยความสะดวก จึงอยากให้มีการบรรจุคำว่า “ภาษามือ” ลงในรัฐธรรมนูญ ๓. การบรรจุ “ภาษามือ” จะทำให้มีกฎหมายลูก ที่ส่งผลให้มีการเรียนภาษามืออย่างเป็นทางการ บรรจุในโรงเรียนเฉพาะทางของคนหูหนวก หรือวิชาเลือกในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ๔. ระบุในรัฐธรรมนูญว่าสังคมไทยเป็นสังคมพหุภาษา"		
การใช้คำว่า “หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง” ในข้อกำหนดสิ่งที่ควรได้รับ ไม่เหมาะสม	ไม่ควรบัญญัติเรื่องสิทธิ โดยใช้คำว่า "หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง" เพื่อควบคุมเรื่องคุณภาพของการบริการ และ หลักประการด้านสิทธิ		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
เปรียบเสมือนการลดทอนสิทธิที่ควรได้รับอย่างเต็มที่			
ด้านการศึกษา ขาดการสนับสนุนในการเรียนรูปแบบ home school รวมถึงขาดการสนับสนุนการเรียนร่วมกันกับสังคม หลักสูตรไม่มีความหลากหลายหรือไม่อำนวยความสะดวกต่อคนพิการ และการประเมินในการศึกษาของทางโรงเรียนต่างๆ เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่ควรเกิดขึ้นในโรงเรียน	"ด้านการศึกษา ควรเพิ่มหลักสูตรที่ให้เข้าใจถึงความหลากหลายและความแตกต่าง รวมถึงปลูกจิตสำนึกให้แก่คนในสังคม เช่น การเข้าห้องน้ำคนพิการหรือจอดรถคนพิการ ให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมมากขึ้น"		
สิทธิคนพิการต่อการเข้ารับการรักษาพยาบาล ใช้ได้เพียงแค่บัตร ๓๐ บาท หรือ สิทธิประกันสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติ			
"ความเสมอภาคและการใช้ชีวิต มักถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ เช่น ที่ดินประกอบอาชีพก็จะถูกไล่ที่ หรือการเลือกตั้ง ที่ไม่อำนวยความสะดวกต่อคนพิการ ต้องคาบปากกาในการลงคะแนน เป็นต้น "			
บัตรสวัสดิการของรัฐเป็นการกระจายงบประมาณที่ไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย	๑. การทำประกันสงเคราะห์ เสนอให้มีการเปลี่ยนคำจาก “ด้อยโอกาส” เป็น “การเข้าไม่ถึงโอกาส” (ม.๗๑)		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. ตัวเลขของงบประมาณต่อ GDP ในเรื่องการคุ้มครองทางสังคม ๔% ซึ่งสามารถเพิ่มขึ้นได้อีก จึงควรมีการสนับสนุนให้มีการยกระดับเป็น Social Protection และมาตรฐานแรงงาน (ม.๗๗)"		
ม.๒๑๓ มีกฎหมายลูกใน ม.๔๗ ที่มีข้อยกเว้นให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องรับคำร้องในกรณีละเมิดสิทธิ เสรีภาพ เช่น ลักษณะที่เป็นกรณีเฉพาะ หรือ ลักษณะที่มองว่าไม่ได้เป็นการละเมิดสิทธิ์ เป็นต้น จึงแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง	สืบเนื่องจากสภาพปัญหาจาก ม.๒๑๓ ควรจะให้ประชาชนมีสิทธิ์ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง กรณีที่มีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ จึงควรมีช่องทางที่สามารถยื่นโดยตรงได้จริงหรือเปลี่ยนไปใช้ ม.๒๕ วรรค ๓		
รัฐต้องการให้ความช่วยเหลือประชาชน แต่มีข้อจำกัดคือ จำนวนทรัพยากรบุคคลที่ไม่เพียงพอ	สืบเนื่องจากสภาพปัญหา ม.๗๑ ควรแก้ไขให้เป็นการเสริมพลังโดยการส่งเสริม NGOs ให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการดูแลและให้ประชาชนดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ควรให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงแหล่งงบประมาณได้		
๑. ม.๓๓ และ ม.๓๕ ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกับการหารายได้ ยังพบการกดเอารัดเอาเปรียบเรื่องค่าแรง อีกทั้งคนพิการยังต้องแบกรับภาระในเรื่องอื่น ๆ และใน ม.๓๕ วรรค ๔ เกิดความเหลื่อมล้ำจากการหักค่าหัวคิวคนพิการในการทำงาน ๒. เบี้ยคนพิการที่มีเงื่อนไขใหม่ คือ อายุเกิน ๑๘ ปี และสมัครบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ	๑. การศึกษา เนื่องจากมีการจำกัดการเข้าถึงการศึกษาโดยระดับ IQ (ต้องไม่ต่ำว่า ๖๐%) - การศึกษาพิเศษ IQ ระหว่าง ๓๐% - ๔๐% - การศึกษาร่วม ควรมีบทลงโทษสำหรับการ Bullying - ครูและผู้ปกครองควรเข้าไปประเมินเด็กที่มีการเรียนแบบ Home School ๒. กฎหมายควรสนับสนุนให้คนดูแลมีรายได้ ๓. ควรมีบทลงโทษแก่ผู้ที่ละเมิดสิทธิ์คนพิการ เช่น ที่จอดรถคนพิการ การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
เพื่อเพิ่มจำนวนเงินเป็น ๑๐๐๐ บาท ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำเพราะบางคนพิการตั้งแต่กำเนิด"	๔. ควรมีศูนย์พิทักษ์สิทธิ์คนพิการ		
เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เช่น กายอุปกรณ์ - wheelchair คุณภาพสูงหรือ Active wheelchair สามารถเข้าถึงได้เฉพาะคนที่ประสบอุบัติเหตุทางถนน ส่วน wheelchair โรงพยาบาลมีน้ำหนักมากกว่า ๒๐ กิโลกรัม			
การแก้ไขรัฐธรรมนูญ	๑. ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมในบางประเด็น ๒. เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๓. ควรให้คนพิการ ร่วมในกระบวนการแก้ไข (เพื่อป้องกันการเข้าสู่วงจรเดิม)		

๘.๑.๒ กลุ่มประชาสังคม

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มประชาสังคม
ในวันอังคารที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรฟังความคิดเห็นจากประชาชนรูปแบบล่าง-บน (Bottom up) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทุกคนสามารถเสนอความคิดเห็นได้ ๒. รูปแบบวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน • ระดมความคิดเห็นแบบกว้างขวาง ทั่วถึง • จิตอาสา • หลักฉันทามติ • คณะทำงานศึกษา รัฐธรรมนูญ ทุกฉบับ โดยศึกษาข้อดีและข้อด้อยของแต่ละฉบับ ๓. ประชามติปราศจากความบิดเบือน เพราะจะแสดงถึง ประชาชนทุกคนคิดเป็น ๔. ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นของคนไทยทุกคน ไม่ใช่เป็นของกลุ่มนายทุนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าหากปลดล็อคได้ ความเหลื่อมล้ำจะลดลง ๕. ที่ดิน ต่างชาติมิสามารถถือครองเอกสารสิทธิ์ในประเทศไทยได้ แต่ไม่ควรเกิน ๓๐ ปี และจำกัดการถือครองไม่ให้เกินร้อยละ ๕ ของพื้นที่ชุมชนนั้นๆ ในกรณีที่ถือครองไปแล้วนั้นให้ใช้วิธนำกลับมาคืน	คุณ สมลักษณ์ หุตานุวัตร	
	๑. แก้ไข ม.๒๕๙ การรับฟังความคิดเห็นต่างๆ ไม่ควรเกิดจากสภาเดียว แต่ควรมาจากทั้งสองสภา	คุณ สกุล สื่อทรงธรรม	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. กฎหมายลูกต่าง ๆ เกิดจาก สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน หากมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น ๓. การดำรงตำแหน่งของข้าราชการที่สามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐวิสาหกิจ หลังจากเกษียณควรที่จะมีการแก้ไขหรือไม่ ๔. การคอร์รัปชั่น ควรมีการควบคุมกำกับที่ดี แต่ในความเป็นจริงทุกครั้งที่มีการคอร์รัปชั่น จะมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่อยากให้มีอายุความในกรณีทำผิดกฎหมายด้านคอรัปชั่น		
รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เอื้อประโยชน์ให้เพียงแค่กลุ่มเดียว เอื้อต่อพวกพ้องตนเองและไม่ได้สร้างความเป็นธรรมเท่าเทียมกับทุกภาคส่วนรวมถึง และรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ จะทำให้ทุกคนติดกับดัก และไปต่อไม่ได้ในอนาคต	๑. หลักการใดก็แล้วแต่ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วม การระดมความคิดเห็น โดยรัฐธรรมนูญที่ผ่านมามีการอ้างว่ามาจากการระดมความเห็นแล้ว จึงขอตั้งคำถามว่ามาจากกี่เปอร์เซ็นต์ จะให้คนส่วนน้อยมาคิดแทนคนส่วนมากไม่ได้ ๒.ศึกษาผลกระทบต่างๆของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ให้ครบถ้วนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	คุณ ธนพลธ์ ดอกแก้ว	
๑. การจัดทำและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาจากกลุ่มคนเดิม ความคิดเดิม ซึ่งเอาความคิดส่วนตัวเป็นหลัก ไม่มีความยั่งยืน ๒. นโยบายของรัฐ แบ่งแยกชนชั้น	๑. นโยบายของรัฐลิดรอนศักดิ์ศรีของประชาชน ๒. รัฐธรรมนูญที่ดี จะต้องลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และจะต้องสร้างความเป็นอยู่ที่ดีถ้วนหน้าให้แก่ประชาชน ๓. การมีส่วนร่วม ในทางปฏิบัติไม่สามารถเกิดขึ้นจริง ๔. การบริหารจัดการยังใช้อำนาจรัฐครอบงำ นำพา	คุณ ชุลีพร ด้วงฉิม	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ของประชาชน รวมถึงสวัสดิการพื้นฐาน ที่สร้างความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม เช่น คำว่า “คนจน” เป็นการไม่นึกถึงศักดิ์ศรีของประชาชน และสาระสำคัญใน รัฐธรรมนูญนำมาใช้ในทางปฏิบัติไม่ได้ ๓. การบริหารจัดการภาครัฐ ไม่เป็นผล	๕. ผู้ที่ใช้อำนาจ (ครม.) เป็นผู้กำหนดกฎหมายโดยที่ไม่ได้เห็นคุณค่าของประชาชน ๖. กฎหมายมีการเปิดโอกาสให้ใช้อำนาจในทางที่ผิด ๗. การเขียนรัฐธรรมนูญมักจะแบ่งแยกชนชั้นไว้อย่างชัดเจน เช่น การรักษาพยาบาล มีข้อยกเว้นเรื่องของคนจน ว่าไม่ต้องเสีย ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ๘. การบริหารจัดการของรัฐบาล หากต้องการสิ่งที่ตนเองต้องการสามารถใช้ได้อย่างทันที แต่เรื่องที่มีความจำเป็น เรื่องของความเดือดร้อนของประชาชน ทำได้ยาก ๙. รัฐธรรมนูญที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม		
๑. สถาบันครอบครัวอ่อนแอ ๒. ระบบอุปถัมภ์มีมาก ไม่สามารถแยกแยะผิดถูกได้		คุณ กีรติกา แพงลาด	
	ผู้พิการทางจิต ควรมีบัตรประจำตัว เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการใช้ชีวิต	คุณ อัชฌาชาพิชญ์ มีสวัสดิ์	
รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ประชาชนมีส่วนร่วมกับการจัดตั้งมากที่สุด แต่ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เขียนตามใบสั่ง ไม่มีเสรีภาพ เป็นเพียงกระดาษที่มาจากอำนาจที่ไม่ถูกต้อง	<u>ไม่ควรแก้ไข แต่ไม่ควรใช้</u> รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ควรกลับไปใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาจากอำนาจที่ไม่ถูกต้องควรนำ รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาใช้ ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน	คุณ สมพงษ์ โพธิ์โน	
๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เตรียมไว้เพื่อ	๑. ผู้ใดที่กระทำการฉีกรัฐธรรมนูญ จะต้องมีมติของประชาชนในการจัดทำใหม่	คุณ วิเชียร เจษฎากานต์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ผูกขาดอำนาจให้กลุ่มหนึ่ง ควรแก้ไขทั้งฉบับ ไม่ใช่แค่บางมาตรา เพราะจะทำให้คงโครงสร้างการผูกขาดไว้เสมอ ๒. รัฐธรรมนูญ เป็นสิ่งที่ควรคงไว้ให้ได้ ไม่ควรให้ประชาชนชินกับการฉีกรัฐธรรมนูญ	ไม่ใช่เขียนเอง ควรกระทำให้เป็นจารีตทางการเมืองทุกครั้ง หรือ ฉีกรัฐธรรมนูญแล้วนิรโทษกรรมไม่ได้ จะได้ไม่คงไว้ซึ่งอำนาจเผด็จการ ๒. มีการลงโทษเอาผิดย้อนหลังได้ และไม่มีอายุความ ป้องกันการเกิดคอรัปชั่น เป็นการกำจัดนักการเมืองทุจริต เพราะเสี่ยงต่อการติดคุก ๓. รัฐธรรมนูญ จะต้องเกิดจากประชาชนจริงๆ ต้องทำให้ประชาชนมีอำนาจ ลดความเหลื่อมล้ำของประชาชน ๔. นายกรัฐมนตรีจำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๕. สมาชิกวุฒิสภา(สว.) ควรถูกยกเลิก เพราะไม่มีอิสระ ในส่วนงานของสมาชิกวุฒิสภา(สว.) ก็โอนมาให้ สมาชิกผู้แทนราษฎร(สส.) ทำ เพื่อง่ายต่อการควบคุม ๖. ลงประชามติ ใน change.org เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงแนวทางการแก้ไขได้		
	๑. ไม่ควรร่างรัฐธรรมนูญยาว ร่างเพียงแค่พื้นฐานของรัฐ ความสัมพันธ์แห่งรัฐ และประโยชน์ของประชาชน ก็เพียงพอ ไม่ต้องยาวมากเหมือนในปัจจุบัน ๒. แก้ไข ม.๒๕๖ หรือเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญตามรายมาตราได้เลย รวมถึงบทเฉพาะกาล ๓. ยุบบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) และ ไม่ควรกำหนดให้สมาชิกผู้แทนราษฎร จะต้องสังกัดพรรค ๔. เพื่อการมีสิทธิ เสรีภาพ จึงไม่ควรเขียนในกฎหมายว่า สิทธิ์ตุลาการในยุบพรรคการเมือง ๕. กำหนดกรอบในการปฏิรูปองค์กรอิสระ หากไม่มีความจำเป็น ก็ควร “ยุบ” และควรยึดโยงกับประชาชนมากยิ่งขึ้น และมีวาระเท่ากับ สมาชิกผู้แทนราษฎร (สส.)	คุณ เมธา เมฆขาว	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๖. ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ถูกผูกขาดจากกลุ่มทุน โดนก้าวขึ้นมายึดครองอำนาจจนกลายเป็น รัฐซ่อนรัฐ ที่มีอำนาจแข็งแกร่ง ๗. การกระจายอำนาจในรัฐธรรมนูญ ควรชัดเจน ทำให้ไม่เกิดการกระจุกตัวของอำนาจ ๘. สนับสนุนให้มีผู้ว่าราชการจังหวัด ที่มาจากการเลือกตั้ง ทั่วประเทศ		
รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๖ (๑) เป็นการรับใช้เผด็จการ ทำให้อำนาจ คสช.นานมากขึ้น และ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) ไม่มีความเป็นธรรม	๑. แก้ไข หรือ รื้อ มาตรา ๒๕๖ ให้หายไปจาก รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เพราะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทำอะไรไม่ได้เลย ๒. เอาข้อดีของรัฐธรรมนูญทุกฉบับ มารวบรวมเป็นฉบับเดียว	คุณ โสรัจจ์ ดาศรี	
	๑. สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ทำหน้าที่ในการกำหนดวาระของประเทศ โดยควรมีผู้ทรงคุณวุฒิ จากภาคประชาสังคมต่างๆตามสมควรและเสนอให้มีการปรองดอง สมานฉันท์ ๒. กำหนดกรอบเวลาในการจัดทำ เสร็จภายใน พ.ค.-มิ.ย. ๒๕๖๓ โดยสันติวิธี ๓. ห้ามสมาชิกวุฒิสภา (สว.) เลือกนายกรัฐมนตรี หรือกระทำการบางอย่าง	คุณ อนุสรณ์ ธรรมใจ	
	๑. ควรมี สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่ยึดโยงกับประชาชน โดยมาจากทุกภาค ทุกจังหวัด ทุกกลุ่ม สัดส่วนชายและหญิงเท่ากัน ๒. เนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ไม่ควรลงรายละเอียด ทำให้เกิดการตีความที่	คุณ สัตดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	บิดเบี้ยวไป ซึ่งรัฐธรรมนูญ ควรเขียนให้มีความชัดเจน ๓. รัฐประหารจำคุกตลอดชีวิต ๔. รัฐธรรมนูญควรบัญญัติ เรื่องของสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งแวดล้อม ๕. สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ควรมาจาการเลือกตั้ง และมีเท่าที่จำเป็น ๖. ไม่ควรต้องมีราชการส่วนภูมิภาค ๗. ตุลาการต้องยึดโยงกับภาคประชาชน โดยต้องเขียนไว้อย่างชัดเจน ต้องตรวจสอบตุลาการได้ ๘. พรรคการเมืองต้องทำให้ระบบ primary vote เป็นจริง ๙. พรรคการเมืองต้องยุบไม่ได้ ๑๐. ต้องมีการตรวจสอบทุกระดับ และประชาชนสามารถตรวจสอบพรรคการเมือง ตุลาการ ส.ส. ฯลฯ ๑๑. โครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจของส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค ๑๒. ทำอย่างไรให้ระบบการออกงบประมาณมีความโปร่งใสผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ๑๓. กระบวนการยุติธรรม การคอร์รัปชั่นต้องไม่มีอายุความ		
	๑. แทรกระบบคุณภาพที่ซื่อสัตย์ แทรกไว้ทั้งภายในและภายนอกรัฐธรรมนูญ ๒. ระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจต้องยั่งยืน	คุณ เอกชัย ชูติพงศ์	
	๑. มองถึงเจตนารมณ์ เรื่องสิทธิมนุษยชน ควรยอมรับความหลากหลาย	คุณ วริศา จินาไหม	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	- หมวด ๑ ควรแก้ไขให้เห็นถึงการเคารพ และรองรับแนวคิดต่าง ๆ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศพหุวัฒนธรรม - หมวด ๓,๔ อาจจะก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติทั้งสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชน ๒. การเป็นอิสระของตุลาการ หลักประกันความอิสระและรายละเอียดได้หายไป เช่น มาตรา ๒๔๙ (๒) มาตรา ๒๓๖ ๓. อำนาจสมาชิกวุฒิสภา ขัดกับ หลักประชาธิปไตย ควรแก้ไข ที่มาของอำนาจและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา กล่าวคือ คนที่เข้ามาใช้อำนาจต้องมาจากความยึดโยงของประชาชน ควรให้อำนาจแค่ไหน เช่นควรให้เป็นข้อเสนอแนะในการทำงานของฝ่ายบริหารได้ แต่ไม่ควรสามารถเลือกนายกรัฐมนตรีได้		

๘.๑.๓ กลุ่มสตรี

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มสตรี
ในวันอังคารที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่มีความชอบธรรมในด้านต่าง ๆ เปรียบเสมือนการถอยหลังเข้าคลอง ไม่พัฒนาขึ้น ควรนำรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาใช้เป็นหลัก และเพิ่มหลักสิทธิต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น	๑. ให้มี สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่ประกอบด้วยประชาชนทุกเพศสภาพและทุกภาคส่วน ให้คล้ายคลึงกับ สสร. ปี๒๕๔๐ ๒. มีกลไกรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างกว้างขวางตลอดกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญทุกขั้นตอน ๓. ให้ทำประชามติ โดยให้ประชาชนมีเวลาศึกษาร่างรัฐธรรมนูญก่อน	ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (WeMove)	
	๑. องค์กรอิสระ ควรออกมาปกป้องนักเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชน และต้องมีหลักประกันความปลอดภัย จากหน่วยงานของรัฐ ๒. สวัสดิการของรัฐ ต่างจาก รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ โดยควรเปลี่ยนให้เป็น “สวัสดิการถ้วนหน้า” ไม่ใช่เพียงแต่ ผู้ด้อยโอกาสหรือยากไร้ และเพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด - ๖ ปี ๓. หลักการพึ่งตนเองของชุม หรือความพอเพียง ควรจะครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔. การกระจายอำนาจ ควรจัดให้มี จังหวัดจัดการตนเอง โดย ผู้ว่าราชการจังหวัด และ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) จะต้องเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ๕. ปฏิรูปภาษีให้ดีขึ้น ๖. รัฐธรรมนูญ ควรเปลี่ยน เนื่องจากสิทธิเสรีภาพของบประชาชนหายไปหลายส่วน อีกทั้ง สิทธิในการรวมตัวของแรงงาน	คุณ สุนทรี หัตถี เช่งกิ่ง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. กระบวนการยุติธรรม (ม.๔๐ วรรค ๖) ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ถูกตัดออก รวมถึงการมีนายร้อยตำรวจหญิง ก็ถูกตัดออกเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ตระหนักถึงความเท่าเทียมของเพศ ๒. ความรุนแรงต่างๆและความรุนแรงในครอบครัว ไม่สามารถแก้ไขเยียวยา หรือป้องกันได้ ๓. กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน อนุสัญญาต่างๆ เป็นเหตุให้ลูกจ้างถูกเลิกจ้างง่ายมากขึ้น รวมถึงสิทธิความเป็นแม่ก็เช่นกัน ๔. อนุสัญญา ๑๙๐ ไม่มีการรับรองจากประเทศไทย จึงมีการถูกลวนลามทางเพศในสถานที่ต่างๆ รวมถึงสถานที่ทำงาน เมื่อนำเรื่องไปดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่เป็นผล คดีล่าช้า เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวการลงโทษ ๕. ไม่มีสัดส่วนแรงงานที่ชัดเจน ระหว่างเพศชายและหญิงของ สหภาพแรงงาน รวมถึงการมีบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการตัดสินใจ ของสิทธิแรงงานและสหภาพแรงงานน้อย	คุณ สุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง (WeMove)	
	๑. ควรมีการลงประชามติด้วยระบบดิจิตอล (Digital) เพราะในสถิติแล้วผู้หญิงมีการลงมติน้อยกว่าผู้ชาย ๒. สร้างกลไก หรือ ระบบนิเวศน์ ในการเลี้ยงดูลูกของผู้หญิงให้สะดวกมากขึ้น หรือ การมีพี่เลี้ยงเด็กวัยเยาว์ เช่น ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ณ สถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ๓. สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูก และ การจัดตั้งโรงเรียนการเป็นพ่อแม่ที่ดี เพื่อลดปัญหาสังคม	คุณ วิเชียร เศษฎากานต์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๔. ประชาชนต้องมีสิทธิเข้าถึงอาหารที่สะอาดปลอดภัย โดยจะต้องเป็นหน้าที่รัฐในการดำเนินการ เพราะผู้หญิงเสียชีวิตเนื่องจากมะเร็งมากขึ้น		
	๑. ม.๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ จะต้องเพิ่มเติมกฎหมายที่ส่งเสริมอาชีพแรงงานทั้งในและนอกระบบ รวมถึงจัดระเรียบ ม.๔๐ เท่าที่จำเป็นสมควร ๒. จัดให้มีการเลือกตั้งในสถานที่ทำงาน เพราะมีความลำบากต่อการเข้าร่วม ๓. การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ	คุณ พูลทรัพย์ สวนเมือง	
	๑. “ไม่กีดกันไม่พอ ต้องสนับสนุนด้วย” คำนึงถึงความเท่าเทียมของเพศ ๒. คำว่า “คำนึงถึง” ไม่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ๓. ควรกำหนดสัดส่วนผู้บริหารในองค์กรต่างๆ ให้มีทั้งเพศชายและหญิง	คุณ รัชดาภร แก้วสนิท	
	๑. กำหนดโควตาให้กับผู้หญิงมากขึ้น ทั้งด้านการศึกษา การผังเมือง รวมถึงองค์กรต่างๆให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ๒. กำหนดให้มีภิกษุณี	คุณ เอกชัย ชูติพงศ์	
	๑. รัฐธรรมนูญ ควรกำหนดให้ชัดเจน ๒. ความเสมอภาค คำนึงถึง ศักดิ์ศรีของมนุษย์ เปิดโอกาสให้เท่าเทียมในทุกด้าน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างเพศ ๓. ผู้หญิงควรมีบทบาทมากขึ้นในการตัดสินใจระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมที่หลากหลาย	คุณ ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๔. สภาล่าง (สภาผู้แทนราษฎร) ควรมีสัดส่วนของผู้หญิงครึ่งหนึ่งจากทั้งหมด		
๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ล้าหลัง มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ข้าราชการและทหาร ไม่เหลือการกระจายอำนาจที่แท้จริง เพราะมีการเพาะเลี้ยงอำนาจไว้รวมถึงเป็นระบบ ชายเป็นใหญ่ ๒. อำนาจอิสระ ไม่มีความเป็นอิสระ เพราที่มาขององค์กรอิสระ และการถ่วงดุลอำนาจที่ไม่เพียงพอ ๓. การเลือกตั้งไม่เป็นมิตรต่อผู้หญิง โดยภาระหน้าที่ถูกผลักให้ไปอยู่ที่ พรรคการเมือง ๔. Gender Quotes ไม่เป็นกฎหมาย ข้อบังคับ	๑. ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ควรมี Gender Quotes ที่สมดุล ๒. การจัดตั้ง สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) และเพิ่มกลุ่มประเด็น เช่น ชาติพันธุ์	คุณ เรืองรวี พิชัยกุล	
	แต่งตั้ง สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่มาจากประชาชนโดยตรง	คุณ พะเยาว์ อัคฮาด	

๘.๑.๔ กลุ่มแรงงาน

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มแรงงาน
ในวันพุธที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ผู้รับผิดชอบในส่วนของเรื่องแรงงาน ไม่มีความชัดเจน ๒. แรงงานทั้งในระบบและนอกระบบไม่อนุญาตให้รวมตัวกันได้ เนื่องจากไม่เป็นนิติบุคคล ซึ่งกฎหมายลูกไม่ได้ระบุไว้ก็ไม่สามารถรวมตัวกันได้	๑. รัฐไม่จำเป็นต้องทำในสิ่งที่เอกชนสามารถทำได้ (ม.๗๕) ๒. รัฐควรมีมาตรการไม่ให้เอกชน รัฐวิสาหกิจ ต้องตกอยู่ภายใต้กลไกตลาด (Demand-Supply) อย่างสมบูรณ์ เช่นกำหนดการนำส่งรายได้ของรัฐวิสาหกิจเอกชน ให้ชัดเจน และไม่ควรกำหนดหลักการบางประการมาเพื่อกดดันให้ออกจากการเป็นภาระของรัฐ	คุณ อัปสร กฤษณะสมิต	
	๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่มีการทำตามกติกาสากลของประเทศ เช่น การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม หรือ การสัมปทานต่างๆ (ม.๑๗๘) ๒. ม.๒๗๙ ไม่ควรมีข้อความว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กระทำการสิ่งใดก็ไม่มีความผิด ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ตัดข้อความ “รัฐทำตามกติกาสากลระหว่างประเทศ” ออก ถือเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ๔. ที่มาของ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) เชื่อมโยงกับกลุ่มอำนาจ ที่ไม่ตรงกับความเป็นประชาธิปไตย ๕. การเลือกตั้ง ไม่มีความเป็นธรรม ส่งผลถึงการได้มาซึ่งผู้แทนประชาชนที่ไม่ดี ๖. ระบบการตรวจสอบ อำนาจต่างๆกระจุกตัว โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน ๗. ระบบการศึกษา แก้ไขไม่ตรงประเด็น เน้นการแข่งขันมากกว่าการส่งเสริม	พท.ญ.กมลพรรณ ชีวพันธ์ศรี	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ด้านต่างๆ ทำให้เด็กคิดไม่เป็น และ ตามกระแส ๘. การฟ้องศาล การฟ้องนักการเมืองเป็นไปได้ยาก และไม่สามารถยื่นฟ้องได้โดยตรง ๙. นำหนังสือของสถาบันพระปกเกล้า มาดัดแปลง เป็น “ธรรมมาภิบาล” เพื่อเป็นองค์กรแห่งความรู้ ๑๐. ควรมี “รัฐธรรมนูญฉบับรัฐสวัสดิการ”		
	๑. ม.๔๒ มีเงื่อนไขและข้อจำกัด เนื่องจากมีกฎหมายลูกได้มีข้อห้ามไว้ ๒. อนุสัญญา ILO ฉบับที่ ๘๗ และ ๙๘ ประเทศไทยไม่ให้สัตยาบัน ๓. รัฐธรรมนูญควรเขียนให้ครอบคลุมการรวมตัว ตาม พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์๒๕๑๘ ๔. สิทธิในการรวมตัวของแรงงาน ควรจะบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้เป็นรูปธรรมและชัดเจน	คุณ ธีระวิทย์ วงศ์เพชร	
๑. ไม่มีการกล่าวถึง การคุ้มครองแรงงาน เช่น ความเป็นธรรม ค่าจ้าง หรือเสรีภาพในการทำงาน ๒. ไม่มีคำว่า “แรงงานสตรี” ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๓.ขาดการ การประกันรายได้และหลักประกันคุ้มครองแรงงาน	๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีข้อความ “ยอมให้มีการตรากฎหมายเพื่อการประกอบอาชีพ” ควรตัดออก เพราะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่เกินเลย ๒. เปลี่ยนจากคำว่า “พึง” ให้เป็น “ต้อง” ในกฎหมายแรงงานทุกคำ ๓. สิทธิในการรวมตัวหรือชุมนุม ควรมีเสรีภาพและอิสระ เพราะเป็นเครื่องมือในการต่อรองระหว่างแรงงานกับนายจ้าง ๔. ภูมิลำเนา ไม่ควรเป็นที่ตั้งในการกำหนดสิทธิต่างๆ เช่น การเลือกตั้ง ควรจะให้เป็นที่ทำงาน ที่ประกอบอาชีพมาหลายปี โดยต้องไม่คิดว่าแรงงานเป็นประชากรแฝงในพื้นที่หนึ่ง ๕. รับรอง สิทธิสหภาพ ในกลุ่มอื่นๆ	คุณ สุนทรี หัตถี เช่งกิ่ง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๖. ไม่ควรมียุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพราะไม่สามารถยืดหยุ่น และยากในการควบคุมให้ดำเนินการเป็นไปตามแผน ๗. มีการเลือกปฏิบัติ การรวมตัวชุมนุม ม.๔๗ ม.๔๔ ไม่ควรมีคำว่า “เว้นแต่” ๘. ไม่เห็นด้วยกับการมี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ๙. การได้มาของ นายกรัฐมนตรีและสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ๑๐. กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยทำให้เป็น จังหวัดจัดการตนเอง โดยผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๑๑. อำนาจในการยุบพรรคการเมือง ควรเป็นสิทธิ์ของประชาชน ไม่ใช่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพียงองค์กรเดียว		
๑. ม.๔๐ ไม่มีการกำหนด พรบ. คุ้มครองแรงงานนอกระบบ ๒. หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ม.๒๙ ขัดแย้งกับโรงงาน หรือสิ่งที่คุ้มครองแรงงาน ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่กล่าวถึงมาตราการรองรับ หากแรงงานเกิดวิกฤต	๑. ผู้สูงอายุ ควรได้รับสิทธิในการคุ้มครอง ๒. แก้ไข หมวดเลือกตั้ง และการเลือกตั้ง ให้ตอบสนองต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะการกำหนดที่ผ่านมา ทำให้แรงงานลำบากในการใช้สิทธิ ๓. นำ รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ กับ ๒๕๕๐ มาใช้แทน รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๔. กำหนดให้มี สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) เหมือนปี ๒๕๔๐ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงข้อมูลของรัฐธรรมนูญ ๕. หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ การกำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ไม่ควรมาจากการแต่งตั้ง เพราะประชาชนทั่วไปก็จะไม่สามารถเข้ารับตำแหน่ง สว. ได้เลย หรือหากมีการแต่งตั้ง ก็ควรมาจากทุกอาชีพ ทุกกลุ่มของประชาชน	คุณ อุบล ร่มโพธิ์ทอง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. มองที่เจตนารมณ์ ๒. เปิดโอกาสในการรวมตัวเพื่อให้ง่ายต่อการขับเคลื่อนสังคมอย่างเปิดเผย ๓.เสรีภาพในการประกอบอาชีพบางอย่างถูกลิดรอนไป เนื่องจาก การต้องมีใบประกอบวิชาชีพจากองค์กร	คุณ ไพฑูรณ์ ตุลเห	
๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ให้เกียรติกับแรงงาน หรือ เสียงของแรงงาน เนื่องจากไม่ให้มีการมีส่วนร่วมและรวมตัว ๒. ไม่มีอำนาจในการต่อรอง แม้ว่าจะเป็นประชากรส่วนมากของประเทศ ประมาณ ๔๐ ล้านคน	๑. ควรมี สิทธิในการรวมตัว อิสระในการรวมตัวของสหภาพ และความมั่นคงในการทำงาน ๒. ความเหลื่อมล้ำ ควรมีการถ่วงดุลอำนาจโดยการให้โอกาสแรงงาน ในการรวมตัวของแรงงาน ๓. ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) และ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) จะต้องมาจากประชาชนโดยแท้จริง	คุณ ธนกฤต อนเวสวาทิน	
	๑. ควรมี “สหภาพแรงงาน” เพื่อคุ้มครองแรงงาน และให้มีความมั่นคง ๒. สนับสนุนให้สถานประกอบการที่มีธรรมมาภิบาล ๒-๓ ปี จัดตั้ง สหภาพแรงงาน โดยอาจจะกำหนดลงไปในบทเฉพาะกาล ๓. “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ไม่มีบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๔. กลุ่มอำนาจ นายทุน สามารถควบคุมสื่อได้ ทำให้สื่อนั้นไม่มีความมั่นคง ส่งผลให้เกิดการยกเลิกการจ้างงานได้ง่าย ๕. ควรมีข้อกำหนดว่า สถานประกอบการใดที่จัดตั้ง สหภาพแรงงาน ก็จะได้รับการสนับสนุน อาจจะสามารถลดหย่อนภาษีได้	คุณ สุวิทย์ มิ่งมล	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. นายจ้าง ไม่อนุญาตให้ไปเลือกตั้งล่วงหน้า ๒. พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นกฎหมายลูก ขัดกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แต่ยังคงนำมาบังคับใช้อยู่ ๓. ระบบยุติธรรมไม่เอื้อต่อสิทธิเสรีภาพ ในการประกอบอาชีพ เพราะระเบียบบริษัทนั้นใหญ่กว่ารัฐธรรมนูญ ๔. เมื่อแรงงานกระทำการจัดตั้งสหภาพแรงงาน ก็ถูกนายจ้างเลิกจ้างกะทันหัน	รัฐธรรมนูญ ควรมาจากการรับฟังเสียงของประชาชน รูปแบบ ล่าง-บน (Bottom up)	คุณ เพชร โสมาบุตร	
๑. ม.๔๐ ไม่มีการกำหนด พรบ. คุ้มครองแรงงานนอกระบบ ๒. หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ม.๒๙ ขัดแย้งกับโรงงาน หรือสิ่งที่คุ้มครองแรงงาน ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่กล่าวถึงมาตรการรองรับ หากแรงงานเกิดวิกฤต	๑. กำหนดให้มี สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) เหมือนปี ๒๕๔๐ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงข้อมูลของรัฐธรรมนูญ ๒. หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ การกำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ไม่ควรมาจากการแต่งตั้ง เพราะประชาชนทั่วไปก็จะไม่สามารถเข้ารับตำแหน่ง สว. ได้เลย หรือหากมีการแต่งตั้ง ก็ควรมาจากทุกอาชีพ ทุกกลุ่มของประชาชน	คุณ อุบล ร่มโพธิ์ทอง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. การลงทุนของนายจ้างไม่เคยรับฟังเสียงของประชาชน	๑. ต้องให้สิทธิ์การรวมตัวแก่แรงงาน	คุณ ธนกิจ กิจโสภา	

๘.๑.๕ กลุ่มนิสิต นักศึกษา และเยาวชน

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่ม นิสิต นักศึกษา และเยาวชน

ในวันศุกร์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๐๒ – ๔๐๓ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างขึ้นมาด้วยความไม่ชอบธรรม ประชาชนไม่มีปากเสียง เมื่อมีการทำประชามติ ก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักศึกษา (รวมถึงประชาชน) ได้พูดอย่างเต็มที่ว่าไม่ชอบอะไร ๒. รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นเพียงเครื่องมือของกลุ่มการเมืองที่ต้องการปิดเสียงทุกคน	๑. ต้องการให้คณะกรรมาธิการฯ เปิดเวทีและเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาทุกมหาวิทยาลัยได้พูดคุยให้มากที่สุด เพราะนักศึกษาที่มาทั้งหมดในวันนี้ ไม่อาจพูดได้ว่าเป็นตัวแทนของนักศึกษาทุกคน ๒. ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย และจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน	ตัวแทน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา	
	๑. การบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพมักจะมีข้อยกเว้น เช่น ● มาตรา ๓๒ รับรองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว แต่ก็มีการยกเว้น “...เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” หรือ มาตรา ๓๔ บัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความเห็น แล้วบัญญัติว่า “...เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ...” ซึ่งคำว่า “รัฐ” ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงรัฐบาล และการเขียนเช่นนี้ ทำให้เกิดการตีความเป็นคุณแก่รัฐบาลได้ จึงควรเขียนให้ชัดเจนว่ากฎหมายแบบใดจึงจะจำกัดสิทธิเสรีภาพได้ ● มาตรา ๙๑ “การคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ...” ไม่ฟังเสียงประชาชนเลยแม้แต่น้อย ● มาตรา ๑๕๙ ไม่กล่าวถึงการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีการกล่าวถึง โดยนายกรัฐมนตรีควรมาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน	ตัวแทน Flash mob มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• มาตรา ๒๕๖ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ควรแก้ไขทั้งมาตรา ๒. ระบบการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เอาต้นแบบมาจากมลรัฐ Baden-Württemberg แต่ในมลรัฐดังกล่าวได้กำหนดร้อยละขั้นต่ำไว้ คือ ถ้าหากพรรคใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ ๕ ก็จะไม่ได้บัญชีรายชื่อ ซึ่งทำให้ไม่เกิดปัญหาพรรคเล็กพรรคน้อยเข้ามาเยอะเกินไป แต่พอนำรูปแบบมาแต่ไม่เอาร้อยละขั้นต่ำมา จึงทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว จริง ๆ แล้ว ระบบนี้มีข้อดี แต่ถ้าหากจะทำมาใช้ ก็ต้องนำข้อจำกัดเรื่องร้อยละขั้นต่ำมาใช้ด้วย ๓. องค์กรตุลาการเป็นองค์กรที่ไม่สามารถถูกตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งจริง ๆ แล้ว ก็จะต้องถูกออกแบบมาเช่นนั้น แต่ในองค์กรศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลแทบไม่มีความยึดโยงกับประชาชนเลย ซึ่งจริง ๆ ควรให้มีกระบวนการเสนอรายชื่อเพื่อให้รัฐสภารับรองบ้าง เช่น อาจจะใช้เสียง ๓/๔ ของรัฐสภา เพื่อให้มีความยึดโยงกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ๔. องค์กรอิสระ มาตรา ๒๔๗ และ มาตรา ๒๓๐ เกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เมื่อตอนรัฐธรรมนูญ ฯ ๒๕๔๐ คณะกรรมการสิทธิฯ มีอำนาจฟ้องศาลปกครองได้ แต่ปัจจุบันไม่มี ทั้งที่เรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมแต่กลับไม่มีอำนาจฟ้องศาล ที่สำคัญ คำว่า “เป็นเรื่องสิทธิมนุษยชน” ก็ไม่มีการนิยามอย่างชัดเจน ทำให้ประเด็นแทบทุกเรื่องไปอยู่ที่คณะกรรมการสิทธิฯ ๕. ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยการตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่		
	๑. ต้องการตั้งคำถามว่า อนุกรรมาธิการจัดการ การเมืองเยาวชน เป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อนายทุนหรือไม่ เพราะมีความน่าสงสัยเกี่ยวกับงบประมาณที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ ๒. อยากให้คณะกรรมาธิการฯ รับฟังนักศึกษาที่มหาวิทยาลัย เพราะนักศึกษา	ตัวแทนประชาคม มศว. เพื่อเสรี	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ที่เชิญมาในวันนี้ ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นตัวแทนของนักศึกษาทั้งหมดได้		
๑. ปัญหาเรื่องมาตรา ๒๗๙ ที่กำหนดให้คำสั่งของ คสช. ยังคงมีผล เป็นปัญหาเรื่องความชอบธรรม ที่สำคัญ การกำหนดว่าให้ชุมนุม ยกเว้น การชุมนุมที่เกี่ยวกับความมั่นคง ก็ไม่ชัดเจน ไม่แน่ใจว่าหมายถึง ความมั่นคงของประเทศ หรืออดีต คสช.	๑. ไม่ควรเรียกนักศึกษามารับฟังในห้องประชุม แต่ควรไปรับฟังนักศึกษาใน flash mob มากกว่า	ภาคีนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	
๑. มาตรา ๒๕๘ การจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา มีงบประมาณมากถึง ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง รวมถึงการเข้าถึงการศึกษาได้	๑. ไม่ว่าจะรัฐธรรมนูญฉบับไหน จะจำกัดเรื่องการเรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายไว้เพียง ๑๒ ปี ซึ่งไม่เพียงพอ อย่างน้อย ควรจะให้เรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายจนจบปริญญาตรี และการตั้งกองทุน ฯ ก็ไม่ได้แก้ปัญหา เพราะจริง ๆ แล้ว สิทธินี้ควรเป็นสิทธิที่ทุกคนควรได้ในฐานะคนไทย ไม่ใช่ต้องไปพิสูจน์ความอนาถาก่อนถึงจะได้ ๒. ควรแก้เงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเด็นเกี่ยวกับเสียงของ ส.ว. เนื่องจากไม่ไว้ใจ ส.ว. ๒๕๐ คนที่จะมาเป็นเงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ๓. แม้ว่าจะเชิญนักศึกษามา แต่นักศึกษาที่มาวันนี้ ก็ไม่อาจเป็นตัวแทนทางความคิดของทุกคนได้ แม้วเราจะได้รับเลือกตั้งมาก็ตาม	ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. ควรแก้เงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเด็นเกี่ยวกับเสียงของ ส.ว. เนื่องจากไม่ไว้ใจ ส.ว. ๒๕๐ คนที่จะมาเป็นเงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ๒. ไม่ควรมีการบัญญัติรับรองอำนาจของ คสช. ไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๙ แต่ควรบัญญัติว่า “บรรดาคำสั่ง และการกระทำทั้งหลายที่เป็นการล้มล้างการปกครอง ฉีกรัฐธรรมนูญ นำกำลังยึดอำนาจประชาชน ไม่มีผลตามรัฐธรรมนูญนี้...” ๓. ควรแก้ไขกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ(มาตรา ๒๕๖) เรื่องให้ ส.ว. มาเป็นเงื่อนไขในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๔. ควรยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ	ตัวแทนจาก flash mob ขอนแก่น	
	๑. การใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนจะถูกจำกัดด้วย “ความมั่นคง” ซึ่งมักจะเป็นข้ออ้างเจ้าหน้าที่รัฐ จนเป็นที่น่าสงสัยว่าหมายถึงความมั่นคงของรัฐ หรือของรัฐบาลกันแน่ ๒. อยากให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน หรือมีจุดยึดโยงกับประชาชนมากกว่านี้ ๓. ประชาชนควรมีส่วนร่วมมากกว่านี้ ไม่ใช่มีส่วนร่วมเพียงการเลือก ส.ส. แต่ไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ๔. ควรเปิดพื้นที่ให้นักศึกษา และประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางการเมืองมากกว่านี้	ตัวแทน flash mob จากมหาวิทยาลัยนเรศวร	
	๑. การศึกษาเรื่องแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ควรจะพูดเรื่องแก้ไขปัญหาเรื่องการทำรัฐประหารด้วย	ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยศิลปากร	
	๑. มาตรา ๖๗ วรรคสอง บัญญัติเอื้อเฉพาะการเรียนรู้ในศาสนาพุธ ซึ่งควรแก้ไข ๒. มาตรา ๒๗ วรรคสอง กำหนดรับรองความเท่าเทียมกันของ “ชาย” และ	ตัวแทนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	“หญิง” ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน มีเพศสภาวะหลายแบบ การบัญญัติเช่นนี้ ถือว่าเลือกปฏิบัติ ๓. ที่มาของวุฒิสภาไม่มีความยึดโยงกับประชาชน และพอให้อำนาจในการรับรองตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือมีส่วนในการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ก็ยิ่งไม่มีความชอบธรรม ๔. ไม่ควรบัญญัติรับรองความชอบธรรมของคำสั่ง คสช. ในมาตรา ๒๗๙ เพราะตรงข้ามกับหลักนิติธรรม ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ๕. มาตรา ๒๘ บัญญัติรับรองเรื่องเสรีภาพในทางร่างกาย แต่ขาดการกล่าวถึงเรื่องการอุ้มหาย หรือการบังคับให้สูญหาย ซึ่งประเทศไทยมีหลายกรณี		
	๑. วิธีการรับฟังความเห็นของนักศึกษาเช่นนี้ไม่เหมาะสม ควรทำรูปแบบอื่น คือไปที่มหาวิทยาลัยเพื่อเปิดให้มีการรับฟังนักศึกษาส่วนที่เหลือ	นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	
	๑. แก้ไข “มาตรา ๗๕ รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์...” รัฐควรใช้หลักการ การผูกขาดอย่างเป็นธรรม โดยไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน	ตัวแทนจากสโมสรนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	
	๑. นอกจากการคุ้มครองสิทธิของจำเลยแล้ว ควรมีการคุ้มครองพยานด้วย ๒. นายกรัฐมนตรีควรจะมาจาก ส.ส. เพื่อให้เกิดความยึดโยงกับประชาชน ๓. ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสามารถเข้าชื่อเสนอถอดถอน ส.ส. ได้ ๔. ต้องการให้ข้าราชการประจำเป็นอิสระจากข้าราชการทางการเมืองให้มากกว่านี้ ๕. สิทธิการมีส่วนร่วมสาธารณะ ไม่มีกฎหมายที่กำหนดกรอบที่ชัดเจนของการตีความ “ความมั่นคง” ทำให้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมือง ๖. ควรส่งเสริมเรื่องสิทธิชุมชน โดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗. ที่มาของศาล และองค์กรอิสระไม่มีความยึดโยงกับประชาชน	ผู้นำฝ่ายค้าน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๘. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ความมีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชน และที่มาควรมาจากความยินยอมของทั้งสองสภา หรือเลือกจากประชาชนโดยตรง ๙. ไม่ควรใช้รูปแบบศาลรัฐธรรมนูญ แต่ควรใช้รูปแบบคณะกรรมการเหมือนก่อนรัฐธรรมนูญ ฯ ๒๕๔๐ ๑๐. ต้องการให้คดีของทหารอยู่ในศาลยุติธรรม โดยอาจให้มีทหารมาเป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับทหาร ๑๑. ควรมีการกำหนดว่า รัฐสภาจะต้องมีอายุอย่างน้อยกี่ปี เพื่อให้นายกฯ ไม่สามารถยุบสภาได้บ่อย ๆ		
รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นยุทธศาสตร์ของการสืบทอดอำนาจของกลุ่ม อำนาจนิยม	รัฐธรรมนูญควรมีที่มาที่ยึดโยงกับประชาชน ไม่ใช่มาจากคณะรัฐประหาร และรับฟัง “พอเป็นพิธี” ทำให้สุดท้ายแล้ว รัฐธรรมนูญนี้เป็นเครื่องมือการสืบทอดอำนาจของ คสช. และมี แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจเช่นกัน	ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
	๑. ต้องการให้รัฐจัดให้บุคลากรทางการแพทย์มีสวัสดิการที่ดีกว่านี้ เพื่อให้มีกำลังใจทำงาน และอยากให้หามาตรการป้องกันโรคที่ดีให้บุคลากรทางการแพทย์ด้วย ๒. รัฐควรจัดงบประมาณในการตรวจสุขภาพให้ประชาชนโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ๓. มาตรา ๕๕ ไม่ได้กล่าวถึง มาตรการ การป้องกันโรค ควรแก้ไขให้ดีกว่านี้ ๔. รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๖๕ บัญญัติเรื่องแพทย์แผนไทย แต่จริง ๆ ควรใช้คำว่า “แพทย์ทางเลือก” จะได้ครอบคลุมทุกด้าน ๕. ต้องการให้คณะกรรมาธิการไปรับฟังนักศึกษาในมหาวิทยาลัยบ้าง	ตัวแทน มหาวิทยาลัยมหิดล	
	๑. ควรลดอำนาจราชการส่วนภูมิภาค และกระจายให้แก่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ๒. ไม่ควรใช้เหตุผลว่า “ประชาชนไม่พร้อม” แต่รัฐไม่ยอมให้ประชาชนพร้อม	นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เพราะหลายเรื่องก็ต้องลองถูกลองผิด		
๑. ที่มาของรัฐธรรมนูญนี้ไม่มีความชอบธรรม ผู้ร่างไม่มีจุดยึดโยงกับประชาชน (และไม่ควรใช้ข้ออ้างว่ารัฐธรรมนูญเยอรมันก็ให้ผู้อื่นร่าง เพราะเนื้อความในรัฐธรรมนูญเยอรมันไม่ได้เป็นเหมือนรัฐธรรมนูญฉบับนี้)	๑. ไม่ไว้วางใจ ส.ว. แม้ว่าจะมีความสามารถ แต่ที่มาก็มีจุดยึดโยงกับ คสช. มาก ซึ่งอาจจะทำให้คำนึงถึง คสช. มากกว่าประชาชน และแม้แต่ ส.ส. ก็ไม่ได้ไว้ใจทั้งหมด ๒. ศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงชั้นเดียว ไม่มีองค์กรใดอีกที่สามารถตรวจสอบหรือแก้ไขความผิดพลาดที่ศาลรัฐธรรมนูญทำไว้ได้ และยังมีปัญหาเรื่องการถ่วงดุลอำนาจ ๓. ไม่ควรกำหนดคุณสมบัติให้ ส.ส. ต้องไม่เป็นข้าราชการ เพราะ ข้าราชการบางคนก็เสียสละเพื่อมาลงสมัคร ส.ส. แต่พอไม่ได้รับเลือกตั้ง ก็เท่ากับไม่สามารถกลับไปทำงานประจำเดิมได้ด้วย ๔. ควรให้ ส.ว. หมดวาระไม่พร้อมกันโดยอาจจะสลับกันครั้งละ ๑/๓ เป็นต้น	ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
	๑. ที่มาขององค์กรอิสระ รวมถึงสมาชิกวุฒิสภา ควรมีจุดยึดโยงกับประชาชน ๒. ควรให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อถอดถอน ส.ส. ได้	หัวหน้าฝ่ายค้าน นักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
	๑. ส.ว. ไม่ควรมาจากการแต่งตั้ง แต่ถ้าหากต้องการให้มาจากการแต่งตั้ง ก็ไม่ควรมีอำนาจมาก ควรมีอำนาจเฉพาะการกลั่นกรองกฎหมาย และให้ความเห็นชอบได้เฉพาะกฎหมายสำคัญ ๒. ไม่ควรมี ส.ว. ที่มาจากผู้นำเหล่าทัพ ๓. การส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งในพรรคการเมือง ควรให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมด้วย ๔. ต้องการให้พรรคการเมืองสามารถระดมทุนจากประชาชนได้ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้บริจาคให้พรรคการเมือง ป้องกันนายทุนบริจาคและทำให้เกิดการครอบงำ ๖. ไม่ควรให้ ส.ว. มาเป็นเงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	ตัวแทนจากจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	
	๑. ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาให้มากกว่านี้ ๒. ควรส่งเสริมสิทธิของเด็กและเยาวชนในด้านการศึกษา ๓. ต้องการให้สภาเด็กและเยาวชนมีสถานะเป็นองค์กรอิสระ ปราศจากการ	ตัวแทนจากสภาเด็กและเยาวชน	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	แทรกแซงของกระทรวง ๔. ต้องการให้การร่างหลักสูตรมีการคำนึงถึงผู้เรียนมากกว่านี้		
	๑. เรียกร้องให้คณะกรรมาธิการให้ความสำคัญและเน้นความปลอดภัยให้แก่นักศึกษาและประชาชนทุกคนที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	ตัวแทน flash mob จากมหาวิทยาลัยศิลปากร	
	๑. ต้องการให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมาร่างรัฐธรรมนูญใหม่	ตัวแทนนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
๑. พรบ.เชียงใหม่มหานคร ถูกยกเลิกไปทั้งที่เป็นการร่างโดยประชาชนในท้องถิ่นเพราะ คสช. และมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีมาแทนที่	๑. ควรทบทวนเรื่องยุทธศาสตร์ชาติให้ดี เพราะจะทำให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งที่อาจไม่ใช่ คสช. รู้สึกขาดอิสระในการกำหนดนโยบายบริหารประเทศ ๒. ทบทวนเรื่องการกระจายอำนาจ สนับสนุนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและควรมาจากการร่างโดยประชาชนที่แท้จริง	ตัวแทนจาก flash mob ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	
	๑. ควรส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจ ๒. ควรยกเลิกกฎหมายพิเศษ เช่น พ.ร.ก. สถานการณ์ฉุกเฉิน กฎอัยการศึก ฯลฯ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	ตัวแทนมหาวิทยาลัยทางภาคใต้	
	๑. ควรจะมีการสังคายนากฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๗	ตัวแทนนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
	๑. ควรมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ๒. ไม่ควรมีบทบัญญัติมาตรา ๒๗๙ ๓. ต้องการให้คณะกรรมาธิการไปรับฟังนักศึกษาอีกหลาย ๆ แห่ง	นายกกระบวนการนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน	

๘.๑.๖ กลุ่มการกระจายอำนาจ

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

ในวันจันทร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. กรรมการพิทักษ์คุณธรรมในเรื่องต่าง ๆ หายไป แม้ว่าผู้ร่างจะบอกว่าให้ไปยึดโยงกับกฎหมายลูก แต่การไม่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก็ส่งผลให้เกิดการใช้ช่องว่างในการกดขี่ข้าราชการท้องถิ่นไว้ การเทียบตำแหน่งข้าราชการพลเรือนได้เปรียบกว่า กล่าวคือ รัฐธรรมนูญเขียนไม่ชัดเจนเรื่องของการบริหารงานบุคคล ๒. ข้าราชการส่วนท้องถิ่นถูกกล่าวหา และโดนชี้มูลความผิดจากองค์กรอิสระบ่อยครั้งเนื่องจากมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนของกฎข้อบังคับที่ส่วนกลางกำหนดมา	๑. การบริหารงานบุคคล ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ทำให้ข้าราชการท้องถิ่นมีการเจริญเติบโต มีความเท่าเทียม เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ กำหนดไว้ชัดเจนเรื่องของการบริหารงานบุคคลที่กำหนดไว้เหมือนข้าราชการพลเรือน ควรนำมาปรับใช้	สมาคมข้าราชการส่วนท้องถิ่น	
	๑. การกำกับดูแลตามรัฐธรรมนูญ ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง คือ ไม่ใช่การสั่งการ ทำอย่างไรให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่ในการกำกับไม่ใช่สั่งการ เสนอให้นำผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ มาอบรม ๒. ต้องให้ความเคารพ เชื่อมั่น ไว้ใจ ในท้องถิ่น โดยไม่ควรกล่าวถึงความไม่พร้อมของท้องถิ่น เพราะราชการส่วนภูมิภาคนั้นแหละ ที่ไม่พร้อม	คุณประเสริฐพงศ์ ศรนุวัตร	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๓. การจัดการภาษี ควรระบุให้ชัดเจน ไม่ควรนำแนวคิดของราชการส่วนภูมิภาคมาเป็นเกณฑ์ ๔. ปฏิเสธการพายเรือให้โจรนั่ง ที่มาจาก คสช. ใน ม.๑๑๓ ทุกประการ		
๑. การตัดสินใจอยู่ที่อำนาจส่วนกลาง อำนาจส่วนกลางมีมากไม่สมเหตุสมผล และไม่ทันต่อเหตุการณ์ ๒. ไม่มียุทธศาสตร์ของจังหวัด ถึงจะมีแต่ก็ไม่ต่อเนื่อง ไม่นำศักยภาพของจังหวัดขึ้นมาพัฒนา ต่างคนต่างทำยุทธศาสตร์ ไม่มีความพร้อมสามัคคีกันของแต่ละกรม กระบวนการเช่นนี้ทำให้ด้านล่างอ่อนแอ ทำให้เกิดการรอความช่วยเหลือ ๓. คนพื้นที่ไม่รู้ว่าคนในพื้นที่เป็นเจ้าของปัญหา จึงทำให้เกิดการผลักภาระ	๑. ระยะสั้น อยากเห็นผู้ว่าสั่งกัดสำนักนายก มุมมองในด้านการปกครองอย่างเดียวไม่พอต้องมีทางด้านเศรษฐกิจ และให้ อบจ. เป็นศูนย์บริการ ศูนย์บูรณาการ โดยอาจจะให้จังหวัดกำกับดูแล ๒. ระยะกลาง ต้องเลือกตั้งผู้ว่าฯ เช่นเดียวกับ กทม. ๓. ระยะยาว ให้ท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น ไว้วางใจคนท้องถิ่นให้รับผิดชอบบ้านเขามากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ	คุณนิรันดร์ ด่านไพบูลย์	
๑. หมวดที่ ๑๔ ของการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถนำเอาไปปฏิบัติได้ โดยเฉพาะเทศบาล ๒. มาตรา ๒๕๐ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กล่าวว่า ให้ความอิสระกับส่วนท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็	๑. รูปแบบระบบของการกระจายอำนาจ มีปัญหา ต้องการให้เขียนเรื่องของการกระจายอำนาจไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้มีความชัดเจนว่าต้องการเดินไปในทิศทางไหน ๒. การกำกับดูแลจากการปกครองส่วนภูมิภาค/ส่วนกลางค่อนข้างมาก ๓. สนับสนุนให้เกิดจังหวัดจัดการตัวเอง มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรง ๔. ไม่มีความชอบธรรมให้แก่ส่วนท้องถิ่น ทั้งเงินเดือนและภารกิจ ที่ไม่สอดคล้องกัน เกิดระบบ “รับผิด แต่ไม่รับชอบ”	คุณเจษฎา ศรุติสุต	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ยังคงต้องดำเนินการผ่านส่วนกลางก่อน	๕. มาตรา ๑๐๘ ควรแก้ไขเรื่องการจำกัดสิทธิในการลงเล่นการเมืองหลังจากที่หมดวาระจากการเป็นข้าราชการการเมืองท้องถิ่น ๖. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศได้ดี และไม่มีความเป็นอิสระต่อกรมการปกครอง ๗. งบประมาณที่อปท. ได้ ควรแบ่งภาษีให้ชัดเจนจากส่วนกลาง		
	๑. การบริการสาธารณะ ท้องถิ่นควรเป็นหน่วยงานหลัก แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กล่าวถึงความพร้อมและรายได้ของท้องถิ่น แต่ไม่ตั้งคำถามถึงว่าจะทำอย่างไรกับความพร้อมของท้องถิ่น เพราะเป็นส่วนหลักในการรับรู้ปัญหาระดับพื้นที่ และควรกำหนดในรัฐธรรมนูญ ว่าจำเป็นต้องให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดบริการสาธารณะ ๒. การกำกับดูแล ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ ต้องกำกับดูแลเท่ากับเป็นจำเป็นด้วย ถ้าหากท้องถิ่นมีความพร้อมในการดำเนินการ ก็ควรมอบหมายให้ท้องถิ่นดำเนินการด้วยตนเองเลย ๓. การอนุญาตในการดำเนินการต่างๆ มีปัญหา เนื่องจากการตรวจสอบของ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ที่เข้มงวดมาก ๔. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เพราะบางกรณียังต้องรับนโยบายจากส่วนกลางมาดำเนินการ	คุณเฉลิม ปราสาททอง	
๑. วิธีการให้เงินอุดหนุนเป็นปัญหาในการกำหนดรายได้ของท้องถิ่น ๒. ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในการทำงาน จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน	๑. ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ว่าจะมีทิศทางอย่างไร และมีเป้าหมายอย่างไร ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หากไม่มีเป้าหมายที่ดี การขับเคลื่อนไม่สามารถเป็นไปได้ ๒. การจัดระบบต่างๆควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็นการพัฒนาเจตนารมณ์ และเริ่มต้นกฎหมายรายได้ของท้องถิ่น แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ถดถอยลง ๔. รายจ่ายและภารกิจของท้องถิ่น ควรวางตำแหน่งเช่นไรในการพัฒนาประเทศ ๕. ทำอย่างไรให้เกิดการแข่งขันพัฒนารายได้ของท้องถิ่น และ ทำอย่างไรให้ท้องถิ่นมีความพร้อมในเรื่องของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ	คุณสกนธ์ วรัญญวัฒนา	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๖. การกำหนดประเภทหน้าที่ของท้องถิ่นปัจจุบัน คือ การบังคับให้ทำตามเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่ควรบัญญัติว่าท้องถิ่นห้ามทำอะไรอย่างชัดเจน เพื่อการเปิดช่องว่างการทำหน้าที่ของท้องถิ่น ๗. การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ ควรเขียนให้ชัดเจน ๘. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่มีคำว่า “การกระจายอำนาจ”		
	๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ ๒. การกำหนดที่มาของผู้บริหารและสมาชิกสภา (ม.๒๕๒) ควรให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ดีกว่าการมาจากสภา ผู้บริหารควรบริหารการทำงานของสภาด้วยตัวของผู้บริหารเอง ๓. การแก้ไขปัญหาของ อปท. การขับเคลื่อนต่างๆ ของการพัฒนา อปท. เหมือนหยุดชะงัก ท้องถิ่นถูกมองว่า ไม่มีศักยภาพ แต่ในทางปฏิบัติแล้วท้องถิ่นสามารถทำได้ เพราะอยู่ใกล้ปัญหามากที่สุด	คุณปราโมทย์ เพชรรัตน์	
	๑. มาตรา ๒๔๙ บริบทของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน เช่น ท้องถิ่นที่อยู่อาศัย กับบริเวณที่มีป่าอุทยาน สัดส่วนความหนาแน่นไม่สามารถเทียบกันได้ รวมถึงข้อความ “จำนวนและความหนาแน่นของประชาชน” ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่สามารถยกระดับท้องถิ่นได้เพราะความหนาแน่นของประชากรไม่ถึง อาจจะเปลี่ยนคำว่า “และ” เป็น “หรือ” ซึ่งคำนี้เป็นการกำหนดว่าศักยภาพของท้องถิ่นไปไม่เพียงพอ แต่ทรัพยากรนั้นมีเพียงพอ ๒. มาตรา ๒๕๒ ควรให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน หากให้สภาเป็นผู้เลือกทำให้เกิดการวิ่งเต้น (Lobby) และไม่ได้เป็นเสียงของประชาชนโดยแท้จริง ๓. ท้องถิ่นต้องคอยรับการช่วยเหลือจากส่วนกลางรวมถึงงบประมาณ เหตุใดจึงไม่กระจายรายได้หรือการหากำไรให้กับท้องถิ่น โดยการแข่งขันกับเอกชน ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นสามารถหารายได้ตามบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ ๔. ควรกำหนดให้ท้องถิ่นหาสามารถหารายได้ ได้ด้วยตนเองตามรัฐธรรมนูญ	คุณอุบล ยะไวทย์ณะวิชัย	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๕. ควรยกระดับให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เฉพาะตามบริบทของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องจากท้องถิ่นทราบถึงความเดือดร้อนโดยตรงของประชาชน		
๑. ท้องถิ่นควรเป็นระบบเดียวกับ กรุงเทพมหานคร ที่สามารถทำงานข้ามเขตได้ โดยในปัจจุบันท้องถิ่นไม่สามารถทำงานข้ามเขตได้ ส่งผลให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานราชการ ๒. งานที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่นควรทำร่วมกันได้ ๓. งานที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง ท้องถิ่นควรมีทั้งอำนาจและหน้าที่ ไม่มีเพียงหน้าที่แต่ไม่มีอำนาจ ๔. การเบิกจ่ายงบประมาณใช้เวลานานในการขออนุญาต ๕. ท้องถิ่นมีบุคลากรน้อย แต่ภูมิภาคมีมากกว่า แต่มักจะมอบภารกิจให้กับท้องถิ่นทำ หรือ ต่างคนต่างทำ จึงไม่เกิดการบูรณาการ	๑. แก้ไขให้เป็นท้องถิ่น ๓ ชั้น คือ จังหวัด อำเภอ และตำบล ๒. รัฐบาลจะให้ท้องถิ่นจัดบริการสาธารณะหรือไม่ ควรมีความชัดเจน ๓. การกำกับดูแล กระทรวงมหาดไทยไม่สามารถกำกับดูแล บางภารกิจมิใช่ของกระทรวงมหาดไทยก็มอบหมายมาให้ท้องถิ่นทำ โดยไม่เตรียมความพร้อมให้กับท้องถิ่น ๔. องค์กรตรวจสอบ ต้องมีความชัดเจนว่าตรวจสอบอะไร ต้องมาเปลี่ยนแนวคิดในการตรวจสอบท้องถิ่น ไม่เช่นนั้นจะไม่มีใครกล้าคิดงานใหม่ๆตอบสนองต่อพี่น้องประชาชน ๕. ภาคประชาชนต้องมีความชดเจนว่าให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมกับท้องถิ่นอย่างไร ในหมวดท้องถิ่นมีแค่ ๓ มาตรา คือ • ม.๒๔๙— คงไว้ในเรื่องของหลักการปกครองตัวเอง • ม.๒๕๐— ให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยในการจัดบริการสาธารณะหลัก ส่วนหน่วยอื่นเป็นการให้ความรู้ เป็นองค์กรวิชาการ • อาจให้มีสภาพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ โดยมี นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ(นักวิชาการ) ตัวแทน อปท. ภาคประชาสังคม	คุณนภดล แก้วสุพัฒน์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๖. ระบบการเบิกจ่าย ท้องถิ่นควรมีภาษีที่เป็นเจ้าของเอง ๗. ควรเขียนเรื่องการกระจายอำนาจลงไปในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน			
๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ระบุ “การกระจายอำนาจ” ๒. การส่งต่อภารกิจ ต้องดูความพร้อมก่อน ทำให้เมื่อมีกฎหมายลูกออกมาต้องมีเนื้อหาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ จะไปขัดไม่ได้ ส่งผลให้การกระจายอำนาจไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจ ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ออกมาจากการจัดทำตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี	๑. ลดความเหลื่อมล้ำ และต้องไม่ทำให้รายได้กระจุกตัว ต้องไปตามหัวเมืองต่างๆ ให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และส่งผลให้เกิดการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการความเดือดร้อนของประชาชน ๒. ท้องถิ่น ควรเกิดจากคนภายในท้องถิ่น เพื่อความยั่งยืนในการดำเนินการ ๓. แก้แนวนโยบายแห่งรัฐ การกระจายอำนาจให้ชัดเจน โดยอาจจะอ้างอิง รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กับ ๒๕๕๐ เน้นความอิสระของท้องถิ่น	คุณวิทูร เอี่ยมโอภาส	
	๑. การจัดสรรรายได้ที่ควรคำนึงถึงความเหลื่อมล้ำของระดับท้องถิ่น และจัดสรรโครงสร้างภาษีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒. การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของส่วนราชการ โดยเฉพาะเรื่องการกระจายอำนาจไม่เต็มที่ เช่น การจัดทำสถานีขนส่ง ท้องถิ่นทำได้เพียงแค่จัดการขนส่ง แต่อำนาจการตัดสินใจในการจัดสายการเดินรถเป็นของส่วนกลาง หากมอบหมายอำนาจหน้านี้มาแล้ว ก็ควรมอบหมายทั้งกระบวนการ	คุณกิติชัย เอ่งฉ้วน	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เสนอแนวคิด จังหวัดจัดการตนเอง เนื่องจากปัญหาความเหลื่อมล้ำของการได้รับประโยชน์ และการมีภารกิจหน้าที่ระหว่างคนในแต่ละชั้น แต่ละพื้นที่ ซึ่งมาจากความไม่สมดุลของอำนาจในโครงสร้างของสังคมและรัฐ ๑. ควรรับรองสิทธิของประชาชนในท้องถิ่นที่จะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในรูปจังหวัดจัดการตนเอง ๒. หนทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพในการกระจายอำนาจการปกครอง การสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการท้องถิ่นตนเอง รวมทั้งความใกล้ชิดระหว่างรัฐกับท้องถิ่นของประชาชน มีหลักการดังนี้ • กำหนดให้มีสภาพลเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง และกำหนดให้มีผู้บริหารท้องถิ่นและสภาท้องถิ่น ต้องสนับสนุนงบประมาณแก่สภาพลเมือง สภาองค์กรชุมชน กลุ่มหรือเครือข่ายประชาชนในการทำกิจกรรมสาธารณะ • กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้าร่วมทำบริการสาธารณะได้ อาจจะต้องมีการจดทะเบียนหรือจดแจ้งตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้รับสิทธิดังกล่าว • กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นทุกประเภทมาจากการเลือกตั้งโดยตรง • กำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีและรายได้ที่กว้างขึ้น และกำหนดหลักประกันจัดสรรงบประมาณสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตาม พรบ.แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒๕๔๒ • กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งรัฐวิสาหกิจของท้องถิ่นได้โดยง่าย เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดบริการสาธารณะและจัดหารายได้ให้แก่องค์กร • ควรกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยมีตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ ม.๒๘๒	คุณศักดิ์ณรงค์ มงคล	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ควรบัญญัติรับรองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งกฎหมายมีกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริการสาธารณะเป็นหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหลักในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานรัฐส่วนกลางมีอำนาจหน้าที่ลักษณะเดียวกันอยู่ ๓. นำ ม.๗๗ และ ม.๒๘๑ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และสมัชชาพลเมือง ของ อาจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กลับมาใช้		
๑. โครงสร้างการจัดสรรภาษี มีความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรรายได้ ระหว่าง อบต.และ อบจ. ต่างๆ	เรียกร้องและผลักดันให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงให้เกิดผลเชิงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการปกครองตนเองของชุมชนท้องถิ่นภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีประเด็นข้อเสนอ ๑. ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการบริหารงานของอบต. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น • ยกเลิกการออกระเบียบการหรือความฝ่ายที่ละเมิดต่อความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น • ยกเลิกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่เกิน ๒ วาระติดต่อกัน • ทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จากหมู่บ้านละ ๑ คน เป็นหมู่บ้านละ ๒ คน ไว้คงเดิม หรืออาจจะกำหนดใหม่ให้มีลักษณะขั้นบันได • ทบทวนค่าตอบแทนของผู้บริหารและสมาชิกสภา อบต. ให้เหมาะสมกับภารกิจ และความรับผิดชอบในปัจจุบัน • กำหนดโครงสร้างในการกำกับดูแลท้องถิ่น ที่เกื้อหนุนและส่งเสริมความเป็นอิสระของ อปท. ในการปฏิบัติภารกิจ • ยกเลิกคำสั่งคสช. ที่ ๘ / ๒๕๖๐ และเขตอำนาจในการบริหารงานบุคคลให้แก่ อปท. ๒.ด้านการบริหารงานบุคคลท้องถิ่น	คุณชัยรัตน์ ทองใบ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรออกระเบียบเรื่องการโอนย้ายปรับเปลี่ยนบุคลากรทุกๆ ๔ ปี • อบต. ทุกแห่งต้องมีบุคลากรปฏิบัติงาน ในตำแหน่งสำคัญทุกตำแหน่ง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นครบถ้วนการบรรจุบุคลากร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุก ๓ เดือน • แก้ไขมาตรา ๓๕ ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ • การจัดสอบเพื่อเลื่อนตำแหน่งของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้คณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการพนักงานเทศบาลจังหวัด และคณะกรรมการพนักงานส่วนตำบลจังหวัด รวมเป็นหน่วยงานทำหน้าที่ผู้จัดสอบเลื่อนตำแหน่งระดับจังหวัด ๓. ภารกิจถ่ายโอนและดำเนินภารกิจต่างๆ • เร่งรัดและผลักดันการถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณสุข หรือสถานีอนามัยให้แก่ อปท. • ถ่ายโอนภารกิจการอนุญาต ให้ก่อสร้างล่วงล้ำลำแม่น้ำให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อลดความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน และเพิ่มศักยภาพในการหารายได้ ๔. การคลังและงบประมาณ ปัญหาด้านรายได้ • ทบทวนสัดส่วนรายได้ของ อปท. ต่อรายได้สุทธิของรัฐให้เพิ่มขึ้นตามภารกิจ • จัดการให้มีความสอดคล้อง ระหว่างการกระจายงานหรือภารกิจ การกระจายบุคคล และการกระจายเงิน โดยทบทวนภาพรวมอย่างเป็นระบบ • ส่งเสริมให้มีการกู้ยืมเงินของ อบต. • ทบทวนการจัดสรรเงินอุดหนุนจากรัฐบาลแก่ อปท. • ส่งเสริมการจัดเก็บรายได้ของ อปท. ปัญหาด้านรายจ่าย • ควรมีการแก้ไขระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยเฉพาะกรณีขอรับรองแบบก่อสร้างโดยวิศวกรหรือผู้เชี่ยวชาญ		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ทบทวนระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเงินสะสมและเงินทุนสำรองเงินสะสม • ทบทวนแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณโครงการเฉพาะที่เป็นภารกิจของรัฐ ๕. การกระจายอำนาจให้แก่ อปท.ต้องมีความชัดเจนและมีสภาพบังคับใช้		
	๑. นำรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ รวมถึง สมัชชาพลเมือง ของอาจารย์ บวรศักดิ์ สุวรรณโณ มาปรับใช้ ๒. รายได้ของท้องถิ่นที่ได้มานั้น แอบแฝงมาด้วยภารกิจจากรัฐบาล	คุณ ทนงศักดิ์ ทวีทอง	

๘.๑.๗ กลุ่มกระบวนการยุติธรรม

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มกระบวนการยุติธรรม
วันจันทร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. การแบ่งอำนาจของพนักงานอัยการสู่พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันได้ลดทอนอำนาจการสอบสวนของพนักงานอัยการ ๒. การดำเนินคดีทางอาญาจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมาก ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ ๓.ศาลมีความเป็นอิสระลดลง ขาดความยึดโยงกับประชาชน	๑. เสนอหลักการที่ควรยึดถือ คือ หลักการสิทธิมนุษยชนทั้ง ๑๔ ข้อ อีกทั้งการดำเนินคดีที่เป็นธรรม, หลักการนิติรัฐ / นิติธรรม ซึ่งรวมไปถึงความเป็นอิสระของศาลและผู้พิพากษา และการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจศาล ๒. ควรสานต่อแนวคิดของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะความเป็นอิสระของผู้พิพากษา โดยที่ฝ่ายบริหารไม่สามารถแทรกแซงได้ ๓. ลดโครงสร้างทางอาญาที่มากเกินไป โดย - ก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ควรมีการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) โดยให้มีโทษเท่าที่จำเป็น เพื่อลดการจำกัดสิทธิของประชาชนโดยไม่จำเป็น - เลิกบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่าจำเลยมีความผิด - ยกเลิกแนวทางการกำหนดโทษตามประเภทคดีหรือยี่ต๊อก ซึ่งถือเป็นปัญหาด้านความโปร่งใส - ลดการกำหนดความผิดเพราะกฎหมายห้าม (Mala Prohibita) ที่เกินจำเป็น และกำหนดนโยบายการจัดการอย่างอย่างชัดเจน อาทิ การชะลอการฟ้องคดี - ควรหาวิธีการไม่ให้คดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก	นายสมชาย หอมลออ	มีเอกสารประกอบการแสดงความคิดเห็น

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	หรือการหันเหคดี อีกทั้งควรมีวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเข้ามาลดการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้อย่างไม่วิตกกังวลเกี่ยวกับ มาตรา ๑๕๗ ๔. การปฏิรูปตำรวจ - ควรกระจายงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้บังคับใช้กฎหมายทั้งหมด ซึ่งไม่เพียงแต่ตำรวจเท่านั้น - สร้างความเป็นพลเรือนของตำรวจ โดยไม่ควรมีโรงเรียนเตรียมทหารเหล่าตำรวจ - มีหน่วยงานที่ดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เช่น นิติเวช นิติวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ๕. การสอบสวนต้องเป็นไปอย่างอิสระจากผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะจากฝ่ายปราบปราม โดยเห็นควรให้พนักงานอัยการควบคุมดูแลการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ๖. มาตราการบังคับใช้ชั้นเจ้าพนักงาน ควรได้รับการอนุญาตและตรวจสอบจากศาลยุติธรรมเท่านั้น เช่น การค้น การออกหมายจับ และไม่มีการใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษที่ไม่มีการตรวจสอบ ๗. ศาลทหารควรตัดขาดจากพลเรือนดูแลเฉพาะกรณีภายในของทหารเท่านั้น หากทหารทำผิดต่อพลเรือนควรขึ้นต่อศาลยุติธรรมเสมอ ๘. โดยศาลควรยึดโยงกับสภาและควรเป็นศาลคู่ ในอำนาจการพิจารณาคดีของศาลปกครอง ให้มีศาลยุติธรรมเข้ามา		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เกี่ยวข้องด้วย ๙. ผู้พิพากษาต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม และโปร่งใสตรวจสอบได้ ควรให้ยกเลิกการเลื่อนตำแหน่งจากศาลชั้นต้นสู่ศาลสูง และการเลื่อนขั้นควรจัดให้มีการสอบ		
บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ บางมาตรามีเนื้อหาในการประกันสิทธิเสรีภาพของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมที่ลดลง ทำให้ประชาชนไม่อาจอ้างสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองบางประการได้เช่นในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ อาทิ ๑. มาตรา ๒๘ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ซึ่งมีที่มาจากมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แต่มีตัดวรรคท้ายที่ให้สิทธิผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อสั่งให้ระงับหรือเพิกถอนการกระทำที่ละเมิดสิทธิ รวมทั้งให้ศาลกำหนดวิธีการตามสมควรหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้ ซึ่งโดยเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตามวิอาญามาตรา ๙๐ ทำให้ไม่มีการกำหนดการเยียวยา กรณีทรมานหรือบังคับสูญหาย และไม่อาจอ้างรัฐธรรมนูญเพื่อเรียกร้องสิทธิได้ ๒. มาตรา ๒๔๓ ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาไว้ และไม่ให้ศาลรับฟัง	๑. กองทุนยุติธรรม ให้อำนาจคณะกรรมการในการประกันตัว ๒. ควรให้คดีที่มีความซับซ้อนหรือเฉพาะกลุ่ม เช่น คดีที่มีการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ หรือคดีที่มีการกระทำผิดเกี่ยวกับผู้พิการ ควรได้รับการพิจารณาคดีโดยใช้กระบวนการไต่สวน	นางอังคณา นีละไพจิตร	มีเอกสารประกอบการแสดงความคิดเห็น

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ถ้อยคำของบุคคลที่เกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญาขู่เข็ญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับหรือกระทำการโดยมิชอบใดๆ ไว้เป็นพยานหลักฐาน ในขณะที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ได้ระบุไว้ ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในบททั่วไปไม่ได้พูดถึงเรื่องศาลที่ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชน โดยในมาตรา ๑๙๕ ย้ำแค่ผู้ดำรงตำแหน่งแผนคดีอาญา มีเพียงมาตรา ๑๙๖ ที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระและการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจศาล			
เจ้าหน้าที่ของรัฐเน้นอำนาจมากกว่าขอบเขตของหน้าที่ ดังนั้นประชาชนต้องได้รับความชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างชัดเจน	๑. ให้ประชาชนมีการยอมรับ เชื่อมั่น และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๒. ควรให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความผิดทางอาญา เนื่องจากถ้อยคำที่บรรจุในข้อกฎหมายประชาชนอาจจะมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ๓. ควรจะเน้นอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย (Legal process of law reinforcement)	พันตำรวจโท เบญจพล จันทวรรณ	
๑. สิทธิในการประกันตัวหรือการปล่อยตัวฐ์วคราว ปัจจุบันศาลใช้อำนาจตามดุลยพินิจในการให้ประกันตัว ก่อให้เกิดการเร่งหาเส้นทางเพื่อให้ได้รับการประกันตัวในกระบวนการยุติธรรม	๑. สิทธิในการประกันตัวหรือการปล่อยตัวฐ์วคราว ควรให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นเมื่อปรากฏหลักฐานว่าผู้กล่าวหากำลังจะหลบหนี ๒. ควรให้หัวหน้าศาลระดับจังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดย	นายสมยศ พฤกษาเกษมสุข	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๒. การแทรงแซงคดี ผ่านอธิบดีที่จะมีการตรวจสอบสำนวน อาจจะก่อให้เกิดความล่าช้าหรือมีการเปลี่ยนแปลงผู้พิพากษาโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ระบุว่าไม่ให้มีการแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชา แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้ตัดข้อความส่วนนี้ออกไป	ประชาชน เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดและทำงานรับใช้ประชาชน อีกทั้งสามารถถูกตรวจสอบโดยประชาชนได้ ๓. ให้มีคณะลูกขุนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรม โดยเข้ามามีช่วยกับคณะผู้พิพากษากลางด้วย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับกระบวนการพิจารณาของศาลมากขึ้น		
ประเทศไทยยังไม่มีมาตราการห้ามไม่ให้ขังแทนการปรับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดกฎกติกาสากลระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพราะไม่ควรมีประชาชนที่ไม่มีเงินประกันถูกคุมขังแทนค่าปรับ อีกทั้งเพื่อเป็นการลดภาระงานของส่วนงานราชทัณฑ์ ยกตัวอย่างคดีเรื่องยาเสพติด เป็นคดีที่มีโทษปรับและโทษจำคุกในอัตราที่สูงมาก และโดยส่วนมากจะมีการจับกุมผู้ดำเนินการในการขนส่งยาเสพติดมากกว่าระดับหัวหน้า	๑. ควรมีมาตราการห้ามไม่ให้ขังแทนการปรับ ๒. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยมีมาตราสนับสนุน คือ มาตรา ๖๘ การเข้าถึงความยุติธรรมโดยสะดวกรวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงจนเกินไป แต่อาจจะมีรายละเอียดที่น้อยเกินไป ทำให้การช่วยเหลือทางกฎหมายอาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น งบประมาณที่จะจัดสรรให้โดยไม่เสียค่าใช่จ่าย หรืองบสนับสนุนสภาทนายความ เป็นต้น เพื่อให้การสู้คดีอย่างเต็มที่ จึงควรมีหน่วยงานช่วยเหลือในระดับเดียวกัน เช่น กองทุน, งบประมาณ เป็นต้น อีกทั้งอาจจะเขียนต่อท้ายว่าประเทศไทยได้อ้างอิงหลักสากลเพื่อนำมาปรับให้มีในกฎหมายภายในประเทศ เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนในคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ๓. ควรลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ โดยการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล ๔. ไม่ควรมีการตรวจเก็บ DNA หากไม่มีกฎหมายบัญญัติ	นางสาวพรเพ็ญ คงขจรเกียรติ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เพราะการตรวจเก็บ DNA เกรงว่าจะถูกนำมาใช้เป็นการทั่วไป ๕. ห้ามการควบคุมตัวโดยไม่มีข้อกล่าวหาทางอาญา ถ้าไม่ห้ามการควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกหรือพระราชกำหนดฉุกเฉินยังมีผลบังคับใช้อยู่ ทั้งที่ไม่มีอะไรตามการกล่าวหาของหน่วยงานความมั่นคง ๖. ห้ามไม่ให้มีโทษประหารชีวิต		
๑. รัฐธรรมนูญที่ผ่านมาเป็นสิ่งที่ดี แต่การนำกฎหมายลูกไปปฏิบัติอาจจะทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความล่าช้า ๒. กระบวนการยุติธรรมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจเฉพาะบุคคลหรือบุคลากร อีกทั้งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีจำนวนน้อยในการบริหารจัดการ	นอกจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว ควรพิจารณากฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องด้วยว่าเป็นไปตามหลักการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่	นายอัศวิน ขวัญพรหม	
๑. ปัญหาของกระบวนการยุติธรรม เกิดจากบุคคลและการบริหารจัดการ เช่น ความยุติธรรมสั่งได้หรือยุติธรรม สองมาตรฐาน เพราะจะก่อให้เกิดความขัดแย้งเนื่องจากที่มาของกลุ่มบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ๒. พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยแรกและทำงานหนักที่สุดในกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่การรวบรวมหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด จากนั้นต้องส่งข้อมูลให้อัยการ และตำรวจก็ต้องนำกลับมาดำเนินการต่อ เช่น กระบวนการ	๑. ควรแก้ไขเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่สิ่งพื้นฐาน หากภาระงานหนัก ควรมีการดูแลที่เพิ่มมากขึ้น ๒. ควรมีการบูรณาการให้หน่วยงานอื่น ๆ ทำด้วย อาจจะแบ่งงานสอบสวนที่ไม่จำเป็น เช่น เรื่องป่าไม้ เป็นต้น เพื่อช่วยดำเนินการ เพราะ พนักงานสอบสวนต้องการคนช่วยทำงาน ไม่ใช่คนควบคุมดูแล	พลตำรวจเอก วินัย ทองสอง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ในการติดต่อพยาน เป็นต้น ๓. ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่เคยดูแลพนักงานสอบสวนที่ทำงานในลำดับแรกสุด แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีการเรียกร้องมาอย่างยาวนานให้มีผู้ช่วยพนักงานสอบสวน รวมไปถึงสวัสดิการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม ๔. สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่สามารถหานักปฏิบัติเข้ามาปฏิรูปหน่วยงานได้			
๒. ดุลยพินิจของศาลอาจจะไม่เป็นธรรมและไม่มีมาตรฐาน ๓. คำว่า “...ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด” เกิดคำถามว่าทำไมรัฐธรรมนูญถึงไม่กำหนดในตัวบทบัญญัติเลย	๑. มาตรา ๓ ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของใคร โดยเสนอให้ตัดวรรคท้ายออก เพื่อให้เกิดความชัดเจนในส่วนของอำนาจอธิปไตย ๑. กฎหมายลูกควรมีการกำหนดให้ชัดเจน ๒. รัฐธรรมนูญควรดูในส่วนสภาทนายความด้วย เพื่อให้สภาสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยความยุติธรรมอย่างจริงจัง ๓. ควรมีการจำกัดความคำว่า “ศีลธรรมอันดี” ๔. ควรกำหนดศาลเฉพาะคดีสิทธิมนุษยชน เนื่องจากปัญหาเยอะมากในทุกพื้นที่	นางสาวบุษบา ฉิมพลีกานนท์	
๑. ในคดีผู้บริโภค ยังอยู่ในเขตอำนาจศาลแพ่ง ไม่ได้แยกออกมาเป็นศาลชำนัญพิเศษหรือศาลเฉพาะ แต่ก็ยังมีความพยายามของสำนักงานกฤษฎีกาถึงกรณีที่ไม่ถึง ๓ แสนบาทให้ศาลแขวงรับไปพิจารณา อีกทั้งคดีเล็กน้อย	๑. การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะมีกระบวนการก่อน, ระหว่าง, หลัง - ก่อนกระบวนการยุติธรรม การสอบสวนจะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งหน่วยงานอื่นไม่ได้รับการกระจายงาน	นางสาวทรงศิริ จุมพล	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
อาจจะมีกลไกในการเข้าสู่กระบวนการตัดสินเลย ๒. ปัจจุบันคดีผู้บริโภคมีจำนวนมาก สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่ส่งฟ้องแทน แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องเป็นคดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่ในบางกรณีเป็นเรื่องเฉพาะตัว ๓. กลไกของกองทุนยุติธรรมจะถูกใช้ในคดีอาญาเท่านั้น ในอนาคตควรมีกีปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องของคดีแพ่งบ้าง	แต่ในบางประเทศจะมีพนักงานอัยการเข้ามาช่วยในกระบวนการสืบสวน ยกตัวอย่างเช่น เกาหลีใต้ เป็นต้น อย่างไรก็ดีหากมีพนักงานอัยการลงมาช่วยงานสอบสวน จะเป็นหลักประกันให้กับผู้เสียหายว่าจะได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากผู้ส่งฟ้องคดีลงมาทำคดีเอง - ระหว่างกระบวนการยุติธรรม การพิจารณาคดีของศาลจะดูตามเอกสารพยานหลักฐานที่ส่งมา ทั้งนี้ เคยมีผู้เสนอว่าศาลแพ่ง ให้ผู้พิพากษาสามารถทำการไต่สวนได้ และการคุ้มครองผู้เสียหายผ่านการไต่สวนเพิ่มเติมเป็นประเด็นที่สลับซับซ้อน - หลังกระบวนการยุติธรรม เป็นเรื่องของการตรวจสอบติดตามกระทำผิดซ้ำ ต้องมีกระบวนการติดตามเพื่อกลับมารับโทษใหม่ ปัจจุบันกระบวนการเหล่านี้ยังไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งราชทัณฑ์ยังขาดบุคลากรและการขัดเกลานิสัยผู้ที่รับโทษเป็นเรื่องที่ยาก ๒. ควรจัดตั้งศาลชำนัญพิเศษคดีคุ้มครองผู้บริโภค ๓. คดีปกครองหากล่าช้าอาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและขัดหลักสิทธิมนุษยชน จึงควรพิจารณาเรื่องของศาลเพิ่มเติมเพื่อให้กระบวนการทางคดีรวดเร็วมากขึ้น โดยเสนอประเทศสิงคโปร์เป็นกรณีตัวอย่าง		
๑. ปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาที่มีการร้องเรียนมากกว่า ๘๐% ส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่สามารถเข้าถึง		พันตำรวจโทวิชัย สุวรรณประเสริฐ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
กระบวนการยุติธรรมในขั้นแรกได้ หากรัฐธรรมนูญไม่แก้ไขอาจจะทำให้เกิดปัญหา ๒. รัฐกำลังให้ความสำคัญถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน แต่ในการช่วยเหลือทางแพ่ง รัฐจะช่วยเหลือในเรื่องของทนายความ โดยจะช่วยต่อเมื่อมีโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ๓. ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องระหว่างผู้มีอิทธิพลกับประชาชน อาจจะส่งผลให้การค้นหาพยานหลักฐานน้อย ดังนั้นรัฐจำเป็นต้องมีการจัดสรรทนายให้ ยกตัวอย่าง เช่น กรณีที่ประชาชนชนะคดีเพราะรัฐเข้าไปช่วยรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการต่อสู้คดี			
๑. คสช. ใช้อำนาจรัฐในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับคนของ คสช. เป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการร้องเรียน ทาง ปปช. มักจะตรวจไม่พบการกระทำความผิด ๒ การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐมักจะอ้างมติของ ครม. จึงตั้งข้อสังเกตว่าบางครั้งมติ ครม.อยู่เหนือกฎหมายหรือไม่ ดังนั้นจำเป็นต้องร้องต่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและศาลปกครอง ๓. การต่อสู้กับการทุจรติล้มเหลวในส่วนของคนและ	เสนอให้กระบวนการยุติธรรมต้องเริ่มต้นแก้ไขตั้งแต่อำนาจของรัฐ	นายวีระ สมความคิด	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
หน่วยงาน ทั้งในมาตรา ๕๐ (๑๐) ส่วนหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ของรัฐเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและมาตรา ๖๓ และหน้าที่การป้องกันทุจริต ๔. กระบวนการยุติธรรมในส่วนของตำรวจล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เนื่องจากรัฐเข้ามาแทรกแซง ๕. ประเทศจะมีปัญหา ถ้าผู้มีอำนาจรัฐไปครอบงำและจัดการในองค์กรต่าง ๆ ดังนั้นจึงต้องให้กลุ่มบุคคลในขณะนี้พ้นจากตำแหน่ง เพราะการแสดงความคิดเห็นอาจจะไม่ได้ถูกขับเคลื่อน			
๑. ในส่วนคดีอาญา ได้ตั้งข้อสังเกตว่าในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้คงเหลือเพียง ๑ มาตรา ได้แก่ มาตรา ๒๙ แต่ทางกลับกันรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ได้บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา ๓๒, ๓๓, ๒๓๙ และ ๒๔๓ แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างรัฐธรรมนูญใส่ใจต่อสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์น้อยลงหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกปฏิบัติของตัวผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกฎหมายอาญาระบุไว้ชัดเจนว่าห้ามไม่ให้มีการกักขังในเรือนจำแต่กรมราชทัณฑ์ก็ไม่มีสถานที่อื่น ๆ ในการคุมขัง ๒. ปัจจุบันมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) แต่ศาลก็มักจะอ้างว่าอัยการคัดค้านในคดีที่มีอัตราโทษสูง หากปล่อยตัวอาจจะมีการหลบหนี จึงตั้งข้อสังเกตว่าปัจจุบันอุปกรณ์	การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ทำเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการหลบหนี	นายกฤษ ขำทวี	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) มีไว้เพื่อใช้ในเวลาใด ๓. รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ มีการระบุสิทธิในการประกันตัวหรือการอุทธรณ์คัดค้านการประกันตัวไว้ชัดเจน แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ได้บัญญัติไว้ ๔. การที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกฟ้อง แต่ยังให้ขังจำเลยไว้ระหว่างรอฎีกา ไม่ควรเกิดขึ้นเพราะการที่ศาลยกฟ้องแสดงว่าจำเลยไม่มีความผิด ๕. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ พูดถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพียงแค่ ๒ มาตรา ในขณะที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ไว้ถึง ๓ มาตรา			
๑. ในคดีแพ่งไม่มีผู้ที่เข้ามารวบรวมพยานหลักฐานให้แก่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่เข้าถึงโอกาสแต่ไม่รู้วิธีการรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ทำให้พยานหลักฐานเสียไปในชั้นการพิจารณาหรือส่วนใหญ่ไม่มีพยานหลักฐานไปต่อสู้กับคนที่ได้เปรียบมากกว่า ๒. ในอดีตกรมราชทัณฑ์เน้นในเรื่องการบังคับโทษตามคำสั่งของศาล แต่ต่อมาได้พัฒนาในการปรับปรุงบุคคลหรือการปรับปรุงนักโทษให้เป็นคนดีต่อสังคม ซึ่งในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ไม่สามารถดำเนินงานเพียงองค์กรเดียวได้ เพราะกลุ่มผู้ต้องขังจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับสังคมในอนาคต ในทุกวันนี้สังคมไม่ได้เข้ามามี	๑. สนับสนุนความคิดเรื่องการปรับปรุงระบบการหาข้อเท็จจริงของศาล หากศาลใช้ระบบไต่สวนจะเป็นวิธีการที่ดีต่อประชาชนมากที่สุด เพราะศาลจะค้นหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ๒. ควรให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการเลือกตั้ง เพราะนักการเมืองจะเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและสามารถดึงคนเหล่านี้กลับสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าในปัจจุบันนี้ ๓. การควบคุมของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน ควรเน้นมีการควบคุมตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนเรื่องมาตรฐานสากล ทั้ง Mandela Rules, Bangkok Rule และตามรัฐธรรมนูญให้เข้มงวด	พันตำรวจโท ประวุธ วงศ์สีนิล	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
บทบาท ทำให้คนกลุ่มนี้กลายเป็นบุคคลชั้นสองของประเทศ ๓. ความสำคัญในมาตรา ๙๖ ของรัฐธรรมนูญมีการห้ามผู้ต้องขังเลือกตั้งเท่าที่มีการศึกษามาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในอดีตอาจจะมีข้อจำกัดในการเลือกตั้งข้ามเขต แต่ปัจจุบันสังคมได้ปรับเปลี่ยนเป็นสังคมเทคโนโลยีที่สามารถเข้ามาสนับสนุนการเลือกตั้งได้			
กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลายฉบับมีกำหนดไว้ว่าบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามของคนที่เคยถูกพิพากษาหรือเคยมีประวัติการลงโทษจำคุก	เสนอถึงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ โดยให้คำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ควรให้มีกฎหมายที่สนับสนุนผู้ประกอบการหรือเอกชน เช่น การยกเว้นภาษี เป็นต้น เพราะตามมาตรา ๔๐ (เสรีภาพในการประกอบอาชีพ) ซึ่งทางกรมควบคุมความประพฤติได้มีการสร้างกิจกรรมในการพัฒนาอาชีพผ่านความร่วมมือของสถานประกอบการ ภาคเอกชน ที่ได้เข้ามาให้โอกาสในการจ้างงาน เงินทุน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการมีกฎหมายดังกล่าวเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการหรือเอกชนที่มีความตั้งใจดี	นางยศวันต์ บริบูรณ์ธนา	
๑. บุคคลใดที่เขียนรัฐธรรมนูญ บุคคลนั้นย่อมได้รับประโยชน์ โดยในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ผู้ร่างพยายามปิดกั้นช่องทางการมีสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงเป็นสิ่งที่ยากในการปลดเปลื้องช่องทางดังกล่าว จึงจำเป็นจะต้อง	๑. รัฐธรรมนูญของประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีจำนวนมาตราน้อย และจะเน้นหนักในส่วนของสิทธิ เสรีภาพของประชาชน คือการคุ้มครอง แล้วจึงประกาศกฎหมายลูกออกมาสนับสนุน เช่น กฎหมายอาญา เป็นต้น ดังนั้นต้องมีการทบทวนว่าการมีมาตรา	รองศาสตราจารย์สุดสงวน สุธีสร	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
แก้รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ๒. ปัญหาที่ทำให้เกิดการรัฐประหารบ่อยครั้ง คือ คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ระบุว่าการรัฐประหารจะทำให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฏฐาธิปัตย์ ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องยกเลิกให้ฎีกาดังกล่าวให้ไม่มีผลบังคับใช้ อีกทั้งการทำรัฐประหารเกิดจากทหารเนื่องจากมีอาวุธ แล้วคนเหล่านั้นก็จะเข้ามาสร้างเครือข่าย ๔. องค์ประกอบในกระบวนการยุติธรรม มีตำรวจ, อัยการ, ศาล และราชทัณฑ์ แต่ยังขาดในส่วนของทนายไป ๕. ตั้งข้อสังเกตถึงบทบาทหน้าที่และภาระงานของอัยการด้านสอบสวนที่มีน้อยไป ๖. ระยะเวลาในการฟ้องคดีที่ยาวนานอาจนำไปสู่ความอยุติธรรมได้ ๗. ตำรวจ, อัยการ, ศาล และราชทัณฑ์ไม่มีอิสระในการทำงาน	จำนวนมากเป็นสิ่งที่จำเป็นหรือไม่ ๒. รัฐธรรมนูญจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยที่เข้าใจง่าย ไม่ต้องผ่านการตีความ หรือไม่ต้องมีการเปรียบเทียบในภาษาอื่น ๆ ๓. ยกเลิกคำว่า “แบบไทย” เพราะจะเป็นแบบใดก็ต้องยึดโยงกับหลักมาตรฐานสากล ๔. เสนอให้หากมีการรัฐประหารทุกครั้งต้องใช้ ผู้กระทำการต้องผิดมาตรา ๑๑๓ คือ การประหารชีวิตเท่านั้น ๕. ประชาชนไม่จำเป็นต้องรู้กฎหมายทุกอย่าง เนื่องจากโดยส่วนมากประชาชนจะดำเนินชีวิตตามบรรทัดฐานของสังคม รัฐจึงมีการควบคุมทางสังคม ๒ ทาง ได้แก่ - Informal Control คือ จารีต ประเพณี - Formal Control คือ กฎหมาย ๖. ควรมีการบัญญัติกฎหมายให้ทนายความเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของผู้เสียหายหรือผู้กระทำผิดโดยตรง อาจจะต้องมีงบประมาณให้ เพราะทุกวันนี้ไม่ค่อยมีประเภททนายขอแรง โดยเงินที่นำมาสนับสนุนทนายให้นำมาจากดอกเบี้ยประกันตัวที่ศาลเอามาจากเงินประกันของประชาชนในอัตราที่สูง ๗. ตำรวจควรได้ทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างจริงจัง คือ การป้องกันอาชญากรรม (Prevention) ควรเปลี่ยนแนวความคิดว่าโรงพักไหนจับได้น้อยจะไม่มีผลงาน เพราะในบางกรณีการจับได้น้อยอาจจะหมายความว่ามีอาชญากรรมน้อย ประชาชนมีความสุข ยกตัวอย่างในต่างประเทศการทำงานของ		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เจ้าหน้าที่จะมีลักษณะแบบฟอร์มที่สั้นกระชับ โดยอัยการจะเข้ามาในการทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน เพราะตำรวจจะมีหน้าที่แค่เบื้องต้นเท่านั้น ๘. ต้องมีการฟ้องร้องที่ชัดเจนและมาตรา ๑๕๗ ต้องบังคับใช้ให้ได้ หากทำผิดต้องโดนลงโทษเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความตรงไปตรงมา ๙. รัฐจำเป็นต้องบอกความจริงให้ประชาชนทราบ ๑๐. ต้องมีการเปิดเผยชื่อผู้พิพากษา เพราะในเมื่อกล้าตัดสินความผิดก็ควรที่จะแสดงตัว ๑๑. กระบวนการยุติธรรมที่ต้องปฏิรูปมาที่สุดคือ ศาล เนื่องจากเป็นกรรมการสูงสุดที่จะชี้ขาด ๑๒. ศาลจำเป็นจะต้องมีอิสระในการทำงาน จึงอย่าพยายามดึงศาลเข้ามาดำเนินกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่หน้าที่ของศาล ๑๓. ศาลควรยึดโยงกับประชาชน ไม่ใช่ยึดโยงกับสภา		
	ควรให้มีการคงอยู่ของมาตรา ๒๕๘ (ง.) ไว้ เพื่อให้การดำเนินกฎหมายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีในส่วนของค่าตอบแทน การเลื่อนขั้นและการโยกย้าย	ว่าที่พันตำรวจเอก พิสุทธิ์ชัย พลธนะ	

๘.๑.๘ กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ในวันอังคารที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๔๑๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ทรัพยากรปิโตรเลียม ที่ผู้มีอำนาจมักร่วมมือกับกลุ่มทุนพลังงานทั้งในและต่างประเทศซึ่งมีอำนาจเหนือรัฐ ทำให้ประชาชนผู้เสียประโยชน์มิใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย จึงไม่สามารถฟ้องร้องเพื่อรักษาความเป็นธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากร และดำรงไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ อีกทั้งเกิดการเอาเปรียบและผูดขาดอำนาจในทรัพยากรพลังงานของประเทศมาอย่างยาวนาน ทำให้รัฐไทยต้องซื้อปิโตรเลียมในราคาการนำเข้าบวกกับค่าขนส่ง มากไปกว่านั้นการทำ Fracking ปิโตรเลียมจะส่งผลให้เกิดไฟป่า ๒. ทรัพยากรแร่ โดยในกฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการแร่ ๓ ระดับ คือ - ระดับนโยบาย เรียกว่า คณะกรรมการนโยบายการบริหารจัดการแร่แห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน - ระดับกำกับดูแล เรียกว่า คณะกรรมการแร่ ซึ่งมีปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธานกรรมการ - ระดับพื้นที่ เรียกว่า คณะกรรมการแร่จังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ	๑. รัฐธรรมนูญที่ดีและยั่งยืนต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญจะต้องเริ่มจากล่างขึ้นบน (Bottom - Up) ซึ่งจะทำให้รัฐธรรมนูญถูกยอมรับในวงกว้าง ดังนั้นการทำประชามติต้องกระทำโดยปราศจากการบิดเบือนชัดขวาง และให้เชื่อมั่นว่าประชาชนคิดเป็นหากมีข้อมูลที่ครบถ้วนและเข้าถึง ๒. ควรมีการบัญญัติว่า “ทรัพยากรชาติ*เป็นของปวงชนชาวไทย” รัฐมีหน้าที่บริหารจัดการตามฉันทามติของประชาชนทั้งระดับพื้นที่ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และระดับประเทศ ขึ้นอยู่ว่าทรัพยากรนั้นจะส่งผลกระทบต่อคนในวงกว้างหรือแคบ เพื่อกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถตรวจสอบถ่วงดุล และเพื่อใช้อำนาจของตนในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีไม่สามารถใช้อำนาจตัดสินใจแทนคนไทยทั้หมดได้ ส่วนในกรณีการแบ่งเขตการปกครองพิเศษ หรือเขตเศษฐกิจพิเศษ หากเป็นระดับภาคต้องได้รับฉันทามติจากคนในภูมิภาคก่อนมีการดำเนินการ ๓. ให้ประชาชนเป็นผู้ส่งสิทธิ์ของการใช้กฎหมาย ๔. ควรให้อำนาจองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการรักษารัฐให้น่าอยู่ เนื่องจากปัจจุบันโครงสร้างได้มีการจำกัดไว้	นางสาวสมรักษ์ หุตานุวัตร	มีเอกสารประกอบการแสดงความคิดเห็น

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ซึ่งสิ่งที่ไม่ถูกต้อง คือการที่คณะกรรมการทั้ง ๓ ระดับ มีตัวแทนสภาการเหมืองแร่ร่วมเป็นคณะกรรมการ นั่นหมายความถึงการที่รัฐให้อำนาจผู้ประกอบธุรกิจเหมืองแร่สามารถใช้อำนาจเทียบเท่ารัฐมนตรีในการกำหนดนโยบาย ปลัดกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดตามลำดับ ปริมาณทรัพยากรแร่ในประเทศพบแร่มากกว่า ๔๐ ชนิด ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๙๙,๗๓๐ ตารางกิโลเมตร (๖๐ ล้านไร่) คิดเป็นร้อยละ ๑๙ ของประเทศ ปริมาณแร่ทั้งประเทศรวมทั้งหมด ๑๙ ล้านล้านตัน ประเมินมูลค่าแร่เบื้องต้นมากกว่า ๔๐,๐๐๐ ล้านล้านบาท ซึ่งเพื่อเป็นการเพิ่มตัวเลขทางเศรษฐกิจหรือ เพิ่ม GDP ให้กับประเทศ จึงเปิดให้มีการขุดแร่กันอย่างกว้างขวางในทุกภูมิภาคทั้งบนบกและในทะเล มากกว่านั้นการฟ้องร้องในมาตรา ๑๕๗ เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมาก ๓. ทรัพยากรดิน ที่มีกฎหมายอย่างน้อย ๓ ฉบับที่ปล่อยให้ต่างชาติถือครองกรรมสิทธิ์ที่เป็นโฉนดเหนือแผ่นดินไทยได้ โดยเริ่มต้นจากประกาศคณะปฏิวัติ ๒๕๑๕ ในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งสืบเนื่องมาในกฎหมายอื่น ๆ จนถึงปัจจุบัน คือ พรบ.การนิคมอุสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.), พรบ.ส่งเสริมการ			

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ลงทุน (BOI) และพรบ.เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ทำให้ที่ดินถูกเปลี่ยนมือจากเกษตรกรไปสู่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งมักจะไม่พ้นผู้นำท้องถิ่นและนักการเมือง **เสนอ**ให้ต่างชาติอาจจะขอใช้ประโยชน์ประโยชน์ที่ดินของไทยได้ในเวลาที่จำกัดแต่ไม่ควรเกิน ๓๐ ปี โดยต่างชาติไม่สามารถถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดินไทยได้ ส่วนที่ต่างชาติถือครองไปแล้วให้หาวิธีนำคืนอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ให้รวมถึงการถือครองผ่านการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้วย และสำหรับคนไทยที่ร่ำรวยให้จำกัดการถือครอง ไม่ให้กลุ่มบุคคลใดถือครองหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินเกินกว่าร้อยละ ๕ ของที่ดินที่มีอยู่ทั้งหมดในหมู่บ้านแต่ละแห่ง			
ในแง่ของกฎหมายมีเพียงกฎหมายระดับรองเท่านั้น อีกทั้งยังไม่มีการยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายเก่า ทำให้กฎหมายเหล่านั้นยังมีผลบังคับใช้อยู่ และในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาไม่ได้คุ้มครองและให้การรับรองไปถึงสัตว์	๑. ควรมีข้อบังคับตามหลักสากล คือ บังคับให้สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิต สัตว์มีสิทธิที่จะถูกคุ้มครอง ปกป้องและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๒. พรบ.ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เกิดจากข้อเรียกร้องของภาครัฐและภาคเอกชน ๓. สัตว์ป่าควรมีสิทธิในการดำรงชีวิตและการสืบพันธุ์ อีกทั้งยังรวมไปถึงสัตว์เลี้ยง, สัตว์พาณิชย์ และสัตว์ทดลอง	นายสาธิต ปรัชญาอริยะกุล	
๑. รัฐธรรมนูญไม่มีพื้นที่ให้ความหลากหลายของ	๑. กฎหมายต่าง ๆ ควรบัญญัติถึงการมีตัวตนของกลุ่ม	นายมานพ คีรีภูวดล	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
สังคม (ชนชาติ) จนกลายเป็นปัญหาในการบริหารจัดการ เนื่องจากมีการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการถือครองหรือการมีอำนาจ ๒. การไม่ระบุถึงความหลากหลาย แสดงถึงการมีชุดความคิดชุดเดียวในการบริหารจัดการ ๓. กรณีของกะเหรี่ยง ที่มีการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งหลายคนมองว่าเป็นไร่เลื่อนลอย โดยไร่หมุนเวียนนี้เป็นวิธีการผลิตของพื้นที่สูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นความหลากหลายจึงสะท้อนถึงการมีภูมิปัญญาและชุดความคิดที่หลากหลาย ๔. เกิดการแย่งชิงของกลุ่มทุนต่อชนชาติ เนื่องจากประวัติศาสตร์ไม่ทราบถึงการมีอยู่ของพื้นที่	ชาติพันธุ์ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางความรู้และความมั่นคงทางทรัพยากร ๒. ความเป็นพหุวัฒนธรรม ๓. ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการใน พรบ.ที่เกี่ยวข้อง ๔. ควรอาศัยศักยภาพของ Multi - skill ในประเทศ ในเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจากจะส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ		
๑. กระบวนการคัดเลือกองค์กรอิสระมีปัญหา ทำให้ไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง ๒. มาตรา ๕๓ กว้างมากเกินไป ทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบผ่านงบประมาณ แต่นิติบัญญัติไม่ได้มีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัด จึงตั้งข้อสังเกตถึงการมีตัวชี้วัดในการตรวจสอบ	๑. ควรให้กฎหมายมีการบัญญัติว่ามาตราหนึ่ง ๆ จำเป็นจะต้องใช้กับกฎหมายใด ไม่เช่นนั้นจะเกิดการตีความตามดุลยพินิจ ๒. ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมไม่สามารถถูกบัญญัติในหมวด ๔ เท่านั้น เช่น มาตรา ๔ ประชาชนประกอบไปด้วยพหุเชื้อชาติ บังคับใช้กฎหมายโดยเสมอกัน รวมถึงมีการรับรองความเป็นชนพื้นเมืองหรือชาติพันธุ์ ๓. ควรมีหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม ๔. สิทธิในสิ่งแวดล้อม รวมถึงต้องมีการรับรองการประเมิน	นางสาวศยามล ไกรยูรวงศ์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ ๕. ให้ประชาชนมีสิทธิในการพัฒนา อย่างมาตรา ๔๑ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ควรได้รับการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาควรได้รับการพิจารณาเพิ่มเติม ๖. ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเชิงการปกครอง ควรคำนึงถึงสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ในหมวด ๑๔ บัญญัติเพียงแค่ผู้นำและคณะกรรมการ จึงควรมีการเพิ่มสภาพลเมืองท้องถิ่น ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำกับดูแลและกำหนดทิศทางของตนเอง ๗. มาตรา ๕๑ การติดตามและฟ้องร้อง เนื่องจากการฟ้องร้องสู่ศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการที่ยุ่งยาก ดังนั้นจึงควรให้มีการส่งเรื่องไปถึงผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสามารถส่งคำร้องสู่ศาลรัฐธรรมได้ทันที ๘. ตามมาตรา ๗๗ ควรให้มีการออกกฎหมายเท่าที่จำเป็นและควรเพิ่มเติมถึงการที่รัฐจะต้องออกกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญภายในช่วง ๕ ปี เพราะปัจจุบันกฎหมายไม่ได้ถูกแก้ตามรัฐธรรมนูญ ๙. ควรมีการติดตามและประเมินผลกฎหมายแรงงาน ๑๐. กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ ต้องแสดงให้ประชาชนเห็นถึงพัฒนาการของรัฐธรรมนูญ แล้วจึงมาสรุปเป็นใจความ		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	สำคัญ เพื่อให้เกิดเป็นฉันทามติของประชาชน		
๑. จากการบัญญัติ “...ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งหากว่าไม่มีกฎหมายรับรอง ก็จะส่งผลต่อการ Implementation ๒. เกิดการฟ้องร้องในคดีมาบตาพุด เนื่องจากไม่มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขของมาตรา ๖๑(๒) ๓. ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หมวดหน้าที่ของรัฐ โดยโยกมาจากหมวดสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งกำลังรอข้อพิสูจน์ว่าจะส่งผลต่อการ Implementation หรือไม่ ๔. ตั้งข้อสังเกตคำว่า “ใช้ประโยชน์” และ “ได้รับประโยชน์” ในรัฐธรรมนูญควรมีการบัญญัติโดยคำใดส่วนในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ บัญญัติคำว่า “ได้รับประโยชน์” ๕. ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมถูกกำหนดไว้ ๑๐ – ๑๕ ประเด็น แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่มีความพยายามภายใต้การดำเนินการของรัฐ ในการขยายจากโครงการหรือกิจกรรม แต่พบว่ารัฐยังคงใช้บัญชีโครงการหรือกิจกรรมเดิมมาบังคับใช้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ๖. กฎหมายสิทธิชุมชนยังไม่มีผลบังคับใช้ ส่งผลให้เกิดคดีฟ้องร้องต่อศาลปกครอง การที่ชุมชนยึดตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่หน่วยงานของรัฐยึดตาม	๑. Agenda ๒๑ ส่งผลต่อกรอบความคิดของรัฐและเอกชน ดังนั้นตามหลัก Sustainable Development ก่อให้เกิด พรบ. สิ่งแวดล้อมในปี ๒๕๓๕ (นำไปสู่รัฐธรรมนูญสีเขียว ๒๕๔๐) ซึ่งประกอบไปด้วย สิทธิชุมชนดั้งเดิม, สิทธิสิ่งแวดล้อม และสิทธิในด้านข้อมูลข่าวสาร ๒. จุดเริ่มต้นที่ดีจาก รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่ สสร. ยอมรับว่าการดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ใช่หน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว จึงมีองค์กรหรือหน่วยงานอิสระที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และในมาตรา ๕๖ ระบุถึงสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีการขับเคลื่อนของผู้มีส่วนได้เสียเพียง ๔ ฝ่าย ทำให้รัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการดูแล ภายใต้ Disruption Technology ๓. การศึกษา EHIA, ควมคิดเห็น หรือองค์กรอิสระ ควรถูกกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ ๔. ตามมาตรา ๕๘ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่มีการทำ EHIA เฉพาะระดับโครงการ (๑๒ ประเภท) ไม่เพียงพอ จึงเสนอให้ทำ SEA ในระดับยุทธศาสตร์ อีกทั้งต้องมีการปรับปรุงและยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มากกว่าปัจจุบัน ๕. เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หมวดนิติบัญญัติที่ว่าด้วยการใช้กฎหมาย เนื่องจาก - การไม่ได้มีการปฏิรูปนิติบัญญัติจะทำให้กฎหมายถูกสะกัดกั้นในกฤษฎีกา ซึ่งจะถูกตัดแต่งกฎหมายก่อนเข้าสภา	นายบัณฑูร เศรษฐศิโรตม์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
กฎหมายของตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่ผิดแต่เป็นการบัญญัติไม่ชัดเจน ๗. ตั้งข้อสังเกตในด้านแนวนโยบายว่าการใช้โมเดลของมาตรา ๕๘ จะทำให้การกำหนดนโยบายดีขึ้นหรือไม่ ๘. รัฐได้มีการถอด SDGs ๑๗ เป้าหมายมาปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่	- ระบบกรรมาธิการจะมีการลงคะแนนตามมติพรรค - ไม่มีเครื่องมือบังคับใช้กฎหมาย เช่น การประเมิน เป็นต้น		
๑. สิทธิในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนหายไป ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้	๑. ควรมีหลักการหรือกระบวนการกระจายไปสู่ระดับลุ่มน้ำ ลดทิศทางการจำกัดเขตการปกครอง เพื่อให้ส่วนลุ่มน้ำดูแลได้มากยิ่งขึ้น ๒. เพิ่มอัตรากลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือเชิงพหุวัฒนธรรม (กลุ่มคนพิการ, กลุ่มชนพื้นเมืองหรือกลุ่มชนเผ่า) ในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ ๓. บทเฉพาะกาล ในรัฐธรรมนูญควรมีกระบวนการดูแล การเยียวยาและแก้ไขผู้ได้รับผลกระทบจากมาตรา ๔๔ ของคสช. - การเวนคืนที่ดินเพื่อให้เอกชนเช่า จาก พรบ. โรงงาน ในยุคสมัยของ สนช. - ยกเลิกผังเมือง ๓ จังหวัดภาคตะวันตก หรือผังเมืองสีเขียว และให้โรงงานประเภท ๑๐๑, ๑๐๕, ๑๐๖ สามารถตั้งโรงงานที่ไหนก็ได้ในพื้นที่ - มีการแบ่งย่อยโรงงานเพื่อไม่ต้องเข้าไปสู่กระบวนการของสภาอุตสาหกรรม - ทหารต้องการเข้าไปจัดทำสวัสดิการในพื้นที่ราชพัสดุ	นายสรายุทธ สนรักษา	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	จากพรบ.ที่ดินราชพัสดุ ในยุคสมัยของ สนช. - พรบ. น้ำ ให้มีการจัดการแบบรวมศูนย์ทำให้ประชาชนไม่สามารถดำเนินการใดได้ จึงต้องการให้กระจายอำนาจการดูแลสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนเลือกตั้งเข้ามาบริหารท้องถิ่น		
เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างเนื่องจากมีการกระจายงานแต่ไม่ได้มีการกระจายงบประมาณ รวมถึงบุคลากรที่เพียงพอและเหมาะสมในการบริหารจัดการ	ควรเปิดช่องหรือปรับการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการดูแลตนเอง เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ	นางสาวธนิรัตน์ ธนวัฒน์	
๑. ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ ๒. พรบ. สิ่งแวดล้อมมีความล้าหลังและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากมีผลบังคับใช้มาอย่างยาวนาน		คุณพรพิมล	
๑. การถูกบีบบังคับให้ขายที่ดินกับผู้มีอิทธิพล ส่งผลให้ประชาชนสูญเสียที่ดินทำกิน และเงินไม่พอใช้ ๒. ประชาชนไม่ทราบถึงข้อมูลต่าง ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม ๓. เกิด “กฎหมายปิดปาก” ผู้ให้ความรู้ถูกฟ้องโดยบริษัทเหมืองแร่ เกิดความอยุติธรรม ความแตกแยกในชุมชน ผู้มีส่วนได้ – เสียกำลังอยู่ในพื้นที่ ๔. ไม่สามารถตรวจสอบได้ และชาวบ้านก็ไม่กล้าให้	๑. ขอให้มีการยกเลิกแผนแร่ ๒๐ ปี และแผนแม่บทเกี่ยวกับแร่ของคณะรัฐมนตรี ๒. แผนต้องจัดทำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกพื้นที่ โดยมีตัวแทนจากประชาชนโดยตรง (สภาประชาชน) โดยไม่ใช่การจัดการของรัฐ ๓. ยกเลิกเหมืองแร่ลุ่มน้ำ ๑, ๒ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่อาจจะส่งผลถึงปัญหาภัยแล้ง ๔. ปิดเหมืองแร่ทองคำและยุติเหมืองแร่ทองคำทั้งหมด	นายธรรมศักดิ์ จันทร์กลาง	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ข้อมูลกับทางการ	เพราะประชาชนถูกกีดกัน ประชาชนไม่ได้รับรู้ความจริง และไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ		
สิทธิชุมชนถูกจำกัดความ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรออก พรบ.เพิ่มเติมโดยคำนึงถึงความเป็นชุมชน	ควรมี พรบ. เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร	ผศ.ดร.วิวัฒน์ หาญวงศ์จิรวัฒน์	
๑. สิทธิความเป็นเจ้าของระบุว่า “ตามที่กฎหมายกำหนด” จึงเกิดข้อสังเกตว่ารัฐเป็นเจ้าของทรัพยากรหรือไม่ อีกทั้งตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ถ้ารัฐไม่อนุญาตประชาชนก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ นั่นแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัด ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งหมดกลายเป็นปัญหา เพราะรัฐต้องอนุญาต ๒. การบริหารทรัพยากรโดยการรวมศูนย์อำนาจมากจนเกินไป อีกทั้งอำนาจส่วนกลางละเลยความสำคัญของการรักษาทรัพยากร ส่งผลให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพ	๑. หมวด ๑๔ ควรมีความชัดเจนมากขึ้นในแง่ของการมองทรัพยากรในเชิงระบบนิเวศ เนื่องจากกฎหมายเก่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยเกิดเป็นปัญหา ๒. หมวด ๑๔ ควรบัญญัติการบริหารจัดการทรัพยากรควบคู่ไปด้วย ๓. ส่งเสริม สนับสนุนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารทรัพยากรในพื้นที่มากขึ้น ๔. ควรปรับปรุงกฎหมายลูกในระยะเวลาที่เหมาะสม ๕. รัฐควรมีหน้าที่ในการกำกับติดตาม, พันธสัญญา และการสนับสนุนทางด้านวิชาการ	นายธนู แนบเนียร	
ประชาชนเข้าไม่ถึงอากาศที่บริสุทธิ์หรือ Green Area	ควรมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม เนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งควรมีการเชื่อมโยงกันให้กลายเป็นระบบ Big - Data	ผศ.ดร.ธรรมรัตน์ พุทธไทย	

หมายเหตุ* : ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ผืนป่าทุกชนิด รวมทั้งป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำ แหล่งน้ำทั้งบนดินและใต้ดิน ที่ดินสาธารณะ แร่ธาตุและแร่พลังงาน เมฆ ฝนและคลื่น ความถี่ในอากาศ ลมและแสงอาทิตย์

๘.๑.๙ กลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในวันอังคารที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. เมื่อมีการวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับ พบว่า - รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีความเข้มแข็งเชิงโครงสร้างจาก สสร. แต่ประสิทธิภาพต่ำ เพราะบางกฎหมายเป็นหมัน ไม่มีกฎหมายลูกประกอบ ดังนั้นทำให้ความเข้มแข็งเชิงโครงสร้างต่ำ เปิดให้มีการแก้ไขโดยง่าย ซึ่งอาจจะมุ่งแก้เพื่อให้เกิดความได้เปรียบ - รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มีความเข้มแข็งปานกลาง เนื่องจากมีความพยายามในการเลียนแบบ สสร. แต่ขณะนั้นสภาพการเมืองเกิดความแตกแยก ทำให้การบังคับใช้รัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยาก - รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นฉบับที่มีภาพลักษณ์ไม่ดี แต่มีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง เพราะมีกลไกในการร่างกฎหมายลูก ๑๐ ฉบับ โดยเฉพาะการศึกษาสิ่งแวดล้อม และส่วนของการแก้ไขนั้นเกิดขึ้นได้ยากมาก	๑. การทำหน้าที่ของสื่อ ให้ยึดรูปแบบของ สสร. ๒๕๔๐ ที่มีการเปิดโอกาสให้สื่อเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อถ่ายทอดให้แก่ประชาชนได้รับรู้ถึงกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ ๒. ต้องมีการแจกแจงปัญหา เพื่อที่จะแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด หากไม่มีการแจกแจงก็จะแก้ปัญหาไม่มีที่สิ้นสุด - ปัญหาเชิงโครงสร้างภาครัฐ - ปัญหาเชิงกระบวนการยุติธรรม - ปัญหาเชิงกฎหมายบัญญัติ - ปัญหาเชิงผู้วินิจฉัยกฎหมาย - บริบทด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ๓. ในมุมด้านประวัติศาสตร์ควรตัดส่วนที่เป็นการบันทึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการทำรัฐประหารหรือการนิรโทษกรรม ๔. ควรดึงจุดเด่นหรือข้อดีของรัฐธรรมนูญทั้ง ๓ ฉบับ - รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ สื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในวงกว้าง	**คุณมงคล บางประภา**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	- รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ๘๐% มีสื่อเข้าร่วมการร่างฯ ยกเว้นบทเฉพาะกาล - รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ สื่อเป็นผู้สังเกตการณีและเผยแพร่ รวมถึงมีการใช้ Infographic เพื่อให้ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ ๕. เสนอเงื่อนไขเพื่อให้ลดการมีส่วนได้เสีย คือ การเว้นระยะเวลาจากการทำงานในตำแหน่งเดิมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งในการร่างรัฐธรรมนูญ โดยตอบแทนเป็นค่าตอบแทนที่สูงขึ้น เพื่อทดแทนการเว้นระยะทั้งในภาครัฐและเอกชน ๖. การะบวนการร่าง ฯ ตั้งแต่ต้นจนจบ ต้องผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะจะทำให้รัฐธรรมนูญมีความยั่งยืน ๗. ควรให้มีการทำประชามติร่วมไปกับการเลือกตั้งประจำชาติ เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ		
๑. การมีส่วนร่วมคือหัวใจของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การให้ปะชาชนมีส่วนร่วมให้ฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ตามมาตรา ๓ (อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา	๑. ส่งเสริมให้ประชาชนสำนึกและมีความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมาจากการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ปราศจากความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้ประชาชนมีเวลาใส่ใจในเรื่องการเมือง เช่น ประเทศสิงคโปร์ มีการ	**ศ. (พิเศษ) วิชา มหาคุณ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ) แต่ในทางกลับกันมาตราดังกล่าวไม่สามารถบังคับใช้โดยสมบูรณ์ได้ เนื่องจากไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ๒. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กลายเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ในการจำกัดการเข้าถึงข้อมูล จึงทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้โดยง่าย อีกทั้ง พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ อ้างว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลหากจะมีการร้องขอ ต้องร้องขอผ่านคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) ซึ่งส่วนนี้ประชาชนทราบหรือไม่? ดังนั้นควรจะเป็น The Right for Access to Information โดยเอารัฐธรรมนูญเข้ามาบังคับตามที่องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International - TI) แนะนำ ๓. มาตรา ๖๓ (รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจาก การทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวดตามที่กฎหมายบัญญัติ) คำว่า “ตามที่กฎหมาย	กำหนดรากฐาน ๕๐ ปี แต่เป็นกรอบที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มุ่งลดความเลื่อมล้ำ รัฐธรรมนูญต้องระบุว่า “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้แทนในการใช้อำนาจ” ดังนั้นเจ้าหน้าที่จะกระทำหรือใช้อำนาจนอกเหนือจากที่ประชาชนมอบหมายให้ไม่ได้ มากกว่านั้นระบบ Impeachment ควรมีกระบวนการที่ทำได้ง่ายที่สุด ๒. ต้องออกแบบเรื่องต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมกลไกของรัฐ ดังนี้ ● การเข้าถึงข้อมูลของประชาชน เพราะมองว่า Information is power ควรเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส อย่างมาตรา ๕๙ (รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก) ต้องไม่ใช้ความ		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
บัญญัติ” ซึ่งมีข้อบกพร่องตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ ให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ไปอยู่ในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งมองว่าไม่เพียงพอ รัฐธรรมนูญต้องเขียนให้เป็นกลาง ดังนั้นสิ่งที่จำเป็น คือ การคุ้มครองการแจ้งเบาะแสหรือการคุ้มครองพยาน (Witness Protection) ต้องเป็นไปอย่างรัดกุม	มั่นคงหรือความลับของราชการจากกฎหมายลูก เพราะจะกลายเป็นเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค ● สิทธิพลเมืองและสิทธิชุมชนในการเข้าถึงทรัพยากร โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ให้ประชาชนเป็นผู้ปกป้อง เมื่อเปรียบเทียบระหว่ารัฐธรรมนูญ ๒ ฉบับ พบว่า - รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ในเรื่องการพิทักษ์ชุมชนมีอุปสรรคในเรื่องการให้เป็นไป “ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ – ๒๕๕๐ ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติ เช่น กรณีการปล่อยน้ำเสียและมลพิษ จังหวัดระยอง ที่ศาลรับและสั่งให้มีการแก้ไข - รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เกิดปัญหา “ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” จึงเสนอว่าสิทธิชุมชนไม่ต้องมีบทบัญญัติใดใดเป็นอุปสรรค ประชาชนสามารถพิทักษ์ชุมชนได้ ● ให้สิทธิชุมชนและพลเมืองเป็นรากฐานของรัฐธรรมนูญ มีการ Benchmarking		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	จากรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญสิทธิชุมชนเป็นอันดับแรก		
๑. รัฐธรรมนูญไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงผลลัพธ์ ๒. การริเริ่มทำกฎหมายของประชาชน ไม่นำไปสู่ผลสำเร็จ ไม่ได้นำเข้าสู่กระบวนการการพิจารณา หรือหากมีการนำไปสู่การปฏิบัติแต่เมื่อรัฐสภาสิ้นสุด กฎหมายก็เป็นอันสิ้นสุด ดังนั้นถือเป็นการเสียเวลาและเสียงบประมาณของประชาชน ๓. มาตรา ๗๗ นั้นมองว่าเป็นพิธีการแบบผิวเผิน เพราะไม่ได้ทำให้ประชาชนแสดงเจตจำนงค์จริง ๆ ๔. การถอดถอดผู้มีอำนาจโดยประชาชนเป็นสิ่งที่ทำได้ยากหรือทำไม่ได้เลย ๕. การจัดทำนโยบายสาธารณะโดยประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม แต่รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญ ข้าราชการไม่มีความเข้าใจการมีส่วนร่วมของประชาชน ๖. ไม่มีมาตรการป้องกันการใช้สิทธิ์ในการร้องเรียนกรณีการทุจริต	๑. ได้มีการตั้งโจทย์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้ ● รัฐธรรมนูญต้องมีการพิจารณาว่าจะต้องแก้อย่างไร แล้วจึงพิจารณาว่าประเด็นใดที่จะต้องแก้ โดยหลักการที่สำคัญคือการได้มาของรัฐธรรมนูญที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยและเรื่องสิทธิมนุษยชน ธรรมาภิบาล เพื่อนำไปสู่สังคมที่สันติสุข และมากไปกว่านั้นสังคมต้องถูกออกแบบให้เกิดความเสมอภาคมีการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือไม่ หรือกฎหมายได้นำไปสู่การจัดการประเมินผลกระทบของการใช้รัฐธรรมนูญมีความสำคัญ ● สถาบันทางการเมือง ได้มีการตรวจสอบถ่วงดุลหรือไม่ รวมถึงการเมืองภาคพลเมืองนำไปสู่การเติบโตได้จริงหรือ? ดังนั้นจึงต้องทำ Check list ในแต่ละข้อที่อาจจะทำให้นำไปสู่สิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งที่ไม่อยากเห็น	**ดร. ถวิลวดี บุรีกุล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๗. รัฐธรรมนูญที่เป็นภาพกว้างที่ต้องนำไปสู่การปฏิบัติ แต่บางมาตราไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ในส่วนนี้ควรมีวิธีการจัดการอย่างไร	๒. รัฐธรรมนูญต้องดูแลประชาชนได้ นำไปสู่การมีส่วนร่วมภายใต้แนวคิด “ต้อง Care ประชาชนและต้อง Share อำนาจ” ๓. การมีส่วนร่วมต้องดูถึงหลักการและจิตวิญญาณที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมได้ ๔. ต้องแก้ไขให้ผู้หญิงมีบทบาททางการเมืองหรือเป็นลักษณะของ Gender Quotas ให้มีการส่งผู้ลงสมัครเป็นผู้หญิงมากขึ้น และการจัดทำบัญชีรายชื่อให้สลับฟันปลาระหว่างชายและหญิง ๕. ประชาชนต้องได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้องตามมาตรา ๖๓		
๑. ความคิดเห็นของเยาวชนมักจะอยู่ภายในกลุ่มเดียว คือ กลุ่มในระบบ โดยจากการแบ่งเยาวชนออกเป็น ๒ กลุ่ม ซึ่งไม่เกี่ยวกับการศึกษา คือ เด็กในระบบและเด็กนอกระบบ	๑. เพื่อให้ได้ความคิดที่หลากหลายควรอาศัยการเชิญกลุ่มประชาชนที่อยู่ในพื้นที่จริง ๒. ในเรื่องพรรคการเมืองควรไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากกว่านักวิชาการ ๓. หากมองรัฐธรรมนูญเป็นสินค้า ดังนั้นหากจะให้ประชาชนซื้อสินค้า ก็ควรเป็นสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ๔. อยากให้เด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมจริง ๆ ไม่ใช่เป็นแค่เพียงพิธีการ	**คุณพชรพรรษ์ ประจวบลาภ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๕. กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ก็ควรให้เด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียเข้าไปรับ แสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง ๖. การแก้รัฐธรรมธรรมนูญต้องมาจากการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง		
๑. รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีข้อจำกัดตั้งแต่ที่มาของรัฐธรรมนูญ ๒. จากมาตรา ๒๕ (สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ ในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มิได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้น**ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ** ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น...) กฎหมายลูกจะเข้ามาอ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องของความมั่นคง ทำให้เป็นการอยู่เหนือสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ๓. ส่วนสิทธิในด้านการตรวจสอบ ที่ปกติจะสามารถตรวจสอบได้โดยตรง แต่ปัจจุบันเมื่อใช้	๑. เห็นควรให้ตัด **ความมั่นคงของรัฐ** ออกจากมาตรา ๒๕ และให้มี**การรับรองสิทธิเสรีภาพโดยเสมอภาค** ๒. จากหมวด ๖ มาตรา ๖๘ (...รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่**ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส** ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทนายความให้) ให้ตัดคำว่า **ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส** ออก เพราะรัฐควรจัดให้ด้วยความเท่าเทียม ๓. ให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่และเพิ่มการมี สสร. ที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ๔. กลไกตามมาตรา ๒๗๒ (...การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี...) เพื่อให้คนนอกไม่มีสิทธิ	**คุณสุภาภรณ์ มาลัยลอย**	***มาตรา ๔๑** บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
มาตรา ๒๕ คู่กับมาตรา ๕๑ (การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้น เป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตาม และเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ) ทำให้เกิดกระบวนการที่เยอะมากขึ้น ซึ่งกลไกเหล่านี้ทำให้ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว ๔. จากมาตรา ๔๑* การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่าการดำเนินการถูกปิดกั้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีความหมาย และจากข้อ (๓) การฟ้องหน่วยงานของรัฐนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐตั้งเป็นนิติบุคคลได้ ๕. จากมาตรา ๔๓** มีการจำกัดเหลือแค่การฟื้นฟู หรือส่งเสริม ซึ่งต่างจาก มาตรา ๖๖	๕. จากมาตรา ๒๕๒ (...ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นหรือในกรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้...) ควรเปิดช่องให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบพิเศษ ๖. ลดการสืบทอดอำนาจ โดยการให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้ง ๗. ยกเลิกมาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๗๙ ๘. รัฐธรรมนูญควรให้นักกฎหมายเป็นผู้สรุปประเด็นปัญหาจากประชาชน เพื่อแปลงให้เป็นภาษาทางกฎหมาย ๙. คณะกรรมการร่างฯควรออกแบบให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด		ในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (๒) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว (๓) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ ****มาตรา ๔๓** บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (๑) อนุรักษ์ **ฟื้นฟู หรือส่งเสริม**ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ...

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ (...ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน...) และสิ่งที่ถูกตัดออกไป คือ การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ตามมาตรา ๖๗			
๖. จากมาตรา ๕๘ (การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน...) ซึ่งเมื่อเอามาตรานี้ไปอยู่ในหมวดหน้าที่ของรัฐ ถือเป็นเรื่องที่ยากมากในการดำเนินการ			
๗. จากมาตรา ๔๔ (บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ...) ระบุถึงการชุมนุมก็จริง แต่พระราชบัญญัติการชุมนุม			***มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ มีการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ๘. จากมาตรา ๕๗*** เป็นมาตราที่สำคัญนักกิจกรรม และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านของสิ่งแวดล้อม โดยยกตัวอย่างกรณีที่กระบวนการ EIA ยังไม่ถูกบังคับใช้ แต่ EEC กลับถูกเปิดตัวแล้ว ดังนั้นจึงไม่มีการพิจารณา EIA เพื่อประเมินผลกระทบ ๙. ไม่เห็นด้วยกับหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ เพราะสิ่งใดที่เป็น สิทธิ ควรอยู่ในหมวดสิทธิ โดยมีการระบุการคุ้มครองสิทธิ ๑๐. จากยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิรูปฯแสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วม ๑๑. บทเฉพาะกาล มาตรา ๒๗๙ ที่เกี่ยวกับประกาศและคำสั่ง คสช. โดยมีคำสั่ง ๓/๒๕๕๘ และ ๔/๒๕๕๙ ที่เป็นการยกเลิกผังเมือง และคำสั่ง ๙/๒๕๕๙ มีการลดทอนสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ๑๒. ระบบการศึกษามีระบบพื้นฐานไม่เหมือนกัน และการศึกษาแต่ละพื้นที่ไม่จำเป็นจะต้องเรียนในรูปแบบที่เหมือนกัน ควรอ้างอิงกับพื้นที่			วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย (๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการ

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
			ดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ
๑. รัฐธรรมนูญไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร ๒. แผนยุทธศาสตร์มีปัญหา เนื่องจากถูกกำหนดโดยคนบางกลุ่ม จึงเสนอให้มีการรับฟังจากกลุ่มคนที่แตกต่างกันมากกว่านี้ ๓. พรบ. ด้านเด็กและเยาวชนไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพราะโดนกีดกันด้วยแนวคิดที่ว่าเป็นเด็ก จึงไม่ได้นำไปสู่การแก้ไข ๔. การทำหลักสูตร ครูไม่ได้เข้าร่วมเพื่อออกแบบหลักสูตร แต่ให้นักวิชาการเป็นผู้ออกแบบ ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจ ๕. เด็กและเยาวชนบางคนถูกผู้ใหญ่ให้ดำเนินการจำหน่ายยาเสพติด แม้ว่ารัฐจะมีแผน แต่แผนดังกล่าวก็ไม่มีประสิทธิภาพ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขและคุ้มครองเด็กเหล่านี้	๑. ควรปฏิรูปการกระจายอำนาจ โดยมุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นการสะท้อนปัญหาและเข้าถึงได้ง่ายกว่า ๒. เสนอให้การรับฟังคิดเห็นมีการกระจายกลุ่มเป้าหมายให้มากกว่านี้ เช่น LGBT, เด็กและเยาวชน เป็นต้น ๓. จากมาตรา ๑๕๘ (พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี ...) ไม่ควรมีการจำกัดจำนวนรัฐมนตรี เพราะอาจจะได้รัฐมนตรีที่ไม่มีความเชี่ยวชาญตรงกับกระทรวงนั้น ๆ และเสนอให้มีการระบุเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น กระทรางศึกษาธิการ ส่วนในบางกระทรวงที่ใหญ่เกินกว่ารัฐมนตรี ๑ คนจะดูแล ก็ควรให้มีการเพิ่มจำนวนรัฐมนตรีโดยเป็นการเจาะจงถึงประเด็นปัญหา ๔. ให้สภาเด็กเข้าสู่กระบวนการร่างและแก้ไขแผนชาติในฉบับต่าง ๆ	**คุณฉันทิศ รักอ่อน**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๕. เสนอให้เพิ่มสิทธิให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นในการออกแบบหลักสูตรได้ ๖. สำหรับการย้ายถิ่นฐานควรมีการสนับสนุนเรื่องการจัดทำสิทธิการพึงมีพึงได้ต่อคนย้ายถิ่นฐาน เช่น การศึกษา สาธารณสุข เป็นต้น เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ๗. ผลักดันให้องค์กรเด็กและเยาวชนเป็นองค์กรอิสระเพื่อสร้างความชอบธรรมที่เป็นรูปธรรม เพื่อเพิ่มน้ำหนักในคำพูดของเด็กมากขึ้น ๘. เสนอให้มีการตั้งคณะกรรมาธิการเด็กและเยาวชน ในการศึกษาปัญหาและผลกระทบและเพื่อแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชน		
๑. จากรัฐธรรมนูญไม่เคยทอดทิ้งเด็กและเยาวชนในทุกมาตรา แต่ไม่เคยมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง อีกทั้งเด็กต้องการคนรับฟังปัญหา ๒. ให้ใช้กฎหมายให้เป็นประโยชน์กับเด็กและเยาวชน เช่น การศึกษาปัจจุบันเป็นเรื่องที่เข้าถึงยากและมีความเปลี่ยนแปลงบ่อย ดังนั้นผู้ปกครองจึงไม่สามารถแนะนำบุตรหลานของตนเองได้	-	**คุณอลิสา หงส์มา**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ผิดหวังจากการทำงานของ คสช. เพราะประชาชนไม่สามารถเข้าถึงรัฐธรรมนูญเลย การร่างใหม่จึงเป็นการเสียเวลา ๒. ปัญหาการเรียนการศึกษาเกี่ยวกับผู้อำนวยการ เช่น เรื่องทรงผม จึงตั้งข้อสังเกตว่าจะมีช่องทางใดที่ทำให้เด็กสามารถเรียกร้องสิทธิได้ ๓. เด็กขาดโอกาสทางการศึกษาและขากการรับรู้ในเรื่องการศึกษา ๔. เด็กเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้น เพราะไม่มีความรู้และไม่ได้รับการศึกษา ๕. โรงเรียนมีการเรียนการสอนไม่เท่ากัน อยากให้สร้างความสมดุลเรื่องคุณภาพการสอนในแต่ละโรงเรียน ๖. บางวิชาไม่สามารถทำให้เกิดประโยชน์ได้จริง ควรเป็นการเรียนแบบเพิ่มทักษะในการทำงานมากกว่า ๗. กิจกรรมด้านถังขยะ รัฐบาลหรือกรุงเทพฯไม่ได้สนับสนุนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเรื่อง Recycle และ Second Value ๘. เด็กขาดโอกาสในการแสดงความต้องการ เนื่องจากเมื่อเขียนโครงการต่าง ๆ แล้วทางผู้ใหญ่ไม่อนุมัติหรือไม่เห็นด้วย	-	**คุณจักรกฤษณ์ เต็มเปี่ยม**	

๘.๑.๑๐ กลุ่มการพัฒนาเศรษฐกิจ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในวันอังคารที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• การทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจมีทั้งมิติเชิงบวก และมิติเชิงลบ • การทำงานของกลุ่ม EEC จะมีการให้ความรู้ประชาชน ประชาชนสามารถเข้ามารับฟังกระบวนการ แต่ประชาชนกลับไม่ทราบว่ากระทบต่อชีวิตอย่างไร	• จาก**พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๑** มีความยืดหยุ่นและเป็นแบบอย่างให้กับกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระเบียงเศรษฐกิจ • ทุกครั้งที่มีการจัดทำ EIA จะมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชน • ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชน เพราะจะส่งผลให้ไม่เกิดโครงการที่ไม่ดี • ต้องการให้ อปท. มาเป็นตัวแทนให้กับองค์กรในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชน เพราะขณะนี้ข้อมูลยังส่งไปไม่ถึงประชาชน • โครงการภายใต้การขับเคลื่อนของ EEC ไม่ได้เน้นเชิงปริมาณ แต่พยายามกระจายทุกกลุ่ม แล้วนำเอา Feedback มาปรับปรุง ส่วนโครงการอื่น ๆ ภาค EEC จะเข้าไปรับฟังหลังจากจัดทำกระบวนการ EHIA	**คุณทัศนีย์ เกียรติภัทราภรณ์**	
• กฎหมายที่มี Layer ที่วุ่นวาย คือ กฎกระทรวง และหากกฎหมายจำนวนมากแบบนี้ นักลงทุนจะเข้ามาลงทุนได้อย่างไร	• ยุทธศาสตร์ชาติ ด้าน EEC - สภาอุตสาหกรรมได้พิจารณาอุตสาหกรรมที่เป็นจุดแข็ง คืออุตสาหกรรมการเกษตร ซึ่งแบ่งออกเป็น	**คุณมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. Food โดยสภาฯมีการผลักดันให้เกิด Smart Farmer ๒๐๐๐๐ คน แต่ประเทศไทยมีแต่ Farmer by Choice ไม่ใช่ Farmer by Share อีกทั้งทางสภาฯได้มีความพยายามผลักดันในเรื่อง Certificate เกี่ยวกับการเกษตร มีการผลักดันเรื่องเกษตรปลอดภัยสู่อาหารปลอดภัย และให้ดำเนินการเป็น Food Valley ๒. Pharma ควรมีการเปลี่ยนจุดยืนจาก ยาสามัญ (Generic drugs) เป็น ยาต้นแบบ (Original drugs) ควรโยงกลับที่การเกษตรในการผลิตสมุนไพร ซึ่งอาจจะมีการใช้งบประมาณพอสมควร แต่ประเทศไทยจะเป็น Operating Model ๓. อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ (Feed) ๔. Cosmatic ● ต้องเร่งหาวิธีการที่ทำให้กำไรเพิ่มขึ้น แต่ต้นทุนลดลง ● ต้องการให้เป็น One – Stop shopping ให้เหมือนประเทศเวียดนาม ที่มีการทำ One – stop of License and Consulting .ใน ๑ สถานที่รวมกัน ได้ License ภายใน ๓๐ วัน		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• จากมาตรา ๒๗ (บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน...) การเป็นรัฐสวัสดิการ ๑๐๐% อาจจะไม่สามารถทำได้ เช่น การให้เบี้ยยังชีพ สามารถเลือกให้ผู้ที่มีรายได้น้อยให้ได้รับมากกว่า (ความไม่เท่าเทียม)	• จากมาตรา ๗๕ (รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน...) ควรมีการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา ๗๗ (...ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ...) เช่น มาตรการปรับภาษี เป็นต้น อีกทั้งเสนอให้มีกฎหมายบางลักษณะให้เกิดข้อยกเว้น	**คุณวุฒิพงศ์ จิตตั้งสกุล**	
• นโยบายทางการเงินถูกจำกัดทั่วโลก ส่งผลต่อการท่องเที่ยวของไทยเป็นอย่างมาก • เศรษฐกิจไทยหดตัวและติดลบ ๕ – ๖ ซึ่งเมื่อมองกลับไปที่ยุทธศาสตร์ พบว่าไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ • ปกติสิ่งที่เศรษฐกิจของประเทศต้องทำ คือ การสะสมทุน, แรงงาน และการใช้เทคโนโลยีช่วยผลิตและลงทุน นอกจากนี้จากการเกิด Covid ทำให้แรงงานในอุตสาหกรรม มีความเสี่ยงที่จะตกงานประมาณ ๒ ล้านตน โดยเฉพาะในส่วน	• โลกหลังการแพร่ระบาด Covid ทำให้แรงงานต้อง Upskill & Reskill และปรับทัศนคติให้สอดคล้องกับตลาด • ควรมีการสนับสนุนการลงทุนที่รองรับแรงงานคืนถิ่น • ต้องมีการปรับโครงสร้างด้านการเกษตร ให้เป็น Smart Farmer มากขึ้น • ต้องการให้มีการพัฒนาด้าน Digital, Big Data และ AI	**คุณจิตเกษม พรประพันธ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ของการท่องเที่ยว, การขนส่ง, ร้านอาหาร และการส่งออก (รถ, Supply Chain) • เรื่อง SME ยังคงติดปัญหาเรื่องขั้นตอนและการขออนุญาต โดยมีปัญหา คือ Portal ที่อาจจะไม่มีการเชื่อมโยงกัน จึงเห็นควรให้จัด Portal แบบ One – stop service • กฎหมายไม่เอื้อประโยชน์ต่อการทำธุรกิจ • การ Enforcement ไม่ดีเพราะไม่ทราบว่าจะช่วยเหลือกลุ่มไหนก่อน เช่น ด้านโรงแรม ในส่วน Legal หรือ Illegal (เสียภาษีแต่ไม่จดทะเบียน) จุดนี้ต้องช่วยใครก่อน			
• ปัญหาแรงงานต่างด้าวโดนลอยตัวในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - แรงงานไม่สามารถออกไปไหนได้ ทำงานไม่ได้ ไม่ได้ต่ออายุทำงาน ซึ่งได้ระบุลักษณะคนต่างด้าวที่อาจขอรับใบอนุญาตได้ไว้ใน **พรบ. แรงงานต่างด้าว มาตรา ๑๓*** อีกทั้งการต่ออายุในประเทศ มีค่าธรรมเนียม VISA คิดราคาปกติ ๑๐๙๐ บาท/ปี, การขออนุญาตทำงาน ๑๐๙๐ บาท/ปี ซึ่งแพงกว่าประเทศต้นทาง ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้	-	**คุณพิภูเอก สกุลหลิม**	**<u>อ้างอิง</u>** ***พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑** **มาตรา ๑๓ (สรุป)** คนต่างด้าวที่ไม่อาจขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๙ เพราะเหตุดังต่อไปนี้ อาจขอรับใบอนุญาตต อนายทะเบียนเพื่อทำงานตามประเภทที่ ครม. กำหนด ๑. ถูกเนรเทศตามกฎหมาย และได้รับการผ่อนผันให ไปประกอบอาชีพที่อื่นแทนการ

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
- การบังคับใช้กฎหมายแต่ระเบียบการพิจารณายังไม่ได้ประกาศออกมา อีกทั้งกรมการจัดหางานก็ไม่ได้ประกาศแนวทางในการดำเนินการ ดังนั้นปัญหาจึงตกอยู่ที่นายจ้าง - อีกทั้งยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การเสียภาษี, การจดทะเบียนพาณิชย์ และการขออนุญาตจากภาครัฐ ● แรงงานไทยไม่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เพราะเป็นงานประเภท ๓D ได้แก่ งานสกปรก (dirty job) งานอันตราย (dangerous job) และงานยาก (demanding หรือ difficult job)			เนรเทศหรืออยู่ในระหว่างรอการเนรเทศ ๒. เข้ามาโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่รับอนุญาตให้อยู่เป็นการชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ๓. ถูกถอนสัญชาติตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ หรือตามกฎหมายอื่น ๔. เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ๕. เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
● ด้านการท่องเที่ยว ทั้ง Supply Chain มีประชากรเกี่ยวข้องส่วนนี้แค่ประมาณ ๔ ล้านคน	● ภาครัฐควรช่วยเหลือเรื่องสวัสดิการประกันสังคม และ Soft Loan ● อยากให้รัฐเปิดประเทศ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในด้านของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกลุ่มนักธุรกิจ ● รัฐต้องสร้างความมั่นใจต่อประชาชนในด้านเศรษฐกิจ	**คุณไพรัช**	
● เส้นทาง R๓A จากกรุงเทพฯ - คุนหมิง มีประเด็นในส่วนขากลับที่ขนผลไม้จากจีนไปลง	● ประชาชนต้องได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงอยากให้สภาพัฒน์ฯ ปรับ	**ดร.ชุมพล สายเชื้อ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ยังตลาด ๔ มุมเมืองหรือตลาดไท ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีเจ้าของเป็นคนจีน ดังนั้นสินค้า, การขนส่ง จะอยู่ภายใต้การจัดการของคนจีนทั้งหมด และคนไทยจะไม่ได้รับประโยชน์จากเส้นทาง R๓A ● ด้านธุรกิจมีการผูกขาดเป็นจำนวนมาก คนไทยกลายเป็น Sub-contact หรือ Out source	มุมมองว่าประเทศอื่น ๆ พิจารณาจาก GDP Per Capita จริงหรือไม่ - คำถาม คือ คนไทยมีรายได้มากขึ้นจากการสร้าง Infrastructure ? - ตัวชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจควรเปลี่ยนแปลง และควรมีการเพิ่ม GNP เข้ามาเป็นตัวชี้วัดด้วย ● Covid ส่งผลให้การซื้อสินค้าออนไลน์โตขึ้น แต่ในส่วนของบริษัทขนส่งมีอัตราการเติบโตไม่ถึง ๑๐ ราย คือ ไปรษณีย์, Kerry, Alibaba ซึ่งจะเห็นได้ว่าธุรกิจขนส่ง ● ในส่วนการผูกขาด / Business Model ควรให้เอกชนเข้ามาช่วยตรวจสอบหรือดำเนินการ ● เรื่องความสามารถในการแข่งขัน ด้าน Infrastructure ของไทยเป็นลำดับต้นในกลุ่มประเทศอาเซียน อีกทั้งยังมีผลการวิจัยรองรับ ดังนั้น เห็นควรว่าให้มาเร่งดำเนินการด้านเทคโนโลยีมากกว่าเพื่อให้ก้าวทันชาติอื่น ๆ และรัฐต้องมีกลไกในการสร้าง Eco – system ● ด้านธุรกิจการขนส่ง (Logistic) แรงงานถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขนส่ง และเป็น “High labour intensive” ที่มีคนขับมากกว่า ๑ คน		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ดังนั้นแรงงานประเภท Blue collar (คนทำงานที่ไม่ได้ทำในออฟฟิต คนงาน คนใช้แรงงานต่าง ๆ) ในส่วนพนักงานขับรถขาดแคลน		
-	• ควรเพิ่มการศึกษาคู่กับคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้ไทยได้เปรียบในด้านการแข่งขัน - คนเรียน MBA ควรเรียนการเขียน Business plan มากกว่าการทำรายงาน เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงาน และยกศักยภาพของเยาวชนไทยให้มากที่สุด เนื่องจากรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้อย่างกว้าง • ด้านพลังงาน ควรมีการดูแลคนรากหญ้า ดังนั้นน้ำมันและไฟฟ้าควรมี ๒ ราคา คือ ราคาปกติ (โดยเป็นราคา + กำไร ให้แก่อุตสาหกรรม) และราคาที่รัฐ Subsidies เพื่อให้ประชาชนประหยัดค่าใช้จ่าย • ควรมีการจัดเศรษฐกิจเป็นหมวดหมู่ เพื่อประโยชน์ในการยกศักยภาพด้านการแข่งขัน	**คุณขจรศักดิ์**	
-	• ต้องเริ่มมองพื้นฐานอย่างรัฐธรรมนูญของประเทศก่อน แล้วจึงสามารถกำหนดแนวทางด้านเศรษฐกิจต่อไปได้ • ประเทศควรให้การสนับสนุนในเรื่องการเพิ่มมูลค่า (ไม่ว่าอาชีพไหนก็สร้างมูลค่าทาง	**ผศ.ดร.สุทธิกร กิ่งแก้ว**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เศรษฐกิจได้) เช่น ประเทศญี่ปุ่น ที่มีการเกษตรแบบปลูกน้อยแต่รายได้สูง จากการที่สร้าง Value Added หรือ Story telling ของผลิตภัณฑ์ ● ส่งเสริมการแข่งขันที่สำคัญ คือ Economies of Scale เช่น บริษัท Samsung ที่มีงบในการวิจัยสูง ภายใต้การสร้าง Human Capital ในประเทศ ● ต้องการให้แรงงานไทยมีศักยภาพ เพื่อดึงดูดคนมาลงทุน เพื่อให้ประเทศข้าม Middle Income Trap ● ถ้าจะทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์ ประเทศควรมีกำไรส่วนเกิน และเอารัฐธรรมนูญเป็นตัวนำในการวางรากฐาน		
-	● การเสริมทุนของ SME เพื่อให้คนมีรายได้สูงขึ้น อีกทั้งในพื้นที่การเกษตรก็สามารถผลักดันให้เป็นเชิงท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกัน ● ควรยกเลิกหรือแก้กฎหมายที่อาจจะยึดโยงกับการผูกขาด เช่น กฎหมายว่าด้วยสุรา ที่ชาวบ้านผลิตได้ แต่ไม่สามารถจำหน่ายได้ เป็นต้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางธุรกิจให้แก่ท้องถิ่น และเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เสริม	**คุณณวิบูล ชมภู่**	

๘.๑.๑๑ กลุ่มระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง
ในวันพุธที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑.ระบบการเลือกตั้ง ● ปัจจุบันจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม โดยมีระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม ส่งผลให้เกิดความอ่อนแอจากรัฐบาลผสมที่มาจากหลากหลายพรรค อีกทั้งระบบเลือกตั้งดังกล่าวไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของระบบการเลือกตั้ง ● รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่กล่าวว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกงนั้น มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์มากเกินไป ทำให้ข้อกำหนดบางประการปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเว้นวรรคทางการเมือง ๑๐ ปี ในคดีหมิ่นประมาท ซึ่งถือว่าเกินกว่าเหตุ ● พรรคการเมืองบางพรรคไม่สามารถส่งบุคคลเข้ารับเลือกตั้งได้ เพราะไม่มีตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด ดังนั้นการทำ Primary ไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง เนื่องจากการหาสมาชิกพรรค ๑๐๐ คนของผู้สมัคร เพื่อให้องค์ประชุมมีมากกว่า ๕๐ คน ในการเลือกตัวแทนพรรค แสดงให้เห็นถึงการเลือกตัวแทนพรรคการเมืองที่มีความซับซ้อน	**๑.ระบบการเลือกตั้ง** ● ระบบการเลือกตั้งควรกลับมาใช้ระบบเลือกตั้งของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ซึ่งมีความเหมาะสมและเป็นระบบที่คุ้นเคยของประชาชนมากกว่า ● ควรยกเลิกการเปิดโอกาสให้คนนอกเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี จากการที่มีบทเฉพาะกาลที่ให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถเลือกนายกรัฐมนตรีได้ ● รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หรือรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง ควรคำนึงถึงวาทกรรมการปราบโกง และความสมเหตุสมผล ● ควรยกเลิกระบบ Primary เพราะส่งผลให้การเลือกตัวแทนพรรคการเมืองมีความซับซ้อน **๒.พรรคการเมือง** ● ควรทบทวนมาตรการในการยุบพรรคการเมือง เพราะไม่ควรเกิดเหตุการณ์การยุบพรรคการเมืองขึ้นอีกแล้ว เพราะการจัดตั้งพรรคการเมือง คือ เจตจำนงของประชาชน และควรพิจารณาข้อกำหนดหรือมาตรการที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เช่น บังคับให้สมาชิกเสียเงิน หรือ ให้พรรคการเมืองสำรองเงิน เป็นต้น ● ควรมีการทบทวนกกหมายพรรคการเมืองที่สามารถตีความได้อย่างกว้างขวาง เพราะอาจจะกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้	**รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล (พรรคเพื่อไทย)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• กฎหมายการเลือกตั้ง ให้อำนาจ กกต. ออกใบเหลือง หรือระงับสิทธิการเลือกตั้ง ๑ ปี โดย กกต. จะเป็นพนักงานสืบสวน สอบสวน และตัดสินในเวลาเดียวกัน ซึ่งถือว่ามีการให้อำนาจเด็ดขาดแก่ กกต. **๒.พรรคการเมือง** • กฎหมายพรรคการเมือง ควรมีการจัดตั้งภายใต้ความอิสระ โดยหลักการสำคัญ คือ การกำกับดูแล และอำนวยความสะดวกแก่พรรคการเมือง ไม่ใช่การจำกัดหรือควบคุม • กฎหมายห้ามมีการควบรวมพรรคการเมืองเข้าด้วยกันในขณะที่อยู่ในอายุของสภาผู้แทนราษฎร โดยเห็นว่าการควบรวมพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่อันตราย แต่ปัจจุบันนี้มีการใช้วิธีการขอยกเลิกพรรคการเมืองแทน โดยให้ถือว่าพรรคดังกล่าวถูกยุบ และให้ ส.ส. สังกัดพรรคอื่นได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เจตนารมณ์ของประชาชนถูกทำลายโดยสิ้นเชิง			
• จากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๙๑ การนับคะแนนการเลือกตั้ง มีสูตรการคำนวณที่ก่อให้เกิดการสับสนและความเข้าใจไม่ตรงกันของทุกฝ่าย	• สัดส่วน ส.ส.บัญชีรายชื่อ คิดว่าควรมีน้อย แต่กลับกลายเป็นว่ามีจำนวนมากขึ้น จากเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีสัดส่วน ส.ส.บัญชีรายชื่อน้อยลง โดยสัดส่วนอยู่ที่ ๔๐๐ : ๑๐๐	**นายนิกร จำนง (ชาติไทยพัฒนา)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ระบบ Primary เป็นความล้มเหลวและไม่ใช่ทางออก ซึ่งรัฐธรรมนูญไม่ได้มีการระบุถึงระบบนี้ แต่ระบบนี้ได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการดำเนินการสอบถามความคิดเห็น ซึ่งก่อให้เกิดการย้อนกลับ และระบบนี้กลายเป็นจุดถ่วงที่ส่งผลให้พรรคการเมืองมีปัญหา • รัฐธรรมนูญนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่มีเรื่องการยุบพรรคมากที่สุด และมีเหตุผลแห่งการยุบพรรคเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก	• การลงคะแนนเลือกตั้ง เกิดความล้มเหลว มีการทำลายความชอบธรรมของการเลือกตั้ง และสร้างความเสียหายต่อระบบการเมือง ควรกลับมาใช้ระบบ ๒ บัตรเหมือนเดิม เนื่องจากการนับคะแนนที่มาจากการเลือกตั้ง ทำให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเลือกบัญชีรายชื่อ • นายกรัฐมนตรี ควรมีชื่อที่มาจากในพรรคการเมือง ถึงแม้ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง • รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๙๑ การนับคะแนน ควรมีการแก้รูปแบบในการนับคะแนนให้มีความชัดเจน • รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๙๕ สิทธิการรับเลือกตั้ง - ไม่ควรกำหนดว่า ส.ส. ต้องอาศัยอยู่ในเขต แต่ควรกำหนดเป็นจังหวัดแทน เพราะจะกลายเป็นเขตนิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดี - พรรคการเมืองต้องเข้ามาดูแลประชาชนไม่ใช่เพื่อการเลือกตั้ง - ควรยกเลิกตัวแทนประจำจังหวัด • การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ควรทำประชามติ • ระบบ Primary ควรมีการแก้ในกฎหมายเลือกตั้ง • รัฐธรรมนูญจะเป็น Deadlock ในการแก้ไขปัญหา • ควรมีการพูดคุยและใช้การประณีประนอมให้การแก้ไขให้ผ่านไปแต่ละจุด โดยเสนอให้ ส.ว. ดูข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญ		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
-	๑. เจตจำนงของการเลือกตั้ง คือ • **การให้ได้มาซึ่งตัวแทนอย่างแท้จริงในการบริหารประเทศ** โดยตัวแทนในพื้นที่และคนที่พรรคส่งลงรับเลือกตั้งต้องมีความรู้ความสามารถ จึงเกิด ส.ส. ๒ รูปแบบ คือ ส.ส.แบ่งเขต (มีความใกล้ชิดกับประชาชน) และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ (ให้พรรคการเมืองเสนอคนมีความรู้ความสามารถ ผ่านการจัดทำบัญชีรายชื่อ) ภายใต้หลักการ คือ บัตรเลือกตั้งควรมี ๒ ใบ เพื่อให้สิทธิในการเลือกคนในเขตของตนและเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถของพรรค • **การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม** เพื่อให้ได้มาซึ่งคนดีมีความสามารถ โดยมองถึงกฎหมายลูก ๓ ฉบับ คือ **กฎหมายการเลือกตั้ง ส.ส. กฎหมายคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกฎหมายพรรคการเมือง (บางส่วน)** เพื่อให้กลไกของรัฐเป็นกลไกในการอำนวยความสะดวก และ กกต.ควรสร้างกลไกอย่างจริงจังเกี่ยวกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ไม่ใช่เพียงแค่ทำหน้าที่ด้านการจัดการเลือกตั้ง อีกทั้งควรสร้างกลไกในกฎหมายลูกในการควบคุมดูแลการทำงานของ กกต.	**นายสมชัย ศรีสุทธิยากร**	
• เมื่อมีการฉีกรัฐธรรมนูญฉบับเก่า รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จัดทำขึ้น มักมีปัญหาเสมอ รวมถึงกฎหมายลูกเช่นกันที่มักจะเกิดข้อบกพร่อง • ระบบการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา มีปัญหามากจากการใช้บัตร ๑ ใบในการคำนวณบัญชีรายชื่อ	• กกต. ควรสร้างกลไกควบคุมดูแลการจัดการเลือกตั้ง และควรให้กระบวนการเลือกตั้งเป็นระบบที่ Free and Fair และการบังคับปฏิบัติต้องเข้มแข็ง • ควรกลับมาใช้ระบบการเลือกตั้งแบบรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐	**นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ทำให้พรรคการเมืองไม่ได้จำนวน ส.ส แบบบัญชีรายชื่อจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนไปกองที่ ส.ส แบ่งเขตแทน ส่งผลให้เกิดรัฐบาลผสมหลายพรรค ขาดเสถียรภาพ อ่อนแอ และอาจนำไปสู่การยุบสภาได้ ● การจ่ายเงินบำรุงพรรคเป็นสิ่งที่ ไม่ควรและไม่เหมาะสม ● การทำ Primary Vote ในการเลือก Candidate ในสหรัฐอเมริกาไม่ได้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย	● องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งอย่าง กกต. ควรมีการทำงานเชิงรุก ในการแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียง เพราะหลักการ Free and Fair เกิดแค่ตามกฎหมายเท่านั้น รวมถึง กกต. ควรสร้างกลไกในการควบคุมดูแลการจัดการเลือกตั้งให้มีการปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง ● ควรยกเลิกมาตรา ๗๙ การทำ Primary ก่อนการเลือกตั้ง เพราะประเทศไทยไม่พร้อมกับการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และหากไม่มี Candidate ลงในการเลือกตั้งจะทำให้พรรคเสียหาย ● การจัดตั้งพรรคการเมือง ควรมีกระบวนการที่ยากขึ้น เนื่องจากการยุบพรรคในปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นง่าย หากระบบพรรคการเมืองอ่อนแอ ระบบการเลือกตั้งก็อ่อนแอตามลงไป ดังนั้นควรกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมกับแต่ละพรรคการเมือง		
● รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ทำลายระบบการเลือกตั้งที่ต้องการตัวแทนและนโยบาย อีกทั้งการเลือกตั้งบัญชีรายชื่อไม่สะท้อนทั้งตัวแทนและนโยบาย ซึ่งถือเป็นวิธีการกำจัดผู้แทนที่ความนิยมสูงออกจากระบบ เพราะคะแนนจะถูกแบ่งให้พรรคอื่น ๆ แทน ● ผู้บริหารพรรคการเมือง มักจะไม่ได้รับการเลือกตั้ง จึงทำให้ไม่ได้คนที่มีความสามารถเข้าไปในสภา	● หัวใจสำคัญของการเลือกตั้ง คือ ความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ● เห็นด้วยกับการใช้ระบบการเลือกตั้งที่มีบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ แต่สูตรในการคิดคำนวณ ให้เป็นอำนาจของกกต. ในการชี้แจง ● การยุบพรรคการเมือง ควรมีความผิดที่เฉพาะตัวมากกว่านี้ เพราะการทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอนั้นไม่ถูกต้อง มักจะส่งผลให้การเลือกตั้งก็จะอ่อนแอตามไปด้วย	**นายวิรัตน์ วรศสิริน (เสรีรวมไทย)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• การจัดตั้งพรรคการเมืองมีปัญหาและอ่อนแอ รวมทั้งการจัดตั้งรัฐบาลก็มีปัญหา • นายกรัฐมนตรี ที่มาจากเลือกของ ส.ส. หรือ ส.ว. นั้นไม่เป็นธรรม			
• ระบบการเลือกตั้งที่ผ่านมาสร้างปัญหาพอสมควรกับการได้มาซึ่งตัวแทน	**๑.การเลือกตั้ง แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน** • ด้านการปฏิบัติ ควรมีกติกาและกระบวนการที่มีความชัดเจน เช่น การพิมพ์บัตร การส่งบัตร และทุกคนจะต้องเข้าใจเป้าหมายและเห็นภาพรวมเหมือนกัน • ด้านการทุจริตในการเลือกตั้ง มาจากประสิทธิภาพของคณะกรรมการ และความร่วมมือของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง อีกทั้งการแข่งขันทางการเมือง ต้องเป็นการผสมผสานกันในส่วนของการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย ๒. บทเรียนจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย คือ กฎหมาย กกต.หรือรัฐธรรมนูญ และกฎหมายพรรคการเมือง • กฎหมาย กกต.หรือรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับการทำบัตรเลือกตั้งด้วยระบบการเลือกตั้งที่ผ่านมา สร้างภาระให้แก่ กกต. และการคำนวณของ กกต. ทำให้คนคิดแตกต่างกัน อีกทั้งการประกาศผลต้องมีการนับคะแนนให้ได้ ๙๕% ก่อน	**นายแสวง บุญมี**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• กฎหมายพรรคการเมือง ควรให้ กกต. เป็นฝ่ายสนับสนุน		
• การเลือกตั้งล่วงหน้าจากสาเหตุการมีบัตร ๑ ใบ โดยในแต่ละเขตมีการใช้หมายเลขไม่เหมือนกัน ส่งผลให้หมายเลขในบัตรเลือกตั้งของผู้สมัครไม่ตรงกับผู้ลงสมัครในพื้นที่นั้น ๆ • ระบบการเลือกตั้ง มีคะแนนที่หายไป ทำให้ช่องว่างของกฎหมายไม่ได้รับการแก้ไข • การคำนวณการเลือกตั้ง ไม่มีความชัดเจนและเป็นระเบียบประกาศออกมาชี้แจงให้ทราบ • จากกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ สะท้อนว่าระบบ Primary คือปัญหา เนื่องจากการแต่งตั้งตัวแทนเป็นสิ่งที่ยาก กลายเป็นเพียงพิธีกรรม และในระหว่างรับเลือกตั้ง หากไปลงอีกพรรคแทน ก็ดึงตัวแทนจากพรรคเดิมไปด้วย จึงทำให้ไม่มีตัวแทนพรรคในเขตนั้น เนื่องจากจากกฎหมายพรรคการเมือง ระบุว่าหากสมาชิกลดลงต่ำกว่า ๑๐๐ คน ตัวแทนเขตนั้นจะหายไป • ในการเลือกตั้ง จะมีประกาศเขตเลือกตั้ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้ง ตัวแทนก็ไม่สามารถตั้งตัวทันได้ • การคำนวณในกรณีเลือกตั้งใหม่ทุกครั้งใน ๑ ปี จะมีการนำคะแนนมาคำนวณใหม่ทั้งหมด	• การคำนวณการเลือกตั้งควรมีความชัดเจนและรับฟังความคิดเห็นจากพรรคการเมืองก่อน หากจำเป็นต้องใช้ระบบการเลือกตั้งดังกล่าวอีกในครั้งถัดไป • จากกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ควรแก้ไขในรายละเอียด และวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องแก้ไขและต้องรีบแก้ไข ไม่เช่นนั้นจะเกิดการทำซ้ำของปัญหาได้	**นายธนิศร์ ศรีประเทศ (พรรคภูมิใจไทย)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ส่งผลให้ ส.ส บัญชีรายชื่อ ในแต่ละพรรคอาจจะถูกตัดออกจากการนับคะแนนใหม่			
-	สิ่งที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง **๑. ส.ส.บัญชีรายชื่อ** ● ข้อดีของการมีส.ส.บัญชีรายชื่อ คือ เป็นการแข่งขันทางนโยบายมากกว่าการแข่งขันในเขตพื้นที่อย่างเดียว แต่ควรเลือกให้ชัดเจนว่า จะเลือกรูปแบบใด โดยเสนอ ๓ รูปแบบ คือ - รูปแบบ ส.ส. ผสม โดยมีการแยกคะแนนกันอย่างเด็ดขาด จากตัวอย่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ - การมี ส.ส. ๒ แบบ แต่ใช้คะแนนบัญชีรายชื่อ เป็น ส.ส.พึงมี แล้วที่เหลือให้ ส.ส.เขตหักออก อย่างเช่นในประเทศเยอรมัน - รูปแบบ ๒ ส.ส. แต่มีคะแนนเดียว อย่างเช่น ประเทศไทย **๒. การประกาศผล** ● รัฐธรรมนูญขยายเวลาการประกาศเป็น ๖๐ วัน ซึ่งถือเป็นระยะเวลาที่นานเกินไป เสนอให้ประกาศทันที หรือ ประกาศภายใน ๓๐ วัน	**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปริญญา เทวานฤมิตรกุล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๓.สูตรคำนวณ ● จะต้องมีความชัดเจน โดยไม่อ้างอิง มาตร ๙๑ หรือ มาตรา ๑๒๘ เพราะประชาชนร้อยละ ๓๕ ถูกบีบให้เลือกเพียง ๑ ใบว่าจะเอาพรรค/เขต อย่างใดอย่างหนึ่ง **๔.ระบบเลือกตั้ง** ● ควรแก้ไขจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เพราะปัจจุบันผู้สมัคร(ส.ส.แบ่งเขต) ลงสมัครแบบไม่หวังผลชนะ และส.ส.พึงมี (ส.ส.บัญชีรายชื่อ) ไม่มีความนิ่งและชัดเจน จึงเป็นเหตุให้ผู้สมัครในระดับแบ่งเขตเพิ่มมากขึ้นมากกว่า ๔ เท่า เพื่อเอาคะแนนส.ส. พึงมี		
● รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ออกแบบให้อำนาจที่มาจากการเลือกตั้งที่สับสน ไม่มั่นคง และไม่สะท้อนเจตนารมณ์ รวมไปถึงรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังเต็มไปด้วยข้อจำกัด ● การตั้งพรรคการเมืองยากมากขึ้น มีข้อจำกัดและใช้ต้นทุนสูง ทำให้เป็นการตัดโอกาสนักการเมืองรุ่นใหม่ ส่วนการยุบพรรคการเมืองมีความไม่ยุติธรรม เป็นการตัดทอนโอกาสและตัดทอนสิทธิ ● การเลือกตั้งที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่า การเลือกตั้งนั้นแพ้ให้กับอำนาจที่มาจากการแต่งตั้ง ส่งผลให้ประชาธิปไตยไม่เกิดการพัฒนา	● อำนาจที่มาจากการเลือกตั้งต้องเรียบง่ายและมั่นคง เพราะต้องเกิดจากกติกาที่เรียบง่าย ● รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ควรเป็นระบบ Free and Fair สำหรับการเลือกตั้ง เพราะทั้งฉบับมีแต่ข้อกำจัด	**นายปดิพัทธ์ สันติภาดา (พรรคก้าวไกล)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ระหว่าง กกต. และคณะรัฐมนตรี ในการจัดการเลือกตั้งระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			
• กฎหมายระบบการเลือกตั้ง / พรรคการเมือง มีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข • ผู้จัดทำรัฐธรรมนูญในทุกขั้นตอน ไม่เคยลงรับสมัครเลือกตั้ง หรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง รวมถึงมีอคติในการจัดทำ • กฎหมายที่ประกาศออกมา ขัดแย้งในทางปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคม และไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งได้ยกเป็น ๒ ประเด็น คือ - คิดดีแต่ปฏิบัติไม่ได้ ถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ - ดูดีแต่ทำไม่ได้ เช่น ระบบ Primary vote พรรคการเมืองร้อยละ ๙๙ ไม่สามารถทำได้ เกิดปัญหาในเรื่องผู้แทนประจำจังหวัดและเป็นภาระต่อผู้ที่ทำการเลือกตั้ง	• ควรปฏิรูปการปกครอง โดยการเลือกตั้งที่ดีที่สุดและสุจริต โปร่งใส • รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่แย่ที่สุด นับตั้งแต่ฐธรรมนูญ ๒๕๒๑ เป็นต้นมา • ควรนำระบบบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบกลับมาใช้ เพราะเป็นระบบที่ดีที่สุดแล้ว รวมถึง ระบบเขตละ ๑ คนร่วมกับระบบบัญชีรายชื่อ คือสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว • คณะกรรมการร่างฯ ควรเริ่มดำเนินการจากสิ่งที่ง่ายก่อน เช่น ในเรื่องของสมาชิกพรรค หรืออะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการไปก่อน • ควรต้องทำให้ประชาชนได้ประโยชน์มากที่สุด	**นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา (พรรคประชาชาติ)**	
• ป้ายหาเสียงสามารถส่งผลเสียได้ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและอุบัติเหตุ ในกรณีที่ป้ายล้มเสียหาย รวมถึงมีปัจจัยเกี่ยวกับทุน • การนับคะแนนที่แต่ละพรรคต้องส่งคนไปประจำหน่วย จึงทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น	• การลงเลือกตั้ง ในส่วนของบัตรเลือกตั้งควรแบ่งออกเป็น ๒ ใบ ทำให้ไม่ตัดสิทธิ์การเลือกตั้งของประชาชน • นายกรัฐมนตรีควรมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะจะทำให้เข้ามาสู่ระบบการเลือกตั้ง และใกล้ชิด	**นายจิรวัฒน์ อรัณยกานนท์ (พรรคก้าวไกล)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	กับประชาชนมากกว่าบุคคลภายนอก อีกทั้งการนำเสนอรายชื่อนายกรัฐมนตรี หากเกิดกรณีนายกรัฐมนตรีลาออกจะมีกระบวนการจัดการอย่างไร ดังนั้นจึงต้องให้สิทธิ์พรรคการเมืองนำเสนอรายชื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่ได้ และการเลือกตั้งครั้งต่อไปนายกรัฐมนตรีควรมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ● เสนอให้ไม่มีการใช้ป้ายหาเสียง หรือให้มีการระบุการตั้งป้ายหาเสียงและจำนวนป้ายในการหาเสียง ● เสนอให้การนับคะแนนเป็นระบบดิจิทัล เจ้าหน้าที่หน่วยเลือกตั้งควรจัดให้เห็นบัตรเลือกตั้ง รวมถึงหลังจากการนับคะแนนเสร็จ กกต. ควรมีความชัดเจน ● การระดมทุนถือเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังนั้นควรสามารถรับการระดมทุนผ่านช่องทางออนไลน์ หรือระบบเทคโนโลยีได้		
-	**๑.ระบบการเลือกตั้ง** ควรกลับไปใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เพราะถ้าเดินหน้าไป ประชาชนจะเกิดความสับสน ● การตรวจสอบการเลือกตั้ง มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะต้องเกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ● รัฐธรรมนูญควรจะมีระบุเกี่ยวกับการป้องปราบ เพื่อจะไม่เกิดการเลือกตั้งที่ทุจริต เนื่องจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่กล่าวถึงการสนับสนุนการตรวจสอบการเลือกตั้ง	**นางสาวลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. พรรคการเมือง มาตรา ๔๕ วรรค ๒ เป็นปัญหาจากการที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบท และหมวดพรรคการเมือง ต้องเขียนให้ชัดเจน มองถึงเจตจำนง เพื่อลดปัญหาของกฎหมายและสร้างความเข้มแข็งให้แก่พรรคการเมือง **๓. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง** มาตรา ๙๕ วรรค๓ ควรทำรายชื่อระบบผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สอดคล้องกับความเป็นจริง อาจจะใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วย		
• พรรคการเมืองอ่อนแอ โดยการอ้างอิงกลุ่มทุนการเมืองตลอดเวลา เพื่อให้ได้มาซึ่งทุนในการจัดทำพรรคการเมือง ทำให้สมาชิกพรรคไม่รู้สึกเป็นเจ้าของ เพราะผู้บริหารพรรคให้ความสำคัญกับกลุ่มทุน มากกว่า สมาชิกพรรค • กองทุนพัฒนาการเมืองน้อยเกินไป ต้องอยู่กับกลุ่มทุน การเมืองต้องตอบแทน และมีกลไกควบคุม ไม่เกิดอิสระ	๑. การเสียเงิน ๑๐๐ บาท เพื่อให้เป็นสมาชิกพรรคนั้น ไม่เหมาะสมกับบริบท เพราะจะทำให้พรรคเล็กจะไม่มีบทบาท ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไข โดย • ระบุเกี่ยวกับสมาชิกพรรค ให้ประชาชนสามารถเลือกเป็นสมาชิกได้ฟรี • อุดหนุนพรรคการเมืองตามอัตราสมาชิก ส่งเสริมให้พรรคเล็กมีอำนาจแข่งขัน • กกต. กำหนดให้หัวหน้าพรรคมาจากสมาชิกพรรคการเมือง • สมาชิกพรรคมีสิทธิ์ยื่นประชุมวิสามัญในพรรค เพื่อถอดถอนหัวหน้าและกรรมการบริหารพรรค • ยกเลิกระบบ Primary vote ในเขตเลือกตั้ง ๒. ระบบการเลือกตั้งแบบเยอรมัน (อ้างอิงจาก อ.ปริญญา) จะทำให้เกิดการแตกพรรคเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนบัญชีรายชื่อและคะแนนแบ่งเขต ซึ่งไม่เหมาะกับบริบทประเทศไทย จึงควรกลับไปใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐	**นายวรภพ วิริยะโรจน์ (พรรคก้าวไกล)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. สูตรคำนวณคะแนนของ กกต. ไม่ชัดเจน ทำให้ ๓๐,๐๐๐ คะแนน มีค่ามากกว่า ๗๐,๐๐๐ คน ๒. การจัดการเลือกตั้ง ● มีพฤติกรรมที่ให้ผลประโยชน์เฉพาะหน้ามากเกินไป ● ผู้จัดการเลือกตั้งมีกลไกในการตรวจสอบ และความรับผิดชอบน้อยเกินไป ● เกิดบัตรผีและคะแนนผีจริง แต่ไม่มีผู้รับผิดชอบเหตุการณ์ดังกล่าว ● กระบวนการรับผิดของ กกต. น้อยมาก ● เสนอให้ใช้ระบบ อิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาใช้เพื่อลดความผิดพลาด ๓. กฎหมายฉบับนี้มีการขัดขวางพรรคการเมืองจำนวนมาก ซึ่งความจริงแล้วควรเป็นการสนับสนุนพรรคการเมืองมากกว่า	● สนับสนุนการใช้รูปแบบเช่นเดียวกับ ประเทศเยอรมนี โดยใช้บัตรเลือกตั้งของบัญชีรายชื่อมาคำนวณ ส.ส. พึงมี ส่วน ส.ส.แบ่งเขตมาเป็น Priority ในการคำนวณ เพื่อเป็นการไม่บังคับให้ ส.ส. ลงทุกเขตเลือกตั้ง และไม่ให้เป็นภาระของพรรคการเมือง จะส่งผลให้การเมืองโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ● การจัดการเลือกตั้ง เสนอให้ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้เพื่อลดความผิดพลาด ● พรรคการเมือง ไม่ควรถูกยุบง่าย เพราะบางกรณีเป็นความผิดส่วนบุคคล ● พรรคการเมืองควรมีกฎหมายควบคุมให้น้อยที่สุด ● ไม่ควรให้มีกฎหมายกำหนดในการเป็นสมาชิกพรรคควรเป็นพัฒนาการของพรรคตามขั้นตอน	**นายชัยธวัช ตุลาธน (พรรคก้าวไกล)**	
● กฎหมายการเลือกตั้งยังมีความบกพร่องอยู่	● หลักจากการเลือกตั้ง ส.ส. พรรคที่มีเสียงข้างมากควรมีสิทธิ์ในการจัดตั้งรัฐบาลก่อน หากพรรคเสียงข้างมากจัดตั้งรัฐบาลไม่ได้ก็เป็นโอกาสของพรรคลำดับต่อไป	**นายชำนาญ จันทร์เรือง**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ได้มีการปรากฏเพียง ๑ ครั้งในการเลือกตั้งของประเทศอิสราเอล		

๘.๑.๑๒ กลุ่มตัวแทนพรรคการเมือง

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มตัวแทนพรรคการเมือง

ในวันอังคารที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. การสรรหาผู้ลงสมัคร มีกลุ่มบุคคลที่ครอบงำพรรคการเมือง และมีการกำหนดระบบไว้อย่างชัดเจน เช่น ระบบ Primary vote ๒. การส่งเสริมให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วม • การพยายามทำให้ระบบพรรคการเมือง กลายเป็นสังคมอุดมคติ จากกฎหมายที่เข้าไปกำกับ ควบคุมพรรคการเมือง เพื่อต้องการยกระดับพรรคการเมืองให้มีมาตรฐาน แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้จริง ๓. พ.ร.บ.พรรคการเมือง • ระบบการเลือกตั้ง แบบจัดสรรปันส่วนผสม ส่งเสริมให้มีพรรคเล็กมากกว่าพรรคใหญ่ ส่งผลให้รัฐบาลผสมนั้น ขาดเสถียรภาพทางการเมือง • กำหนดกฎเกณฑ์ของเหตุที่ทำให้เกิดการยุบพรรค ง่ายเกินไป	๑. ระบบการเลือกตั้งไม่มีความชัดเจน เกิดความสับสน ทำให้ศักยภาพทางการเมืองลดลง	ผศ. วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ระบบบัตรเลือกตั้ง ๑ ใบในปัจจุบัน โดยการเอาคะแนนแบบแบ่งเขตเป็นฐาน ส่งผลให้ พรรคที่ได้คะแนนมากที่สุดลำดับที่ ๑ ได้ที่นั่งของ สส. น้อยกว่า พรรคลำดับที่ ๒ ๔. สัดส่วนการคำนวณคะแนนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จะต้องชัดเจน และเป็นธรรม ๕. ศักยภาพทางการเมืองของรัฐบาล ที่มาจากระบบจัดสรรปันส่วนผสมของพรรคเล็กหลายพรรคไม่มีความเสถียรภาพ รวมถึงการแข่งขันทางนโยบายของพรรคการเมืองที่น้อยมาก เพราะประชาชนยึดกับตัวบุคคลมากกว่าพรรค			
๑. หลักการ • ประชาธิปไตยแบบควบคุมกำกับ ส่งผลต่อหน้าที่ของพรรคการเมือง คือ โครงสร้างระบบเลือกตั้งที่บิดเบี้ยว และปัญหาพรรคการเมืองแบบเฉพาะหน้า • ระบบการเลือกตั้ง ไม่ได้สะท้อนถึงเจตจำนงที่แท้จริง และรัฐบาลผสม ทำให้เกิดปัญหาเสถียรภาพทางการเมือง รวมถึงประสิทธิภาพของรัฐบาล	๑. บัตรเลือกตั้งควรมีลักษณะ MMP คือ บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ โดยรัฐธรรมนูญของ สปช. ๒๕๕๘ ออกแบบไว้ดีแล้ว ๒. ยกเลิกการทำ Primary vote ในระบบปิด เฉพาะในส่วนของสมาชิกพรรค เพราะจะเกิดการ block vote และไม่ได้ตัวแทนจากพรรคจริงๆ หากจะคงไว้ก็ต้องปรับเปลี่ยนเป็นระบบเปิด หรือ กึ่งเปิด ๓. ทบทวนหมวด ว่าด้วยพรรคการเมือง ให้กำกับพรรคการเมืองน้อยลง	รศ.ดร.ยุทธพร อิสรชัย	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• โควตาตำแหน่งของรัฐมนตรี เกิดจากรัฐธรรมนูญที่เอื้อผลประโยชน์ให้พรรคพวก • พรรคการเมือง - รัฐธรรมนูญสนับสนุนให้พรรคการเมืองเกิดความล้าหลัง เพราะต้องอิงกับมติคณะกรรมการบริหารพรรคหรือตระกูลทางการเมือง - ข้อกำหนดกฎหมายทำให้พรรคการเมืองอยู่ยากขึ้น แต่ถูกยุบง่ายขึ้น • ลดทอนการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากระบบบัตรเลือกตั้ง ๑ ใบ • ประชาชนให้ความสำคัญเชิงนโยบายมากยิ่งขึ้น - การเมืองนอกสภาก้าวหน้า การเมืองในสภาล้าหลัง - กฎหมายกำหนดให้พรรคการเมืองเติบโตได้โดยกฎหมาย โดยเฉพาะกฎของ กกต. • ทำให้เกิดปัญหาของพรรคการเมืองคือขาดความเป็นสถาบันทางการเมือง และเกิดพรรคสาขา หรือพรรคสำรองมากขึ้น			

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๒. รายละเอียด • มุ่งสร้างสถาบันทางการเมือง ให้เกี่ยวโยงกับพรรคมากยิ่งขึ้น			
	๑. ควรยกเลิก มาตรา ๔๕ วรรค ๒ ให้คงอยู่แต่วรรค ๑ เพื่อให้สามารถแก้ไขใน พ.ร.บ.พรรคการเมืองได้ แล้วจึงนำแก้ พ.ร.บ. อื่นๆ ๒. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และ พ.ร.บ. ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ ๓. พ.ร.บ.พรรคการเมือง กำหนดให้มีสาขาพรรค และสมาชิกพรรค ส่งผลให้ระบบเกิดความยุ่งยาก พรรคการเมืองขนาดเล็กก็ยากที่จะได้เงินบริจาคและเงินอุดหนุนก็สร้างความลำบากให้แก่พรรค ๔.การสรรหา สส. ควรเป็นระบบบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ หรือมี สส.บัญชีรายชื่อแบบภูมิภาค จะสามารถทำงานได้มากยิ่งขึ้น	พรรคไทรักธรรม	
๑. รัฐธรรมนูญ มีอคติตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นซึ่งจะเป็นเครื่องมือให้ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ ๒. รัฐธรรมนูญ ทำให้ พ.ร.บ.พรรคการเมืองสามารถยุบพรรคการเมืองได้ง่าย เป็นเหตุให้ สส.ในรัฐสภาหายไป	๑.มาตรา ๘๓ องค์ประกอบของ สส. ต้องครบตามกำหนดคือ ๕๐๐ คน ปัจจุบัน สส.หายไป ๑๒ คน จะทำอย่างไร ๒.เพิ่มคำว่า “และ” ในมาตรา ๓	ไม่ระบุ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. มาตรา ๒๑๓ การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เสนอให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกเกิน ๑๐,๐๐๐ คน สามารถยื่นฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ๒. ยกเลิกมาตรา ๑๐๐ – ๑๕๓ ใน พ.ร.บ.พรรคการเมือง ที่เกี่ยวกับบทลงโทษ เพราะบทลงโทษนั้นเกินกว่าเหตุ ๓. สนับสนุนให้พรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการใช้เงินกองทุนของ กกต. ๔. ค่าสมัครของผู้ลงสมัคร คนละ ๑๐,๐๐๐ บาท ไม่เอื้อต่อพรรคการเมืองขนาดเล็ก และการมี Primary vote ด้วย จึงต้องหาสมาชิกพรรคมากขึ้น ๕. รัฐธรรมนูญมาตรา ๙๘ วรรค ๓ ที่ห้ามเป็นสื่อมวลชน มาเป็นสมาชิกพรรค ไม่ควรกำหนดไว้ชัดเจนเช่นนี้ เพราะสื่อทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงในการตรวจสอบ จึงไม่ควรห้ามอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ๖. ควรใช้ระบบบัตรการเลือกตั้ง ๒ ใบ และไม่ต้องกดขี่พรรคการเมือง	พรรคคนงานไทย	
	๑. ภาระของพรรคการเมืองมีมากเกินไป รวมถึงการสมัครแบบมีค่าใช้จ่ายเป็นภาระของพรรคการเมืองและสมาชิกของพรรคการเมือง ๒. ตัวแทนเขตมีข้อจำกัดมากเกินไป ๓. เงินอุดหนุนที่ได้รับมาจากภาครัฐ สามารถใช้ได้ตามที่กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งเป็นการจำกัดขอบเขตของพรรคการเมือง ไร้ซึ่งความเป็นอิสระ	พรรคพลังมวลชนไทย	
๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง แต่ความเป็นจริงแล้วตรงข้ามกับข้อกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมา เช่น มาตรา ๒๓๖ การตรวจสอบถ่วงดุลที่ไม่สมเหตุสมผล	๑.รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ลดมาตราที่กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเหลือเพียง ๒ มาตราจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เช่น สิทธิชุมชน สิทธิสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ควรกำหนดไว้เพราะจะเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของประชาชน ในการปฏิบัติ ๒. ระบบการเลือกตั้ง เป็นปัญหาเพราะทำให้ผลคะแนนการเลือกตั้งหล่นหาย รวมถึงกีดกันการมีส่วนร่วมของประชาชน	พรรคประชาธิปัตย์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เสนอให้ ควรใช้ระบบบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ เพราะเป็นสิทธิพึงมีของประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนที่ตรงกับเจตนารมณ์ของประชาชน ๓.การคำนวณคะแนน ไม่ชัดเจน โดยระบบจัดสรรปันส่วนผสม ทำให้เกิดภาวะคะแนนตกน้ำ และเป็นการเข้าข้างพรรคใดพรรคหนึ่งมากเกินไป ควรมีความชัดเจน และเป็นกติการ่วมกัน ๔. สมาชิกวุฒิสภา ควรเป็นตัวแทนที่มาจากประชาชนโดยตรง ๕. แก้ไข หมวด ๑๕ มาตรา ๒๕๖ ว่าด้วยการขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน		
	๑. แก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ อย่างจริงจัง ๒. พ.ร.บ.พรรคการเมือง • มาตรา ๓๓ เงื่อนไขในมาตรา ส่งผลให้พรรคการเมืองอ่อนแอ และมีช่องโหว่ทางกฎหมาย ทำให้สมาชิกพรรคสามารถย้ายไปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้ • มาตรา ๔๗ การเป็นตัวแทนของเขต ขัดกับความเข้มแข็งของพรรคการเมือง ๓.ยกเลิกระบบ ตัวแทนประจำจังหวัด เนื่องจากระบบ Primary vote ทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กเสียเปรียบ ๔. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ไม่จำเป็นต้องให้ประชาชนที่อยากเข้ามามีส่วนร่วมของพรรคการเมือง จ่ายเงินในการสมัครค่าสมาชิก เสนอให้ยกเลิกค่าบำรุงสมาชิกพรรค ๕. ค่าปรับของพรรคการเมือง ควรดูที่เจตนารมณ์ เหตุผล มากกว่าการกำหนดกฎโดยไม่มีความยืดหยุ่น	พรรคประชาไทย	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๖.การคำนวณผลคะแนนการเลือกตั้งของ กกต. จะต้องมีความชัดเจนและโปร่งใส ไม่ให้เกิดข้อสงสัยจากประชาชน		
	๑. คะแนนตกน้ำ เนื่องจากการคำนวณผลคะแนนการเลือกตั้งของ กกต. จะมีทางแก้อย่างไร? ๒. สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และ พ.ร.บ.พรรคการเมืองทั้งหมด และต้องให้อำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง	พรรคพลังธรรมใหม่	
	๑. รัฐธรรมนูญทุกฉบับต้องมีกระบวนการป้องกันการฉีกการรัฐธรรมนูญ • มาตรา ๕๐ เพิ่มเติม วรรค ๑ ประชาชนมีหน้าที่ปกป้องและพิทักษ์รัฐธรรมนูญ • มาตรา ๔๒ ห้ามพระสงฆ์ลงรับสมัคร ควรนำออก เพราะมีกฎของพระสงฆ์ที่บัญญัติไว้อยู่แล้ว	พรรคทางเลือกใหม่	
๑. การบังคับใช้กฎหมายมีความผิดเพี้ยน	๑. แก้ไข พ.ร.บ.พรรคการเมืองทั้งหมด โดยเฉพาะ • การจัดตั้งพรรคการเมืองจะต้องมีเงินทุน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมถึงต้องจ่ายเงินค่าบำรุงพรรคการเมือง • สาขาพรรคการเมือง สมาชิกอย่างต่ำ ๕๐๐ คน และส่งได้ได้เพียง ๑ เขต • การเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคของประชาชนทั่วไป จะต้องเสียเงินค่าแรกเข้า ควรมีการแก้ไข หรือยกเลิกเงื่อนไขของ พรบ. พรรคการเมือง	พรรคเพื่อชาติ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. บัตรเลือกตั้งควรมี ๒ ใบ ๒. การใช้สิทธิเลือกตั้งนอกจังหวัด ที่เกี่ยวข้องกับประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานในเมือง มีปัญหาเพราะไม่มีสิทธิเลือกผู้แทนในเขตที่ตนทำงานได้ ต้องเลือกตามทะเบียนบ้าน ๓. กิจการสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับเอกชน ไม่ควรให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วม และห้ามแปรรูปกิจการเป็นของเอกชนเด็ดขาด	พรรคสังคมประชาธิปไตย	
	๑. สนับสนุนรัฐธรรมนูญดิจิทัล เพื่อสร้าง Big data ในการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนและทดสอบได้	พรรคภาคีเครือข่ายไทย	
๑. ผลคะแนนการเลือกตั้งในหลายเขตพื้นที่หายไป	๑. เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ • มาตรา ๘๓ วรรคสุดท้าย ระบบ Party list ควรมีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในลำดับถัดมา • มาตรา ๙๖ เป็นการตัดสิทธ์พระสงฆ์ทางตรง ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นพลเมืองชั้น ๒ รวมถึงพระสงฆ์ไม่มีสิทธิ์ในการแก้ไขเสนอกฎหมายได้ ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ ๒. ยกเลิกตัวแทนประจำจังหวัด และการเก็บค่าสมาชิกพรรคพรรคการเมือง ๓. สนับสนุนให้จัดตั้งศาลสงฆ์ คุกพระสงฆ์ในการกักกันพระ ที่ยังคงความเป็นพระ แต่ออกนอกพื้นที่ไม่ได้	พรรคแผ่นดินธรรม	

๘.๑.๑๓ กลุ่มนโยบายแห่งรัฐ / การจัดบริการของรัฐ

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มนโยบายแห่งรัฐ/การจัดบริการแห่งรัฐ

ในวันอังคารที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. รัฐธรรมนูญครอบคลุมประเด็นเพราะมีความกว้างมากเกินไป ๒. ยุทธศาสตร์ชาติมักจะพูดถึงหรืออยากจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น GDP ลักเซมเบิร์ก มีรายได้ ๑.๑ หมื่นล้านดอลลาร์ เป็นประเทศที่มีแผนยุทธศาสตร์ ๓. แผนยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ที่ทุกกระทรวงต้องเจอทำให้การโฟกัสไม่ชัดเจน ๔. แนวนโยบายของรัฐมีความครอบคลุมแต่ก็กว้างเกินไปจนยากจะบอกว่าส่วนไหนขาดหายไป ๕. ฐานข้อมูลรวมของทุกหน่วยงานของรัฐยังไม่มี ยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันได้ ส่งผลให้ประชาชนแบกรับกระบวนการที่มากและซับซ้อน	๑. เมื่อมีการวิเคราะห์ถึงประเด็นของ GDP ประเทศที่มีและไม่มีแผนยุทธศาสตร์ก็สามารถประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นแผนยุทธศาสตร์ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ แม้ว่าคู่แข่งของประเทศไทย เช่น เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ ล้วนมีแผนยุทธศาสตร์ก็ตาม ๒. ควรมองในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติ เช่น รัฐต้องจัดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) เกิดจากการย้ายมาตราจากหมวด ๕ ไปหมวด ๖ เพื่อเปลี่ยนเป็นรัฐต้องทำนโยบายหรือสวัสดิการต่าง ๆ ๓. ส่งเสริม Universal Coverage สำหรับเด็กเล็ก	**รศ.ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ**	
๑. พรบ. แรงงานสัมพันธ์ ไม่เป็นกฎหมายในเชิงบังคับ แต่เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการและแรงงานมากกว่า อีกทั้งมาตรา ๘๗ มีปัญหา คือให้แรงงานต่างด้าวจัดตั้งเองได้ ซึ่งกฎหมายยังไม่เปิดช่องให้ ๒. จากมาตรา ๔๒ (บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ **สหภาพ องค์กร** ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น) บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพ โดยกรมแรงงานดูแลในเรื่องสหภาพ อีกทั้งวรรค ๒ (การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม	๑. จากมาตรา ๗๔ (รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ และวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ) ควรใช้คำว่าอะไรระหว่าง “รัฐพึงจัด/รัฐพึง	**กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด) มีการจำกัดสิทธิการประท้วงในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูโภค	ส่งเสริม" เพราะเรื่องของแรงงานสัมพันธ์เป็นเรื่องของนายจ้างและลูกจ้างในอาชีพต่าง ๆ		
๑. จากมาตรา ๗๔ (รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ และวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ) การส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานในระบบและนอกระบบ เพราะไม่มีระบบดูแล ไม่มี Social Safety Net หรือไม่มี Register ๒. กลุ่มการจ้างงานอิสระ ไม่มีระบบ Social Safety Net ให้เลย ระบบของรัฐไม่สามารถเข้าไปได้เลย และระบบภาษีก็ไม่มีความครอบคลุม ขณะเดียวกันแรงงานในระบบยังได้รับสวัสดิการประกันสังคม	๑. ประเด็นการจ้างงานผู้สูงอายุ มีนโยบายการขยับอายุงานเป็น ๖๓ – ๖๕ ปีนั้นยังไม่มีความชัดเจน อีกทั้งการสงวนอาชีพก็ยังไม่ได้มีการกำหนดชัดเจน ผู้สูงอายุมีทั้ง Skill และ Unskill อีกทั้งนโยบายค่าจ้างต้องมีความยุติธรรม ดังนั้น ๑. การรักษาสุขภาพต้องให้สอดรับกับการทำงานหรือการขยายอายุการเกษียณอายุการทำงาน บางครั้งนโยบายมันไปไม่ทันกับระบบ ดังนั้นอาจจะต้องเริ่มขยับการเกษียณไปเป็นกลุ่ม ๆ ๒. แนวนโยบายต้องมีทิศทางในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย ๓. รัฐต้องลงทุนในคนให้มากขึ้น	**ศ.ระพีพรรณ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๓. อาชีพที่เปลี่ยนไปเยอะมาก อาชีพอิสระกฎหมายไม่ได้เข้าไปครอบคลุมให้เกิดการเสียภาษี ๔. ไม่มีระบบในการพัฒนาอาสาสมัคร เนื่องจากต้องขับเคลื่อนสังคม ๕. มาตรา ๗๑ วรรค ๓ (...รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว...) รัฐมาในรูปแบบของการสงเคราะห์ ทั้งที่รัฐพึงส่งเสริมหรือสนับสนุนมากกว่า ๖. รัฐขาดการบูรณาการฐานข้อมูลของรัฐ โดยให้รัฐเข้าถึงฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบนโยบาย ๗. ความเหลื่อมล้ำของคนที่ไม่มีเลขบัตรประชาชน แม้เกิดในประเทศไทย จึงไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการใด ๆ ได้เลย ๘. นโยบายมักเขียนไปที่กลุ่มเป้าหมาย ทำให้รัฐไม่เห็นระบบหรือกลไกที่เกี่ยวข้อง			
๑. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติขาดการเชื่อมโยงกันและขาดการบูรณาการ เพราะแต่ละกรมก็มีภารกิจของตนเอง และมีการจัดสรรงบประมาณไปตามภารกิจ	๑. เทคโนโลยีและนวัตกรรมถูกนำมาใช้มากขึ้นเพื่อตอบสนองสถานการณ์โควิค	**กรมกิจการผู้สูงอายุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๒. นโยบายหลักที่ต้องขับเคลื่อนมักมาจากสถานการณ์ เช่นการประกันการว่างงาน เป็นต้น ๓. อุปสรรคของการแบ่งปัน Big Data คือ การมีชั้นความลับในการแบ่งปันข้อมูลรายบุคคล ๔. ฐานคิดค่าจ้างผู้สูงอายุ ๔๕ บาท โดยคำนวณให้เป็นรายชั่วโมง อ้างอิงตามวัย เพราะไม่สามารถควบคุมให้เกิดการทำงานเต็มเวลาได้	๒. ควรมีมาตรฐานกลางในการทำงานของราชการ แต่ควรมีความยืดหยุ่นหรือช่องทางในแต่ละพื้นที่ปรับตามความเหมาะสม ๓. แผนผู้สูงอายุ ที่เข้ามาเตรียมความพร้อมการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ๔. การคุ้มครองผู้สูงอายุ ๕. มีกระบวนการดูแลและทำงานกับผู้สูงอายุ โดยจะแบ่งเป็น ๔ มิติ ซึ่งมีความครอบคลุมระบบเศรษฐกิจด้วย ๖. กำลังผลักดันให้มีการออมแบบถ้วนหน้า เนื่องจากกระทรวงการคลังเพื่อป้องกันการพาดพิง		
๑. จากหมวด ๕ ขาดสวัสดิการสังคมในกลุ่มเปราะบาง ดังนั้นรัฐต้องส่งเสริมสวัสดิการ ๒. จากหมวด ๖ ส่วนที่เกี่ยวกับกิจการเด็ก ๓. มาตรา ๗๑ (รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน...) ความเข้มแข็งออกมาเป็นนโยบายสำหรับกลุ่มเปราะบาง ๔. มีเด็กที่เข้าไม่ถึงนโยบาย ๓๐% แต่หากจะเป็นนโยบายที่คลุมคนทุกกลุ่ม (Universal) ก็จะ	๑. จากมาตรา ๕๔ (รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย...) ๒. กำหนดให้มีและพยายามขับเคลื่อนสภาเด็กและเยาวชน เป็นพื้นที่ให้เด็กทดลองการมีส่วนร่วม เช่น การศึกษาปัญหาในพื้นที่ของตนเอง หรือพื้นที่สร้างสรรค์	**กรมกิจการเด็กและเยาวชน**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
บอกว่าจำเป็นต้องใช่งบประมาณเยอะ แต่สิ่งเหล่านนี้เป็นสิ่งที่รัฐต้องดูแลหรือไม่ ๕. ประเด็นท้าทาย โดยทางท้องถิ่นไม่กล้าดำเนินการบางโครงการ เนื่องจาก สตง.มามีบทบาทในการทำงาน บางส่วนเป็นภาระให้กับท้องถิ่น	๓. ควรมีการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์โดยเริ่มต้นที่กลุ่มเด็กเล็ก ๔. หมวด ๕ ให้ระบุการส่งเสริมสวัสดิการแก่กลุ่มเฉพาะที่รัฐต้องทำ ไม่ใช่สิ่งที่รัฐควรทำ หรือให้หมวดนี้ไปอยู่หน้าที่ของรัฐ ๕. อัตราการเกิดน้อยในบางครั้งก็สามารถมองได้ว่าเป็นโอกาสในการพัฒนา		
๑. ปัจจุบันมีทัศนคติการมองผู้สูงอายุว่าไม่สามารถสร้างคุณค่าหรือรายได้ได้แล้ว อีกทั้งผู้สูงอายุมีอายุขัยสูงมากขึ้น มีศักยภาพที่มากพอที่รัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุน ๒. โรงเรียนผู้สูงอายุ หรือกลุ่มคนอื่น ๆ ได้มีโมเดลที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของคนเหล่านี้เข้ามาสู่สังคม ดังนั้นรัฐต้องผลักดันคนกลุ่มนี้กลับคืนสู่สังคมและครอบครัว	๑. มาตรา ๗๑ (รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน...) ส่วนที่บอกว่ารัฐพึงช่วยเหลือกลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้การคุ้มครองต้องความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงนี้เพิ่มขึ้น ๓ เท่า ขาดการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ซึ่งศักยภาพของคนกลุ่มนี้มีอยู่มาก ๒. พลวัตรของอาชีพ มาตรา ๗๔ (รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ และวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน	**สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพและพึงจัดให้มี หรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ) อาชีพใหม่ที่เกิดขึ้น การคุ้มครองผู้ใช้แรงงานยังมีช่องว่าง และการจำแนกแรงงานยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ เช่น Platform worker พนักงานขนส่งอาหาร ที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง ดังนั้นควรมีการคุ้มครองในทางปฏิบัติ รวมถึงการออกกฎหมายย่อยโดยเรียกร้องเป็นขั้นต่ำ เพื่อให้ความคุ้มครองกับอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่และไม่ให้กระทบต่อนายจ้างมากเกินไป		
๑. จากการสอบถามเด็กค้าขายยาเสพติด เนื่องจากไม่มีโอกาสและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ๒. จุดปัญหาพื้นฐาน คือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (โรงเรียนประจำจังหวัดและโรงเรียนประจำอำเภอ) สื่อการเรียนหรือสาธารณูปโภคที่ไม่เท่าเทียมกัน	๑. เด็กและเยาวชนคืออนาคต การส่งเสริมเด็กและเยาวชนเพื่อให้สังคมเกิดความยั่งยืน ๒. ควรมีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โรงเรียนและการเข้าถึงการศึกษา	**ภาคีนักศึกษาศาลายา นายณวิบูลย์ ชมภู่**	
	๑. มอง ๒ มิติ คือ การหาข้อบกพร่องหรือปัญหาและความต้องการเห็นสังคมในอนาคต ๒. ในส่วนความต้องการเห็นอนาคตของสังคมเป็นแบบไหน?	**สุรางค์รัตน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. การรวมตัวของคนที่เปราะบาง ถ้าไม่อยากให้สังคมซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำ จึงต้องหาทางให้มีกรระบุในแนวนโยบายแห่งรัฐ ๒. พลังของสังคมมาจากภาคประชาสังคมจำนวนมาก รัฐควรส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นกลไกของสังคม ๓. หมวด ๕ มาตรา ๕๘ (การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมี ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ...) การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เสนอให้มีการประเมินสภาพแวดล้อมทาง		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ยุทธศาสตร์ (Strategic Environment Development) คือ การประเมินภาพรวม เพื่อให้เห็นผลกระทบโดยรวม เนื่องจาก EIA EHIA ไม่เพียงพอ		
๑. คนพิการมีมากที่สุด คือ การพิการทางการเคลื่อนไหวทางร่างกาย การได้ยิน การมองเห็น ทางจิตใจ สติปัญญา การเรียนรู้ ออทิสติกส์ ตามลำดับ ซึ่งสวัสดิการก็ยังไม่ได้ขึ้งกลุ่มคนเหล่านี้มากเท่าไร ๒. จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่าง พรบ.ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ (หลัก) อนุสัญญานานาชาติ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิติคนพิการในระดับชาติ โดยสิ่งที่เกิดขึ้นยังไม่สอดคล้องหรือสอดรับกับคนพิการ ๓. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการยังไม่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐาน ๔. คนพิการ ซึ่งเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในการรับคนพิการเข้าทำงาน สถานประกอบการยังไม่เพียงพอต่อจำนวนคนพิการ หน่วยงานของรัฐไม่เอื้อต่อการจ้างงานคนพิการ ๕. คนพิการตกงานจากโควิคจำนวนมาก ๖. ในด้านอาชีพอิสระ คนพิการไม่สามารถนำเงินกู้ไปทำอาชีพที่มั่นคงได้	๑. ผลักดันเบี้ยคนพิการให้ได้ ๑๐๐๐ บาท เพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพโดยถ้วนหน้า โดยทำหนังสือถึงสำนักงบประมาณในการทบทวนมติ ครม. ๒. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการควรส่งเสริมให้มีการเอื้อประโยชน์ ๓. หน่วยงานของรัฐควรเปิดตำแหน่งให้กับคนพิการ ๔. ต้องการให้ฐานข้อมูลคนพิการไปปรากฏในฐานข้อมูลรวม เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและง่ายต่อการเข้าถึง เช่น สาธารณสุข เป็นต้น	**กรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๗. การเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาตราที่เยียวยาโควิดคนพิการ มักมีข้อติดขัด			

๘.๑.๑๔ กลุ่มองค์กรตามรัฐธรรมนูญ / องค์กรอิสระ

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มองค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ
ในวันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. ศาล ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ค่อนข้างมีความเหมาะสมและชัดเจน ๒. องค์กรอิสระ ● <u>กระบวนการสรรหา</u> จะต้องมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง โดยโครงสร้างของ คณะกรรมการสรรหา ณ ปัจจุบัน ก่อให้เกิดกระบวนการย้อนกลับไปสู่ศาล จึงก่อให้เกิดความไม่อิสระ คณะกรรมการสรรหา จึงควรมาจาก อดีตประธานศาลต่างๆ แบ่งสัดส่วนอย่างเหมาะสม มาดำรงตำแหน่ง เพื่อลดการเกิดกระบวนการย้อนกลับสู่ศาล ● <u>อำนาจหน้าที่</u> - คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีอำนาจหน้าที่มากมาตั้งแต่อดีต ณ ปัจจุบัน คดีที่ต้องดำเนินการก็มากขึ้น จึงไม่สามารถมุ่งหมายภารกิจหลัก ที่เกี่ยวข้องกับคดีระดับสูง หรือคดีสำคัญ เช่น คดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีประธานศาล เป็นต้น เสนอให้ ป.ป.ช. มีอำนาจที่โดดเด่น และรับผิดชอบคดีระดับสูง ไม่จำเป็นต้องลงถึงท้องถิ่น หรือ อปท. - สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) อำนาจของ กกต. มาจาก ๓ ฝ่าย (นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ) ก่อให้เกิดปัญหาที่ทำให้องค์กรไม่มีความเป็นอิสระ เสนอให้ กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเลือกตั้ง และ กกต.เป็นผู้ควบคุม ตรวจสอบ และดูแลการเลือกตั้ง รวมถึงออกกฎหมายการเลือกตั้ง - สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน (สผผ.) รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ สื่อความหมายว่า สผผ. ดูแลความทุกข์ร้อนของประชาชนจากเรื่อง	**รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น จึงเสนอให้แก้ไขว่า สผผ. ควรดูแลความทุกข์ร้อนของประชาชน ทั้งเรื่องที่ชอบ หรือ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และสนับสนุนให้เป็นองค์กรเสริมอย่างสมบูรณ์		
๑. คุณสมบัติ ป.ป.ช. มาตรา ๒๓๒ เป็นไปได้ยากกับการปฏิบัติ ๒.หน้าที่ ป.ป.ช. ที่เกี่ยวกับการป้องกันมีจำนวนมากเกินไป	๑. เห็นด้วยกับท่านมานิตย์ จุมปา ๒. อำนาจหน้าที่ ป.ป.ช. ม.๒๓๔ • ควรถอดถอนนโยบายไปที่ศาล • กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ไต่สวนคดีความ ซึ่งมีความ overload มากไป เสนอให้ ป.ป.ช. ทำหน้าที่คล้ายกับ คตง. คือแค่วินิจฉัยคดี ในส่วนของการไต่สวนที่นอกเหนือจาก (๑) ให้หน่วยงานอื่นมาช่วย มารับผิดชอบ • การกระทำความผิด ตาม (๒) ตัดให้เหลือเพียง “กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ” ๓. ควรให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัย มิใช่ศาลปกครอง ในกรณีข้อพิพาท ๔. มาตรา ๒๑๐ (๒) ให้สอดคล้องกับ (๑) โดยใช้คำว่าการทำความผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ต้องใส่องค์กรที่เกี่ยวข้อง ๕. มาตรา ๒๓๔ (๔) หน้าที่และอำนาจกว้างมาก บางกรณีควรกำหนดให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำเนินการแทน ๖. กฎหมายประกอบ หน่วยธุรการ ไม่ควรเป็นผู้ที่ออกกฎให้ตนเองใช้เอง และเกิดการไม่เคารพผู้บังคับบัญชา ทำให้การทำงานเกิดความลำบากมากขึ้น	**นายธรรมนูญ เรืองดิษฐ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๗.การสรรหาคณะกรรมการ ปรับปรุงให้ชัดเจน เป็นธรรม และยึดโยงกับประชาชน โดยอาจจะมีการเมืองเข้ามาแทรก ส่งผลให้ความเป็นธรรมลดน้อยลง		
	๑. องค์กรอิสระ นิยมสนใจงานบริหาร มากกว่าอำนาจหน้าที่หลักขององค์กร เนื่องด้วยเป็นงานที่เสี่ยงและสร้างศัตรูได้ หากงานใดที่ไม่ตรงกับภารกิจหลัก ก็มอบหมายให้ฝ่ายเลขาเป็นผู้ดำเนินการแทน ๒. องค์กรอิสระ จะต้องมีความกล้าที่จะทำงานให้ตรงกับเป้าหมายหลักขององค์กร ต้องเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา และมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง ๓. พัฒนา back office ให้ฐานในองค์กรมีความแข็งแรง จากคนที่มีศักยภาพและมีความรู้ความสามารถ เพราะในอดีตมีความล้มเหลว จากการทำงานที่มีแต่ตำแหน่ง แต่ไม่มีประสิทธิภาพ ๔. วาระขององค์กร มีการยึดโยงกับภาคการเมืองมากเกินไป จึงทำให้เกิดความต่อเนื่อง ควรให้องค์กรจงมีความมั่นคง ต่อเนื่อง และ น่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นองค์กรชำนาญพิเศษ ๕. ต้องมีหลักอ้างอิง ในการให้องค์กรอิสระยึดหลักร่วมกัน เสนอให้มีรวมองค์กรอิสระต่างๆให้อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน เพราะเป้าหมายหลักคือการตรวจสอบเช่นเดียวกัน อาจจะรวมอยู่กับ สำนักอัยการ หรืออาจแบ่งรวมกับรัฐสภา ๖. การสรรหาคณะกรรมการ ต้องยึดโยงกับประชาชน โดยอาจจะมี Public hearing จากกลุ่มสมาชิกวุฒิสภา	**รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. โครงสร้างอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่เอื้อเฟื้อต่อการทำงาน ไม่สามารถคัดกรองคดีความได้ เพราะเรื่องร้องเรียนมีทุกระดับชั้น	๑. ปัจจุบันการร้องเรียนต่อ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน นั้นมีจำนวนการร้องเรียนของกลุ่มทั่วไปมากที่สุด ซึ่งเป็นการร้องเรียนจากประชาชนชาวบ้าน โดยเป็นการทำงานทับซ้อนกับศูนย์ดำรงธรรม ซึ่งควรให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ดำเนินการคดีใหญ่ เป็นขวานด้ามใหญ่ของประเทศ และไม่เสียเวลาโดยใช่เหตุ ๒. มาตรา ๒๓๐ เขียนไม่ชัดเจน ควรยุบรวม (๑) กับ (๒) เข้าด้วยกัน	**นายรัตติ สุนทรราภาส**	
๒. การพัฒนาเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินนอกเหนือจากบัญชี งบประมาณ การเงินการคลัง แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ได้รับการตรวจสอบความชอบในการวินิจฉัยอย่างเป็นรูปธรรม	๑.รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กำหนดของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) บทบาทที่ชัดเจนมากขึ้น และมีบทบัญญัติอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน โดยหลักเกณฑ์การดำเนินงานเป็นไปตามกฎหมายประกอบ ● กฎหมายประกอบ ๒๕๖๑ เสนอให้ตรวจสอบตาม พรบ. ให้ผู้ว่าการ แจ้งผู้รับตรวจ ๒. มาตรา ๒๔๐ ผู้ถูกสั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ศาลปกครองสูงสุด ภายใน ๙๐ วันนั้น กระบวนการยังไม่ชัดเจน และควรเปลี่ยนข้อกำหนดเป็น ๖๐ วัน ๓.ศาลปกครองสูงสุดวางแนวในการปฏิบัติตาม พรบ.วินัยการเงินการคลัง เสนอให้คำวินิจฉัยมีผลผูกพันกับข้อเท็จจริงและฝ่ายบริหาร ที่ควบคุมข้าราชการ ซึ่งจะทำให้คดีความรับผิดทางละเมิดรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้กระบวนการรับผิดทางวินัยรวดเร็วขึ้น ๔. บทบาทที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กำหนดคือการให้คำแนะนำฝ่ายบริหารในการปรับปรุงข้อบกพร่องในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐไปปฏิบัติ หากดำเนินการตามคำแนะนำจะไม่มีความผิด ยกเว้นเจ้าหน้าที่จะกลับคำ	**นายธนพล โกมารกุล ณ นคร**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. คุณสมบัติการสรรหา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (ม.๒๐๐) ป.ป.ช. (ม.๒๓๒) กกต. (ม.๒๒๒) ไม่สามารถบังคับใช้กับสำนักงานอัยการสูงสุดได้ เพราะไม่มีรองอัยการสูงสุดที่ดำรงตำแหน่ง ๕ ปี แสดงให้เห็นว่า กฎหมายไม่สอดคล้องในทางปฏิบัติ ทำให้บทบาทของสำนักอัยการสูงสุดขาดหายไป ๒. คุณสมบัติ (อายุ) ศาลรัฐธรรมนูญ ที่เหลื่อมกัน ๒ ปี กับองค์กรอิสระ มีความหมายว่าอย่างไร ? เพราะศาลและองค์กรอิสระก็มีฐานะเท่านั้น	๑. ไม่เห็นด้วยกับการเขียนรัฐธรรมนูญที่เขียนแบบยาวมาก ๒. ความเหลื่อมล้ำของระบบราชการ ● ควรมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ● ความเหลื่อมล้ำขององค์กรในรัฐธรรมนูญกับองค์กรที่ไม่ได้อยู่ในรัฐธรรมนูญ ๓. มาตรา ๑๓๐ อำนาจในการไต่สวนของ ป.ป.ช. ที่มอบหมายให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบ เป็นไปตามกฎหมายของหน่วยงานที่รับมอบหมาย เกิดดุลพินิจหลายกฎหมาย ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ๔. คณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระ มีความผิดพลาดและเกิดความสงสัยในความสามารถของคณะกรรมการสรรหา ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือขององค์กรลดลง ๕. ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เห็นด้วยกับการมีบุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่มีวาระแน่นอน ทำให้คำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญในช่วงหลัง โอนเอียงทางการเมืองมากเกินไป ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือลดลง ๖. ไม่เห็นด้วยกับการนำประธานศาลมาสู่การเป็นคณะกรรมการสรรหา เพราะควรจะเป็นกลางในความยุติธรรม และเป็นอิสระ ๗. สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจในการถอดถอนคณะกรรมการสรรหา ก็ควรให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจในการสรรหาเช่นกัน	**นายยรรยง เดชพิรัตนมงคล**	
	๑. อำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีทั้งหน้าที่ของ กสม.ที่ต้องทำ และสิ่งที่อยากให้ กสม. ทำ และยัดเยียด มาตรา ๒๔๗ (๔) ส่งผลถึงการขาดความเป็นอิสระ ต้องอยู่ภายใต้ฝ่ายบริหาร ซึ่งไม่เหมาะสมเนื่องจากเป็นองค์กร	**นายภาณุวัฒน์ ทองสุข**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	อิสระ ตามหลักการปารีส (อ้างอิง) ต้องทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ๒. พิจารณามาตรา ๒๔๗ (๔) ให้มีความเหมาะสม ๓. กระบวนการสรรหาคณะกรรมการ มาตรา ๒๐๓ • องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหา มีการเอื้อบุคคลให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง โดยไม่สุจริต ใช้เส้นสาย หรือความสัมพันธ์ส่วนตัว เมื่อเข้ามาแล้วก็จะต้องเอื้อผลประโยชน์คืนกลับแก่ผู้คัดเลือก ซึ่งขัดกับหลักขององค์กรอิสระที่ไม่ต้องขึ้นตรงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง • คณะกรรมการสรรหาควรมีมากขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อคะแนนเสียงการตัดสินและการทุจริตที่ยากขึ้น		
	๑. อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง มาตรา ๑๙๗ • ปรับให้สั้น แต่คงเนื้อหาเดิม • วรรค ๒ เพิ่มเติมศาลปกครองอุทธรณ์ เข้ามา เพราะวิวัฒนาการศาลจะตั้งต่อเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น เขียนไว้เพื่ออนาคต ๒. มาตรา ๒๔๐ (๓) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน สร้างความเข้าใจผิดในการพิจารณา เกี่ยวกับอุทธรณ์ข้อเท็จจริงและพิจารณาใหม่	**นายประสาท พงษ์สุวรรณ**	
	๑. ส่งเสริมการเข้าถึงของประชาชน โดยการใช้สื่อสารสนเทศที่มีศักยภาพและทันสมัย ในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระ ซึ่งหากจะเข้าถึงได้นั้น จะต้องออกกฎหมายรองรับ ภาครัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนการเข้าถึงของประชาชน	**นายจำนง ถาวรวิสิทธิ์**	

๘.๑.๑๕ กลุ่มชาติพันธุ์

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มชาติพันธุ์

ในวันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ คือ กฎหมายจำนวนมากออกโดย สนช. ซึ่งบางกรณีขัดกับรัฐธรรมนูญ เช่น การให้อำนาจตรวจค้นยามวิกาลโดยไม่ต้องแจ้ง ซึ่งขัดกับสิทธิในเคหะสถานของรัฐธรรมนูญ	๑. มาตรา ๑ (ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้) ควรเพิ่มคำว่า “พหุวัฒนธรรม” เพื่อรองรับชาติพันธุ์ และแสดงถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และสังคม ๒. มาตรา ๕๔ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กล่าวว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ” กล่าวคืออนุบาลจนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ที่เริ่มตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จึงเสนอให้ ปรับให้เกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานกลับไปเป็นอย่างเดิม คือ จบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ๓. หมวด ๓ และ ๔ เนื่องจากมีคำว่า “ปวงชนชาวไทย” ซึ่งไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ เช่น มาตรา ๕๐ (๓) บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตนตามกฎหมาย แล้วถ้าหากมิใช่ปวงชนชาวไทยจะต้องปฏิบัติหรือไม่? ส่งผลต่อการตีความที่ว่า “บุคคล = ปวงชนชาวไทย” เสนอให้ ตัดคำว่า “ปวงชนชาวไทย” ออก เพื่อประโยชน์ต่อการตีความและไม่เกิดความสับสน ๔. มาตรา ๔๓ เกี่ยวกับเรื่อง สิทธิบุคคล สิทธิชุมชน โดยรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ตัดคำว่า “ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” ออก โดยกล่าวว่าให้ความหมายเหมือนกับสิทธิชุมชน ซึ่งแท้จริงแล้วไม่สามารถตีความให้เหมือนกันได้ เช่น คดี	**นายสุรพงษ์ กองจันทึก**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	หมู่บ้านคลิตี้ หรือคดีปู่คออี้ ที่อ้างอิงสิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม จนสามารถชนะคดีความได้ ๕. มาตรา ๒๗ การเลือกปฏิบัติโดยเสมอภาคกัน ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ควรได้รับการปฏิบัติ และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน • วรรค ๓ เพิ่มคำว่า “ชาติพันธุ์” • วรรค ๔ เพิ่มคำว่า “ชาติพันธุ์” เพื่อที่จะไม่สื่อความหมายว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ด้อยโอกาส ๖. หากมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ จะเป็นการดีมาก อีกทั้งสิ่งใดที่ดีของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ก็ให้คงไว้ แต่หากสิ่งใดไม่เหมาะสมก็แก้ไขให้ดีขึ้น		
๑. การเรียกร้องของประชาชน ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มีหลายกระบวนการที่เข้าถึงยาก ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ประชาชน ต้องทบทวนและแก้ไขให้ชัดเจน ๒. จุดบกพร่องในการบังคับใช้กฎหมายฉุกเฉินหรือกฎอัยการศึก ในภาวะ “ไม่ฉุกเฉิน” ส่งผลให้การใช้อำนาจรัฐอาจจะกระทบถึงสิทธิ ๓. เสรีภาพในการแสดงออก ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้ ถึงแม้สถานการณ์สงบ แต่ไม่สามารถทำให้สิทธิของประชาชนดีขึ้น	๑. ควรทบทวนการแยกหมวดสิทธิและหน้าที่ของรัฐนั้นสร้างความสับสน เช่น “สิทธิชุมชน” มาตรา ๔๓ กับ มาตรา ๕๑ (การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้น เป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ) รูปแบบไหนที่ส่งผลต่อประชาชนโดยตรงมากที่สุด ควรระบุให้เป็น “หมวดสิทธิ” เพียงแค่หมวดเดียวที่เป็นไปตามหลักสากล โดยต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่คุ้มครองสิทธิประชาชน	**นายบัณฑิต หอมเกษ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. ควรมีบันทึกเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปจากการอ้างอิงอนาคตในเรื่องต่าง ๆ และง่ายต่อการใช้งาน ๔. รัฐธรรมนูญควรเขียนให้โอบอุ้มความหลากหลาย ไม่ควรจะใช้รูปแบบ One Size Fits All ๕. กลไกการตรวจสอบจะต้องมีความชัดเจน ๖. ในเรื่องของชาติพันธุ์ได้มีการตั้งข้อสังเกตดังนี้ • เหตุใดถึงตัดคำว่า “ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” • “สิทธิทางวัฒนธรรม” ยึดโยงกับ “สิทธิในที่ดิน/พื้นที่” เช่น กะเหรี่ยงกับการปลูกพืชหมุนเวียน • ต้องการให้สิทธิได้รับความเคารพ ความคุ้มครองโดยไม่ต้องดิ้นรนและใช้สิทธิทางศาล ๗. รัฐธรรมนูญ ควรมีการร่างขึ้นมาใหม่ และปฏิรูปเชิงโครงสร้างทางการเมืองอย่างแท้จริง		
๑. คนด้อยโอกาสในต่างประเทศ ทั้งคนไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่ควรได้รับได้	๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีความเป็นมนุษย์นิยมสูง แต่ตกหล่นกลุ่มคนเปราะบาง (กลุ่มชาติพันธุ์) ดังนั้นรัฐธรรมนูญควรมีการรับรองสถานะของบุคคล เพื่อป้องกันการไร้สัญชาติ ๒. ควรมีการคุ้มครองเรื่องการอุ้มหาย ๓. ในเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติ ควรระบุถึงความหลากหลายทางเพศ ให้คำนึกถึงเพศทางเลือกในสังคม ๔. เพิ่มกรณี “การส่งกลับ” คือ กลุ่มคนชาติพันธุ์ที่ตกหล่นในทะเบียนราษฎร ควรเพิ่มถ้อยคำเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ต้องร่างใหม่	**นางปภาวดี สลักเพชร**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. มาตรา ๒๙ มีข้อความที่หายไป วรรค ๕ คือ “ผู้ต้องกัก” รวมถึงการประกันตัวผู้ต้องกักไม่ชัดเจน ความไม่เหมาะสมให้ผู้ต้องกักได้รับการประกันตัว รวมถึงห้องกักที่ไม่เหมาะสม	๑. มาตรา ๔ (ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน) ควรระบุว่า “ทุกกลุ่มชาติพันธุ์” โดยจะเป็นการยอมรับในความหลากหลาย ความแตกต่าง การกล่าวถึงจะเปรียบเสมือนการยอมรับและทำให้ทุกคนได้รับสิทธิที่ควรได้รับอย่างเสมอภาค ๒. มาตรา ๒๘ (๔) การทรมานและการทารุณ ควรเพิ่มข้อกฎหมายหรือ พ.ร.บ. ที่ว่า ผู้ที่ลี้ภัยทางการเมือง ประเทศไทยต้องยินดีที่จะให้ความคุ้มครอง ให้เป็นระบบที่ถูกต้อง	**นายชาติชาย อมรเลิศวัฒนา**	
	๑. ควรมีการพิจารณาใช้คำใหม่สำหรับหมวด ๓ และ หมวด ๔ ในหลายมาตรา ใช้คำว่า “ปวงชนชาวไทย”	**อาจารย์วีระ ชุบทอง**	
๑. สิทธิในการเดินทาง ของชาติพันธุ์นั้นมีความยากพอสมควร เพราะขึ้นอยู่กับการพิจารณาของเจ้าหน้าที่รัฐในแต่ละพื้นที่ ๒. สิทธิในการรับบริการของภาครัฐ ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ คำว่า “ผู้ยากไร้” บัญญัติให้เพียงบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ๓. สิทธิในการประกอบอาชีพ มีหลายกลุ่มขออนุญาตประกอบอาชีพแต่ไม่สามารถกระทำได้	๑. คำว่า “ปวงชนชาวไทย” ในทุกหมวด รวมถึง “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย” นั้น มีการตีความที่ขัดแย้ง ว่าจะต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น เสนอให้ มีคำนิยามที่ชัดเจนและเป็นหนึ่งเดียวกัน ๒. มาตรา ๒๘ กรณีการบังคับสูญหาย ควรมีคำนิยามที่ชัดเจนเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิ ๓. ควรมีการแก้ไขเรื่องการประกันตัวและคุ้มครองเด็ก ต้องให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น	**นายอดิศร ไกลมงคล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๔. นิยามข้อยกเว้นในแต่ละมาตรานั้น เสนอให้มี “กฎหมายที่ไม่จำกัดสิทธิ” และใช้คำว่า “เท่าที่จำเป็น” ในการกำหนดข้อยกเว้น ๕. มาตรา ๑ ไม่นิยามถึงความเป็น “พหุวัฒนธรรม” ควรให้รัฐธรรมนูญสะท้อนสังคม เริ่มแก้ไขตั้งแต่เรื่องสิทธิเสรีภาพ ๖. รัฐควรทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตและการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มต่างๆ ไม่ควรใช้รูปแบบ One Size Fits All ๗. สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ		
๑. กฎหมายลูก (มติ ครม. หรือ พ.ร.บ.ต่าง ๆ) กฎหมายเหล่านี้ขัดกับกฎหมายแม่ ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งมีความเปราะบาง ไม่เข้าถึงกฎหมาย เป็นการลิดรอนสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาตามมา ๒. มติ ครม. ๖๖/๒๓ แสดงให้เห็นว่า รัฐไม่แยกระหว่างไร่หมุนเวียน และไร่เลื่อนลอย กลายเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข และยัดเยียดคำว่าไร่เลื่อนลอยให้แก่ชาวบ้าน	๑. สนับสนุนการใช้คำว่า “พหุวัฒนธรรม” จะสามารถอธิบายลงลึกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งภาษาและเสื้อผ้า โดยวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยก็จะถูกกลืนจากการศึกษาและระบบราชการ จึงควรใช้คำให้มีความชัดเจน ๒. มาตรา ๗๐ (รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิต ในสังคมตามวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตราย ต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย) ให้คง “สิทธิชุมชนดั้งเดิม” เพื่อความถูกต้องของความดั้งเดิม เช่น กัญชง ที่เป็นพืชวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งถูกจำกัดให้ปลูกหรือใช้สายพันธุ์ของภาครัฐที่มีเพียง ๔ สายพันธุ์ กัญชงดั้งเดิมถูกลิดรอนจากกฎหมายลูก กลายเป็นพืชที่ผิดกฎหมาย	**นายณัฐพล สืบศักดิ์วงศ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๓. สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา หรือ ทั้งฉบับ เพื่อการเปิดกว้างทางความหลากหลาย และควรรับฟังความคิดเห็นของทุกกลุ่มก่อนจัดทำรัฐธรรมนูญ		

๘.๑.๑๖ กลุ่มปฏิรูปกฎหมายและปฏิรูประบบราชการ

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มปฏิรูปกฎหมายและปฏิรูประบบราชการ
ในวันพุธที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ข้าราชการหวงอำนาจ ไม่ว่าจะอยู่ระดับใดก็ตาม แม้แต่เด็กรุ่นใหม่ก็ได้รับวัฒนธรรมนี้เช่นกัน ๒. ระบบข้าราชการเน้นระบบ one-size-fits-all ในทุกกฎระเบียบ ไม่มีการแยกหมวดหมู่ ซึ่งไม่สามารถใช้ได้ในทางปฏิบัติจริงทั้งหมด ทำให้บางกรณีเกิดความล่าช้า	๑. การปฏิรูประบบราชการถือเป็นเรื่องสำคัญ แต่ระบบราชการยังมีการละเลย และไม่สนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบราชการ คือ • เทคโนโลยี มีการเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลถึงพฤติกรรมมนุษย์ที่เปลี่ยนไป ทั้งผู้บริโภคทั่วไป ข้าราชการ หรือประชาชนที่ต้องการรับบริการจากภาครัฐเอง จึงเกิดการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้ระบบเทคโนโลยีในการประชุม คุยงาน ในช่วงไวรัส Covid ๑๙ ซึ่งก็สามารถทำออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม • Ageing Society การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในอนาคตกลุ่มคนเสียภาษีจะลดน้อยลง ระบบการเสียภาษีจึงจะต้องปรับเปลี่ยนตามสังคม • Climate change ไม่มีคนกล่าวถึง เช่น กรณีไฟป่าที่ไม่มีการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีระบบราชการขนาดใหญ่ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม • โรคระบาด ที่ไม่สามารถคาดเดาสถานการณ์ได้ในอนาคต ๒. โครงสร้างระบบราชการที่มีปัญหา โดยเฉพาะระบบแท่งและโครงสร้างที่ตายตัว รวมถึงหลักเกณฑ์ที่ไม่เป็นนิติบุคคล ทำให้ระบบเป็นเสมือนน้ำตก ที่ส่งต่อจากด้านบนสู่ด้านล่าง	**นายปกรณ์ นิลประพันธุ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ไม่เป็นแนวราบ ซึ่งในปัจจุบันการทำงานจะต้องมีทักษะที่หลากหลาย มีหลายองค์ความรู้ ๓. วิธีการทำงานที่ล้าหลัง ระบบราชการไทยใช้กระดาษในการทำงาน เสนอให้มีการใช้ E-mail ในการทำงาน เพราะมีความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือ ๔. ปรับ Mindset ของข้าราชการใหม่ และล้มเลิกระบบเจ้าขุนมูลนาย ๔. การจ้างงานที่เป็นระบบเกษียณอายุ ซึ่งเสนอให้มีการจ้างงานระบบสัญญากับข้าราชการ เนื่องจากต้องรับภาระทางค่าใช้จ่ายที่สูง ๕. ไม่มีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ซึ่งควรจะต้องมีการ Share Service มากขึ้นกว่าเดิม ๖. งบประมาณ ปัจจุบันยังเป็นรูปแบบเก่า Line Item ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ควรต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ระบบพัฒนาและก้าวต่อไปได้ในอนาคต ๗. เสนอให้รัฐจะต้องเป็นนิติบุคคล โดยไม่ต้องมีการปกครองรูปแบบ “กรม” ๘. การปฏิรูปกฎหมาย เป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเยอะมาก ทำให้การปฏิบัติไม่มีความคล่องตัว เพราะมีแต่ข้อห้ามและการลงโทษ รวมถึงผู้ดูแลกฎหมาย พ.ร.บ.ต่างๆ ก็มีเพิ่มตามจำนวนของกฎหมาย ๙. เป้าหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ คือการทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนสูงสุด แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ได้ระบุใน		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ทุกมาตรา ระบุเพียงในหมวด๑ มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย เสนอให้ประชาชนเป็นหลักของรัฐธรรมนูญเพื่อความผาสุกของประชาชนทุกคน		
๑. ภาครัฐไม่ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหลัก เช่น การประกอบอาชีพของประชาชน ที่ต้องขออนุญาตจากภาครัฐทุกอย่าง ซึ่งกระบวนการขั้นตอนที่ขออนุญาตก็ยากและซับซ้อน ใช้เวลานาน ๒. ปัจจุบันระบบเทคโนโลยีดีขึ้น แต่ระบบราชการสนทางกัน ยังไม่สามารถพัฒนาตามทันระบบที่ก้าวไปไกลได้	๑. ปฏิรูปโครงสร้างกฎหมายและระบบราชการ และสนับสนุนให้มีองค์การมหาชน ๒. เสนอให้ ออกกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการประกอบอาชีพ โดยประชาชนประกอบอาชีพโดยไม่ต้องขออนุญาตหรือข้อจำกัดน้อยที่สุด ประมาณ ๓ ปี แต่ต้องทำคำรับรองว่าจะปฏิบัติตามกฎหมาย หากปฏิบัติไม่ถูกต้อง ครั้งที่ ๑ เจ้าหน้าที่จะแนะนำ ครั้งที่ ๒ จะตักเตือน ครั้งที่ ๓ จะทำการลงโทษ ๓. ออกกฎหมายให้ประชาชนสามารถรวมตัวชุมนุมได้ เปรียบเสมือนหอการค้าจังหวัด เพราะหากประชาชนมีอำนาจในการต่อรอง ฝ่ายราชการจะรับฟังประชาชนได้ง่ายขึ้น ๔. ข้าราชการมี Mindset รูปแบบเดิม ซึ่งไม่ได้ปรับตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โดยในรัฐธรรมนูญมีกล่าวถึงการปรับเปลี่ยน Mindset ของข้าราชการ แต่ไม่กล่าวถึงกระบวนการปรับเปลี่ยน ว่าจะเปลี่ยน mindset ของข้าราชการอย่างไร?	**รองศาสตราจารย์โภคิน พลกุล (ประธาน)**	
	เห็นด้วยกับท่านประธาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) มีแนวคิดภายใต้ พรบ.อำนวยความสะดวก ๒๕๔๐ มีระบบ Auto approve โดยนำมาปรับใช้กับการปฏิรูป เพื่อสนับสนุนการ Empower ให้แก่ประชาชนได้นั้นคือ	**นางอารีย์พันธ์ เจริญสุข**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk base management) และจำแนกประเภทการอนุมัติ/อนุญาตออกเป็นชั้นๆ ว่ามีความเสี่ยงระดับไหน กระทบกับผู้อื่นระดับไหน หากความเสี่ยงน้อยก็สามารถอนุมัติ/อนุญาตได้เลย • นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ โดยนำข้อมูลมา Mapping โดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เสนอให้ ๑. โครงสร้าง ด้วยหลัก “ว.๓” คือการวัด KPI ที่มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพขององค์กรต่างๆ รวมถึงการมีโครงการที่ชัดเจนเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชน แต่บางอย่างก็ไม่สามารถกระทำได้เพราะติดกับกฎกระทรวงที่หน่วยงานต้องการจะทำให้บรรลุเป้าหมายทุกข้อ ๒. บุคลากร ปัจจุบันเทคโนโลยี เช่น E-matching สามารถทำงานแทนคนได้ แต่จำนวนคนในองค์กรไม่ลดลง เพราะองค์กรจะเพิ่มงานใหม่มาให้คนเหล่านี้ทำ เพื่อไม่ให้ถูกเลิกจ้าง ระบบราชการแบบเก่า เน้นการสร้างคนขึ้นมา ด้วยระบบซี ๓-๑๑ หรือระแบบแท่ง จากระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน แต่ไม่มีการ buy and borrow พนักงานเหมือนระบบเอกชน เสนอให้มีความร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้างคนภายในองค์กรในอนาคต เพราะพนักงานจะมีทักษะที่หลากหลายในการบริหาร สามารถกระจายการทำงานระหว่างองค์กรได้		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	การให้เอกชนเป็น Fan Box กับหน่วยราชการ คือการให้อิสระในการเลือกคน หากคนๆนั้นมีประสิทธิภาพมากพอ ทางภาครัฐจะอัดฉีดเงินเข้าสนับสนุน ๓. ใช้ข้อมูลข่าวสารร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เพื่อจะสามารถนำมาวิเคราะห์และแก้ปัญหาร่วมกันได้ ทำให้ลดระยะเวลาในการดำเนินการ		
	๑. การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการทำงานของระบบราชการในปัจจุบัน มีรูปแบบการทำงานแบบ Work from home ต้องคำนึงถึงกระบวนการทำงานที่บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกต่อทางราชการให้มากที่สุด ต้องไม่คิดเพียงว่า ความสะดวกของทางราชการที่ข้าราชการบางส่วนทำงานที่บ้าน การบริการประชาชนต้องมีความเท่าเทียมเสมอภาค จะต้องไม่มีอภิสิทธิ์พิเศษเพื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พวกพ้องของตน ๒. การจำกัดกรอบอัตรากำลังข้าราชการของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) ที่มีผลต่อหน่วยงานต่างๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่มีหน่วยงานใดที่จะสามารถลดอัตรากำลังได้ มีแต่การเพิ่มอัตรากำลังบุคลากร หากภาครัฐจะควบคุมอัตรากำลังอย่างจริงจัง จะต้องออกนโยบายของรัฐที่เคร่งครัด เพื่อให้หน่วยงานต่างๆปฏิบัติอย่างเต็มกำลัง ๓. การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน ขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) และคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) มีการศึกษา	**นายพรชัย เมธาพรพงศ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	กระบวนการทำงานในภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ข้าราชการสอดคล้องกับการทำงานรูปแบบใหม่ New Normal ๔. การบรรจุบุคลากรเข้ารับราชการ ซึ่งข้าราชการมีการเติบโตรูปแบบ ระดับล่างขึ้นระดับบน โดยมีความพยายามปรับระบบโดยเป็นการรับบุคลากรเพิ่มเติมในระดับสูง ที่ไม่จำเป็นต้องเติบโตมาจากระดับล่างในหน่วยงาน ระบบนี้จะสามารถนำคนเก่ง มีความสามารถมาอยู่กับองค์กร โดยเป็นการแก้กฎหมายและสร้างแรงจูงใจจากค่าตอบแทนที่เหมาะสม ๕. มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้นในการทำงาน เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาด Covid ๑๙ ทำให้เกิดการทำงานรูปแบบใหม่ Work From Home แต่งานบางประเภทนั้นไม่สามารถทำงานรูปแบบนี้ได้ เช่น งานบริการ ที่จะต้องงานที่หน่วยงานเท่านั้น		
	ข้อเสนอที่เป็นทางการตามเอกสารที่แนบมา ๑. มาตรา ๖๕ ยุทธศาสตร์ชาติ เห็นควรมีกรอบระยะยาวเพื่อเป็นเป้าหมายร่วมกันร่วมกันของทุกหน่วยงาน ๒. มาตรา ๒๗๐ การรายงานตามการปฏิรูปประเทศ ที่ให้รายงานทุก ๓ เดือนนั้น ระยะเวลานั้นเร็วเกินไป ไม่สามารถทำการได้ทันเวลา ข้อเสนอเพิ่มเติม ๑. เห็นด้วยกับการปรับโครงสร้างระบบราชการ ๒. ยุทธศาสตร์ชาติ ตามเป้าหมาย เช่น การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว อายุขัยเฉลี่ยคนไทยยืนยาวขึ้น หากถามหน่วยงาน	**นายปุณณลักษ์ สุรัสวดี**	มีเอกสารประกอบ

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ต่างๆ ที่จะปฏิบัติตามยุทธศาสตร์นี้ ก็จะมีคำตอบที่หลากหลายตามองค์กรตั้งไว้ เสนอให้ มีการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้โครงการที่ตอบโจทย์เป้าหมายเดียวกัน ลดความซับซ้อนในการทำงานในพื้นที่ ๓. การปฏิรูปประเทศ มีการปรับเปลี่ยนหน่วยงานในหลายเรื่อง แต่ตรงข้ามกับการปฏิบัติหน่วยงาน ที่ไม่อยากปรับเปลี่ยน ก็ไม่มีการตอบรับไปปฏิบัติ กิจกรรมก็ไม่ถูกสนับสนุนในที่สุด		
๑. มาตรา ๒๗๐ และมาตรา ๑๔๔ มีปัญหา ๒. ประสบการณ์ของหน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเจอปัญหาก็พยายามแก้ไข ก็พยายามในการเสนอข้อกฎหมาย บทบัญญัติ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ถือเป็นเรื่องผิด แต่ไม่สามารถทำตามที่วางแผนไว้ได้ อย่างประสบความสำเร็จ รวมถึง Empower ประชาชนก็ไม่เพียงพอ ต้องมองถึงผู้รับผลกระทบด้วย ๓. ภาระงานบางอย่างของข้าราชการ ไม่สอดคล้องกับตำแหน่ง หรือการต้องทำงานเร่งด่วนตลอดเวลา แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งถือเป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ ๔. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล กับ ข้าราชการนั้นถูกต้องหรือไม่? รวมถึงความเป็นข้าราชการ ที่มีความวิตกกังวลสูงมากในปัจจุบัน เนื่องจากบทลงโทษจากการทำงานที่เกินกว่าเหตุ เช่น การติดคุก ชดใช้เงินค่าปรับ เป็นต้น ๕. โครงการของข้าราชการ ที่บางครั้งจัดทำขึ้นแล้วแล้วเสียเปรียบเอกชน เพราะข้าราชการจะต้องแบ่งเวลาจาก	๑. Mindset ข้าราชการ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแล้วในส่วนหนึ่ง และจะต้องกล่าวถึงทัศนคติของภาคเอกชนและประชาชน ที่เสนอให้มีการปรับทัศนคติภาคประชาชนด้วย รัฐธรรมนูญควรชี้นำกรอบให้กับประชาชน	**นายเอกสิทธิ์ ยุทธชัยวรกุล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
การทำงานประจำ มารับผิดชอบโครงการต่างๆ ซึ่งต่างจากเอกชนที่มีทุน ทรัพยากรที่เพียงพอ ทำให้คุ้มค่าในการจัดโครงการ ๖. การพิจารณางบประมาณยังใช้รูปแบบเก่า นั้นคือพิจารณาราย Item ๗. กรอบยุทธศาสตร์ชาตินั้น เป็นกรอบหรือเป็นภาระ? เพราะข้าราชการต้องทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ไม่ว่าเล็กใหญ่หรือเล็ก			
๑. โครงสร้างของระบบราชการมีความซับซ้อน ขนาดใหญ่และรวมศูนย์อำนาจ ๒. อัตรากำลัง มีการเกินความจำเป็น และ Mindset ของข้าราชการที่มีทัศนคติไม่ยอมเปลี่ยนแปลง และหวงอำนาจ ๓. ระบบการบริหารจัดการ เน้นการสั่งการ ขาดการกระจายอำนาจ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการออกกฎระเบียบที่เล็กน้อย เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งอำนาจของข้าราชการ ๔. โครงสร้างงบประมาณ ที่มีรายจ่ายประจำสูงกว่าความจำเป็น ไม่คุ้มค่าและเป็นระบบเก่า Line item ซึ่งล่าสมัย ๕. ปัญหาด้านการทุจริต ประพฤติมิชอบ ที่เป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งเกี่ยวโยงกับระบบในหลายส่วน		**นายไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. กฎหมายถูกออกจากส่วนกลาง แต่ประชาชนส่วนใหญ่อยู่นอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด การนำระเบียบ มาบังคับใช้ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในความเป็นจริง เปรียบเสมือนการถูกมัดมือชกจากผู้ออกกฎหมาย และเกิดผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน ๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในส่วนของท้องถิ่นมีทั้งสิ้น ๖ มาตรา แต่ก็ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่ เช่น มาตรา ๒๕๐ • วรรค ๑ – ๓ การบริการสาธารณะ แต่มีการเขียนลงท้ายว่า “ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด” ซึ่งทำให้อำนาจหน้าที่นั้นมีข้อจำกัดมากเกินไป และปฏิบัติได้ยากเพราะอาจจะมีปัญหากับฝ่ายตรวจสอบ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) • วรรค ๕ การกำกับดูแล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งในทางปฏิบัติมิใช่การกำกับดูแล แต่เป็นการ “สั่งการ” ทำให้อิสระของ อปท. หายไป ๓. มาตรา ๒๕๑ การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ยึดหลักการจากส่วนกลาง ซึ่งมีปัญหามาก และการขาดแคลนบุคลากรในพื้นที่ รวมถึงตำแหน่งของผู้ให้บริการประชาชน ก็มีปัญหาเช่นกัน	๑. การทุจริตของท้องถิ่น ซึ่งเมื่อกล่าวถึงการกระจายอำนาจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็จะนึกถึงการทุจริตจากส่วนท้องถิ่น ซึ่งความเป็นจริงการทุจริตของท้องถิ่นมีน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับส่วนราชการอื่นๆ เสนอให้นำ มาตรา ๗๘ (๓) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ นำมาเพิ่มในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และนำสภาการปกครองท้องถิ่น ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับ อาจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ นำกลับมาใช้	**นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ในอดีตมีการปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็กลง แต่ในทางปฏิบัติ คือการลดขนาดด้วยการโอนภาระงานมาให้ท้องถิ่น ทำให้ส่วนท้องถิ่นต้องรับภาระหน้าที่มากยิ่งขึ้น และมีการเพิ่มหน้าที่งานในส่วนอื่นๆของส่วนกลาง เพื่อไม่ให้มีการลดกำลังคน เช่น กรุงเทพมหานคร ที่ต้องรับภาระหน้าที่จากหน่วยงานส่วนอื่น ส่งผลให้ปฏิรูปการลดขนาดองค์กรนั้นทำได้ยาก ควรมอบให้เอกชนทำ	เห็นด้วยกับการปฏิรูปกฎหมายและระบบราชการ ๑. สนับสนุนประชาชนเป็นศูนย์กลางภาครัฐ เพราะในการขออนุญาตต่างๆนั้นมีหลายขั้นตอนและซับซ้อน ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องดูกฎหมายในแต่ละเรื่องที่ประชาชนร้องขอว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร เสนอให้ จำแนกเรื่องการอนุญาตที่มีขั้นตอนน้อย ไม่ยุ่งยาก สามารถบูรณาการ การขอได้ในครั้งเดียว แต่ไม่ใช่ทุกเรื่องที่จะขอแล้วสามารถอนุมัติได้เลย หากมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดความซับซ้อนของขั้นตอนการดำเนินการ ก็ถือเป็นประโยชน์ของประชาชนได้	**นางสาวประภาศรี ศุภอักษร**	

๘.๑.๑๗ กลุ่มสิทธิเสรีภาพ / สิทธิชุมชน

การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กลุ่มสิทธิและเสรีภาพ / สิทธิชุมชน

ในวันอังคารที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมหมายเลข ๓๐๗ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. สิทธิ เสรีภาพไม่อยู่เพียงแต่ในที่หมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญ แต่อยู่กระจายหลายมาตรา หลายหมวด ๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เขียนในเชิงกว้าง การนำไปปฏิบัติจึงค่อนข้างยากและเป็นนามธรรมมากกว่า ทั้งหมวดสิทธิเสรีภาพและสิทธิชุมชน ๓. ความขัดแย้งในชุมชน พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ๒๕๖๒ ซึ่งกำหนดให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ปรากฏว่ามีในกฎหมายลูกแต่ในกฎหมายหลักนั้นไม่มีการกล่าวถึงเรื่องนี้	๑. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเคารพสิทธิของกันและกัน หากประชาชนเคารพสิทธิกันและกัน ก็ไม่มีการละเมิดสิทธิผู้อื่น จึงไม่ต้องมีการเยียวยาของผู้ถูกละเมิด โดยจะส่งเสริมทั้งในการศึกษาในโรงเรียน และนอกโรงเรียน รวมถึงครอบครัวและชุมชน ๒. ส่งเสริมยุติธรรมทางเลือก โดยใช้หลักการปรองดองสมานฉันท์ และไม่ต้องไปถึงขั้นตอนกระบวนการของศาล เพราะมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ๓. มาตรา ๒๕ วรรคท้าย (...บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญา) ควรเพิ่มเติมการส่งเสริม คุ้มครอง สร้างหลักประกันสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชน และเสนอให้ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หมวด ๓ ให้กำหนดสิทธิอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ การนำไปปฏิบัติจะไม่คลุมเครือและเกิดความขัดแย้งสับสน ๔. ขาดกลไกกลางที่จะเข้ามาดูแลในการขับเคลื่อนเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นองค์กรอิสระ ที่รับเรื่องร้องเรียนเมื่อถูกละเมิดสิทธิ กฎหมายบ่งชี้ว่าให้ กสม. เป็นผู้ปฏิบัติ แทนการเป็นผู้เสนอนโยบาย จึงไม่มีหน่วยงานใดที่เปรียบเสมือนตัวกลางในการสร้างกรอบการปฏิบัติระหว่างภาครัฐและประชาชน	**นางนงภรณ์ รุ่งเพ็ชรวงศ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• เสนอ คณะรัฐมนตรี ว่าควรมีคณะกรรมสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการเชื่อมโยงทุกกระทรวง โดยให้มีปลัดกระทรวงทุกกระทรวงมาอยู่ในคณะกรรมการนี้ • ยกร่าง พ.ร.บ. สิทธิและเสรีภาพ (กฎหมายลูก) ให้เป็นกฎหมายเฉพาะและรองรับรัฐธรรมนูญโดยตรง สู่แนวปฏิบัติ ซึ่งในปัจจุบันไม่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นควรเป็นระบบหมวดหมู่ เพื่อความเข้าใจร่วมกันในการนำไปปฏิบัติ		
๑. การแบ่งหมวด ๓ และหมวด ๔ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หากเทียบกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ นั้นจะมีความเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน แต่ละมาตราร้อยเรียงและมีความต่อเนื่อง แปลความจากรูปธรรม สู่นามธรรมอย่างไม่เกิดข้อสับสนในการปฏิบัติ แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่มีความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมในการนำไปปฏิบัติ ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่กล่าวถึง “สิทธิคุ้มครองผู้เสียหาย” ที่ให้ข้อมูลสุจริตแก่องค์กร หรือผู้ที่เป็นเหยื่อในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรัฐธรรมนูญ๒๕๕๐ กล่าวไว้ชัดเจน ๔. รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ กล่าวถึงสิทธิที่เป็นของประชาชนโดยตรง หากภาครัฐไม่จัดทำให้ ประชาชนก็สามารถ	๑. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง โดยเพิ่มในมาตรา ๗๑ เกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นในระดับกฎหมาย ๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เรื่องสิทธิเสรีภาพ ในการรับรองสิทธิประชาชนที่เป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ เพื่อสร้างการรับรู้และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐต้องเข้ามาดำเนินการเพื่อให้เกิดสิทธิเหล่านี้ขึ้นมา ต่างจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ กล่าวว่าสิทธิเหล่านี้มีอยู่กับประชาชนอยู่แล้ว โดยประชาชนสามารถกระทำการอันเป็นสิทธิได้โดยไม่ต้องรอรัฐ ๓. สิทธิชุมชน ประชาชนเป็นผู้ครอบครองสิทธิ แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ประชาชนไม่กล้าออกมาเรียกร้องถึงสิทธิของตน เพราะรัฐคือผู้ต้องให้สิทธิแก่ประชาชน แต่ไม่ได้รับรองว่าหากประชาชนเหล่านี้	**นางเด่นเดือน กลั่นสอน**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ฟ้องร้องได้ แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในแง่ของกระบวนการเหล่านั้น ลดลงไปอย่างมาก	ไม่ได้รับสิทธิจากรัฐ ประชาชนจะสามารถเรียกร้องอะไรจากรัฐได้บ้าง?		
	๑. มาตรา ๒๗ (๓) (การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้) ปัจจุบันมีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในหลายเรื่อง เช่น คำว่า “เพศ” หมายถึงอะไรบ้าง? ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่ระบุไว้ในเจตนารมณ์ว่าหมายถึงอะไร รวมถึงอัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งจะส่งผลถึงมาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นำไปสู่การเลือกปฏิบัติของกลุ่มหลากหลายทางเพศ และการนำมาซึ่งสิทธิทางกฎหมาย จึงเสนอให้ เพิ่มเติมคำว่า “เพศสภาพ” ในมาตรา ๒๗ วรรค ๓ ให้มีความชัดเจนมากขึ้น	**นางสาวสุดา บุดชาดี**	
	๑. มาตรา ๔๘ (สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ...) ระบุเกี่ยวกับสิทธิมารดาก่อน – หลังคลอด แต่ในช่วงวิกฤตโรคระบาด Covid ๑๙ มีการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม หรือเลิกจ้างกะทันหัน แต่เมื่อเกิดการ	**นางอภัณตรี เจริญศักดิ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ฟ้องร้อง ศาลรัฐธรรมนูญกล่าวว่า นายจ้างมีสิทธิในการเลิกจ้าง แม้จะอ้างถึงรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ ก็ไม่สามารถชนะคดีได้ ลูกจ้างจึงจำเป็นต้องยอมรับการถูกเลิกจ้างในที่สุด เป็นการใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการบอกเลิกจ้างพนักงานอย่างไม่เป็นธรรม ในปัจจุบัน กลุ่มบอบบางถูกเลิกจ้างจำนวนมาก และไม่สามารถที่จะเยียวยาลูกจ้างได้ตามกฎหมาย เสนอให้ มาตรา ๔๘ ต้องมีการขยายความคำว่า “สิทธิความเป็นมารดา” ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น ๒. การถูกละเมิดสิทธิของแรงงาน เมื่อถูกเลิกจ้างแล้ว ข้อกฎหมายในมาตราใดก็ตาม จะจบลงด้วยการไกลเกลี่ย ซึ่ง พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานต่าง ๆ นั้น ไม่ครอบคลุมคำว่า “ลูกจ้าง” และ “นายจ้าง” ในปัจจุบันทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ ถือเป็นช่องโหว่ของกฎหมายที่เป็นรูปธรรม ซึ่งนายจ้างจะไม่สนใจถึงจริยธรรมเท่าที่ควร ถ้าลูกจ้างอยากเรียกร้องต้องฟ้องร้องด้วยตนเอง ซึ่งใช้เงินจำนวนมากในการดำเนินการ เสนอให้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ควรมีการแก้ไขให้ดีขึ้นและให้มีการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นในปัจจุบัน		
	๑. สิทธิเสรีภาพประชาธิปไตย ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ความไม่เป็นธรรม ทั้งการเลือกนายกรัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. ควรมีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และประธานศาลฎีกา	**นายจำนง หนูพันธ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ต้องยึดโยงกับประชาชน และต้องยกเลิกคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และคำสั่งต่างๆที่กระทบต่อสิทธิของประชาชน เสนอให้ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิประชาชน โดยเฉพาะ พ.ร.บ.ชุมนุมสาธารณะ , พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ไม่ให้เป็นการกำจัดการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเมือง หรือ พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ การขอข้อมูลของเจ้าหน้าที่ที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล และ ควรมีการออก พ.ร.บ.ที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพิ่มเติม ๒. สนับสนุนการเพิ่มการกระจายอำนาจท้องถิ่น และสิทธิชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการรวมศูนย์ของรัฐที่มีการผูกขาดทางอำนาจและระบบเศรษฐกิจ เสนอให้ ปรับเชิงโครงสร้าง ยกเลิกการปกครองส่วนภูมิภาค ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นกับสายบังคับบัญชาการปกครองส่วนกลาง ไม่ต้องมีอิสระในเรื่องงบประมาณ ให้มีเพียงการปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการเลือกตั้งผู้ว่าโดยตรงจากประชาชน เพื่อความเป็นอิสระในงบประมาณ ๓. นโยบายปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การเข้าถึงเอกสารและการไม่รู้กฎหมายของประชาชน ปัญหาคือการใช้ดุลยพินิจของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งไม่มีความเป็นมาตรฐาน หรือการติดคุกเพราะไม่มีเงินประกันตัว		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เสนอให้ ประชาชนที่มีคดีความ สามารถขอใช้กองทุนยุติธรรมได้ ในการช่วยเหลือคดีความ เพื่อลดการติดคุกแทนค่าปรับ และสร้างกลไกยุติธรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อพิจารณาคดีที่เห็นว่าเป็นการปิดปาก หรือกลั่นแกล้งประชาชน และมีการไต่สวนแบบลูกขุน ระบอบกล่าวหา เกี่ยวกับคดีสิทธิมนุษยชน ทรัพยากรที่ดินป่าไม้และสิ่งแวดล้อม		
	๑. การตีความเรื่องเพศ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นั้น เมื่อไม่ได้มีการกำหนดถึงเพศสภาพ นั้นหมายถึงการกล่าวภาพรวม ทุกคนจะสามารถได้รับสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน ซึ่งกว้างพอที่จะครอบคลุมทุกเพศแล้ว ซึ่งอาจเป็นดาบสองคมในการตีความหมายของรัฐธรรมนูญ	**นายไตรรัตน์ ฟ้าปกาสิต**	
	๑. มาตรา ๕๘ สิทธิในการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค โดยจัดให้มีการประเมินผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการประเมิน EIA EHIA ที่มีปัญหาในระดับพื้นที่ รวมถึงผู้รับผิดชอบโครงการไม่ว่ารัฐหรือเอกชน จะต้องจัดจ้างที่ปรึกษา ในการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเกิดปัญหาในระดับพื้นที่ และเกิดความไม่เชื่อมั่นในกฎหมาย จึงมีข้อเสนอจากพื้นที่ คือควรมีกลไกกลางเพื่อแก้ปัญหาเรื่องความขัดแย้ง	**ดร.นาตยา พรหมทอง**	***มาตรา ๕๘** การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของ

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. มาตรา ๕๘ การอนุมัติหรืออนุญาตในการดำเนินการใด ๆ นั้นไม่มีกระบวนการติดตามผลกระทบของโครงการ หรือกลไกที่ทำให้เกิดการทบทวนนโยบายของการดำเนินโครงการ ซึ่งการตีความตามมาตรา ๕๘ ไม่ครอบคลุมไปถึงส่วนนั้น เสนอให้เพิ่มการประเมินผลกระทบหรือการดำเนินการตามทบทวนนโยบาย ให้มีความชัดเจน		ประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยา ความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า
๑. ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การบังคับ		**นายอัญญะรัฐ เอ่งฉ่วน**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
บุคลสูญหาย สิทธิทางการแสดงออกทางการเมือง การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้ต้องขัง สิทธิแรงงาน หรือกลุ่มเฉพาะ สิทธิคนพิการ เด็ก ผู้สูงอายุ หลากหลายทางเพศ ที่กล่าวมาข้างต้นมีการร้องเรียนไปยัง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) สาเหตุของปัญหาคือการเลือกปฏิบัติในแต่ละพื้นที่ และการไม่กระทำไปตามกฎหมาย ๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ได้กล่าวถึง“สิทธิชุมชน” ไม่มีความชัดเจนและนิยามที่แน่นอน ซึ่งในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ มีความชัดเจนมาก			
๑.ค่าครองชีพของประชาชนนั้นไม่สอดคล้องกับสิทธิส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อน้ำมันขึ้นราคา สินค้าต่าง ๆ ก็ขึ้นราคา แต่เมื่อราคาน้ำมันลดลง ก็ไม่มีที่ใดที่ลดราคาสินค้าลง และการอุปโภคบริโภคนั้นผูกขาดกับบริษัทขนาดใหญ่	๑. ดุลยพินิจการปฏิบัติของรัฐกับประชาชน โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งไม่เป็นธรรม เสนอให้ มีการยอมรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งด้านสิทธิเสรีภาพ และใช้ความศรัทธา ความเชื่อในกฎหมายมิใช่การบังคับ เพราะจะนำไปสู่ปัญหาภายหลัง ๒. พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ได้รับผลกระทบ ของการแสดงสิทธิว่าตนถูกเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมของลูกจ้างทั้งหลาย ซึ่งหลายคนไม่กล้าที่จะแสดงออก เพราะมี พ.ร.บ.การชุมนุมขัดขวางการแสดงออกไว้ รัฐธรรมนูญควรให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกเนื่องจากการถูกเลิกจ้างและความเป็นอิสระของลูกจ้าง ๓. ถ้าหากใช้กฎหมายมากเกินไป ปัญหาการกระจายอำนาจที่แท้จริงจะเกิดขึ้นอย่างไร? และส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำ	**นายโกวิท ธารณา**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ถ้าหากประชาชนไม่มีสิทธิในการปฏิบัติจะทำอย่างไร? หากเรายกเว้นกฎหมายบางตัว เพื่อให้สิทธิชุมชนได้เกิดกระบวนคิดด้วยตนเอง เพราะหากใช้กฎหมายบังคับทุกเรื่อง จะเป็นอันตรายต่อประเทศ เนื่องจากประชาชนไม่มีสิทธิในการกระทำใดๆ รัฐธรรมนูญควรกำหนดกรอบใหม่ให้ชัดเจนให้ประชาชนได้มีสิทธิในการปฏิบัติ		
๑. กฎหมายไม่ได้คำนึงถึงสภาพสังคม แต่คำนึงถึงความสะดวก การใช้อำนาจ จึงทำให้ประชาชนคุ้นเคยกับการที่รัฐใช้อำนาจที่จะบังคับประชาชน	๑. โดยธรรมชาติ สิทธิ ต้องควบคู่กับหน้าที่ แต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ สิทธิและหน้าที่แยกออกจากกันคนละหมวด ส่งผลให้เกิดการเข้าใจผิดว่า สิทธิคือหน้าที่ ส่วนหน้าที่นั้นไม่ปฏิบัติก็ได้ และมีการเรียกร้องสิทธิของตนเองอย่างเต็มที่ จนไม่มองว่าหน้าที่ของตนนั้นคืออะไร? เสนอให้ มีการปลูกฝังว่า หน้าที่ของพลเมืองอันดับหนึ่ง คือ การยอมรับสิทธิของผู้อื่น โดยในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ชัดเจนว่า ใช้สิทธิเกินส่วนไม่ได้ ให้ใช้สิทธิเฉพาะส่วนของตน ประชาชนจะกระทำสิ่งใดได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายไม่ได้ห้าม และภาครัฐจะกระทำสิ่งใดได้ ก็ต่อเมื่อกฎหมายให้อำนาจ ๒. ต้องการสร้างความเกรงกลัวต่อการลงโทษหรือผลของการกระทำให้มีความเด็ดขาด โดยสังคมไทยนิยมการเอาประโยชน์เฉพาะหน้า มากกว่าการนึกถึงผลสุดท้ายของการกระทำ เนื่องจากบทลงโทษของกฎหมายนั้นยืดหยุ่น และการลงโทษที่ไม่น่าเกรงขาม	**อนัญญา หอมทอง**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน เสนอให้เป็นทุกเพศสภาพ แต่ยังไม่มีการแก้ไขในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ทำให้เกิดองค์กรอิสระ แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และ ๒๕๖๐ มีการเปลี่ยนแปลงในหลายเรื่อง โดยเฉพาะ ๒๕๖๐ ได้ตัดสิทธิเสรีภาพไปจำนวนมาก โดยอ้างว่าไม่จำเป็นต้องเขียนละเอียด เพราะไปเพิ่มเติมอยู่ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐแล้ว ๓. รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เกิดจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ รับฟังความคิดเห็นน้อยมาก ซึ่งสิทธิเสรีภาพที่สถาปนาจากรัฐธรรมนูญนั้นมีผลผูกพันกับประชาชนในหลายเรื่อง ดังนั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงหายไปเยอะที่มีนัยยะสำคัญ เช่น สิทธิแรงงาน มีอยู่เพียงมาตราเดียวก็หายไป ๔. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และหมวด ๖ แนวนโยบายของรัฐ ที่เป็นสิทธิเสรีภาพของประชาชน นั้นเกิดคำถามว่า ใครจะบังคับให้รัฐทำ? โดยเมื่อใช้สิทธิเต็มที่ในนามประชาชน ก็ไม่สามารถบังคับกันได้แล้ว เมื่อนำไปใส่ในหน้าที่ของรัฐ แล้วใครจะเป็นคนทำ ใครจะบีบบังคับให้รัฐต้องทำ? ไม่สามารถใช้หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ไปสู่กระบวนการที่อ้างสิทธิเสรีภาพได้ ๕. กฎหมายเข้าชื่อ ไม่สามารถดำเนินการตามหมวด ๖ แนวนโยบายของรัฐได้ ต่างจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐	๑. สิ่งที่ต่อเนื่องมาจาก รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาจนถึง ๒๕๖๐ คือ มาตรา ๔ (ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์) และมาตรา ๒๗ (บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย) เป็นหลักยืนยันว่า ไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐธรรมนูญไปเท่าไหร่ เรื่องหลักในมาตรา ๔ และ ๒๗ ยังเป็นมาตรฐานของประชาชนที่เป็นฐานที่มีนัยยะสำคัญ	**นางสุนี ไชยรส**	มีเอกสารเพิ่มเติม

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๖. องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรอิสระของการคุ้มครองผู้บริโภค ไม่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๗. มาตรา ๑๓๓ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ เสนอได้แต่ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ แต่ไม่สามารถเสนอ หมวด ๖ แนวนโยบายของรัฐได้ และมีการตัดเรื่องการเสนอถอดถอนนักการเมืองระดับสูง ๒๐,๐๐๐ รายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เหลือเพียงแต่การถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นได้ ๘. นำองค์กรปฏิรูปกฎหมาย ออกจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๙. มาตรา ๒๕ กำหนดว่า “การใดที่ไม่ได้ห้ามไว้ สามารถดำเนินการใช้สิทธิได้” แม้ไม่ได้มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ ชุมชนย่อมใช้สิทธิและเสรีภาพได้ ๑๐. สิทธิชุมชน ในมาตรา ๔๓ การเข้าชื่อหรือการเสนอแนะนั้นมีกฎหมายเข้ามากีดกั้น ๑๑. มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น จะทำอย่างไรให้มีผลบังคับใช้? ก่อนออกกฎหมายบัญญัติมีการฟังความเห็นทั้งจากเว็บไซต์และการแสดงความเห็นที่น้อยมาก ๑๒. มาตรา ๗๕ ก่อนจะแถลงต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีจะต้องชี้แจงต่อรัฐสภาว่ามีแผนต่อแนวนโยบายของรัฐอย่างไร			

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑๓. เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ มีสิทธิได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมกับคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ ถูกตัดออกไปรัฐธรรมนูญฉบับนี้และมาตรา ๘๗ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ รัฐต้องดำเนินนโยบายที่เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งระดับภาคและท้องถิ่นถูกตัดออกจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้เช่นกัน ๑๔. มาตรา ๙๗ ระบบบัญชีรายชื่อของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผูกพันกับเรื่องของการเมืองทั้งในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ๒๕๕๐ และ ๒๕๖๐ ไม่เหมือนกัน ๑๕. มาตรา ๖๗ ให้องค์กรอิสระรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้ง EIA และ EHIA แต่ในปัจจุบันองค์กรนี้ถูกตัดทิ้งไปแล้ว ๑๖. มาตรา ๑๙๐ การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่เห็นชอบโดยรัฐสภา มีการเปลี่ยนแปลงไป ให้เนื้อหาชัดเจนน้อยลง ๑๗. เรื่องสิทธิชุมชน ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีเนื้อหาที่ชัดเจนมากกว่า รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ๑๘. รัฐธรรมนูญ ควรยึดโยงไปถึงพันธกรณีระหว่างประเทศ หรือปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เขียนไว้น้อยมาก ๑๙. การได้มาขององค์กรอิสระ รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีกระบวนการสรรหาที่มาจากประชาชนจำนวนมาก			

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
และต้องเลือกโดยวุฒิสภา ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ตัดการยึดโยงจากประชาชน โดยมีตัวแทนของศาลเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบกับวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และพรฎ.ประกอบรัฐธรรมนูญ ทำให้กระบวนการสรรหาไร้ความอิสระในตัวเอง			

๘.๒ การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะเปิดกว้าง

๘.๒.๑ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ณ จังหวัดเชียงใหม่

เรื่อง “การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐”

วันเสาร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ณ ห้องประชุมทองกวาว สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาจำนวนมาก ตั้งแต่ที่มา การนำมาใช้หรือเกิดขึ้นมาเพื่อให้เกิดการสืบทอดอำนาจของกลุ่มคนที่เข้ามารัฐประหาร • ข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญมีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการสืบทอดอำนาจของกลุ่มบุคคล ก่อให้เกิดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่สร้างเงื่อนไข และอาจนำประเทศไปสู่วิกฤตของสังคมไทยในอนาคต • การมีบัตรเลือกตั้งใบเดียวนั้น มีผลทำให้เกิดระบบคะแนนที่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน รวมไปถึงระบบการนับคะแนน	• รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ จำเป็นต้องมีการแก้ไขทั้งฉบับ โดยให้มีการแก้มาตรา ๒๕๖ (เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ภายใต้ข้อบังคับในมาตรา ๒๕๕) เพื่อให้มีการตั้ง สสร. ในการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ • นายกรัฐมนตรีควรมาจากการเลือกตั้ง ไม่ใช่มาจากการเลือกตั้งของ ส.ว. • การแก้ไขที่มาและอำนาจของ ส.ว. โดย ส.ว. ไม่ควรมีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี โดยให้สิทธิ์นั้นควรมาจาก ส.ส. • ในด้านของ ส.ส. ไม่ควรให้สังกัดพรรคการเมืองโดยการใช้ทุนเพื่อใช้ในการเลือกตั้งในอนาคต • ควรมีการยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ • เพิ่มการกระจายอำนาจ	**ไม่ระบุ**	
• จากการศึกษาหมวดศาล และองค์กรอิสระ พบว่าไม่มีกลไกในการตรวจสอบหรือเอาผิดองค์กรเหล่านี้ได้	• ควรมีส่วนของภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาท และมีส่วนร่วมในองค์กรอิสระ เพราะที่มาขององค์กรเหล่านี้มาจากหน่วยงานราชการ ซึ่งความคิดหรือนโยบายหลาย ๆ อย่าง ไม่ได้ตอบสนองต่อประชาชน	**คุณเกรียงศักดิ์ สินวนาทรัพย์**	
• ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐	• ต้องการให้มีการแก้ทั้งฉบับ เนื่องจากมีการเอื้อผลประโยชน์ในการสืบทอดอำนาจ	**คุณชาติชาย ธรรมโม (รองหัวหน้าพรรคสามัญชน)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ที่ประชาชนได้มีการร่างและมีการรณรงค์ร่วมกัน โดยการมี สสร. ● การกีดกันในด้านพรรคการเมือง เพราะพรรคขนาดเล็กอาจไม่สามารถเป็นพรรคอยู่ได้ เนื่องจากจำเป็นต้องมีเงิน ๑ ล้านบาท ในการจัดตั้งพรรค และจำเป็นต้องมีทุนในการส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง ดังนั้นประชาชนไม่มีสิทธิ์เป็น ส.ส. ● ประชาชนเข้าไม่ถึงการศึกษา ปัจจุบันเรามีการแยกโรงเรียนออกเป็นหลายระดับในสังคม ปัจจุบันยังมีเด็กที่เข้าไม่ถึงการศึกษาอีกเป็นจำนวนมาก	● การแก้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ควรกลับไปยัง สสร. แล้วร่างกฎหมายโดยประชาชนทุกคนร่วมร่างด้วยกัน ● กระทรวงศึกษาธิการควรกระจายการศึกษาออกมาอย่างเช่นการให้ชุมชน หน่วยงานทางศาสนา หรือองค์กร โดยกระทรวงศึกษาไม่จำเป็นต้องจัดการศึกษาแต่ให้คนที่มีความรู้ในการจัดการศึกษา		
● รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีที่มาโดยไม่ชอบ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งรัฐธรรมนูญมีส่วนที่จะขาดหายไป คือ การเสนอชื่อถอดถอน ส.ส. แต่มีปรากฏในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ในส่วนของการถอดถอน ● สวัสดิการทางสังคม มองว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ใช่รัฐสวัสดิการ แต่เป็นรัฐสงเคราะห์ โดยหน้าที่ของรัฐที่ต้องดูแลประชาชน เพราะฉะนั้นสิทธิที่ประชาชนจะเรียกร้องเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน	● ควรนำเอารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กลับมาบังคับใช้ในระหว่างการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจจะใช้เวลาประมาณ ๖ – ๗ เดือน ถ้ารัฐสภาทำงานอย่างจริงจัง ● ยกเลิก พรก.ฉุกเฉิน เพราะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน	**คุณสุริยา แสงแก้วฝั้น**	**การถอดถอนมีปรากฏในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ – อ.เอกพันธุ์**
● ตั้งข้อสังเกตในเรื่องของที่มาของกลุ่มผู้มีอำนาจ	● ในการเลือกตั้ง ควรใช้บัตรในการเลือกนายกรัฐมนตรี ๑ ใบ เลือก ส.ส. จำนวน ๑ ใบ	**คุณสวัสดิ์ ยศคำ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ควรจัดทำร่างร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยควรนำเอารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นตัวตั้งต้นในการแก้ไข เนื่องจากฉบับดังกล่าวเป็นฉบับที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดและมีการส่งเสริมประชาธิปไตยมากที่สุด	**ไม่ระบุ**	
• การแสดงความคิดเห็นของประชาชนไม่มีความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องติดตามสิทธิ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่ปรากฏว่าประชาชนถูกฟ้องดำเนินคดี	• ควรนำเอารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นต้นแบบ • รัฐธรรมนูญควรเป็นรัฐสวัสดิการโดยแท้จริง เพราะปัจจุบันนี้ดูเมือนว่าจะเป็นการสงเคราะห์ และกลุ่มผู้หญิงก็ไม่สามารถเข้าถึงรัฐสวสัดิการอย่างแท้จริงได้	**คุณชัชลาวัณย์ เมืองจันทร์ (ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายผู้หญิงปกป้องสิทธิ์)**	
• จากกรณีการดำเนินคดีกับประชาชนหรือนักศึกษาที่ออกมารำลึกในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือประชาชนที่ออกมาเรียกร้องเพื่อปกป้องสิทธิของตนเอง • รัฐธรรมนูญถูกสร้างมาในยุคที่ไม่มีความชอบธรรม ขาดการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังไม่สามารถปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง	• ควรให้ความสำคัญต้องประเด็นสิทธิเสรีภาพ เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องของปากท้องของประชาชน	**ไม่ระบุ**	
• รัฐธรรมนูญฉบับนี้พยายามสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยการโยกย้ายสิทธิบางส่วน เช่น สิทธิในการศึกษาฟรี ๑๒ ปี สิทธิผู้บริโภค สิทธิในการรับบริการสาธารณสุขอย่างเสมอกัน ออกจากหมวดสิทธิและเสรีภาพ โดยให้ไปบรรจุอยู่ในหมวดหน้าที่ของรัฐ ทำให้เรื่องสิทธิที่มนุษย์ควรมีโดยธรรมชาติถูกจำกัดลง		**พระคุณเจ้า**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
กลายเป็นรัฐเป็นผู้กำหนดสิทธิเสรีภาพให้ประชาชน และรัฐธรรมนูญยังเพิ่มเงื่อนไขในการจำกัดเสรีภาพ ไว้ ๒ ข้อ คือ - การกระทบต่อความมั่นคง - ความสงบเรียบร้อย ซึ่งถือว่าเป็นคำที่สามารถตีความได้อย่างกว้างขวาง กลายเป็นข้ออ้างของผู้มีอำนาจ ● รัฐธรรมนูญให้ความชอบธรรมต่อบรรดาประกาศหรือคำสั่งของ คสช. ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน			
● รัฐธรรมนูญมีการปิดหู ปิดตาประชาชน ● เนื่องจากข่าวทุกวันนี้ที่ถูกกระจายผ่านสื่อเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม เป็นสิ่งที่ถือว่าบั่นทอนจิตใจของประชาชน ผู้มีอำนาจไม่ได้ให้ความรู้สึกสบายใจหรือความมั่นใจต่อประชาชน ● ประชาชนมีความยากจน ขาดอาชีพ ขาดรายได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญปัจจุบันใช้งานไม่ได้ เพราะถ้าเป็นรัฐธรรมนูญที่สามารถปฏิบัติได้ความเหลื่อมล้ำจะไม่เกิดขึ้นในสังคม ● ความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย เห็นได้จากกรณีการทำผิดแล้วไม่ได้รับโทษ ● การทุจริตทั้งใน ส.ส. และ ส.ว. โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้มีการครอบงำกลุ่ม อสม. หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	● รัฐธรรมนูญต้องให้ประชาชนได้สามารถเข้าถึงสิทธิเสรีภาพของตนเอง ● กกต. ควรปกป้องสิทธิ์ของประชาชน ในกรณีที่สุ่มเสี่ยงต่อการทุจริตการเลือกตั้ง ● เสนอให้มีองค์กรใหม่ที่ไม่ใช่ กกต. ที่เข้ามาตรวจสอบการทำงานของ กกต.	**คุณอุดมพร ปานมนตรี**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• การเลือกตั้ง ๑ ใบ ก่อให้เกิดการทุจริตได้ง่ายขึ้น อีกทั้งเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนให้เลือกพรรคหรือบุคคล			
• สิทธิและการใช้สิทธิของกลุ่มคนที่เป็น LGBT ไม่สามารถบริจาคเลือดได้ ตั้งข้อสังเกตว่าเหตุใดเพศที่ ๓ จึงไม่สามารถบริจาคเลือดได้ เนื่องจากก่อนบริจาคก็มีการตรวจเช็คเลือดว่าเป็น Negative หรือ Positive ทำไมจึงมีการความคิดว่าเพศที่ ๓ จะมีผลเลือดเป็น Negative เช่นนี้จะสะท้อนถึงความเท่าเทียมได้อย่างแท้จริงหรือไม่	• ในกรณีความเท่าเทียมกันทางเพศ เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีความหลากหลายมากขึ้น และไม่ได้มีแค่คำว่า “ชาย” และ “หญิง” อีกต่อไป กลุ่ม LGBT และกลุ่มอื่น ๆ ได้มีเรียกร้องและบทบาททางสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเห็นว่าการระบุว่าชายและหญิงเป็นสิ่งที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นควรมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นทุกเพศมากกว่า เพื่อความเท่าเทียมอย่างแท้จริง • เรียกร้องให้ทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกัน	**คุณณัฐกมล ปวงประเสริฐ**	
	• บุคคลที่เข้ามาบริหารหรือทำงานในกระทรวงต่าง ๆ มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ โดยแท้จริง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ • เน้นเรื่องการศึกษา โดยเน้นถึงการรับฟังเสียงจากเยาวชน ซึ่งจำเป็นต้องลบ Mindset ของคำว่าการเถียงผู้ใหญ่ออกไป เนื่องจากโลกเปลี่ยนไปแล้ว	**คุณฐิติภูมิ จันทร์ยวง**	
	• ควรห้ามทหารเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง • ยกเลิกการมีอยู่ของ ส.ว. เนื่องจากเห็นว่าไม่มีประโยชน์ เพราะไม่ได้มีความยึดโยงกับประชาชน เห็นว่า ส.ว. มาจากการเป็น สนช. และไม่เคยรับฟังเสียงของประชาชน	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ยกเลิกองค์อิสระ ไม่ว่าจะเป็น ปปช. กกต. ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะไม่เห็นถึงประโยชน์ เนื่องจากการตัดสินหลาย ๆ อย่าง ก่อให้เกิดความอึดอัดต่อประชาชน และไม่มีความชัดเจน • อยากเปลี่ยนระบบศาลให้เป็นระบบลูกขุน		
• การกระจายงบประมาณของส่วนกลางลงสู่ระดับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ทั่วถึง ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยท้องถิ่นจะได้รับน้อย ส่งผลต่อชาวบ้านในด้านการก่อให้เกิดการจ้างงาน	• ในระดับท้องถิ่นควรมีเรื่องชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ปัจจุบันคนชาติพันธุ์อื่น ๆ ยังมีสิทธิไม่เท่าคนไทย จึงอยากให้รัฐบาลเร่งในการช่วยคนกลุ่มนี้	**คุณธวิศ เลิศสกุลไหม**	
• รัฐธรรมนูญฉบับนี้ทำให้ประชาชนอดอยากปากแห้ง	• ควรเกิดการเลือกตั้งท้องถิ่นได้แล้ว • ควรคืนอำนาจให้ท้องถิ่นไม่ใช่การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพราะ บุคคลในท้องถิ่นหากมีความยึดโยงกับท้องถิ่นก็สามารถจัดทำกิจกรรมได้ เช่น การศึกษา ควรมีการศึกษาประศาสตร์ท้องถิ่น เยาวชนสามารถรู้ถึงที่มา และสร้างความเป็นพลเมือง • ควรแก้ไขในเรื่องของ ส.ว. ก่อนและนำไปสู่ทั้งฉบับ เนื่องจากมาจากการสืบทอดอำนาจ ให้ที่มาของ ส.ว. มีที่มาเหมือนรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐	**คุณธานินทร์ เชื้ออินทร์**	
• เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตมีการแข่งขันในการปกครองระหว่างชนชั้นนำและตัวแทนประชาชนมาโดยตลอด การรัฐประหารเพื่อให้เกิดการกลับมาของชนชั้นนำ	• ต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่ผ่านการวิพากษ์วิจารณ์และมีการร่างโดย สสร. เหมือนรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ แล้วมีการถกเถียงและทบทวนกัน เพื่อให้เกิดเสรีภาพ	**คุณพัชรพล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการจำกัด และควบคุมประชาชน	• กระบวนการต่าง ๆ จะต้องทำให้ชนชั้นนำยอมรับว่าอย่าเอารัฐธรรมนูญมาเป็นเครื่องมือ เพราะผลของรัฐธรรมนูญนี้แสดงให้เห็นชัดแล้ว • ควรหยุดเอารัฐธรรมนูญมาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กัน ต้องทำให้รัฐธรรมนูญเป็นตัวพัฒนาประเทศ โดยผ่านการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน • กระบวนการได้มาซึ่ง ส.ส. ควรมีความชอบธรรม • ควรทำประชามติต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ		
• สิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่ประชาชนเป็นผู้ร่าง ซึ่งจะไม่มีเหตุการณ์ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นเกิดขึ้น • การรับฟังความคิดเห็นมีอยู่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีแค่มาตรา ๗๗ (รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ)	• ควรมีการร่าง พรบ. ที่เกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน รวมถึงรับประกันความปลอดภัยของประชาชนในการรับฟังความคิดเห็น เพราะเป็นสิทธิ เสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น • ควรมีรัฐสวัสดิการที่เป็นสิทธิและความเท่าเทียม ไม่ใช่เป็นเพื่อการสงเคราะห์ ในฐานะที่มีบทบาทในครอบครัว ภาระทางครอบครัวไม่เคยมีรายได้และไม่ได้ถูกคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยรัฐต้องมีเงื่อนไขและกลไกที่สำคัญในการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้หญิง • มีข้อเสนอให้คณะกรรมาธิการ ๖ ข้อ ๑. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องตั้งอยู่บนฐานของการปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงทุกกลุ่มอย่างแท้จริง	**คุณทันตา เลาวิลาวัณยกุล (เครือข่ายผู้หญิงปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้ประสานงานมูลนิธิ Empower)**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องตระหนักว่างานในบ้านเป็นงานที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีรัฐสวัสดิการ โดยมารดาหรือคนที่ทำงานในบ้านทุกคนต้องมีรายได้ ๓. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ผู้หญิงควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ๔. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องสนับสนุนสวัสดิการด้านการศึกษาถ้วนหน้าอย่างเท่าเทียม รวมถึงสนับสนุนการศึกษาทางเลือก ๕. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องลดอำนาจและงบทางการทหาร เพื่อนำมาจัดสรรรัฐสวัสดิการให้แก่ประชาชนทุกคน ๖. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องกำหนดรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าที่มีคุณภาพ ที่กลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้ และผู้หญิงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการรัฐสวัสดิการอย่างน้อย ๕๐% เข้าถึงสุขภาพของผู้หญิง และมีบ้านพักฉุกเฉินให้ผู้หญิงสามารถใช้ได้ แรงงานผู้หญิงทั้งในและนอกระบบต้องได้รับค่าจ้างอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม รวมทั้งสิทธิในการยุติการตั้งครรภ์ที่ถูกกฎหมาย และต้องมีทางเลือกอื่น ๆ ให้กับผู้หญิงที่ไม่ต้องการหยุดการตั้งครรภ์		
	• รัฐธรรมนูญควรถูกแก้ทั้งฉบับ เนื่องจากสิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกกำจัด ยกตัวอย่าง การไม่	**คุณสุภาศ วนารัตนกุล**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	เห็นด้วยในการยุบพรรคอนาคตใหม่ เพราะ เป็นการทำลายสิ่งที่ประชาชนเลือกมา และศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินยุบพรรคซึ่งเป็นที่ค้างคาใจ ตั้งข้อสังเกตถึงการเลือกเส้นทางการดำเนินงานของพรรคที่เป็นการเดินเส้นทางใหม่กว่าพรรคอื่น ๆ		
• กกต. มีความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม โดยตั้งข้อสังเกตว่าการที่ประชาชนมอบอำนาจส่วนหนึ่งให้องค์กร แต่เมื่อต้องการจะแก้ไขเหตุใดจึงกลายเป็นเรื่องที่ยากสำหรับประชาชน จึงมองว่ากลไกการมอบอำนาจให้ตัวแทนอย่าง กกต ด้านการเลือกตั้งนั้นควรแก้ไข	• อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยโดยแท้จริง • ควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดการเลือกตั้งที่สะอาดและบริสุทธิ์ เพื่อให้ประชาชนมีความสุขกับระบบประชาธิปไตยโดยแท้จริง	**คุณชยางกูร ชินวรภัทร**	
• การสูญเสียงบประมาณในด้านทหาร เนื่องจากประเทศไทยมีจำนวนทหารมากจนเกินไป ซึ่งมากกว่าสิ่งที่ประเทศควรนำไปพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่นการสาธารณสุข การแพทย์ เทคโนโลยี ดิจิทัล • มองว่าการเกณฑ์ทหารเป็นระบบที่ไร้ประโยชน์ เนื่องจากการโดนบังคับจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ดีหรือเต็มประสิทธิภาพ	• ควรให้มีการเกณฑ์ทหารที่มีความเท่าเทียมกัน เปลี่ยนการเกณฑ์ทหารเป็นระบบสมัครใจจึงจะเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น • ความจำเป็นด้านทหารควรมีอยู่ เพียงแต่ว่าต้องถูกตีกรอบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	**ไม่ระบุ**	
• รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในการแก้ไขตามบทบัญญัติเป็นสิ่งที่ยากมากเมื่อมองจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากต้องมีคะแนนเสียงของ ส.ว.เข้ามาร่วมด้วย • ส.ว.ไม่ยึดโยงกับประชาชน และมีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี ตามบทเฉพาะกาลใน ๕ ปีแรก	• ควรแก้ไขในหมวดแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้เรียบร้อยก่อน เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ เพราะรัฐธรรมนูญไม่มีแนวทางไหนที่จะแก้ได้ หาก ส.ว. หรือรัฐบาลไม่เห็นชอบ • การเลือกตั้งควรมีบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ เพื่อแสดงถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง	**คุณจตุพล ยะวา**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๘๔ (๗) ใช้คำว่า แรงงานจะได้รับค่าแรงโดยไม่เลือกปฏิบัติ แต่ว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ใช้คำว่า จะได้รับค่าแรงที่เหมาะสมกับการดำรงชีพ (มาตรา ๗๔) ซึ่งจากรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ มีเนื้อหาที่เป็นการตีความเฉพาะตัวว่าเหมาะสม ทั้งนี้อาจจะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม อาจจะเกิดการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันทั้งประเทศ • สิทธิการรวมตัว ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาตรา ๔๕ ให้บุคคลรวมตัวกันเป็นสมาคม สหภาพสหพันธ์ สหกรณ์กลุ่ม เกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ซึ่งนับได้อย่างน้อย ๖ กลุ่ม ต่อมารัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๖๔ (บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคม สหภาพสหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่ม เกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น) มีการระบุเพิ่มเติมองค์กรเอกชน หรือ NGOs มาอีก แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เหลือแค่ สมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น ซึ่งนับได้ ๕ กลุ่มเท่านั้นเอง จะเห็นได้ตัดสหพันธ์ องค์กร องค์การเอกชน และองค์การพัฒนาเอกชนออกไป โดยเพิ่มส่วนที่แรงงานมีสิทธิในการรวมตัวแทน ดังนั้นการไม่ระบุกลุ่มของแรงงานอาจจะส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนขึ้น นายจ้างสามารถเอาเปรียบลูกจ้างได้	• ในเรื่องค่าแรงเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติแล้วจะต้องเพียงพอต่อการใช้ชีวิตให้สมศักดิ์ศรีต่อความเป็นมนุษย์ (Living wage) โดยในต่างประเทศจะไม่กล่าวถึงค่าจ้างขั้นต่ำ เพราะ อาจจะไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	**คุณศุภลักษณ์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• มาตรา ๔๒ (บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กรชุมชน หรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ ...) ซึ่งสามารถตีความการรวมตัวว่าขัดต่อความมั่นคงหรือศีลธรรมอันดีได้ • การขาดสิทธิด้านการรวมตัวของไทยไม่ได้ทำให้แรงงานเสียผลประโยชน์เท่านั้น แต่ยังทำให้การค้าต่างประเทศเสียประโยชน์ด้วยเช่นกัน • มาตรา ๔๗ (...บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ...) ไม่ควรเป็นผู้ยากไร้ ต้องระบุว่าบุคคลทุกคนย่อมได้รับสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย			
• สิทธิเรื่องการไว้ทรงผมของนักเรียน เพราะทรงผมไม่ได้ส่งผลต่อการศึกษา จึงไม่จำเป็นที่จะต้องตัดผมสั้น		**คุณนิรมัย มูลคำ** **การสื่อสารมวลชน**	
• เสรีภาพในเชิงวิชาการ หรือสิทธิชุมชน เมื่อมาดูในมาตรา ๓๔ วรรค ๒ บัญญัติว่าเสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทยและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี	• ควรพิจารณาว่าการนำศาสนาเข้ามาบัญญัติในรัฐธรรมนูญจะส่งผลดีหรือผลเสียมากน้อยแค่ไหน	**นักศึกษาคณะนิติศาสตร์** **มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• สิทธิชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากเป็นสิทธิที่ส่งผลต่อรายได้ของคนในชุมชน เช่น สุรา เมืองแพร่ แต่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย สิทธิชุมชน มีเงื่อนไข พรบ. สุรา ในการผลิตสุรา หากไม่มีทุนจะกระทำได้ยาก และสื่อโฆษณา • รัฐธรรมนูญไทย ไม่สูงสุด ดังนั้นจะปล่อยให้ประชาชนอยู่กับกับดักของการแก้รัฐธรรมนูญ จึงตั้งคำถามว่าจะทำอย่างไรให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดขอประเทศ • มาตรา ๖๗ (รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา...) โดยมองว่าศาสนาพุทธในประเทศไทยไม่ได้มีแค่นิกายเถรวาทเพียงอย่างเดียว			
• ทหาร มีความทับซ้อนในตำแหน่ง โดยได้รับเงินเดือน ๒ ทาง	• เสนอให้รัฐยกเลิกการเกณฑ์ทหารและจัดระบบสวัสดิการให้เหมาะสม	**คุณวีระ สิริเสรีภาพ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ความไม่ได้เต็มใจรับราชการทหาร และถูกกดขี่ ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์อาชญากรรมในการสังหารผู้บังคับบัญชาเกิดขึ้น	• ในส่วน กยศ. เสนอให้ในกรณีครอบครัวยากจนรายได้น้อย ไม่ควรให้กู้เพื่อเป็นภาระ ควรเป็นการให้ฟรีสำหรับคนที่ยากจนจริง ๆ		
• คำนิยาม ความมั่นคงของรัฐ ศีลธรรมอันดี หรือความสงบเรียบร้อย ให้มีการนิยามโดยประชาชนหรืออาจจะไม่ต้องนิยามเลย เสนอให้เหลือแค่คำว่า การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเสรีภาพสากลก็เพียงพอ	• ควรแก้ไขหมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพราะส่งผลให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยาก • ควรแต่งตั้งคณะกรรมาธิการป้องกันการรัฐประหาร เพื่อไม่ให้เกิดกับดักของประชาธิปไตยจากการรัฐประหาร • แก้ไขให้ประชาชนมีสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญโดยวิธีการใดก็ได้ ไม่ใช่แค่การส่งเรื่องขึ้นศาลเท่านั้น • ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการเมือง โดยบัญญัติว่าให้หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ สนับสนุนประชาธิปไตย เช่น มหาวิทยาลัยไม่ควรจำกัดสิทธิของนักศึกษาในการจัดชุมนุม มหาวิทยาลัยควรเป็นกลางในแง่ของพื้นที่สาธารณะ • การศึกษา ที่ควรให้ประชาชนร่วมออกแบบหลักสูตร หรือไม่ควรให้มีการควบคุมโดยกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ที่ให้ความรู้สึกโดน Dominate จากรัฐ และไม่เปิดให้คนมีความคิดที่แตกต่าง • ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบองค์กรอิสระในทุกภาคส่วน รวมไปถึงการถอดถอนนายกรัฐมนตรีด้วยตนเอง	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ยกเลิกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เช่น เรื่องทรงผม ควรมีหน่วยงานเข้าไปรองรับการดำเนินงาน • ควรให้อภิสิทธิ์การคุ้มครองประชาชนเหมือน ส.ส. เช่นเดียวกับการประชุมรัฐสภา เพื่อให้ประชาชนพูดในสิ่งที่ไม่กล้าพูดได้		
• การที่รัฐธรรมนูญเขียนไม่ละเอียดเป็นการเปิดช่องให้เกิดการใช้วิจารณญาณหรือข้อวินิจฉัยที่ก่อให้เกิดอคติ ส่งผลให้ส่วนของสิทธิเสรีภาพถูกจำกัด • ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลของอำนาจ ๓ ฝ่าย ซึ่งในเชิงโครงสร้างถูกแบ่งแยกโดยชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติมักจะเห็นถึงความเกี่ยวโยงกันทางด้านอำนาจหรือการเมือง ซึ่งระบบการตรวจสอบถ่วงดุลไม่อาจเกิดได้จริง ถ้าประชาชนหรือหน่วยงานอื่นเข้าไปตรวจสอบได้	• ควรบัญญัติมาตราให้ชัดเจนเพื่อลดการเกิดอคติในการนำไปปฏิบัติ	**คุณณัฐภณ จริยา**	
• การตกงานของนักศึกษาจบใหม่ ที่รัฐไม่มีนโยบายในการรองรับ หรือเยียวยา • มาตรการเยียวยาในช่วงระบาดโควิด เนื่องจากนักศึกษาได้รับการยกเว้น ซึ่งนักศึกษาได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน โดยเฉพาะนักศึกษาที่ทำงานนอกเวลา ส่งเสียตนเองเรียน และมาจากต่างจังหวัด		**คุณศิริพร เยบองกู่**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ให้ประชาชนสามารถเรียกร้องสิทธิอย่างไม่จำกัดสำหรับประชาชน และหากมีการร้องเรียนประชาชนจะไม่ได้รับผลกระทบ • การแก้ปัญหาที่ไม่ล่าช้าและไม่ตรงจุด		**คุณพรพรรณ สื่อข่าวออนไลน์**	
• ข้อสงสัยถึงการทำงานขององค์กรอิสระอาจจะมีขั้นตอนการทำงานที่ประชาชนสงสัย	• เสนอให้มีองค์กรที่เข้ามาตรวจสอบองค์กรอิสระหรือประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมผ่านการถามถึงหน่วยงานที่อาจก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในการทำงาน	**คุณปรีชา อนันต์ประดิษฐ์**	
• ที่มาของ ส.ว. เหตุใดมีบทบาทมาก ซึ่งต่างจาก ส.ส.ที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ตั้งแต่พรรคการเมือง	• เสนอถึงเรื่องความชัดเจนเรื่องของการตรวจสอบ ส.ว. และแนวทางในการคัดเลือกกลุ่มบุคคลเข้ามาเป็น ส.ว.	**ว่าที่ ร.ต. ธีระวัฒน์ ฟูแสง**	
• รัฐธรรมนูญที่ไม่ชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการแก้ไขเป็นไปได้ยาก และส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ประชาชนเสียเปรียบต่างจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่ให้อิสระ และสิทธิชุมชนได้แสดงความคิดเห็น • มีการจำกัดสิทธิของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น บัตรประชารัฐที่ไม่ครอบคลุมถึงผู้ค้าขายระดับชาวบ้าน	• อยากให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ โดยนำเอารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นตัวตั้งในการจัดทำฉบับใหม่	**คุณยุทธ คำแปง**	
• ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมาธิการป้องกันการรัฐประหาร เพราะประเทศชาติไม่สามารถพัฒนาและเสียหาย		**คุณทักษิณ กันทา**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• มาตรา ๒๗๒ (ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่มีรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี...) ไม่เห็นด้วยกับการที่ ส.ว. มีสิทธิลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี • รัฐธรรมนูญไม่เอื้อต่อประชาชนรากหญ้า ความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ดี ส่งผลให้เศรษฐกิจไม่ดี			
• ระบบการนับคะแนน ทำให้ประชาชน นักการเมืองเกิดความสับสน คณะกรรมการการเลือกตั้งมีการประกาศผิดพลาด • ระบบพรรคการเมือง จากเดิมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง แต่ปัจจุบันเกิดพรรคเล็ก ซึ่งส่งผลให้พรรคการเมืองอ่อนแอ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานน้อยลง • องค์กรอิสระ การตรวจสอบองค์กรเหล่านี้เป็นเรื่องยาก ประชาชนไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ • อำนาจในการบริหารประเทศ ในส่วนอำนาจตุลาการไม่สามารถตรวจได้	• ควรดึงสิ่งที่ดีจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาให้ในกระบวนการแก้หรือการร่างรัฐธรรมนูญ • อยากให้นักการเมืองมี Spirit ในการเลือกตั้ง เพราะหากมีการประท้วงก็จะทำให้เกิดวงจรเดิม	**คุณอรัญ กันธิยะ**	
• จากพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ในทางปฏิบัติไม่สามารถแสดงตนได้อย่างเต็มที่ บางกรณีต้องใช้เพศโดยกำเนิดมาปฏิบัติ	• จากปัญหา Fundamental จากมาตรา ๒๗ ที่ชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน รัฐควรมองบุคคลที่เป็นบุคคลไร้เพศ ปฏิเสธกรอบของเพศชายและหญิง จึงอยากให้เปลี่ยนจาก “ชายและหญิง” เป็น “บุคคล”ย่อมได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกัน	**คุณแอนนี่**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• จากมาตรา ๙๑ ไม่เห็นด้วยกับระบบเลือกตั้งระบบจัดสรรปันส่วนผสม เพราะไม่ได้มาจากเสียงของประชาชน • จากมาตรา ๑๓๓ (๓) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้ ซึ่งผู้มีอำนาจอาจจะพิจารณาไม่สนใจการที่ประชาชนเข้าชื่อก็ได้ • การแทรกแซงของรัฐ ส่งผลให้ประชาชนไม่ปลอดภัยและบางคนเลือกที่จะนิ่งเฉยไม่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง			
• จากมาตรา ๖๗ รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาอื่น โดยตั้งข้อสังเกตถึงส่วนขยายว่าเหตุใดจึงให้ความสำคัญและเน้นบัญญัติเกี่ยวกับศาสนาพุทธ	• ควรแก้ไขมาตรา ๖๗ เป็นรัฐพึงคุ้มครองทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน เพราะศาสนาอื่น ๆ เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น	**ไม่ระบุ**	
	• มาตรา ๒๕ ต้องการความชัดเจนหรือยกเลิก ส่วนที่บัญญัติว่า ...ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน • มาตรา ๒๗ เสนอให้เปลี่ยน “ชายและหญิง” เป็น “มนุษย์หรือประชาชน” เพื่อให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน • มาตรา ๒๘ ส่วนบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสนอให้สร้างความชัดเจน • ควรยกเลิก พรก. ฉุกเฉิน หรือ พรบ. คอมพิวเตอร์ • มาตรา ๓๔ ต้องห้ามจำกัดสิทธิและเสรีภาพ แม้จะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ยกเลิก องค์กรอิสระ และ ส.ว.โดยเฉพาะ ส.ว. ที่เป็นการคงอำนาจของกลุ่มรัฐประหารและบั่นทอนประชาธิปไตย • อำนาจอธิปไตย ควรเป็นของประชาชนและถูกบังคับใช้โดยประชาชนเท่านั้น		
• ปัจจุบัน ส่วนกลางมีงบประมาณจำนวนมาก แต่ อปท มีงบไม่เพียงพอในการพัฒนาท้องถิ่น แสดงถึงการกระจายงบไม่ทั่วถึง • ปัจจุบันหากมีการตั้งข้อสงสัยกับรัฐบาลมักจะโดนลิดรอนสิทธิเสรีภาพ • สิทธิเสรีภาพถูกละเมิดตั้งแต่สถานศึกษา • การตรวจสอบที่มีการตรวจสอบกันเองภายในองค์กร แสงดงให้เห็นว่าปัญหาไม่ได้ถูกแก้ไข	• ประเทศไทยควรมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง • ประชาชนควรมีสิทธิในการตั้งข้อสงสัยถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ • ควรเริ่มปลูกฝังสิทธิเสรีภาพตั้งแต่ในสถานศึกษา • เสนอองค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบองค์กรภายใน	**คุณนวดล**	
• จากกรณีการห้ามพระใช้เงิน แตะต้องเงิน กับเรื่องการศึกษา จึงเป็นปัญหาเพราะพระจำเป็นต้องยุ่งเกี่ยวกับทางโลก เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่มากขึ้น และจำเป็นต้องใช้เงิน เนื่องจากสวัสดิการของรัฐไม่ได้ตั้งอยู่บนคำว่า <u>ไม่เสียค่าใช้จ่าย</u> อีกทั้งพระที่เข้ามาบวชก็จากผู้ยากไร้ เข้ามาบวชเรียน	• ศาสนาพุทธเปิดรับและต้อนรับทุกศาสนา	**พระคุณเจ้า**	
	• เสนอให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา • อยากให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้ง • การแก้ไขรัฐธรรมนูญจะเกิดจากความร่วมมือทุกฝ่าย เพื่อให้ประเทศเดินได้	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	● อยากให้ผู้มีอำนาจลดอำนาจและบทบาทเข้ามาศึกษาและสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน		
● กติกาไม่ถูกบังคับใช้กับทุกชนชั้น	● แนวทาง ๑. การมีส่วนร่วมในการแก้ไข ๒. ให้สิทธิและเสรีภาพ อย่าจำกัดหรือกีดกัน ๓. บังคับใช้กับทุกชนชั้น	**ไม่ระบุ**	
-	● เสนอในการแก้ไขปัญหาไฟป่า โดยการตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการเกี่ยวกับไฟป่าโดยเฉพาะ ทำงานตลอด ควรตั้งงบประมาณให้ชัดเจน ● เสนอให้การแบ่งงบประมาณ โดยให้จำนวนงบประมาณกับจำนวนประชากรสอดคล้องกัน	**คุณวีระชัย ชัยมงคล**	
-	● เสนอให้มีการแก้ไข มาตรา ๕๔ (รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...) โดยให้เปลี่ยนแปลงจากการศึกษาภาคบังคับ (ม.๓) เป็นระดับปริญญาตรี เพราะจะทำให้มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง การยกระดับเศรษฐกิจและได้รับการพัฒนาตนเอง	**ไม่ระบุ**	
-	● สนับสนุนให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด	**ช่องทางออนไลน์**	
-	● ควรปฏิรูปตำรวจ ให้ไปอยู่กับส่วนท้องถิ่น ภายใต้ อบต. อีกทั้งหัวหน้าสำนักงานตำรวจต้องสรรหาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่แท้จริง	**ช่องทางออนไลน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
-	● ควรต้องระบุว่าต้องให้ค่าตอบแทนแม่และคนดูแลทั้งในครอบครัว ชุมนุม และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบรัฐสวัสดิการแบบถ้วนหน้า คือ หลักประกันของสิทธิและความเสมอภาคของประชาชนที่ต้องได้รับการดูแลจากรัฐ งานที่แม่และคนดูแลดูแลชุมชน ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม เป็นเงื่อนไขการสร้างอำนาจทางด้านเศรษฐกิจให้แม่และคนทำงานดูแล และเป็นกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้หญิงและคนดูแลคนอื่น ๆ ที่เป็นประชาชน โดยรัฐรับภาระการดูแลมาโดยตลอด	**ช่องทางออนไลน์**	
-	● ต้องการให้ประชาชนลงประชามติแก้รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ใหม่ และเอาหน่วยงานอิสระที่เกิดจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ออกไปให้หมด แก้ไขมาตราใดก็ให้ผ่านการลงประชามติคราวเดียว เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเงินเลือก สสร.มาร่างรัฐธรรมนูญใหม่อีกครั้ง	**ช่องทางออนไลน์**	
-	● ต้องมีการแก้ไขเรื่องระบบการเลือกตั้ง ● ต้องลดอำนาจของ ส.ว.	**ช่องทางออนไลน์**	
-	● อย่าลบผู้หญิงออกจากรัฐธรรมนูญ และควรเพิ่มเพศอื่น ๆ เข้ามาด้วย ที่สำคัญอย่าทำให้มองไม่เห็นผู้หญิง	**ช่องทางออนไลน์**	

๘.๒.๒ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ณ จังหวัดขอนแก่น

เรื่อง “การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐”

วันเสาร์ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ณ ห้องประชุมพีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• การรัฐประหารส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกของประชาชนเป็น ๒ ฝ่าย ก่อให้เกิดการค้ำและคานอำนาจกัน • รัฐธรรมนูญปัจจุบันไม่สอดคล้องกับประชาชน ๑. การศึกษา มองว่าถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรับใช้นายทุน จากสถานการณ์โรคระบาดทำให้เห็นว่าคนที่กลับบ้านไม่มีทักษะในท้องถิ่นเลย ๒. โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมองว่าเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ อีกทั้งกล่าวว่าไม่จำเป็นต้องมีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ให้กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นดูแลตัวเอง ๓. พรรคการเมือง ภายใต้การหนุนของกลุ่มทุน มีการออกกฎหมายเพื่อนายทุน ส่วนประชาชนได้รับเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ๔. โครงสร้างตำรวจ ทุกวันนี้มองว่ามีแต่ปัญหายาเสพติด จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูป	• ควรให้มีการศึกษา เกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา เพื่อใช้หลักสูตรท้องถิ่นในการแก้ปัญหาท้องถิ่น • เสนอให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ต้องไม่เหมือนกับการเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร • ส.ว. ควรมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด • นายกรัฐมนตรีควรมาจากการเลือกตั้ง	คุณสุธี	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ที่มาของนายกรัฐมนตรี กรณีที่ไม่สามารถสรรหานายกรัฐมนตรีได้ ซึ่งจากบทเฉพาะกาลกำหนดให้ที่ประชุมสรรหารายชื่อนอกบัญชีก็ได้ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ไม่สมควร • ส.ว. ๒๕๐ คน มีช่องว่างในการกำหนดนายกรัฐมนตรี ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ	• การเลือกนายกรัฐมนตรีควรมาจากขอบเขตที่ประชาชนเลือก และ ส.ว. ควรมาจากการเลือกตั้ง	**คุณนัฐพงษ์ ป้องแสง ตัวแทนโรงพยาบาลขอนแก่น**	
• บทบัญญัติเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ถูกบัญญัติไว้อย่างกว้างขวาง มีการกระจายงาน แต่ไม่กระจายงบ จากภาระงานที่มากขึ้น ส่งผลให้ความรับผิดชอบมากขึ้น • ส่วนการกำกับดูแล ในกรณีเกิดปัญหาอำนาจก็มักจะติดอยู่ที่ทางจังหวัด	• ควรมีการขับเคลื่อนและสร้างความชัดเจนเรื่องงบประมาณ • ควรมีการกระจายงบให้จังหวัดและอำเภอด้วยเช่นกัน	**นายชัชวาล โนนใหม่**	
• ศาสนาพุทธกำลังถูกเบียดเบียนและแทรกแซงจากศาสนาอื่น ซึ่งถือเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง • แสดงความกังวลต่อร่าง พ.ร.บ.ศาสนาที่เข้าสภาทั้ง ๓ ฉบับ เพราะจะเกิดความลำบากหากมีการประกาศใช้	• เสนอเป้าประสงค์ เพื่อป้องกันศาสนาพุทธ โดยให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยเท่านั้น	**คุณประยูร**	
• รัฐธรรมนูญเป็นการรับรองสิทธิ และควรค่าแก่การหวงแหน แต่รัฐธรรมนูญไทยถูกลดทอนความน่าเชื่อถือ กลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ	• รัฐธรรมนูญควรมีที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง ตั้งแต่การยกร่างถึงการทำประชามติ เพื่อเป็นการคืนอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง	**คุณอาทิตยา น้อยศรี**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่เชื่อมโยงกับประชาชน			
• รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีทั้งหมด ๒๗๙ มาตรา ซึ่งในความเป็นจริง ประชาชนที่อยู่ในชนบทหรือสังคมเมืองไม่เคยอ่านหรือศึกษา เพราะเนื้อหาเยอะและไม่ได้มีความเกี่ยวข้อง • ประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิของตนเองและชุมชน • มีการใช้ลำดับศักดิ์ของกฎหมายมาเป็นเครื่องมือ โดยการเอากฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลมาใส่ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้กฎหมายอื่น ๆ ขัดไม่ได้ • รัฐธรรมนูญไม่ยึดโยงกับประชาชน	• ต้องการให้บัญญัติแก่นแท้อยู่ภายในรัฐธรรมนูญ ๑. สิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลในรัฐ ๒. อำนาจของรัฐที่ทำให้ข้อ (๑.) เกิดผลเป็นรูปธรรม • ควรมีการร่างใหม่ทั้งฉบับ เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากการรัฐประหาร • เสนอให้มีการหาแนวทางเพื่อไม่ให้องค์กรอิสระให้การสนับสนุนกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจ	**คุณศรายุทธ**	
• แสดงความกังวลถึงที่มาของ ส.ว. ซึ่งมาจากผู้บริหารประเทศเป็นผู้แต่งตั้ง แม้ว่าจะมีการจัดสรรที่นั่งให้ถึงท้องถิ่นก็ตาม • จากเดิม รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ระบบบัญชีรายชื่อมีการคำนวณง่าย เอาพรรคที่ได้คะแนนเสียงเยอะมาคิดคำนวณ แสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของระบบการคำนวณการนับคะแนนเลือกตั้ง ทำให้เกิดความสับสน	• มองว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นฉบับที่ดีที่สุด • ส.ว. ควรมีที่มาเหมือนในรูปแบบรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ • ควรมีวิธีการไม่ให้องค์กรอิสระให้การสนับสนุนกลุ่มที่มาจากการแต่งตั้ง	**คุณสงวน วยุโรภาส**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ไม่มั่นใจในความอิสระ ขององค์กรอิสระ • สิทธิการแสดงออก เช่น การเรียกร้องที่จังหวัดระยอง ไม่ใช่ทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ ตั้งคำถามถึงการมีอยู่ของสิทธิขั้นพื้นฐาน			
• รัฐธรรมนูญกับการรับประกันสิทธิเสรีภาพของนักกิจกรรมและพรรคการเมือง ๑. กรณีอุ้มหาย จากการที่รัฐพยายามกำจัดผู้เห็นต่าง แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองถึงสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความเห็นต่างโดยสงบก็ตาม ๒. ก่อให้เกิดการชุมนุม	• ควรให้มีการรับรองความปลอดภัยและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักกิจกรรมและพรรคการเมือง	**คุณวชิรวิชญ์**	
• บทบาทขององค์กรอิสระ ไม่เป็นกลาง เนื่องจากไม่ได้มีที่มาจากประชาชน • รัฐธรรมนูญไม่เปิดโอกาสในการแก้ไข มีการรณรงค์ให้เกิดความเชื่อว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุด เมื่อมีการประกาศใช้ ก็ก่อให้เกิดกระแสในการแก้ไขรัฐธรรมนูญมากขึ้น ประชาชนไม่สามารถแก้ไขได้โดยตรง • การรณรงค์เกี่ยวกับการลงประชามติรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่สนับสนุนการรณรงค์สำหรับการเห็นต่าง โดยอ้างกฎหมายมาตรา ๔๔	• การยุบพรรคการเมืองควรเป็นกลไกของประชาชน หากไม่สามารถรับใช้ประชาชนได้ ก็ไม่ควรให้องค์กรอิสระกำหนดชะตาพรรคการเมือง • ในอนาคตไม่ควรมี ส.ว. หาก ส.ส. มีความเข้มแข็งมากพอและสามารถ Check and Balance ได้จริง • ประชาชนควรมีส่วนร่วมในรัฐธรรมนูญ ผ่านการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เพื่อให้อำนาจประชาชนเข้มแข็ง	**คุณชัชวาล อภิรักษ์มั่นคง**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• มีการสืบทอดอำนาจ รวมถึงการรับรองการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร • ที่มาของ ส.ว. ไม่ชอบธรรม • ปัจจุบันคล้ายยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ เพราะมี ส.ส.ปริ่มน้ำ ก่อให้เกิดการซื้อตัว ส.ส. มากขึ้นในยุคนี้			
• การรัฐประหาร ๒๕๕๗ เป็นการชะล้างกลุ่มอำนาจเก่า เพื่อให้กลุ่มบุคคลขึ้นมามีอำนาจ • คำปรารภของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๖๐ ต่างกัน โดยในปี ๒๕๖๐ ดูเหมือนเป็นการเกริ่นนำโดยการกล่าวโทษประชาชนก่อน • ปัญหาของที่มาของผู้มีอำนาจ	• คนร่างรัฐธรรมนูญต้องมาจากการยอมรับของประชาชนทั้งสองฝ่าย โดยผ่านการเลือกตั้ง หาช่องว่างที่ยอมรับร่วมกันและเป็นธรรม เพื่อให้คณะกรรมาธิการร่างฯ ที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน • ควรฟังเสียงของ ส.ว. เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา	**คุณชาติอุทิศ**	
• เรื่องทรงผม มีการดำเนินการไม่ชัดเจน ทำให้สิทธิในร่างกายของนักเรียนไม่ได้รับสิทธิเต็ม ๑๐๐ %	• ควรมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อขุดรากของอำนาจรัฐประหาร	**คุณสิทธิพล ธิวาอ่อน**	
• ข้อคิดเห็นในวันนี้ไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมในการแก้ปัญหา	• ควรมีการออกแบบการรับฟังความคิดเห็นใหม่ เนื่องจากประชาชนไม่ได้รับรู้อย่างทั่วถึง • กรอบการมีส่วนร่วมควรมีการเปลี่ยนแปลง วิธีการควรมีการทบทวนอย่างเร่งด่วน	**คุณสมัคร**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• อำนาจของรัฏฐาธิปัตย์ มีการใช้อำนาจมากเกินไป เช่น การประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉิน การ Lockdown ซึ่งกระบวนการเหล่านี้มีผลกระทบต่อประชาชน • ประชาชนต้องแบกรับความรับผิดชอบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ยกตัวอย่าง กรณีโควิคระยองและกรุงเทพมหานคร • CPTPP มีการออกกฎหมายเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มผู้บุคคลและกีดกันประชาชนไม่ให้แสดงความคิดเห็น • การร้องเรียนของบุคคล มักจะมีการโดยหมายเรียกจากผู้มีอำนาจ ให้เข้าไปชี้แจงถึงกรณีร้องเรียน	• เสนอให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของการใช้อำนาจ และด้านการบังคับใช้นโยบาย • CPTPP ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย	**คุณศิชริน**	
• การแก้รัฐธรรมนูญติดขัดเพราะติดกับอำนาจของ ส.ว. • บัตรเลือกตั้ง ๑ ใบมีปัญหา	• การเลือกตั้งควรมีบัตร ๒ ใบ เพื่อให้ประชาชนเลือกตัวบุคคลและเลือกพรรคการเมือง	**คุณยรรยง ผิวผ่อง**	
• การทำ EIA มีการกั้นโล่มนุษย์ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนไม่ทราบถึงผลกระทบ อีกทั้งมีการตั้งคณะกรรมการที่มีกลุ่มทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง • การทำ EIA เกิดจากการจัดจ้างบริษัทภายนอก สามารถก่อให้เกิดอคติได้	• ควรให้ความรู้ประชาชนในเรื่องของ EIA, EHIA ควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ๒ ครั้ง • ผลักดันให้รัฐเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำ EHIA แทนบริษัทเอกชน	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐได้มีการเปลี่ยนแปลงผังเมือง โดยเปลี่ยนจากผังเมืองสีเขียว (ซึ่งเป็นที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม รหัส ก.๔ และ ก.๕ มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจการเกษตร) เป็นผังเมืองสีม่วง (ซึ่งเป็นที่ดินประเภทอุตสาหกรรม รหัส อ.๑-อ.๓ สามารถสร้างที่อยู่อาศัยได้) เพื่อรองรับการเติบโตและการขยายตัวของอุตสาหกรรม			
• การลงโทษเรื่องทรงผมนักเรียนโดยการตัดผม เป็นการผิดระเบียบการศึกษา ๒๕๔๘ ที่ระบุการลงโทษไว้ ๔ รูปแบบ และไม่ได้ระบุการตัดผมเด็กลงในบทลงโทษนั้น ดังนั้นการตัดผมนักเรียนจึงเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ครูละเมิดทั้งรัฐธรรมนูญและระเบียบกระทรวง	-	**คุณตรัช วงเมืองสุข**	
• การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายเป็นกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่จำนวนผู้เสนอขั้นต่ำ ได้ระบุเป็นคนจำนวนมากเกินไป รวมถึงให้มีเอกสารประกอบ ถือเป็นความยุ่งยากและกีดกันการมีส่วนร่วมของประชาชน	-	**คุณชนะพล บุญรอด**	
• การแก้ปัญหาเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีจำนวนของ ส.ว. ในการปกป้องรัฐธรรมนูญ	• ให้ยกเลิก พรก. ฉุกเฉินโดยเร็ว เพื่อให้แก้รัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• พรก. ฉุกเฉิน คือความลำบากของประชาชน • มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของฝ่ายตรงข้าม			
• ประชาชนไม่มีสิทธิ์ในการตรวจสอบคำสั่งของ คสช. ซึ่งเป็นคำสั่งที่ละเมิดสิทธิของประชาชน • ไม่เห็นช่องทางในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะมีจำนวน ส.ว.อยู่	• ควรยกเลิกมาตรา ๒๗๙ ที่มีการรับรองคำสั่งของ คสช. เพราะจะทำให้บทเฉพาะกาลนี้กลายเป็นบทที่มีการบังคับใช้ไปตลอด • ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ โดยเพิ่มเติมในการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ รวมถึงระบุที่มาของสภา ซึ่งไม่ให้มาจาก ส.ส. และ ส.ว. • เสนอ ส.ว. เรื่องการเปิดช่องทางให้มีสภาร่างฯ	**ไม่ระบุ**	
• ท้องถิ่นมีภารกิจและกฎหมายจำนวนมาก ทำให้การวินิจฉัยและการทำงานมีปัญหา ไม่สามารถคิดนอกกรอบได้ เนื่องจากกลัวการตรวจสอบจาก สตง. หรือ ปปช.	• การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เนื่องจากมีความใกล้ชิดและรับทราบถึงปัญหาในพื้นที่ดี • ความคิดเห็นด้านกฎหมาย มีความแตกต่างกัน ทำให้ความคิดหรือกลไกของท้องถิ่นและ สตง. ต่างกัน ดังนั้นจึงกลายเป็นความยากของท้องถิ่น • ควรมีการกำหนดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับการกระทำที่สุจริตของ อปท. ว่าไม่เป็นความผิดทางอาญา	**ไม่ระบุ**	
-	• การแก้ไขรัฐธรรมนูญจะง่ายขึ้นหากผู้มีอำนาจและยืนยันร่วมกันว่าจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ จะส่งผลให้เกิดผลมากกว่า	**คุณสมนึก ติดทอง**	
-	• ควรมีการแก้ไขเรื่องของ ส.ว. เนื่องจากรัฐธรรมนูญให้อำนาจกับ ส.ว. มากจนเกินไป อีกทั้งที่มาของ ส.ว. มาจากกลุ่มรัฐประหาร	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ควรยกเลิกมาตราที่ระบุให้ ส.ว. ๑ ใน ๓ มีอำนาจแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะที่มาของ ส.ว. ไม่ชอบธรรมและเพื่อจำกัดอำนาจของ ส.ว. • ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ		
• กระบวนการของรัฐธรรมนูญมีปัญหาตั้งแต่ปัญหาเกี่ยวกับกลไกการเลือกตั้ง ที่มีปัญหาเรื่องการคำนวณ ส.ส. • บางเรื่องมีกำหนดตามรัฐธรรมนูญ โดยระบุว่า “ตามที่กฎหมายกำหนด”แต่ในความเป็นจริงไม่ได้มีกฎหมายลูกรองรับ เช่น สิทธิชุมชน เป็นต้น	• ควรแก้ไข มาตรา ๒๕๕ – ๒๕๖ (เกี่ยวข้องกับกระบวนการการแก้ไขรัฐธรรมนูญ) เพราะมาตราดังกล่าวก่อให้เกิดความซับซ้อนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ • บัญญัติกฎหมายลูกเพื่อรองรับการกระทำตามรัฐธรรมนูญ • เปิดช่องทางการอภิปรายให้ทุกชุมชนมีการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น • ให้รัฐธรรมนูญมีการลงประชามติของประชาชน	**คุณยุทธนา บุญดำรง**	
• สิทธิพื้นฐานด้านการศึกษา โดยตามมาตรามาตรา ๕๔ (รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา ๑๒ ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย) ซึ่งเริ่มนับตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบด้านการศึกษาที่แคบกว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐	• ควรแก้ไขสิทธิขั้นพื้นฐานด้านการศึกษา โดยกำหนดสิทธิด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงปริญญาตรี เพื่อส่งเสริมทุนมนุษย์ และส่งเสริมคุณภาพชีวิต	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
●	● รธน.๖๐ มีที่มาไม่ชอบ เพราะมาจากการรัฐประหาร ไม่ยึดโยงประชาชน ดังนั้นควรยกร่างใหม่ทั้งฉบับ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ และควรนำต้นแบบมาจากการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ คือ มี สสร.มายกร่างใหม่ทั้งฉบับ	**ช่องทางออนไลน์**	

๘.๒.๓ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ณ จังหวัดชลบุรี

เรื่อง “การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐”

วันเสาร์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ณ ห้องประชุม KA ๕๐๐ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. จากมาตรา ๔๔ ของพรบ. AEC มีการละเว้นรัฐธรรมนูญหรือการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ๒. มีการตั้งกรรมาธิการจำนวนมากจนเกินไป ๓. มาตรา ๑๑๔ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือความครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกัน แห่งผลประโยชน) เป็นการเอื้อการได้มาของ ส.ว.	๑. ควรแก้มาตรา ๗๒ หมวด ๓ ในเรื่องการถือครองที่ดินหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ เป็นนโยบายของรัฐ ๒. การกล่าวถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่ใช่แก้ที่กฎหมายลูกแต่ให้แก้ในรัฐธรรมนูญ ๓. การแก้ไขรัฐธรรมนูญควรคำนึงถึงพื้นฐานของมนุษย์ เพราะสิ่งที่จะเป็นตัวช่วนในการปลดพันธนาการของมนุษย์ต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่ดี	**คุณศรายุทธ สนรักษา**	
๑. รัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตย และไม่ชอบธรรม ๒. การได้มาของ ส.ส. เป็นสิ่งที่ควรทบทวน	๑. ควรยึดรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นต้นแบบในการร่าง และร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรมีการปกป้องรัฐธรรมนูญไม่ให้เกิดการฉีกรัฐธรรมนูญ ๒. ไม่ควรมีการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นเพราะเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพ	**ไม่ระบุ**	
	๑. ต้องการให้รัฐธรรมนูญมีความคงทนถาวร ไม่ให้มีการล้มล้างได้ง่าย รวมถึงรัฐธรรมนูญจะต้องมีความศักดิ์สิทธิ์	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. ควรมีการทำผังเมืองรวมให้เหมือนกันและครบหมดทุกพื้นที่ในประเทศไทย		
๑. รัฐธรรมนูญไม่เอื้อให้กับประชาชนและนักศึกษาที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเลือกตั้ง เนื่องจากมีหน่วยงานความมั่นคงที่มีการปิดกั้นความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพของนักศึกษา		**ไม่ระบุ**	
๑. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่มีความชอบธรรม ไม่มีความยึดโยงกับประชาชน โดยเฉพาะการมี ส.ว.สรรหา รวมไปถึงองค์กรอิสระเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่ไม่ยึดโยงกับประชาชนและประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้		**ไม่ระบุ**	
๑. พื้นที่ชนบทในจังหวัดชลบุรีได้รับผลกระทบจากการทิ้งขยะจากอุตสาหกรรม	๑. ควรมีการระบุบทลงโทษให้ชัดเจนเกี่ยวกับบุคคลหรือบริษัทที่มีการปล่อยมลพิษ ให้มีการรับผิดชอบต่อสังคม ๒. มาตรา ๔๐ (บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกัน หรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น) ให้บุคคลมีสิทธิในการประกอบอาชีพ	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๑. ประชาชนไม่ทราบถึงข้อมูลในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากเตรียมตัวหรือเตรียมข้อมูลเนื้อหาไม่ทัน		**ไม่ระบุ**	
๑. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน ๒. กระบวนการเข้ามาดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีและผู้บริหารทางการเมืองไม่มีความเกี่ยวโยงกับประชาชน ๓. ประเด็นการถวายสัตย์ปฏิญาณ ๔. การควบคุมและตรวจสอบ รวมถึงการถอดถอนผู้มีอำนาจนั้น ประชาชนไม่สามารถถอดถอนได้ มีเพียงศาลเท่านั้นที่สามารถตัดสิน ๕. การแก้รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ภายใต้ มาตรา ๒๕๖๐ เป็นสิ่งที่ยาก เพราะมีการสืบทอดอำนาจของกลุ่ม คสช. ๖. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้ให้อำนาจเหนือรัฐมาบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ทำให้รัฐมีอำนาจเหนือประชาชน ปิดกั้นการเข้าถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและประชาธิปไตยของประชาชนโดยละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน	๑. ควรมีการแก้ไขมาตรา ๓ (อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของ ประชาชนโดยรวม) เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประชาชน ๒. ถ้าจะแก้รัฐธรรมนูญให้แก้มาตรา ๒๕๕ – ๒๕๖ ก่อน	**ไม่ระบุ**	
คำถาม : รัฐธรรมนูญที่กินได้มีลักษณะอย่างไร	**ตอบ** ๑. ประชาชนทุกคนต้องมีความเท่าเทียมกัน โดยประชาชนและข้าราชการต้องได้รับสวัสดิการที่มีความเท่าเทียมกัน	-	**รูปแบบการตอบคำถาม**

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๒. สวัสดิการที่ประชาชนได้รับต้องมีความเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการและสิทธิการเข้าถึงทรัพยากร ๓. รัฐธรรมนูญที่ใช้การได้ ต้องมีผลบังคับใช้กับประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง ไม่ใช่ใช้บังคับกับคนเฉพาะหรือบางกลุ่ม		
คำถาม : ประเด็นการเลือกตั้ง	**ตอบ** ๑. ไม่เห็นด้วยกับระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น พรรคเพื่อไทยมีจำนวน ส.ส. มากกว่าแต่ไม่ได้รับการจัดตั้งรัฐบาล ๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีการกดขี่ประชาชน ๓. ประชาชนไม่ได้สิทธิอย่างเต็มที่ในการเลือกนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี เนื่องจากสิทธิส่วนหนึ่งอยู่ที่ ส.ว. ๔. การเลือกตั้งที่ผ่านมา ไม่มีมาตรฐานในการเลือกตั้ง ลดทอนอำนาจหน้าที่ของประชาชนและละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ๕. ไม่มีความโปร่งใสในการเลือกตั้ง ๖. การนับคะแนนเลือกตั้งไม่มีความโปร่งใส ๗. รัฐธรรมนูญที่มาจากกลุ่มคนหนึ่ง คือ กฎของโจร ดังนั้นยกเลิกรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และนำรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาขัดเกลา	-	**รูปแบบการตอบคำถาม**

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๘. พัฒนาการของรัฐธรรมนูญต่างประเทศ ไม่มีกระบวนการฉีกรัฐธรรมนูญ แต่ประเทศไทยไม่มีมาตรการป้องกันการฉีกรัฐธรรมนูญ ดังนั้นควรมีการวางมาตรการป้องกันการฉีกรัฐธรรมนูญ ให้มีการแสดงเจตจำนงค์ของประชาชนโดยแท้จริง ๙. อยากให้มีการทำประชามติเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และจัดเวทีแสดงความคิดเห็นตามจังหวัดต่าง ๆ ให้สามารถนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดได้		
	● อยากให้มีรัฐธรรมนูญที่กินได้ คือ รัฐธรรมนูญที่ประชาชนได้อยู่ในประเทศที่มีอยู่ระดับเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ มหาวิทยาลัยมีเพิ่มขึ้นเกือบทุกจังหวัด แต่ประเทศก็ยังไม่พัฒนา ● ผู้มีอำนาจมีข้ออ้างเพื่อมีรายได้ในตำแหน่งทำงาน ไม่ยอมเกษียณให้คนรุ่นหลังเข้ามาทำงานให้ประเทศ	**ช่องทางออนไลน์**	
● การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งนี้ รูปแบบการนับคะแนน ทำให้หลักของการคำนวณถูกทำลายลงไป	● การเปลี่ยนแปลง คือ การที่ประชาชนจะคัดเลือก ส.ส.จากผลงานที่ผ่านมา ถ้าหาก ส.ส. มีคุณธรรมย่อมได้รับการคัดเลือก	**ช่องทางออนไลน์**	
	● สถานะอำนาจสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และทหารต้องออกจากการเมือง มีการปฏิรูปกองทัพ	**ช่องทางออนไลน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	● ให้มีหมวดว่าด้วยสิทธิชุมชน และมี พ.ร.บ.สิทธิชุมชนเป็นกฎหมายลูก รวมถึงมีงบประมาณที่นำไปใช้จ่ายในแต่ละบริบทของแต่ละชุมชนได้		
	● แนวทางการแก้ไขก็คือ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แล้วยกเลิกรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และยกเลิกการนิรโทษกรรมกลุ่มหรือคณะรัฐประหารให้ได้รับโทษตามกฎหมาย	**ช่องทางออนไลน์**	
	● ต้องการให้นำ ส.ว. ชุดนี้ต้องออกไป เพราะมีที่กฎหมายทุกข้อทุกหมวดต้องผ่านสองสภาคือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และ ส.ว ต้องมาจากการเลือกตั้งเท่านั้น ๑๐๐% โดยผ่านขบวนการหาเสียงและเลือกตั้งเหมือน ส.ส.	**ช่องทางออนไลน์**	
	● อยากให้แก้เรื่องระบบเลือกตั้ง สส. เป็นลำดับแรกครับ ความคิดเห็น คือ อยากให้กลับไปใช้บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ คือ บัญชีรายชื่อ (เลือกพรรค) และเลือก ส.ส.เขต (เลือกบุคคล) แต่ยังคงให้ทุกพรรคเสนอ Candidate นายกรัฐมนตรีเหมือนเดิม โดยการเลือกตั้ง ส.ส บัญชีรายชื่อ อาจรวมถึงการให้พรรคการเมืองเสนอชื่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และ ครม. โดยจะเป็นคนในพรรคหรือคนนอกก็ได้ และมี สส.บัญชีรายชื่อที่เป็นตัวแทนสาขาวิชาชีพ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภาคส่วนประชา	**ช่องทางออนไลน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	สังคม เช่น แรงงาน เกษตรกร การศึกษา ครู เป็นต้น ● เสนอให้สามารถวางระบบเลือกนายกรัฐมนตรี หรือเลือกทั้ง ครม. ได้ด้วย โดยพรรคจะต้องเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ตรงกับภารกิจของกระทรวง และมองว่าจะช่วยลดปัญหาการจัด ครม. ตามโควต้าเพื่อให้ได้ ครม. ที่สมบูรณ์แบบ และได้คนที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ความสามารถตรงกับแต่ละกระทรวง ● ส่วน ส.ว. อยากให้เป็นแบบ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่มีแบบสรรหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ วิชาชีพต่าง ๆ และแบบเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คนครับ		

๘.๒.๔ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เรื่อง “การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐”

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ณ ห้องประชุมอาคาร ๑๐๐ ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ดีอยู่แล้ว ในด้านของการศึกษา ● มาตรา ๓๔ (๒) การคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ ● มาตรา ๕๐ ไม่ส่งเสริมการทุจริตในทุกแง่มุม ● มาตรา ๕๔ (๔) การศึกษาเพื่อให้คนไทยเป็นคนดี มีความเชี่ยวชาญ ตามความถนัดของตนเอง ๒. ปัจจุบันการศึกษายังไม่ก้าวไปข้างหน้า เพราะขาดนวัตกรรมและวิจัย เช่น บทบาทครูผู้สอน ไม่ได้กำหนดไว้ในด้านการศึกษา และครูบางส่วนยังไม่ได้มีการพัฒนาที่เต็มที่ เช่น ไม่สามารถวิเคราะห์หลักสูตร ๘ ช่องได้ รวมถึงบทบาทของผู้เรียนก็ไม่ได้กำหนดไว้ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เพราะไม่ได้มีการศึกษากฎหมายที่ควรรู้ของบุคคลที่กล่าวมา ๓. เสนอให้มีการจัดการศึกษาย้อนยุค และการศึกษารุ่นใหม่ และไม่ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะยังไม่ถึงขั้นตอนของการปฏิบัติในพื้นที่	**นายณพงศ์ เลื่อมใส**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๔. การนำไปปฏิบัติของหลักธรรมาภิบาล จะต้องค่อยเป็นค่อยไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และไม่ควรเปลี่ยนแปลง ๕. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เพราะผ่านการลงประชามติแล้ว		
	๑.เรื่องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่ไกลตัว ๒. เสนอให้ สถานที่ราชการมีรถเข็นคนพิการ เสมือนห้องน้ำคนพิการ ๓. รูปพระมหากษัตริย์ และภาพศาสนสถาน ให้เก็บไว้เป็นที่ โดยต้องออกกฎให้เคร่งครัด ๔. สถานที่ราชการทุกที่ สุภาพสตรีควรแต่งกายสุภาพ โดยเริ่มจากการขอความร่วมมือ ตักเตือน ออกกฎ และมีบทลงโทษ ๕. ยกเลิกศาลทหาร เพราะทหารทำผิดควรออกจากราชการไว้ก่อน มิใช่ยังทำงานต่อได้ เพราะทหารก็คือประชาชนคนหนึ่ง ไม่ควรรับสิทธิพิเศษเหนืออาชีพอื่น โดยบุคคลากรของศาลทหารโอนมาทำงานต่อที่ศาลจังหวัด ๖. สนับสนุนให้กระจายการศึกษาแก่ท้องถิ่น ไม่กระจุกตัวเพียงแค่ในเมือง โดยสนับสนุนครูเข้าไปในพื้นที่ให้ทั่วถึง เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ๗. ข้าราชการตั้งแต่ ซี ๕ ขึ้นไป ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินเพื่อการตรวจสอบทั้งหมด	**นายชัยวัฒน์ วรเชษฐ์วราวัฒน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๘. สิทธิในการตรวจสอบระบบราชการ ควรมีเว็บไซต์ในการตรวจสอบกิจกรรม รายรับ – รายจ่าย ของรัฐที่ต้องเปิดเผย และต้องมีกฎหมายคุ้มครองการตรวจสอบของประชาชน ๙. การลวนลามบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การจับหน้าอกผู้หญิง และถูกปรับเงิน เงินนั้นควรเป็นของผู้เสียหาย มิใช่ของรัฐ		
๑.หมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในปัจจุบันประชาชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นได้น้อยลง สนับสนุนให้ความคิดเห็นของประชาชนมีสิทธิมากกว่านี้ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๓	๑. รัฐธรรมนูญดีอยู่แล้ว แต่การนำมาปฏิบัตินั้นน้อยมาก	**ไม่ระบุ**	
๑.กฎหมายมีความซ้ำซ้อน รวมถึงภาครัฐไม่บูรณาการการทำงานร่วมกัน และมีความล้าหลัง ไม่ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีการแข่งขันที่ดีขึ้น ๒. กฎหมายมีในนัยยะเชิงปราบปราม แต่ไม่มีการป้องกัน ๓. การประชาสัมพันธ์ในการลงประชามติรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้การ	๑.เสนอให้ ปฏิวัติระบบราชการ ให้มีการทำงานร่วมกัน ลดความล่าช้าในกระบวนการขั้นตอน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าของทุกภาคส่วน และใช้กลไกที่มีอยู่กระจายข่าวสารให้ทั่วถึงทุกพื้นที่	**นายภากร วังศิลาทัศน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
จัดทำรัฐธรรมนูญมีปัญหา ต่างจากการจัดทำรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ๔. สิทธิในการแข่งขันของเอกชน ไม่รวดเร็ว เพราะความล้าช้าของระบบราชการ เกิดจากกฎหมายลูกที่มีข้อจำกัดมาก ๕. สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของภาคเอกชน มีน้อยมาก หากแสดงความคิดมากเกินไป ก็เกิดการตรวจสอบในกิจการ ทำให้ภาคเอกชนไม่สามารจะแสดงความเห็นต่อหน่วยงานภาครัฐได้อย่างอิสระ และกระบวนการของสังคมก็ติดขัด เป็นผลผูกพันต่อเนื่อง ๖. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ไม่เน้นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ไร้ซึ่งความอิสระในการดำเนินงาน ๗. ภาครัฐไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจนเป็นขั้นตอนเหมือนกับภาคเอกชน			

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
๘. กฎหมายเยอะเกินความจำเป็น ควรมีเพียงแค่หลักสำคัญ และกฎหมายลูกประกอบเพียงเล็กน้อย			
๑. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คนมีฐานะสามารถไปเรียนพิเศษเสริมได้ แต่ผู้ที่ไม่มีฐานะก็ได้ความรู้เพียงแต่ในโรงเรียน ส่งผลให้ความรู้ที่ได้รับไม่เท่าเทียมกันตั้งแต่เริ่ม	๑. โรงเรียนต้องจัดเสริมความรู้ ในช่วงหลังเลิกเรียน เพื่อเสริมให้เด็กนักเรียนได้ความรู้ที่เท่าเทียมกัน ไม่ควรให้ผู้ที่ไม่เรียนทางด้านครูโดยตรง มาสอบเป็นครูได้ เพราะพื้นฐานการเรียนนั้นต่างกัน นับว่าเป็นปัญหาทางด้านการศึกษา	**ไม่ระบุ**	
๑. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นั้นมีแต่ข้อกฎหมายที่ลดอำนาจของท้องถิ่น คงไว้เพียงการบริการสาธารณะแค่นั้น แต่ในอำนาจบริหารงานบุคคลนั้นเป็นเรื่องที่ส่วนกลางจัดการให้ ทำให้ท้องถิ่นขาดแคลนบุคลากรในการทำงาน ซึ่งขัดแย้งกับภารกิจงานของท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย ทำให้ท้องถิ่นไม่สามารถกระทำกิจกรรมได้เต็มที่	๑. เสนอให้ ท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารงานบุคคลได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับภารกิจงาน และต้องมีความจริงใจในการกระจายอำนาจ กระจายงาน ก็ต้องคู่กับการกระจายคนและเงิน งบประมาณท้องถิ่น ไม่สามารถใช้ได้แม้จะตรงกับข้อกฎหมายที่กำหนดขึ้น หากมีการจัดซื้อจัดจ้างในงบประมาณสะสมก็จะถูกตรวจสอบโดย สตง. ควรให้การใช้จ่ายในงบประมาณเงินสะสมนั้นกว้างขึ้น และอิสระมากขึ้น	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. การเลือกตั้งท้องถิ่นและท้องที่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีวาระแค่ ๔ ปี และเลือกตั้งใหม่	**ไม่ระบุ**	
	๑. การตรวจสอบการนับคะแนนการเลือกตั้ง ควรโปร่งใสมากขึ้น	**ไม่ระบุ**	
	๑. แก้เรื่องระบบเลือกตั้ง สส. เป็นลำดับแรก ๒. สนับสนุนให้ใช้บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ คือบัญชีรายชื่อ (เลือกพรรค) และเลือก สส.เขต (เลือกคน) แต่ยังคงให้ทุกพรรคเสนอแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีเหมือนเดิม โดยการเลือกตั้ง สส. บัญชีรายชื่อ อาจรวมถึงการให้พรรคการเมืองเสนอชื่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และ ครม. โดยจะเป็นคนในพรรคหรือคนนอกก็ได้ และมี สส.บัญชีรายชื่อที่เป็นตัวแทนสาขาวิชาชีพ กลุ่มอาชีพต่างๆ ภาคส่วนประชาสังคม เช่น แรงงาน เกษตรกร การศึกษา ครู เป็นต้นครับ แต่ถ้าสามารถวางระบบเลือกนายกหรือเลือกทั้ง ครม. ได้ (โดยพรรคจะต้องเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ตรงกับภารกิจของกระทรวง) จะช่วยลดปัญหาการจัด ครม. ตามโควต้าเพื่อให้ได้ ครม. ที่สมบูรณ์แบบ ได้คนที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ความสามารถตรงกับแต่ละกระทรวง และ สว. ควรเป็นแบบ รัฐธรรมนูญ ๕๐ ครับ ที่มีแบบสรรหาจากผู้ทรงคุณวุฒิวิชาชีพต่างๆ และแบบเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน	**ช่องทางออนไลน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. ประเทศไทยไม่ควรเป็นรัฐศาสนา/กึ่งศาสนา ควรแยกศาสนาออกจากรัฐ ไม่สนับสนุน/นำแนวคิดทางศาสนาใดศาสนาหนึ่งมาเป็นกฎหมาย/แนวปฏิบัติของรัฐ ๒. การกลัวการพูดเรื่องการเมือง สะท้อนถึงการรับรองเสรีภาพในการพูดของประชาชน พอจะมีแนวคิดในการเพิ่มการคุ้มครองประชาชนหรือไม่? ๓. ยกเลิก สว. โดยตำแหน่ง ๔. ที่มาขององค์กรอิสระ ควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน สูตรการคำนวณ สส. ที่ไม่เป็นระบบ และการเขียนกฎหมายที่ตีความได้หลายทาง ๕. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอกฎหมาย และการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง น้อยมาก ๖. ระบบการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญปัจจุบันไม่สะท้อนเสียงของประชาชน ควรกลับไปใช้แบบบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ ๗. สว. จังหวัด ควรเลือกตั้งจากจังหวัด สว. ที่เป็นตัวแทนวิชาชีพก็ควรเลือกตั้งจากสภาวิชาชีพ ๘. แก้ไขหน้าที่ของปวงชนชาวไทย เป็น รับราชการทหาร “เมื่อมีสงคราม” และแก้ไข พ.ร.บ.เกณฑ์ทหาร	**ช่องทางออนไลน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	๑. ต้องยืนยันอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยเขียนไว้ในมาตรา ๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒. ประชาชนควรใช้อำนาจอธิปไตยผ่านรัฐบาล รัฐสภา ตุลาการ และการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น	**ช่องทางออนไลน์**	

๘.๒.๕ การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ณ จังหวัดสงขลา

เรื่อง “การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐”

วันเสาร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

ณ ห้องประชุมชั้น ๓ อาคารศูนย์รวมกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• การประกาศใช้รัฐธรรมนูญทำให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบจากการดำรงตำแหน่งในระยะยาวของผู้มีอำนาจและผลกระทบจากการบริหารบ้านเมือง	• ควรมีการตรวจสอบการใช้อำนาจ โดยการตรวจสอบการใช้ Good Governance ในการดำเนินงานของรัฐ	ไม่ระบุ	
• ปัญหาที่เกิดจากบัตรเลือกตั้ง คือ บางครั้งประชาชนชอบกระบวนการหรือแนวคิดของพรรค แต่อาจจะไม่รู้จักบุคคลที่ลงสมัครในเขตพื้นที่ของตนเอง ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ยาก	• ควรแก้ในส่วนการเลือกตั้ง ส.ส. โดยกลับไปใช้บัตรลงคะแนนในรูปแบบเดิม คือมี ๒ ใบ เพราะจะสามารถทำให้เลือกได้ทั้งพรรคและบุคคล • ส.ว.ควรมาจากการเลือกตั้ง หรืออาจจะมีการประนีประนอมให้ส่วนหนึ่งมาจากการสรรหา แต่อย่างไรก็ตามควรมี ส.ว.ที่มาจากการเลือกตั้งด้วย	ไม่ระบุ	
• EIA ไม่ได้รับการแก้ไขหรือพัฒนา ส่วน EHIA กำลังจะหายออกไปจากระบบการทำงาน • การมีส่วนร่วมจาก พรบ.อุตสาหกรรม ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยมาก • การเสนอนโยบายหรือแนวทางแก้ไขของประชาชนไม่ถูกตอบสนอง ซึ่งเป็นการกระทบต่อสิทธิมนุษยชน • องค์กรอิสระโดนกระบวนการบางอย่างครอบงำ	• ควรมีการยกเลิกในเรื่องการมีอยู่ของ ส.ว.ชุดนี้แล้วให้มีการเลือกตั้งใหม่ทั้งหมด เพื่อเข้าไปเป็นพลังให้แก่ประชาชนในภาคการเมือง (ฝ่ายนิติบัญญัติ) เนื่องจาก ๒๕๐ คนในปัจจุบันนี้ไม่มีความโปร่งใส • หมวดสิทธิและเสรีภาพ จนถึงหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ ควรตัดคำว่า “ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด” ออก เพราะถือเป็นการจำกัดสิทธิประชาชน เช่น พรบ.ชุมนุม ที่กลายเป็นเครื่องมือของตำรวจในการละเมิดสิทธิของประชาชน ทำให้พรบ.ฉบับนี้กลายเป็น พ.ร.บ.ที่จำกัดบุคคลที่เห็นต่าง	คุณเอกชัย	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีการชุมนุมสาธารณะอย่างสงบ		
• กฎหมายมีความย้อนแย้ง เนื่องจากการชุมนุมเป็นเสรีภาพไม่ใช่สิทธิ พรบ.ชุมนุมจึงเข้ามาคุกคามสิทธิของประชาชน • ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการใช้รัฐธรรมนูญจำนวนมาก และในการร่างแต่ละครั้งจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาล • การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ได้เอื้อให้กลุ่มนายทุนจำนวนมาก ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ ซึ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ผูกขาดถือเป็นปัจจัยหลักของเรื่องนี้ • ผู้นำรัฐบาลมีการกู้เงินจำนวนมากในการช่วยพยุงหรือใช้หนี้ให้กับรัฐวิสาหกิจ เช่น การบินไทย • การคำนวณ ส.ส. ยังคงเป็นที่ค้างคาใจของประชาชน	• ควรปฏิรูปศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม เนื่องจากกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลยังไม่มีบังคับใช้ • ควรให้องค์กรอิสระเข้ามาเพื่อ Check and Balance กับหน่วยงานราชการ ดังนั้นควรแก้ตั้งแต่ที่มาขององค์กร โดยยึดแบบอย่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ดีที่สุด • อยากให้มีสภาเดียว เนื่องจากการมีสองสภาอาจจะก่อให้เกิดเผด็จการรัฐสภาได้	**คุณธีรศักดิ์**	
• โรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพตำบลมีลักษณะงานที่ซ้ำซ้อน • การศึกษาเป็นสิ่งที่ยากต่อการตรวจสอบ • การทำงานของกรมบัญชีกลางที่มีการขายของบริษัทที่เข้าร่วมการจัดซื้อจัดจ้าง ดังนั้นรัฐบาลควรวางระบบเพื่อไม่ให้ใครเข้าถึงข้อมูลก่อนการประมูลแล้วเสร็จ	• ควรตั้งคณะกรรมการแก้รัฐธรรมนูญ โดยเสนอให้มีประมาณ ๒๐ คน และให้มีการทำประชาพิจารณ์ผ่านช่องทางออนไลน์ • ควรมีการบริหารราชการแผ่นดิน ๒ ระดับ คือ ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เนื่องจากภูมิภาคงานซ้ำซ้อนกับส่วนอื่น ดังนั้นควรยุบการปกครองส่วนภูมิภาค	**คุณทวี**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	• ปฏิรูปท้องถิ่นให้มีขนาดที่เหมาะสม และให้มีการกระจายอำนาจ ๑๐๐% นอกจากนี้ควรมีการจ้าง Out-source มากขึ้น • ให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด และยุบส่วน อบจ. เนื่องจากทำงานซ้ำซ้อนกัน • อยากให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งชาติ • ควรแก้ไขกลไกการตรวจสอบการทำหน้าที่ โดย สตง.ไม่ต้องเข้ามาตรวจสอบ (โดยเว้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง) • ควรปฏิรูประบบงานยุติธรรม เพื่อให้คานอำนาจกับตำรวจ อีกทั้งกรณีการสั่งไม่พร้อมต้องเป็นมติของคณะกรรมการ • ลดรัฐธรรมนูญให้น้อยมาตรา และควรยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็น เพราะอาจเป็นสาเหตุในการเรียกเงิน จากการขออนุญาต อีกทั้งกฎหมายที่ออกมามักจะย้อนแย้งกับรัฐธรรมนูญ • เสนอให้เพิ่มเงินผู้สูงอายุเดือนละ ๔ - ๕ พัน เพราะขณะนี้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต • ความเหลื่อมล้ำสามารถแก้ได้โดยการกระจายอำนาจ ๑๐๐% • สวัสดิการยังมีความสำคัญในการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการกำหนดขั้นต่ำ และเป็นมาตรฐานให้กับสังคม		

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• จากหมวด ๕ การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ถือเป็นสิ่งที่ดี แต่เกิดปัญหาของความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏอยู่ในมิติอื่น ๆ และมิติเหล่านั้นล้วนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น • จากมาตรา ๖๒ (รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษี ให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม...) ตอนนี้ประเทศไทยยังเป็นหนี้ ๑.๙ ล้านล้านบาท ทั้งยังมีการอนุมัติให้กองทัพจัดซื้ออุทธโทปกรณ์ จึงเกิดคำถามว่าเหตุใดจึงไม่มีการสนับสนุนการศึกษาอย่างจริงจัง	-	**คุณรณรัตน์**	
• มีการให้งบชุมชนในการจัดการแข่งขันกีฬา แต่ไม่มีอุปกรณ์กีฬาให้เยาวชน อีกทั้งการใช้เงินจริงยังไม่ถึงงบประมาณ ดังนั้นตำบลควรมีกระบวนการตรวจสอบและเพิ่มช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบ • นักการเมืองมีการชักชวนผ่านนโยบาย แต่เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วไม่ได้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้ไม่เกิด Action • การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐไม่ทั่วถึง ต้องเป็นข่าวในกระแสสังคมออนไลน์ถึงจะ	• งบประมาณในโรงเรียนควรได้รับการตรวจสอบ เนื่องจากงบประมาณรายบุคคลพบว่าบางคนไม่มีตัวตนอยู่จริง ๆ ดังนั้นงบประมาณที่หายไปเหล่านี้ต้องได้รับการตรวจสอบว่างบประมาณถูกนำไปใช้ที่ส่วนใด	**คุณจักรินทร์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
ได้รับการตอบสนอง จากกรณีคุณยายใต้สะพานลอยที่ได้รับความช่วยเหลือจาก Youtuber			
• มาตรา ๕๘ (การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน...) ที่อำเภอจะนะที่ผ่านมามีการรับฟังความคิดเห็น โดยมีเวทีรับฟังหลังจากมีการอนุมัติโครงการ และมีการอ้างถึง พรบ.ที่บังคับใช้กับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ • ประชาชนไม่ทราบถึงเนื้อหารัฐธรรมนูญ • ที่มาของ ส.ว.มีปัญหา • การจัดการและการดำรงอยู่ในตำแหน่งระยะยาวมีปัญหา	-	ไม่ระบุ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐธรรมนูญอาจจะส่งผลกระทบต่อประชาชนจากการศึกษามาตราที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งที่มาของรัฐธรรมนูญมาจากคนเพียงไม่กี่คน ไม่ใช่ สสร.อย่างในอดีต ทำให้คนร่างไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม (ไม่ครอบคลุม) ทำให้รัฐธรรมนูญกลายเป็นฉบับที่ไม่สมบูรณ์แบบ	• การร่างฯ รัฐธรรมนูญควรมาจากกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้รัฐธรรมนูญ ดังนั้นควรมีตัวแทนประชาชนเข้าไปสู่กระบวนการร่าง	ไม่ระบุ	
• ระบบการเงิน การคลัง หรือการตรวจสอบของ สตง. ส่วนนี้เป็นปัญหาทั้งระบบ และระบบทั้งไม่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ • การตั้งพรรคการเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนเข้าถึงยาก และถึงแม้ว่าประชาชนสามารถจัดตั้งได้ก็ไปไม่รอด เนื่องจาก พรบ.พรรคการเมืองเป็นข้อจำกัดในปัจจุบัน เช่น การเพิ่มสมาชิกให้ได้ ๕๐๐๐ คน	• ควรยกเลิกการปกครองส่วนภูมิภาค ให้เหลือแค่ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เพราะคิดว่าส่วนภูมิภาคเป็นส่วนที่เป็นเงื่อนไขทำให้ประเทศไม่สามารถพัฒนาในทางปฏิบัติได้ • รัฐธรรมนูญควรเปิดช่องในด้านการใช้เงินของประชาชนโดยตรง เพราะที่ผ่านมาการพูดถึงแค่การกระจายอำนาจให้ อปท. แต่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงในการบริหารจัดการได้ในงบประมาณของรัฐ ซึ่งหากปฏิบัติได้จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง • การปฏิรูปการเงิน กาคลังของรัฐ รัฐธรรมนูญควรบัญญัติให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้โดยตรงกับงบประมาณ • เสนอให้มีการตั้งบำนาญประชาชน โดยให้เริ่มต้นที่เส้นของความยากจน ประมาณเกือบ ๓ พันบาทต่อเดือน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิต เมื่อครบ ๖๐ ปีประชาชนผู้เสีย	ไม่ระบุ	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ภาษี (อย่างน้อยภาษี VAT) ควรได้รับสวัสดิการแห่งรัฐ • พรรคการเมืองควรมีการเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น มีการเปิดพื้นที่ให้มีการจัดตั้งพรรคขนาดเล็กในระดับจังหวัดก่อน เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพก่อนมีการควบรวมในอนาคต • เสนอให้ ส.ส.ไม่ต้องสังกัดพรรคการเมือง เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกมากขึ้น		
• ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ การขนส่งสาธารณะยังมีช่องว่าง ที่เมืองหลวงมีการขนส่งที่ดี ต่างจังหวัดไม่ได้รับการพัฒนา แต่ต้องเสียภาษีเหมือนกัน	• จากหลักการปกครองประเทศ (มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข...) อำนาจทั้ง ๓ ฝ่ายต้องยึดโยงกับประชาชน ๑. นิติบัญญัติ ส.ส.เป็นที่ยึดโยงกับประชาชนอยู่แล้ว แต่ควรให้ ส.ว.มีส่วนในการยึดโยงกับประชาชนด้วย ๒. บริหาร มีไม่ความยึดโยงกับประชาชน เพราะบางส่วนไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ๓. ตุลาการ ควรให้องค์กรวิชาชีพของประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ • ควรลดอำนาจของรัฐส่วนกลาง เพื่อนำมาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยุบกระทรวงที่แบ่งให้ท้องถิ่นทำเองได้ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ เพราะเป็นการให้ ๑ หลักเกณฑ์ ๑ นโยบายในการจัดการศึกษา	**คุณนิสิต**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ครูผู้สอนเน้นทำผลงานมากกว่างานสอน และโรงเรียนต่างจังหวัดก็มีการจัดสรรงบให้ไม่เท่าเทียมกัน เพราะส่วนกลางไม่ได้มองหรือรับรู้ถึงปัญหา		
-	• รัฐควรเป็นกลางในการทำงาน และให้มีการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน	**คุณกาญจิรา**	
• งบประมาณระหว่าง อปท.ก่อให้เกิดช่องว่าง เพราะงบประมาณไม่เท่ากัน • ภาระงานผู้สอน โดยในโรงเรียนส่วนกลางมีการประเมินการสอนทุกปี ในขณะที่โรงเรียน อปท.มีระบบประเมินที่น้อยกว่า	• การศึกษาที่จัดโดย อปท.เป็นสิ่งที่ดี เนื่องจาก อปท.ทราบถึงปัญหาและสภาพความเป็นอยู่ มีการแก้ปัญหาที่รวดเร็ว ต่างจากภาครัฐที่มีความล่าช้า กว่าจะได้รับการแก้ไขก็ต้องใช้เวลานาน แต่ข้อดีของส่วนกลาง คือ ความเป็นมาตรฐานและมีรูปแบบเดียวกัน • ควรมีการตรวจสอบงบประมาณ เนื่องจากมีการทุจริตภายในโรงเรียน ทำให้งบประมาณไปไม่ถึงนักเรียน	**ไม่ระบุ**	
• งบประมาณสำหรับนักศึกษาที่กู้ กยศ. มีอย่างจำกัด เนื่องจากมีคนกู้ไม่ชำระหนี้ • บางโรงเรียนเสียค่าเทอม แต่ไม่ได้รับสวัสดิการเท่าที่ควร	-	**ไม่ระบุ**	
• ตามมติ ครม. มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่อำเภอจะนะจากผังสีเขียวเป็นผังสีม่วง ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นหลังจากมีมติ ครม. อาจเป็นการละเมิดสิทธิประชาชน	• ประชาชนควรรู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน • ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของรัฐ โดยเฉพาะ Mega Project หรือนโยบายที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐบาลไม่ได้เป็นรัฐบาลที่ชอบธรรม จากการที่อ้าง Popular Vote ในการจัดตั้งรัฐบาล • การข่มขู่คุกคามการแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ เช่น Twitter Facebook เป็นต้น ทำให้เพิ่มความรู้สึกอยากย้ายถิ่นฐาน ถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน • กองทัพและการเมืองมีความเกี่ยวโยงกันตลอด เป็นวงจรอุบาทว์ที่วนเวียนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ และประเทศไม่เคยเรียนรู้จากการรัฐประหารเลย • กองทัพบางส่วนพยายามโทษประชาชนว่าเป็นกลุ่มขวาจัด	-	คุณณิชา	
• เนื้อหารัฐธรรมนูญหลายส่วนดีอยู่แล้ว แต่การนำไปสู่การปฏิบัติกลับไม่มีประสิทธิภาพ • ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี อาจจะเกิดมาเพื่อป้องกันการสร้างผลงานของรัฐบาลถัดไป เพราะต้องดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ฉบับนี้เป็นหลัก อีกทั้งเพื่อลดความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย • วงจรอุบาทว์ทำให้รัฐธรรมนูญไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะตั้งแต่ ๒๔๗๕ – ๒๕๖๓ นับได้ ๒๐ ฉบับ	-	คุณกิตติศักดิ์	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• รัฐธรรมนูญอยู่ที่ผู้ใช้อำนาจมากกว่าเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ			
• ตั้งคำถามว่า เรากำลังคาดหวังกับรัฐธรรมนูญเกินไปหรือไม่? และรัฐสวัสดิการไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากประชาชนด้วยกันมองคนไม่เท่ากัน • ระบบการขนส่งสาธารณะเป็นสิ่งที่แก้ยาก เพราะเกี่ยวโยงกับคนสร้าง • ช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เป็นเรื่องที่แก้ยาก เพราะนโยบายถูกนำไปสนับสนุนกลุ่มทุนใหญ่ • กลไกของรัฐธรรมนูญไม่ดี ไม่ยึดโยงประชาชน ทำให้ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ • ประเทศกำลังมองว่าประชาชนโง่ และผู้มีอำนาจไม่ยึดโยงกับประชาชน • การกระจายงบประมาณให้ อปท.ยังน้อย เพราะราชการส่วนกลางไม่เชื่อใจ อปท. • จำนวน ส.ว. ๒๕๐ คน ส่งผลให้อำนาจประชาชนบิดเบี้ยว และไม่สะท้อนความต้องการ	• ควรแก้ทัศนคติของครูผู้สอน โดยเปิดโอกาสให้มีการถกประเด็นในห้องเรียนมากขึ้น	**คุณอรรคพล**	
• คนจนมีโอกาสการเข้าถึงระบวนการยุติธรรมได้น้อย เช่น การประกันตัวเพื่อสู้คดี	• ควรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ เพราะกระบวนการยุติธรรมถูกตั้งคำถามเสมอ • ควรให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการทำงานของศาลได้โดยง่าย	**ไม่ระบุ**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
• ชั้นราชทัณฑ์มีการบริหารจัดการบนฐานความแออัด งบประมาณน้อย ดังนั้นการเยียวยานักโทษจึงเกิดขึ้นน้อยมาก • โครงสร้างการส่งเรื่องขึ้นสู่ศาลของชั้นอัยการกำลังถูกตั้งคำถามเป็นจำนวนมาก	• องค์กรอิสระควรยึดโยงกับประชาชน ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย และองค์กรเหล่านี้ใช้เงินภาษีประชาชน ดังนั้นประชาชนต้องสามารถตรวจสอบได้		
• ศาลทหารแสดงถึงการไม่มีมาตรฐานกับบุคคลอื่น ๆ	• CPTPP เป็นโจทย์ให้หันกลับไปมองรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้มากขึ้น	**ไม่ระบุ**	
-	• ในอดีต มาตรา ๑ ในธรรมนูญปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.๒๔๗๕ ได้บัญญัติให้ “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” แต่รัฐธรรมนูญฉบับต่อมาก็ยกเลิกและกำหนดให้รูปแบบของรัฐมาเป็นมาตราแรกในรัฐธรรมนูญ - กรณีศึกษาสวีเดน ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีสถาบันกษัตริย์เป็นประมุขของรัฐ และมีพรรคแนวทางสังคมนิยมเป็นรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นประเทศที่สร้างความเท่าเทียมกันได้มากที่สุดในประเทศหนึ่ง มีระบบภาษีก้าวหน้าที่สูงสุดเป็นอันดับต้น ๆ ในโลก มีสวัสดิการที่ดีที่สุดเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกด้วยเช่นกัน รัฐธรรมนูญของสวีเดนก็ยัง มาตรา ๑ กำหนด "อำนาจทางสาธารณะในสวีเดนมาจากประชาชน ประชาธิปไตยของสวีเดนกำเนิดขึ้นจากเสรีภาพในการแสดง	**ความคิดเห็นจากช่องทางออนไลน์**	

สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ผู้เสนอ	หมายเหตุ
	ความเห็น ถ้วนหน้า และเท่าเทียม ผ่านระบบตัวแทน และรัฐสภาที่เลือกรัฐบาล และผ่านการปกครองท้องถิ่น อำนาจสาธารณะนี้แสดงออกภายใต้กฎหมาย - ดังนั้นการร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑ ต้องยืนยันหลักการในระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่ "อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ใช้อำนาจของตนผ่านตัวแทนในรัฐสภา รัฐบาลที่เลือกจากรัฐสภา ตุลาการ การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น และเสรีภาพในการแสดงออก"		
-	● เสนอให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีการพิจารณาสิทธิตามอนุสัญญา ICESCR (กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) มากขึ้นเพื่อรับประกันคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น สิทธิทางวัฒนธรรมเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถจัดการตัวเองได้ เช่นเรื่องป่าชุมชน / การประกันคุณภาพชีวิตการเดินทางการเข้าถึงการสิทธิในการทำงานของคนพิการ	**ความคิดเห็นจากช่องทางออนไลน์**	
-	● รัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะกฎหมายหรือกฎกระทรวงต้องปรับให้สอดรับกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ไม่เช่นนั้นจะเป็นกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ	**ความคิดเห็นจากช่องทางออนไลน์**	

๘.๓ การจัดสัมมนาโดยองค์กรอื่น

หน้าว่าง

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา
หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดย
ภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยร่วมกับสถาบันสร้างอนาคตไทย
คณะกรรมการรณรงค์ประชาธิปไตย (ครป.)
และ ๓๐ องค์กรประชาธิปไตย
วันอาทิตย์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
ณ ห้องราณี โรงแรมรัตนโกสินทร์ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

สำนักกรรมาธิการ ๒

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์
และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดยภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยร่วมกับสถาบันสร้างอนาคตไทย
คณะกรรมการรณรงค์ประชาธิปไตย (ครป.) และ ๓๐ องค์กรประชาธิปไตย
วันอาทิตย์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
ณ ห้องราณี โรงแรมรัตนโกสินทร์ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

คณะกรรมาธิการและคณะอนุกรรมาธิการที่เข้าร่วมรับฟัง

๑. รองศาสตราจารย์สมชัย ศรีสุทธิยากร	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หก
๒. พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ และคณะอนุกรรมาธิการ
๓. นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช	กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ
๔. นายโคทม อารียา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๕. นายจาตุรงค์ นาสมใจ	นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒

ผู้เข้าร่วมรับฟัง

๑. นายอนุสรณ์ ธรรมใจ	เลขาธิการภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย
๒. . นายเมธา มาสขาว	เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.)
๓. นายสาวิทย์ แก้วหวาน	เลขาธิการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.)
๔. นายรัษฎา มนูรัษฎา	รองประธานสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)
๕. นางสาวลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์	เลขาธิการองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย
๖. นางสาวธนพร วิจันทร์	รองประธานคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.)
๗. นายจำนง หนูพันธ์	ประธานขบวนการประชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-move) และเครือข่ายสลัม ๔ ภาค
๘. นายเยี่ยมยอด ศรีมันตะ	ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๖๐ ภาคประชาชน
๙. นายสมยศ พฤกษาเกษมสุข	ประธานกลุ่ม ๒๔ มิถุนา ประชาธิปไตย

๑๐. นายชัชพงษ์ แกดำ	เลขาธิการศูนย์ประสานงานเยาวชนเพื่อสังคมนิยมประชาธิปไตย
๑๑. นายกิตติชัย ใสสะอาด	ประธานสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.)
๑๒. นางสุนทรี หัตถีเซ่งกิ่ง	ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (We move)
๑๓. นางสาวณัฏฐา มหัทธนา	นักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย
๑๔. นางสาวอัปสร กฤษณะสมิต	ประชาสัมพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจแห่งประเทศไทย
๑๕. นางสาวพรปวีณ์ บุญส่ง	ผู้จัดการสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจบริษัท ปิโตเรียม จำกัด มหาชน (ปตท.)

เริ่มรับฟังความคิดเห็นเวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา

รองศาสตราจารย์สมชัย ศรีสุทธิยากร รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หก กล่าวถึงกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมาธิการโดยมีการตั้งคณะอนุกรรมาธิการจำนวน ๒ คณะ ประกอบด้วย

นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ กล่าวชี้แจงถึง กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของคณะอนุกรรมาธิการว่า ความคิดเห็นที่ประชาชนได้เสนอต่อคณะอนุกรรมาธิการนั้นจะมีการบันทึกและรายงานให้คณะกรรมาธิการได้รับทราบเป็นระยะซึ่งประเด็นที่มีการนำเสนอนี้จะนำไปสู่ทางออกของปัญหาต่อรัฐสภา นอกจากนี้ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีการเปิดไว้ ทั้งในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

(๑) ตู้ ปณ.๙ ปณ. รัฐสภา ๑๐๓๐๕

(๒) Website URL:constitution60.parliament.go.th

(๓) Facebook:ศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ แนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ 60

(๔) LINE:constitution60

(๕) E-mail: constitution60@ parliament.go.th

(๖) ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ณ บริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

จากนั้น ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเป็นรายบุคคล สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

นายอนุสรณ์ ธรรมใจ เลขาธิการภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า ขบวนการประชาธิปไตยจะสามารถผลักดันให้บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตยและประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนก็ด้วยการเสียสละของวีรชน วันนี้เป็นวันครบรอบ ๒๙ ปี การรัฐประหาร ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ความไม่เป็นประชาธิปไตยของประเทศและการรัฐประหารอย่างต่อเนื่องแม้ว่าในวันรัฐประหารจะไม่มีการสูญเสียนองเลือดก็ตาม แต่มันก็เป็นความรุนแรงในตัวเอง ในที่สุดก็เกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยพฤษภาคม ๒๕๓๕ และก็มีผู้คนเสียชีวิตมากมายซึ่งไม่ควรจะเกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย ถ้าท่านเห็นว่าไม่ควรจะเกิดขึ้นแล้วขอให้ปรบมือ (มีเสียงปรบมือ)

วันนี้เรามารวมกันเพื่อทำภารกิจทางประวัติศาสตร์ซึ่งยิ่งใหญ่และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เวลาที่ผมทำงานผมจะให้เกียรติคนซึ่งอยู่ข้างหลังที่ต้องทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในวันนี้จึงขอเสียงปรบมือให้กับ

ทีมงานทุกคน วันนี้เรามารวมกันเป้าหมายเพื่อความปรองดองสมานฉันท์ ฉะนั้น วันนี้ไม่มีฝ่ายไหนสีไหนทั้งสิ้น แต่เป้าหมายของการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็เป็นไปเพื่อประชาชน เพื่อประเทศชาติ เพื่อประชาธิปไตย วันนี้เราพูดเรื่องวิธีการแก้ไขเป็นหลัก เมื่อเรามีความมุ่งหมายเพื่อประชาชน เพื่อประเทศชาติ ฉะนั้น วิธีการต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ หากทุกท่านเห็นด้วยว่าเราควรจะแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วย สสร. ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนขอเสียงปรบมือด้วย (มีเสียงปรบมือ) แต่หากบางท่านไม่เห็นด้วยก็ไม่เป็นอะไร แต่หากท่านเห็นว่าถ้าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมเราเลยเสนอรูปแบบที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ แล้วจะเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดเท่าที่ประเทศนี้เคยมีมา

ส่วนที่ ๑ โดยให้ สสร. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ ๗๗ จังหวัด นี่คือหลักเกณฑ์ที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ บวกกับจังหวัดไหนซึ่งมีประชากรมากกว่าหนึ่งล้านคน ก็ให้เพิ่มจำนวน สสร.ไป ซึ่งก็จะมีอยู่ไม่กี่จังหวัด แต่อย่างน้อยทุกจังหวัดต้องมีผู้แทนของ สสร. ที่เรียกว่า สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปประเทศ (สสรปป) ขบวนการประชาธิปไตยทั้งหมดเห็นด้วยกับการปฏิรูปประเทศ แต่จะต้องเป็นการปฏิรูปประเทศที่มาจากประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วม ฉะนั้น สสร. ชุดนี้จะทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญและทำภารกิจสำคัญวางกรอบการปฏิรูปประเทศกันใหม่ ไม่ใช่การปฏิรูปประเทศโดยคนเพียงกลุ่มเดียว แต่แน่นอนที่สุดที่เขาทำมาแล้วมันดีและถูกต้องแล้ว เราก็จะดำเนินการต่อแต่เป็นการให้อำนาจไปที่ประชาชน

ส่วนที่ ๒ มาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๕ – ๒๐ คน ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้น ท่านทั้งหลายสามารถที่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยได้ โดยอำนาจอยู่ที่สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้คัดเลือก อาจมีการเสนอเป็นบัญชีรายชื่อจำนวนประมาณ ๕๐ – ๑๐๐ คน เพราะว่าเราต้องการเปิดกว้างให้นักวิชาการซึ่งมีความคิดก้าวหน้าแต่อาจไม่มีตำแหน่งในการบริหารได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เลือกว่าจะเอาใครก็ได้ หรืออาจมีคณะกรรมการสรรหาขึ้นมาก่อนก็ได้

ส่วนที่ ๓ เราต้องการให้รัฐธรรมนูญที่จะเกิดขึ้นมีความหลากหลายในเรื่องของอาชีพ จึงควรมีตัวแทนจากวิชาชีพต่าง ๆ โดยการเลือกกันมาเพื่อเป็นผู้แทนจำนวนหนึ่ง สิ่งที่เสนอมานี้เป็นตุ๊กตาหรือเป็นโจทย์ให้ท่านทั้งหลายได้อภิปรายกันดู ทิศทางการอภิปรายจะได้ตรงประเด็นและชัดเจน มีรูปธรรม นอกจากนี้เราต้องการให้ประเทศไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ ฉะนั้น จึงควรให้มีตัวแทนคนที่มีความเชื่อทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ที่แตกต่างกันมาเป็นผู้แทนในการร่างรับธรรมนูญ เช่น ตัวแทนจากชนกลุ่มน้อย ตัวแทนทางด้านชาติพันธุ์ ตัวแทนจากผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างอย่างเต็มที่

รูปแบบที่เสนอมานี้ไม่จำเป็นที่ทุกท่านจะต้องเห็นด้วยเสมอไป เราซึ่งเป็นผู้ที่รักชาติรักประชาธิปไตย เราต้องการเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองนี้อย่างสันติ อย่างปรองดองสมานฉันท์ เราทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับฝ่ายปรปักษ์ประชาธิปไตยที่สร้างเงื่อนไข ดำเนินการหลายอย่างที่จะยิ่งสร้างความแตกแยกให้กับประเทศนี้ แต่เราจะทำตรงกันข้าม เราจะรวมทุกคน รวมคนทุกสีทุกความคิด ในการผลักดันประเทศนี้ ให้มีกติกาสูงสุดที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง และเราก็มีความฝันว่าประเทศนี้ในอีก ๑๕ – ๒๐ ปี ข้างหน้าประชาชนทุกคน ลูกหลานของเราจะอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง เศรษฐกิจ ต้องลดลง ทุกคนจะต้องได้รับความเป็นธรรม ประเทศนี้ต้องมีสันติธรรม ถ้าไม่มีความสงบจะไม่เกิดขึ้น เราไม่ต้องการมาพูด ๆ แล้วก็จบกลับบ้านไป แต่เราต้องการให้เกิดผลในทางปฏิบัติและเกิดขึ้นจริงซึ่งเราหวังว่าคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่ตั้งโดยสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งของ

ประชาชน ขอความช่วยเหลือหรือความกรุณาพิจารณาข้อเสนอของเราซึ่งเป็นความหวังดีต่อชาติบ้านเมือง ขอตั้งกรอบเวลาโดยให้ผู้มีอำนาจในบ้านเมืองไม่ว่าใครก็ตามที่คิดว่าตนเองมีอำนาจในบ้านเมือง ได้กรุณาดำเนินการทุกอย่างอย่างจริงใจ มิใช่เป็นเรื่องของการที่ลดกระแสแรงกดดันอะไรบางอย่าง แต่ไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยประชาชนหรือ สสร. อย่างแท้จริง เราควรจะได้ข้อสรุปในการจัดทำประชามติให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ๖๐ กำหนดไว้ แต่การทำประชามติครั้งนี้ไม่ควรเหมือนกับการทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ๖๐ ซึ่งประชาชนขาดสิทธิและเสรีภาพ ครั้งนี้ต้องเปิดกว้างให้ทุกคนที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้แสดงความเห็นอย่างเต็มที่เพื่อแสดงประชามติ หากผลการลงประชามติว่าไม่แก้ไขรัฐธรรมนูญก็จะไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผลการลงประชามติออกมาว่าให้แก้ไขรัฐธรรมนูญก็ควรเป็นไปตามนั้น การดำเนินการควรให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ หากดำเนินการช้ากว่าที่กล่าวมาอาจถือว่าเป็นการแสดงละครปาหี่

การเลือกตั้งและการสรรหาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปประเทศ ควรดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ถ้าเราตั้งใจทำมันเสร็จอยู่แล้ว กรอบของรัฐธรรมนูญที่ดีก็มีอยู่แล้ว เช่น รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๘ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๗ หรือแม้กระทั่งรัฐธรรมนูญฉบับที่ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโน และคณะ เป็นผู้ยกร่าง โดยให้นำมาผสมผสานกัน เป็นต้น สภาร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปประเทศ (สสรปป) ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญและจัดทำยุทธศาสตร์และการปฏิรูปประเทศ คณะกรรมการยุทธศาสตร์หรือคณะกรรมการปฏิรูปประเทศที่ตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็ให้ประชาชนเข้าไปทำหน้าที่เสริมหรือเพิ่มเติมหรือหากชุดเก่าไม่ดำเนินการต่อหรือรัฐบาลใจกว้างโดยให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดก็จะเป็นการดียิ่งขึ้น ทุกอย่างต้องจบภายในธันวาคม ๒๕๖๔ ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อให้ประเทศเดินหน้าต่อไปได้ด้วยความปรองดองสมานฉันท์ซึ่งอันนี้เป็นข้อเสนอที่ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยแต่หากทุกคนเห็นร่วมกันตามนี้เราก็จะรณรงค์เคลื่อนไหวตามนี้และทำให้เกิดผลตามที่ได้ประกาศเอาไว้

นายเมธา มาสขาว เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) สวัสดีท่านกรรมาธิการและที่ปรึกษา และเครือข่ายภาคประชาชนทุกท่านครับ วันนี้ ครป. เป็นองค์กรหนึ่งในการร่วมจัดกับเครือข่ายภาคประชาชนหลากหลายองค์กรซึ่งจะมาร่วมกันเพื่อเคลื่อนไหวและรณรงค์ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ รวมถึงการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เป็นฉบับประชาธิปไตยอย่างแท้จริง วันนี้ครบรอบ ๒๙ ปี การรัฐประหาร รสช. หลายท่านที่นั่งอยู่ในที่นี้อยู่ในเหตุการณ์ตั้งแต่รัฐประหาร รสช. มาพฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕ กระทั่งมายุค คมช. ยุค ๒๕๔๙ และยุค คสช. ๒๕๕๙ ดังนั้น องค์ประกอบที่มานั่งอยู่ที่นี้เป็นองค์ประกอบที่หลากหลายที่เราได้รับชะตากรรมและออกมาพูดถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่เป็นเผด็จการและสืบทอดอำนาจเหมือนเช่นในอดีตเมื่อ ๒๙ ปี ก่อน ที่รัฐธรรมนูญของฉบับ คสช. ก็พยายามสืบทอดอำนาจและพยายามเสียสัตย์เพื่อชาติที่จะเอานายกที่ไม่ได้มาจาก ส.ส. มาเป็นนายกรัฐมนตรี เราย้อนกลับไปเป็นวงเดิม วันนี้ก็เป็นที่น่าสะเทือนใจเล็กน้อยเพราะเรานั่งกลับมานั่งอยู่จุดที่มาเคลื่อนไหวเมื่อ ๒๙ ปี เหมือนก่อน ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องต่อสู่กันต่อไป เพราะว่าพลวัตของการเปลี่ยนแปลงมันมีอยู่ เพียงแต่ว่าวงจรอุบาทว์หรือวงจรการยึดอำนาจของผู้ที่มีอำนาจแบบ รสช. ในอดีตที่พูดแบบไม่สนใจประชาชนเลยว่า “ถ้าบิ๊กสุไม่เอา จะเอาเต้” อะไรต่าง ๆ นานา วันนี้เขามองข้ามประชาชนที่มาจากการผลักดันและมีส่วนร่วมเพื่อเอาพรรคการเมืองต่าง ๆ ตัวแทนของตนเองมาเป็นนายกรัฐมนตรี และในรัฐธรรมนูญ ๖๐ ก็เขียนสืบทอดอำนาจไว้ในบทเฉพาะกาลอย่างชัดเจนในหลายเรื่อง กระทั่งเรื่องของเอาสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มาจากการสรรหามาโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี

ซึ่งก็วนไปแบบเดิมซึ่งผมจะมีข้อเสนอสั้น ๆ ๗ – ๘ ข้อ ก่อนที่จะเสนอเบื้องต้นผมก็ได้คุยกับหลายท่าน ก่อนที่จะมาที่นี่ รวมถึงอดีตประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ๔๐ ด้วย เห็นภาพประวัติศาสตร์และข้อเสนอที่เราล้มลุกคลุกคลานในการร่างรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด หลายคนเห็นพ้องกันว่าทำไมรัฐธรรมนูญไทยทำไมมันยาวมาก ในขณะที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามีเพียง ๗ มาตรา เท่านั้น ไม่ต้องมีการฉีกรัฐธรรมนูญเพื่อร่างใหม่ รัฐธรรมนูญอังกฤษไม่ต้องมีลายลักษณ์อักษรแต่ว่าใช้ตามหลักการและเอกสารหลายฉบับที่ทำขึ้นตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองและการปฏิวัติแต่เขาก็ยังสร้างชาติเจริญรุ่งเรืองมา ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาไม่รู้กี่ฉบับแล้ว แต่ว่าก็ฉีกและร่างใหม่ ดังนั้น ผมเห็นด้วยกับหลานท่านที่เคยพูดคุยกันว่าจริง ๆ ร่างไม่กี่มาตราก็พอแล้ว เอาหลักการพื้นฐาน ความสัมพันธ์ทางอำนาจของกลไกต่าง ๆ รวมถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจของรัฐส่วนกลาง รัฐท้องถิ่น และประชาชน นอกนั้นไปออกเป็นกฎหมายธรรมดาก็สามารถใช้ได้ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับคณะรัฐมนตรี กฎหมายที่เกี่ยวกับวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ เป็นต้น รัฐธรรมนูญเอาแต่หลักการก็เพียงพอแล้วมันถึงจะไม่ต้องมาฉีกและก็รัฐประหารเหมือนในอดีต

สำหรับข้อบกพร่องในรัฐธรรมนูญ ๖๐ มีมากมายหลายข้อซึ่งทุกท่านก็คงอภิปรายกันมาต่อเนื่องตลอดสองสามปีที่ผ่านมา ผมอยากจะเสนอ ๘ ประเด็น ที่เป็นข้อเสนอต่อกรรมาธิการวิสามัญในครั้งนี้ด้วย รวมถึงสังคมไทยที่ต้องพิจารณาและออกแบบประเทศไทยร่วมกัน หลังจากที่ปล่อยให้ผู้มีอำนาจได้กระทำการคอรัปอำนาจมาอย่างยาวนาน ดังนั้น

๑. เห็นด้วยกับข้อเสนอของอาจารย์อนุสรณ์ ธรรมใจ และภาคีเครือข่ายเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญต้องมีการแก้ไขมาตรา ๒๕๖ ให้มีการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้งหรือ สสร. เพื่อออกแบบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่กรรมาธิการวิสามัญที่มาจากหลากหลายพรรคที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนนั่งอยู่ในกรรมาธิการก็สามารถที่จะเสนอแก้ไขรายมาตราในฉบับ ๖๐ ที่เป็นปัญหาก่อนเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าก่อนที่จะเปิดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ผมคิดว่ามีความชอบธรรมที่จะร่างข้อเสนอที่ต้องแก้ไขก่อนในรายมาตราโดยให้วุฒิสภาเห็นชอบซึ่งในส่วนของระยะยาวก็ทำไป กรอบเงื่อนไขการปฏิรูปประเทศ กรอบเวลาและการออกบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็วก็สามารถเสนอเป็นการต่อเนื่องหรือส่งต่อไปยัง สสร. ในอนาคตก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปตำรวจ ที่มันค้างอยู่และทำไม่เสร็จตามรัฐธรรมนูญในหนึ่งปี การปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูปกองทัพ และอื่น ๆ ได้ใช้หรือไม่

๒. ต้องมีการยกเลิกบทเฉพาะกาลที่สืบทอดอำนาจคณะรัฐประหารทั้งหมด ข้อนี้คณะกรรมาธิการก็อภิปรายและเสนอได้ในรัฐสภาในส่วนของการแก้ไขรัฐธรรมนูญรายมาตรา รวมถึงโดยเฉพาะที่ผมพูดไปแล้วคือ บทบัญญัติให้นายกมาจากการโหวตร่วมของรัฐสภา ผมเชื่อนะครับว่ารัฐบาลปัจจุบันจะอยู่ไม่ถึงสิ้นปีนี้หรอก เพราะปัญหาวิกฤติที่ตามมาคือ ปัญหาเศรษฐกิจ หลายท่านเห็นตรงกัน ดังนั้น รัฐสภาต้องโหวตเลือกนายกอีกหลายรอบตามบทเฉพาะกาลห้าปี ถ้าโหวตทุกปี เอาสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) มาเลือกด้วยก็จะได้คนที่อยู่ในแก๊งออฟไฟว์ แก๊งออฟโฟร์ แก๊งออฟทรี วนมาโดยที่เขาอาจจะไม่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ข้างมากก็ได้ เพราะว่าให้โหวตจากรัฐสภาก่อนก็จะเป็นปัญหา ดังนั้น แก้ไขมาตราเฉพาะกาลนี้ไปเลย

๓. ควรพิจารณายกเลิกสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติเพราะว่าเราเลือกฝ่ายบริหารต่างหากอยู่แล้ว โดยให้ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ถ่วงดุลฝ่ายบริหาร เพราะว่าตอนนี้บทบาทสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มาจากการแต่งตั้งและสรรหาตามรัฐธรรมนูญ ๖๐ มันไม่มีความจำเป็นในระบบรัฐสภาไทยเลย ที่ผ่านมาเราปรับใช้มาอย่างหลายรูปแบบ ผมเห็นด้วยว่าเราควรลดจำนวน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ลงด้วยซ้ำ เพราะว่าเมื่อก่อนเรามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ให้มากเข้าไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เพราะว่าในถิ่นทุรกันดารห่างไกลชาวบ้านเข้าไม่ถึงผู้แทนของตัวเองก็แบ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ปัจจุบันนี้เรามีผู้แทน อปท. ผู้แทนท้องถิ่นต่าง ๆ รับใช้ประชาชนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติมันลดลงได้

๔. การใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมผสาน ควรกลับมาใช้บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ เหมือนเดิม เหมือนรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เพราะว่าเราจะได้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบเขตเป็นคนที่รัก และเลือกพรรคที่นโยบายในปาร์ตี้ลิสต์ได้ มันสะท้อนเจตจำนงของประชาชนตามสัดส่วน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบเขตเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบบัญชีรายชื่อแยกกันไปเหมือนเดิม ผมไม่เข้าใจระบบใหม่เอามารวมกันทำไม และสัดส่วนรายชื่อจำนวน ๑๕๐ คน มันเป็นปัญหา ไม่สมเหตุสมผล ในเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบเขตจำนวน ๓๕๐ คน หาตรรกะความสมดุลลำบาก แต่ว่าในประเทศทั่วโลกมีตัวอย่างเยอะ บางประเทศเป็นระบบผสมผสานระบบแบบครึ่งต่อครึ่งก็มี หรือไม่ก็เป็นระบบบัญชีรายชื่อระบบเดียว หรือระบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบเขตระบบเดียวที่มีประสิทธิภาพก็มี

๕. การยกเลิกคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ กรรมาธิการควรแปรญัตติหรือเสนอในกรรมาธิการในสภาเพื่อให้รัฐสภาเห็นชอบการยกเลิกคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งเป็นเสมือนคณะโปลิตบูโร (Politburo) และรัฐบาลเงาเหนือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งอีก ในสังคมประชาธิปไตยไม่ควรมีองค์กรใดอยู่เหนือองค์กรที่มาจากประชาชน ยุทธศาสตร์ชาติทำให้การบริหารแผ่นดินของรัฐบาลขาดอิสรภาพด้วยเพราะว่าต้องถูกกำกับโดยคณะกรรมการชุดนี้

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไปเขียนรายชื่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติตามตำแหน่งแห่งที่หลายท่าน และก็มีชื่อบุคคลด้วยที่แม้แต่มติคณะรัฐมนตรีก็ไม่สามารถปลดได้ เป็นปัญหารัฐซ้อนรัฐเพราะเขาออกแบบมาเพื่อสืบทอดอำนาจผ่านกลไกนี้อย่างชัดเจน และนอกจากนี้ ถ้าจะมีการเขียนรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผมเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเขียนหน้าที่และนโยบายรัฐไว้ทั้งหมดเพราะทำให้อุดมการณ์พรรคการเมืองและข้อเสนอทางนโยบายมันไร้ความหมาย อีกทั้งบริบทโลกและบริบทประเทศเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การกำหนดหน้าที่และนโยบายแบบแข็งตัวทำให้รัฐบาลไม่สามารถบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้องและทันสมัย

๖. การกระจายอำนาจการปกครอง ต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองซึ่งจะเขียนไว้เป็นกรอบนโยบายทางกฎหมายในรัฐธรรมนูญและออกเป็นกฎหมายลูกด้วย โดยให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรงซึ่งข้อเสนอนี้ ครป. เคยไปยื่นที่รัฐสภามาแล้วผ่านคณะกรรมาธิการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตรงนี้จะเป็นโจทย์ของการกระจายอำนาจ ผ่องถ่ายรัฐราชการรวมศูนย์ที่เป็นปัญหาอยู่มาตลอดหลายสิบปี เพื่อกระจายให้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงระบบภาษีที่ควรไปให้ท้องถิ่นได้ใช้ภาษีที่ประชาชนเสียภาษีที่นั่นอย่างแท้จริง ทุกวันนี้ทุกคนเสียภาษี VAT นอกจากการเสียภาษีทางตรงแล้ว แต่ว่าภาษี VAT ที่ทั่วประเทศใช้ เมื่อเอามาแยกแยะแล้วจะปรับใช้ในส่วนกลางเป็นหลัก แต่โดยหลักการแล้วและในประเทศยุโรปจะใช้หลักกว่า “จ่ายภาษีที่ไหน ภาษีที่จ่ายไป ควรหักเข้าเป็นงบประมาณของพื้นที่นั้น” อันนี้เป็นการกระจายอำนาจทางโครงสร้างภาษีด้วย

๗. ควรมีการออกแบบหรือการปฏิรูปองค์กรอิสระทั้งระบบ ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ควรมีการออกแบบหรือการปฏิรูปองค์กรอิสระทั้งระบบ โดยเฉพาะคณะกรรมการสรรหาองค์กรอิสระทั้งหลายที่มันไม่ยึดโยงกับประชาชนและเป็นปัญหามาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การสรรหาตุลาการศาลต่าง ๆ มันไม่เมคเซ้นในเรื่องสังคมประชาธิปไตย ต้องให้รัฐสภามีส่วนในการเลือก

แม้กระทั่งตุลาการศาลสูงในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีเสนอชื่อ รัฐสภาเป็นผู้โหวตว่าจะเลือกใคร และมีความยึดโยงกับประชาชนเพราะรัฐสภามาจากการเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แม้กระทั่งในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กรรมการสรรหามาจากคณะบุคคล ต่างประเทศอาจเรียกว่าการได้มาขององค์กรอิสระและตุลาการเป็นเรื่องของคณาธิปไตยไปแล้วแทนที่จะมาจากรัฐสภาโดยตรงอันนี้เป็นปัญหามากแล้วเราจะได้ตุลาการแบบตุลาการรัฐธรรมนูญที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่นับที่มาจากการแต่งตั้งของ คสช. ด้วย ในช่วงที่ผ่านมาแต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ก็เป็นปัญหาต้องแก้อย่างนี้ทั้งระบบเพื่อให้องค์กรอิสระมาจากการยึดโยงของประชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผมเห็นว่าวาระการดำรงตำแหน่งจากเจ็ดปีควรให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเพียงห้าปีเท่านั้นก็พอเนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป อันนี้เป็นข้อเสนอจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหลายคนที่ได้มีโอกาสได้คุยกัน

ส่วนหลักสูตรพิเศษที่จัดตั้งขึ้นในศาลปกครองหรือศาลรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ต้องยกเลิก เพราะตอนนี้มีการจัดทำหลักสูตรเหมือนสถาบันพระปกเกล้าในองค์กรอิสระเยอะแยะมากมาย ปัญหาก็คือว่า เมื่อมีการทำหลักสูตรพิเศษก็เกิดระบบอุปถัมภ์ในองค์กรนั้น ๆ ในการช่วยเหลือคดีในการที่จะรู้จักกันทำให้ความเป็นธรรมถูกเลือกปฏิบัติ อันนี้เป็นปัญหา

๘. รัฐธรรมนูญต้องออกแบบกลไกการป้องกันเศรษฐกิจทุนนิยมผูกขาด ในเมืองไทยปัจจุบันมีความชัดเจนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งสี่ห้าปีที่ผ่านมานี้ เราเห็นภาพนายทุนขุนศึกและกลุ่มนักการเมืองฝั่งเดียวกันร่วมฮั้วประมูลประเทศไทยไปเยอะมาก ผมอยากเรียกร้องให้ต่อไปนี้ซึ่งยังไม่มีใครเรียกร้องอย่างเป็นทางการ คืออยากให้เจ้าสัวหยุดอุ้มชูขุนศึกกลุ่มรัฐบาลปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็อยากเรียกร้องให้รัฐบาลปัจจุบันหยุดอุ้มชูเจ้าสัวด้วย เพราะว่าความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันมันชัดเจนมาก ดังนั้น รัฐธรรมนูญควรสร้างกลไกเพื่อป้องกันเศรษฐกิจทุนนิยมผูกขาดและสร้างประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น เพราะปัจจุบันนี้กฎหมายแข่งขันทางการค้าก็ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้รัฐบาลจะมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น แต่เรามีทุนผูกขาดตลาดเกินครึ่งหนึ่งและผิดกฎหมายจำนวนมาก แต่กรรมการไม่ได้พิจารณาและตรวจสอบเพื่อส่งฟ้องศาลตามอำนาจที่มีตามพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่มีการแก้ไข เป็นปัญหาข้อสุดท้ายที่อยากเรียกร้องให้ถ้ารัฐบาลเป็นอิสระโดยที่ทุนไม่มาเป็นรัฐบาลเบื้องหลังหรือเป็นรัฐซ้อนรัฐหรือรัฐพันลึกรัฐบาลก็อาจไปไม่รอด รัฐบาลปัจจุบันไปรอดก็เพราะว่ามีทุนเข้ามาอุดหนุนอยู่เบื้องหลัง ในขณะที่นายทุนกลุ่มนั้นก็ได้ผลประโยชน์จากนโยบายรัฐบาลที่เอื้อเฟื้อมันเป็นสองสิ่งที่คู่กันและทำให้รัฐบาลปัจจุบันอยู่ได้และรัฐธรรมนูญปัจจุบันไปได้ แต่ถ้าแยกกันเมื่อไหร่ก็คิดว่าอนาคตประชาชนจะมีทิศทางในการที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น มีสังคมคุณภาพที่ดีขึ้น ผ่านพรรคการเมืองที่สะท้อนนโยบายออกมาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นรัฐบาลหรือพรรคการเมืองที่รับใช้กลุ่มทุนและกลุ่มทหารการเมืองเท่านั้น

นายสุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง มูลนิธิสถาบันสร้างอนาคตไทย อีกสิบสามปีข้างหน้าจะครบหนึ่งร้อยปีประชาธิปไตยไทยหรือในปี พ.ศ. ๒๕๗๕ ภายในสิบสามปีข้างหน้าเราจะเจอวิกฤติการณ์ครั้งใหญ่ที่สุดที่เราไม่เคยเจอมาก่อนที่อาจจะนำความหายนะมาให้กับประเทศได้ จากวิกฤติภาวะโรคร้อน จะเจอปัญหาภัยแล้งจัดน้ำท่วมอย่างหนักเหมือนในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จะเจอฝุ่นพีเอ็ม ๒.๕ ที่หนักกว่าปัจจุบันนี้ เราจะเจอวิกฤติโรคระบาดจากเชื้อโรคที่กลายพันธุ์เพราะสภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน และคนกลุ่มแรกที่จะเจอปัญหากระทบจากดินฟ้าอากาศ คือ เกษตรกร ประมาณยี่สิบล้านคน หรือประมาณร้อยละสามสิบของประชาชนไทยทั้งประเทศที่ต้องพึ่งลมฟ้าอากาศในการทำมาหากิน เพราะคนไทยทุกวันนี้มีหนี้สินครัวเรือนสูงเป็นอันดับสองของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย และเป็นอันดับสิบเอ็ดของโลก หมายถึง เราเอาเงินในอนาคตมาใช้จนหมดตัวแล้ว ไม่มี

เงินออมเหลือ พอเจอวิกฤติในการทำมาหากินเราจะเอาเงินที่ไหนมาใช้ นี่คือ วิกฤติใหญ่และสะเทือนไปถึงกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เป็นลูกโซ่ตามกันมา แล้วในสิบปีข้างหน้าประชากรไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุคาดว่าจะมีคนแก่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละสามสิบของคนไทยทั้งประเทศ แล้วคนแก่ที่ยากจนไม่มีแรงทำงานต้องพึ่งลูกหลานทำมาหากินหรือเลี้ยงดู ลูกหลานที่ยากจนหรือมีหนี้อยู่แล้ว เจอวิกฤติทางเศรษฐกิจซ้ำเติมอยู่แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาดูแล ในขณะที่การศึกษาของคนไทยตามการประเมินของอีโคโนมิค ฟอรั่ม เราอยู่ในกลุ่มท้าย ๆ ของประเทศอาเซียน เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะแย่งงานจากคน ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามาทดแทนแรงงานที่ไม่มีฝีมือ คนไทยที่ไม่มีความรู้ที่จะไปแข่งขันกับเขาจะตกงานมากขึ้นอีก ซ้ำหนักเข้าไปอีก ช่องว่างความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยตามการรายงานของกลุ่มเครดิตสวิสต์ ทุกวันนี้คนไทยร้อยละ ๑ ที่รวยที่สุด ถือครองทรัพย์สินอยู่ร้อยละ ๖๖.๙ คนแต่คนอีกร้อยละ ๙๙ มีทรัพย์สินเหลืออยู่ร้อยละ ๓๓.๑ ต้องการจะซื้อของก็ไม่มีเงินซื้อเพราะระบบเศรษฐกิจแบบนี้เป็นไปได้อย่างไร ปัจจัยเหล่านี้จะรวมกันเข้าเป็นวิกฤติจะเกิดกรณีอย่างจ่าคลั่งมากมายที่ไม่มีทางออกหรือกรณีเสี่ยเต๊นท์รถที่ฆ่าทั้งครอบครัวเพราะไม่มีทางออก เพราะนั้นโจทย์ก็คือ เราจะแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างไรเพื่อให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพและคุณภาพที่จะรับมือกับวิกฤติปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต นี่คือ โจทย์ใหญ่ในขณะที่ความขัดแย้งของคนไทยสองฝ่ายมันเป็นรากฐานที่ทำให้เราไม่สามารถทำให้เกิดการเมืองที่มีเสถียรภาพและคุณภาพได้ เพราะฉะนั้นโจทย์ข้อต่อไปที่จะต้องคำถามคือ แก้รัฐธรรมนูญอย่างไรให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างคนไทยสองฝ่ายไม่ใช่เหมือนกรณีล่าสุดที่ยุบพรรคอนาคตใหม่ในขณะที่คนไทยอีกฝ่ายหนึ่งสะใจหรือดีใจ อีกฝ่ายหนึ่งก็คับแค้นใจ ทะเลาะกันไม่จบสิ้นมาเป็นเวลาสิบปีแล้ว เพราะฉะนั้นจะแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างไรให้เรื่องนี้จบ นี่เป็นโจทย์ที่ต้องคิด

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ สถาบันพระปกเกล้าได้ทำรายงานการวิจัยเรื่องการสร้างความปรองดองแห่งชาติเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร จากบทสรุปผู้บริหารอธิบายไว้ว่า แกนกลางของความขัดแย้งมันเกิดขึ้นจากสองปัจจัย กล่าวคือ (๑) จากการที่คนไทยสองฝ่ายเข้าใจประชาธิปไตยต่างกัน ฝ่ายหนึ่งให้ความชอบธรรมของผู้บริหารบ้านเมืองที่มาจากการเลือกตั้งโดยเสียงส่วนใหญ่ คนไทยอีกฝ่ายหนึ่งมองความชอบธรรมอยู่ที่คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ถ้าเอาหลักการของฝรั่งมาอธิบาย ฝ่ายหนึ่งมีแนวคิดแบบเสรีนิยม อีกฝ่ายหนึ่งมีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม เป็นความขัดแย้งในเชิงมิติคุณค่า และความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นท่ามกลางโครงสร้างความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยและโครงสร้างของรัฐราชการที่รวมศูนย์อยู่เป็นมิติของปัญหาที่ขัดแย้งในเชิงโครงสร้างสองอย่างประกอบกันจึงกลายเป็นความขัดแย้งที่ซับซ้อนมากและแก้ไขยาก เพราะฉะนั้นโจทย์คือ จะแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างไรที่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในเชิงมิติคุณค่าและมิติเชิงโครงสร้างสองอย่างไปพร้อมกันได้ โดยเฉพาะความขัดแย้งในมิติเชิงคุณค่าเป็นเรื่องที่ลึกและละเอียด เกาตุง บิดาของวิชาสันติศึกษา บอกว่าเป็นความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรม รัฐฐานรากของความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมอยู่ที่จิตสำนึกส่วนรวมของคนไทยสองฝ่ายที่มันไม่เหมือนกันซึ่งเปรียบเสมือนกับว่าเป็นอะตอมของความหมายที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของคน ทุกวันนี้เพียงแค่เอ่ยชื่อขึ้นมาก็เกลียดกันแล้ว ไม่รู้ว่าเกลียดกันเรื่องอะไร เพราะอยู่ในจิตใต้สำนึก มันแก้ไขยาก ข้อเสนอที่คณะทำงานคลังความคิดของสถาบันสร้างไทยเสนอที่ตีพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่โดยเสนอให้ใช้พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เรื่องคุณธรรม ๔ ประการ มาเป็นกลไกในการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยหลักการพื้นฐาน ๔ ข้อ พระองค์ท่านได้พระราชทานเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ เกิดขึ้นตอนเกิดวิกฤติความขัดแย้งเริ่มต้นเมื่อ ๑๐ ปีก่อน ในพระราชพิธีเฉลิมฉลองของการครองสิริราชสมบัติครบ ๗๐ ปี การน้อมนำพระราชดำรัสที่ฝ่ายอนุรักษ์นิยมยอมรับมาทำให้เกิดประชาธิปไตยที่มีคุณภาพตามที่ฝ่ายเสรีนิยมต้องการอันนั้นคือตรรกะวิธีการที่จะทำให้ความขัดแย้งในเชิงคุณค่าและเชิงโครงสร้างคลี่คลายลงได้ หลักการที่นำมาใช้คือ

หลักการข้อที่ ๑ การสร้างพื้นที่ให้คนไทยทุกฝ่ายมีโอกาสพูดคุยกัน หาข้อยุติร่วมกัน ก็คือ การตั้ง สสร. ขึ้นมาจากคนกลางและเปิดช่องให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ยกเว้นในหมวดที่ ๑ และหมวดที่ ๒ ไม่ต้องไปแตะเพราะเราเห็นตรงกันอยู่แล้ว อาศัยกระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญแบบมีส่วนร่วมของคนไทยดึงให้คนที่ขัดแย้งให้มีพื้นที่ในการพูดคุยกันด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกันเหมือนคนที่อยู่บนเรือลำเดียวกันถ้าเรือล่มทุกคนก็ต้องจมน้ำหมด แต่ถ้าเรามาพูดคุยปรึกษาหารือว่าเราจะพาเรือของเราไปถึงจุดหมายได้อย่างไร ทุกคนก็จะได้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นไปตามแนวทางคุณธรรมข้อที่ ๑ คิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

หลักการข้อที่ ๒ การใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องประสานประโยชน์คนไทยทุกฝ่าย โดยใช้กระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญอย่างมีส่วนร่วมของคนไทยให้กว้างขวางมากที่สุดทุกหมู่บ้านชุมชน ดึงให้ทุกคนที่ขัดแย้งกันมาหาสิ่งที่เป็นจุดหมายร่วมหรือเป้าหมายร่วมในเรื่องใหญ่ ๆ หรือเรื่องหลัก ๆ ที่คนไทยเห็นตรงกันแล้วลงประชามติรับรอง รัฐธรรมนูญก็จะเป็นจุดรวมความคิดที่ประสานประโยชน์คนไทยเข้าด้วยกัน ตามแนวพระราชดำรัสคุณธรรมข้อที่ ๒ คือ ต่างคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานหรือประสานประโยชน์กันให้งานมันเกิดผลต่อทุกฝ่าย

หลักการข้อที่ ๓ การใช้กฎ กติกาของรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องยุติความขัดแย้ง หลักการคือ เราต้องเขียนรัฐธรรมนูญแค่หลักการใหญ่ ๆ ที่คนไทยเห็นตรงกัน อย่าไปลงในรายละเอียด รัฐธรรมนูญของหลายประเทศจะมีจำนวนมาตราไม่มากเหมือนบ้านเรา รัฐธรรมนูญของต่างประเทศจึงอยู่ได้เป็นเวลานาน ถ้ามีความเห็นต่างในรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติไปสู่จุดหมายที่ทุกคนเห็นตรงกันก็ควรเชิญพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนทางความคิดของแต่ละฝ่ายไปต่อสู้ทางความคิดและหาข้อยุติในสภามิใช่บนท้องถนน ตามกติกาของรัฐธรรมนูญ เช่น การใช้เสียงข้างมากในสภาโหวต ถ้าเรื่องสำคัญอาจต้องใช้เสียงสองในสาม หรือจะสามในสี่ก็แล้วแต่จะกำหนดกติกา ถ้าเสียงข้างมากตกลงกันไม่ได้ก็ยุบสภา คืนอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสิน เป็นต้น ถ้าทุกฝ่ายปฏิบัติตามกฎ กติกา อย่างนี้จะไม่เป็นสองมาตรฐาน ความขัดแย้งก็จะคลี่คลายลงได้ ตามแนวพระราชดำรัสคุณธรรมข้อที่ ๓ ที่กำหนดว่า การที่ทุกคนประพฤติ ปฏิบัติตนสุจริตในกฎ กติกา เป็นระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมกัน

หลักการข้อที่ ๔ การให้มีองค์กรอิสระเพื่อประเมินผลการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ แต่ละปี รัฐบาล ฝ่ายค้าน กองทัพ องค์กรอิสระ ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรเหล่านี้สามารถทำงานได้ตรงตามเจตจำนงของรัฐธรรมนูญหรือไม่ สอบตกหมวดไหนบ้างหรือไม่ ต้องปรับตัวเองอย่างไร และทำรายงานให้ประชาชนได้รับทราบ ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเอง กระบวนการประเมินโดยองค์กรที่เป็นกลางด้วยตัวชี้วัดที่ถ่วงน้ำหนักคะแนนด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมจะปรับความคิดของคนไทยที่ขัดแย้งให้ตรงกันได้ ไม่ใช่คนอีกฝ่ายหนึ่งให้น้ำหนักกับการเลือกตั้งสำคัญที่สุด ผู้บริหารต้องมาจากการเลือกตั้ง อีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าไม่ใช่ ต้องดูคุณธรรมส่วนตัว คนไทยอีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าไม่ใช่ให้ดูที่ความสามารถในการแก้ไขปัญหา แมวสีอะไรไม่สำคัญขอให้จับหนูได้เป็นพอ หากเป็นลักษณะนี้ก็จะเกิดการทะเลาะกัน แต่หากน้ำหนักทุกตัวเรานำมาคิดหมดแล้วถ่วงคะแนนกันเพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างเหมาะสมก็จะสามารถปรับความคิดของคนไทยให้ตรงกัน ความขัดแย้งก็จะคลี่คลายลงตามแนวพระราชดำรัสคุณธรรมข้อที่ ๔ คือ การที่ต่างคนต่างทำความเห็นของตนให้ถูกต้อง เที่ยงตรง มั่นคงอยู่ในเหตุในผล ถ้าพรรคการเมืองต่าง ๆ หันมาเริ่มต้นปฏิรูปการเมืองกันใหม่ ภายใต้กติกาที่เป็นธรรม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีกลไกที่มาช่วยกระบวนการตัดสินใจของประชาชน ความขัดแย้งน่าจะคลี่คลายลงทั้งในมิติเชิงคุณค่าและเชิงโครงสร้าง

นายสาวิต แก้วหวาน เลขาธิการสมาพันธ์แรงงาน รัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) วันนี้ครบรอบ ๒๙ ปี ความจริงส่วนผมเองอยู่ในภาคกระบวนการแรงงานก็ถือว่าได้รับผลกระทบมากที่สุดในช่วงของการยึดอำนาจของ รสช. ในช่วงเวลานั้น เงื่อนไข ๕ ข้อ ในการยึดอำนาจ แต่สุดท้ายจบลงที่มีการยุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจถือว่าเป็นผลงานชิ้นโบแดงนี่คือประเด็นหนึ่ง ในท้ายที่สุด นายทนง โพธิ์อ่าน ผู้นำแรงงานก็หายตัวไปในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๓๔ จนถึงวันนี้ก็ยังไร้ร่องรอย นั่นเป็นประเด็นที่ผมคิดว่าคือความเจ็บปวดในกระบวนการต่อสู้ภาคประชาชน แต่ประชาชนไม่เคยลดละความพยายามในการที่จะลุกขึ้นมาต่อสู้ เพียงแต่ว่าบางช่วง บางเวลา บางขณะมีเงื่อนไขหลายอย่างหลายประการที่อาจจะทำให้ขบวนการภาคประชาชนบางจุดบางช่วงถึงจุดที่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ บางช่วงบางเวลาก็ถูกกระทำให้อยู่ในภาวะที่แยกย่อยสลายจนแทบจะหาพลังไม่ได้ ดังนั้น ผมคิดว่าประสบการณ์เหล่านี้มันควรที่จะมาขบคิดและก็ออกแบบว่าการเดินไปข้างหน้าบนพื้นฐานของสิทธิของพี่น้องประชาชนในการแสวงเข้าหากระบวนการทางการใช้อำนาจที่เราคงไม่ปล่อยให้อำนาจเหล่านี้ตกอยู่ในมือของใคร กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอีกต่อไป อันนี้เป็นข้อสรุปที่พูดกันมานานแต่เวลากระทำก็มีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่ ดังนั้น เรื่องรัฐธรรมนูญก็เช่นเดียวกัน ผมคิดว่าเราใช้เวลาในการร่างรัฐธรรมนูญอย่างน้อยช่วงระยะเวลาเกือบ ๓๐ ปี ที่ผ่านมา ก็ ๓-๔ ฉบับ รวมทั้งฉบับแม่น้ำทั้ง ๕ ของอาจารย์บวรศักดิ์ อีกฉบับหนึ่งที่ทำท่าว่าจะดูเหมือนว่าจะได้แต่ท้ายสุดก็ไม่ได้

สำหรับในส่วนข้อเสนอภาคประชาชนถ้าย้อนหลังกลับไปดูเมื่อ ๒๐ – ๓๐ ปี ที่แล้ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา มีข้อเสนอจำนวนมากในส่วนของภาคประชาชนบางส่วนก็ได้ บางส่วนก็ไม่ได้ ประเด็นเหล่านี้ คณะที่จัดตั้งขึ้นมา ครป. หรือ ๓๐ องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมา ต้องรวบรวมแยกหมวดหมู่ให้ชัดหรือภาษาอาจต้องปรับให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันว่าจะเขียนแบบไหน อย่างไร คิดว่าโดยหลักการมีข้อมูลหมดแล้ว เพียงแต่กลไกในการผลักดันจะเอาอย่างไร มีข้อถกเถียงว่าจะตั้ง สสร. ตามที่ อาจารย์อนุสรณ์นำเสนอซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาเท่าไร ในท้ายที่สุด สสร. อย่างที่เราคาดหวังจะมีตัวแทนของประชาชนเข้าไปนั่งได้ซักกี่คน พอท้ายที่สุดกระบวนการร่าง “ชนชั้นใดเขียนกฎหมายไซร้ ย่อมรับใช้ชนชั้นนั้น” คำนี้ท่องกันมานาน ความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้น เราร่างรัฐธรรมนูญหลายมาฉบับด้วยกัน แม้กระทั่งในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่ว่าดีที่สุดแล้ว แต่ในท้ายที่สุดก็ทำให้กลุ่มทุน นักธุรกิจ เข้ามามีอำนาจ ธุรกิจทางการเมืองก็เริ่มเกิดขึ้น ดังนั้น จึงคิดว่าในเรื่องกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญจะต้องมีการถกเถียงหรือหาข้อสรุปว่าจะแก้ใหม่ทั้งฉบับหรือเอาบางฉบับหรือนำ ๓-๔ ฉบับ ที่คิดว่าดีที่สุดหรือฉบับอื่น ๆ ด้วยก็ได้ หรือที่อาจารย์พูดถึงรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๗ หรือรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๘ เพื่อมาดูกันอีกทีว่าอะไรที่มันดีที่สุด สอดคล้องกับสถานการณ์แล้วก็นำเสนอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งผมก็ยืนยันว่ามีข้อเสนอเกือบทั้งหมดแล้ว ในท้ายที่สุดต้องสร้างกลไกในการขับเคลื่อนที่อาจจะไม่ได้รอ สมมติว่าวันนี้กรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญมาหรือมีการรับฟังความคิดเห็นมา ผมคิดว่าเราไว้ใจได้สำหรับอาจารย์โคทม พี่ทวี หรือใครต่อใครหลายคนที่ต่อสู้กับภาคประชาชนมานาน แต่ถึงชั้นเวลาที่เบียดหรือขับกันในสภาของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพราะรัฐธรรมนูญคือ ผังการจัดอำนาจ ใครมีอำนาจมากในสภาก็ดูจากรัฐธรรมนูญที่เขียนออกมาในแต่ละฉบับ อันนี้ก็เป็นประเด็นปัญหาที่ประชาชนพยายามจะเคลื่อนไหวหรือเรียกร้องในหลายเรื่องหลายประการด้วยกันแต่ว่ามันก็ไม่ได้

ข้อเสนอในส่วนของกระบวนการแรงงานทั้งสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์และคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย อันนี้มิใช่ข้อสรุป ผมไม่ได้เอาความเห็นส่วนตัวมาเพียงแต่เป็นประเด็นที่มีการหารือกันที่ยังไม่ได้ข้อสรุปซึ่งอาจจะทำเป็นเอกสารด้านหนึ่งอาจส่งให้ ๓๐ องค์กรประชาธิปไตย องค์กรภาคประชาชนในการขับเคลื่อน อีกด้านหนึ่งก็เข้าใจว่าต้องออกแบบการขับเคลื่อนร่วมกัน ผมเชื่อมั่นในกลไก

ขับเคลื่อนอย่างมีพลังที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมากกว่า ข้อเสนอเป็นสาระสำคัญแต่ผมคิดว่ามีข้อเสนออยู่เยอะที่พวกเราหลายคนมีความเชี่ยวชาญในการที่จะบอกว่ารัฐธรรมนูญมาตราไหน หมวดไหน จะเขียนว่าอย่างไร แต่ผมให้ความสำคัญกับกลไกที่จะนำไปสู่การผลักดันให้มีผลในทางปฏิบัติหรือหนทางเป็นจริงมากกว่ายกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น

๑. เสรีภาพของประชาชนในการรวมกลุ่ม ประชาชนไม่มีอำนาจ ประชาชนกระจัดกระจายในปัจจุบัน รัฐก็พยายามให้แตก พยายามตีตราว่าทุกคนต้องจดทะเบียน ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายสลัมสี่ภาค สมัชชาคนจน ถ้าไม่มีทะเบียนจะเคลื่อนไหวลำบาก ดังนั้น ควรออกแบบว่าประชาชนต้องมีสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการรวมกลุ่ม รวมตัวกัน ประชาชนมีหน้าที่อย่างไร หรือรัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกัน โดยหลักการของขบวนการแรงงานภายใต้คำประกาศฟิลาเดอเฟีย ๒๔๘๗ กำหนดไว้ว่า “การเสรีภาพหรือการสมาคมนั้น จะนำไปสู่ความก้าวหน้าอันยั่งยืน” อันนี้คือชัดเจนถ้าประชาชนไม่มีอำนาจหรือรวมกลุ่มกันไม่ได้ถูกทำลายตลอดระยะเวลา อำนาจการต่อรองกันก็ไม่มี ประชาชนที่ว่านี้คือประชาชนทุกกลุ่มสาขาอาชีพ ข้าราชการก็มีสิทธิ ทหาร ตำรวจก็มีสิทธิในการตั้งสหภาพแรงงานเหมือนกับหลาย ๆ ประเทศที่เขาตั้งกัน เพียงแต่ทหารหรือตำรวจอาจมีเงื่อนไขบางสิ่งบางอย่างที่ไม่อาจเหมือนประชาชนทั่วไปได้ แต่ว่าบ้านเราเมื่อพูดถึงสหภาพแรงงานทุกคนจะรู้สึกขยะแขยง ทุกคนรู้สึกว่าเป็นกังวลและพยายามทำลายซึ่งสหภาพแรงงานนั้นคือ กระบวนการสร้างประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน เมื่อกระบวนการสหภาพแรงงานไม่เข้มแข็ง ประชาชนไม่สามารถรวมตัวกันได้และอำนาจต่าง ๆ ที่จะเป็นพลังในการต่อรองมันแทบจะไม่เกิดขึ้นอันนี้คือหลักใหญ่ของสิทธิเสรีภาพ การรวมตัวรวมกลุ่มสำคัญมาก ดังนั้น ต้องสนับสนุนส่งเสริมโดยเฉพาะในหมู่ประชาชนเองต้องเข้าใจในหมวดนี้ด้วยไม่ใช่เรียกร้องต่อรัฐเพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นประชาชนต้องมีหน้าที่ในการสนับสนุนจะเป็นกลุ่มไหนก็ได้ในการรวมตัวกัน เช่น กรณีของพรรคอนาคตใหม่ เมื่อถูกยุบแล้วก็มีการตั้งเป็นคณะอนาคตใหม่ อันนั้นก็เป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการรวมตัวกัน เพียงแต่ว่าบริบทหรือพื้นฐานในการทำงานหรือพื้นฐานในการนำเสนอต่างหากในเรื่องที่จะเป็นเรื่องสำคัญ เป็นต้น

๒. การคุ้มครองแรงงาน กรณีการจ้างงานระยะสั้น วันนี้งานรายชิ้น งานรายชั่วโมง พวกแกร็บฟู้ด แพนด้าฟู้ด เต็มไปหมด แต่ไร้หลักประกันในความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง การจ้างงานระยะสั้นจะทำให้คนงานไม่มีความมั่นคง งานประเภทเดียวกันหรือคุณค่าเดียวกันต้องได้ค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน รัฐต้องจัดทำโครงสร้างค่าจ้างเพื่อให้คนเห็นอนาคตของตนเอง มิใช่รอค่าจ้างขั้นต่ำไปวัน ๆ แต่ไม่เห็นอนาคต วางแผนไม่ได้ ส่งลูกไม่ได้ ผ่อนบ้านไม่ได้ ต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นหน้าที่ของรัฐในการพัฒนาฝีมือแรงงานไม่ใช่ให้ประชาชนวิ่งเข้าหาว่าฉันต้องการพัฒนาฝีมือตนเอง พัฒนาแล้วจะไปทำอะไร ทักษะมีแล้วจะไปทำอะไร งานก็ไม่มีอีกต่างหาก อะไรเหล่านี้เป็นต้น การคุ้มครองคนตกงาน อนาคตข้างหน้าจะมีคนตกงานอย่างมหาศาล จะมีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ งานบางประเภทจะไม่มีมนุษย์เข้าไปทำแล้ว หุ่นยนต์จะเข้ามาทำแทน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ คนจะทำอะไรต่อจากนี้ไป ถ้าคนตกงานหรือว่างงานรัฐมีหลักประกันให้แก่คนเหล่านี้ได้อย่างไร รัฐต้องจัดสวัสดิการเพื่อให้คนทำงานมีหลักประกันหรือมีความมั่นคงหรือต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย กรณีอากาศบริสุทธิ์ที่เกิดฝุ่นละออง PM ๒.๕ มิใช่รัฐนั่งเฉยหรือนั่งดูว่าชาวบ้านเขาเป็นอะไร ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการเข้าถึงอากาศบริสุทธิ์อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญรัฐต้องมีหน้าที่ไม่ใช่ประชาชนต้องเสี่ยงภัยเองทุกวันหรือต้องมีโรงพยาบาลประกันสังคม อะไรเหล่านี้เป็นต้น เพราะว่าโรงพยาบาลหากมีจำนวนมากกว่านี้จะออกนอกระบบหรือแปรรูปกันหมดค่ารักษาหรือค่าก็แพง เพราะฉะนั้นประกันสังคมที่มีเงินอยู่จำนวนสองล้านล้านบาทในขณะนี้ จะทำอย่างไรให้มีโรงพยาบาลของประกันสังคมที่เป็นของคนงานอย่างนี้

เป็นต้น ต้องมีธนาคารแรงงาน เรามีธนาคารเป็นจำนวนมาก เหตุใดจึงไม่มีธนาคารแรงงานที่เป็นของคนยากคน จนเพื่อให้เข้าถึงทางการเงินในการที่จะประกอบอาชีพ ต้องคุ้มครองแรงงานหญิงตั้งครรภ์โดยการมีสิทธิ์ลาคลอดในต่างประเทศสามารถลาคลอดได้ ๑ – ๒ ปี แต่ของประเทศไทยสามารถลาได้ ๙๘ วัน หากลาเกินกว่านั้นก็ไม่ได้รับค่าจ้าง กรณีที่เจ็บป่วยจากการทำงานหรือประชากรในวันทำงาน รัฐต้องจัดการให้ได้ค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน

๓. การจัดเก็บภาษีในอัตราที่ก้าวหน้า ภาษีมรดก ภาษีทรัพย์สิน ภาษีที่ดิน ภาษีหุ้น ทั้งหมดนี้ในปัจจุบันไม่มีการจัดเก็บจึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้น คนรวยมีที่ดินเป็นล้าน ๆ ไร่กลับไม่จ่ายภาษี บางคนก็บุกรุกป่าพอทวงคืนมาได้ปรากฏว่ามีการคืนที่ดินที่บุกรุกแต่กลับไม่มีความผิด มาตรฐานในลักษณะนี้ไม่ควรที่จะเกิดขึ้น

๔. กรณีของรัฐวิสาหกิจรัฐต้องไม่แปรรูป เศรษฐกิจแบบทุนเสรีนิยมต้องยกเลิกได้แล้วในขณะนี้ ต้องหาระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือแบบไหนที่ไม่ให้สิทธิของรัฐตกไปอยู่ในมือของเอกชน วันนี้กลุ่มทุนนักธุรกิจเพียงไม่กี่ตระกูลที่กุมอำนาจ กุมชะตากรรมของประเทศในขณะนี้ ดังนั้นการเขียนรัฐธรรมนูญทั้งหมดเป็นเพียงข้อมูลอย่างย่อที่ยังไม่ได้ข้อสรุป การเขียนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องออกแบบที่มันกินได้จริง ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ส่วนเรื่องอำนาจก็เป็นอีกด้านหนึ่ง แต่การทำให้ประชาชนเข้าถึงอำนาจหรือการจัดการเรื่องอำนาจก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่าในเรื่องทางเศรษฐกิจประชาชนจะมีอำนาจในทางเศรษฐกิจได้อย่างไร เรื่องการถือครองที่ดิน เรื่องการปฏิรูป มิใช่คน ๆ หนึ่งมีที่ดินเป็นล้าน ๆ ไร่ ในขณะที่ประเทศไทยมีอยู่เพียงไม่กี่ไร่ ในท้ายที่สุดก็เกิดปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นผมจึงคิดว่ารัฐธรรมนูญอย่างที่ผมพูดมาทั้งหมดมันมีข้อเสนอเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ดังนั้นก็ฝากทาง ๓๐ องค์กร ภาคประชาชนที่รวมตัวกันจัดทำข้อเสนอให้เกิดความชัดเจนแต่ละกลุ่มจะว่าอย่างไร แต่ละหมวดว่าให้ชัดเจน ที่สำคัญคือการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนและผลักดันในหมู่ของประชาชนเอง อีกด้านหนึ่ง สสร. หรือคณะกรรมาธิการที่จะรับฟังความคิดเห็นในการที่จะเขียนหรือยกร่างรัฐธรรมนูญออกมาก็เป็นส่วนหนึ่ง น้ำหนักที่ผมจะให้คือน้ำหนักของพวกเรานี่แหละที่จะออกแบบในการขับเคลื่อนอย่างไร อันนี้คือเรื่องใหญ่หรือเรื่องหลักที่ต้องสร้างกระบวนการเหล่านี้ให้เกิดขึ้นทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพ ผมเชื่อว่าวันนี้ค่อนข้างตกผลึกว่ารัฐธรรมนูญมีปัญหา จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข ส่วนการแก้ไขอย่างไรที่คิดว่าจะมีผลในทางปฏิบัติได้จริงนั้น ต้องมีกลไกในการทำงานอย่างจริงจัง

นายรัษฎา มนูรัษฎา รองประธานสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ผมดีใจที่เราริเริ่มคิดกันอย่างนี้และรวมตัวกันเพราะว่าเรื่องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องสำคัญเป็นบทบัญญัติที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้ถูกคณะรัฐประหารล้มล้างไป ต่อมามีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นกระบวนการที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน สมัยก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เรามีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากตัวแทนของทุกจังหวัดทั่วประเทศ อันนี้คือ ความยึดโยงกับภาคประชาชน หากเราบัญญัติรัฐธรรมนูญโดยไม่มีส่วนร่วมจากภาคประชาชนผมคิดว่ามันขาดความสมบูรณ์ เพราะว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญจะต้องยึดโยงไปถึงเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เห็นด้วยกับอาจารย์อนุสรณ์ที่เราจะต้องมีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาที่เป็นภาคประชาชนโดยแท้ เน้นย้ำว่าเป็นที่มาจากภาคประชาชนโดยแท้ พอเรามาดูรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ๒๕๖๐ คณะยกร่างที่ไม่ได้มาจากภาคประชาชนนั้น บทบัญญัติหลายมาตราจึงเป็นบทบัญญัติที่มีปัญหา โดยเฉพาะมาตราเรื่องของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา เราจะเห็นเลยว่าสมัยก่อนโน้นสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน เราเลือกกันทุก

จังหวัดแล้วเราได้สมาชิกวุฒิสภาที่เข้าใจปัญหาของประชาชนเพราะเขาถูกเลือกโดยประชาชน แต่พอรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบอกที่มาของสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง จำนวน ๒๕๐ คน มันก็ไม่ได้มาจากภาคประชาชนมันเป็นการถอยหลังลงคลอง มันผิดหลักการของระบอบประชาธิปไตยเลย ผมจึงรู้สึกผิดหวังกับคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญที่มีทั้งคนที่มีความรู้ทางกฎหมายจำนวนมาก แต่ท่านร่างรัฐธรรมนูญที่ขัดกับหลักการทางประชาธิปไตย พอไม่ยึดโยงกับประชาชนจะเห็นว่าสมาชิกวุฒิสภาเขาไม่รู้สึกร้อนหนาวอะไร เพราะเขามาจากการแต่งตั้ง และการบัญญัติรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่บอกว่านายกรัฐมนตรีมาจากที่มาของทั้งสองสภา ท่านจะเห็นว่าบทบัญญัติที่มาของนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นคนนอก หมายความว่า ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้งมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วมาพิจารณาร่วมสองสภา เมื่อ ๒๕๐ คน มาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ท่านแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหามันก็แน่นอนว่าสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๒๕๐ คน เขาก็เลือก พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี นี่บทบัญญัติที่เขียนเอาไว้ผิด ไม่ถูกหลักการประชาธิปไตย ผมว่ามาตราหลัก ๆ อย่างที่บอกไว้ คือ มาตราที่ว่าการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเขาเคยมีการให้ประชาชนลงมติ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ แต่กระบวนการให้ความรู้กับประชาชนเรื่องว่ารัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติอย่างไร มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร กับทำได้อย่างที่ไม่ดี แต่พอมีกลุ่มบางคนที่เป็นนักศึกษาหรือเป็นประชาชนที่เขามีความหวังดีต่อประเทศที่เขามองเห็นว่ารัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางมาตราก็ดี แต่ไอ้ที่ไม่ดีก็มีปัญหา เขาออกมาแสดงความคิดเห็นว่า เขาไม่เห็นด้วย มีการจัดเวทีว่ามีข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ อย่างนี้ บุคคลเหล่านี้กับถูกเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินคดี เอานักศึกษาที่มาพูดเรื่องที่เขาไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ นักศึกษาเหล่านี้เขาไปศึกษาข้อมูลแล้วมาพูดกับประชาชน แต่เขาถูกดำเนินคดี ไปขึ้นศาลจังหวัดราชบุรี ไปจับเขาหาว่ามีสติ๊กเกอร์โหวตโน คนเรามีความคิดเห็นเป็นอิสระ เราจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญมันเป็นความคิดอิสระพื้นฐาน เจ้าหน้าที่รัฐกลับไปดำเนินคดีเขา มีคณะทนายความหลายคนไปช่วยเหลือทางคดี โดยผมเป็นคนหนึ่งที่เป็นทนายความให้นายแมน ปกรณ์ เขาอธิบายในศาลว่า เขามีความรู้สึกอย่างไรต่อรัฐธรรมนูญ เขาไม่เห็นด้วย เขาออกมาแจกสติ๊กเกอร์โหวตโนไม่เห็นจะผิดตรงไหน โหวตโนก็คือ เขาไม่เห็นชอบ คนเห็นชอบก็มี คนไม่เห็นชอบก็มี อย่างนี้ครับคือ กระบวนการของประเทศเรา ดังนั้น ถ้าเราจะออกรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การร่างรัฐธรรมนูญ การให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการวิพากษ์วิจารณ์ก่อน ได้รับรู้ก่อน ท่านอาจารย์ท่านหนึ่ง จากมหาวิทยาลัยเบิกความในศาลบอกว่า รู้ไหมว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เขาสำรวจประชามติพบว่ามีคนที่ได้อ่านรัฐธรรมนูญมีไม่ถึงร้อยละ ๕ แล้วเชื่อว่าในหลายคนก็คงไม่ได้อ่าน ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่เราจะมีการจัดส่งรัฐธรรมนูญไปตามบ้านเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาก่อน นี่ก็เป็นความเห็นว่าถ้าเราจะแก้เราต้องแก้ไขตรงข้อบัญญัติที่เขาเขียนไว้ด้วยในรัฐธรรมนูญส่วนที่ไม่ดี วิธีการที่ได้มาซึ่งร่างรัฐธรรมนูญด้วย

เรื่องของการแก้ไขรัฐธรรมนูญในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ค่อนข้างจะล็อคและยากในการแก้ไข มีเงื่อนไขสำคัญหลายประการ และเห็นด้วยที่คณะกรรมาธิการจะจัดเวทีในลักษณะนี้ในหลายพื้นที่ เพราะเรื่องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งประเทศ

นางสาวลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ เลขาธิการองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย เห็นด้วยกับข้อเสนอหลายข้อของอาจารย์อนุสรณ์มิใช่เพราะอยู่ภาคีเครือข่ายเดียวกัน แต่เนื่องจากข้อเสนอหลายข้อเป็นเรื่องใหม่ โดยเฉพาะ

๑. ให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่มาจากการเลือกตั้ง ในประเด็นนี้เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งว่า สสร. มาจากการแต่งตั้งมันก็จะไม่ถึงประชาชน สสร. ที่มาจากการเลือกตั้ง ผู้แทนควรจะเป็นผู้แทน

ความเห็นของประชาชนในจังหวัดนั้นจริง ๆ ว่าต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องอะไร เพื่อจะได้รู้ว่าการมาเป็น สสร. จะต้องเป็นตัวแทนความเห็น อีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากประชากรชายหญิง พบว่าประชากรหญิงมีมากกว่า ดังนั้น สสร. จึงไม่ควรมีเพียง ๑ คนต่อ ๑ จังหวัด ควรเป็น ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน ต่อ ๑ จังหวัด เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้หญิงจะมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น หากมี ๗๗ จังหวัด ๆ ละ ๒ คน ก็จะมี สสร. ๑๔๔ คน เมื่อรวมกับภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อให้ครบ ๒๐๐ คน ก็จะเป็นตัวเลขที่เหมาะสม (๒) รัฐธรรมนูญเห็นด้วยอย่างมากว่าไม่ควรจะยาว และเน้นเรื่องหลักการและเจตนารมณ์ กฎหมายลำดับรองลงมาก็ค่อยไปเขียนว่าถ้าต้องการสนองหลักการหรือเจตนารมณ์ในเรื่องนั้น ๆ จะออกแบบอย่างไร ยกตัวอย่าง เช่น เจตนารมณ์ในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่จะต้องปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้หลักประกันในเรื่องสิทธิชุมชน การให้หลักประกันในเรื่องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพึ่งตนเองหรือการปกครองตนเอง อันนี้จะเป็นหัวใจสำคัญนอกจากเรื่องความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ทาง ครป. ได้เสนอแล้ว ทำอย่างไรให้หลักการสำคัญมันปรากฏแล้วก็ไปออกกฎหมายลูกเพื่อที่จะให้ยืดหยุ่นและสามารถแก้ไขได้ง่าย โดยเฉพาะเรื่องการเข้าสู่อำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ระบบการเลือกตั้งที่เราใช้เมื่อที่ผ่านมาทั้งรูปแบบบัญชีรายชื่อ และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีการปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แทนที่เราจะมาใช้ระบบใหม่แล้วเกิดปัญหาวุ่นวายมากมาย การนับคะแนนก็สับสนจนไม่รู้ว่าแนวคิดเรื่องทุกคะแนนมีค่า ดิฉันคิดว่ามันก็เพี้ยน เพราะว่าเลือกตั้งซ่อมเราไม่นับ แล้วเหตุใดไม่นับคะแนนตอนเลือกตั้งซ่อม แต่ว่าเลือกตั้งระดับประเทศอันนั้นให้เอาไปนับได้ ให้มีค่า แสดงว่าคงต้องมีปัญหาในระบบ

๒. ควรกำหนดระบบโควตาเพื่อให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการเข้าสู่อำนาจอย่างชัดเจน

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการยกร่างกฎหมาย กฎหมายเข้าชื่อต้องเป็นกฎหมายที่ได้รับความสำคัญไม่ใช่กลายเป็นเพียงเครื่องประดับว่ามีกฎหมายเข้าชื่อ กฎหมายที่ประชาชนเข้าชื่อต้องได้รับการตราหรือได้รับการพิจารณาอย่างมีนัยยะสำคัญ นี่เป็นหลักการสำคัญที่ควรจะตราไว้ในรัฐธรรมนูญ

๔. องค์กรอิสระต้องถูกตรวจสอบได้ หลักการสำคัญขององค์กรอิสระคือ เป็นองค์กรในการตรวจสอบ ขณะเดียวกันก็จะต้องมีหลักการสำคัญว่าองค์กรอิสระต้องถูกตรวจสอบได้ จึงเห็นด้วยกับข้อเสนอที่ว่าจะต้องให้องค์กรอิสระมีการคานกันได้ จะคานกันในระบบการได้มาตั้งแต่ต้น หรือการคานอำนาจโดยประชาชน คือ ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ดิฉันคิดไปถึงขั้นว่าถ้าเป็นไปได้ ในระบบการสรรหาเราให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนในการสรรหา แต่ในระบบการปฏิบัติงานมีระบบการตรวจสอบ ระบบการประเมิน แต่เมื่อถึงที่สุดแล้วถ้าจะให้ยึดโยงกับประชาชนจริง ๆ ควรให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อ สมมติว่ามีจำนวนหนึ่งล้านรายชื่อ ก็ต้องมีสิทธิเข้าชื่อเพื่อยุบองค์กรอิสระนั้นได้ หากเห็นว่าปฏิบัติหน้าที่แล้วมีความขัดแย้งกับหลักการหรือเจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์กรนั้น อันนี้ก็เสนอว่าองค์กรอิสระนั้นต้องถูกตรวจสอบได้ ต้องถูกยุบได้ เมื่อองค์กรอิสระมีอำนาจในการยุบพรรคการเมืองได้ ก็ต้องมีสิทธิถูกยุบได้เช่นกัน เรื่องความเชื่อมั่นของประชาชนมีความสำคัญ

๕. สมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้ง หลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง คือในส่วนของสมาชิกวุฒิสภา ดิฉันก็ยังเห็นความสำคัญว่าการเข้าสู่อำนาจ สมาชิกวุฒิสภาก็ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาล หลักการคานอำนาจตรงนี้ ทำอย่างไรให้มีความสมดุล ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาหลักการดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง แต่ว่าจะออกแบบอย่างไร อันนี้อาจจะต้องคิดหรือพิจารณาดู ถ้าต้องให้มีการยึดโยงกับ

ประชาชนในยุคสมัยนี้ มีความเชื่อว่าต้องมาจากการเลือกตั้งเท่านั้น กรณีการสรรหาคิดว่าไม่น่าจะได้ผลแล้ว นี่เป็นหลักการสำคัญที่กล่าวโดยสรุป ได้แก่ การเข้าสู่อำนาจ การถ่วงดุล หลักการสิทธิมนุษยชน การปกครองตนเอง ความสัมพันธ์ทางอำนาจ เป็นต้น ควรเป็นหลักการสำคัญที่ควรบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญและหลังจากนั้นจึงควรออกเป็นกฎหมายลูก

นางสาวธนพร วิจันทร์ รองประธานคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.) เป็นสหภาพแรงงานที่ทำงานในโรงงานหรือเป็นคนงานในระบบที่ตอนนี้กำลังออกไปสู่นอกระบบเพราะว่าระบบเอไอกำลังเข้ามา พวกเราก็เริ่มตกงานมากขึ้น พวกเราที่เป็นแรงงานที่คุณสาวิตได้กล่าวไปส่วนหนึ่งเมื่อสักครู่แล้ว พวกเราทำงานร่วมกับสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจทั้งในงานรัฐวิสาหกิจเอกชน กฎหมายพยายามจะแยกพวกเรา แต่เราคิดว่าไม่ควรจะแยกกัน ขณะนี้ในกฎหมายยังแยกออกเป็นแรงงานในระบบ นอกระบบ

๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ได้กำหนดเรื่องสิทธิแรงงานไว้ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กล่าวถึงหมวดสิทธิแรงงานไว้แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ไม่ได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ รวมทั้งเรื่องความมั่นคง เราจึงไม่แปลกใจว่าวันนี้ สภาพการทำงานของพวกเรามันไม่มีความมั่นคงจะถูกเลิกจ้างเมื่อใดก็ได้ ตกงานไปก็ไม่รู้จะทำอะไรก็ไปรับเรื่องสิทธิการว่างงานร้อยละ ๕๐ เพื่อรับค่าจ้างขั้นต่ำจำนวน ๙,๐๐๐ บาท ก็รับไป ๔,๕๐๐ บาท จำนวน ๕ เดือน ก็แล้วแต่จะเป็นไป วิธีการที่แนวนโยบายแห่งรัฐที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แม้ว่าจะมาจากรัฐประหารเหมือนกันก็ยังปรากฏหลักการอยู่ เพราะในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ขบวนการแรงงานเราได้มีข้อเสนอหลายเรื่องที่เข้าไปในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องไม่จบปริญญาตรี เพราะเราไม่มีโอกาสในการเรียนหนังสือชั้นปริญญาตรี เนื่องจากเป็นคนงานจบการศึกษาเพียงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หรือมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ก็ต้องไปทำงานแล้ว ก็ถูกปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็นผลงานของเราที่ได้เสนอพอมาในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ สิ่งที่เราพูดถึงสิทธิของแรงงานถูกตัดไป กฎหมายต่าง ๆ ที่จะออกมาคุ้มครองภายใต้กฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มันก็ไม่มี ทำให้พวกเราพบกับภาวะแบบนี้ เรื่องสัดส่วนผู้หญิงยิ่งหนักเข้าไปใหญ่ ถูกตัดออกไปเหมือนกัน อยู่ในมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เช่น หญิง ชาย เด็ก เพศสภาพ ฯ ผู้พิการ เป็นต้น จึงเห็นสภาพที่รัฐบาลไม่เอามาเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ

การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น สิ่งหนึ่งที่มีปรากฏการณ์ตามที่คุณสาวิต ได้กล่าวไปแล้ว คือ ฉบับอาจารย์บวรศักดิ์ พวกเราต้องคิดให้หนักว่าเราเชื่อว่าทุกคนที่มานั่งอยู่ในห้องนี้ เห็นตรงกันว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มีปัญหา แต่ถ้าเราร่างให้ดีแค่ไหน เมื่อท้ายที่สุดแล้วเขาไม่เอาหรือท่านที่มารับฟังแล้ว บอกว่าต่อสู้แล้วมันไม่ได้ เราจะเอาอย่างไร คือ เราไม่อยากให้รัฐธรรมนูญที่เราทำต้องเสียของ หรือเสียแรงเราเปล่า ๆ อาจจะต้องมีมาตรการ เช่น เราจะเดินหน้าอย่างไรเพื่อมิให้เหมือนพรรคอนาคตใหม่ ท้ายที่สุดมาคว่ำกระดานเรา เราก็เหมือนเสียของไป รัฐธรรมนูญก็ไปไม่ถึงไหน กลับมาวังวนเดิม เราคิดไปไกลถึงขนาดว่าประชาชนจะลุกขึ้นมาอภิวัฒน์ คนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความเข้าใจว่ารัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของเขาดีขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่กระดาษเปื้อนหมึกแล้วมาเขียนรัฐธรรมนูญเพื่อเอาไปใส่เล่มไว้แต่ไม่มีการขยายความรู้ให้แก่ประชาชนมันก็ไม่เกิดประโยชน์ ทุกคนหรือทุกกลุ่ม เราต้องใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายใหญ่ของประเทศ แต่วันนี้คนยังไม่มีความเข้าใจ เราต้องมองกลุ่มนี้ว่า เวลาทำประชาพิจารณ์มิใช่เป็นแต่เพียงพิธีกรรม ถ้าเห็นต่างก็เอาทหารไปคุมอย่างนี้ก็มิใช่วิธีการที่ถูกต้อง เวลาเราจัดเวทีประชาพิจารณ์ต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มิเช่นนั้นจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุได้ หากยังใช้อำนาจในการข่มขู่ ในท้ายที่สุด ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอะไรได้ เราก็จะเสียของอีกเหมือนเดิม

๒. กรณีขององค์กรอิสระโดยเฉพาะคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่มีความยึดโยงกับประชาชน ซึ่งขบวนการแรงงานใช้บริการบ่อยมาก แต่วันนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไม่มีความยึดโยงกับประชาชน เราจึงหมดศรัทธากับองค์กรดังกล่าว บางครั้งก็ต้องพูดภาษาชาวบ้านว่า “ไปบนบานศาลกล่าวศาลพระภูมิหน้าบ้านดีกว่า ดีกว่าไปหาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะไม่สามารถที่จะดูแลหรือว่าให้ความเป็นธรรม” แม้ว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะไม่มีอำนาจอะไรมากมาย แต่ทุกวันนี้มันแย่กว่าเดิมอีก เราไม่สามารถเข้าไปใช้กลไกนี้ได้ในการที่จะบอกเล่าเรื่องราวหรือสิทธิของแรงงานได้

สิทธิต่าง ๆ ของแรงงานที่ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นั้น แรงงาน คนเล็กคนน้อยจะอยู่อย่างไร ถ้ารัฐธรรมนูญที่บอกว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศแต่คนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเข้าไปใช้ตรงนี้ หากมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เราอาจใช้กลไกในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของกรรมาธิการ แต่ต้องมีการขยายหรือทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ให้รับรู้ร่วมกัน การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงพิธีกรรม

นายอนุสรณ์ ธรรมใจ เลขาธิการภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย กล่าวแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ขบวนการแรงงานพยายามที่จะรณรงค์เคลื่อนไหวหรือผลักดันเรื่องให้ประเทศไทยยอมรับ ILO ๘๗ และ ๙๘ ซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานมากในเรื่องความเป็นประชาธิปไตยเพราะว่าให้ผู้ใช้แรงงานสามารถรวมกลุ่มและสมาคมกันได้เขายังไม่ทำแม้กระทั่งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็ตามอันนี้สะท้อนให้เห็นว่าหลักคิดเรื่องประชาธิปไตยของไทยยังไม่เป็นประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะผู้ใช้แรงงาน เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้เงื่อนไขของการแก้ไขรัฐธรรมนูญคราวนี้ทำให้สำเร็จ เพราะว่า ILO ๘๗ ๙๘ มีการรณรงค์มากว่า ๒๐ ปีแล้ว และเป็นเรื่องพื้นฐานมาก คือ เรื่องนี้ถ้าปลดล็อคผมมองว่าประเทศนี้จะเป็นประชาธิปไตยขึ้นเยอะเพราะว่าการสหภาพแรงงานเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยในสถานประกอบการ คือ เป็นเรื่องพื้นฐานสุด และจะเป็นการรองรับวิกฤติการณ์เศรษฐกิจในอนาคตที่อาจารย์สุนัยได้กล่าวไปแล้ว เนื่องจากคนจะตกงานอีกเป็นจำนวนมากและมีปัญหาทางเศรษฐกิจมาก ถ้าไม่มีประชาธิปไตยในสถานประกอบการณ์ คนที่พบปัญหาหนักมากที่สุดคือ ผู้ใช้แรงงาน

นายจำนง หนูพันธ์ ประธานขบวนการประชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-move) และเครือข่ายสลัม ๔ ภาค กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า การเชื่อมโยงและขับเคลื่อนเพื่อให้เป็นประเด็นร่วม คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ สำหรับในส่วนของ P-move และเครือข่ายสลัม ๔ ภาค เราได้ทำการประชุมและสมัชชากันมาหลายครั้ง และเห็นด้วยมาตลอดรวมทั้งเชื่อว่าเกือบทุกองค์กรของภาคประชาชนเห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ซึ่งเราเสนอไว้ในด้านสิทธิและเสรีภาพ และประชาธิปไตย ได้แก่

๑. การทบทวนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ การเสนอพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๒. ด้านการกระจายอำนาจ เพราะการรวมศูนย์อำนาจรัฐฝ่ายที่มีการผูกขาดอำนาจและระบบเศรษฐกิจให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การเสนอให้มีการปฏิรูปโครงสร้างการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น

๓. ด้านกระบวนการยุติธรรม เสนอให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

๔. ด้านที่ดินและพื้นเกษตรกรรม ได้แก่ การเสนอให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ทบทวนแนวทางการจัดที่ดินภายใต้นโยบายคณะกรรมการที่ดินแห่งชาติ รวมทั้งทบทวนพระราชบัญญัติการใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

๕. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอให้ยกเลิกนโยบายและกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้งปรับกระบวนการตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ตลอดจนเสนอให้มีการเร่งดำเนินการแก้ปัญหาวิถีชีวิตชาวเล ชาวกระเหรี่ยง และการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้แก่คนจนเมือง

๖. ด้านนโยบายการแก้ปัญหาภัยพิบัติ ซึ่งภัยพิบัติสามารถเกิดขึ้นได้ทุกเวลา ได้แก่ การเสนอให้มีการส่งเสริมระบบการจัดการภัยพิบัติในชุมชน จัดตั้งกองทุนและคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนภัยพิบัติระดับท้องถิ่น การปรับปรุงกลไกคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๗. นโยบายการคุ้มครองชาติพันธุ์และสิทธิความเป็นมนุษย์ เสนอให้มีคณะกรรมการอำนวยการด้านการแก้ปัญหากลุ่มชาติพันธุ์และพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งบรรจุในยุทธศาสตร์ชาติกับดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ รวมทั้งเร่งรัดการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อให้สัญชาติและสิทธิสถานะบุคคลแก่กลุ่มชาติพันธุ์เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ด้านสิทธิคนไร้สถานะ ได้แก่การเสนอให้นโยบายการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิสาธารณะ สิทธิบุคคลและคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และขอให้ขยายมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ เพื่อสำรวจคนตกหล่นเพื่อเป็นการเฉพาะ รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหาสิทธิสถานะเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะกลุ่มหรือที่เป็นปัญหาเร่งด่วน

๘. ด้านนโยบายรัฐสวัสดิการ เสนอให้มีการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมด้านการศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ที่ดิน แรงงาน รายได้ ประกันสังคม ระบบบำนาญแห่งชาติ การเพิ่มเบี้ยยังชีพ และการปฏิรูประบบภาษี สิ่งสำคัญที่ขบวนการประชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-move) และเครือข่ายสลัม ๔ ภาค เห็นสอดคล้องกันคือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผมเชื่อว่าการแก้รัฐธรรมนูญ ทุกฝ่ายเห็นด้วยว่าแก้อย่างไร เพราะมีหลายกลุ่มที่ต้องการแก้ไข จึงอยากให้เป็นแนวทางเดียวกัน ส่วนจะแก้ไขอย่างไรก็แล้วแต่ เห็นด้วยหมด แต่เรากำลังมองว่าจะป้องกันการรัฐประหารได้อย่างไร อันนี้คือ สิ่งที่เราต้องทำควบคู่ไปด้วย ถ้าเราแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว ปรากฏว่ายังมีการรัฐประหารอีกก็ไม่มีประโยชน์

นายเยี่ยมยอด ศรีมันตะ ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๖๐ ภาคประชาชน กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า ก่อนที่เราจะลงมือร่างรัฐธรรมนูญ เราอยากเห็นสัญญาประชาคมว่ารัฐธรรมนูญฉบับต่อไปนี้จะเป็นฉบับประชาธิปไตย จะต้องบอกแนวทางในการสร้างประชาธิปไตยให้ชัดเจน แนวทางในการเสนอเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญคือ การเสนอให้เปิดประตูในของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๖ เพื่อที่จะบอกว่าเราจะเอาอย่างไรรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เราจะฝ่าด่านมาตรา ๒๕๖ อย่างไร เนื่องจากมีการล็อคไว้จึงเสนอว่าถ้ามีสัญญาประชาคมแล้วตรงนี้ก็จะปลดล็อคไป ให้สัญญาประชาคมโดยให้สมาชิกวุฒิสภามาพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจ จากนั้นก็เปิดกว้างโดยนำมาตรา ๒๕๖ มาเป็นตัวตั้งแล้วก็ผ่านวาระที่หนึ่ง ก็ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ลงชื่อในสัญญาประชาคมในการเห็นพ้องต้องกันในการผ่านวาระที่หนึ่ง วาระที่สอง ก็ควรจะเป็นการตั้งกรรมาธิการโดยการเปิดโอกาสให้เป็นการเปิดกว้างเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่าง

กว้างขวางและลงประชามติในวาระที่สอง พอผ่านวาระที่สองแล้ว ก็ให้เป็นวาระที่สาม เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายในทันที โดยไม่ต้องผ่านศาลรัฐธรรมนูญ อันนี้ก็จะเป็นทางเลือกทางหนึ่ง

นายสมยศ พฤกษาเกษมสุข ประธานกลุ่ม ๒๔ มิถุนา ประชาธิปไตย กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า ข้อเสนอของกลุ่มเห็นว่า

๑. ควรมีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีทางตรง โดยไม่ได้มาจากสภาผู้แทนราษฎร โดยแยกออกจากฝ่ายนิติบัญญัติ การยกเลิกวุฒิสภา เหลือเพียงสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร และองค์กรอิสระมาจากสภาผู้แทนราษฎร

๒. ตุลาการควรมีความเชื่อมโยงกับประชาชน นอกจากจะมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ก็ต้องมีการเลือกตั้งหัวหน้าศาลจังหวัดด้วย อำนาจการยุบพรรคการเมืองให้เป็นของประชาชนโดยตัดสิทธิการยุบพรรคของศาลรัฐธรรมนูญออกไป สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ย้ายพรรคการเมืองก็ให้สิ้นสุดความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้มีการเลือกตั้งใหม่เพื่อจะได้ไปอยู่พรรคที่ถูกต้องของเขาโดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจอีกครั้ง การไม่มีโทษตัดสิทธิทางการเมืองซึ่งในประเด็นนี้ถือว่าเป็นโทษที่รุนแรงมาก ควรให้ได้รับโทษอื่นซึ่งถูกลงโทษไปแล้วแต่ยังถูกตัดสิทธิทางการเมืองอีกถือเป็นโทษซ้ำซ้อน แม้กระทั่งกลุ่มที่ผ่านการจำคุกอย่างพวกผม ก็ถูกตัดสิทธิทางการเมืองไปทั้ง ๆ ที่ได้รัฐโทษจำคุกจนพ้นแล้ว กลับมาเป็นพลเมืองไม่ได้เขาห้ามใช้สิทธิหรือถูกตัดสิทธิทางการเมือง

๓. การให้หลักประกันเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะต้องไม่มีกฎหมายลูกมาจำกัดเพราะทุกวันนี้ไม่มีเสรีภาพอย่างแท้จริง เช่น พระราชบัญญัติเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือมาตรา ๑๑๒ ไปจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น ดังนั้น ทำอย่างไรให้รัฐธรรมนูญมีเสรีภาพอย่างร้อยเปอร์เซ็น

๔. เสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ สหภาพ การรวมกลุ่มเป็นองค์กรซึ่งไม่จำเป็นต้องไปขออนุญาตจากรัฐโดยรัฐทำหน้าที่เป็นเหมือนสำนักงานธุรการเท่านั้น การชุมนุม การแสดงออกทางการเมืองเป็นเสรีภาพอันจะละเมิดมิได้โดยเด็ดขาดและเป็นอำนาจสถาปนาสูงสุดของประชาชน ไม่ควรมีกฎหมายลูกหรือกฎหมายใด ๆ มาจำกัด เช่น พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ ก็เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชน หรือมีพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ไปจำกัดสิทธิ การนัดหยุดงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ อันนี้ก็เป็นการตัดสิทธิ คือ มันมีความลักลั่นระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายลูกอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบันนี้ หรือสิทธิการนัดหยุดงานของแรงงานภาคเอกชนมี แต่เป็นไปไม่ได้ เพราะมีกฎหมายไปจำกัดขั้นตอนทำให้ไม่มีใครนัดหยุดงานได้ และไม่มีกฎหมายคุ้มครอง เพราะฉะนั้นในรัฐธรรมนูญต้องถือว่า สิ่งสูงสุดของสิทธิเหล่านี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยไม่มีข้อยกเว้น และหน้าที่ของรัฐอีกประการหนึ่ง คือ หลักประกันเกี่ยวกับ การเกิด แก่ เจ็บตาย เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการโดยไม่ต้องมานั่งเถียงว่ารัฐไม่มีงบประมาณ

๕. ประชาชนสามารถเปลี่ยนรูปแบบของรัฐได้ โดยการใช้การลงประชามติ ควรเปิดสิทธิและเสรีภาพให้ประชาชนได้เลือกรูปแบบของรัฐ

นายชัชพงษ์ แกดำ เลขาธิการศูนย์ประสานงานเยาวชนเพื่อสังคมนิยมประชาธิปไตย กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า วันนี้เป็นวันเนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๙ ปี ของการรัฐประหารโดย รสช. เราจะปฏิเสธการพูดถึงมรดกบาปของการรัฐประหารไม่ได้ แล้วรัฐธรรมนูญฉบับนี้สิ่งหนึ่งต้องยอมรับว่ามีหลายเรื่องที่ถูกบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นมรดกบาปของการรัฐประหารโดย คสช. แปรสภาพเป็นกฎหมายแล้วไปกดขี่ข่มเหง

ประชาชน เพราะฉะนั้นวันนี้ผมดีใจคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มารับฟังความคิดเห็น แต่สิ่งหนึ่งก่อนที่ผมจะพูดถึงเรื่องข้อเสนอต่าง ๆ ฝากได้หรือไม่ครับว่า เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญมันเป็นจริงต่อจากนี้ไปในอนาคต กรรมาธิการชุดนี้ช่วยเป็นพื้นที่รับรองให้กับประชาชนที่จะมาแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทำได้หรือไม่ครับ เพราะหากทำไม่ได้ก็จะเหมือนเดิม พอมีคนแสดงความคิดเห็นไม่เห็นด้วยก็ถูกจับเหมือนตอนโหวตโนหรือโหวตเยส และยิ่งมีพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ อยู่ประชาชนทำอะไรไม่ได้ครับ วันนี้ถ้าผมจะไปแสดงความคิดเห็นข้างนอก เอาแค่หน้าโรงแรมว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อรัฐธรรมนูญว่าเป็นอย่างไร ผมต้องไปขออนุญาตตำรวจในพื้นที่ซึ่งจะได้รับอนุญาตหรือไม่ก็ยังไม่ทราบ ต้องเข้าสู่เงื่อนไขต่าง ๆ มากมาย สุดท้ายก็ทำอะไรไม่ได้ ถ้าไม่มีองค์กรที่รองรับประชาชนในการที่จะเสนอความคิดเห็นว่าจะทำอย่างไรต่อรัฐธรรมนูญที่มันควรจะรีเซตใหม่ ผมจึงขอฝากคณะกรรมาธิการว่าช่วยรองรับพวกเราในอนาคตกรณีที่จะออกมาแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะเพื่อให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

สำหรับประเด็นข้อเสนอเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ คือ

๑. การรีเซตใหม่องค์กรอิสระทุกองค์กรที่เป็นผลพวงของมรดกบาปหรือคำสั่งต่าง ๆ ของ คสช. ต้องยกเลิกให้หมด ถ้าไม่ยกเลิกเราไปต่อไม่ได้ ศาลรัฐธรรมนูญหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยกเลิกหรือไม่ มันผิดมาตั้งแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว องค์กรอิสระทุกวันนี้คุณอยู่เหนือกฎหมายหมด เขาใช้ความกว้างในรัฐธรรมนูญแล้วบอกว่าต้องไปตีความกันเอง สรุปแล้วอะไรคือมาตรฐานที่ชัดเจน เล่นกันตั้งแต่ตอนเลือกตั้งแล้ว ตกลงไปตีความกันอย่างไรก็ไม่รู้ แต่สุดท้ายเป็นกฎหมู่ที่อยู่เหนือกฎหมาย เราต้องยกเลิกองค์อิสระที่เป็นผลพวงจากมารดกบาปตอนนี้ก่อน ยกเลิกให้หมด รีเซตใหม่หมด องค์กรอิสระต้องมีสัดส่วนของภาคประชาสังคมเข้าไปด้วย โดยเฉพาะในกระบวนการสรรหา ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนหรือทุกองค์กร ภาคประชาชนอยู่ตรงไหน เราให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ อันนั้นไม่มีปัญหา แต่สัดส่วนจากภาคประชาชนต้องเข้าไปอยู่ด้วย องค์กรอิสระ วันนี้มีอำนาจเหนือยิ่งกว่าสามอำนาจในรัฐธรรมนูญอีก อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ แต่องค์กรอิสระคืออำนาจที่หรือไม่ ตรวจสอบหรือถอดถอนไม่ได้ มาจากคนที่อยู่เหนือกฎหมายหมด แล้วประชาธิปไตยจะมีหรือไม่ มันไม่มีถ้าเราไม่รีเซต

๒. การกระจายอำนาจ เสนอว่าการกระจายอำนาจไม่ควรไปแอบอยู่ในมาตราใดมาตราหนึ่งในรัฐธรรมนูญ หรือควรทำให้อยู่ในหน้าที่ของรัฐได้หรือไม่ ที่ต้องกระจายอำนาจอย่างชัดเจน และไปออกกฎหมายลูกเกี่ยวกับการกระจายอำนาจเพื่อให้เป็นจริงมากขึ้น สุดท้ายขึ้นอยู่กับการตีความ เราไม่รู้ว่าคนที่ตีความคือใคร เพราะสุดท้ายแล้วประชาชนไม่เคยมีอำนาจไปนั่งตีความ รัฐมีอำนาจในการตีความหมด ตราบใดที่ประชาชนไม่ได้เขียนกฎหมายมันก็ไม่มีประโยชน์

๓. โครงการพัฒนาของรัฐต้องนิยามให้ชัดเจนว่า โครงการพัฒนาของรัฐทุกโครงการได้ทิ้งประชาชนไว้ข้างหลัง กลายเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐ เช่น โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ประชาชนไปขอมีส่วนร่วมก็ถูกกีดกัน บางครั้งในผังอีอีซีก็บอกว่าไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาแล้ว แต่เปล่าครับ คุณแค่ไปนั่งฟังประชาชนแล้วบอกว่าอันนั้นคือการรับฟังความคิดเห็น มาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ตรงไหนครับ แนวปฏิบัติที่ชัดเจนว่าโครงการพัฒนาของรัฐจะทำโครงการหนึ่งสองสามสี่จะต้องผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวปฏิบัติที่ชัดเจนมันไม่มี พบบางโครงการบอกว่าทำประชามติหรือทำประชาพิจารณ์มา ๒๕ ครั้ง เท่ากับว่าโครงการ

พัฒนานี้ผ่านความคิดเห็นของประชาชนแล้ว แต่พอไปสำรวจจริง ๆ ประชาชนแทบไม่เห็นด้วยเลย พอประชาชนไปขอมีส่วนร่วม ก็นำพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาเป็นเครื่องมือ ประชาชนที่เห็นต่างอยากมีส่วนร่วมก็บอกว่าประชาชนจะมาก่อความวุ่นวาย ดังนั้น โครงการพัฒนาของรัฐทุกโครงการต้องผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน ควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนที่อยู่ในรัฐธรรมนูญด้วย หรืออาจเป็นกฎหมายลูกที่มารองรับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะสุดท้ายแล้วอยู่ในแนวปฏิบัติของหน่วยงานราชการหมด และราชการก็เป็นของรัฐ นี่คือสิ่งสำคัญที่ผมอยากจะบอกว่า การทำรายงานอีเอชไอเอ หรืออีไอเอ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน วันนี้มันมีบริษัทเอกชนที่ทำงานให้กับรัฐโดยตรง รัฐมักจะใช้บริษัทเอกชนนี้ทำรายงานอีเอชไอเอหรืออีไอเอเพื่อให้รัฐสามารถจัดทำได้ องค์กรที่จะเข้าไปดูการทำรายงานผลกระทบอีเอชไอเอหรืออีไอเอ ควรเป็นองค์กรที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย แต่หากยังคงให้บริษัทเอกชนทำแบบนี้อยู่หรือรัฐยังคงใช้บริการในลักษณะนี้อยู่ จะส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมาก

๔. การบริจาคเงินให้แก่โต๊ะจีนและได้รับสัมปทานจากรัฐบาลที่ผู้รับบริจาคเป็นรัฐบาลเป็นการเอื้อประโยชน์หรือไม่ หรือเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ นี่คือความชัดเจนว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุน เรามีกฎหมายที่จะเอาผิดได้หรือไม่ หากยังไม่มีกฎหมายที่จะเอาผิดกลุ่มทุนที่เอื้อประโยชน์หรือรัฐที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุน สุดท้ายการเลือกตั้งที่ผ่านมาหรือการเลือกตั้งในอนาคตก็จะมีปัญหา ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้ว่าเพื่อให้พรรคการเมืองปราศจากกลุ่มทุนแต่กลายเป็นว่ากลุ่มทุนไปบริจาคให้กับโต๊ะจีนของพรรคการเมืองได้ พอเป็นรัฐบาลกลุ่มทุนก็ได้รับสัมปทานไปทั้งหมด อย่างนี้ไม่ผิดกฎหมาย แล้วพรรคการเมืองหรือรัฐบาลแบบนี้จะอยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มทุนใช่หรือไม่ กฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้ามันไม่ทำงานครับ ดังนั้น จึงต้องถูกบัญญัติซึ่งในรัฐธรรมนูญไม่มีการบัญญัติในซักเรื่องเลยว่าจะขจัดการเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนอย่างไร ทุกอย่างขึ้นอยู่กับการตีความ มีประเด็นปัญหาก็โยนไปให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ บางเรื่องไม่มีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติหลักการไว้กว้างจนเกินไป แต่บางเรื่องเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ ประชาชนจะได้รับทราบว่ามาตรฐานใดทำได้ มาตรฐานใดทำไม่ได้

๕. การยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ เสนอให้มีการยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ เนื่องจากไม่มีประโยชน์และไม่เป็นจริง ประชาชนต้องสร้างยุทธศาสตร์ของตนเองในรับธรรมนูญฉบับใหม่ ถ้าประสงค์จะให้มียุทธศาสตร์ชาติที่เป็นจริง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องบัญญัติให้มียุทธศาสตร์ของประชาชนโดยประชาชนเป็นผู้กำหนดแนวทางของประชาชนเอง โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ถึง ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องมาจากประชาชนด้วย มิใช่มาจากชนชั้นนำอย่างเดียวที่มากำหนดแผนแล้วให้ประชาชนเดินตาม ไม่เช่นนั้นก็ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญก็จะมิใช่ของประชาชน

๖. พรรคการเมือง ไม่ควรมีอำนาจไปยุบพรรคการเมือง ควรให้พรรคการเมืองสามารถเดินต่อได้อย่างไม่สะดุด เราควรให้สิทธิและเสรีภาพกับพรรคการเมือง โดยการปลดล็อคกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง อย่าไปสร้างเงื่อนไขให้ พรบ. พรรคการเมืองไปกำหนดบทบาทของพรรคการเมืองที่เป็นของประชาชน สุดท้ายประชาชนจะไม่มีวันมีพรรคการเมืองเป็นของตนเองที่ปราศจากทุน ตราบใดที่กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับนี้ยังเป็นเครื่องมือในการจำกัดวงให้กับประชาชนว่าถ้าจะจัดตั้งพรรคการเมืองได้ต้องวิ่งเข้าไปหาทุน ต้องวิ่งเข้ามาอยู่ในกรอบของกฎหมาย หากมีความคิดเห็นที่นอกเหนือจากนี้ คุณไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ หรือคุณไม่เดินตามผู้ใหญ่ คุณไม่ยอมก้มหัวให้กับผู้ใหญ่ คุณถูกยุบพรรค

๗. ระบบการศึกษา ถึงเวลาที่เราต้องเริ่มต้นรัฐสวัสดิการการศึกษา การศึกษาควรฟรีจนถึงระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะในส่วนของระดับชั้นอนุบาล ถ้าไม่อุดช่องว่างในระดับปฐมวัยหรืออนุบาลซึ่งเป็นช่วงที่เด็กมีการเจริญเติบโตทางสมองสูงสุดการศึกษาของเราก็จะไม่มีคุณภาพ หลักสูตรการศึกษาก็ควรได้รับการแก้ไข แต่เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาเข้าถึง ต้องมีรัฐสวัสดิการการศึกษาที่กำหนดหลักการว่าเรียนฟรีจนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อเป็นโอกาสให้กับเยาวชนทุกคน

การแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่มีวันเป็นจริงได้ หากประชาชนไม่ลงถนน สิ่งสำคัญคือ เราคาดหวังในระบบรัฐสภา แต่พรรคการเมืองที่ประกาศตัวว่าจะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ถูกยุบไปแล้ว อย่างไรก็ดี หากมีการเคลื่อนไหวของประชาชน สิ่งสำคัญคือ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จะมีส่วนดำเนินการอย่างไรต่อการคุ้มครองการเคลื่อนไหวของประชาชน

นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ กล่าวชี้แจงข้อมูลเพิ่มเติมว่า กรณีการให้ความคุ้มครองของคณะกรรมาธิการนั้น ไม่ทราบข้อมูลว่าจะให้ความคุ้มครองได้หรือไม่ แต่สิ่งหนึ่งที่คณะกรรมาธิการมีมติรับรองให้เราสามารถทำได้ ก็คือ ไม่ว่าท่านจะแสดงความคิดเห็นอยู่ที่ใด หากทำหนังสือเชิญมาที่คณะกรรมาธิการ คณะกรรมาธิการก็จะมีกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของคณะกรรมาธิการและฝ่ายเลขานุการไปร่วมรับฟังไม่ว่าจะเป็นข้างถนนหรือห้องประชุมที่ใด คณะกรรมาธิการก็ต้องไปรับฟัง อาจจะมิได้หมายความว่าคณะกรรมาธิการจะต้องคุ้มครอง แต่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมาธิการและฝ่ายเลขานุการต้องไปรับฟังข้อมูล เพราะฉะนั้น ทุกท่านจะจัดที่ไหน อย่างไร จะคนน้อยหรือคนมาก หากทำหนังสือเชิญมาที่คณะกรรมาธิการ เป็นหนึ่งในหน้าที่ที่คณะกรรมาธิการจะจัดคนไปรับฟัง

นายกิตติชัย ใสสะอาด ประธานสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้กำหนดหลักการสำคัญว่าจะปราบโกง แต่ในทางปฏิบัติไม่พบว่าเห็นการปราบโกงที่เป็นรูปธรรม หรืออาจจะหนักกว่าเดิมด้วยซ้ำ โดยไม่มีหนทางที่จะลดหย่อนอะไรได้เลย สิ่งสำคัญที่สุดเขาบอกว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะดำเนินการเรื่องคนขาดวินัยกับการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เด็ดขาด วันนี้ผมยังไม่รู้เลยว่าเยาวชนหรือลูกของเราที่เกิดขึ้นมาได้เรียนฟรีหรือไม่ หรือต้องไปเรียนในระบบเด็กที่อยู่ตามชนบทมีโอกาสได้เข้าเรียนที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหรือไม่ หากไม่ต้องมาติวเข้มเหมือนในอดีต พวกผมเป็นลูกชาวนา เป็นลูกกรรมกร อยู่ในภาคก่อสร้าง ดังนั้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เปิดโอกาสจริงหรือไม่ หากเปิดโอกาสไม่จริง ไม่ได้ทำหรือทำไม่ได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ วันนี้เขาบอกว่าทางออกประเทศไทย แต่ประเทศมีปัญหาตั้งแต่ทางเข้ามาแล้ว เราจะหาทางออกได้อย่างไรเมื่อทางเข้าเรายังไม่รู้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มาจากการประชามติแบบเต็มรูปแบบหรือประชามติแบบกำมะลอ วันนี้ผมจึงเห็นด้วยว่าถ้าคณะกรรมาธิการจะจัดเวทีให้กับพวกเราโดยไม่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองพวกเรา แต่ขอให้จัดเวทีให้ภาคแรงงาน ภาคกรรมกร ภาคชาวนา ภาคชาวสวน ได้แสดงความคิดเห็น กรณีที่ชาวบ้านไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น มีสาเหตุมาจากปัญหาเศรษฐกิจหรือติดกับคำว่าไม่รู้จะไปทางไหน ที่ผ่านมามาชุมนุมครั้งแล้วครั้งเล่า อยู่บนทิ้งถนนทั้งพฤษภาทมิฬ พันธมิตร เสื้อเหลือง เสื้อแดง มาถึงวันนี้ประชาชนไม่รู้จะพึ่งใคร หากจะออกมาอีกก็ไม่รู้ว่าจะได้อะไร จะได้ยางพาราราคากิโลละ ๒๐ บาท ไปอีกหรือไม่ ภาคเกษตรกำลังล่มสลาย น้ำเพื่อการเกษตรไม่รู้ว่าใครจะหามาให้ ฉะนั้น รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าคุ้มครองสิทธิประเพณีท้องถิ่น โดยประชาชน แล้วตกลงน้ำไปขังอยู่ที่ดอนเมืองได้อย่างไร ถ้าประชาชนเป็นคนจัดการ ดังนั้นรัฐธรรมนูญใครทำให้เป็นฉบับกินได้เมื่อใด ผมว่าประชาชนจะออกมาร่วมด้วย แล้วเวทีภาคประชาชนทุกจังหวัด

ทุกท้องที่ หากคณะกรรมาธิการเดินทางไป ผมเห็นว่าจะมีประชาชนเข้ามาร่วมเป็นจำนวนมาก และผมยังยืนยันว่าสหภาพแรงงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีเครือข่ายอยู่ในส่วนภูมิภาคทั้งหมด หากมีการเชิญมาก็จะส่งคนเข้าร่วมทันที หรือพร้อมที่จะทำงานร่วมกับทุกท่าน วันนี้ทางออกประเทศไทย ควรเร่งดำเนินการเรื่องความปรองดองของคนในชาติ โดยให้เห็นชัดในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายช่วยเหลือกัน อย่าเอาความผิดกับผู้ที่มีปัญหาและออกมาต่อสู้ทางการเมือง แล้วเราก็จะเดินหน้าประเทศไทยไปด้วยกัน

นางสุนทรี หัตถีเช่งกิ่ง ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (We move) กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า ก่อนที่จะพูดถึงข้อเสนอที่มาจากขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย ดิฉันมีข้อมูลที่จะนำเสนอสักสองสามเรื่อง กล่าวคือ ประเด็นที่ ๑ นอกจากวันนี้จะเป็นวันครบรอบ ๒๙ รสช. แล้ว การรัฐประหารไม่ได้หยุดอยู่เพียง รสช. แต่มีอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ๒๕๕๗ คือในชีวิตไม่นึกว่าจะได้เห็นถี่ขนาดนี้ ในชีวิตที่ผ่านการเป็นนักศึกษาในช่วง ๑๔ ตุลา และ ๖ ตุลา คิดว่าจะเป็นครั้งท้ายสุดที่จะเห็นว่าประเทศเราจะมีการปิดฉากรัฐประหาร จนกระทั่งปัจจุบันอายุ ๕๐ ปี กลับเห็นการรัฐประหารจำนวนถี่ขึ้น อันนี้เป็นความรู้สึกหดหู่อย่างยิ่ง โดยเฉพาะสองวันก่อนหน้านี้ ดิฉันประชุมกับพี่น้องเอ็นจีโออยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม ประชุมไปพลางกับรอฟังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปพลาง ความรู้สึกขณะนั้นรู้สึกหดหู่มาก ในที่ประชุมทุกคนก็ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ บางคนก็ไม่ได้เลือกพรรคอนาคตใหม่ แต่บรรยากาศของความหดหู่ที่ว่าประชาธิปไตยของบ้านเรามันมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร ทำไมมันหนักหนาสาหัสขนาดนี้ เป็นอารมณ์มัว ๆ ที่ครอบคลุมการประชุมวันนั้น และไม่ใช่เฉพาะวงประชุมในวันนั้น แต่เป็นสังคมไทยกำลังรู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ หรือกำลังรู้สึกว่าเรามีความหวังหรือไม่ ประชาธิปไตยบ้านเราจะกู้คืนกันได้หรือไม่ เราจึงมองว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้มันมีความหมายมากกว่าการแก้ไขตัวบทเท่านั้น แต่เป็นการพูดว่าเราจะทำให้ประชาชนไทยมีความหวังและคิดว่าบ้านเราจะเป็นประชาธิปไตยได้หรือไม่ ครั้งนี้เป็นจุดสำคัญที่คณะกรรมาธิการจะมีบทบาทที่ใหญ่มากมิใช่แค่ไปฟังว่ามาตราไหนแก้ไขอย่างไร แต่ต้องฟื้นความเชื่อมั่นในประชาธิปไตย และความหวังในประชาธิปไตยของประชาชนกลับมาไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตามที่ท่านต้องไปออกแบบเอง ประเด็นที่ ๒ วงประชุมของผู้หญิงเป็นวงที่มีความกระตือรือร้นมาก เมื่อใดที่มีการพูดถึงเรื่องประชาธิปไตย หรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะประกาศใช้ ในช่วงปี ๒๕๕๘ ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (We move) มีการจัดเวทีในหลายพื้นที่มาก ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บรรยากาศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะจังหวัดอำนาจเจริญ ในครั้งแรกกำหนดจะจัด ณ ห้องประชุมโรงเรียนอนุบาลจังหวัดอำนาจเจริญแต่ในที่สุดผู้อำนวยการโรงเรียนได้เสนอให้เปลี่ยนสถานที่จัด ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทยจึงเปลี่ยนสถานที่ไปจัด ณ โรงแรมของเอกชน ปรากฏว่ายังไม่ทันได้เริ่มคุยในเรื่องเนื้อหา ทหารจำนวน ๕๐ นาย พร้อมอาวุธ ได้ปิดล้อมโรงแรมและอยู่จนถึงรุ่งเช้า ในขณะนั้นเป็นช่วงร่างรัฐธรรมนูญซึ่งยังมิใช่ช่วงแก้ไขโดยประเด็นที่กลุ่มขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทยจะเสนอคือ ผู้หญิงคิดว่ารัฐธรรมนูญหน้าตาเป็นอย่างไร ประเด็นที่มีความสงสัยคือประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมได้ขนาดนั้นเลยหรือ ฟังกันไม่ได้ขนาดนั้นเลยหรือ จนกระทั่งต้องเอาทหารมาล้อมเพื่อมิให้มีการประชุม หวังว่าบรรยากาศในลักษณะนั้นจะไม่มีอีก

ส่วนข้อเสนอของขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (We move) ต่อรัฐธรรมนูญ ได้แก่

๑. มาตรา ๒๗ กล่าวถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการไม่เลือกปฏิบัติ เห็นว่าในประเด็นนี้ความเป็นรูปธรรม เวลาที่เรากล่าวว่าไม่เลือกปฏิบัติ ในมาตรา ๒๗ วรรคสี่ กรณีการใช้มาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมระหว่างเพศไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ข้อเสนอ คือ การกำหนดสัดส่วนหญิงชายโดยให้มีเพศใดเพศหนึ่งไม่เฉพาะแต่ผู้หญิงหรือผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่ได้รับการคุ้มครองเรื่องสัดส่วน

บางกรณีหากผู้หญิงมีจำนวนมากเกินไปก็ควรมีการคุ้มครองสัดส่วนของผู้ชายในวงนั้นด้วย กล่าวคือ ต้องมีเพศใดเพศหนึ่งไม่น้อยว่าหนึ่งในสามในกระบวนการตัดสินใจของทุกองค์กร ซึ่งสามารถนำแนวคิดนี้ไปแปลงเป็นในด้านการพิจารณาของบุคคลที่เข้าสู่องค์กรอิสระหรือทุกองค์กร รวมทั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่กระบวนการส่งลงสมัครรับเลือกตั้ง เช่น การแปลงในกฎหมายพรรคการเมือง เมื่อจะส่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ต้องมีเพศใดเพศหนึ่ง ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม หรือเมื่อจัดทำบัญชีรายชื่อต้องมีเพศใดเพศหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม เป็นการนำเรื่องสัดส่วนไปแปลงเป็นการปฏิบัติที่แท้จริงในองค์กรอิสระ กระบวนการเข้าสู่การเมืองและการเลือกตั้ง เป็นต้น

๒. มาตรา ๗๑ วรรคสาม การใช้งบประมาณให้มีมิติถึงเรื่องเพศหญิงชาย

๓. การให้หลักประกันสำหรับพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง เด็ก และทุกคนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งหรือพื้นที่ที่มีการใช้กำลังอาวุธ ข้อเสนอนี้เป็นข้อเสนอที่มาจากผู้หญิงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความกังวลเป็นอย่างมากกับพื้นที่ปลอดภัยซึ่งทำอย่างไรที่จะให้หลักประกันการมีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับทั้งผู้หญิง เด็ก และทุกคนในพื้นที่ที่อาจจะมีความขัดแย้งหรือการใช้กำลังอาวุธ

๔. การสร้างกลไกของประชาชนให้มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐและองค์กรอิสระในรัฐธรรมนูญ

๕. การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนควรทำได้โดยสะดวก การเสนอร่างกฎหมายของประชาชนมีการกำหนดหลักการไว้ในหมวดปฏิรูปประเทศ ประเด็นปัญหาคือ จะทำอย่างไรให้การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนจะทำได้ง่าย โดยการให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับร่างกฎหมายที่ประชาชนได้เข้าชื่อเสนอ เนื่องจากมีนัยสำคัญ หากไม่มีความสำคัญประชาชนคงไม่รวมตัวกันหรือล่ารายชื่อเพื่อเสนอร่างกฎหมาย

๖. การจัดสวัสดิการของรัฐควรเป็นไปตามหลักการหรือแนวคิดแบบถ้วนหน้า แนวโน้มการกำหนดหลักการเรื่องสวัสดิการของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ค่อนข้างเป็นลักษณะสงเคราะห์ และมีการกล่าวถึงการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ยากไร้ เป็นการเปลี่ยนหลักการเดิมซึ่งเรื่องสวัสดิการนั้นควรเป็นเรื่องถ้วนหน้า ถ้าเราไปศึกษาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นการจัดสวัสดิการให้แก่คนจนหรือคนด้อยโอกาส ดังนั้น จึงเห็นว่าเราต้องนำหลักการเดิมคืนมา เพื่อให้เรื่องแนวคิดการจัดสวัสดิการไม่ว่าจะในมาตรา มาตรา ๔๘ ที่กำหนดหลักการสวัสดิการผู้สูงอายุ หรือมาตรา ๕๕ ที่กำหนดหลักการเรื่องการบริการสาธารณสุข ในมาตรา ๕๔ ที่กำหนดสวัสดิการสำหรับเด็กมีการวิเคราะห์ว่าเด็กเป็นอนาคตที่รัฐต้องดูแล ปัจจุบันนี้ยังไม่ได้เป็นกฎหมายแต่เป็นแนวนโยบายที่มีเรื่องเงินช่วยเหลือเด็กเล็ก ภาคประชาสังคมโดยเฉพาะเครือข่ายองค์กรผู้หญิงรณรงค์ให้เป็นเรื่องถ้วนหน้า ทุกวันนี้เป็นการจัดให้เฉพาะครอบครัวที่มีฐานะยากจนสำหรับเด็กที่มีอายุ ๐-๖ ปี จะได้รับค่าเลี้ยงดูจากรัฐเดือนละ ๖๐๐ บาท ดังนั้น ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ควรปรับเป็นแนวคิดตามหลักการถ้วนหน้า

๗. การมีกลไกเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ หากประเทศไทยจะมีความเสมอภาคระหว่างเพศจำเป็นต้องมีกลไกเฉพาะที่จะทำงานในเรื่องนี้โดยเป็นกลไกอิสระ อาจจะอยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรีก็ได้ เพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำงานหรือดูแลเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ

๘. การเสนอให้มี สสร. เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เห็นด้วยกับแนวคิดที่เสนอให้มี สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การออกแบบอย่างไรก็ได้ในความยึดโยงกับประชาชน แต่หลักการสำคัญต้องมีแนวคิดเรื่องสัดส่วนหญิงและชายด้วย

๙. การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญก่อนการลงประชามติ ก่อนจะถึงวันลงประชามติต้องมีความมั่นใจว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญอย่างเพียงพอที่จะลงประชามติ

นายอนุสรณ์ ธรรมใจ เลขาธิการภาคีเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย กล่าวแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ขอขอบคุณผู้แทนองค์กรประชาสังคมและผู้แทนองค์กรประชาธิปไตยทุกท่าน ความคิดเห็นทั้งหลายที่ทุกท่านได้แสดงไว้ล้วนเป็นประโยชน์และค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดข้อสรุปที่เป็นรูปธรรมในการที่จะทำงานกันต่อไป มีใครที่ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยใช้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) บ้าง ให้ยกมือขึ้น (มีคนยกมือขึ้น ๑ คน) ส่วนใหญ่ในห้องประชุมเห็นด้วยในการให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ในช่วงแรกผมได้นำเสนอเหมือนตุ๊กตา โครงร่างที่ได้เสนอไปแล้ว จะมีการนำความเห็นของท่านทั้งหลายซึ่งทีมเลขานุการได้รวบรวมเอาไว้ แจ้งเวียนให้ทุกท่านได้ดู หากยังจะมีแก้ไขอะไรเพิ่มเติม สามารถให้ความเห็นมาได้ และยากจะนัดหมายกันเพื่อไปพบกับคณะกรรมาธิการเพราะจะได้เกิดความคืบหน้าในการทำงาน ประกอบกับคณะกรรมาธิการมีอายุในการทำงานเพียง ๔ เดือน เราจึงต้องไปพบเพื่อยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยใช้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) เพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับประชาชน

ส่วนเนื้อหาของรัฐธรรมนูญหรือข้อเสนอที่นำเสนอมานั้น เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ทั้งสิ้นซึ่งสะท้อนชัดเจนว่ายิ่งประเทศนี้เปิดกว้างเท่าใดเพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เราก็จะได้รัฐธรรมนูญที่ดีแล้วประเทศก็จะดีขึ้นด้วย ในเนื้อหามีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันอยู่แล้ว เราก็ส่งให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) เป็นผู้ดำเนินการ เพราะนั่นคือ ตัวแทนของคนจำนวนมากที่สุด เราเป็นเพียงตัวแทนของคนกลุ่มหนึ่งที่มีความหวังดีต่อชาติบ้านเมืองโดยคาดหวังว่าจะนำไปสู่การปรองดองสมานฉันท์หรือนำไปสู่การปฏิรูปประเทศในมิติต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี การที่เรามีเป้าหมายในลักษณะนี้ เราเขียนกติกาไปตามความฝันหรือเป้าหมายที่เราคิดว่าเป็นเรื่องที่ดีซึ่งยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่ต้องสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การกระบวนการในการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะทำให้ประชาธิปไตยหยั่งรากลึกลงไปอีก แต่ก็ยังไม่พอเพราะในหลายประเทศกว่าที่บ้านเมืองจะเป็นประชาธิปไตยจริง ๆ เพราะข้อเสนอของบางท่านก้าวหน้ามากซึ่งบางประเด็นต้องใช้เวลา ๕๐ – ๑๐๐ ปี แต่ทุกอย่างเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลาและความอดทนเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง ในที่สุดก็น่าจะดีขึ้น ขอให้ทุกคนอยู่อย่างมีความหวังและอย่าท้อแท้

จากนั้น ที่ประชุมเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑. เห็นด้วยกับการเสนอให้มี สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) แต่โอกาสในการเกิดขึ้นมีความเป็นไปได้น้อยมาก แต่หากสามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญในชั้นของรัฐสภาได้ก็จะเป็นการดีอย่างยิ่ง สำหรับประเด็นในการแก้รัฐธรรมนูญ ได้แก่ การได้มาซึ่งอำนาจ ที่มาของนายกรัฐมนตรีควรมาจากประชาชน ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีความชัดเจน เช่น การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อซึ่งต้องได้คะแนนประมาณ ๗๐,๐๐๐ คะแนน แต่บางพรรคการเมืองได้คะแนนเพียง ๓๐,๐๐๐ คะแนน ก็เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เป็นต้น สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง หากไม่สามารถแก้ไขประเด็นเหล่านี้ได้ก็ไม่สามารถแก้ไขในประเด็นอื่น ๆ ได้ เช่น สิทธิของแรงงาน สิทธิของสตรี เด็ก เป็นต้น

นอกจากนี้ ควรแก้ไขหรือยกเลิกพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ เนื่องจากอาจมีเนื้อหาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และการปฏิรูปกองทัพ (นายวรัญชัย โชคชนะ)

๒. รัฐธรรมนูญควรมีหลักประกันว่าเรื่องความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากในโลกนี้ไม่ได้มีเพียงเพศชายหรือเพศหญิงเท่านั้น แต่ยังมีผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศ เป็นต้น ประชากรที่ถือกำเนิดขึ้นมานั้น เมื่อมีสังคมแรกคือครอบครัวและเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือระบบของสังคมแล้ว เขาต้องมีหลักประกันหรือมีความสามารถในการเรียนรู้เรื่องความเป็นเพศของตนเองได้โดยเสรีหรือมีโอกาสเสรีที่จะเลือกเพศของตนเอง หรือแม้กระทั่งผู้ที่เป็นภาวะเพศกำกวม (inter sexual) ที่เกิดมามีสองอวัยวะเพศในคน ๆ เดียวกัน เขาต้องมีโอกาสในการตัดสินใจเรียนรู้เองว่าจะเป็นเพศใด เนื่องจากในปัจจุบันพบว่ากรณีภาวะเพศกำกวม (inter sexual) พ่อแม่จะเป็นผู้เลือกเพศให้ ดังนั้น จึงควรกำหนดหลักประกันเรื่องดังกล่าวด้วยในรัฐธรรมนูญด้วย

นอกจากนี้ ทุกเรื่องที่ภาคแรงงานหรือภาคส่วนต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ ควรกำหนดไว้เป็นกรอบในการจัดตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ซึ่ง สสร. จะได้มาตามกระบวนการตามเอกสารของภาคีเครือข่ายหรือวิธีการอย่างไรก็แล้วแต่ แต่หลักการสำคัญที่ สสร. ควรทำคือ มีเรื่องอะไรบ้างที่รัฐธรรมนูญจะต้องตอบสนองต่อประชาชน เช่น กรณีรูปแบบของไอซ์แลนด์ (Iceland) มีการเปิดรับร่างรัฐธรรมนูญจากประชาชนผ่านทางโซเชียลมีเดีย กรรมาธิการยกร่างก็มาจากคนธรรมดาทุกสาขาอาชีพรวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) และกลุ่มคนพิการด้วย จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ประเทศของเขาได้ชื่อว่าเป็นประเทศ Pink Iceland เป็นเกาะที่เป็นมิตรกับทุกเพศหรือเป็นประเทศที่คนหลากหลายทางเพศมีความสุขที่สุดในโลกซึ่งผมเองก็อยากจะเห็นประเทศไทยเป็นประเทศต่อไป

กรณียุทธศาสตร์ชาติ แม้ว่าจะเคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติมาแล้วก็ตาม หากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นก็สามารถยกเลิกได้ แม้กระทั่งแผนการปฏิรูปประเทศ ๑๑ ฉบับ ก็ดูท่าทางยังขาดความชอบธรรมอยู่ แต่เราสามารถนำของเก่ากว่านี้กลับมาใช้ได้ เช่น ธรรมนูญระบบสุขภาพแห่งชาติหรือข้อเสนอจากสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปและสมัชชาปฏิรูปในยุคของนายอภิสิทธิ์ เวชชาวีวะ ซึ่งมีนายอานันท์ ปันยารชุนเป็นประธานคณะกรรมการปฏิรูปและนายประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป ข้อเสนอนี้ก็น่าจะเป็นเข็มทิศที่ดีสำหรับการปฏิบัติงานของ สสร. (นายวรภัทร วีรพัฒนคุปต์)

๓. การเลือกตั้งที่ผ่านมาพรรคสังคมประชาธิปไตยไทยประสบปัญหาค่อนข้างมาก เนื่องจากไม่มีทุนในการดำเนินงาน การที่เราเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กซึ่งเป็นปีแรกที่เรามีโอกาสได้รวมกลุ่มกันภาคของแรงงาน ชาวนา ชาวไร่ กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นเสมือนคนพื้นฐานของประเทศไทย เมื่อเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็ก การที่เราจะไปกู้เงินหรือรับบริจาคจากนายทุน เราไม่สามารถที่จะมีได้ นั่นหมายความว่า เรามีเพียงแรงกายและแรงใจที่อยากจะมีตัวแทนที่เป็นพรรคแรงงานในรัฐสภาบ้าง ดังนั้น จึงเสนอว่า เหตุใดรัฐบาลจึงไม่มีงบประมาณเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองขนาดเล็กเพื่อให้มีพื้นที่ทางการเมือง หากพรรคการเมืองขนาดเล็กไม่สามารถเติบโตได้เนื่องจากไม่มีทุนสนับสนุน พวกเราด้วยใจที่บริสุทธิ์ที่อยากจะเข้าไปสะท้อนปัญหาของผู้ใช้แรงงาน ชาติพันธุ์ ชาวนา ชาวไร่ ก็ยากที่จะมีสิทธิมีเสียงในรัฐสภาเช่นกัน (พรรคสังคมประชาธิปไตยไทย)

๔. ควรยกเลิกโครงสร้างการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ เนื่องจากกลไกเหล่านี้ไม่มีความจำเป็นหรือประโยชน์ กลไกเหล่านี้ไม่ได้มีเพียงหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่มีกฎหมาย ประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หากจะเข้าไปใช้กลไกนี้ให้เป็นประโยชน์จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับ และแม้จะมีการแก้ไขกฎหมายในกลไกนี้แล้ว แต่เราจะไม่ทราบว่ามีกลไกอะไรที่ซ่อนกลไกเอาไว้โดยคนร่างกฎหมาย การคงไว้ซึ่งกลไกเหล่านี้มีแต่จะเป็นโทษ แม้ว่าจะมีตัวแทนจากฝ่ายประชาชนซึ่งยังไม่รู้ว่าเป็นใครเข้าไปได้บ้าง จึงเสนอให้มีการยกเลิกเรื่องดังกล่าว (นายยิ่งชีพ อัชฌานนท์)

จากนั้น ผู้ดำเนินรายการให้นายเมธา มาสขาว เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) และกรรมาธิการที่เข้าร่วมรับฟังสรุปในช่วงท้าย และปิดการเสวนา

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

นายจาตุรงค์ นาสมใจ
นิติกรชำนาญการพิเศษ
ผู้สรุปรายงาน

๘.๓.๒ การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชน
และสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
ณ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา
หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดย
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
วันเสาร์ที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ ห้องประชุมกาสะลอง ชั้น ๘ อาคารมหาวชิราลงกรณ์ (ตึก ม.)
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จังหวัดพิษณุโลก

สำนักกรรมาธิการ ๒

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์
และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดยสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
วันเสาร์ที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ ห้องประชุมกาสะลอง ชั้น ๘ อาคารมหาวชิราลงกรณ์ (ตึก ม.)
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จังหวัดพิษณุโลก

คณะกรรมาธิการและคณะอนุกรรมาธิการที่เข้าร่วมรับฟัง

๑. พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ และคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช	กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ
๓. นายณัฐพัฒน์ พัดทอง	ผู้บังคับบัญชา กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๔. นายจาตุรงค์ นาสมใจ	นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๕. นายสุวัฒน์ สุขวิบูลย์	วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๖. นายอลงกรณ์ มั่งมี	วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒

ผู้เข้าร่วมรับฟัง

๑. ประชาชนทุกภาคส่วน
๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
๓. นักศึกษา
๔. นักวิชาการ (อาจารย์มหาวิทยาลัย)
๕. สื่อมวลชน

เริ่มรับฟังความคิดเห็นเวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา

นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ ผู้ดำเนินรายการกล่าวชี้แจงวิธีการการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นได้จำแนกการจัดกลุ่มออกเป็น ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่มีต่อประชาชน (๒) สิทธิ เสรีภาพ (๓) ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง และ (๔) ระบบการตรวจสอบ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการ โดยมีประเด็นการรับฟังความคิดเห็นสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การได้มาของสมาชิกวุฒิสภา ประกอบด้วย

- การบังคับใช้กฎหมาย จะพิจารณาว่าจากการที่ได้ลงพื้นที่จริง พบว่า ชาวบ้าน ประชาชนในพื้นที่ยังไม่กล้าที่จะพูดความจริง การกระจายอำนาจอยู่เพียงแค่บุคคลบางกลุ่มเท่านั้น

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ไม่ได้ระบุรายละเอียดประเด็น “การกระจายอำนาจ” ซึ่งที่ประชุมได้เสนอว่า “สมาชิกวุฒิสภา ควรที่จะมาจากการเลือกตั้ง” และ “ควรที่จะระบุรายละเอียดที่มาว่ามาจากหน่วยใด”

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก แสดงความคิดเห็นประเด็นดังกล่าวว่า การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาควรเชื่อมโยงมาจากประชาชน และสมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากตัวแทนอันชอบธรรมจากประชาชนอย่างแท้จริง

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ระบุว่า สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเข้ามาเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งการได้มาทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน อาจจะทำให้หลักการคัดเลือกมีความผิดเพี้ยนไปจากหลักความเป็นจริง

- ไม่เห็นด้วยกับการมีสมาชิกวุฒิสภา โดยให้ฝ่ายนิติบัญญัติควรจะมีเพียงสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว

อดีตผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา ปี พ.ศ.๒๕๔๙ แสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ประเด็นอำนาจ หน้าที่ และการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ยังไม่มีความชัดเจนว่าเมื่อได้รับการคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติหน้าที่แล้วได้ทำประโยชน์อะไรให้กับประชาชนในพื้นที่ต่างๆบ้าง

- กระบวนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาควรจะมาจากการคัดสรรมากกว่าการเลือกตั้งเพื่อที่จะเข้ามาทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายเพียงอย่างเดียว

- สมาชิกวุฒิสภาไม่ควรที่จะใช้สิทธิในการเลือกนายกรัฐมนตรี

- ปัญหาในการใช้เงินเข้ามาซื้อเสียง

อดีตข้าราชการบำนาญกระทรวงสาธารณสุข แสดงความคิดเห็นในประเด็น ดังนี้

- การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาควรเน้นความเสมอภาคระหว่างเพศชายและเพศหญิงให้เกิดความเท่าเทียมกัน

- ขอให้สตรีเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการทำงานด้านการเมือง ในสัดส่วน ๑ ใน ๓

- เมื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้วไม่ควรให้สมาชิกวุฒิสภาเข้ามามีส่วนในการโหวตในใช้กฎหมายต่างๆที่จะมีผลใด ๆ ทางการเมืองที่อาจจะส่งผลกระทบต่อประชาชน

กระบวนการเลือกตั้ง มีประเด็นต่างๆ ประกอบด้วย

- ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้ในการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

- การจัดสรรงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการเลือกตั้งควรจะดำเนินการอย่างเปิดเผยให้ประชาชนได้ทราบ

- กระบวนการในการกำหนดระบบการเลือกตั้งให้เกิดความเหมาะสมโดยให้ยึดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ นั้นมีความเหมาะสมแล้ว ทั้งกระบวนการตรวจสอบ โครงสร้าง กระบวนการเลือกตั้ง กระบวนการทางการเมืองทั้งในระบบรัฐสภาและนอกรัฐสภา รวมถึง โครงสร้าง ระบบวัฒนธรรมทางการเมือง และระบบการเลือกตั้งจากประชาชน

- ส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรง

- ระบบกลไกการเลือกตั้งในปี ๒๕๖๐ มีกฎ ระเบียบที่ละเอียดและซับซ้อนมากขึ้นทำให้บุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้นกว่าเดิม

- การออกแบบระบบการเลือกตั้งให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มประชาชนยุคปัจจุบัน

ระบบการตรวจสอบ มีประเด็นต่างๆ ดังนี้

- หน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังมีข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยงกับประชาชนเท่าที่ควร

- กลไกการตรวจสอบยังไม่มีความชัดเจน

- คุณสมบัติส่วนตัวของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบอาจจะมีความสัมพันธ์กันเชิงบุคคลเป็นการส่วนตัว

- องค์กรศาลรัฐธรรมนูญ ควรจะมีการแต่งตั้งผู้มาทำหน้าที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ควรที่มาจากตัวแทนของภาคีผู้พิพากษาโดยมาจากการเลือกตั้งก็จะทำให้เกิดความยุติธรรม

ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุดก็มีแนวทางการดำเนินการหลายประกอบด้วย

๑. ควรแก้ไขหลายมาตรา

๒. แก้ไขเพียงบางมาตรา

๓. ควรร่างใหม่ทั้งหมด

๔. หาแนวทางป้องกันการล้มล้างรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ การที่มารับฟัง ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ครั้งนี้ เป็นการรับฟังที่ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับคณะกรรมาธิการอย่างมาก โดยเฉพาะประเด็น สิทธิ เสรีภาพ ควรจะคำนึงถึงความเหมาะสม และไม่ควรที่จะนำสิทธิไปให้บุคคลอื่นไปใช้แทนตนเอง และการดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญควรจะร่วมกันสร้างสำนึกรักและหวงแหนอำนาจอธิปไตยเป็นหลัก ดังนั้น คณะกรรมาธิการฯ จะนำข้อคิดเห็นทั้งหมดที่รับฟังในครั้งนี้ไปรวบรวมและนำเสนอในคณะกรรมาธิการวิสามัญฯต่อไป

จากนั้น ผู้ดำเนินรายการฟังสรุปในช่วงท้าย และปิดการเสวนา

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

นายสุวัฒน์ สุขวิบูลย์
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
ผู้สรุปรายงาน

๘.๓.๓ การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชน และสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา
หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดย
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
วันเสาร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ ห้องประชุม ๑ อาคาร ๕
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

สำนักกรรมาธิการ ๒

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์
และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดยสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
วันเสาร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ ห้องประชุม ๑ อาคาร ๕
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

คณะกรรมาธิการและคณะอนุกรรมาธิการที่เข้าร่วมรับฟัง

๑. พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ และคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช	กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ
๓. นายณัฐพัฒน์ พัดทอง	ผู้บังคับบัญชา กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๔. นายจาตุรงค์ นาสมใจ	นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๕. นายอลงกรณ์ มั่งมี	วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๖. นายเฉลิมศักดิ์ ใจชำนิ	วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง สำนักกรรมาธิการ ๒

ผู้เข้าร่วมรับฟัง

๑. ประชาชนทุกภาคส่วน
๒. นักศึกษา
๓. นักวิชาการ (อาจารย์มหาวิทยาลัย)
๔. สื่อมวลชน

เริ่มรับฟังความคิดเห็นเวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา

นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ ผู้ดำเนินรายการกล่าวชี้แจงวิธีการการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นได้จำแนกการจัดกลุ่มออกเป็น ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่มีต่อประชาชน (๒) สิทธิ เสรีภาพ (๓) ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง และ (๔) ระบบการตรวจสอบ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการ โดยมีประเด็นการรับฟังความคิดเห็นสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

อาจารย์บัวพัน มีความจำเป็นต้องแก้ผมเองไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญเรื่องนี้แต่ก็มีความรู้สึกว่ามันจำเป็นจะต้องแก้อย่างน้อย ๆ มันก็เป็นรัฐธรรมนูญที่ออกมาจากกระบวนการอะไรก็ไม่รู้ประชาชนไม่ค่อยได้รับรู้ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมผมยังนึกอยู่ในใจว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้อิทธิฤทธิ์มันเยอะจริง ๆ มันทำให้แม้กระทั่งโรคระบาดธรรมดาที่มันเกิดขึ้นแล้วทำให้กลไกของรัฐซึ่งมันทรงพลังที่สุดเป็นง่อยไปเลย ทำอะไรก็ไม่เป็นสะเปะสะปะ ทั้ง ๆ ที่ผมว่าถ้าเอานายก อบจ. ไปเป็นนายกรัฐมนตรีอาจทำอะไรได้ อยู่ในร่องในรอยมากกว่านี้ มันเป็นอะไรของมัน มันเป็นเพราะรัฐธรรมนูญหรือเปล่า ในส่วนหนึ่งที่ผมรู้สึกลึก ๆ รัฐธรรมนูญอันนี้มันคบอดมาจากวงวิชาการของเรานี่ล่ะ พวกอาจารย์ผู้ใหญ่หลายคนก็ไปนั่งตรงนั้นก็นึกอยู่ในใจบางครั้งนะ เอ๊ะการสร้างรัฐธรรมนูญออกมาแบบนี้ถ้าท่านจะบอกว่ารู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่มีความรู้พอมันก็เกินที่จะให้อภัย แต่ถ้าท่านจงใจที่จะให้มีรัฐธรรมนูญนี้มารับใช้ฝ่ายอำนาจที่บ้านเมืองมาสู่วิกฤตซึ่งไม่รู้มันจะออกยังไง คนร่างรัฐธรรมนูญมันเข้าข่ายที่จะทำความผิดด้วยไหม หรือเราจะโทษแต่ผู้ที่ถือปืนมายึดอำนาจมาล้มล้าง คนร่างรัฐธรรมนูญมันจะต้องมีส่วนรับผิดชอบอะไรด้วยไหม เป็นคิดคนเดียวไป ไม่นั่นอะไร ถ้าหลักศาสนาพุทธก็บอกให้อภัยกันและกัน ก็ใช้ได้บ้างครั้ง อย่าไปรื้อฟื้นให้เป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โตขึ้นมาเลย ในข้างหน้าผมคิดว่าทางฝ่ายวิชาการควรจะเป็นหลักให้ได้ถกแถลงกันให้มันถึงที่สุดว่าเห็นอยู่แล้วว่ามันจะสร้างปัญหาขึ้นมามันควรจะมีช่องทางพูดคุยให้มันถึงที่สุดมากกว่าที่ดำน้ำไป แล้วไปลงประชามติไปแล้วก็ออกมามันก็เป็นอย่างที่เราคิดไว้ตอนนั้น หวังว่าการคุยกันวันนี้จะออกมาเป็นในทางสร้างสรรค์ที่เราจะใช้ความคิดร่วมกัน หวังว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะหนุนเนื่องให้เกิดพลังจะเป็นน้อง ๆ นักศึกษาที่กำลังคิดกำลังอะไรกันอยู่ข้างนอกทำ แล้วก็ประชาชนคนไทยที่ต้องการความเปลี่ยนแปลง ผมก็คิดว่าการคุยวันนี้น่าจะเป็นพลังหนุนเนื่องกระแสอันนั้น

แสตนด์ดาร์ด ผมทำงานกับน้อง ๆ ที่ เคลื่อนไหวแล้วก็ลงไปทำงานกับชุมชนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ ชาวบ้านที่สะท้อนเรื่องการเมืองในชุมชนหรือกลุ่มของนักศึกษาเองก็ดี พบว่าปัญหาส่วนหนึ่งของประเทศตอนนี้คือการมีรัฐบาลที่ที่มีนายกมาจากกระบวนการที่มันผิดเพี้ยนจากรัฐธรรมนูญก่อนหน้านี้ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการคำนวณ ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์ก็ดี คือ พรรคไหนที่ได้ ส.ส. มากกว่าปาร์ตี้ลิสต์ก็ไม่ได้เลย หรือแม้แต่การคำนวณของ กกต. ที่มีพรรคเล็กพรรคน้อยซึ่งเราก็เห็นว่ามาตรฐานการคำนวณของ กกต. จะเห็นได้ว่าคะแนนตำว่า ๗๑,๐๐๐ คะแนน จะเห็นได้ว่ามี ๑๑ พรรค แต่ถามว่าพรรคที่มีคะแนนมากกว่าก็ไม่ได้มี ส.ส. อะไรอย่างนี้หรือแม้แต่ยุบพรรคอนาคตใหม่ สส ๑๐ คน คะแนนไปไหน รู้สึกว่าการคำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อพรรคที่ต่ำกว่าเกณฑ์ยังสามารถเข้าสภาได้ ผมมองว่ามันรู้สึกไม่โอเคสำหรับคนที่เลือกตั้ง แล้วก็ปัญหาตอนนี้ก็คือเท่าที่คนรุ่นผมคุยกันก็คือปัญหาไม่ได้อยู่ที่ คสช. หรือเผด็จการ แต่ปัญหาจริง ๆ ของเราคือต้องแก้รัฐธรรมนูญ เรารู้สึกว่ารัฐธรรมนูญของเรามันเป็นปัญหาที่มันวุ่นวายอยู่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างกระบวนการมัน เราเป็นคนเสพข่าวเราเป็นคนติดตามการเมืองคนวิวยอดฟอลโลว์โทรทัศน์รัฐสภายอดไม่ต่ำกว่าหมื่นสองหมื่น ก็รู้สึกว่าเป็นคนรุ่นพวกผมที่ดูและให้ความสนใจกับการเมือง การที่ ส.ส. มีเอกสิทธิ์ในการลงคะแนนโดยไม่จำเป็นต้องมีมติพรรค ก็คือเป็นช่องทางในการเปิดขายเสียง แจกกล้วย หรือเป็นงูเห่า แล้วก็ ส.ส. เค้าไม่ได้กลัวที่จะถูกขับออกจากพรรค เพราะเค้ามีสิทธิเข้าหาพรรคการเมืองใหม่ได้ไม่เกิน

สามสิบวัน ตรงนี้มันทำให้ระบบการเมืองมันอ่อนแอ เราไม่มีทางไว้วางใจผู้แทนของเราได้เลย ทั้งที่เค้าว่าเค้ามีอุดมการณ์มีแนวทางในระบอบประชาธิปไตยพอถึงวันหนึ่งก็มีช่องทางให้เค้า มันทำให้เค้าหาช่องทางที่จะหาผลประโยชน์ให้ตัวเองได้ ปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญที่ไม่ชัดเจนกรณีธนาธรก็ดี เงินกู้หรือเงินยืมมันเป็นการใช้คำที่ที่รู้สึกว่ามันตีความได้กว้างมาก การเขียนรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดช่องให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความในหลาย ๆ กรณีเพื่อให้เป็นไปในทางที่เค้าต้องการได้ มันก็เป็นปัญหาเหมือนกัน กลไก ส.ว. ก็ดี ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งระบบ ส.ว. เองมันต้องมีการเลือกตั้ง พอเป็น ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งแล้วก็ต้องถามว่าใครเป็นคนแต่งตั้ง ส.ว. ส.ว. มาจากใคร แล้ว ส.ว. โหวตใคร ตรงนี้มันจะเป็นปัญหามากต่อให้เรามีคณะแก้รัฐธรรมนูญเรามีข้อเสนอแต่ว่าเราไม่สามารถข้าม ส.ว. ไปได้ เพื่อให้เค้าโหวตแก้รัฐธรรมนูญ ตราบใดที่เค้ายังมีอิทธิพลและมีความชอบธรรมที่เค้าถูกแต่งตั้งมาจากกลุ่มคนที่มีอำนาจที่เค้ารองรับทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ ณ ตอนนี้ ผมมองว่าตรงนี้แหละที่จะเป็นปัญหา ทำอย่างไรให้ ส.ว. ยึดมติของประชาชนส่วนใหญ่ที่เห็นพ้องว่าต้องแก้รัฐธรรมนูญ คือ ส.ว.. ไม่สิทธิไม่ให้แก้รัฐธรรมนูญ เพราะ ส.ว.. ไม่ได้มาจากพวกเราที่เราเลือกตั้งเข้าไป คือ ออกแบบระบบกลไกที่เราจะเห็นได้ว่าการทำประชามติก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ผมคิดว่าความแยบยลหรือกลไกของ คสช. หรือคนที่อำนาจชุดนี้หรือคนร่างรัฐธรรมนูญ หรือประชามติเองมีความตั้งใจที่แฝงคำถามพ่วงโดยคนส่วนใหญ่ไม่รับรู้เลย พวกผมไปรณรงค์โหวตคว่ำประชามติ โหวตโน พวกผมถูกดำเนินคดี ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจทหารตามตัวหรือแม้กระทั่งถ่ายรูป ติดตามทุกสิ่งอย่างเลย ซึ่งตรงนี้ต้องให้ความชัดเจนแก่ประชาชน เวลาทำประชามติผมว่าพวกผมไม่ได้โง่ชาวบ้านก็ไม่ได้ติดอินเตอร์เน็ต ติดไวไฟตามข่าว ขอสะท้อนเท่านี้ก่อน

อาจารย์บัวพัน ข้อเสนอข้อแรกกฎหมายจะต้องมากจากกระบวนการที่มันชอบธรรม เพราะฉะนั้นข้อแรกอยากเสนอว่า รัฐธรรมนูญที่เราจะพูดไปข้างหน้าเนี่ย คือ ใช่ว่ามันไม่ได้แหย่ไปทั้งหมดคนที่ร่างรัฐธรรมนูญก็ระดับปรมาจารย์ แต่ว่ากระบวนการที่มันไม่มีความชอบธรรมมันทำให้ขาดความเชื่อถือขาดความเคารพ เพราะฉะนั้นเพียงแต่เราจะปรับปรุงบางมาตรา ผมคิดว่าไม่พอ เราควรใช้โอกาสนี้สร้างความชอบธรรม ความเชื่อถือให้กฎหมายที่เราจะร่วมสร้างขึ้นมา หมายความว่า ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการร่าง เมื่อสองสามเดือนที่ผ่านมา ผมก็คุยเรื่องนี้กับผู้ใหญ่ของเรา ก็คือได้มีโอกาสขึ้นเวที นั่งข้าง ๆ กัน ท่านก็คุยกับผม ผมก็เสนอกับท่านว่ามันต้องมีส่วนร่วม ท่านบอกว่าต้นทุนมันสูงจริงๆ กฎหมายเอาประชาชนมาร่างมันจะยุ่ง มันจะไปนั่นมาก ผมก็เห็นด้วยว่าไม่ใช่ให้ประชาชนทุกคนมาร่าง มาออกความเห็นแล้วต้องมาอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกอย่างอันนี้ไม่ใช่ แต่มันหมายความว่าเค้ามีส่วนร่วมในการที่ตระหนักว่า อันนี้เป็นข้อเสนอนะมันมีความหมายอย่างนี้นะข้อเสนออันนี้ คำว่าสิทธิเสรีภาพมันเป็นอย่างนี้นะ ความรับผิดชอบของปวงชนชาวไทยมันเป็นอย่างนี้นะ เค้ามีส่วนในการ ถ้าในภาษาสังคมศาสตร์เค้าเรียก เมคเซ้นส์ มาตั้งแต่แรก ผมคิดว่ามันจะอันแรกอาจต้องมีความชอบธรรม ควรจะร่างกฎหมาย ควรมีกระบวนการร่างกฎหมายใหม่ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าทุกมาตราต้องยกทิ้ง อันที่สองผมคิดว่าปัญหามันใหญ่กว่านั้นมาอีก หลังจากที่เรามีกฎหมายมาแล้วกระบวนการในการใช้กฎหมายของเราเนี่ยในช่วงสิบปีที่ผ่านมามันออกอ่าวออกทะเลไปเยอะ เราเห็นชัด ๆ ว่าหลักการทางกฎหมายมันไม่น่าจะใช่อย่างนั้น แต่มันก็มีช่องไปได้ เห็นว่าการกระทำอย่างเดียวกันคนอื่นก็มี คนนั้นก็มี แล้วทำไม่คนนั้นมันผิด คนนี้มันอยู่เฉยๆ อันนี้ยังไม่ได้พูดว่าเราอยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนะ ที่ผมคิดตั้งแต่แรกเลย ก็เคยพูดบนเวทีแบบนี้แหละ ผมไม่เห็นด้วยกับการยุบพรรค ผมคิดว่าพรรคการเมืองมันมาจากเจตจำนงของประชาชนมันใหญ่กว่ารัฐธรรมนูญอีก คำว่าเจตจำนง คำว่า Bill ของประชาชน เพราะฉะนั้นเมื่อ bill ของประชาชนมันเป็นการรวมตัวกันเพื่อผลประโยชน์แล้วมันจะมีอะไรที่ยุบเจตจำนงของประชาชนได้ แต่แน่นอนที่สุดพรรคการเมืองทำผิดได้ผู้ที่ทำก็ต้องรับผิดชอบไปเข้าคุกจับอะไรก็ว่าไป แต่ถ้าเราปล่อยให้เจตจำนงของ

ประชาชนถูกทำลายถูกกดทับโดยอำนาจทางกฎหมายซึ่งไม่รู้ว่าเป็นอำนาจตามกฎหมายหรือเปล่าก็ไม่ทราบ อันนี้ผมคิดว่ามันไปไกลมาก แล้วถ้าเผื่อว่ามันไม่ให้สิทธิเสรีภาพประชาชนรวมตัวกันเพื่อแสดงเจตจำนงออกมา มันจะมีอะไรในผืนดินที่เรียกว่าชาติในตรงนี้อันนี้มันใหญ่ที่สุดแล้ว ยังไงก็ตามอันนี้เป็นความเห็นทางสังคมศาสตร์ ผมไม่ใช่นักกฎหมาย ความเห็นทางสังคมศาสตร์มันก็อยู่รวมกันนั่นแหละ เพราะฉะนั้นผมก็ไม่ทราบว่ารัฐธรรมนูญกฎหมายสูงสุดที่เราจะร่างขึ้นมามันปกป้องหรือทำให้กระบวนการในการใช้กฎหมายของเราอยู่กับร่องกับรอยได้ไหม หรือว่ามันต้องใช้พลังทางสังคมที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมของเราตั้งแต่ตำรวจตั้งแต่มันจะเป็นคดี ไปฟ้องไปถึงอัยการไปถึงอะไรมันมีความน่าเชื่อถือและมันให้ความเป็นธรรมประชาชนได้ ถ้าเผื่อเรามีกฎหมายที่ดี ข้างหน้าเราร่างกฎหมายออกมาดีเลิศ หากการใช้กฎหมายอันนั้นมันยังบิดเบือนแล้วเราจะทำยังไง เราจะร่างรัฐธรรมนูญต่อไปไหม ผมไม่แน่ใจนะครับ ข้อเสนอของผมตอนนี้ใช้กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญที่จะให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วม มีการถกแถลงอะไรอย่างที่จะว่าไป ถ้าสมมติว่าเรามีโอกาสได้ทำจริงให้มันเป็นแรงกดดัน ให้ประชาชนได้ตระหนักว่า การใช้กฎหมาย กระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายก็มีความสำคัญต่อความเป็นธรรมที่เราจะได้รับเอนด์วิเซ้าส์ของมันด้วย แล้วถ้าเผื่อว่ามันจะมีช่องในรัฐธรรมนูญ จะมีมาตราอะไรก็ตามที่จะทำให้กระบวนการการใช้กฎหมายนี้ผิดเพี้ยน อย่างเช่นให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป เพราะว่าแบบนักการเมืองมันฤทธิ์เยอะจริง ๆ ตอนแรกก็ดูท่าทางว่าศาลรัฐธรรมนูญเอาไม่อยู่ แต่ว่าเอาไปเอามากลายเป็นว่า ต้องมาควบคุมศาลรัฐธรรมนูญอีกทีหนึ่งมันก็เลยไม่รู้ว่าจะเอายังไง อันที่สองเป็นโจทย์ที่ใหญ่มากไม่รู้ว่าจะมีทางออกอย่างไร ทำไปทำมามันจะลามไปที่ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมซึ่งมันจะเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าหันหน้าไปกระบวนการยุติธรรมแล้วมันไม่น่าเชื่อถือ มันจะกลับไปกำลังของใครของมันแล้วตอนนี้ ใครมีกำลังเอาออกมาใช้ เพราะไม่มั่นใจว่าไปตรงนั้นมันจะยุติธรรมไหม ปัญหาของกระบวนการการใช้กฎหมายคิดว่ามันชัดเจนขึ้นมามากกว่าการที่เรามีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่มันไม่ค่อยจะถูกต้องเท่าไร ไม่รู้มีข้อเสนออย่างไร แต่ข้อที่ข้อที่มันอยู่ใต้ไอ้นั้นจริง ๆ ที่ผมคิดว่าจะให้มีมี คือ เรื่องสิทธิเสรีภาพของพลเมืองมันต้องเป็นเรื่องที่เป็นหลักการที่เราจะต้องทำให้มันเกิดขึ้นจริง ๆ ทำให้มันมี ให้มันปฏิบัติได้ คำว่าสิทธิเสรีภาพมันอาจทำให้เราเกิดความไม่สบายใจบางเรื่อง เห็นว่ามันมีม็อบตรงนั้นม็อบตรงนี้ ผมคิดว่าถ้าเราใช้สิทธิเสรีภาพมันต้องมีความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วยในฐานะที่เราเป็นพลเมือง ในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคม ผมคิดว่าหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ว่ามาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองมันจะต้องสนับสนุนให้เค้ามีสิทธิและเสรีภาพอันนี้รวมไปถึงการควบคุมการแข่งขันให้ผมอยู่ในขอบเขตที่ อันนี้ผมพูดถึงเรื่องเศรษฐกิจแล้วล่ะครับ ให้อยู่ในขอบเขตที่มันเหมาะมันควร คือเราไปพัวพันกันสองเรื่องสิทธิและเสรีภาพ มันทำให้เกิดผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ลมหายใจทางเศรษฐกิจและลมหายใจของพวกเราด้วยอยู่ในมือของเค้าแล้วตอนนี้เซเว่นอีเลฟเว่นมีทุกซอกทุกซอย ตอนนี้ไวรัสอู่ฮั่นระบาด ความเป็นความตายของเราอยู่ที่เซเว่นมันจะมีการกักตุน ถ้าเซเว่นกระจายสินค้าไม่ได้ เราก็ไม่มีมาม่ากินแล้วทีนี้ ที่ประเทศอิตาลีเริ่มขาดแคลนแล้ว เพราะฉะนั้นหลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพมันจะเขียนยังไง ผมอยากจะเห็นว่ามันได้รับการเคารพแล้วอันนี้มันก็เกี่ยวข้องกับประเพณีการใช้อำนาจของบ้านเรา ราชการผมเห็นทางฝ่ายราชการแต่งชุดราชการทุกอาทิตย์ผมรู้สึกอึดอัดมาก สมัยหนึ่งมันเริ่มจะหายไปแล้วล่ะ เพราะแต่งชุดข้าราชการเมื่อไหร่มันอยู่บนหัวประชาชน คนไม่อยากเข้าไปหา กลายเป็นรัฐราชการที่เราจะไปบูชา ประชาชนมันไม่มีชุดใส่ ดีไม่ดีเค้าจะไปตัดชุดใส่ให้ประชาชน เรื่องสิทธิเสรีภาพเราจะเขียนยังไง แม้แต่จะคุยกันในมหาวิทยาลัยภายใต้รายวิชาที่เราสอนกันมันยังพูดไม่ได้เลยในช่วงที่ผ่านมามันเป็นปัญหา อำนาจมนมีความลึกลับอยู่อย่าง ผมอยู่มหาลัยเค้าบอกทำไมพูดกับอธิการไม่ได้ พูดได้แต่วิธีการบริหารอำนาจ เค้าจะใช้วิธีการโยนไปโยนมา มาถึงคณะโยนไปรอง รองนั่นรองนี่

จนรู้ไปไล่ตัวเจอมันยังไง สุดท้ายก็ไม่ได้ทำ หาตัวไม่เจออำนาจมันอยู่ที่ไหน อำนาจตามประเพณีอำนาจแบบนี้มันมีผลต่อสิทธิเสรีภาพของพวกเราจริง ๆ แต่ว่าอีกด้านหนึ่งก็อยากให้พวกเราใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ เราโพสอะไรที่เรามีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นถ้ามันเกิดความตื่นตระหนกหรือความโกลาหลขึ้นมามันเป็นเรื่องใหญ่ เรื่องแค่นิดเดียวถ้าเราใช้เสรีภาพด้วยความไม่รับผิดชอบ อยากพูดสามเรื่องนี้แหละหนึ่งกระบวนการต้องชอบธรรม สองกระบวนการในการใช้กฎหมายที่จะต้องอยู่ในร่องในรอย และเรื่องสิทธิเสรีภาพเราต้องทำให้มันเกิดขึ้นจริง ๆ ในกฎหมายใหม่ของเรา

อาจารย์มนุษย์ศาสตร์ เราก็เห็นว่าปัญหาของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เค้าออกแบบรัฐธรรมนูญมาแบบนี้แล้ว เค้าได้เปรียบ ผู้มีอำนาจได้เปรียบแล้วเค้าไปแก้ยิบย่อยแบบนี้เค้าก็ไม่แก้แล้วล่ะ สิ่งที่ผมเสนอมันไม่มีอะไรเกิดขึ้นเหมือนเดิม สิ่งที่ผมอยากเสนอ คือ ใช้โมเดลของปี ๔๐ คือ ประชาชนมีส่วนร่วม ตั้ง สสร. อะไรต่าง ๆ เป็นตัวแทนประชาชน ส่วนรัฐธรรมนูญจะออกมาเป็นอย่างไร สิทธิเสรีภาพเป็นอย่างไร อยากให้ระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างไร อยากให้ศาลเป็นยังไงอะไรต่าง ๆ ให้ตัวแทนประชาชนเป็นคนออกแบบ ดีไซน์ โดยที่มีการมีส่วนร่วม แก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตราเพื่อทำประชามติว่าจะแก้หรือไม่แก้ ถ้าแก้ลงประชามติว่าแก้ก็ตั้ง สสร. ดำเนินการ ประชาชนมีส่วนร่วมไป พอได้รัฐธรรมนูญก็มาโหวตรับ เป็นกระบวนการแบบนั้นไป ข้อเสนอต่าง ๆ ที่เสนอไปยากที่เค้าจะดำเนินการ เค้าได้เปรียบ เค้ามีความได้เปรียบทางการเมืองอยู่ เค้าเคลียร์กันได้อยู่ เค้ามีทุน ปืน มวลชน กลุ่มผู้มีอำนาจตอนนี้เข้าคุยกันได้อยู่ กลุ่มนี้ลงตัวกันอยู่ เสนอให้ประชาชนมีส่วนร่วมอะไรต่าง ๆ เนี่ย แม้แต่แก้รายมาตราในส่วนกระบวนการยุติธรรม ถ้าเค้าไม่ได้เปรียบ โหวตในกรรมาธิการก็แพ้เหมือนเดิม แม้ตั้งกรรมาธิการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็แพ้โหวต

- ผมขอเสริมเรื่องหมวดสิทธิเสรีภาพ ผมคิดว่าคำถามพ่วงไม่ควรมีฉบับหน้าที่มันซอยย่อยลงมาแล้วก็ พรบ. คอมก็ควรยกเลิกไม่ควรมี ถ้ามี พรบ. คอม ก็จะมีมาตรานี้หมวดนี้ไว้ทำไม ถ้าเสรีภาพในการคิดในการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุมที่ปราศจากอาวุธเนี่ย แต่มี พรบ ชุมนุมในการแจ้งความดำเนินคดีกับคนที่ออกมาแสดงความคิดความเห็น ผมรู้สึกว่ามันไม่ได้เสรีภาพ ซึ่งตรงนี้เค้าเรียกว่าเป็นข้อได้เปรียบหรือรูปแบบการควบคุมของรัฐบาลชุดนี้ที่ควบคุมแม้กระทั่ง ควบคุมอย่างเดียวไม่พอไปติดตามคุกคามผู้ที่ออกมาแสดงความคิดเห็น เห็นเป็นข่าวนักศึกษาที่ออกมาก็มีเข้าหน้าที่ตำรวจ ทหารเข้าไปติดตามคุกคาม ถ้ารัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตรงนี้จริงผมก็คิดว่ามันไม่ควรมีเลยครับ

- หนูมีคำถามค่ะ คือการที่เราจะแก้รัฐธรรมนูญ เราจะแก้ได้ยังไงคะ ในเมื่อเหมือนที่อาจารย์บอกว่าสี่ส่วนของเค้ายังคุยกันได้อยู่ หนูสงสัยเรื่องนี้ อธิบายให้หนูฟังหน่อยค่ะ

- สมมติในคำถามประชามติจะถามว่าแก้หรือไม่แก้ มันจะมีคำถามประเภทแบบนี้ด้วยว่า เราขอประชามติของประชาชนว่าให้ยกเลิกหรือระงับใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แล้วให้ใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ หรืออะไรก็ได้ชั่วคราวในระหว่างที่จะแก้รัฐธรรมนูญ ถามคำถามพ่วงแบบนี้ไปเลย เพราะว่าเมื่อไรก็ตามที่เดินตามที่ท่านมีชัยเขียนไว้ท่านเป็นปรมาจารย์ทำให้คนงง ถ้าทำตามแบบโปรเซสมันจะเป็นอย่างที่อาจารย์ว่า ถ้าทำแบบนั้นมันต้องใช้กระบวนการทางการเมืองหรือทางสังคม หมายความว่าถ้าแรงกดดันทางสังคมไม่มากจริง ๆ ไม่มีทางจะเกิดขึ้นได้ แล้วมันจะไปซ่อนอันนั้นไว้อันนี้ไว้ มันจะต้องมีกระบวนการในทางสังคมหรือการกดดันที่จะสู้กับแบบที่อาจารย์พูดไว้ มันต้องมีแรงกดดันมากพอที่จะทำให้ทั่วทิศให้มันไปได้ ก็อาจทำประชามติถามตรง ๆ เลยว่า ถามซ้ำอีกเลยว่าคุณเอาอีกไหมรัฐธรรมนูญ ๖๐ ถ้าไม่เอาคุณจะเอาฉบับไหนมาแทน ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไปพอเสร็จรุ่งเช้าประชามติเสร็จนับคะแนนเสร็จแล้ว สว ไป แล้วมีรัฐบาลชั่วคราวอะไรก็ไม่รู้ ผมไม่รู้ว่าจะไอ้นั่นยังไงในทางเทคนิคกระทบอะไรบ้าง แต่ว่าถ้าถามได้ผมคิดว่าถามเลย ถามประชาชนอีกทีสิว่าจะเอามั๊ย

รัฐธรรมนูญปี ๖๐ เนี่ย ผมไม่รู้จะเป็นไงทำได้หรือเปล่า ถามไปแล้วจะถามซ้ำได้ยังไง ถ้าถามได้มันจะลดการเผชิญหน้าสังคมไทย มันจะปล่อยทางออกมันจะทำให้เราก้าวข้ามวิกฤตไปได้ไม่ต้องไปใช้กำลังห้ำหั่นอะไรกันมากมาย มันจะเปิดช่องให้สังคมมีช่องหายใจ ตอนนี้เราถูกส่งไปอยู่ในหลุมไม่รู้จะขึ้นมาอย่างไร เราอาจมีนวัตกรรมอะไร ตอนที่อาจารย์มีชัย เขียนเค้าก็คงคิดว่าเป็นนวัตกรรมยังไง

- ผมขอแสดงความคิดเห็นในฐานะที่ไม่ใช่นักกฎหมายและไม่ค่อยรู้เรื่องกฎหมายเรื่องรัฐธรรมนูญเท่าไหร่ คือประเด็นแรกผมสงสัยพอเราไปอ่านรัฐธรรมนูญมีตั้งหลายข้อที่ผมรู้สึกว่าทำไมมันขัดกับความเป็นจริง ผมยกตัวอย่างเช่น บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูดการเขียน แต่พอเอาเข้าจริง ๆ ไปพูดถึงคนบางคนไม่ได้ หรือไปพูดถึงคนที่มีอำนาจไม่ได้ ผลเสียมันตามมา ถูกคุมคามถูกติดตาม ถูกสารพัดแปลว่าอะไร อันนี้มันมันแปลว่าอะไร ประเทศไทยปกครองด้วยกฎหมายจริงหรือเปล่า หรือรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในแบบที่มันควรจะเป็นได้หรือเปล่า ถ้ามันไม่ได้แล้วเราไปแก้รัฐธรรมนูญแล้วมันช่วยอะไร มันมีคนที่อยู่เหนือรัฐธรรมนูญอยู่หรือเปล่า มันคนที่เค้าฉลาดพอที่จะจัดการกฎหมายนู่นนี่นั่นซิกแซกกฎหมายลูกกฎหมายอะไร แล้วมันทำให้เจตนารมณ์ของเสรีภาพของประชาธิปไตยมันไม่เป็นจริง อันนี้ผมว่าสำคัญนะ อีกประเด็นนะครับมันก็คือว่า น้องเค้าเสนอไปแล้วก็คือการได้มาซึ่งวุฒิสมาชิก อันนี้ผมว่าไม่แฟร์อย่างรุนแรงไม่เป็นธรรมอันนี้ต้องแก้ เพราะว่าอะไรเวลาเขียนมันก็ดูดีคัดเลือกจากกลุ่มวิชาชีพ คัดเลือกจากนู่นนี่นั่น ซึ่งผมรู้สึกว่าอันนี้เป็นช่องโหว่ที่มันจะทำให้คนที่มีอำนาจบางกลุ่มบางคนเอื้อประโยชน์ให้กับคนบางกลุ่มบางคนมันควรจะมาจากการเลือกตั้ง ทีนี้การเลือกตั้งแบบไทย ๆ มันก็เลือกตั้งกันมาจนไม่รู้จะเลือกอย่างไรแล้วมันก็ไม่เป็นประชาธิปไตยแบบที่มันควรจะเป็น มันเป็นประชาธิปไตยแบบไทย ๆ เอาเข้าจริงแล้วมันก็ถูกแทรกแซงโดยเครือข่ายอำนาจผลประโยชน์เงินหรือระบบอุปถัมภ์ เพราะอะไรเพราะพื้นฐานของคน คนเราจำนวนไม่น้อยไม่เข้าใจเรื่องประชาธิปไตยและมันทำให้พอถึงเวลามันโยนกลับไปให้ประชาชนเลือกตั้งแล้วมันก็ได้แบบเดิมที่มันไม่ค่อยมีคุณภาพที่เราจะเจอแล้วร้องยี้เข้ามามันก็ไม่ไปไหนอ่ะครับ แต่ข้อดีของมันก็คือมันมีโอกาสแก้ตัว ข้อดีของมันคือมันแก้ตัวได้ มันไม่เหมือนอะไรที่อยู่ในประเทศไทยที่แก้ตัวไม่ได้ ผมคิดว่าอย่างน้อยถ้าเราคาดหวังว่าสักวันนึงคนส่วนใหญ่ของประเทศจะเรียนรู้จะเข้าใจหลักปรัชญาของเสรีภาพจริง ๆ ถึงวันนั้นผมคิดว่ามันจะดี แล้วการเลือกตั้งมันจะวน วน วน ไปถึงจุดนั้น แต่ถ้าไม่เลือกตั้งผมคิดว่ามันก็ไม่มีอนาคต ผมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบางมาตราในรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่เนี่ยนะครับ ที่ผมคิดว่าน่าจะปรับก็คือว่ามาตรา ๕๒ เนี่ย ก็จะมีตอนแรก ๆ พูดมา แล้วก็ตอนท้ายเลยเค้าบอกว่า กำลังทางทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย ผมคิดว่าอันนี้ควรจะตัด มาตรา ๖๗ รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ ผมคิดว่าเรื่องนี้ไม่น่าอยู่ในรัฐธรรมนูญนะ มันเป็นเรื่องที่แบบว่าเรื่องศาสนาถ้าคนศรัทธาประชาชนศรัทธาเค้าจะเกื้อหนุนเกื้อกูลสังคมกับศาสนามันจะอยู่ด้วยกัน หรือถ้าจะแก้ให้มันน้อยลงหรือตัดทิ้งเลย แต่ผมคิดว่ามันควรตัดทิ้ง ก็คืออย่าเอารัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ผมคิดว่า ถ้าแก้ให้น้อยผมว่า รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาพอ คือผมนับถือศาลนาพุทธเนาะ แต่ปัจจุบันคนนับถือศาสนาหลากหลายแล้วจำนวนนึงไม่นับถือศาสนา คือผมรู้สึกว่า ลองจินตนาการว่าผมเป็นคนนับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธเนี่ย ผมน้อยใจ ซึ่งผมคิดว่าเรื่องพวกนี้ไม่จำเป็นต้องระบุในรัฐธรรมนูญ ผมไม่รู้สึกว่ามันมีประโยชน์อะไร มีข้อที่ผมเหมือนกันนะ ก็คือ มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น อันนี้ผมชอบ แต่ปฏิบัติเป็นไปได้หรือไม่ผมไม่ทราบ เพราะผมไม่คิดว่าสังคมที่มันร่มเย็นเป็นสุขมันอยู่ด้วยกันแบบมีธรรมาภิบาลดีเนี่ย สังคมนั้นไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายเยอะเลย การมีกฎหมายเยอะแสดงว่ามันมีปัญหาเยอะ แล้วก็อันนี้มันไม่อยู่ในรัฐธรรมนูญที่เขียนไว้เนาะ แล้วจริง ๆ ศักดิ์ของกฎหมายผมก็ไม่แน่ใจเนาะ ว่ามันต้องอยู่ในรัฐธรรมนูญหรือเปล่า แต่ผมรู้สึกว่าเรื่องการกระจายอำนาจ

การดูแลแต่ละจังหวัดเป็นสิ่งที่คนเรียกร้องมานาน แล้วมันจะเป็นคุณูปการแก่การพัฒนาประเทศ มันจะเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของประเทศ ผมคิดว่าควรมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ขอบคุณครับ

- จริง ๆ ผมแพทย์ก็จริง แต่ผมลาออกไปทำงานวิศวกร จะคลุกคลีกับคนใช้แรงงานและระบบการทำงานของเอกชน ขออนุญาตเสนอในส่วนที่รัฐธรรมนูญควรแก้ อย่างเมื้อกี่อาจารย์พูดเรื่องศาสนาผมว่าโอเคนะครับ คือศาสนาเนี่ยจริง ๆ ถ้าเรามอง ผมอาจไม่เก่งภาษากฎหมายนะครับ แต่จริง ๆ แล้วศาสนามันเป็นเหมือนกฎที่ใช้ควบคุมสังคมก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญเสียอีก เพราะฉะนั้นศาสนาหลาย ๆ ศาสนาก็จะมีรูปแบบของเค้า ทีนี้เมื่อศาสนาถึงช่วงนึงที่มนุษย์เริ่มรู้สึกว่าศาสนามันมีความแปลก ๆ การใช้อำนาจแบบแปลกของผู้นำศาสนาเอง เป็นสาวกของศาสนานั้น ๆ ผมพูดโดยรวมทุกศาสนานะครับ มีการใช้อำนาจทางศาสนากับประชาชนกับค่านิยมทางสังคมหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ในรูปแบบที่ให้เกิดการรุกล้ำสิ่งที่เรียกว่าสิทธิหรือเสรีภาพหรือแม้กระทั่งความเสมอภาคของมนุษย์ทุกคนตามหลักศาสนาซึ่งถ้าเราสังเกตทุก ๆ ศาสนาเนี่ยแทบจะให้มนุษย์ทุกคนอยู่ภายใต้เดียวกัน ถ้าอย่างเป็นศาสนาที่มีเทวะนิยมเค้าก็บอกว่าเราเป็นหนึ่งภายใต้พระเจ้าองค์เดียวกัน บางศาสนาอาจจะบอกว่าไม่มีพระเจ้าก็ได้ แต่เราทุกคนล้วนมีที่พึ่งของตัวเอง ทีนี้ถ้ามองในมุมศาสนาถึงจุดนึงเราค้นพบว่าศาสนาที่แท้จริงแล้วมันไม่ได้สามารถแก้ไข หรือทำให้สังคมวิวัฒน์หรือพัฒนาขึ้น สิ่งที่เรียกว่าวิทยาศาสตร์หรือหลักการและเหตุผลก็พัฒนาขึ้นมาถูกไหมครับ จนกระทั่งถ้าเราสังเกตอย่างประเทศยุโรปเค้าจะมีการปฏิวัติศาสนาที่ทำให้ประเทศเค้าเปลี่ยนผ่านจากระบบศาสนา ขอยกตัวอย่างศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกเปลี่ยนจนทำให้ตอนนี้คนในยุโรปรวมไปถึงหลายประเทศที่เจริญแล้วหรือพัฒนาแล้วค่อนข้างที่จะไม่มาซีเรียสกับศาสนา ไม่ได้บรรจุลงไปในกฎหมายหรือแม้กระทั่งไม่เอ่ยถึงเลย เค้าปล่อยให้เรื่องศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคลและไม่เอามาบังคับใช้เป็นกฎหมาย เค้าถือว่าความเชื่อทางศาสนานั้นเป็นเรื่องของส่วนตัว ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องให้เสรีภาพและไม่ได้รุกรานกันและกัน ทีนี้ตัดภาพมาผมทำงานส่วนใหญ่กับแรงงานพม่าแรงงานเมียนมาร์เค้าค่อนข้างดีใจมาก เพราะว่าประเทศเค้าพึ่งประกาศศาสนาประจำชาติไปเมื่อไม่กี่เดือนนี้เองถ้าผมจำไม่ผิด เค้าดีใจมากเลยเค้าถึงกับหยุดงานทั่งโรงงานเพื่อไปเฉลิมฉลองประกาศศาสนาประจำชาติ ทีนี้มันก็เลยกลายเป็นว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วสมควรที่จะมีเรื่องศาสนาเข้ามาควบคุมไหม มันก็จะหมุนวนกลับไปที่กฎหมายว่า จริง ๆ กฎหมายที่เราใช้กันอยู่ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอะไรที่ไม่ใช่รัฐธรรมนูญ แต่มีไว้ในรัฐธรรมนูญ ผมขอยกตัวอย่าง เช่น กฎมณเฑียรบาล หรืออย่างที่อาจารย์ธงชัยพูดในปาฐกถาก็จะเป็นพระธรรมศาสตร์ สิ่งเหล่านี้มันมาจากศาสนา คำถามก็คือ อย่างพระธรรมศาสตร์มันก็คือน่าเชื่อถือในหมู่คนที่เชื่อในเรื่องศาสนา แต่ความเป็นจริงในยุคปัจจุบันมนุษย์สามารถเรียนรู้ด้วยหลักเหตุผล หลักของวิทยาศาสตร์ หลักของการใช้สถิติ การเก็บสถิติ การเก็บรวบรวมข้อมูลความน่าจะเป็นที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญที่ดีไม่ควรต้องกำหนดว่ามีศาสนาอยู่ในรัฐธรรมนูญเลย หรือถ้าจะต้องเขียน ต้องเขียนในลักษณะที่ว่า เคารพในเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล เพราะมันไม่แปลกอยู่แล้วแม้เป็นพุทธศาสนิกชนเองในบ้านเราก็ยังไว้ศาลพระภูมิยังไหว้ต้นไม้ ยังไหว้ผีสางนางไม้ซึ่งมันไม่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาหรือในพระไตรปิฎกเขียนไว้เลย เราเชื่อในอรรถกถา เรื่องของชาดกต่าง ๆ เชื่อในเรื่องบุญญาธิการ หรือเชื่อในคนที่มีคุณประโยชน์หรือมีความสามารถที่มีเพียงพอมีความเหมาะสมในการทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าในทางสังคมแคบอย่างมหาวิทยาลัยเอง หรือในสังคมกว้างอย่างเรื่องของการทำงานบริษัทเอกชน หรือในระดับประเทศอย่าง เช่น การเลือกคนดีเข้าไปเป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งเรื่องคุณงามความดี หรือเรื่องศาสนาเนี่ยไม่ควรถูกเอามาพิจารณาในกฎหมาย ไม่ควรมีในรัฐธรรมนูญเลย หรือถ้าจะมีอย่างน้อยต้องคุ้มครองความเชื่อของแต่ละคนว่า เค้ามีสิทธิที่เชื่อในศาสนานี้ เค้ามีสิทธิจะเชื่อในสถาบันนี้หรือไม่ก็ได้ เค้าสามารถพูดถึงได้ วิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่เป็นความจริงได้โดยไม่ถูกละเมิดจากกฎหมาย

นี้ผมพูดแค่เรื่องศาสนานะเนี่ย อย่างผมมีลูกน้องใช่ไหม ลูกน้องก็ออกไปเฉลิมฉลองการประกาศศาสนาประจำชาติเค้า ผมไม่ได้บังคับเค้า ไม่ได้ตัดเงินเดือนเค้า หัวหน้าหลายคนบาอกว่าตัดเงินเดือนเค้า เค้าลางานไป ลากันทีสิบคนอย่างนี้ครับ ผมว่าไม่ควรทำถึงแม้ว่าเราจะรู้สึกว่าศาสนาเป็นเรื่อง คือเราเปิดเสรีให้เค้ามีโอกาสเฉลิมฉลองศาสนา ความเชื่อของเค้าเราไม่ละเมิดกันอยู่แล้ว แต่รัฐธรรมนูญต้องเปิดให้เค้าจริง ๆ ไม่ใช่เขียนบอกว่าต้องมีอย่างที่อาจารย์บอกไว้ว่านิกายเถรวาทเท่านั้น ศาสนาอื่นอาจมีความน้อยใจอย่างที่อาจารย์ว่านี่คือประเด็นในเรื่องศาสนา เรื่องที่สองเรื่องของชนชั้นของคนใช้แรงงานจริง ๆ คือ เมื่อพูดเรื่องชนชั้นคนใช้แรงงาน แรงงาน หรือกรรมาชีพ คำนี้มันมีในสังคมอยู่ไหมถ้าเราเป็นประชาธิปไตย ถ้ามันยังมีอยู่แสดงว่าอะไรครับ แสดงความว่าประเทศเราไม่มีเสรีภาพ ความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันจริง ๆ เลย ไม่ว่าตั้งแต่สมัยไหน ผมเอาความคับแค้นจากลูกน้องผมที่เค้าได้ค่าแรงวันละ ๓๒๕ บาท ขึ้นมาพูด เค้าโมโหมากที่ราคาแก๊สขึ้น ใครเป็นคนประกาศราคาแก๊สขึ้น รัฐบาลถูกไหมครับ แต่ค่าแรงเค้าขึ้นมาห้าบาท ตอนแรกที่เค้าเลือกพรรคพลังประชารับเข้าไป ขออนุญาตเอ่ยชื่อพรรคนะครับ เค้าบอกว่าจะขึ้นค่าแรงให้เป็น ๔๐๐ บาท ตอนนี้เค้ายังทำไม่ได้ โอเคครับเศรษฐกิจโลกก็มีปัญหาอยู่เวลานี้ หุ้นก็ลงกันเยอะ ผมว่าคนใช้แรงงานจริง ๆ ลำบากมากตอนนี้เค้าได้ค่าแรง ๓๐๐ บาท จริง โอเค โรงานผมมีสวัสดิการข้าวเย็นข้าวเที่ยงให้เค้า แต่รถยนต์ค่าน้ำมันที่เค้าต้องใช้ ค่าห้องที่เค้าต้องจ่ายเช่า โอเคถึงแม้โรงงานของผมมีสวัสดิการให้เค้าอีกแหละ แต่เงินเดือนของเค้าไม่เพียงพอที่จะไปส่งเสริมเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศนี้เลย นี้คือประเด็นที่สองนะครับ เราบอกว่าการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจจริง ๆ ต้องพัฒนาจากราก แต่รากมันเป็นไปไม่ได้เลย ทีนี้คำถามคือมันเป็นมาตั้งแต่แค่รัฐบาลนี้หรือเปล่า จริง ๆ มันก็เป็นมายาวนานแล้ว มันก็เลยย้อนกลับไปว่า เรายังเป็นคนเหล่านี้เป็นคนชั้นกรรมาชีพอยู่ เราไม่ได้มองเค้าเป็นคนเท่าเรา ไม่ได้มองว่าเค้าเป็นนักวิชาการเหมือนเรา มันก็เลยวนกลับมาถามว่าแล้วประเทศเรามีความเสมอภาคกันจริง ๆ หรือเปล่าตอนนี้ด้านกฎหมาย มันน่าเจ็บใจ นอนนี้เราน่าจะรู้อยู่แล้วว่าการแก้รัฐธรรมนูญนี้ต่อให้แก้ได้จริง ๆ สิ่งนี้ก็ยังไม่หายไปจากสังคมไทย แต่ทีนี้ถ้าถามว่านักศึกษาทำอะไรอยู่ เดี๋ยวตอนนี้ห้าโมงเย็นเราก็ไปใช่ไหมครับ คือเราไม่ได้คาดหวังว่าให้แค่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร หรือเขียนรัฐธรรมนูญแล้วจับมือประชาชนลงประชามติ ถ้าไม่เชื่อก็ลองถามไผ่ ดาวดิน ดูก็ได้นะครับ คือผมเป็นคนนึงที่แชร์ข่าวเหมือนเค้า ผมก็เป็นเพื่อนเค้า จริง ๆ เพื่อนสนิทของเค้าก็เป็นเพื่อนผม ผมก็ยังรู้สึกโกรธแค้นอยู่เลยว่าประเทศเราเลือกใช้กฎหมายแบบนี้จริง ๆ เหรอ น่าเศร้านะครับผมว่า โอเคล่ะอย่างที่อาจารย์เคยบอกว่าประชาชนส่วนใหญ่ ชนชั้นเกษตรกร ชนชั้นใช้แรงงานเค้าไม่ได้มาสนใจเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายเยอะเหมือนเราที่นั่งอยู่ตรงนี้ ถามว่าพวกเค้าผิดหรือเปล่าที่เค้าไม่รู้ ถ้าลองให้เค้ามีเวลาว่างจากการทำงานมานั่งดูทีวีตอนเลิกงานแล้วเห็นถึงการพูดถึงเรื่องความรู้ ความเท่าเทียมกัน จรรโลงใจให้ความความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ความเท่าเทียมกันทางสังคม เสรีภาพไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของสาระความรู้เลย หรือแม้กระทั่งละครที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ๆ ละครหลังข่าว ที่เราจะไม่แบ่งว่าบ้านคนนี้รวยมากเลย บ้านคนนี้จนมากเลย พระเอกต้องเป็นตำรวจทหาร สิ่งนี้มันคือการแบ่งประชาชนออกจากกัน แบ่งชนชั้นเกษตรกรรม แบ่งชนชั้นแรงงาน แบ่งชนชั้นนักวิชาการ หรือชนชั้นสูง ซึ่งผมจะไม่เอ่ยว่าคืออะไรบ้าง นี้ยังไม่นับเรื่องทหารนะครับที่คงไม่พูดในนี้นะครับ ผมคือผมก็อยู่ในสังคมหมอด้วยเดี๋ยวผมจะไปพูดเรื่อหมอในเวทีอีกทีนึง อย่างที่ผมบอกว่าเราไม่ได้ต้องการให้สังคมมันแยกกันแบบนี้ เราอยากให้สังคมเป็นหนึ่งเดียวกัน วิธีที่จะเอาชนะเผด็จการผมใช้คำนี้เลยนะครับ เราต้องกล้าพูดอาจารย์ป๋วย อาจารย์ธงชัย พูดในปาฐกถาว่าเราต้องกล้าพูด เพราะมันไม่เป็นการยุติธรรมเลย เพราะฉะนั้นเราต้องการสิ่งนี้เราต้องทำงานยังไง ผมมองว่าวิธีที่ง่ายที่สุดคือ เราให้ความรู้ประชาชนได้มากแค่ไหน เราพูดกันวันนี้เราสรุปกัน โอเคหลาย ๆ ท่านพูด อาจารย์หลาย ๆ ท่านผมเคารพนะครับ แต่สิ่งที่เราพูด

วันนี้ต้องไปถึงประชาชนครับ เพราะถ้าเราพูดกันอยู่ตรงนี้ เราจับกลุ่มกันไปตรงหน้ารัฐสภา เราไปยื่นจดหมายถึงคณะกรรมาธิการ ตัวแทนร้อยกว่าคนที่เข้าไปคุยกับคณะกรรมาธิการ สุดท้ายแล้วมันต้องลงมาหาประชาชน เพราะว่าประชาชนไม่รู้เลย อย่างเรื่องประชามติที่อาจารย์บอกว่าเราลงประชามติไหมว่าจะเอารัฐธรรมนูญแบบไหนมาใช้หรือไม่มาใช้ จริง ๆ ต้องถามเลย ถามกันตรง ๆ ว่า ประชาชนต้องการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้ ผมไม่พูดต่อมันเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญนะ เราต้องการระบอบนี้อยู่ไหม มันต้องเป็นคำนี้เลยครับ เพราะเอาจริง ๆ ผมคิดว่าประเทศเราไม่ได้ปกครองระบอบประชาธิปไตยหรอก อันนี้ความคิดส่วนตัวนะครับ จะจดบันทึกไว้ก็ได้ หนักใจนะครับการที่เราเป็นคน คนที่อยู่ตรงกลางระหว่างกลุ่มคนที่ใช้แรงงานจริง ๆ กับคนที่เป็นบัณฑิตอย่างเรา รวมไปถึงคนที่อยู่สูงกว่าเรา ชนชั้นนายทุนที่เป็นหัวหน้าผมอย่างนี้ครับ การอยู่ตรงกลางมันมีโอกาสดีอย่างนึงคือ เราเข้าใจคนที่อยู่ข้างบนและเราเข้าใจคนที่อยู่ข้างล่าง ตรงนี้ผมอยากเสนอในที่ประชุมว่า สังคมจะเปลี่ยนถ้าทุกคนได้โอกาสที่จะเข้าถึงข้อมูล เข้าถึงรัฐธรรมนูญ เข้าถึงกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันจริง ๆ ครับผม

- เรื่องศาสนาที่อาจารย์ยกขึ้นมาเนี่ยมันเป็นเรื่องที่สำคัญมากก็เลยอยากฝากเรียนท่านทวีในคณะกรรมาธิการ อันนี้เนี่ยถ้าเราไม่ตระหนักตอนนี้เนี่ยเราจะเดินเข้าไปสู่ภาวะที่ยุ่งยากจริง ๆ คือรัฐไทยมีโอกาสที่เดินไปสู่รัฐที่เค้าเรียกว่า บุดดิส ฟันดาเมลิสซึม ซึ่งพม่าเดินหน้าไป ก่อนประกาศอย่างนี้ ฆ่าคนไปเยอะแล้ว แล้วที่เราพูดถึงยุโรปว่าเค้าก้าวหน้ามาเค้าก็ฆ่ากันมาก่อน คือคนศาสนาคริสต์ที่เค้าฆ่าคนยิวส์เนี่ยมันไม่ได้เริ่มที่ฮิตเลอร์นะ มันมาตั้งแต่สมัย เราลองไปดูประวัติประเทศสเปน มันฆ่ามันไล่เผาคนยิวส์มาตั้งแต่ ทีนี้อันนี้เนี่ยสิ่งที่เค้าถือว่าก้าวหน้าที่สุดเนี่ย ผมไม่ได้คิดว่าศาสนาคริสต์ก้าวหน้ากว่าเรา แต่ว่าเราแยกคริสตจักรออกจากรัฐ และแยกรัฐออกจากศาสนาได้ ซึ่งกว่าที่เค้าจะแยกตรงนี้ได้สังฆราชา สันตะปาปา เค้าก็มีอำนาจที่แบบยืนดูคนที่ถูกเผาได้ไอ้นี่จริง มันเป็นมาแล้วเป็นพันปีอยู่ในประวัติ แต่เรากำลังจะเดินเข้าไปตรงนั้นซึ่งรับเอาศาสนามาเป็นเครื่องมือเอาศาสนามาอุปถัมภ์ แล้วขบวนการอันนี้ที่ผมทำวิจัยสามสีปีที่ผ่านมาที่ทำเรื่องความขัดแย้งก็ได้มีโอกาสได้ไปสัมภาษณ์ คือ องค์กรทางศาสนาเป็นองค์กรที่คล้ายทหารมากแต่ผมไม่ได้ตำหนิพระสงฆ์องค์เจ้านะครับ เพราะศาสนาเป็นเรื่องที่เคารพ แต่เมื่อไรก็ตามคุณเอาองค์กรแบบนี้ไปอยู่ใต้รัฐนะครับ ผมคิดว่าอันตรายอย่างมาก อยากให้กรรมาธิการตระหนักตรงนี้จริง ๆ

-เรื่องศาสนานิดนึงนะครับ ไปด้วยไม่ดื้อ เรื่องศาสนาเนี่ย ผมเนี่ยไปทำบัตรประชาชนใหม่ แล้วผมก็ไปต่อรองเรื่องศาสนาเนี่ยเป็นชั่วโมงเลย คือ รัฐธรรมนูญบอกว่าเรามีสิทธิ แต่พอเราไปใช้สิทธิมันมีอะไรที่ไม่เหมือนในทางข้อกฎหมาย ผมบอกว่าผมจะขอเขียนลงในบัตรประชาชนว่า ผมเคารพทุกศาสนา เจ้าหน้าที่เป็นห่วงบอกว่า ถ้าตายไปจะทำพิธีไหน จะทำอะไร มันเป็นอะไรแบบที่ ผมรู้สึกว่า ข้อกฎหมายมันแบบนี้นะครับ แต่ในทางปฏิบัติมันไม่จริงไง นึกออกไหม อันนี้คือแนวนโยบายใช่ไหมครับซึ่งเป็นปัญหา ทีนี้มันก็ต่อรองกันไปต่อรองกันมา ผมก็ถามว่ามายุ่งอะไรกับผม ถ้าผมจะตายทำจะทำศาสนาไหนมันก็ไม่มีปัญหาเรื่องของผมอะไรอย่างนี้ ก็ไม่ได้บอให้ระบุ พอเราระบุอย่างอื่นก็ไม่ได้อีกเป็นภาษาอังกฤษ คือ อะไรก็ไม่ได้ นอกจากสุดท้ายแล้วมันต้องระบุพุทธ คริสต์ อิสลามหรืออะไรแบบนี้ นึกออกไหม สุดท้ายไม่ได้นึกออกไหม คือ แล้วบอกว่าเรามีสิทธิเสรีภาพนึกออกไหมทางปฏิบัติทำไม่ได้ สุดท้ายเจรจาไปเจรจามาคือเค้าไม่ลงอะไรให้เลย ขีดเฉย ๆ ผมก็รู้สึกว่ามันไม่ใช่ เราอยากให้ลง อันนี้คือแชร์เรียลข้อเท็จจริงนะครับ เป็นแฟค พูดนิดหน่อยเรื่องสิทธิเสรีภาพ คือ มาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญ ๖๐ มันไม่เหมือนมาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญ ๔๐ ๕๐ ทุกอย่างมาตรา ๔ บอกว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความคุ้มครองใช่ไหมครับ ทีนี้ใน ๖๐ มันบอกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ หมายความว่าอะไร หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถูกรับรองภายใต้กฎหมายซึ่งแค่นี้เริ่มต้นก็ผิดแล้วใช่ไหมครับ ซึ่งมาตรา ๔ รัฐธรรมนูญไม่เคยบัญญัติแบบนี้ เพราะฉะนั้น

มันแสดงออกถึงอะไร แสดงออกว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการเพิ่มอำนาจรัฐลดอำนาจประชาชนโดยชัดเจนใช่ไหมครับ เห็นจากอะไร เช่น หมวดสิทธิเสรีภาพ ให้ประชาชนชุมนุมเนี่ยแต่ก็มี พรบ. ชุมนุม ที่มาจำกัดไว้ ซึ่ง พรบ. ชุมนุม มีศักดิ์กฎหมายต่ำกว่า แต่ก็ถูกเข้าเงื่อนไขว่าภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพราะฉะนั้นโดยเทคนิคกฎหมายมันเลยเป็นปัญหาหมด สิทธิเสรีภาพมีปัญหาหมดเลย ถ้าอ่านดูดีดีให้หมวดสิทธิเสรีภาพเหมือนจะให้สิทธิตั้งแต่มาตรา ๒๔ หรือเปล่าถ้าผมจำไม่ผิด จนมาถึงมาตรา ๔๙ เหมือนจะเป็นการให้สิทธิแต่ก็จำกัดสิทธิในวรรคต่อ ๆ มา มันมีเทคนิคทางกฎหมายที่ทำไว้ ซึ่งผมคิดว่าคนวางเรื่องนี้วางได้ดีมาก แล้วมันก็เป็นการหลอกล่อ ถ้ามองผิวเผินเหมือนมีสิทธิแต่เอาเข้าจริงแล้วไม่มี เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นปัญหามาก ผมเลยมองว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้โดยหลักแล้วผมเห็นด้วยกับข้อมูลทีมกฎหมายไอลอว์ที่ทำไว้ว่ารัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของอำนาจ หมายความว่า อำนาจนั้นจะเป็นของใคร ซึ่งที่ผ่านมารัฐธรรมนูญ ๒๐ ฉบับเนี่ย อำนาจจะเป็นของฝ่ายเผด็จการซะมากกว่าใช่ไหมครับ ของประชาชนมีแค่ ๔๐ อันเดียว ซึ่งผมรู้สึกว่า มันจะเห็นได้ชัดว่าเวลาคนเขียนรัฐธรรมนูญเนี่ยทิศทางมันเป็นแบบนี้กฎหมายจะเยอะซึ่งผมเห็นด้วยกับอาจารย์ว่ารัฐธรรมนูญควรมีนิดเดียวเป็นหลัก ๆ สำคัญแล้วก็ไปพัฒนา ในขณะเดียวกันเรามีกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอะไร ที่มันจำกัดสิทธิกฎหมาย พรบ. ต่าง ๆ ใช้มาเป็นร้อยกว่าปี ขณะที่รัฐธรรมนูญเปลี่ยนตลอดซึ่งกฎหมายอันนั้นมันมีปัญหาด้วยซ้ำ อันนี้คือในระหว่างที่เราพูดถึงรัฐธรรมนูญแต่กฎหมายที่มันยังใช้อยู่มันยังใช้จริงๆอ่ะครับ ชาวบ้านเดือดร้อนจริง ๆ กับกรณีที่มันเรียกว่าอะไร พรบ. ต่าง ๆ ป่าสงวนต่าง ๆ ที่มันละเมิดสิทธิ ซึ่งผมรู้สึกว่า ถ้าเรามีรัฐธรรมนูญดีดีแล้วไปแก้กฎหมายลูกเพื่อพัฒนาสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ เนี่ย จะดีกว่าที่มาออกกฎหมายเยอะ ๆ แบบนี้ ซึ่งการที่ออกเยอะ การมีกฎระเบียบเยอะซึ่งแสดงว่ามีปัญหาเยอะ เพราะว่าเค้าไม่ได้แก้กฎหมายแต่เค้าเอากฎหมายมาสร้างปัญหาอีกอย่างนึง ประมาณนี้ความเห็นของผม คือ ผมไม่รู้ว่ามันมีวิธีทางไหมครับ หมายถึงอย่างกรณี ๔๐ เนี่ย มันเป็นยังไงถึงเกิดรัฐธรรมนูญแบบนั้นได้ และในสถานการณ์ตอนนี้ แล้วผมถามเลยนะครับแล้วในสถานการณ์ตอนนี้เราจะทำยังไงเพื่อให้ เค้าเรียกว่าอะไร คือ ปัญหาสำคัญ คือ รัฐบาลนี้เป็นแปดปี แปดปีแล้วต้องยอมรับ เป็นแล้ว แล้วก็จะเป็นอีกภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ แล้วมีการครอบอีกยี่สิบปี ยุทธศาสตร์ชาติอีก ผมคิดว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นปัญหาเราแก้ คือ ผมคิดไม่ออกเลยว่าเวลาไปแก้ มันต้องแก้ทั้งหมด สำหรับความเห็นผมในเรื่องสิทธิมนุษยชนเนี่ย มาตรา ๔ ต้องแก้แล้ว ตั้งแต่มาตรา ๒๔ ถึงมาตรา ๔๙ ก็ต้องแก้อย่างนี้ อย่างอาจารย์พูดเรื่องศาสนาก็ต้องแก้ คือ ทุกเรื่องก็ต้องแก้กับการร่างใหม่อันไหนง่ายกว่ากัน แล้วทีนี้เวลาเราจะร่างใหม่หรือ มีวิธีการไหนไหมที่เค้าจะทำกัน ไม่นั้นมันจะเป็นเหมือนอย่างเดิมซึ่งผมไม่อยากให้เป็นอย่างเดิม สมมติว่าตอนนี้ไร้รัฐบาลได้นะมันจะมีการร่างรัฐธรรมนูญเป็นอารมณ์คล้าย ๆ กับปี ๕๖ ที่ได้รัฐบาลแล้วเรียกร้องการปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง ผมรู้สึกว่าไม่ต่างอะไรแบบเดิม ทีนี่เรามีข้อเสนออะไรไหมที่จะอยู่ในวิถีประชาธิปไตยที่ไปแบบนี้ ลองสอบถามครับ

- หนูไม่ได้เรียนทางสายกฎหมายเรียนมาทางด้านบริหารธุรกิจ แต่ว่าก็สนใจในเรื่องของการเมือง ดูในเรื่องรูปแบบของสภา ที่อาจารย์บอกว่าเรามีส่วนที่จะแก้ได้ แต่ต้องเป็นไปตามกลไกสภาต้องรอในระยะสี่ปีไหม หรือมากกว่านี้ไหม อยากจะถามว่าด้วยสภาพสภาของปัจจุบันที่ของตัว ส.ส. ฝ่ายค้านก็ไม่สามารถที่จะมีเสียงข้างมากที่จะมาหนุนเสียงประชาชนที่แท้จริงหรือเปล่า แล้วมันยากมีเปอร์เซ็นต์ที่จะสามารถแก้ได้ หรือมีเปอร์เซ็นต์ที่เราจะย้อนกลับไปใช้รัฐธรรมนูญปี ๔๐ เพื่อแก้กลับมา หรือเพื่อที่จะยกร่างใหม่ทั้งหมดเพราะว่ามันเป็นปัญหาทุกอย่าง ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา การศึกษา มันเละเทะไปหมดเลยค่ะ ในความรู้สึกของหนู และการทำงานของสายธุรกิจด้วยค่ะ

- มีคำถามอีกแล้วค่ะ คือ เราสามารถทำให้สภาเป็นเดียวได้ไหมคะ

- หนูสงสัยเรื่องประเด็นของอำนาจศาล คือ เหมือนที่เราเห็นข่าวกัน บางทีมัน สมมติว่าหนูมีคำถามในใจว่าถ้าศาลตัดสินผิด เราเอาผิดศาลได้ไหม มีอะไรที่ตรวจสอบคำตัดสินของศาลไหม หรือคำตัดสินของศาลคือที่สุดแล้ว

- ขอเสริมเรื่องศาลครับ คือศาลเนี่ยหรือว่าอำนาจตุลาการเป็นอำนาจเดียวในรัฐธรรมนูญที่เขียนมาทั้งหมดที่ไม่มีการยึดโยงกับประชาชนเลย กล่าวคือการได้มาซึ่งประธานศาลฎีกา รวมถึงตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเลย ประชาชนไม่ได้มีส่วนในการที่จะเลือกผู้พิพากษาของเค้าเลย เพื่อที่จะมาบังคับใช้กฎหมายที่เค้าลงประชามติกัน เป็นไปได้ไหมครับที่เราจะทำให้การเลือกตั้งประธานศาลฎีกา รวมถึงการเลือกตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นไปได้ไหมที่จะมีส่วนที่ประชาชนจะได้เลือกผู้ที่จะบังคับใช้ตราชั่งที่เป็นตราชั่งสูงสุดของประเทศนี้แทนประชาชนจริง ๆ อย่างที่สองก็คือ ศาลเนี่ยในรูปแบบของกฎหมายผมก็ไม่ได้รู้เยอะนะครับ แต่มีอาจารย์พูดเมื่อกี้ว่าเราไม่ควรมีรัฐธรรมนูญเลย คำถามคือถ้าเราไม่ใช้รัฐธรรมนูญในการควบคุมประเทศ เราจะใช้จารีตในการควบคุมประเทศผมว่าไม่แฟร์อย่างยิ่งเลยนะ ยังไงเสียก็ต้องมีรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญที่ดีจริงจะต้องไม่มีคำว่า จารีตประเพณีอยู่ในนั้นเลยมันควรเป็นเรื่องของคำว่า ชี้ว่าถูกคืออะไรผิดคืออะไร ไม่เว้นที่ว่างให้กับวิจารณญาณของผู้พิพากษา ไม่เว้นว่างให้กับตีความของผู้ใช้กฎหมายเองกล่าวคือกฎหมายเป็นอย่างไรก็ควรเขียนอย่างนั้น ไม่เช่นนั้นกฎหมายเขียนกว้างแค่ไหนสุดท้ายศาลก็จะตีความเอง โอเคแหละครับมันมีบางประเทศที่เค้าใช้กฎหมายในลักษณะที่ว่าเป็นคอมมอนลอว์เป็นลักษณะที่ว่า ศาลเคยพิพากษาอย่างนี้แล้วก็พิพากษาอย่างนั้น หรือว่ามีการเปลี่ยนแปลงก็ตาม ซึ่งมันก็เป็นกฎหมายที่ดีนะครับ แต่ในเมื่อบ้านเรามีรัฐธรรมนูญแล้วก็ควรใช้ลักษณะเป็นซีวิลล์ลอว์ คือกฎหมายเขียนอย่างไรก็ควรเป็นอย่างนั้น ไม่ควรยกเว้นให้กับใคร ไม่ควรยกเว้นให้กับวิจารญาณของผู้พิพากษาเอง หรือผู้ใช้กฎหมายเอง กฎหมายควรมีความศักดิ์สิทธิ์ ทุกคนเชื่อถือได้ แล้วทุกคนมองไปที่กฎหมายแล้วรู้สึกว่า เฮ้ยอันนี้เราเชื่อใจได้ แม้คนเหล่านั้นจะมีอำนาจสูงกว่าเราแค่ไหน แม้เค้าจะเป็น สส. ที่เราเลือกเองแท้ ๆ ก็ตาม กฎหมายจะต้องอยู่สูงกว่าเค้า จะไม่มีใครอยู่สูงกว่ากฎหมายแม้แต่สิ่งที่สูงมาก ๆ ก็ควรอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกับเรา เป็นไปได้ไหมที่จะเกิดขึ้นในประเทศนี้ ครับผม

- สอบถามค่ะ พอดีว่าเป็นสื่อ เมื่อกี้เห็นพูดถึงเรื่องตุลาการ เข้าใจว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ใช่ไหมคะ แล้วเข้าใจว่ามาจากการสรรหาของ ส.ว. ที่ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสรรหา แล้วตอนรัฐธรรมนูญ ปี ๔๐ เข้าใจว่าเราเลือก ส.ว. ทั้งหมด อันนั้นทำให้เราเห็นว่า คณะตุลาการมันมีความยึดโยงกับประชาชนผ่าน ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้ง มันเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะกลับมาเลือก ส.ว. อีกครั้ง เพื่อที่ ส.ว. ที่มีหน้าที่ร่างกฎหมาย รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสรรหาองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นองค์กรอิสระ จะสามารถเกิดขึ้นได้แบบนั้นอีกครั้งหรือเปล่า เพื่อให้ยึดโยงกับประชาชนจริง ๆ

- องอาจจากเภสัชนะครับ จะฝากนิด ๆ หน่อย ๆ ครับผม ก็จะมีหมวดที่ ๔ มาตรา ๕๐ นะครับ (๕) คือ รับราชการทหารเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยนะครับ รับราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ ก็แค่สงสัยว่า แค่ทหารเหรอครับ อันนี้แค่สงสัยเฉย ๆ ไม่มีอะไรครับ แล้วก็มีบางส่วนบอกว่าการที่เราจะยกเลิกเกณฑ์ทหารเนี่ยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ แต่ว่าแก้แค่ พรบ. แบบนี้ก็ได้ มันเป็นได้ใช่ไหมครับว่าแก่ พระราชบัญญัติเฉย ๆ ไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ แต่ว่าความเห็นของผมก็คือ เราแก้รัฐธรรมนูญไปเลยได้ไหม เพราะว่ามาตรา ๕ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศก็คือไม่ต้องแก้ พรบ. เลย แก้รัฐธรรมนูญแบบไม่ให้เกณฑ์ทหารเลยแบบนี้ได้ไหมครับ สงสัยเฉย ๆ ขอบคุณครับ

-ผมมีประเด็นนิดเดียวครับ เมื่อกี้ที่พูดถึงกลไกการแก้ว่าระหว่าง สว. สส หรือรัฐสภาจะสามารถแก้เรื่องนี้ได้ คือ ถ้าเอาตามข้อเท็จจริงนะครับ มันต้องเป็นข้อเท็จจริงที่คนทั่วไปรู้ว่า คือรัฐบาลเค้ามีธงที่ชัดเจนใช่ไหมครับ แล้วก็ไม่มีการยึดโยงกับประชาชนเห็นได้ชัดจากสิ่งที่มันเกิดขึ้น คือผมรู้สึกว่ามันมาถึงจุดนี้มันมี

ปัญหาและรัฐธรรมนูญบอกช่องทาง แต่พอไปถึงกลไกนึงพอไปถึงรัฐสภาอะไรอย่างนี้ เวลาท่านบอกรัฐบาลจะทำเพื่อประชาชนเนี่ย พอพูดถึงเรื่องประชาชนจริง ๆ เนี่ย การแก้รัฐธรรมนูญมันเสียอำนาจของเค้าใช่ไหมครับที่เค้าทำมา อันนี้พูดในข้อเท็จจริงเลยว่า ไม่มีทางเลย เค้าอุตส่าห์วางแผนเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นมา วางกติกาเทคนิคต่าง ๆ มาขนาดนี้ แล้วอยู่ดี ๆ เค้าจะคืนมา อันนี้คือข้อเท็จจริงที่ต้องรับรู้กัน ตรงนี้เลยเป็นปัญหาว่าแล้วทางออกมันจะไปยังไง ถ้ารัฐบาลบอกว่าเป็นของประชาชนจริง ๆ ทำเพื่อประชาชนจริง ๆ ต้องเปิดให้มีการแก้รัฐธรรมนูญ ผมถามว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นได้ไหม ไม่มีทางเป็นไปได้แน่นอนใช่ไหมครับ ท่านก็รู้ ท่านอยู่ในสภาท่านก็รู้ว่ามันเป็นยังไง ทีนี้มันมีช่องทางอื่นไหม อย่างเมื่อวานเห็นกลุ่มรณรงค์เรื่องรัฐธรรมนูญเป็นกลุ่มแรก คือ เค้าเรียกร้องว่าถ้ารัฐบาลไม่แก้ก็ออกไป ผมว่าเราต้องมองช็อตต่อไปดีกว่า ความเป็นจริงรัฐบาลนี้ไม่ทำแน่นอนใช่ไหมครับ แล้วช็อตต่อไป เช่น ที่เค้ากำลังเสนอมาว่าถ้าไม่แก้ก็ออกไปเนี่ย ถ้ารัฐบาลนี้ไม่รับการแก้ไขออกไปเนี่ย เราจะมีกลไกอย่างไรในการแก้รัฐธรรมนูญ คิดว่าน่าจะมีช่องทางตรงนี้เผื่อไว้ สเต็ปต่อไปถ้าประเมินแล้วว่ารัฐบาลไม่แก้ช่องทางต่อไปคืออะไร

- หนูขอพูดในฐานะเด็กคนนึงก็ได้ เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากที่ให้คนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะมาอ่านรัฐธรรมนูญหรือศึกษามาตราอะไร แต่มันไม่ได้แปลว่าเด็กเค้าปิดหูปิดตาหรือไม่รับรู้เหตุการณ์บ้านเมืองอะไรเลย เพราะว่าในโซเชี่ยลในสื่ออะไรก็มีค่อนข้างเยอะ และแบบทำให้เกิดคำถามว่ามัน มันเกิดอะไรกับทุกวันนี้ของเรา แล้วการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเนี่ยนะคะมันเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกของพวกหนูก็พูดในกลุ่มเพื่อกันว่าแบบการเลือกตั้งครั้งนี้มันดูมีความหวัง เพราะว่ามีคนรุ่นใหม่หรือว่าคนที่เค้าจะเป็นกระบอกเสียงเป็นความหวังของเราขึ้นมาได้อย่ากลุ่มหนึ่ง มันก็ทำให้เรารู้สึกว่าคนกลุ่มนี้เค้าอาจจะเป็นความหวังของเราที่แบบทำให้อะไรมันดีขึ้นมาได้ค่ะ แต่ว่ามันก็ค่อนข้างอเมซซิ่งนะคะที่ว่าผลมันออกมาแบบนายกไม่ต้องมาจากการเป็น ส.ส. ก็ได้หรือ ส.ว. ที่เราไม่ได้เลือกเลยสักคนเดียวเค้าสามารถเลือกนายกได้อะไรแบบนี้ มันค่อนข้างเป็นเรื่องที่เข้าใจยากนะคะสำหรับเด็กแต่ว่า หนูรู้สึกว่ามันไม่แฟร์อะไรเลยกับประชาชนหรือกับทุกคนอันนี้เป็นความเห็นของหนูแล้วกบุ่มเพื่อที่อยากมีความเห็น ขอบคุณคะ

จากนั้น ผู้ดำเนินรายการฟังสรุปในช่วงท้าย และปิดการเสวนา

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

นายเฉลิมศักดิ์ ใจชำนิ
วิทยากรชำนาญการ
ผู้สรุปรายงาน

๘.๓.๔ การจัดสัมมนาของสถาบันสิทธิมนุษยชน
และสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์บุญชนะ อัตถากร
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา
หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดย
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์บุญชนะ อัตถากร
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

สำนักกรรมาธิการ ๒

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รายงานการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์
และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เวทีภาคประชาชนที่จัดโดยสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์บุญชนะ อัตถากร
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

คณะกรรมาธิการและคณะอนุกรรมาธิการที่เข้าร่วมรับฟัง

๑. นายสุทิน คลังแสง	โฆษกคณะกรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ
๒. พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ และคณะอนุกรรมาธิการ
๓. นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช	กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ
๔. นายณัฐพัฒน์ พัดทอง	ผู้บังคับบัญชา กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๕. นายจาตุรงค์ นาสมใจ	นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๖. นายอลงกรณ์ มั่งมี	วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒
๗. นายเฉลิมศักดิ์ ใจชำนิ	วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง สำนักกรรมาธิการ ๒

ผู้เข้าร่วมรับฟัง

๑. ประชาชนทุกภาคส่วน
๒. นักศึกษา
๓. นักวิชาการ (อาจารย์มหาวิทยาลัย)
๔. สื่อมวลชน

เริ่มรับฟังความคิดเห็นเวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา

นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช กรรมาธิการและอนุกรรมาธิการ ผู้ดำเนินรายการกล่าวชี้แจงวิธีการการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นได้จำแนกการจัดกลุ่มออกเป็น ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่มีต่อประชาชน (๒) สิทธิ เสรีภาพ (๓) ระบบการเมืองและสถาบันการเมือง และ (๔) ระบบการตรวจสอบ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการ โดยมีประเด็นการรับฟังความคิดเห็นสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ผู้ดำเนินรายการได้สอบถามไปยังผู้เข้าร่วมสัมมนาถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ทำความเข้าใจถึงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างถึงการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญว่า รัฐจะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีการระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า – ๑๙ ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้มีการป้องกัน เช่น การแจกหน้ากากอนามัยหรือการดูแลเบื้องต้นไม่ให้มีการระบาดเพิ่มเติม โดยผู้ดำเนินรายการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นจะต้องเป็นรัฐธรรมนูญของประชาชน ไม่ใช่เป็นการเขียนรัฐธรรมนูญเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ให้ข้อมูลในประเด็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญว่าเข้าใจบางส่วนและไม่ได้เข้าใจเนื้อหาทั้งหมดของรัฐธรรมนูญ จากนั้นได้เชิญ ดร.เทียนชาย กล่าวเปิดงานสัมมนาในครั้งนี้ โดย ดร.เทียนชาย ได้กล่าวว่าการสัมมนารับฟังในครั้งนี้เป็นการดำเนินการโดยคณะกรรมาธิการศึกษาแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญ สภาผู้แทนราษฎร เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้รับฟังจากภาคประชาชนไปเป็นแนวทางในการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพราะประชาชนทุกคนในประเทศไทยเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง ดังนั้นรัฐธรรมนูญจะต้องมีเจตนารมณ์เพื่อประชาชนคนไทยทุกภาคส่วน จากนั้นผู้ดำเนินรายการได้เชิญ พลตำรวจเอกทวี สอดส่อง ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ กล่าวต่อผู้เข้าร่วมสัมมนา ดังนี้ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกว่า ในหลักการของประชาธิปไตยมีหลักการว่าอำนาจเป็นของประชาชนต้องมีการเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่ถูกบังคับซึ่งถือว่าเป็นเอกภาพและความมั่นคงของประชาชน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด อยู่ส่วนใดของประเทศ โดยมีกติกาที่ใช้ร่วมกันในสังคม เรียกว่ารัฐธรรมนูญ โดยสังคมที่มีความสุขต้องมีหลักสำคัญคือ ประชาชนของประเทศต้องเป็นประชาชนที่ดี มีความสุขมีปัจจัย ๔ ทั้งนี้ จะต้องมีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ดี สนองเจตนารมณ์ของประชาชน ที่ส่งเสริมศักยภาพของประชาชน เช่น การศึกษา ความเป็นอยู่ที่ดี การอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันระหว่างประเทศ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ดีต้องเกิดจากการศรัทธาและความหวงแหนที่มาจากประชาชนและประชาชนมีส่วนร่วมและประชาชนที่ดีจะก่อให้เกิดตัวแทนที่ดีเพื่อให้มีรัฐบาลที่ดีที่ทำเพื่อประชาชน ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการรับฟังข้อคิดเห็นจากภาคประชาชนนำไปปรับและแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีรัฐธรรมนูญที่ดีเพื่อที่จะให้มีรัฐบาลที่ดีในการบริหารประเทศ โดยมีคณะกรรมาธิการจำนวน ๔๙ ท่านเป็นผู้นำข้อคิดเห็นเหล่านี้ไปสรุปและรวบรวมเพื่อเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

จากนั้น ผู้ดำเนินรายการได้แจกกระดาษสีส้มและสีชมพูเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เขียนความเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ ๑) สีส้ม เป็นความเห็นเกี่ยวกับข้อเสียและปัญหาของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และ ๒) สีชมพู เป็นความเห็นเกี่ยวกับข้อดีของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้พบหรือมีความเห็นว่าควรปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขหรือให้คงไว้ดังเดิม ทั้งนี้ผู้ดำเนินรายการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในประเด็นของแบบสอบถามมีรายละเอียดดังนี้ คือ

๑) เป็นการสอบถามเกี่ยวกับแนวนโยบายของภาครัฐ หน้าที่ของภาครัฐที่มีผลกระทบเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของประชาชน ผลกระทบเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) สิทธิและเสรีภาพของภาคประชาชน เช่น การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในด้านต่าง ๆ

๓) ระบบการเมืองและสถาบันทางการเมือง เช่น ระบบการเลือกตั้ง ที่ผ่านมากรณีของคณะกรรมการการเลือกตั้งคิดสูตรการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้นมีผลกระทบอย่างไรกับภาคประชาชน พรรคการเมืองควรมีความยึดโยงกับภาคประชาชนหรือไม่อย่างไร การปกครองท้องถิ่นควรดำเนินการอย่างไร หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญควรเป็นเช่นใด เป็นต้น

๔) ระบอบการตรวจสอบภาครัฐหรือการใช้อำนาจรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรตุลาการ องค์กรอิสระและเจ้าหน้าที่รัฐ จะต้องมีการตรวจสอบได้หรือไม่และตรวจสอบอย่างไร การวิภาคและวิจารณ์องค์กรเหล่านี้ควรทำได้โดยไม่ถือเป็นความผิด

ในการตอบแบบสอบถามนั้น ในข้อที่ ๑ นั้นหากมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวดีอยู่แล้วไม่ควรมีการแก้ไขก็ให้ระบุเหตุผลว่าดีอย่างไร ในข้อที่ ๒ ที่เห็นควรว่าต้องแก้ไขโดยจะแก้ไขทั้งฉบับหรือแก้ไขเป็นรายมาตราโดยให้ระบุว่าควรแก้ไขเรื่องใดและมีเหตุผลอย่างไรในการแก้ไขพร้อมทั้งเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากนั้นผู้ดำเนินรายการได้รวบรวมประเด็นการเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมสัมมนาแต่ละท่านเพื่อนำเสนอให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนารับทราบเพื่อจะได้ถกแถลงว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ดังนี้

ข้อคิดเห็นที่ ๑ เห็นว่าสิ่งที่ควรปรับปรุง คือ โครงสร้างการบริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสาธารณสุขที่สถานการณ์ปัจจุบันการระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า – ๑๙ ที่ประชาชนไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร

ข้อคิดเห็นที่ ๒ เห็นว่าอยากให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ไม่ให้เป็นของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งและให้เป็นรัฐธรรมนูญของประชาชนอย่างแท้จริงโดยให้เหตุผลว่า อำนาจไม่ควรตกไปอยู่กับกลุ่มบุคคลซึ่งจะทำให้เกิดการจัดสรรผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มบุคคลนั้นทำให้กลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่ถูกกีดกันกลายเป็นกลุ่มชนชั้น ๒ ทำให้ไม่ได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่ได้เป็นผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อคิดเห็นที่ ๓ รัฐธรรมนูญที่มีนายกรัฐมนตรีมาจากบุคคลภายนอกแสดงให้เห็นว่ามีการแข่งขันทางอำนาจโดยมีเหตุผลเพิ่มเติมว่า รัฐธรรมนูญที่เปิดช่องว่างให้บุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนจำทำให้เกิดการแข่งขันทางอำนาจเพื่อให้ได้เข้ามาบริหารประเทศ ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีควรมาจากตัวแทนประชาชน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และนายกรัฐมนตรีที่มาจากบุคคลภายนอกไม่ได้ผ่านการคัดกรองจากภาคประชาชนในขั้นแรกอาจตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อคิดเห็นที่ ๔ การเลือกปฏิบัติระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านในการทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนมีความเลื่อมล้ำกัน

ข้อคิดเห็นที่ ๕ เห็นควรว่าควรมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับเพื่อให้เป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชน เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีการเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ในประเด็นกติกาของการเลือกตั้งควรมีมีการปรับเปลี่ยน และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีนั้นควรมีการแก้ไขเช่นกัน โดยมีเหตุผลเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ดังนี้

การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับควรมาจากประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและต้องมีการกระจายอำนาจให้กับประชาชน โดยระยะเวลาในการดำเนินการนั้นอาจนำรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มาใช้ชั่วคราว (นายอดิศร กลุ่มเครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน)

กติกาการเลือกตั้ง เห็นควรยกเลิกโครงสร้างการเลือกตั้งในปัจจุบัน เพราะตัวแทนภาคประชาชนที่มีเสียงข้างมากไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลและการเลือกตั้งควรมีความโปร่งใสตรวจสอบได้การนับคะแนนควรมีความโปร่งใส บริสุทธิ์ยุติธรรม ทั้งนี้ การเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมาผู้สัมมนามีทั้งพอใจและไม่พอใจผลการเลือกตั้ง ส่วนที่พอใจให้เหตุผลว่า มีพรรคการเมืองที่ตนเองชอบ บางส่วนที่ไม่พอใจให้เหตุผลว่าการเลือกตั้งไม่มีความยุติธรรม

ประเด็นการแก้ไขยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีนั้น ผู้สัมมนาส่วนใหญ่ไม่มีความพึงพอใจโดยให้เหตุผลว่า การวางยุทธศาสตร์ชาติระยะเวลา ๒๐ ปี นั้นเป็นเวลาที่นานเกินไปเพราะ ๒๐ ปีเหตุการณ์ต่าง ๆ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กรณีตัวอย่างที่เกิดการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรน่า – ๑๙ ซึ่งใช้ระยะเวลาแค่ ๖ เดือนเท่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในโลกได้อย่างมากมาย ดังนั้นระยะเวลา ๒๐ ปีอาจมีการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์อื่น ๆ เช่นกันทำให้แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนซึ่งอาจมีผลกระทบกับประชาชน ควรมีการปรับเปลี่ยนให้เหลือระยะเวลา ๔ ปี เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน

- เหตุผลต่อมาเห็นว่าเป็นการวางแผนเพื่อสืบทอดอำนาจการปกครองเพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศจะทำให้รัฐบาลนั้น ๆ จะต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหาร

ต่อมา ผู้ดำเนินรายการได้ยกตัวอย่างข้อดีของรัฐธรรมนูญเพื่อให้ผู้เข่าร่วมสัมมนาร่วมกันถกแถลงมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อคิดเห็นที่ ๑ ทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษากฎหมายมากขึ้นและกล้าแสดงออกในการเห็นแย้งกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ข้อคิดเห็นที่ ๒ ประชาชนทั่วไปสนใจการเมืองมากขึ้น

ข้อคิดเห็นที่ ๓ มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่มีมาตรา ๔๔ ที่ลิดรอนสิทธิของประชาชน

ข้อคิดเห็นที่ ๔ ในมาตรา ๒๗ เรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยที่ระบุว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันทางกฎหมาย ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน

ข้อคิดเห็นที่ ๕ มาตรา ๕๔ รัฐให้การศึกษาอย่างเท่าเทียมกันเป็นระยะเวลา ๑๒ ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้อคิดเห็นที่ ๖ ชอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพราะมีระบบทหารเข้ามาเกี่ยวข้องและมีการแจกเงินให้กับประชาชน ในประเด็นนี้ผู้สัมมนาบางส่วนให้ข้อเห็นแย้งว่าเป็นการล้มเหลวในการบริหารและไม่ควรให้ทหารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเพราะไม่เข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงซึ่งเงินที่รัฐบาลนำมาแจกให้เป็นเงินภาษีของประชาชนทำให้เหมือนนำเงินประชาชนมาแจกประชาชนเอง ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าควรนำเงินดังกล่าวไปพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ แต่ทั้งนี้มีเหตุผลจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ดังนี้

- ไม่ควรนำระบบทหารเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะไม่มีความสามารถในการบริหารประเทศ

ประเด็นต่อมาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย (มาตรา ๓)

ข้อคิดเห็นที่ ๗ ชอบเพราะอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย ซึ่งมีบางอย่าง แต่ในบางส่วนเห็นควรแก้ไขเพราะประชาชนไม่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

ข้อคิดเห็นที่ ๘ เห็นด้วยในทางทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหา เช่น กรณีของศาลรัฐธรรมนูญที่ตัดสินเอื้อประโยชน์ให้บุคคลบางกลุ่ม ในส่วนขององค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ผู้สัมมนาเห็น

ว่ายังไม่มีความเป็นกลางในการคิดคะแนน (กรณีเครื่องคิดเลขและบัตรเลือกตั้งจำนวนหนึ่ง บัตรมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าจำนวนผู้ใช้สิทธิ์)

ข้อคิดเห็นที่ ๙ ชอบแต่ทั้งนี้ในทางปฏิบัติประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง

ประเด็นต่อมาผู้ดำเนินรายการให้รายละเอียดว่า บุคคลกลุ่มมีสิทธิเสรีภาพไม่มีบุคคลใดมาบังคับผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร

ข้อคิดเห็นที่ ๑ ชอบ เพราะบุคคลย่อมมีสิทธิ์มาตั้งแต่กำเนิดตามรัฐธรรมนูญแต่ในทางปฏิบัติยังมีบุคคลบางกลุ่มมาจำกัดสิทธิ์และเสรีภาพ

ข้อคิดเห็นที่ ๒ ชอบ เพราะให้สิทธิประชาชนในการเลือกตั้งเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อคิดเห็นที่ ๓ ชอบ รัฐธรรมนูญให้สิทธิประชาชนในการเลือกตั้งแม้ความเป็นจริงจะไม่ได้ตามที่ตั้งใจไว้

ข้อคิดเห็นที่ ๔ ชอบ เพราะรัฐธรรมนูญให้สิทธิในการเลือกตั้งแต่ทั้งนี้จะต้องมีความโปร่งใสในการเลือกตั้งที่ผ่านมาเห็น ว่าไม่โปร่งใสและตรวจสอบได้ยาก

จากนั้นผู้ดำเนินรายการได้เชิญ ดร.สุทิน คลังแสง ได้กล่าวตอบข้อซักถามและให้ข้อมูลต่อผู้เข้าร่วมสัมมนาว่ากิจกรรมในวันนี้เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่จะดำเนินการจึงต้องมีการดำเนินการเพื่อหาทางออกของปัญหาการร่างรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น รัฐธรรมนูญคือกติกาที่จะทำให้ประเทศชาติดำเนินไปอย่างถูกทำนองคลองธรรม จะต้องมีกติกาการดำเนินการที่ยุติธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดสำหรับประเทศไทยคือรัฐธรรมนูญที่ประชาชนยอมรับและสิ่งที่จะทำให้ประชาชนยอมรับรัฐธรรมนูญที่เป็นกติกาของบ้านเมืองคือ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมเพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามก็ถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมและจะต้องยอมรับร่วมกันแม้จะมีเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตาม และเหตุผลที่ดำเนินการกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นที่มหาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพราะนักศึกษามาจากพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ได้รับความคิดที่หลากหลายผ่านตัวแทนชุมชนนั้น ๆ คือนักศึกษาที่มาศึกษาต่อ ทั้งนี้ การดำเนินการรับฟังจะเป็นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะและสรุปผลต่อคณะกรรมาธิการเพื่อให้ประชาชน ๑.๑๘ มีส่วนร่วมมีสิทธิ์มีเสียงปรากฏต่อคณะกรรมาธิการอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจแบ่ง ๒ แนวทาง คือ ๑. ใช่ สสร. และ ๒. ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการร่าง อาจจะเป็นการแก้ไขทั้งฉบับหรือรายมาตราก็ได้

จากนั้นผู้ดำเนินกรายการได้ดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับประเด็นของรัฐธรรมนูญ

ประเด็นต่อมาที่ผู้ดำเนินรายการถกแถลงต่อผู้เข้าร่วมสัมมนามีรายละเอียด คือ หากเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเป็นนายกรัฐมนตรีมีข้อดีคือ ไม่ต้องเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยให้เป็นการปฏิรูปอย่างชัดเจน ผู้สัมมนามีความคิดเห็นอย่างไร

ข้อคิดเห็นที่ ๑ ไม่เห็นด้วยเพราะไม่ได้เป็นตัวแทนประชาชนอย่างแท้จริงทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นเพราะไม่เคยพบปะกับประชาชนทำให้ไม่ทราบความต้องการของประชาชน

ข้อคิดเห็นที่ ๒ หากบุคคลภายนอกสามารถเข้ามาบริหารประเทศให้ก้าวหน้าได้ก็ควรสนับสนุนแต่ถ้าหากไม่สามารถบริหารประเทศได้ก็ไม่ควรให้มีนายกรัฐมนตรีมาจากบุคคลภายนอก

ข้อคิดเห็นที่ ๓ นายกรัฐมนตรีที่มาจากบุคคลภายนอกก็ไม่มีความตั้งใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างแท้จริงแต่เป็นการฉาบฉวยโอกาสในการเข้ามาบริหารหากพรรคที่บุคคลนั้น

สนับสนุนมีเสียงข้างมากบุคคลนั้นจะได้มาเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งบุคคลนั้นไม่ได้มีความเสียสละที่จะมาหาเสียงกับประชาชน จึงทำให้ขาดการยึดโยงกับประชาชนในการเอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง

ข้อคิดเห็นที่ ๔ นายกรัฐมนตรีผ่านการคัดเลือกจากประชาชนและเป็นตัวแทนจากประชาชน คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นต่อมา คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ที่สนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงและเกิดประชาธิปไตย เหตุผลคือ

ข้อคิดเห็นที่ ๑ ถึงแม้จะมีการเลือกตั้งแต่ไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อคิดเห็นที่ ๒ มีการเลือกตั้ง แต่ทั้งนี้ขาดความโปร่งใสในการนับคะแนนและกระบวนการเลือกตั้งขาดความน่าเชื่อถือ

ข้อคิดเห็นที่ ๓ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ ทำให้สิทธิ์บางส่วนหายไปจึงเป็นที่มาของเจตจำนงที่จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งดังนั้น เป็นเพียงกระบวนการที่มีการเตรียมพร้อมมาแล้วก่อนการเขียนรัฐธรรมนูญ

ข้อคิดเห็นที่ ๔ เห็นด้วยที่ให้มีการเลือกตั้งซึ่งทำให้ประชาชนมีสิทธิ์มีเสียง ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อคิดเห็นที่ ๕ เห็นด้วยบางมาตรา

ข้อคิดเห็นที่ ๖ เห็นด้วยบางส่วนที่ให้สิทธิ์กับประชาชนแต่ทั้งนี้กระบวนการเลือกตั้งต้องโปร่งใส

ประเด็นต่อมา คือ การกำหนดให้มีการศึกษาเป็นระเวลา ๑๒ ปีฟรี

ข้อคิดเห็นที่ ๑ การศึกษาฟรีก่อนวัยเรียนจนถึง ๑๒ ปี หากครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะลดต้นทุนให้กับครอบครัวนั้น ๆ หากมีการขยายเวลาเป็น ๑๕ ปี จะส่งผลดีมากกว่าเดิม

ประเด็นต่อมาที่ต้องปรับปรุงเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญควรร่างใหม่ทั้งฉบับเพราะประชาชนไม่มีส่วนร่วม ร่างมาเพื่อบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ผู้นำขาดความสามารถในการนำรัฐธรรมนูญมาใช้

ข้อคิดเห็นที่ ๑ เห็นด้วย ในการร่างฉบับใหม่เพราะฉบับปัจจุบันเอื้อนายทุน การร่างรัฐธรรมนูญต้องมาจากความคิดเห็นของประชาชนเท่านั้น

ข้อคิดเห็นที่ ๒ เห็นด้วยในการร่างใหม่เพื่อที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับประชาชนมากขึ้น หากร่างรัฐธรรมนูญมาจากเสียงของประชาชน

ข้อคิดเห็นที่ ๓ เห็นด้วยกับการแก้รายมาตรา ซึ่งบางมาตราดีอยู่แล้ว

ข้อคิดเห็นที่ ๔ เห็นด้วยว่าควรแก้ไขทั้งฉบับเพราะการร่างที่ผ่านมาเอื้อประโยชน์นายทุน

ข้อคิดเห็นที่ ๕ เห็นด้วยว่าควรแก้ไขทั้งฉบับเพราะต้องมีการตรวจสอบรัฐบาลโยประชาชนหรือมีกระบวนการตรวจสอบ

ข้อคิดเห็นที่ ๖ เห็นด้วยว่าควรแก้ไขทั้งฉบับ ควรแก้ไขให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจมากขึ้นหรือมีการตัดสินใจร่วมกันเพราะที่ผ่านมานโยบายมาจากชนชั้นนำทำให้ขาดความมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อคิดเห็นที่ ๗ เห็นด้วยว่าควรแก้ไขทั้งฉบับ จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญมากขึ้น

ประเด็นต่อมา ผู้เข้าร่วมสัมมนายกข้อดีของรัฐธรรมนูญ คือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันดีอยู่แล้วเพราะจัดให้มีการบริการด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึง

ประเด็นต่อมา ผู้เข้าร่วมสัมมนายกข้อดีของรัฐธรรมนูญ คือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้สิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนนับถือศาสนาอย่างเสรี (มาตรา ๓๑) ผู้สัมมนาเห็นด้วยกับประเด็นนี้

ประเด็นต่อมา ผู้เข้าร่วมสัมมนายกยกขอเสียของรัฐธรรมนูญ คือการบังคับใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญควรมีความน่าเชื่อถือโดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า

ประเด็นต่อมา ผู้เข้าร่วมสัมมนายกข้อเสียของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุน

ประเด็นต่อมา ผู้ดำเนินรายการยกประเด็นการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้อง โดยมีเหตุผลเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ว่า

ข้อคิดเห็นที่ ๑ สมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้งหรือสรรหาจาก คสช. จะเป็นการเอื้อให้มีการสืบทอดอำนาจ จากกรณีให้สมาชิกวุฒิสภามีส่วนในการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี ซึ่งที่ผ่านมาจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา โดยบทเฉพาะกาลให้อำนาจวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรีร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้มองว่าเป็นการเอาประโยชน์และสืบทอดอำนาจ

ข้อคิดเห็นที่ ๒ คสช. เป็นผู้สรรหาสมาชิวุฒิสภาจึงเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มคนบางกลุ่ม เพราะ คสช. แปรสภาพเป็นรัฐบาลถ้าให้การแต่งตั้งวุฒิสภาเพื่อเอื้อผลประโยชน์

ข้อคิดเห็นที่ ๓ สมาชิกวุฒิสภาเป็นการสรรหาและแต่งตั้งโดยตำแหน่ง แต่ควรจะมาจากการเลือกตั้งและมาจากเสียงของประชาชนและยึดโยงกับประชาชนและสมาชิกวุฒิสภาไม่ควรมีส่วนในการเลือกนายกรัฐมนตรีเพราะสมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอยู่แล้ว

ข้อคิดเห็นที่ ๔ สมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้งและมีหน้าที่ตรวจสอบองค์กรอิสระหรือกลั่นกรองกฎหมายหรือแต่งตั้งกรรมการเพื่อเลือกองค์กรอิสระ

ข้อคิดเห็นที่ ๕ สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งจะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ที่แต่งตั้งเข้ามา ดังนั้นสมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้ง

ประเด็นต่อมา ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า รัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประชาชนไม่มีสิทธิ์มีเสียงในการปกครองประเทศ และรัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นการสืบทอดอำนาจ

ประเด็นต่อมา ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้เหตุผลเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเพิ่มเติม คือสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งแต่มาจากการแต่งตั้งของ คสช. ทำให้มองว่าเป็นการสืบทอดอำนาจ โดยมีเหตุผลจากผู้เข้าร่วมสัมมนาเพิ่มเติม ดังนี้

๑. จากการทำรัฐประหารและคณะ คสช. ยังคงอยู่และต้องการที่จะสืบทอดอำนาจจึงมีการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ และกำหนดกติกาขึ้นมาและทำให้มีกฎหมายรองรับและอ้างความชอบธรรมในเรื่องดังกล่าวและลดแรงเสียดทานจากสังคมว่ารัฐบาลไม่ได้สืบทอดอำนาจ

๒. มีการสืบทอดอำนาจโดย คสช. เป็นกลุ่มที่กำหนดกติกาการเลือกตั้งขึ้นมาและแปรสภาพเป็นรัฐบาลที่มีพรรคการเมืองรองรับ

๓. หลักการขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย คือการเลือกตั้ง แต่สมาชิกวุฒิสภาที่ควรมาจากการเลือกตั้งตั้งแต่ถูกกำหนดมาจากการเลือกตั้งจึงเห็นว่าสืบทอดอำนาจ

๔. จากโครงสร้างหลังมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มคนบางกลุ่ม

๕. เห็นควรว่า สมาชิกวุฒิสภาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจของ คสช. เพราะมีการวางแนวทางให้กลุ่ม คสช. ยังคงอยู่และเข้ามาสู่อำนาจ

๖. รัฐธรรมนูญเป็นการออกกฎหมายเอื้อต่อ คสช.

ประเด็นต่อมาที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการทำให้คนก่อรัฐประหารเป็นเรื่องที่ถูกต้องและทำให้รัฐประหารฝังลงในรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการ โดยให้เหตุผลว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีบทเฉพาะกาลยังคงอยู่ดังนั้นผลของการรัฐประหารยังคงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

ประเด็นต่อมาที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น คือ อำนาจอธิปไตย ไม่ได้เป็นของประชาชน โดยมีเหตุผลสนับสนุนจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ดังนี้

๑. ประชาชนไม่ได้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญ

๒. รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีบางส่วนที่ประชาชนไม่เห็นด้วยทำให้ขาดความมีส่วนร่วม เพราะบางความคิดเห็นไม่สามารถที่จะแสดงออกได้อย่างเต็มที่

๓. ไม่มีส่วนร่วมจากประชาชนทำให้ขาดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ

๔. อำนาจอธิปไตยไม่ได้เป็นของประชาชนเพราะเกิดจากลุ่มบุคคลเท่านั้น

ประเด็นต่อมา ผู้ดำเนินรายการได้ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญที่ตนเองสนใจ มีรายละเอียด คือ

๑. ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ไม่ได้เป็นของประชาชน คือมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน หากเป็นรัฐธรรมนูญของประชาชนจะต้องเพิ่มเสรีภาพให้กับประชาชน ประเด็นแรกคือ การชุมนุมในที่สาธารณะซึ่งพระราชบัญญัติการชุมนุมในที่สาธารณะห้ามไว้ กลุ่มนักศึกษาจึงเปลี่ยนมาชุมนุมในมหาวิทยาลัยแทนเนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นนิติบุคคล ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับนี้จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในแง่ของการตรวจสอบอำนาจรัฐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงไม่ได้เป็นของประชาชนแต่กลับเป็นเพิ่มอำนาจรัฐ ๒.๐๗

๒. ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น คือรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ผ่านมาทั้งการประชุมรัฐสภา การดำเนินการของรัฐบาล มีบางอย่างที่รัฐบาลชุดปัจจุบันพยายามบิดเบือนหลักการของรัฐธรรมนูญเพื่อช่วยเหลือพรรคพวก หรือใช้ช่องว่างของรัฐธรรมนูญในการช่วยเหลือพรรคพวกจึงทำให้ดูเหมือนเป็นการสืบทอดอำนาจ ทั้งนี้บุคคลที่เป็นรัฐมนตรีและเป็ฯอดีตอาจารย์ซึ่งเคยมีความเคารพ แต่ทั้งนี้หลังจากทำงานให้รัฐบาล บุคคลท่านนี้ใช้ช่องว่างของรัฐธรรมนูญเอื้อต่อพรรคพวกและช่วยเหลือกลุ่มตนเอง ดังนั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนสามารถสะท้อนได้จากการกระทำของรัฐบาล

๓. ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น คือ คสช. วางฐานอำนาจให้อยู่ในรัฐธรรมนูญ โยมีข้อสังเกต ๓ ข้อ คือ

๑. ตั้งแต่วันที่ก่อรัฐประหาร คือ คสช. อยู่ในอำนาจนานเกินไป

๒. การวางโครงสร้างผ่านการเลือกตั้งโดยการเลือกพรรคการเมืองเพื่อมาสนับสนุนตนเองให้เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อสร้างความชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ ในการวางยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นการฝังรากลึก หากรัฐบาลใดไม่สามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติได้จะเป็นข้ออ้างที่ชอบธรรม

๓. โครงสร้างจากการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาหากเปลี่ยนเป็นการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาและในประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านมานั้นผู้ร่างเป็นอย่างไรรัฐธรรมนูญจะเป็นอย่างนั้นทำให้ขาดความเป็นเจ้าของร่วมกัน หากรัฐธรรมนูญร่างให้อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนจะไม่เห็นปรากฏการณ์ของการก่อตัวม็อบเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ

๔. ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น คือ การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผิกดเพี้ยนโดยระบบการเลือกตั้งของไทยนั้น ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในโลกที่ใช้ระบอบการเลือกตั้งแบบนี้อยู่ คือ นำระบบจัดสรรปันส่วนผสมมาประยุกต์โดยระบบ MMP จะบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบหรือใบเดียวแต่เลือกได้ ๒ แบบ จะเป็นการตรวจสอบคะแนนนิยมพรรคและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคนั้น ในอดีตที่ผ่านมาใช้บัตรเลือกตั้งจำนวน ๒ ใบโดยเลือกพรรคและเขต แต่ทั้งนี้ ในการเลือกตั้งที่ผ่านมานั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีข้อมูลในพรรคที่เราจะเลือกแต่การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมามีการบิดเบือนการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๕. ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อคิดเห็น คือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ผิดเพี้ยนและไม่มีการตรวจสอบ และเหตุใดประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้

ต่อมา ผู้ดำเนินรายการได้ทำการสอบถามความคิดเห็นจากแบบสอบถามในแต่ละประเด็นที่ได้รวบรวมมาดังนี้

๑. หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ๓๐ บาทรักษาทุกโรค ผู้สัมมนาทุกคนเห็นว่าควรมีอยู่

๒. การประกันรายได้และค่าแรงขั้นต่ำผู้สัมมนาบางส่วนให้ความเห็นว่า เรียนไปด้วยทำงานด้วยแต่ค่าแรงที่ได้รับไม่เป็นไปตามค่าแรงขั้นต่ำ

๓. อยากให้มีการประกันรายได้หรือแนวทางประกันสิทธิแรงงาน

๔. การเกณฑ์ทหารอยากให้เป็นการสมัครใจในการรับราชการทหาร โดยบางส่วนให้ความเห็นว่าการเกณฑ์ทหารนั้นเมื่อเข้าไปรับราชการทหารแล้ว การฝึก การลงโทษ บางครั้งรุนแรงเกินไป จึงอยากให้เป็นการสมัครใจ หากเป็นการสมัครใจจะตรงกับความต้องการของผู้ที่ประสงค์จะรับราชการในด้านนี้

โดยมีเหตุผลเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมสัมมนาในมุมมองของสุภาพสตรี เกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร ดังนี้ ในอดีตมองว่าเป็นการให้ผู้ชายทำหน้าที่ปกป้องเอกราช แต่ในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีและไม่มีการรบหรืออาจจะให้ผู้ที่สมัครใจจะเป็นทหารเข้าไปรับใช้ชาติหรือบางส่วนมองว่าเห็นควรให้ผู้ตกงานหรือไม่มีงานทำได้ใช้โอกาสนี้

ข้อคิดเห็นต่อมา คือ การเกณฑ์ทหารเป็นการสร้างภารความรับผิดชอบให้กลุ่มบุคคลที่จะต้องมีภาระรับผิดชอบในด้านอื่น ๆ ควรใช้เทคโนโลยี

ข้อคิดเห็นต่อมา การเกณฑ์ทหารในอดีตเพราะมีภาวะสงคราม อีกทั้งเป็นการสร้างภาระงบประมาณของกองทัพ อาจเปลี่ยนใช้เทคโนโลยีในการปกป้องประเทศและการใช้การรับสมัครแทน สังเกตจากกองทัพของสหรัฐอเมริกาใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือทหารและมีทหารหญิงที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ซึ่งคนเหล่านี้เต็มใจที่จะเป็นทหารและสามารถเพิ่มศักยภาพตนเองได้ จะสามารถพัฒนาเป็นทหารอาชีพได้

ข้อคิดเห็นต่อมา การใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนจำนวนทหารที่จะต้องเกณฑ์

ข้อคิดเห็นต่อมา จากภาพลักษณ์ของทหารทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่อยากเกณฑ์ทหารเพราะความเชื่อมั่น สาเหตุเพราะปัญหาโครงสร้างของกองทัพ การรับสมัครอาจเป็นการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มคนบางกลุ่มในกองทัพหรือเปล่า

ข้อคิดเห็นต่อมา การเกณฑ์ทหารทำให้เสียโอกาสในการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ตอบสนองความต้องการได้ดีกว่า

ข้อคิดเห็นต่อมา การเกณฑ์ทหารเป็นการละเมิดสิทธิ์ของประชาชน ต้องมีการรับสมัครเพราะความชอบจะทำให้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ดีกว่า

ข้อคิดเห็นต่อมา ผู้สัมมนาส่วนใหญ่เห็นความควรยกเลิกการเกณฑ์ทหาร แต่เปลี่ยนมาเป็นสมัครใจมากกว่าและควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่ชอบไม่ควรนำคำพูดว่ารักชาติหรือไม่รักชาติมาเป็นเงื่อนไข เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ก็รักชาติได้เหมือนกัน ขึ้นอยู่ที่ทุกคนทำตามหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

ข้อคิดเห็นต่อมา นอกจากจะให้ยกเลิกการเกณฑ์ทหารแล้ว ระดับสายการบังคับบัญชาที่อยู่เหนือขึ้นไปต้องเป็นทหารอาชีพจริง ๆ ไม่ใช่เป็นทหารการเมืองที่จะเข้ามาสู่การเมืองโดยที่ตนไม่มีความถนัด

จากนั้นผู้ดำเนินรายการได้สรุป ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เสนอความคิดเห็นแต่ทั้งนี้มิได้นำมาถกแถลงร่วมกันในทุกประเด็น แต่ข้อคิดเห็นทั้งหมดจะได้รวบรวมให้ฝ่ายเลขานุการได้ดำเนินการต่อไปมีดังนี้ ๑. ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ๒. การให้สมาชิกวุฒิสภาร่วมโหวตนายกรัฐมนตรี ๓. การใช้บัตรเลือกตั้งนายกแบบใบเดียว และระบบการเลือกตั้ง ๔. ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญ ๕. ระบบการเมือง และสถาบันทางการเมือง ๖.

หลักประกันสุขภาพถ้วนค่า ๗. ค่าแรงขั้นต่ำ ๘. การเกณฑ์ทหาร ๙. ความเสมอภาคของประชาชน ๑๐. การศึกษา ๑๑. สิทธิและเสรีภาพ ๑๒. สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ๑๓. สิทธิเสรีภาพในการชุมนุม ๑๔. สิทธิคนยากจนและคนชายขอบ

จากนั้น ผู้ดำเนินรายการได้เชิญ พลตำรวจเอกทวี สอดส่อ กล่าวปิดการสัมมนา และผู้ดำเนินรายการฟังสรุปในช่วงท้าย และปิดการเสวนา

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

นายอลงกรณ์ มั่งมี
วิทยากรชำนาญการ
ผู้สรุปรายงาน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๓
กลุ่มผู้พิการ

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันอังคารที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๓
กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันอังคารที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓
กลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน และกลุ่มการพัฒนาเศรษฐกิจ

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันพุธที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓
กลุ่มระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง

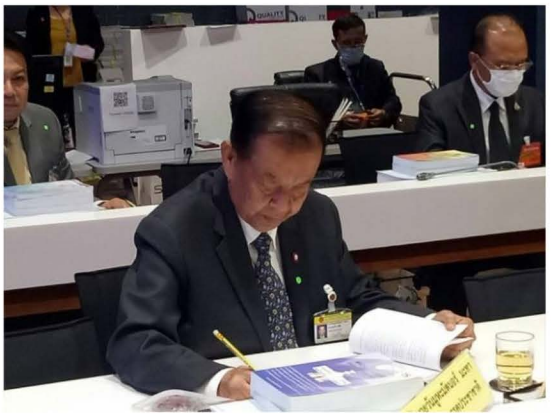

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓
กลุ่มองค์กรตามรัฐธรรมนูญ/องค์กรอิสระ และกลุ่มชาติพันธุ์

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันพุธที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓
กลุ่มปฏิรูปกฎมายและปฏิรูประบบราชการ

การรับฟังความคิดเห็นแบบสนทนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
วันอังคารที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓
กลุ่มสิทธิ/สิทธิชุมชน

การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ในเวทีภูมิภาค
วันเสาร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ในเวทีภูมิภาค
วันเสาร์ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ในเวทีภูมิภาค
วันเสาร์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓
มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ในเวทีภูมิภาค
วันอาทิตย์ที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การจัดสัมมนาในกลุ่มลักษณะที่เปิดกว้าง ในเวทีภูมิภาค
วันเสาร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา

การรับฟังความคิดเห็นวันอาทิตย์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
ณ ห้องราณี โรงแรมรัตนโกสินทร์ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

การรับฟังความคิดเห็นวันเสาร์ที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

การรับฟังความคิดเห็นวันเสาร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การรับฟังความคิดเห็นวันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๓
ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ภาคผนวก ข
คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการ

คำสั่ง คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
ที่ ๑/๒๕๖๓
เรื่อง ตั้งคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ให้มีหน้าที่และอำนาจประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๖ ดังนี้

๑. นายวัฒนา เมืองสุข	เป็นประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายวิเชียร ชวลิต	เป็นรองประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๓. นายสุทิน คลังแสง	เป็นอนุกรรมาธิการ
๔. นายธนกร วังบุญคงชนะ	เป็นอนุกรรมาธิการ
๕. นายรังสิมันต์ โรม	เป็นอนุกรรมาธิการ
๖. นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ	เป็นอนุกรรมาธิการ
๗. นางสาวธณิกานต์ พรพงษาโรจน์	เป็นอนุกรรมาธิการ
๘. ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	เป็นอนุกรรมาธิการ
๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยพร รัตนเศรษฐ	เป็นอนุกรรมาธิการ
๑๐. นายเอกพันธุ์ ปิณฑวณิช	เป็นอนุกรรมาธิการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

คำสั่งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
ที่ ๓/๒๕๖๓
เรื่อง ตั้งคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
แทนตำแหน่งที่ว่าง

ด้วยนายธนกร วังบุญคงชนะ อนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ขอลาออกจากตำแหน่ง

ในคราวประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๓ จึงได้มีมติตั้งนายโกวิทย์ ธารณา เป็นอนุกรรมาธิการ แทนตำแหน่งที่ว่าง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ภาคผนวก ค
คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

ประกาศ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เรื่อง ตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้มีมติตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ดังนี้

๑. นายวรรณรัตน์ ชาญนุกูล
๒. นายชัยธวัช ตุลาธน
๓. นายโกวิทย์ ธารณา
๔. พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง
๕. นายยงยุทธ ติยะไพรัช
๖. นายดำรงค์ พิเดช

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ประกาศคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เรื่อง ตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (เพิ่มเติม)

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๕ เมื่อวันศุกร์ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้มีมติตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (เพิ่มเติม) ดังนี้

๑. นายพงศกร อรรณนพพร
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุสรณ์ ธรรมใจ
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย
๔. ศาสตราจารย์นิเวศน์ นันทจิต
๕. นายสุทัศน์ เงินหมื่น
๖. นายภูมภัสส์ พงษ์จิรนิธิภร
๗. นายสัญญา สถิรบุตร
๘. ร้อยตำรวจโท อาทิตย์ บุญญะโสภัต
๙. นายนำลาภ เบ้าสุวรรณ
๑๐. นายพจน์ เจริญสันเทียะ
๑๑. นายณริช ผลานุรักษา
๑๒. นายสังข์ ทรัพย์พันแสง
๑๓. นายดิสทัต คำประกอบ
๑๔. นายธนชาติ แสงประดับ
๑๕. นางสาวชุติมา กุมาร
๑๖. นางอมรัตน์ โชคปมิตต์กุล
๑๗. รองศาสตราจารย์ชลวิทย์ เจียรจิตต์
๑๘. พันเอก (พิเศษ) ดร. เจียรนัย วงศ์สะอาด

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ประกาศคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เรื่อง ให้ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
พ้นจากตำแหน่ง และตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์
และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (เพิ่มเติม)

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๖ เมื่อวันศุกร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้มีมติให้รองศาสตราจารย์ชลวิทย์ เจียรจิตต์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ้นจากตำแหน่ง และมีมติตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (เพิ่มเติม) ดังนี้

๑. ว่าที่ร้อยตรี ถวัลย์ รุยาพร
๒. นายยิ่งชีพ อัชฌานนท์
๓. นายล่ำสัน เลิศกูลประหยัด
๔. นายณัฐรุจ วงศ์ทางสวัสดิ์
๕. นายคมสัณห์ ฐานะโชติพันธุ์
๖. นายวรภพ วิริยะโรจน์
๗. นายโคทม อารียา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ประกาศคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เรื่อง ตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (เพิ่มเติม)

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๗ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นายพริษฐ์ ชีวารักษ์ เป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ประกาศคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทาง
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
เรื่อง ตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์
และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (เพิ่มเติม)

คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เสนอให้ตั้งที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมาธิการเพิ่มเติมเพื่อปฏิบัติหน้าที่อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมาธิการ ด้วยเหตุดังกล่าว จึงตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการในคณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนบุคคล (เพิ่มเติม) ดังต่อไปนี้

๑. นางสาววทันยา วงษ์โอภาสี
๒. ร้อยโทหญิง สุณิสา ทิวากรดำรง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ของสถาบันพระปกเกล้า

รายชื่อผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ของสถาบันพระปกเกล้า

๑. ดร.สติธร ธนานิธิโชติ	ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
๒. นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น	รักษาการผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๓. นายณวัฒน์ ศรีปัดถา	นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๔. นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร	นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๕. นางสาววิลาวัณย์ หงษ์นคร	นักวิชาการผู้ชำนาญการ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
๖. นางกันธรัตน์ ลาเทศ	พนักงานฝึกอบรมและบริหารโครงการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๗. นายชนาธิป โรจน์สิรวรพัฒน์	พนักงานฝึกอบรมและบริหารโครงการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๘. นายกิฎาพล ภัทรธรรมา	พนักงานฝึกอบรมและบริหารโครงการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๙. นางสาวภูรยาย์ พงษ์พันธ์	พนักงานบริหารงานทั่วไป สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๑๐. นางสาวอภิญญา ส่งทวน	เจ้าหน้าที่โครงการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
๑๑. นางสาวธัญชนก ณ นคร	เจ้าหน้าที่โครงการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา

ภาคผนวก จ
ฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมาธิการ

ฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมาธิการ

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการทหาร สำนักกรรมาธิการ ๒

๑. นายณัฐพัฒน์ พัดทอง	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
๒. นางสาวฉัตรยาภรณ์ คำผุย	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นายจาตุรงค์ นาสมใจ	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๔. นายสุวัฒน์ สุขวิบูลย์	วิทยากรชำนาญการพิเศษ
๕. นางสาวรจนี ขยันงาน	นิติกรชำนาญการ
๖. นางสาวนลินรัตน์ เฉลิมทรัพย์	นิติกรชำนาญการ
๗. นางสาวขวัญประชา ช่วยกลาง	วิทยากรชำนาญการ
๘. นายอลงกรณ์ มั่งมี	วิทยากรชำนาญการ
๙. นางสาวสกุลกาญจน์ ตังประพฤทธิ์กุล	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๐. นางสาวอิสริยา ดีโลก	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๑. นางสาวรุจิรา โตชูวงศ์	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๒. นางสาววรรณยา สิงห์วี	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง สำนักกรรมาธิการ ๒

๑. นายเฉลิมศักดิ์ ใจชำนิ	วิทยากรชำนาญการ
๒. นางสาวเอื้อมพร ขอสุข	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๓. นางสาวนราภรณ์ ใจอินทร์	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๔. นางสาวตรีทิพยนิภา ธานี	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ภาคผนวก ช
รายละเอียดข้อเสนอของกลุ่มรัฐธรรมนูญก้าวหน้า (CONLAB) คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) และ นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง โดยข้อเสนอนี้ได้รับ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๓ หลังจากที่คณะอนุกรรมาธิการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ได้นำเสนอข้อสรุปต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้ว

กลุ่มงานบริการเอกสารด้านนิติ
สำนักกรรมาธิการ 2
รับที่ 133/63
วันที่ 25 ก.ค. 63
เวลา 16.04 น.

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

เครือข่ายรัฐธรรมนูญก้าวหน้า Conlab

26 สิงหาคม 2563

เรื่อง ข้อเสนอของประชาชนจากกิจกรรม Workshop Conlab.

เรียน คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สิ่งที่แนบมาด้วย ข้อเสนอจากประชาชนจากกิจกรรม Workshop Conlab.

ตามที่คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีความประสงค์จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนต่อประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และขณะนี้ได้เปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถเสนอความเห็นได้ตามช่องทางต่าง ๆ โดยระบุว่าการรับฟังความเห็นผ่านช่องทางดังกล่าว เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของกฎหมายร่วมกันให้กับประชาชนนั้น

ทางเครือข่ายรัฐธรรมนูญก้าวหน้า - Conlab ซึ่งเป็นเครือข่ายที่รวมตัวกันเพื่อเป็นพื้นที่ในการถกเถียงของประชาชน ในประเด็นปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผ่านกิจกรรม Workshop ให้แก่ประชาชนทั่วไปและนักเรียน,นักศึกษา ในจังหวัดดังต่อไปนี้

1. กรุงเทพมหานคร (มูลนิธิชาติชาย ชุณหะวัณ)
2. จังหวัดปัตตานี (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)
3. จังหวัดเชียงใหม่ (American Spaces)

มีข้อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 โดยมีรายละเอียดข้อเสนอรวมถึงหลักการและเหตุผลดังในเอกสารที่ส่งแนบมาด้วย.

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ
เครือข่ายรัฐธรรมนูญก้าวหน้า Conlab

เครือข่ายรัฐธรรมนูญก้าวหน้า Conlab
Email: Puttipong.px@gmail.com

CON LAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

เอกสารที่แนบมาด้วย Scan เพื่อเข้าถึงข้อมูล

เครือข่ายรัฐธรรมนูญก้าวหน้า Conlab
Email: Puttipong.px@gmail.com
ติดต่อ: 088-761-4586

กลุ่มงานบริการเอกสารราชการ
สำนักกรรมาธิการ 2 ปัตตานี 1
รับที่ 133/63
วันที่ 25 ส.ค. 63
เวลา 16.08 น.

ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย
ศาลยุติธรรมและศาลอื่น
เช่น ศาลปกครอง เป็นต้น

- ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการพิทักษ์รัฐธรรมนูญมาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภา

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะ** ในท้องถิ่นทุกประเภท ยกเว้นที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การคมนาคมพื้นฐาน และการสาธารณสุข
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณ**ของท้องถิ่นเอง
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น**มาจากการเลือกตั้งโดยตรง**จากประชาชน
- **ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค**และโอนบุคลากรและภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- **ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 100 คน / คณะรัฐมนตรี** เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**บางมาตราต้องมีการทำประชามติ** เช่น เรื่องโครงสร้างของรัฐ และเรื่องที่กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- การลงมติวาระสุดท้ายก่อนการประกาศใช้**ต้องได้รับการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร**

#CONLAB2 #กลุ่มเสี่ยง

C NLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- **สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครอง** ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐประชาชน
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้น และที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี (ซึ่งรวมถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว, เสรีภาพในเคหสถาน, เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่)
- สิทธิรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน (จนจบปริญญาตรี)
- สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะและของรัฐ
- สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (ซึ่งรวมถึงเสรีภาพในการวิพากษ์สถาบันต่าง ๆ ของรัฐ)

#CONLAB2 #กลุ่มเสี่ยง

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่มเสี่ยง

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

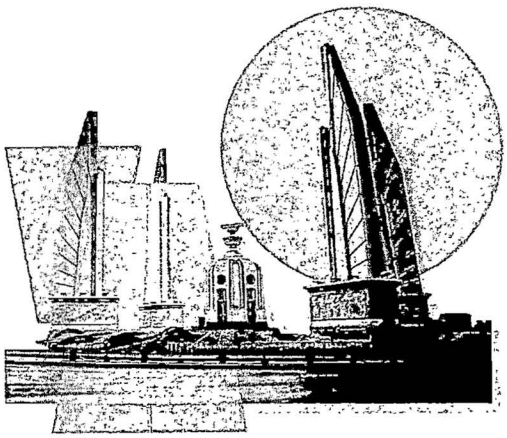

คุณค่าหลัก : สิทธิ เสรีภาพ และการศึกษา / เสมอภาค ยุติธรรม สิทธิเสรีภาพและรัฐสวัสดิการ

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 2

ศาลและองค์กรอิสระ

ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย
ศาลยุติธรรมและศาลอื่น
เช่น ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

- **ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการเสนอชื่อ**
โดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภาและต้องได้คะแนนเสียง
เกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล และได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง
ของ ส.ส.ฝ่ายค้าน

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

[โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหา
และแต่งตั้งโดยรัฐสภาและต้องได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล
และได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ส.ส.ฝ่ายค้าน]

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

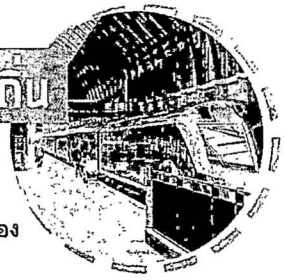

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกประเภท** ยกเว้นที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การบริหารประเทศ การจัดตั้งสภาในพื้นที่ การประกาศสงคราม การจัดตั้งกองทัพ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง**
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น**มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- **ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค**และโอนบุคลากรและภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

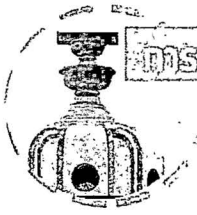

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 110 คน / คณะรัฐมนตรี**
เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**ต้องมีการทำประชามติ**
- การลงมติวาระสุดท้ายก่อนการประกาศใช้**ต้องได้รับการอนุมัติโดยร้อยละ 60 ของ ส.ส.**

#CONLAB2 #กลุ่มThailandอะไรก็ได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

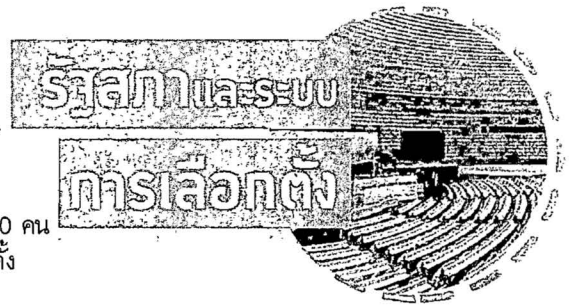

รัฐสภาระบบสภาคู่ประกอบด้วย **สภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา**

- **สภาผู้แทนราษฎร**มี ส.ส. 500 คน วาระ 4 ปี ประกอบด้วย ส.ส.เขต 350 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 150 คน
  - **มาจากการเลือกตั้งโดยตรง** โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คำนวณคะแนนรวมกันแบบสัดส่วนผสม (Mixed-Member Proportional)
    - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครฯที่คนก็ได้และผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
    - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมืองเพื่อนำคะแนนไปคำนวนสัดส่วนจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อตามที่พรรคการเมืองกำหนด
  - **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป** ต้องสังกัดพรรคการเมือง และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ

- **วุฒิสภา**มี ส.ว. 250 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากกลุ่มวิชาชีพ วาระ 4 ปี
  - **ผู้สมัคร ส.ว. ต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป** ห้ามสังกัดพรรคการเมือง และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ

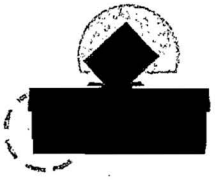

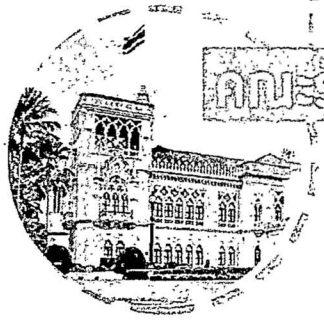

- **นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร** [ผู้จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ]
- **คณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี** [ผู้จะเป็นรัฐมนตรีต้องมีอายุ 18 ขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ]
- **ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งสามารถถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้** ในการลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

#CONLAB2 #กลุ่มThailandอะไรก็ได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- **สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครอง** ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นและที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง, และวัยวุฒิ (อายุ)

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิและเสรีภาพทรัพย์สิน
- สิทธิรับบริการสาธารณสุขและการรับการรักษา
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาตนเอง
- สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา (รัฐควรอุปถัมภ์ทุกศาสนา)
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- เสรีภาพของสื่อมวลชน

#CONLAB2 #กลุ่มThailandอะไรก็ได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม

THAILAND อะไรก็ได้

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

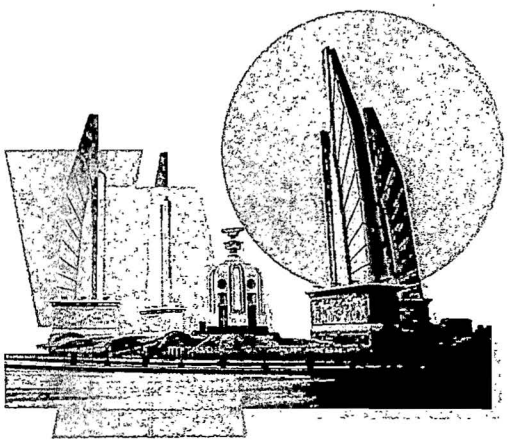

คุณค่าหลัก : ประชาชน ประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

เชียงใหม่

5 ยกเลิก

- ⊗ **ยกเลิก**รัฐธรรมนูญแบบมัดมือชก
- ⊗ **ยกเลิก**รัฐธรรมนูญแบบแก้ไม่ได้
- ⊗ **ยกเลิก**การอ้างความมั่นคง
- ⊗ **ยกเลิก**กติกาเลือกตั้งที่มีแต่ความงง
- ⊗ **ยกเลิก**วุฒิสภาที่มีอำนาจล้นมือ แต่ไม่ได้มาจากเสียงของประชาชน

5 ยกระดับ

- ⊗ **ยกระดับ**สิทธิเสรีภาพประชาชน
- ⊗ **ยกระดับ**คุณสมบัตินายกฯ
- ⊗ **ยกระดับ**องค์กรอิสระ
- ⊗ **ยกระดับ**ความเป็นประชาธิปไตยโดยตรง
- ⊗ **ยกระดับ**ท้องถิ่น

"ผมขอย้ำว่า **ผมไม่ต้องการให้ข้อเสนอเหล่านี้เป็น "คำตอบสุดท้าย" ว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่** ควรจะออกแบบกติกาบ้านเมืองอย่างไร...

แต่ผมอยากให้ข้อเสนอเหล่านี้เป็น "คำตอบชุดแรก" ที่จุดประกายให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความเห็น ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และปรับปรุงเปลี่ยนแปลง **เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างแท้จริง....."**

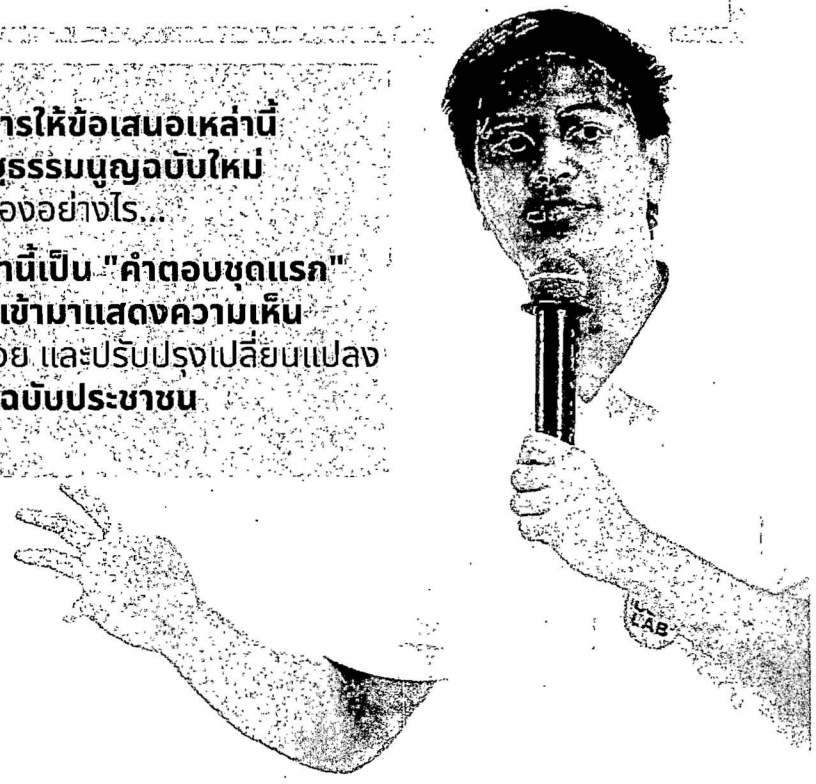

- พริษฐ์ วัชรสินธุ
ผู้ก่อตั้ง "รัฐธรรมนูญก้าวหน้า"

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

CONSTITUTION LAB #3

เชียงใหม่ 8 มี.ค.63

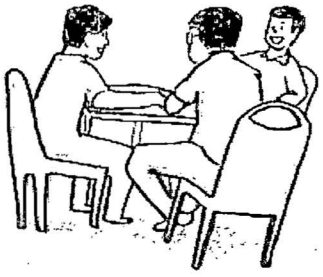

พริษฐ์ วัชรสินธุ

ผู้ก่อตั้ง รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ยาว.....กว่าค่าเฉลี่ย 2 เท่า

40000 กว่าคำ

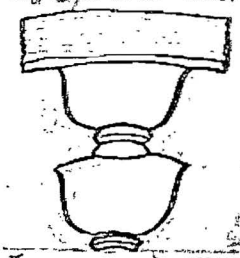

OUR DREAM...

สั้น, เข้าใจง่าย, แก้ง่าย

เพื่อเท่าทันสถานการณ์

รัฐธรรมนูญปัจจุบัน

ยิ่งยาว ดัชนี ประชาธิปไตย ยิ่งต่ำลง

ปัญหา.....

ที่มา | กระบวนการ | เนื้อหา

ชื่อกลุ่ม

Equality

- เน้นกระจายอำนาจ
- ไม่ระบุระบบเลือกตั้ง

FFF

- ป้องกันรัฐประหาร
- ปฏิรูปกองทัพ

คารวิบหรี่

- ยกเลิก สว.
- ตัด ทรงมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข (มี แต่ บทอัญ ธรรม)
- ปฏิรูปกองทัพ

4 Right

1 รัฐธรรมนูญ ควรมีอะไรบ้าง?

- ✓ สิทธิ เสรีภาพ
- ✓ รัฐสภา
- ระบบเลือกตั้ง
- คุณสมบัตินักการเมือง
- คณะรัฐมนตรี
- ศาล
- องค์กรอิสระ
- การปกครองส่วนท้องถิ่น
- กม. ประกอบรัฐธรรมนูญ
- แก้ไขรัฐธรรมนูญ
- หน้าที่ปวงชน
- หน้าที่รัฐ
- นโยบายแห่งรัฐ
- การปฏิรูปประเทศ.

2 หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพ?

ประท้วง!

เหตุจำกัด สิทธิเสรีภาพ มาตรา 25

กระทบความมั่นคงรัฐ

"——" ความสงบเรียบร้อย

ข้อเสนอ

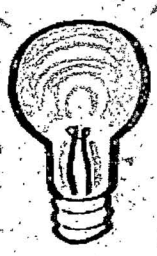

- พรรคโชว์ ชื่อนายกฯ คณะ รมต. / สส.เขต แบบสัดส่วน / สส. ไม่สังกัดพรรค
- สส.เขต เลือกตั้งเสียงข้างมาก (ยกเว้นชนะผิวเฉียด) / บัญชีรายชื่อแบบปิด / เลือกตั้ง 2 ใบ สัดส่วนผสม
- 665 เขต (ประชากร 100,000 คน) / เรียงลำดับความชอบ / บัญชีรายชื่อแบบปิด / เลือก 2 ใบ คู่ขนานแยกกัน
- 600 คน (เขต 400 / รายชื่อ 200) / กา 4 ช่องเหมือนลอนดอน / บัญชีรายชื่อปิด จาก คณะกรรมการ / 2 ใบ คู่ขนานแยก

มี TOKEN 10 คะแนนให้แบ่งตามความชอบ

คุณสมบัตินักการเมือง

	เลือกตั้ง	สส.	รมต.	นายกฯ
ไทย อายุ	18	25	35	35
ข้อเสนอ	18	20	30	35
	18	18	25	25 ← ไม่สังกัดพรรค/ป.ตรี ไม่มี
	18	18	25	25 ← ป.ตรี/ประวัติอาชญากรรม

1. ปชช. → สส. → นายกฯ → ครม.
2. ปชช. → นายกฯ / → สส. → ครม.
3. ปชช. → สส. / → นายกฯ

การศึกษา

หุ้นสื่อ

ประวัติอาชญากรรม

ราชการส่วนกลาง	ราชการส่วนภูมิภาค	ส่วนท้องถิ่น
รมต.	ผู้ว่าฯ	นายกฯ อบจ.
เลือกตั้ง	แต่งตั้ง	เลือกตั้ง

องค์กรอิสระ และศาล ✓มี. ✗ไม่มี.

	FFF	ริบหรี่	equality	4 right
กกต. - คณะกรรมการเลือกตั้ง	✓	✓	✓	✓
ผผ. - ผู้ตรวจการแผ่นดิน	✗	✓	✓	✓
ป.ป.ช. - คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	✗	✓	✓	✓
ค.ตง. - คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	✗	✓	✓	✓
กสม. - คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	✓	✓	✓	✗
อส. - สำนักงานอัยการสูงสุด	✗	✓	✓	✓
ศาล - ศาลรัฐธรรมนูญ	✓	✓	✓	✓

FFF
สว. เลือกตั้ง / สส. เลือกคณะกรรมการสรรหา

ริบหรี่
คณะกรรมการสรรหา เลือก / สส. 75% โหวต

Equality
ศาลคู่ ระบบลูกขุน, สอบบรรจุ

4 Right
ตรวจสอบกองทัพ
เพิ่มคณะกรรมการปราบปรามการรัฐประหาร
สอบบรรจุ / สส. 3 ใน 4 โหวต เลือก.

การปกครองส่วนท้องถิ่น

- โครงสร้างยืดหยุ่น
- ท้องถิ่นดูแลตัวเองทุกอย่าง บกเว้น กองทัพ, เศรษฐกิจมหภาค
- กำหนดอัตราภาษีได้เอง
- จัดสรรงบประมาณได้เอง
- กำหนดกฎหมายได้เองบางมาตรา

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

Equality
1 ใน 3 สส. แก้ รธน.
face recognition เก็บข้อมูล
70% สส. โหวตรับ
เกินกึ่งหนึ่ง ของผู้ลงคะแนน

FFF.
ปชช. 50,000 คน online
สส. 120 จาก 600 ครม.
เสนอได้
มติสุดท้าย สส. 50%
วาระสุดท้าย สว. 50%

ปชช. 38,500 คน / สส. 90%
ลงมติ สส. 70%

ริบหรี่.
ปชช. 50,000 คน สแกนนิ้ว + ID.
สส. 150 คน / ครม. เสนอได้
สส. 75% ประชามติ 60% ผู้มีสิทธิ์.

50% สส.รัฐบาล
50% สส. ด้าน
50% สว.

8 มี.ค. 63

ตุลย์

www.picturestalk.net

สิทธิในการ...
1 การหายใจ
2 ใช้/เข้าถึง ขนส่งสาธารณะ
3 การศึกษา
4 Internet เข้าถึงอินเตอร์เน็ต ความเร็วสูง
5 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
ที่มา
ประชาชน 38 ล้าน → สส. 500 คน
0.000001%
นายก
คณะแต่งตั้ง 10 คน → สว. 250 คน
3.3%
2 ล้านเท่า!
อำนาจมากกว่า
ประชาชน
คณะแต่งตั้ง สว.
ฟูอาดี้ พิศสุวรรณ
Fellow สถาบันนโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3 ทางเลือก
สว.
• แต่งตั้ง ลดอำนาจ?
• เลือกตั้ง? (สภาผัว-เมีย)
• สภาเดี่ยว? (20 ใน 31 ประเทศใช้)
สภาเดี่ยว ระบบเสียง 3 แบบ
เลือกตั้ง 2 ปาร์ตี้
โหวตนายกฯ ไม่ได้
Art Belle Can
1. คะแนนสูงสุดชนะ 25 30 45
2. คะแนนคนไม่ชอบน้อยสุด 60 70 45 ← 3 แบบสิ้นสุด
3. คะแนนเสียง 2 ขั้นตอน รวมกัน
Art 35 20 55
Belle 25
Can 40 5 45
Art หลังห้อง
Belle กลางๆ
Can เด็กหน้าห้อง
สภาคู่
เลือกตั้ง ทั้ง สส/สว.
ไม่สังกัดพรรค
เลือกจากกลุ่มวิชาชีพ
บัญชีรายชื่อ ปิด
#Close list.
1. —
2. —
3. —
บัญชีรายชื่อ เปิด
#Open list.
—
—
—

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

คลัง 9 หมา

(จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

เท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ ไม่ว่าจะด้วยความแตกต่างเรื่องเพศ เชื้อชาติ ความพิการ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิความเท่าเทียมของทุกเพศ
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และข้อมูลส่วนบุคคล
- สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิของมารดา ผู้สูงอายุ และผู้ยากไร้
- สิทธิเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ การติดต่อสื่อสาร และเสรีภาพของสื่อมวลชน
- สิทธิในอนุรักษ์ภูมิปัญญาและสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมโดยสงบ

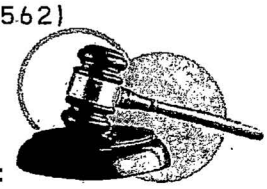

ศาล และองค์กรอิสระ

มีศาลยุติธรรม และศาลอื่น เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- องค์กรภาคประชาชนตรวจสอบองค์กรอิสระต่าง ๆ

ตุลาการศาลสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระมาจากการสอบบรรจุเป็นข้าราชการและเลื่อนขั้นโดยการเลือกตั้งภายในองค์กร

เพิ่มเติม ต้องรับประกันความอิสระและเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ

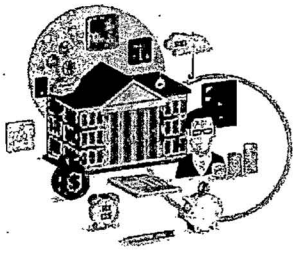

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง เช่น การส่งเสริมประชาธิปไตย ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมวัฒนธรรม ส่วนที่ยกเว้นให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น จ่ายสวัสดิการ ภารกิจตามนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

* ไม่ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค แต่ให้ผู้ว่ากำกับดูแลการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น

รัฐสภา

1. สภาผู้แทนราษฎร มี 500 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง 350 คน (ส.ส. เขต) วาระ 4 ปี มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม 150 คน (ส.ส. บัญชีรายชื่อ) วาระ 4 ปี

บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เลือกคนและเลือกพรรค คำนวณคะแนนรวมกันแบบสัดส่วนผสม (MMP)

2. วุฒิสภา มี 250 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง 200 คน (ส.ว. จังหวัด) วาระ 4 ปี มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม 50 คน (ส.ว. วิชาชีพ) วาระ 4 ปี ห้ามสังกัดพรรคการเมือง

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีคุณสมบัติต้องจบปริญญาตรี

นายกรัฐมนตรีเสนอชื่อรัฐมนตรีอื่นที่มีคุณสมบัติต้องจบปริญญาตรี

*สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้

*บุคคลอายุ 25 ปีสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง แต่สามารถเป็น ส.ส. ได้ตั้งแต่อายุ 20 ปีบริบูรณ์

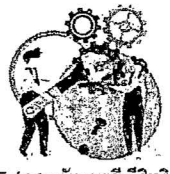

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 1 ใน 5 / คณะรัฐมนตรี มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ ภารลงมติในวาระสุดท้ายต้องได้รับการอนุมัติเกินกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรและเกินกึ่งหนึ่งของวุฒิสภา

* การแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตราต้องมีการทำประชามติ ต้องได้ร้อยละ 70 ของผู้มาลงคะแนนและร้อยละ 50 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

* ห้ามแก้ไขเรื่องอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลั่น ราชดำเนิน

(จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว
- สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ (เช่น ข้อมูลการเกษตร)
- สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพของสื่อมวลชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

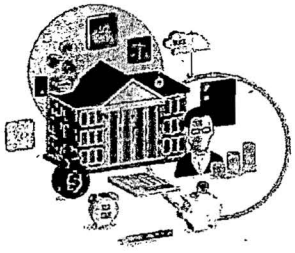

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

รัฐสภา

1. สภาผู้แทนราษฎร มี 500 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง วาระ 5 ปี
ส.ส. เขต 350 คน มาจากการเลือกตั้งแบบเรียงลำดับความชอบ (3 อันดับ)
ส.ส. บัญชีรายชื่อ 150 คน มาจากการเลือกตั้งแบบเปิด
* ส.ส. ต้องมีวุฒิการศึกษา ม.6 หรือเทียบเท่า
บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เลือกทั้งคนทั้งพรรค
คำนวณคะแนนรวมกันแบบคู่ขนาดแยกกัน
(ตามรัฐธรรมนูญ 2540, 2550)

2. วุฒิสภา มี 150 คน มาจากการแต่งตั้ง 150 คน วาระ 2 ปี สรรหาโดยตัวแทนร่วมฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านโดยใช้มติ 3 ใน 4 เป็นตัวแทนสภาวิชาชีพและกลุ่มสังคมต่าง ๆ
* ส.ว. ต้องมีใบรับรองคุณวุฒิจากสภาวิชาชีพ
* ห้ามสังกัดพรรคการเมือง

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร แล้วนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งรัฐมนตรีทั้งหลาย

นายกรัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส. แต่ไม่กำหนดให้รัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส. ต้องมีคุณสมบัติเทียบเท่า ส.ส. จึงจะเป็นรัฐมนตรีได้

*สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้

*บุคคลอายุ 35 ปีสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง แต่สามารถเป็น ส.ส. ได้ตั้งแต่อายุ 25 ปีบริบูรณ์

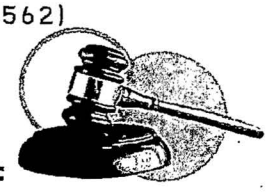

ศาล และองค์กรอิสระ

มีศาลยุติธรรม และศาลอื่น เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง เป็นต้น

ตุลาการศาลสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาจากการเสนอชื่อโดยตัวแทนร่วมฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านโดยใช้มติ 2 ใน 3 และแต่งตั้งโดยมติ 2 ใน 3 ของสภาผู้แทนราษฎร

* ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องเป็นผู้พิพากษามาก่อนก็ได้

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

* องค์กรอิสระไม่ต้องกำหนดในรัฐธรรมนูญ ให้กำหนดในกฎหมายลูก

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง ยกเว้นให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การป้องกันประเทศ การเจรจาสิทธิสัญญา โครงการตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

* ไม่ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค แต่ให้ผู้ว่ากำกับดูแลการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น โดยการเสนอไปยังหน่วยงานตรวจสอบ

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

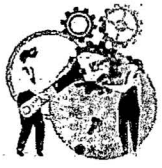

ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 1 ใน 5 / ส.ส. + ส.ว. 1 ใน 5 / คณะรัฐมนตรี / ศาล (เฉพาะที่เกี่ยวกับศาล) มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้

* มีการทำประชามติทุก ๆ 2 ปี โดยการออกเสียงประชามติโดยการลงคะแนนเสียงแบบอนุมัติ (Approval Voting) โดยได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้มาลงคะแนน

เพิ่มเติม หมวดการป้องกันการยกเลิกรัฐธรรมนูญ เช่น การทำรัฐประหารและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญอื่น ๆ ให้ประบุในกฎหมายลูก

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม ราชประสงค์

(จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักการพื้นฐาน เชื่อมั่นว่าปวงชนชาวไทยมีสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค ศักยภาพ และเชื่อมั่นว่า ปวงชนชาวไทยเข้าถึงอำนาจ และจัดการกรัพยากรได้อย่างมีส่วนร่วม

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมายที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นและไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ ไม่ว่าจะด้วยความแตกต่างเรื่อง เพศ เชื้อชาติ ความพิการ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นทางการเมือง และความแตกต่างอื่น ๆ เป็นต้น

- สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- มุ่งสู่ Digital Citizen

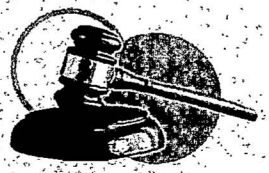

ศาลและองค์กรอิสระ

ระบบศาลคู่ มีศาลยุติธรรม และศาลอื่น เช่น ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตุลาการศาลสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งมีการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาที่มาจากสัดส่วน พรรคการเมือง ศาล นักวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพ

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง (จังหวัด) รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง ยกเว้นให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การใช้อำนาจตุลาการ การคำนวณสัดส่วนการใช้ภาษี ความมั่นคง มาตรฐานการศึกษาของชาติ ระบบเศรษฐกิจระดับชาติ เป็นต้น

* ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของท้องถิ่น

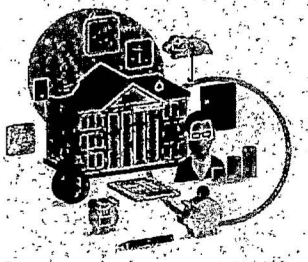

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

รัฐสภา

1. สภาผู้แทนราษฎร มี 600 คน วาระ 4 ปี
ส.ส.เขต 400 คน มาจากการเลือกตั้งแบบเรียงลำดับความชอบ
ส.ส.บัญชีรายชื่อ 100 คน มาจากการเลือกตั้งแบบปิด
ส.ส.จากการเลือกตั้งโดยอ้อม 100 คน

บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เลือกทั้งคนทั้งพรรค คำนวณคะแนนรวมกันแบบคู่ขนานแยกกัน (ตามรัฐธรรมนูญ 2540, 2550)

2. วุฒิสภา มี 77 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจาก 77 จังหวัด วาระ 2 ปี
* ห้ามสังกัดพรรคการเมือง และจบปริญญาตรี

คณะรัฐมนตรี

สภาผู้แทนราษฎรเลือกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเลือกผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐธรรมนูญต้องเป็น ส.ส. และจบปริญญาตรี แต่ไม่กำหนดให้รัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส. ก็ได้

* สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติถอดถอนรัฐมนตรีได้
* สภาผู้แทนราษฎรเกิน 2 ใน 3 ลงมติถอดถอนนายกรัฐมนตรีได้

*บุคคลอายุ 25 ปีสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง แต่สมาชิกสภาผู้แทนเป็นได้ตั้งแต่อายุ 20 ปี

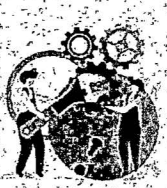

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

ประชาชน 20,000 คน / ส.ส. 200 คน / คณะรัฐมนตรี มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้

ลงมติวาระสุดท้ายต้องได้รับมติร้อยละ 50 ของสภาผู้แทนราษฎร

การแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องทำประชามติทุกเรื่อง โดยการออกเสียงประชามติแบบ Approval Voting

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม PDR

ชี้ (จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมายที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นและไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ ไม่ว่าจะด้วยความแตกต่างเรื่อง เพศ เชื้อชาติ ความพิการ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นทางการเมือง สถานะของบุคคล ยศตำแหน่ง เป็นต้น

เพิ่มเติม รัฐธรรมนูญต้องสั้นกระชับเข้าใจง่าย มีกฎหมายห้ามทำรัฐประหาร และต้องให้ความสำคัญกับเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว
- สิทธิในทรัพย์สิน
- สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ
- สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ศาลและ องค์กรอิสระ

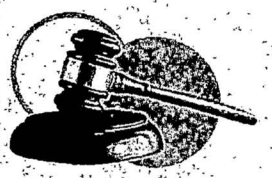

มีศาลยุติธรรม และศาลอื่น เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตุลาการศาลสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระมาจากการเสนอโดยกรรมการสรรหาและรับรองโดยมติเกินกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร โดยอย่างน้อยต้องมีครึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลและครึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน และกรรมการสรรหามาจากฝ่ายรัฐบาลครึ่งหนึ่ง และฝ่ายค้านอีกครึ่งหนึ่ง

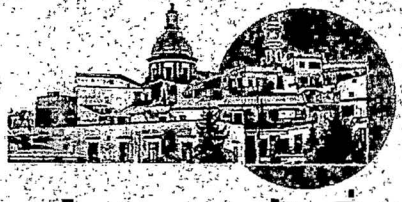

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

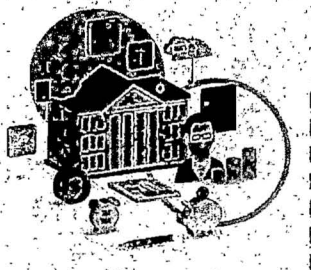

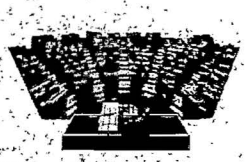

รัฐสภา

ระบบสภาเดี่ยว มี ส.ส. 750 คน วาระ 4 ปี มาจากการเลือกตั้งโดยตรง

การเลือกตั้ง ส.ส. บัตร 2 ใบ "เลือกได้ทั้งคนทั้งพรรค" คำนวณคะแนนแบบสัดส่วนผสม (MMP)

ส.ส. เขต 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา
ส.ส. บัญชีรายชื่อ 250 คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร มีคุณสมบัติต้องเป็น ส.ส.

นายกรัฐมนตรีเสนอชื่อรัฐมนตรีอื่น แล้วให้ ส.ส. ลงมติรับรอง

* สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้

* บุคคลอายุ 18 ปีบริบูรณ์สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง ยกเว้นที่กำหนดให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การกำหนดมาตรฐานในระบบการศึกษา กำหนดมาตรฐานการรักษาพยาบาล เป็นต้น

* ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาคแล้วโอนบุคลากรและภารกิจให้องค์กรปกครองท้องถิ่น

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

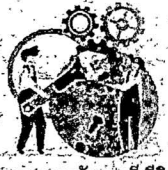

ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 150 คน / คณะรัฐมนตรี มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ การลงมติในวาระสุดท้ายต้องได้รับการอนุมัติร้อยละ 70 ของสภาผู้แทนราษฎร

* การแก้ไขรัฐธรรมนูญทุกมาตราต้องมีการทำประชามติ
* ออกเสียงประชามติโดยการลงคะแนนเสียงแบบอนุมัติ (Approval Voting)

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

ฉบับ 99H

(จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

ศาลและองค์กรอิสระ

มีศาลยุติธรรม (ศาลแพ่ง ศาลอาญา) และศาลอื่น
เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (เพิ่มอำนาจหน้าที่)

ผู้พิพากษาศาลสูงสุดมาจากการเลือกตั้ง
ของคณะผู้พิพากษา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
มาจากการแต่งตั้งโดยสภาผู้แทนราษฎร
* วิจารณ์ศาลได้ถ้าไม่หมิ่นประมาท
ประชาชน 100,000 คนเสนอถอดถอนศาลได้

ผู้ดำรงตำแหน่งองค์กรอิสระมาจากการสอบคัดเลือก
เฉพาะองค์กรที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
เช่น คตง. ปปช. ตำแหน่งอื่นมาจากการเสนอ
โดยกรรมการสรรหาและรับรองโดยมติของสภาผู้แทนราษฎร
โดยต้องมีครึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลและครึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน

หลักพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน กระจายอำนาจ
รัฐธรรมนูญศักดิ์สิทธิ์ แก้ไขยาก (ฉีกยากกว่า)

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง
ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้
เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมายที่ไม่กระทบ
สาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้น หรือกฎหมาย
ในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ไม่กระทบสาระสำคัญ
ของสิทธิเสรีภาพนั้น

บุคคลในราชอาณาจักรไทยได้รับความคุ้มครอง
ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติ
โดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ส่วนตัว
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิในการรับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ (รวมถึงการสาธารณสุขและการศึกษาขั้นพื้นฐาน)
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (รวมถึงกรณีมีรัฐประหาร)
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- สิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten)
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง

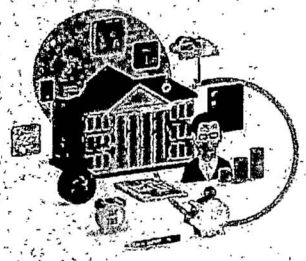

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

รัฐสภา

ระบบสภาเดี่ยว มี ส.ส. 1 คน
ต่อสัดส่วนประชากร 100,000 คน
วาระ 4 ปี ต้องสังกัดพรรคการเมือง
มาจากการเลือกตั้งโดยตรง

การเลือกตั้ง ส.ส. บัตร 2 ใบ
"เลือกได้ทั้งคนทั้งพรรค"
คำนวณคะแนนแบบคู่ขนาน
(ตามรัฐธรรมนูญ 2540, 2550)

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการ
เลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร
มีคุณสมบัติต้องเป็น ส.ส.

นายกรัฐมนตรีเสนอชื่อรัฐมนตรี
อื่นแล้วให้ ส.ส. ลงมติรับรอง
มีคุณสมบัติต้องเป็น ส.ส.

* สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติ
ถอดถอนนายกได้ โดยต้องเสนอชื่อ
นายกรัฐมนตรีคนใหม่มาด้วย
ประชาชน 100,000 คน
เสนอถอดถอนรัฐมนตรีได้

ส.ส. เขต 600+ คน มาจากการเลือกตั้ง
แบบเรียงลำดับความพึงพอใจ
ส.ส. บัญชีรายชื่อ 100 คน มาจาก
การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด
* เลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

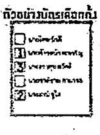

*บุคคลอายุ 18 ปีบริบูรณ์สามารถ
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง
โดยตรงจากประชาชน มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษี
และจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง
รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง
ยกเว้นที่กำหนดให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง
เช่น การต่างประเทศ การกำหนดอัตราภาษีเงินได้
ความมั่นคง เป็นต้น

* ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาคแล้วโอนบุคลากรและภารกิจ
ให้องค์กรปกครองท้องถิ่น

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

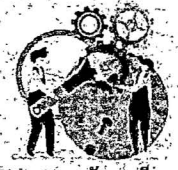

ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 100 คน / คณะรัฐมนตรี
มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้
การลงมติในวาระสุดท้ายต้องได้รับการอนุมัติ
จากสภาผู้แทนราษฎรโดยต้องมีครึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาล
และครึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน

* การแก้ไขรัฐธรรมนูญทุกมาตราต้องมีการทำประชามติ
* ห้ามเปลี่ยนแปลงเรื่องอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม Skywalker

(จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักการพื้นฐาน รัฐธรรมนูญแห่งอนาคต
มองไปข้างหน้า ไม่ใช่แก้ไขปัญหาในอดีต

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ (ต้องมีการตีความให้ครอบคลุมและเป็นกลาง)

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมายที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นและไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ ไม่ว่าจะด้วยความแตกต่างเรื่อง เพศสภาพ เชื้อชาติ ความพิการ ศาสนา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นทางการ เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิในทรัพย์สิน
- สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
- เสรีภาพในเคหะสถาน
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในทางวิชาการ และเสรีภาพในการการติดต่อสื่อสาร
- เสรีภาพของสื่อมวลชน และการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ

ศาลและองค์กรอิสระ

ระบบศาลเดี่ยว มีศาลยุติธรรมเพียงศาลเดียว แยกแผนกคดีต่าง ๆ เช่น คดีปกครอง คดีรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตุลาการศาลสูงสุด และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหา และแต่งตั้งด้วยมติเกินกึ่งหนึ่งของรัฐสภา โดยต้องมีเสียงเกินกึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน และวุฒิสภา

องค์กรปกครองท้องถิ่น

การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น และการปฏิรูปราชการส่วนภูมิภาคขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น
* กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการกระจายอำนาจตามความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละพื้นที่ โดยมีรูปแบบและวิธีการตามกฎหมาย

ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง (ต้องส่งภาษีให้ส่วนกลางบางส่วนตามที่กฎหมายกำหนด) รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง ยกเว้นให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การทหาร การต่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ ระบบศาล เป็นต้น

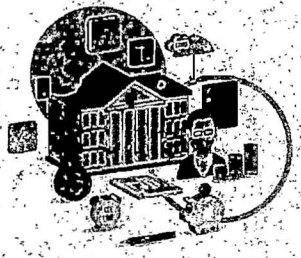

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

รัฐสภา

1. สภาผู้แทนราษฎร มี 600 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง วาระ 4 ปี
ส.ส.เขต 400 คน มาจากการเลือกตั้งแบบเรียงลำดับความชอบ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 200 คน มาจากการเลือกตั้งแบบปิดบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เลือกทั้งคนทั้งพรรค คำนวณคะแนนรวมกันแบบคู่ขนานแยกกัน (ตามรัฐธรรมนูญ 2540, 2550)

2. วุฒิสภา มี 150 คน ส.ว.จังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดยตรง 77 คน วาระ 6 ปี เลือกตั้ง 1 ใน 3 ทุกๆ 2 ปี ส.ว.วิชาชีพ มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม 73 คน วาระ 3 ปี เลือกตั้งผ่านสภาวิชาชีพ
* ห้ามสังกัดพรรคการเมือง

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร แล้วนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งรัฐมนตรีทั้งหลาย นายกรัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส. แต่ไม่กำหนดให้รัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส. ต้องมีคุณสมบัติเทียบเท่า ส.ส. จึงจะเป็นรัฐมนตรีได้ สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้

*บุคคลอายุ 20 ปีสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง

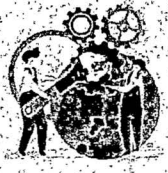

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

ประชาชน 20,000 คน / ส.ส. 100 / คณะรัฐมนตรี มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ และให้รัฐสภาลงมติ 2 ใน 3 โดยต้องมีเสียงกึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน
*การออกเสียงประชามติแบบ Approval Voting ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตราแล้วแต่กรณี ต้องได้เสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ

เพิ่มเติม หมวดพิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุข ประธานสภา นายกรัฐมนตรี ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ การล้มล้างรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม 555+

ปี (จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ
กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

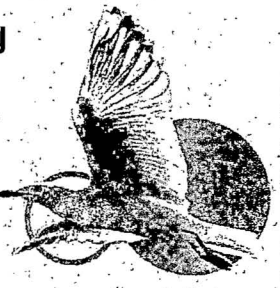

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง
ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้
เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมายที่ไม่กระทบ
สาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้น ไม่กระทบ
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จำเป็นและได้สัดส่วน

บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้
ไม่ว่าจะด้วยความแตกต่างเรื่อง เพศ เชื้อชาติ
ความพิการ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ
ความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
ความเป็นธรรมในการต่อสู้คดี
- สิทธิในการไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน
- สิทธิในทรัพย์สิน
- สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ
- สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
ซึ่งรวมถึงเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
และเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง

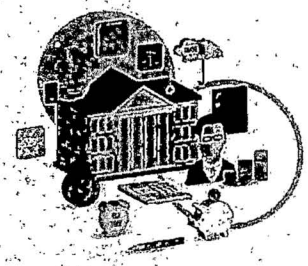

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

รัฐสภา

มี ส.ส. 500 คน วาระ 4 ปี มาจาก
การเลือกตั้งโดยตรง มี ส.ว. 150 คน
มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจังหวัดละคน
และมาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม
จากกลุ่มวิชาชีพ

การเลือกตั้ง ส.ส. บัตร 2 ใบ
"เลือกได้ทั้งคนทั้งพรรค"
คำนวณคะแนนแบบสัดส่วนผสม (MMP)

ส.ส. เขต 250 คน มาจากการเลือกตั้ง
แบบเรียงลำดับความพึงพอใจ
ส.ส. บัญชีรายชื่อ 250 คน มาจาก
การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดย
สภาผู้แทนราษฎร มีคุณสมบัติ
ต้องเป็น ส.ส.

นายกรัฐมนตรีเสนอชื่อรัฐมนตรีอื่น
แล้วให้ ส.ส. ลงมติเห็นชอบ

* สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติ
ถอดถอนนายกรัฐมนตรีได้

* ประชาชน 10,000 คนเสนอ
ถอดถอนส.ส. ได้

ตัวอย่างบัตรเลือกตั้ง

* บุคคลอายุ 25 ปีบริบูรณ์สามารถ
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง

ศาล และองค์กรอิสระ

มีศาลยุติธรรม (ศาลแพ่ง ศาลอาญา) และศาลอื่น
เช่น ศาลปกครอง แต่ไม่มีศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้พิพากษาศาลสูงสุดมาจากการสอบบรรจุเป็นข้าราชการ
และเลื่อนขั้นโดยต้องมีประสบการณ์การด้านกฎหมาย
* มีตัวแทนของฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลในศาลเพื่อทำรายงาน
และตรวจสอบการทำงานของศาล

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- องค์กรสนับสนุน/ตรวจสอบการร่างกฎหมายภาคประชาชน

ผู้ดำรงตำแหน่งองค์กรอิสระมาจากการเสนอโดยกรรมการ
สรรหาและรับรองโดยมติของสภาผู้แทนราษฎร
โดยต้องมีครึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาล และครึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน

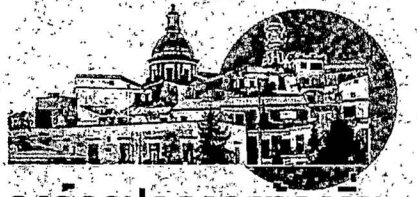

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น
มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณ
ของท้องถิ่นเอง รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะ
ในท้องถิ่นทุกอย่าง ยกเว้นที่กำหนดให้เป็นภารกิจ
ของราชการส่วนกลาง เช่น การทหาร กระบวนการยุติธรรม
การตรวจคนเข้าเมือง ควบคุมมาตรฐานของสวัสดิการ
พื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

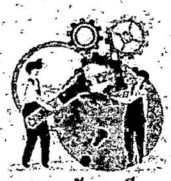

ประชาชน 10,000 คน / ส.ส. 1 ใน 4 / คณะรัฐมนตรี
มีสิทธิเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้
การลงมติในวาระสุดท้ายต้องได้รับการอนุมัติ
จากสภาผู้แทนราษฎรโดยต้องมีครึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาล
และครึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน

* ตั้งคณะกรรมการทบทวนรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขปรับปรุง
รัฐธรรมนูญทุก ๆ 5 ปี

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

กขม.

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่มFree 10

ชี้ (จากกิจกรรม CONLab เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562)

หลักประกันสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่อง เพศ เชื้อชาติ ความพิการ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นทางการเมือง และวัยวุฒิ

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญที่สุดรวมถึง
- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในทุกวิถีทาง
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- สิทธิในการมีที่อยู่อาศัย
- สิทธิในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

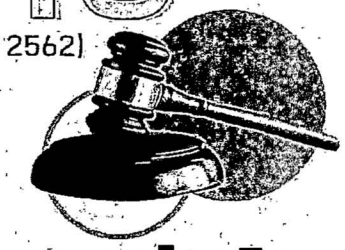

ศาลและองค์กรอิสระ

ระบบศาลคู่ มีศาลยุติธรรม และศาลอื่น ๆ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง เป็นต้นด้วย
*ยกเลิกศาลทหาร

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

*โอนผู้ตรวจการแผ่นดินไปอยู่ภายใต้กำกับของรัฐสภา

ตุลาการศาลสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระ มาจากการเสนอโดยกรรมการสรรหาและรับรองโดยมติเกินกึ่งหนึ่งของรัฐสภา (โดยอย่างน้อยต้องมีครึ่งหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลและครึ่งหนึ่งของฝ่ายค้าน)

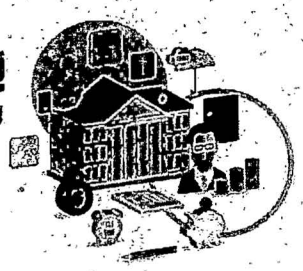

โครงสร้างของรัฐ และองค์กรทางการเมือง

รัฐสภา

ระบบสภาเดี่ยว มี ส.ส. 700 คน วาระ 2 ปี ไม่บังคับต้องสังกัดพรรคการเมือง มาจากการเลือกตั้งโดยตรง

การเลือกตั้ง ส.ส. บัตร 2 ใบ "เลือกได้ทั้งคนทั้งพรรค" คำนวณคะแนนแบบสัดส่วนผสม (MMP)

ตัวอย่างบัตรเลือกตั้ง

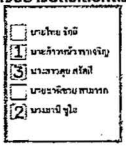

ส.ส. เขต 420 คน มาจากการเลือกตั้งแบบเรียงลำดับความพึงพอใจ

ส.ส. บัญชีรายชื่อ 280 คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร มีคุณสมบัติต้องเป็น ส.ส. และจบปริญญาตรี

นายกรัฐมนตรีเสนอชื่อรัฐมนตรีอื่นแล้วให้ ส.ส. ลงมติรับรอง มีคุณสมบัติต้องจบปริญญาตรี

*สภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งลงมติไม่ไว้วางใจนายกได้ โดยต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่ม่าด้วย

*บุคคลอายุ 15 ปีบริบูรณ์สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทุกตำแหน่ง

องค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง รวมถึงมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกอย่าง ยกเว้นที่กำหนดให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น กิจการขายแดน ทางหลวงแผ่นดิน การจัดการเลือกตั้ง เป็นต้น

* ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาคแล้วโอนบุคลากรและภารกิจให้องค์กรปกครองท้องถิ่น

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 1 ใน 5 / คณะรัฐมนตรีมีสิทธิเสนอการแก้ไขแก้เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ การลงมติในวาระสุดท้ายต้องได้รับการอนุมัติจาก 2 ใน 3 ของสภาผู้แทนราษฎร

* รัฐธรรมนูญต้องแก้ไขเพิ่มเติมได้ทุกมาตราเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 3

ศาลและองค์กรอิสระ

ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย
ศาลยุติธรรมและศาลอื่น
เช่น ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

- **ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภา**และต้องได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล และได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส.ฝ่ายค้าน

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

[โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภาและต้องได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล และได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ส.ส.ฝ่ายค้าน]

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

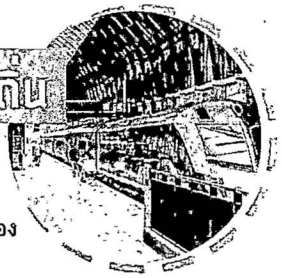

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกประเภท** ยกเว้นที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น การบริหารประเทศ การจัดตั้งสภาในพื้นที่ การประกาศสงคราม การจัดตั้งกองทัพ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง**
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น**มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- **ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค**และโอนบุคลากรและภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 110 คน / คณะรัฐมนตรี** เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**ต้องมีการทำประชามติ**
- การลงมติวาระสุดท้ายก่อนการประกาศใช้**ต้องได้รับการอนุมัติโดยร้อยละ 60 ของ ส.ส.**

#CONLAB2 #กลุ่มThailandอะไรก็ได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

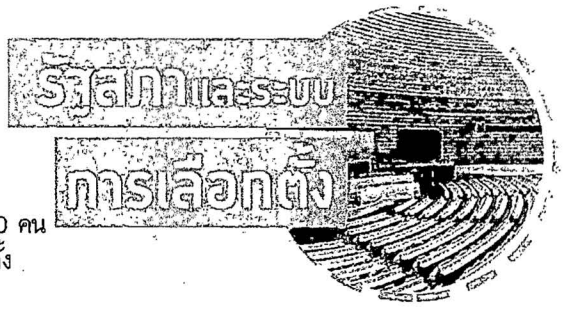

รัฐสภาระบบสภาคู่ประกอบด้วย **สภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา**

- **สภาผู้แทนราษฎร**มี ส.ส. 500 คน วาระ 4 ปี ประกอบด้วย ส.ส.เขต 350 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 150 คน
  - **มาจากการเลือกตั้งโดยตรง** โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คำนวณคะแนนรวมกันแบบสัดส่วนผสม (Mixed-Member Proportional)
    - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครที่คนก็ได้และผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
    - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมืองเพื่อนำคะแนนไปคำนวนสัดส่วนจำนวน ส.ส.บัญชีรายชื่อตามที่พรรคการเมืองกำหนด
  - **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป** ต้องสังกัดพรรคการเมือง และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ

- **วุฒิสภา**มี ส.ว. 250 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากกลุ่มวิชาชีพ วาระ 4 ปี
  - **ผู้สมัคร ส.ว. ต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป** ห้ามสังกัดพรรคการเมือง และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ

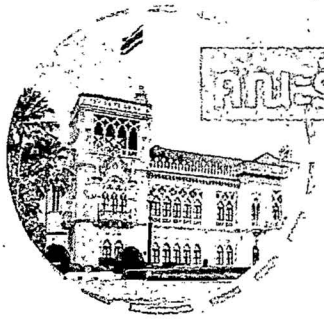

- **นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร** [ผู้จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ]
- **คณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี** [ผู้จะเป็นรัฐมนตรีต้องมีอายุ 18 ขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และมีผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ]
- **ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งสามารถถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้** ในการลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

#CONLAB2 #กลุ่มThailandอะไรก็ได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- **สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครอง** ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นและที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง, และวัยวุฒิ (อายุ)

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิและเสรีภาพทรัพย์สิน
- สิทธิรับบริการสาธารณสุขและการรับการรักษา
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาตนเอง
- สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา (รัฐควรอุปถัมภ์ทุกศาสนา)
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- เสรีภาพของสื่อมวลชน

#CONLAB2 #กลุ่มThailandอะไรก็ได้

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม

THAILAND อะไรก็ได้

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

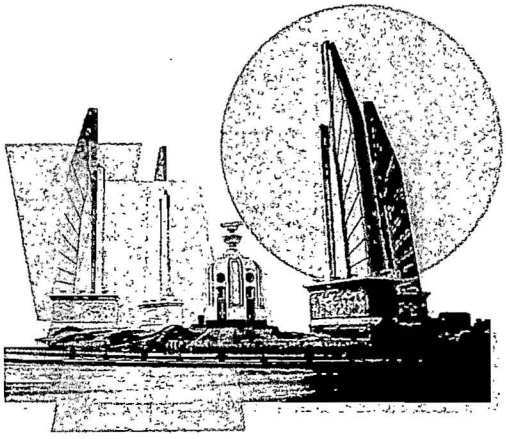

คุณค่าหลัก : ประชาชน ประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 1

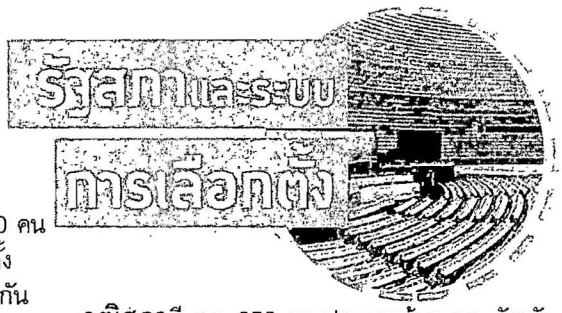

รัฐสภาระบบสภาคู่ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา

- **สภาผู้แทนราษฎร**มี ส.ส. 500 คน วาระ 4 ปี ประกอบด้วย ส.ส.เขต 400 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 100 คน
  - **มาจากการเลือกตั้งโดยตรง** โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คำนวนคะแนนคู่ขนานแยกกัน (ตามรัฐธรรมนูญ 2540-2550)
    - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครฯที่คนก็ได้และผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
    - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมืองและจัดเรียงลำดับ ส.ส.บัญชีรายชื่อ
  - **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 23 ปีขึ้นไป** ต้องสังกัดพรรคการเมืองและจบปริญญาตรี

- **วุฒิสภา**มี ส.ว. 250 คน ประกอบด้วย ส.ว. จังหวัด 77 คน ส.ว.วิชาชีพและ ส.ว.กลุ่มสังคมต่างๆ อีก 173 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง วาระ 4 ปี
  - **ส.ว. มีอำนาจหน้าที่เลือกนายกรัฐมนตรี** ตรวจสอบการทำงานของ ส.ส. และตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างกฎหมายงบประมาณฯ
  - **ผู้สมัคร ส.ว. ต้องมีอายุ 30 ปีขึ้นไป** ห้ามสังกัดพรรคการเมือง จบปริญญาตรีและเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

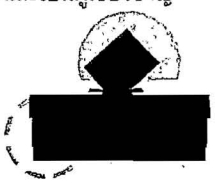

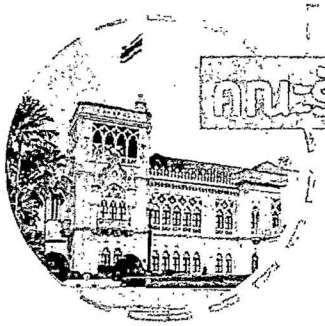

- **นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร** [ผู้จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 30 ปีขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และจบปริญญาตรี | ผู้จะเป็นรัฐมนตรีต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และจบปริญญาตรี]
- **ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งสามารถถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้** ในการลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

#CONLAB2 #กลุ่มFreedom

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ศาลและองค์กรอิสระ

ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย
ศาลยุติธรรมและศาลอื่น
เช่น ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

- **ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งโดย**
  ที่ประชุมใหญ่ตุลาการ

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

[โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการ
สรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภา]

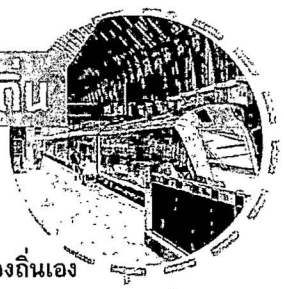

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น**
  ทุกประเภท ยกเว้นที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง
  เช่น การทหารและการต่างประเทศ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง**
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น**มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- **ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค**และโอนบุคลากรและภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

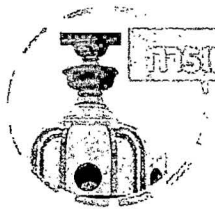

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 50,000 คน / ส.ส. 1 ใน 3 ของทั้งหมด /**
  คณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมมนูญ**บางมาตราต้องมีการทำประชามติ**
- การลงมติวาระสุดท้ายก่อนการประกาศใช้**ต้องได้รับการอนุมัติร้อยละ 60 จากรัฐสภา**

#CONLAB2 #กลุ่มFreedom

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น
- คุ้มครองประชาชนจาก Crimes Agianst Humanity, Cultural Genocide, และ Ethenic Cleansing ทุกรูปแบบ รวมถึงคุ้มครองประชาชนจากการใช้กฎอัยการศึกทำร้ายประชาชนผู้ไม่ติดอาวุธ
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย ที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นและที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติ
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในทางวิชาการ
- เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร
- เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม
- เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง ทั้งการชุมนุมประท้วงและการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล
- สิทธิขั้นพื้นฐานของชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์

#CONLAB2 #กลุ่มFreedom

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม Freedom

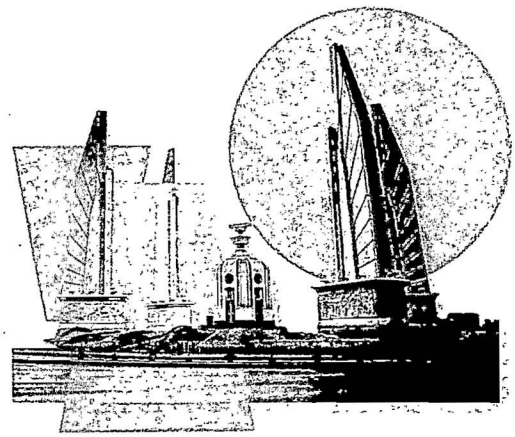

ฉากทัศน์ CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

คุณค่าหลัก : ประชาธิปไตย [สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ธรรมาภิบาล กระจายอำนาจ]
หลักเสียงข้างมากโดยเคารพเสียงข้างน้อย

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 5

ศาลและองค์กรอิสระ

- **ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย ศาลยุติธรรมและศาลอื่น** เช่น ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
- **ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการพิทักษ์รัฐธรรมนูญมาจากการเสนอชื่อโดยคณะรัฐมนตรีและแต่งตั้งโดยรัฐสภา**

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- องค์กรอิสระที่มาจากประชาชนรับผิดชอบเรื่องสิทธิพลเมือง

โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเสนอชื่อโดยคณะรัฐมนตรีและแต่งตั้งโดยรัฐสภา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

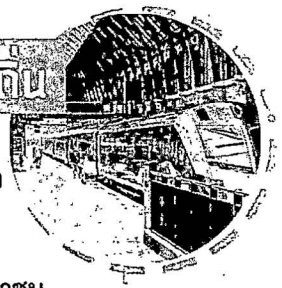

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกประเภท** ยกเว้นที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีแล้วส่งให้ราชการส่วนกลางจัดทำงบประมาณเพื่อสนับสนุนท้องถิ่น**
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น**มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- **ไม่ต้องยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค** ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับดูแลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

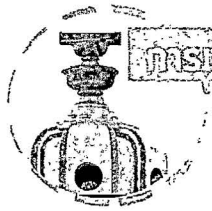

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 25,000 คน / ส.ส. 150 / คณะรัฐมนตรี** เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา**ต้องมีการทำประชามติ** เช่น เรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เรื่องรัฐสภา เป็นต้น
- การลงมติวาระสุดท้ายก่อนการประกาศใช้**ต้องได้รับการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร**

#CONLAB2 #กลุ่มFreedom

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

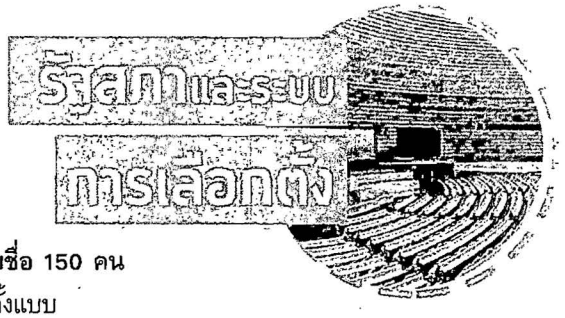

รัฐสภาระบบสภาเดี่ยว
มีเพียงสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎรมี ส.ส. 500 คน วาระ 4 ปี

ประกอบด้วย ส.ส.เขต 350 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 150 คน

- **มาจากการเลือกตั้งโดยตรง** โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบ

บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คำนวนคะแนนคู่ขนานแยกกัน (ตามรัฐธรรมนูญ 2540-2550)

- **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครฯที่คนก็ได้และผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
- **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมืองและจัดเรียงลำดับ ส.ส.บัญชีรายชื่อ

- **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 25 ปีขึ้นไป** และต้องสังกัดพรรคการเมือง

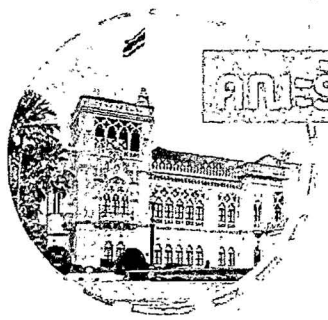

- **นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
[ผู้จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 25 ปีขึ้นไป และต้องจบปริญญาตรี มีความรู้ภาษาต่างประเทศ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทัศนคติที่ดี มีความรู้ด้านเศรษฐกิจ]
- **คณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี**
[ผู้จะเป็นรัฐมนตรีต้องมีอายุ 25 ขึ้นไปและต้องจบปริญญาตรี มีความรู้เฉพาะด้านของกระทรวงที่รับผิดชอบ]
- **ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งสามารถถอดถอนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้** ในการลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

#CONLAB2 #กลุ่มFreedom

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครอง **ตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น**
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย ที่ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้น และที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน
- สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว
- สิทธิรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน (จนจบปริญญาตรี)
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร
- เสรีภาพในการประกอบอาชีพ
- เสรีภาพของสื่อมวลชน
- สิทธิที่จะเรียกร้องถนนคนเดินและทางจักรยาน
- สิทธิในการใช้ภาษาถิ่นในสถานที่ราชการ
- สิทธิความเป็นส่วนตัวในสื่อสังคมออนไลน์
- สิทธิที่จะไม่แสดงบัตรประชาชนกับด่านตรวจ

#CONLAB2 #กลุ่มSW

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม SW

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

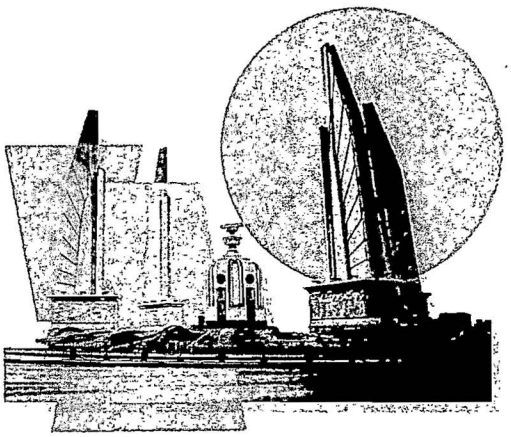

คุณค่าหลัก : ความเสมอภาคและความเท่าเทียม ความยุติธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืน

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 6

ศาลและองค์กรอิสระ

- **ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย ศาลยุติธรรมและศาลอื่น** เช่น ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
- ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญส่วนที่ 1 มาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้ง โดยรัฐสภา และส่วนที่ 2 มาจากการสอบคัดเลือก

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- องค์กรอิสระที่จัดตั้งโดยประชาชน

โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระส่วนที่ 1 มาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้ง โดยรัฐสภา และส่วนที่ 2 มาจากการสอบคัดเลือก

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น** เฉพาะที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการ**เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษี และจัดทำงบประมาณของท้องถิ่นเอง**
- **ไม่ต้องยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค** ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับดูแลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

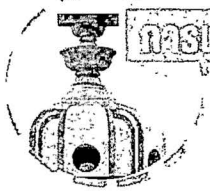

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 30,000 คน / ส.ส. 1 ใน 3 / คณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ**
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**บางมาตราต้องมีการทำประชามติ**
- การลงมติวาระสุดท้าย**ก่อนการประกาศใช้ต้องได้รับการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร**

#CONLAB2 #กลุ่มเอ๋..อะไรนะ!!

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

รัฐสภาระบบสภาเดี่ยว มีเพียง
สภาผู้แทนราษฎร

- สภาผู้แทนราษฎร**มี ส.ส. 1,060 คน** วาระ 2 ปี ประกอบด้วย **ส.ส.เขต 1,050 คน** และ **ส.ส.บัญชีรายชื่อ 10 คน** (ตามสัดส่วนของแต่ละจังหวัดและสัดส่วนประชากร)
- มาจากการ**เลือกตั้งโดยตรง** โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบ**บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ** คำนวนคะแนนคู่ขนานแยกกัน (ตามรัฐธรรมนูญ 2540-2550)
  - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครฯกี่คนก็ได้ และผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
  - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมือง และจัดเรียงลำดับ ส.ส.บัญชีรายชื่อ
- **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 25 ปีขึ้นไป** ต้องสังกัดพรรคการเมือง และจบปริญญาตรี

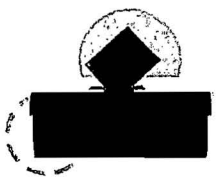

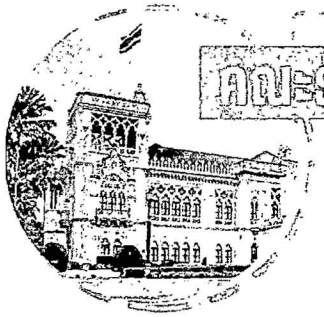

- **นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี วาระ 2 ปี**
- ผู้จะเป็น**นายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 35 ปีขึ้นไป** ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และจบปริญญาโท

#CONLAB2 #กลุ่มเอ๋..อะไรนะ!!

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- สิทธิเสรีภาพของประชาชน**ได้รับการคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น**
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง, ความเชื่ออื่น ๆ

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มัธยม)
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- สิทธิในการได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิของเด็ก มารดา ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ เป็นต้น

#CONLAB2 #กลุ่มเฮ่..อะไรนะ!!

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

เอ๋..อะไรนะ!!

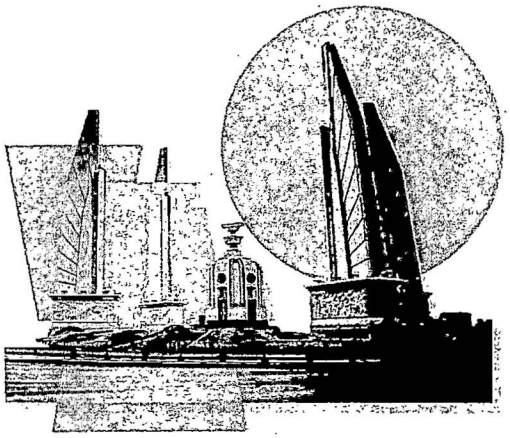

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

คุณค่าหลัก : ความยุติธรรม

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 7

ศาลและองค์กรอิสระ

- **ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วย ศาลยุติธรรมและศาลอื่น** เช่น ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
- ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญส่วนที่ 1 มาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภา และส่วนที่ 2 มาจากการสอบคัดเลือก

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระส่วนที่ 1 มาจากการเสนอชื่อโดยกรรมการสรรหาและแต่งตั้งโดยรัฐสภา และส่วนที่ 2 มาจากการสอบคัดเลือก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

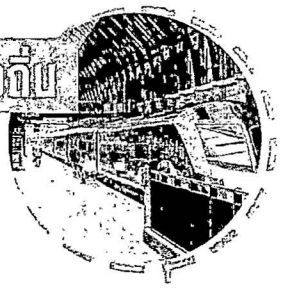

- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น **มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- **ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค** ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับดูแลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

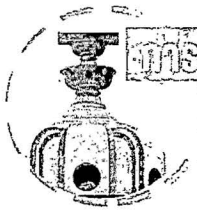

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 25,000 คน / ส.ส. 25 / คณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีสิทธิเสนอ**การแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**บางมาตราต้องมีการทำประชามติ**
- การลงมติวาระสุดท้าย**ก่อนการประกาศใช้ต้องได้รับการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร**

#CONLAB2 #กลุ่มLongDo

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

รัฐสภาระบบสภาเดี่ยว มีเพียง
สภาผู้แทนราษฎร

- สภาผู้แทนราษฎรมี **ส.ส. 500 คน** วาระ 4 ปี ประกอบด้วย **ส.ส.เขต 400 คน** และ **ส.ส.บัญชีรายชื่อ 100 คน**
- **มาจากการเลือกตั้งโดยตรง** โดยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คำนวนคะแนนคู่ขนานแยกกัน (ตามรัฐธรรมนูญ 2540-2550)
  - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครฯโดยเรียงลำดับความชอบและผู้ที่ได้คะแนนเกินกึ่งหนึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
  - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมืองและจัดเรียงลำดับ ส.ส.บัญชีรายชื่อ
- **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป**

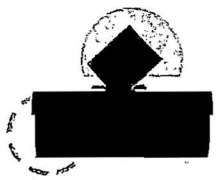

- นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี **มาจากการเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎร**
- ผู้จะเป็น**นายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 25 ปีขึ้นไป** ได้รับเลือกตั้ง**เป็น ส.ส. และจบปริญญาตรี**
- ผู้จะเป็น**รัฐมนตรีต้องมีอายุ 25 ขึ้นไป ได้รับเลือกตั้ง เป็น ส.ส. และจบปริญญาตรี**ตรงกับกระทรวงที่รับผิดชอบ
- ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งสามารถ**ถอดถอนนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีได้ในการลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจ**

#CONLAB2 #กลุ่มLongDo

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

กลุ่ม LONGDO

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

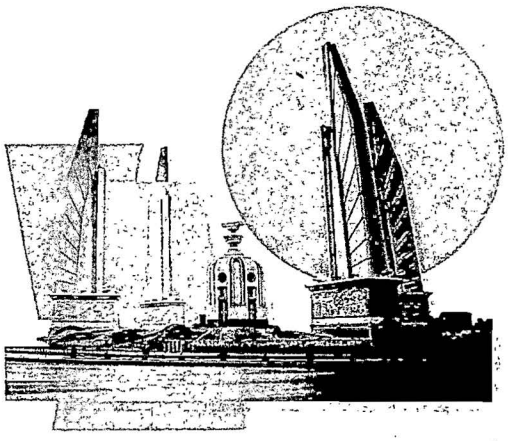

คุณค่าหลัก : เสรีภาพในการวิจารณ์ การตรวจสอบและการมีส่วนร่วม

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

ปัตตานี 8

ศาลและองค์กรอิสระ

- **ระบบศาลคู่ซึ่งประกอบด้วยศาลยุติธรรมและศาลอื่น** เช่น ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
- ตุลาการศาลสูงสุดและตุลาการพิทักษ์รัฐธรรมนูญมาจากการเสนอชื่อโดยคณะรัฐมนตรีและแต่งตั้งโดยรัฐสภา

องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- องค์กรอิสระกิจการสื่อมวลชน

โดยผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระมาจากการเสนอชื่อโดยคณะรัฐมนตรีและแต่งตั้งโดยรัฐสภา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

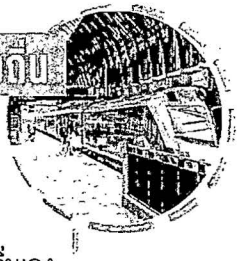

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นทุกประเภท** เช่น การระบบการศึกษาในพื้นที่ สาธารณสุขในพื้นที่ ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ยกเว้นที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของราชการส่วนกลาง เช่น มาตรฐานการศึกษาและการสาธารณสุข
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณ**ของท้องถิ่นเอง
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น**มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน**
- **ไม่ต้องยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค** ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นที่ปรึกษาและกำกับดูแลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผู้ว่าฯมาจากการเลือกตั้ง)

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- **ประชาชน 50,000 คน เป็นผู้มีสิทธิเสนอการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ**
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**บางมาตราต้องมีการทำประชามติ**
- การลงมติวาระสุดท้าย**ก่อนการประกาศใช้ต้องได้รับการอนุมัติร้อยละ 60 จากสภาผู้แทนราษฎร**

#CONLAB2 #กลุ่มWalkTogether

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

รัฐสภาระบบสภาเดี่ยว มีเพียง **สภาผู้แทนราษฎร**

- สภาผู้แทนราษฎรมี **ส.ส. 500 คน** วาระ 4 ปี ประกอบด้วย **ส.ส.เขต 350 คน** และ **ส.ส.บัญชีรายชื่อ 150 คน**
- มาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดย**ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ** คำนวณคะแนนรวมกันแบบสัดส่วนผสม (Mixed-Member Proportional)
  - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 1 เลือก ส.ส.เขต** ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้สมัครฯโดยเรียงลำดับความชอบและผู้ที่ได้คะแนนเกินกึ่งหนึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
  - **บัตรเลือกตั้งใบที่ 2 เลือกพรรคการเมือง** ประชาชนมีสิทธิเลือกพรรคการเมืองและจัดเรียงลำดับ ส.ส.บัญชีรายชื่อ
- **ผู้สมัคร ส.ส. ต้องมีอายุ 26 ปีขึ้นไป** ต้องสังกัดพรรคการเมือง มีความสามารถ มีศักยภาพ และมีผลงาน

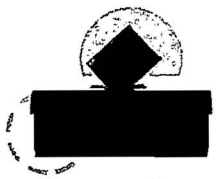

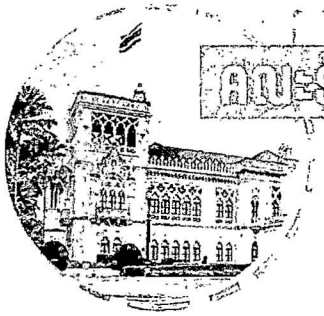

- **ผู้จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีอายุ 30 ปีขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. จบปริญญาตรี** เคยมีประสบการณ์ทางการเมืองและมีทศพิธราชธรรม
- **ผู้จะเป็นรัฐมนตรีต้องมีอายุ 30 ปีขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. จบปริญญาตรี และมีความเหมาะสม** กับความถนัดตรงสายงานความรับผิดชอบ

#CONLAB2 #กลุ่มWalkTogether

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

- สิทธิเสรีภาพของประชาชน**ได้รับการคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น**
- **การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้** เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ไม่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป
- **บุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน**
- **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้** ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องเพศ, เชื้อชาติ, ความพิการ, ศาสนา, ฐานะทางเศรษฐกิจ, ความคิดเห็นทางการเมือง, ความเชื่ออื่น ๆ

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย
- สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน
- สิทธิในทรัพย์สิน
- สิทธิรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- สิทธิในความเท่าเทียมของทุกเพศ
- สิทธิในรายได้พื้นฐาน
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ (การแสดงออกทางการเมือง)
- เสรีภาพของสื่อมวลชน

#CONLAB2 #กลุ่มWalkTogether

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

Prototype รัฐธรรมนูญไทย

WALK TOGETHER

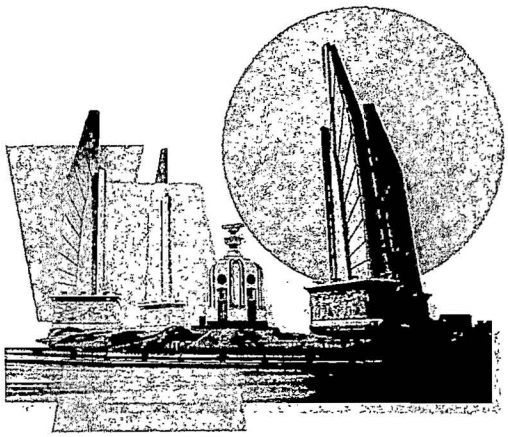

จากกิจกรรม CONLAB#2 ที่ จ.ปัตตานี

คุณค่าหลัก : สิทธิ เสรีภาพ ภายใต้กฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วม

CONLAB
รัฐธรรมนูญก้าวหน้า

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.)

Campaign for Popular Democracy

229 ซอยวัดภคินีนาถ ถนนราชวิถี แขวงบางขี้ยัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทรศัพท์ 092 546 5949

กลุ่มงานบริการเอกสารต่างชาติ
สำนักกรรมาธิการ 2
รับที่ 130/63
วันที่ 25 ส.ค. 63
เวลา 16 10 น.

ที่ (พิเศษ)/๒๕๖๓

๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ข้อเสนอของ ครป. ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๕๖๐ เพื่อปลดชนวนวิกฤติทางการเมือง

เรียน ประธานกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาหลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สภาผู้แทนราษฎร

เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองอันเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่มีอัตลักษณ์แบบอำนาจนิยม จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ขณะที่มอบสิทธิและอำนาจแก่กลุ่มชนชั้นสูงในสังคมอย่างมหาศาล ลักษณะเช่นนี้ทำให้รัฐธรรมนูญมีศักยภาพในการสร้างความขัดแย้งที่รุนแรงทางการเมืองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อป้องกันความขัดแย้งจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาและหาทางออกของชาติบ้านเมือง

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) จึงขอเสนอแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๑๒ ประเด็นหลักต่อกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาหลักเกณฑ์และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สภาผู้แทนราษฎร เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศไทย ดังนี้

๑. ยกเลิกบทเฉพาะกาลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ทั้งหมด เพื่อให้เกิดกระบวนการสรรหา ส.ว.ใหม่ตามบทบัญญัติหลักของรัฐธรรมนูญ

๒. ยกเลิกบทเฉพาะกาลมาตรา ๒๗๒ เพื่อให้มีการเลือกนายกรัฐมนตรีเกิดขึ้นในสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติหลักในมาตรา ๑๕๙

๓. แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) โดยให้ประชาชนสามารถสมัคร ส.ส. ได้อย่างเป็นอิสระ ไม่ต้องสังกัดพรรคการเมืองและให้แยกการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบเขตเลือกตั้งให้ออกจากกัน โดยในการเลือกตั้งประชาชนจะใช้บัตรเลือกตั้ง ๒ ใบ สำหรับเลือก ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ และ ส.ส.แบบแบ่งเขต ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนมีอิสระภาพในการเลือกตั้งมากขึ้น

๔. แก้ไขมาตรา ๒๔๙ เพื่อขยายการกระจายอำนาจการปกครองแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งจังหวัดจัดการตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน กำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารระดับจังหวัดโดยตรงจากประชาชน และถ่ายโอนราชการภูมิภาคให้กับจังหวัดที่มีการเลือกตั้งผู้บริหารจังหวัดทันที รวมทั้งจัดตั้ง “สภาพลเมือง” (ส.ม.) ขึ้นมาเป็นสภาคู่ขนานกับสภาท้องถิ่น เพื่อร่วมตัดสินใจในโครงการที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น และมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

๕. ยกเลิกมาตรา ๖๔ ของรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติ และให้บรรจุเรื่องการจัดทำประชามติโครงการขนาดใหญ่ของรัฐเข้าไปแทน

๖. แก้ไขบทบัญญัติที่ว่าด้วยองค์กรอิสระทั้งหมด โดยให้คณะกรรมการสรรหาและการให้ความเห็นชอบบุคคลที่จะเป็นกรรมการในองค์กรอิสระต้องยึดโยงกับประชาชนผ่านกลไกรัฐสภาที่เป็นประชาธิปไตย ยกเลิกการตั้งเงื่อนไขคุณสมบัติว่าต้องเป็นข้าราชการระดับสูงหรือเรียนจบปริญญาตรี และลดวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการองค์กรอิสระให้เหลือ ๕ ปี

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.)

Campaign for Popular Democracy

229 ซอยวัดภคินีนาถ ถนนราชวิถี แขวงบางซื่อขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทรศัพท์ 092 546 5949

๗. ในหมวดการปฏิรูปประเทศ ควรแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการปฏิรูประบบการศึกษา โดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ (คศช.) เป็นองค์กรอิสระที่ปลอดจากการเมืองและมีวาระ ๗ ปี กำหนดให้มีการจัดการศึกษาฟรีแก่เด็กตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมปลายและอาชีวะศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาทางเลือกและการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง

๘. ควรเพิ่มเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างพลังงานและทรัพยากรในหมวดการปฏิรูปประเทศ โดยมีการระบุในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนว่า พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติเป็นของประชาชนไทย ในการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์พลังงานและทรัพยากรทั้งดิน น้ำ ป่า จะต้องมี "คณะกรรมการระดับชาติด้านพลังงานและทรัพยากรที่เป็นอิสระจากการเมือง" ซึ่งมาจากการสรรหาและกำหนดสัดส่วนให้ภาคประชาชนเข้าไปเป็นกรรมการไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง

๙. ควรเพิ่มเรื่อง "รัฐพึงป้องกันและปราบปรามการผูกขาดทางเศรษฐกิจและสร้างประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ" ในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ

๑๐. ในหมวดสิทธิและเสรีภาพปวงชนชาวไทย ควรเพิ่มเรื่องสิทธิชุมชนท้องถิ่นในการปกป้องและรักษาชุมชนจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ สิทธิแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชนทั้งในแง่ชาติพันธุ์และความหลากหลายทางเพศ สิทธิในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย สิทธิในการได้รับสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอและทั่วถึง และสิทธิในการดำรงชีวิตที่ปลอดจากความรุนแรง

๑๑. แก้ไขมาตร ๒๕๖ ให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญสามารถทำได้โดยการใช้เสียงส่วนใหญ่ของรัฐสภา เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่น สามารถแก้ไขได้ง่ายขึ้นและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

๑๒. แก้ไขโดยเพิ่มหมวดที่ว่าด้วย "การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่" ขึ้นมา ซึ่งกำหนดโครงสร้างระบบและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำโดยใช้การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ขึ้นมาทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และต้องดำเนินการให้เสร็จภายใน ๑ ปี ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งจะช่วยป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาข้อเสนอดังกล่าวต่อกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาหลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สภาผู้แทนราษฎร เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ ที่เป็นปัญหาในรัฐสภาเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งโดยเร็ว

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต)
ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.)

กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง
สำนักกรรมาธิการ 2
รับที่ 132/63
วันที่ 25/8/63
เวลา 16.08 น.

๑๒ ซอยสุขสวัสดิ์ ๒๕ แยก ๑ – ๑ ถนนสุขสวัสดิ์
แขวงบางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพ ๑๐๑๔๐

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง เสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญหมวด ๑๓ องค์กรอัยการ

เรียน คุณพีรพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค ประธานคณะกรรมาธิการฯ แก้ไขรัฐธรรมนูญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย (๑) สำเนาหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

(๒) สำเนาหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

(๓) สำเนาเอกสารแนบหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี

ตามเอกสารที่ส่งมาด้วยผมเสนอให้นายกรัฐมนตรีปรับปรุงการบริหารราชการของหน่วยงานต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือสำนักงานอัยการสูงสุด ปรากฏว่าไม่ได้รับคำตอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

๑. เรื่องไม่ถึงมือนายกรัฐมนตรีเพราะไปอยู่ที่รัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย

๒. นายกรัฐมนตรีสั่งการแล้วอยู่ระหว่างการพิจารณาของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. นายกรัฐมนตรีเกรงข้อครหาว่าแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมจึงไม่ดำเนินการใดๆ

๔. เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายปรองดอง

๕. นายกรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

๖. อื่น ๆ

ผมเห็นว่าอัยการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ บ้านเมืองจะสงบเรียบร้อย ประชาชนจะมีความสามัคคีปรองดองกันได้ก็ด้วยการปกครองบ้านเมืองมีความยุติธรรม การทำงานของสำนักงานอัยการสูงสุดมีหลายเรื่องที่ประชาชนเคลือบแคลงสงสัยว่ามีคำสั่งโดยไม่เป็นธรรม รายละเอียดอยู่ในหนังสือที่ส่งถึงนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๓ องค์กรอัยการ มาตรา ๒๔๘ โดยให้เพิ่มข้อความดังนี้

ทราบว่าอัยการสูงสุดจะมีคำสั่งอย่างไร นอกจากนี้ระดับจังหวัดก็มีกรณีอัยการเรียกรับผลประโยชน์เพื่อล้มคดี เช่นที่จังหวัดภูเก็ตเรื่องเงียบไปจนกระทั่งบัดนี้

เราจะมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของอัยการในการสั่งคดี และระยะเวลาที่เหมาะสมในการสั่งคดีอย่างไร รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๘ วรรคสี่ บัญญัติว่า " กฎหมายตามวรรคสาม ต้องมี ***มาตรการ*** ป้องกันมิให้พนักงานอัยการกระทำการหรือดำรงตำแหน่งใดอันอาจมีผลให้การสั่งคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามวรรคสอง หรืออาจทำให้มีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ทั้งนี้ ***มาตรการ*** ดังกล่าวต้องกำหนดให้ชัดแจ้งและใช้เป็นการทั่วไป โดยจะมอบอำนาจให้มีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปมิได้ " ไม่ทราบว่าใครต้องเป็นผู้ออกมาตรการดังกล่าวและปัจจุบันออกแล้วหรือยัง ถ้ายังเมื่อไรจะออก

๓.ข้าราชการ / พนักงานเจ้าหน้าที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ทำงานลักษณะไฟไหม้ฟางไม่ต่อเนื่องจริงจัง เช่น

๓.๑ จักรยานยนต์รับจ้าง รัฐบาลเคยจัดระเบียบควบคุมไม่ให้มีการขายเสื้อวิน ไม่ให้มีมาเฟียคุมวิน เวลาล่วงเลยไปสภาพการกลับไปเหมือนเดิมดังเช่นที่เป็นข่าววินมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต หน่วยงานไหนจะต้องรับผิดชอบระหว่างฝ่ายปกครองกับตำรวจ

๓.๒ ศูนย์ดำรงธรรมยังทำงานเข้มแข็งอยู่หรือเปล่า ข่าวนายทุนดูดทรายจากแม่น้ำที่จังหวัดนครสวรรค์ตามข่าวว่าชาวบ้านไปร้องที่ศูนย์ดำรงธรรมได้รับคำตอบว่าให้ไปตกลงกันเอง พอเป็นข่าวดังจึงมีเจ้าหน้าที่เข้าไปจัดการ

๓.๓ การปราบปรามนายทุนเงินกู้นอกระบบเงียบไปหรือว่าปราบจนสิ้นซากไปแล้ว

๓.๔ กฎหมายจราจรทางบกควรบังคับใช้ให้เข้มงวดตลอดทั้งปีและตลอดไปไม่ใช่เข้มงวดเฉพาะเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ นอกจากกรณีเมาแล้วขับยังมีกรณีหนึ่งที่พบเห็นบ่อยคือรถไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน ยานพาหนะที่คนร้ายใช้ก่อคดีอาชญากรรมส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้มงวดกรณีนี้ด้วย

๓.๕ ที่ดิน สปก. ป่าไม้ ป่าสงวน ที่ราชพัสดุ แม่น้ำลำคลอง หน่วยงานที่รับผิดชอบปล่อยปละละเลยมากเมื่อมีผู้บุกรุกไม่รีบเข้าไปจัดการแก้ไขปล่อยให้ปัญหาขยายวงกว้างจนเป็นปัญหามวลชนที่แก้ไขยาก

ตอนที่ชาวบ้านหรือนายทุนเข้าไปบุกรุกที่หลวงทำสวนยาง สวนปาล์ม สร้างที่พักรีสอร์ต เขาไม่ได้สร้างเป็นกระต๊อบ หรือเพิงหมาแหงน เขาสร้างเป็นอาคารมั่นคงถาวรเวลาจะสร้างเขาต้องขนเหล็ก อิฐ หิน ปูนทรายเข้าไปในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ไม่รู้ไม่เห็นเลยหรือ พื้นที่ที่บุกรุกเป็นร้อยเป็นพันไร่เจ้าหน้าที่ไม่รู้ไม่เห็นเลยหรือ ที่ม่อนแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่อธิบดีกรมป่าไม้เพิ่งขึ้นเฮลิคอปเตอร์สำรวจก่อนหน้านี้ทำอะไรอยู่แถมอ้างภูทับเบิกเป็นตัวอย่างอีกแปลว่ารู้ปัญหาดีอยู่แล้วแต่ปล่อยให้ปัญหารุกลามบานปลาย ถ้าไม่มีเรื่องคุณปารีณาอธิบดีจะเอาเรื่องไหม ทีดินของตระกูลไกรคุปต์ที่ราชบุรีปล่อยให้เขาบุกรุกอยู่ได้อย่างไรเป็นเวลา ๔๐ ปี

ถึงเวลาที่จะต้องทบทวนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ดินของรัฐเสียใหม่ เช่น สปก. ป่าไม้ กรมชลประทาน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรมทางหลวง กรมธนารักษ์ กรมเจ้าท่า ยกตัวอย่างกรมธนารักษ์ ที่ดูแลที่ราชพัสดุ กรมเจ้าท่าที่ดูแลแม่น้ำลำคลองทั่วประเทศ เขามีกำลังคนและงบประมาณพอที่จะดูแลได้หรือไม่ จากที่ปรากฏเป็นข่าวซ้ำซากบ่งบอกว่าเขาดูแลไม่ได้ ดังนั้นควรถ่ายโอนอำนาจไปให้หน่วยงานในท้องถิ่นเขาดูแลแทนดีหรือไม่ และควรลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ปล่อยปละละเลยอย่างเด็ดขาด ภัยแล้งปัจจุบันส่วนหนึ่งเพราะพื้นที่ป่าน้อยสำทับด้วยปัญหาโลกร้อนปัญหาจึงทวีความรุนแรงถ้าเรายังไม่เอาจริงประเทศคงเป็นทะเลทรายแน่

๔.ตั้งทบวงสหกรณ์ ระบบสหกรณ์คือทางรอดของผู้คนในระบบทุนนิยม สหกรณ์นานาชนิดที่มีอยู่ปัจจุบันทำหน้าที่อย่างเดียวคือให้เงินกู้แก่สมาชิกไม่ได้ทำหน้าที่ตามอุดมคติคือร่วมกันคิด ร่วมกันผลิต ร่วมกันขาย ร่วมกันซื้อ งานสหกรณ์ฝากไว้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นานมาแล้วไม่ก้าวหน้าพัฒนาไปสู่อุดมคติของระบบสหกรณ์ จึงควรจัดตั้งทบวงสหกรณ์ขึ้นเป็นการเฉพาะให้ประชาชนเป็นผู้บริหารหลักรัฐเป็นพี่เลี้ยงอยู่ห่างๆ เพราะถ้าให้รัฐเป็นผู้นำสภาพการคงไม่ต่างจากปัจจุบัน

๕.แก้ไขกฎหมายวัด กฎหมายปัจจุบันให้อำนาจเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจึงมีปัญหา

๕.๑ กรณีวัดกัลยาณมิตรรื้ออาคารเก่าที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานไว้

๕.๒ แข่งกันสร้างอาคารและถาวรวัตถุจนเกินความจำเป็นเพื่อหาเงินบริจาคเข้าวัด การก่อสร้างก็ไม่ต้องขออนุญาต พื้นที่ภายในวัดจึงอัดแน่นไปด้วยอาคารและรูปเคารพจนแทบไม่มีที่ว่าง ขาดความสงบร่มเย็นร่มรื่นไม่จูงใจสาธุชนให้เข้าไปศึกษาปฏิบัติธรรม ที่กำลังเป็นเรื่องร้ายแรงอยู่ขณะนี้คือมีบางวัดให้ชาวจีนเช่าที่ภายในบริเวณวัดสร้างอาคารเพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลแก่นักท่องเที่ยวชาวจีน เสียภาพพจน์วัดพุทธ

๕.๓ สร้างรูปเคารพนอกพุทธศาสนามอมเมาประชาชนให้กราบไหว้อ้อนวอนซึ่งผิดหลักพระพุทธศาสนาที่ให้เชื่อเรื่องกรรม สังเกตโบสถ์คริสต์ มัสยิดอิสลาม เขาสะอาด สงบ ไม่มีรูปเคารพของศาสนาอื่น ถ้าใครมีศรัทธาจะสร้างรูปเคารพนอกพุทธศาสนาให้แยกไปสร้างต่างหากเช่นอุทยานพระพิฆเนศ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่น่าเศร้าคือพระสงฆ์เป็นเสียเอง ผมเคยดูข่าวในพระราชสำนักเมื่อเดือนสองเดือนที่ผ่านมามีพระครูรูปหนึ่งนำรูปหล่อพระพิฆเนศไปถวายสมเด็จพระเทพฯ น่าเศร้าจริง ๆ ไม่รู้ท่านจะบวชเพื่ออะไร ชาวพุทธไทยก็จิตอ่อนเชื่อไปเรื่อยทั้ง ๆ ที่พระพุทธองค์ปฏิเสธเรื่องการบูชาอ้อนวอนเทพจ้ามาตั้งแต่ทรงตรัสรู้แล้ว

๕.๔ พระบรมศาสดาสั่งมาสั่งพุทธเจ้าทรงฝากพระศาสนาไว้กับพุทธบริษัทสี่จึงควรให้พุทธบริษัทสี่มีสิทธิ์มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดด้วย

.....

จดหมายเปิดผนึก

เรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานวุฒิสภา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกวุฒิสภา

นายพีรพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว ๒๐ ฉบับ ผ่านการแก้ไขมาแล้ว ๒๒ ครั้ง และคงเป็นที่แน่นอนแล้วว่าจะมีการแก้ไขครั้งที่ ๒๓ ในอนาคตอันใกล้ การมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับและมีการแก้ไขมากมายหลายครั้งแต่ปัญหาก็ไม่หมดไม่สิ้น บ่งบอกว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวรัฐธรรมนูญ แต่อยู่ที่คนใช้รัฐธรรมนูญซึ่งมีอยู่สองพวก คือ หนึ่งคนเลือกผู้แทน สองคนได้รับเลือกเป็นผู้แทน พวกที่สองนั้นเมื่อกาลเวลาผ่านไปมีกฎกติกาควบคุมมากขึ้นก็พัฒนาตนเองไปในระดับหนึ่ง พวกที่ไม่พัฒนาเลยหรือพัฒนาน้อยมากเห็นจะเป็นพวกที่หนึ่ง หลักฐานคือไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐธรรมนูญกี่ฉบับ แก้ไขรัฐธรรมนูญกี่ครั้ง เรายังคงได้ผู้แทนหน้าเดิมประเภทบ้าน้ำลาย ดีแต่พูด โกหกหน้าตาย ตลกไร้สาระ โกงซ้ำซาก เปลี่ยนสีไปเรื่อย วาระสี่ปีออกกฎหมายไม่ได้สักฉบับ ในขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ประเทศล้าหลัง การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้ให้แก้คนเลือกผู้แทนด้วย ต้องหาวิธีให้คนเลือกผู้แทนรับผิดชอบถ้าผู้แทนที่ตนเลือกแล้วทำความเสียหายให้ชาติบ้านเมือง เช่น ตัดสิทธิ์การเลือกตั้ง เป็นต้น จะได้คอยติดตามสอดส่องความประพฤติและการทำงานของผู้แทน ไม่ใช่หย่อนบัตรเลือกตั้งแล้วไม่สนใจอะไรอีกเลย

การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ผ่าน ๆ มาได้มรรคผลอะไร

รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ที่นักการเมืองยกย่องว่าดีที่สุด แต่การณ์กลับเป็นว่าเราได้รัฐบาลที่กินรวบสภา กินรวบพรรคการเมือง กินรวบองค์กรอิสระ กินรวบตำรวจ กินรวบอัยการ

"ให้พนักงานอัยการสั่งคดีภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวนคดี หากไม่ทันให้ขออนุมัติเลื่อนการสั่งคดีต่อคณะกรรมการอัยการ ให้คณะกรรมการอัยการมีอำนาจในการอนุมัติเลื่อนการสั่งคดีได้ไม่เกินสองครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๑๘๐ วัน ถ้าพ้นกำหนดแล้วพนักงานอัยการยังไม่สั่งคดีให้ถือว่ามีความผิดทางวินัย"

"ให้บุคคลทั่วไปมีสิทธิ์ขอคัดคำสั่งคดีของพนักงานอัยการได้เช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล"

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง)

๑๒ ซอยสุขสวัสดิ์ ๒๕ แยก ๑ – ๑ ถนนสุขสวัสดิ์

แขวงบางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพ ๑๐๑๔๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอทราบผลการร้องเรียน

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ และเอกสารแนบ

ต้องขออภัยท่านเป็นอย่างสูงที่เขียนมารบกวนเวลาในสถานการณ์ที่โรคโควิด ๑๙ กำลังระบาดอย่างรุนแรงซึ่งท่านต้องระดมกำลังเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนเพื่อไปแก้ปัญหาดังกล่าว แต่เนื่องจากมีเรื่องสำคัญเกิดขึ้นที่มิอาจให้ปล่อยผ่านเลยไปเกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะตามเอกสารแนบคือความในข้อ ๒ อัยการกล่าวคือ อัยการมีความเห็นไม่อุทธรณ์คดีที่นายพานทองแท้ ชินวัตร ตกเป็นจำเลยคดีฟอกเงินธนาคารกรุงไทย ทั้งที่ก่อนที่จะยื่นฟ้องพนักงานอัยการได้มีคำสั่งให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสอบสวนเพิ่มหลายครั้งจนคดีใกล้หมดอายุความ เมื่อได้ยื่นฟ้องต่อศาลก็หมายความว่าพนักงานอัยการมีความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานโดยปราศจากข้อสงสัยแล้ว แต่เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องกลับเห็นด้วยกับคำพิพากษา คำพิพากษาดังกล่าวนี้จะเรียกว่าเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นก็ไม่ถนัดนักเพราะองค์คณะผู้พิพากษามีสองท่าน ท่านหนึ่งมีความเห็นว่าจำเลยไม่ผิดให้ยกฟ้อง อีกท่านหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวนมีความเห็นว่าจำเลยมีความผิดและได้ทำความเห็นแย้งไว้ แต่เนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติให้ถือเอาความเห็นที่เป็นคุณแก่จำเลยผลจึงต้องยกฟ้อง ดังนั้น จึงควรเรียกว่าอัยการเห็นด้วยกับคำพิพากษาที่เป็นคุณแก่จำเลยน่าจะตรงกับข้อเท็จจริงมากกว่าความเห็นของอัยการโดยทั่วไปไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนต่างจากคำพิพากษาของศาลที่เปิดเผยใครก็สามารถไปขอคัดสำเนาได้ ***เรื่องนี้ก็สมควรได้รับการแก้ไขเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนโปร่งใสตรวจสอบได้***

กรณีนี้จะซ้ำรอยเดิมกับกรณีที่อัยการไม่ยื่นฎีกาคดีคุณหญิงพจมาน ชินวัตร มารดานายพานทองแท้ ชินวัตร ที่ตกเป็นจำเลยคดีหลบเลี่ยงภาษีหรือไม่ คดีนั้นศาลชั้นต้นตัดสินลงโทษจำเลย ศาลอุทธรณ์

/พิพากษา.....

พิพากษากลับคำตัดสินศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง แทนที่อัยการจะยื่นฎีกาให้ศาลสูงพิจารณาให้เป็นที่ยุติเด็ดขาด ปราศจากข้อสงสัยกลับไม่ทำอ้างว่าเห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ในยุคที่ตระกูลชินวัตรเรืองอำนาจคดีที่ตระกูลชินวัตรและพวกพ้องบริวารตกเป็นผู้ถูกกล่าวหากระบวนการดำเนินการทางคดีและคำสั่งของอัยการมักเป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหา สังคมมีความเคลือบแคลงสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการมากจนมีคำพูดเปรียบเปรยว่าอัยการนั้นเป็นทนายของแผ่นดิน หรือเป็นทนายตระกูลชิน

กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติให้อัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นการใช้เวลาในการทำคดีและการใช้ดุลพินิจของอัยการจึงไร้ขอบเขตไม่มีข้อจำกัดจนอาจกล่าวได้ว่าทำได้ตามอำเภอใจ สาธารณชนและหน่วยงานอื่นใดไม่สามารถตรวจสอบได้

อย่างไรก็ตามกฎหมายไม่ได้บัญญัติเฉพาะอำนาจในการสั่งคดีแต่ได้บัญญัติหน้าที่ของอัยการไว้ด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดกรอบในการพิจารณาสั่งคดีของอัยการไว้ในมาตรา ๒๔๘ วรรคสอง ความว่า "พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี***และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เที่ยงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง*** และไม่ให้ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง" ปัญหาคือแค่ไหนจึงจะเรียกว่ารวดเร็ว ในอดีตอัยการก็เคยทำให้คดีที่ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในเครือข่ายตระกูลชินวัตรขาดอายุความมาแล้วเช่นคดีที่ดินอัลไพน์ที่มีนายเสนาะ เทียนทอง เป็นผู้ถูกกล่าวหา การทำคดีระหว่างแกนนำพันธมิตรฯกับแกนนำนปช.นั้นเที่ยงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวงหรือไม่ เพราะจากคำพิพากษาศาลชั้นต้นคดีที่แกนนำนปช.เป็นจำเลยคดีก่อความไม่สงบปี ๒๕๕๓ ดูเหมือนว่าโจทก์ฟ้องเพื่อต้องการแพ้คดี

จึงขอเรียกร้องให้มีการตรวจสอบการสั่งคดีของอัยการที่สังคมเคลือบแคลงสงสัยอย่างน้อยก็สองคดีที่กล่าวแล้วข้างต้น ไม่ได้ตรวจสอบเพื่อเอาความผิดแต่ตรวจสอบเพื่อหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ สมัยรัฐบาลคสช.ท่านเคยประกาศนโยบายจะตอบข้อร้องเรียนของประชาชนทุกเรื่อง ผมเคยส่งข้อร้องเรียนมาหลายครั้งไม่เคยได้รับคำตอบ ครั้งนี้ผมขอเรียกร้องสิทธิดังกล่าวนั้น

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง)

๑๒ ซอยสุขสวัสดิ์ ๒๕ แยก ๑ – ๑ ถนนสุขสวัสดิ์

แขวงบางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพ ๑๐๑๔๐

๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง เสนอข้อคิดเห็นการปฏิรูปหน่วยงานราชการ

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อเสนอในการปฏิรูปหน่วยงานราชการ

ผมขอเสนอข้อคิดเห็นการปฏิรูปหน่วยงานราชการตามเอกสารที่แนบ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง)

เอกสารแนบ

๑.พนักงานสอบสวน ปรากฏเป็นข่าวเนือง ๆ ว่าพนักงานสอบสวนฆ่าตัวตายเหตุเพราะความเครียดจากการทำงาน ขอเสนอให้โอนงานสอบสวนจากสถานีตำรวจมาไว้ที่กองบังคับการตำรวจนครบาลหรือกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณีเพราะ

๑.๑ สายการบังคับบัญชาสั้นการประสานงานกับสถานีตำรวจในพื้นที่ทำได้ง่าย

๑.๒ เมื่อมีการปรับย้ายพนักงานสอบสวนภายในกองบังคับการก็ยังมีพนักงานสอบสวนคนอื่นรับช่วงงานต่องานไม่สะดุด

๑.๓ มีพนักงานสอบสวนอาวุโสเป็นพี่เลี้ยงสอนงานพนักงานสอบสวนมือใหม่

๑.๔ ในกองบังคับการมีพนักงานเจ้าหน้าที่มากพนักงานสอบสวนสามารถพูดคุยปรึกษาหารือทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวช่วยคลายความเครียดได้

๑.๕ มีงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอ เช่น รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๒.อัยการ อำนาจสั่งคดีขั้นสุดท้ายอยู่ที่อัยการสูงสุดเราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าการใช้ดุลพินิจของอัยการสูงสุดถูกต้องเที่ยงธรรม ในอดีตก็มีตัวอย่างมากมายที่ประชาชนสงสัยในการใช้ดุลพินิจของอัยการ เช่น คดีคุณหญิงพจมาน (ชินวัตร) ณ ป้อมเพชร ถูกกล่าวหาว่าหลบเลี่ยงภาษีศาลอุทธรณ์ตัดสินยกฟ้องแทนที่อัยการจะยื่นฎีกาให้คดีเสร็จเด็ดขาดปราศจากความสงสัยและเป็นบรรทัดฐานกลับไม่ยื่นอ้างว่าเห็นด้วยกับศาลอุทธรณ์ บางคดีก็ดองเรื่องไว้นานไม่สั่งคดีจนกระทั่งอัยการสูงสุดเกษียณอายุไปหลายคน เช่นคดีนางเบญจา หลุยส์เจริญ กับพวกช่วยเหลือนายพานทองแท้ และนางสาวพิณทองทา ชินวัตร ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากการขายหุ้นบริษัทชินคอร์ป อดีตอัยการสูงสุดคนหนึ่งพอเกษียณอายุก็ไปร่วมงานกับพรรคการเมืองพรรคหนึ่งทำให้สงสัยว่าเมื่อครั้งที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ช่วยเหลือทางคดีแก่บุคคลในเครือข่ายพรรคการเมืองนั้นหรือไม่

ปัจจุบันก็มีคดีฟอกเงินที่นายอนันต์ อัศวโภคิน นักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และเจ้าของธนาคารแลนด์แอนด์เฮาส์ตกเป็นจำเลย ขั้นต้นอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้องแต่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษยืนยันสั่งฟ้องไม่

กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง
สำนักกรรมาธิการ 2
รับที่ 132/63
วันที่ 25/8/63
เวลา 16.08 น.

๑๒ ซอยสุขสวัสดิ์ ๒๕ แยก ๑ – ๑ ถนนสุขสวัสดิ์
แขวงบางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพ ๑๐๑๔๐

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง เสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญหมวด ๑๓ องค์กรอัยการ

เรียน คุณพีรพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค ประธานคณะกรรมาธิการฯ แก้ไขรัฐธรรมนูญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย (๑) สำเนาหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

(๒) สำเนาหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

(๓) สำเนาเอกสารแนบหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี

ตามเอกสารที่ส่งมาด้วยผมเสนอให้นายกรัฐมนตรีปรับปรุงการบริหารราชการของหน่วยงานต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือสำนักงานอัยการสูงสุด ปรากฏว่าไม่ได้รับคำตอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

๑. เรื่องไม่ถึงมือนายกรัฐมนตรีเพราะไปอยู่ที่รัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย

๒. นายกรัฐมนตรีสั่งการแล้วอยู่ระหว่างการพิจารณาของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. นายกรัฐมนตรีเกรงข้อครหาว่าแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมจึงไม่ดำเนินการใดๆ

๔. เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายปรองดอง

๕. นายกรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

๖. อื่น ๆ

ผมเห็นว่าอัยการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ บ้านเมืองจะสงบเรียบร้อย ประชาชนจะมีความสามัคคีปรองดองกันได้ก็ด้วยการปกครองบ้านเมืองมีความยุติธรรม การทำงานของสำนักงานอัยการสูงสุดมีหลายเรื่องที่ประชาชนเคลือบแคลงสงสัยว่ามีคำสั่งโดยไม่เป็นธรรม รายละเอียดอยู่ในหนังสือที่ส่งถึงนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๓ องค์กรอัยการ มาตรา ๒๔๘ โดยให้เพิ่มข้อความดังนี้

ทราบว่าอัยการสูงสุดจะมีคำสั่งอย่างไร นอกจากนี้ระดับจังหวัดก็มีกรณีอัยการเรียกรับผลประโยชน์เพื่อล้มคดี เช่นที่จังหวัดภูเก็ตเรื่องเงียบไปจนกระทั่งบัดนี้

เราจะมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของอัยการในการสั่งคดี และระยะเวลาที่เหมาะสมในการสั่งคดีอย่างไร รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๘ วรรคสี่ บัญญัติว่า " กฎหมายตามวรรคสาม ต้องมี ***มาตรการ*** ป้องกันมิให้พนักงานอัยการกระทำการหรือดำรงตำแหน่งใดอันอาจมีผลให้การสั่งคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามวรรคสอง หรืออาจทำให้มีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ทั้งนี้ ***มาตรการ*** ดังกล่าวต้องกำหนดให้ชัดแจ้งและใช้เป็นการทั่วไป โดยจะมอบอำนาจให้มีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปมิได้ " ไม่ทราบว่าใครต้องเป็นผู้ออกมาตรการดังกล่าวและปัจจุบันออกแล้วหรือยัง ถ้ายังเมื่อไรจะออก

๓.ข้าราชการ / พนักงานเจ้าหน้าที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ทำงานลักษณะไฟไหม้ฟางไม่ต่อเนื่องจริงจัง เช่น

๓.๑ จักรยานยนต์รับจ้าง รัฐบาลเคยจัดระเบียบควบคุมไม่ให้มีการขายเสื้อวิน ไม่ให้มีมาเฟียคุมวิน เวลาล่วงเลยไปสภาพการกลับไปเหมือนเดิมดังเช่นที่เป็นข่าววินมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต หน่วยงานไหนจะต้องรับผิดชอบระหว่างฝ่ายปกครองกับตำรวจ

๓.๒ ศูนย์ดำรงธรรมยังทำงานเข้มแข็งอยู่หรือเปล่า ข่าวนายทุนดูดทรายจากแม่น้ำที่จังหวัดนครสวรรค์ตามข่าวว่าชาวบ้านไปร้องที่ศูนย์ดำรงธรรมได้รับคำตอบว่าให้ไปตกลงกันเอง พอเป็นข่าวดังจึงมีเจ้าหน้าที่เข้าไปจัดการ

๓.๓ การปราบปรามนายทุนเงินกู้นอกระบบเงียบไปหรือว่าปราบจนสิ้นซากไปแล้ว

๓.๔ กฎหมายจราจรทางบกควรบังคับใช้ให้เข้มงวดตลอดทั้งปีและตลอดไปไม่ใช่เข้มงวดเฉพาะเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ นอกจากกรณีเมาแล้วขับยังมีกรณีหนึ่งที่พบเห็นบ่อยคือรถไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน ยานพาหนะที่คนร้ายใช้ก่อคดีอาชญากรรมส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้มงวดกรณีนี้ด้วย

๓.๕ ที่ดิน สปก. ป่าไม้ ป่าสงวน ที่ราชพัสดุ แม่น้ำลำคลอง หน่วยงานที่รับผิดชอบปล่อยปละละเลยมากเมื่อมีผู้บุกรุกไม่รีบเข้าไปจัดการแก้ไขปล่อยให้ปัญหาขยายวงกว้างจนเป็นปัญหามวลชนที่แก้ไขยาก

ตอนที่ชาวบ้านหรือนายทุนเข้าไปบุกรุกที่หลวงทำสวนยาง สวนปาล์ม สร้างที่พักรีสอร์ต เขาไม่ได้สร้างเป็นกระต๊อบ หรือเพิงหมาแหงน เขาสร้างเป็นอาคารมั่นคงถาวรเวลาจะสร้างเขาต้องขนเหล็ก อิฐ หิน ปูนทรายเข้าไปในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ไม่รู้ไม่เห็นเลยหรือ พื้นที่ที่บุกรุกเป็นร้อยเป็นพันไร่เจ้าหน้าที่ไม่รู้ไม่เห็นเลยหรือ ที่ม่อนแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่อธิบดีกรมป่าไม้เพิ่งขึ้นเฮลิคอปเตอร์สำรวจก่อนหน้านี้ทำอะไรอยู่แถมอ้างภูทับเบิกเป็นตัวอย่างอีกแปลว่ารู้ปัญหาดีอยู่แล้วแต่ปล่อยให้ปัญหารุกลามบานปลาย ถ้าไม่มีเรื่องคุณปารีณาอธิบดีจะเอาเรื่องไหม ที่ดินของตระกูลไกรคุปต์ที่ราชบุรีปล่อยให้เขาบุกรุกอยู่ได้อย่างไรเป็นเวลา ๔๐ ปี

ถึงเวลาที่จะต้องทบทวนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ดินของรัฐเสียใหม่ เช่น สปก. ป่าไม้ กรมชลประทาน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรมทางหลวง กรมธนารักษ์ กรมเจ้าท่า ยกตัวอย่างกรมธนารักษ์ที่ดูแลที่ราชพัสดุ กรมเจ้าท่าที่ดูแลแม่น้ำลำคลองทั่วประเทศ เขามีกำลังคนและงบประมาณพอที่จะดูแลได้หรือไม่ จากที่ปรากฏเป็นข่าวซ้ำซากบ่งบอกว่าเขาดูแลไม่ได้ ดังนั้นควรถ่ายโอนอำนาจไปให้หน่วยงานในท้องถิ่นเขาดูแลแทนดีหรือไม่ และควรลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ปล่อยปละละเลยอย่างเด็ดขาด ภัยแล้งปัจจุบันส่วนหนึ่งเพราะพื้นที่ป่าน้อยสำทับด้วยปัญหาโลกร้อนปัญหาจึงทวีความรุนแรงถ้าเรายังไม่เอาจริงประเทศคงเป็นทะเลทรายแน่

๔.ตั้งทบวงสหกรณ์ ระบบสหกรณ์คือทางรอดของผู้คนในระบบทุนนิยม สหกรณ์นานาชนิดที่มีอยู่ปัจจุบันทำหน้าที่อย่างเดียวคือให้เงินกู้แก่สมาชิกไม่ได้ทำหน้าที่ตามอุดมคติคือร่วมกันคิด ร่วมกันผลิต ร่วมกันขาย ร่วมกันซื้อ งานสหกรณ์ฝากไว้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นานมาแล้วไม่ก้าวหน้าพัฒนาไปสู่อุดมคติของระบบสหกรณ์ จึงควรจัดตั้งทบวงสหกรณ์ขึ้นเป็นการเฉพาะให้ประชาชนเป็นผู้บริหารหลักรัฐเป็นพี่เลี้ยงอยู่ห่างๆ เพราะถ้าให้รัฐเป็นผู้นำสภาพการคงไม่ต่างจากปัจจุบัน

๕.แก้ไขกฎหมายวัด กฎหมายปัจจุบันให้อำนาจเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจึงมีปัญหา

๕.๑ กรณีวัดกัลยาณมิตรรื้ออาคารเก่าที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานไว้

๕.๒ แข่งกันสร้างอาคารและถาวรวัตถุจนเกินความจำเป็นเพื่อหาเงินบริจาคเข้าวัด การก่อสร้างก็ไม่ต้องขออนุญาต พื้นที่ภายในวัดจึงอัดแน่นไปด้วยอาคารและรูปเคารพจนแทบไม่มีที่ว่าง ขาดความสงบร่มเย็นร่มรื่นไม่จูงใจสาธุชนให้เข้าไปศึกษาปฏิบัติธรรม ที่กำลังเป็นเรื่องร้ายแรงอยู่ขณะนี้คือมีบางวัดให้ชาวจีนเช่าที่ภายในบริเวณวัดสร้างอาคารเพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลแก่นักท่องเที่ยวชาวจีน เสียภาพพจน์วัดพุทธ

๕.๓ สร้างรูปเคารพนอกพุทธศาสนามอมเมาประชาชนให้กราบไหว้อ้อนวอนซึ่งผิดหลักพระพุทธศาสนาที่ให้เชื่อเรื่องกรรม สังเกตโบสถ์คริสต์ มัสยิดอิสลาม เขาสะอาด สงบ ไม่มีรูปเคารพของศาสนาอื่น ถ้าใครมีศรัทธาจะสร้างรูปเคารพนอกพุทธศาสนาให้แยกไปสร้างต่างหากเช่นอุทยานพระพิฆเนศ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่น่าเศร้าคือพระสงฆ์เป็นเสียเอง ผมเคยดูข่าวในพระราชสำนักเมื่อเดือนสองเดือนที่ผ่านมามีพระครูรูปหนึ่งนำรูปหล่อพระพิฆเนศไปถวายสมเด็จพระเทพฯ น่าเศร้าจริง ๆ ไม่รู้ท่านจะบวชเพื่ออะไร ชาวพุทธไทยก็จิตอ่อนเชื่อไปเรื่อยทั้ง ๆ ที่พระพุทธองค์ปฏิเสธเรื่องการบูชาอ้อนวอนเทพจ้ามาตั้งแต่ทรงตรัสรู้แล้ว

๕.๔ พระบรมศาสดาสั่งมาสั่งพุทธเจ้าทรงฝากพระศาสนาไว้กับพุทธบริษัทสี่จึงควรให้พุทธบริษัทสี่มีสิทธิ์มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดด้วย

.....

จดหมายเปิดผนึก

เรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานวุฒิสภา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกวุฒิสภา

นายพีรพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว ๒๐ ฉบับ ผ่านการแก้ไขมาแล้ว ๒๒ ครั้ง และคงเป็นที่แน่นอนแล้วว่าจะมีการแก้ไขครั้งที่ ๒๓ ในอนาคตอันใกล้ การมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับและมีการแก้ไขมากมายหลายครั้งแต่ปัญหาก็ไม่หมดไม่สิ้น บ่งบอกว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวรัฐธรรมนูญ แต่อยู่ที่คนใช้รัฐธรรมนูญซึ่งมีอยู่สองพวก คือ หนึ่งคนเลือกผู้แทน สองคนได้รับเลือกเป็นผู้แทน พวกที่สองนั้นเมื่อกาลเวลาผ่านไปมีกฎกติกาควบคุมมากขึ้นก็พัฒนาตนเองไปในระดับหนึ่ง พวกที่ไม่พัฒนาเลยหรือพัฒนาน้อยมากเห็นจะเป็นพวกที่หนึ่ง หลักฐานคือไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐธรรมนูญกี่ฉบับ แก้ไขรัฐธรรมนูญกี่ครั้ง เรายังคงได้ผู้แทนหน้าเดิมประเภทบ้าน้ำลาย ดีแต่พูด โกหกหน้าตาย ตลกไร้สาระ โกงซ้ำซาก เปลี่ยนสีไปเรื่อย วาระสี่ปีออกกฎหมายไม่ได้สักฉบับ ในขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ประเทศล้าหลัง การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้ให้แก้คนเลือกผู้แทนด้วย ต้องหาวิธีให้คนเลือกผู้แทนรับผิดชอบถ้าผู้แทนที่ตนเลือกแล้วทำความเสียหายให้ชาติบ้านเมือง เช่น ตัดสิทธิ์การเลือกตั้ง เป็นต้น จะได้คอยติดตามสอดส่องความประพฤติและการทำงานของผู้แทน ไม่ใช่หย่อนบัตรเลือกตั้งแล้วไม่สนใจอะไรอีกเลย

การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ผ่าน ๆ มาได้มรรคผลอะไร

รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ที่นักการเมืองยกย่องว่าดีที่สุด แต่การณ์กลับเป็นว่าเราได้รัฐบาลที่กินรวบสภา กินรวบพรรคการเมือง กินรวบองค์กรอิสระ กินรวบตำรวจ กินรวบอัยการ

"ให้พนักงานอัยการสั่งคดีภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวนคดี หากไม่ทันให้ขออนุมัติเลื่อนการสั่งคดีต่อคณะกรรมการอัยการ ให้คณะกรรมการอัยการมีอำนาจในการอนุมัติเลื่อนการสั่งคดีได้ไม่เกินสองครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๑๘๐ วัน ถ้าพ้นกำหนดแล้วพนักงานอัยการยังไม่สั่งคดีให้ถือว่ามีความผิดทางวินัย"

"ให้บุคคลทั่วไปมีสิทธิ์ขอคัดคำสั่งคดีของพนักงานอัยการได้เช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล"

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง)

๑๒ ซอยสุขสวัสดิ์ ๒๕ แยก ๑ – ๑ ถนนสุขสวัสดิ์

แขวงบางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพ ๑๐๑๔๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอทราบผลการร้องเรียน

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ และเอกสารแนบ

ต้องขออภัยท่านเป็นอย่างสูงที่เขียนมารบกวนเวลาในสถานการณ์ที่โรคโควิด ๑๙ กำลังระบาดอย่างรุนแรงซึ่งท่านต้องระดมกำลังเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนเพื่อไปแก้ปัญหาดังกล่าว แต่เนื่องจากมีเรื่องสำคัญเกิดขึ้นที่มิอาจให้ปล่อยผ่านเลยไปเกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะตามเอกสารแนบคือความในข้อ ๒ อัยการกล่าวคือ อัยการมีความเห็นไม่อุทธรณ์คดีที่นายพานทองแท้ ชินวัตร ตกเป็นจำเลยคดีฟอกเงินธนาคารกรุงไทย ทั้งที่ก่อนที่จะยื่นฟ้องพนักงานอัยการได้มีคำสั่งให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสอบสวนเพิ่มหลายครั้งจนคดีใกล้หมดอายุความ เมื่อได้ยื่นฟ้องต่อศาลก็หมายความว่าพนักงานอัยการมีความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานโดยปราศจากข้อสงสัยแล้ว แต่เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องกลับเห็นด้วยกับคำพิพากษา คำพิพากษาดังกล่าวนี้จะเรียกว่าเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นก็ไม่ถนัดนักเพราะองค์คณะผู้พิพากษามีสองท่าน ท่านหนึ่งมีความเห็นว่าจำเลยไม่ผิดให้ยกฟ้อง อีกท่านหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวนมีความเห็นว่าจำเลยมีความผิดและได้ทำความเห็นแย้งไว้ แต่เนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติให้ถือเอาความเห็นที่เป็นคุณแก่จำเลยผลจึงต้องยกฟ้อง ดังนั้น จึงควรเรียกว่าอัยการเห็นด้วยกับคำพิพากษาที่เป็นคุณแก่จำเลยน่าจะตรงกับข้อเท็จจริงมากกว่าความเห็นของอัยการโดยทั่วไปไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนต่างจากคำพิพากษาของศาลที่เปิดเผยใครก็สามารถไปขอคัดสำเนาได้ ***เรื่องนี้ก็สมควรได้รับการแก้ไขเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนโปร่งใสตรวจสอบได้***

กรณีนี้จะซ้ำรอยเดิมกับกรณีที่อัยการไม่ยื่นฎีกาคดีคุณหญิงพจมาน ชินวัตร มารดานายพานทองแท้ ชินวัตร ที่ตกเป็นจำเลยคดีหลบเลี่ยงภาษีหรือไม่ คดีนั้นศาลชั้นต้นตัดสินลงโทษจำเลย ศาลอุทธรณ์

/พิพากษา.....

พิพากษากลับคำตัดสินศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง แทนที่อัยการจะยื่นฎีกาให้ศาลสูงพิจารณาให้เป็นที่ยุติเด็ดขาด ปราศจากข้อสงสัยกลับไม่ทำอ้างว่าเห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ในยุคที่ตระกูลชินวัตรเรืองอำนาจคดีที่ตระกูลชินวัตรและพวกพ้องบริวารตกเป็นผู้ถูกกล่าวหากระบวนการดำเนินการทางคดีและคำสั่งของอัยการมักเป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหา สังคมมีความเคลือบแคลงสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการมากจนมีคำพูดเปรียบเปรยว่าอัยการนั้นเป็นทนายของแผ่นดิน หรือเป็นทนายตระกูลชิน

กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติให้อัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นการใช้เวลาในการทำคดีและการใช้ดุลพินิจของอัยการจึงไร้ขอบเขตไม่มีข้อจำกัดจนอาจกล่าวได้ว่าทำได้ตามอำเภอใจ สาธารณชนและหน่วยงานอื่นใดไม่สามารถตรวจสอบได้

อย่างไรก็ตามกฎหมายไม่ได้บัญญัติเฉพาะอำนาจในการสั่งคดีแต่ได้บัญญัติหน้าที่ของอัยการไว้ด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดกรอบในการพิจารณาสั่งคดีของอัยการไว้ในมาตรา ๒๔๘ วรรคสอง ความว่า "พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี***และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เที่ยงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง*** และไม่ให้ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง" ปัญหาคือแค่ไหนจึงจะเรียกว่ารวดเร็ว ในอดีตอัยการก็เคยทำให้คดีที่ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในเครือข่ายตระกูลชินวัตรขาดอายุความมาแล้วเช่นคดีที่ดินอัลไพน์ที่มีนายเสนาะ เทียนทอง เป็นผู้ถูกกล่าวหา การทำคดีระหว่างแกนนำพันธมิตรฯกับแกนนำนปช.นั้นเที่ยงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวงหรือไม่ เพราะจากคำพิพากษาศาลชั้นต้นคดีที่แกนนำนปช.เป็นจำเลยคดีก่อความไม่สงบปี ๒๕๕๓ ดูเหมือนว่าโจทก์ฟ้องเพื่อต้องการแพ้คดี

จึงขอเรียกร้องให้มีการตรวจสอบการสั่งคดีของอัยการที่สังคมเคลือบแคลงสงสัยอย่างน้อยก็สองคดีที่กล่าวแล้วข้างต้น ไม่ได้ตรวจสอบเพื่อเอาความผิดแต่ตรวจสอบเพื่อหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ สมัยรัฐบาลคสช.ท่านเคยประกาศนโยบายจะตอบข้อร้องเรียนของประชาชนทุกเรื่อง ผมเคยส่งข้อร้องเรียนมาหลายครั้งไม่เคยได้รับคำตอบ ครั้งนี้ผมขอเรียกร้องสิทธิดังกล่าวนั้น

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง)

๑๒ ซอยสุขสวัสดิ์ ๒๕ แยก ๑ – ๑ ถนนสุขสวัสดิ์

แขวงบางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพ ๑๐๑๔๐

๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง เสนอข้อคิดเห็นการปฏิรูปหน่วยงานราชการ

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อเสนอในการปฏิรูปหน่วยงานราชการ

ผมขอเสนอข้อคิดเห็นการปฏิรูปหน่วยงานราชการตามเอกสารที่แนบ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายสุคนธ์ สว่างแจ้ง)

รายงานโครงการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๖๐

ปนัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล

สภานักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

2563

เอกสารแนบ

๑.พนักงานสอบสวน ปรากฏเป็นข่าวเนือง ๆ ว่าพนักงานสอบสวนฆ่าตัวตายเหตุเพราะความเครียดจากการทำงาน ขอเสนอให้โอนงานสอบสวนจากสถานีตำรวจมาไว้ที่กองบังคับการตำรวจนครบาลหรือกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณีเพราะ

๑.๑ สายการบังคับบัญชาสั้นการประสานงานกับสถานีตำรวจในพื้นที่ทำได้ง่าย

๑.๒ เมื่อมีการปรับย้ายพนักงานสอบสวนภายในกองบังคับการก็ยังมีพนักงานสอบสวนคนอื่นรับช่วงงานต่องานไม่สะดุด

๑.๓ มีพนักงานสอบสวนอาวุโสเป็นพี่เลี้ยงสอนงานพนักงานสอบสวนมือใหม่

๑.๔ ในกองบังคับการมีพนักงานเจ้าหน้าที่มากพนักงานสอบสวนสามารถพูดคุยปรึกษาหารือทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวช่วยคลายความเครียดได้

๑.๕ มีงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอ เช่น รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๒.อัยการ อำนาจสั่งคดีขั้นสุดท้ายอยู่ที่อัยการสูงสุดเราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าการใช้ดุลพินิจของอัยการสูงสุดถูกต้องเที่ยงธรรม ในอดีตก็มีตัวอย่างมากมายที่ประชาชนสงสัยในการใช้ดุลพินิจของอัยการ เช่น คดีคุณหญิงพจมาน (ชินวัตร) ณ ป้อมเพชร ถูกกล่าวหาว่าหลบเลี่ยงภาษีศาลอุทธรณ์ตัดสินยกฟ้องแทนที่อัยการจะยื่นฎีกาให้คดีเสร็จเด็ดขาดปราศจากความสงสัยและเป็นบรรทัดฐานกลับไม่ยื่นอ้างว่าเห็นด้วยกับศาลอุทธรณ์ บางคดีก็ดองเรื่องไว้นานไม่สั่งคดีจนกระทั่งอัยการสูงสุดเกษียณอายุไปหลายคน เช่นคดีนางเบญจา หลุยส์เจริญ กับพวกช่วยเหลือนายพานทองแท้ และนางสาวพิณทองทา ชินวัตร ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากการขายหุ้นบริษัทชินคอร์ป อดีตอัยการสูงสุดคนหนึ่งพอเกษียณอายุก็ไปร่วมงานกับพรรคการเมืองพรรคหนึ่งทำให้สงสัยว่าเมื่อครั้งที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ช่วยเหลือทางคดีแก่บุคคลในเครือข่ายพรรคการเมืองนั้นหรือไม่

ปัจจุบันก็มีคดีฟอกเงินที่นายอนันต์ อัศวโภคิน นักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และเจ้าของธนาคารแลนด์แอนด์เฮาส์ตกเป็นจำเลย ขั้นต้นอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้องแต่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษยืนยันสั่งฟ้องไม่

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	1
หลักการและเหตุผล	2
วัตถุประสงค์	2
ขอบเขตของการสำรวจ	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
วิธีดำเนินการ	3
ประชากร	4
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	4
การเก็บรวบรวมข้อมูล	4
การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	4
ตอนที่ 1 ส่วนคำถามที่เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ	6
ตอนที่ 2 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินความกังวลเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560	14
ตอนที่ 3 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ	15
ตอนที่ 4 ส่วนคำถามที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอและวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ	17

รายงานโครงการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๖๐

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันประเด็นทางการเมืองที่เป็นที่สนใจต่อคนทั่วไป รวมถึงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ก็ได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างมาก คือการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ปี ๖๐ โดยจะเห็นได้ว่ามีกลุ่มองค์กรภาคประชาสังคมที่ก่อตั้งใหม่เป็นจำนวนมากที่ก่อตั้งมาเพื่อศึกษา และเคลื่อนไหวในประเด็นของการแก้รัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ เช่น คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.) ที่มีอาจารย์อนุสรณ์ อุณโณ คณบดีคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้ก่อตั้ง หรือการตั้งกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงกระแสข่าวและประเด็นทางสังคมในปัจจุบันทั้งในชีวิตประจำวัน และในสื่อออนไลน์ได้มีการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนมาก

ในการนี้ สภานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จึงต้องการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเผยแพร่ให้คนทั่วไปรับทราบความคิดเห็นในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๖๐ จากมุมมองและความคิดเห็นของนักศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีซึ่งจะส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของหลักการประชาธิปไตยมากขึ้น

วัตถุประสงค์โครงการ

๑. เพื่อทราบถึงประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญที่นักศึกษาสนใจ
๒. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในในการแสดงความคิดเห็นในระบอบประชาธิปไตย
๓. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในเรื่องการรณรงค์แก้ไขรัฐธรรมนูญ
๔. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความตระหนักในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ขอบเขตของการสำรวจ

การสำรวจครั้งนี้ สำรวจจากนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จำนวน 1,410 คน โดยสำรวจจากทุกคณะที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต แบ่งตามสัดส่วนคณะ โดยสำรวจการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ปัญหาของรัฐธรรมนูญฉบับ 2560 ข้อเสนอในการแก้ไข และวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบข้อกังวลของนักศึกษาที่มีต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560
2. ข้อเสนอในการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ 2560

ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้คือ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยใช้การแบ่งสัดส่วนตามจำนวนนักศึกษาแต่ละคณะ โดยมีดังต่อไปนี้ คณะนิติศาสตร์ 40 คน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 111 คน คณะเศรษฐศาสตร์ 103 คน คณะศิลปศาสตร์ 26 คน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน 88 คน คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 58 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 252 คน คณะวิศวกรรมศาสตร์ 256 คน คณะแพทยศาสตร์ 105 คน คณะสหเวชศาสตร์ 28 คน คณะทันตแพทยศาสตร์ 26 คน คณะพยาบาลศาสตร์ 24 คนคณะศิลปกรรมศาสตร์ 1 คน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง 103 คน คณะสาธารณสุขศาสตร์ 56 คนคณะเภสัชศาสตร์ 27 คน คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ 37 คน คณะสถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร 10 คน คณะวิทยาลัยโลกคดีศึกษา 10 คน วิทยาลัยแพทย์ศาสตร์นานาชาติจุฬาภรณ์ 13 คน วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป่วยอึ้งภากรณ์ 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสำรวจครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำถามได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพื่อสำรวจความพึงพอใจในการทำงานในด้านต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถามดังนี้

ตอนที่ 1 ส่วนคำถามที่เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ
เป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา คณะ ภูมิลำเนา การใช้สิทธิเลือกตั้ง ความคุ้นเคยกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560

ตอนที่ 2 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินความกังวลเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560

ตอนที่ 3 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

ตอนที่ 4 ส่วนคำถามที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอและวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

วิธีการดำเนินงาน

การสำรวจครั้งนี้กำหนดวิธีการประเมินตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้สำรวจได้จัดทำแบบสอบถามโดยดำเนินการแจกให้แก่นักศึกษา ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึง

เดือนเมษายน 2563 จำนวน 2500 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 1410 ชุด คิดเป็นร้อยละ 56.4 และตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

1. ข้อมูลจากตอนที่ 1 ส่วนคำถามที่เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลจากตอนที่ 2 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินความกังวลจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบประมาณค่า นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) โดยแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.81- 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.61-4.80 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.41-3.60 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.21-2.40 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00-1.20 หมายถึง น้อยที่สุด

3. ข้อมูลจากตอนที่ 3 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบประมาณค่า นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) โดยแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.81- 5.00 หมายถึง เพิ่มขึ้นมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.61-4.80 หมายถึง เพิ่มขึ้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.41-3.60 หมายถึง ไม่เพิ่มขึ้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.21-2.40 หมายถึง ลดลง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00-1.20 หมายถึง ลดลงมาก

4. ข้อมูลจากตอนที่ 4 ส่วนคำถามที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอและวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

การสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ปี 2560 โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจ แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1.ชาย	458	32.5
2.หญิง	772	54.8
3.LGBTQ+	169	12.0
รวม	**1,399**	**99.2**

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจ เป็นเพศชายจำนวน 458 คน หรือร้อยละ 32.5 เป็นเพศหญิง จำนวน 772 คน หรือร้อยละ 54.8 เป็นเพศ LGBTQ+ จำนวน 169 คน หรือร้อยละ 12.0

ตาราง 2 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 – 22 ปี	1,283	91
23 – 28 ปี	61	4.3
รวม	**1,344**	**95.3**

จากตาราง 2 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 18-22 ปีมีจำนวน 1,283 คน หรือร้อยละ 91 รองลงมามีอายุระหว่าง 23-28 ปีจำนวน 61 คน หรือร้อยละ 4.3

ตาราง 3 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามชั้นปีที่เรียน

ชั้นปีที่เรียน	จำนวน	ร้อยละ
1.ชั้นปีที่ 1	502	35.6
2.ชั้นปีที่ 2	399	28.3
3.ชั้นปีที่ 3	356	25.2
4.ชั้นปีที่ 4	135	9.6
5.ชั้นปีที่ 5	12	0.9
6.ชั้นปีที่ 6	0	0
7.ชั้นปีที่ 7	0	0
8. ชั้นปีที่ 8	1	0.1
รวม	**1,405**	**99.6**

จากตาราง 3 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 จำนวน 502 คน หรือร้อยละ 35.6 รองลงมาศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 จำนวน 399 คน หรือร้อยละ 28.3 ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 จำนวน 356 คน หรือร้อยละ 25.2 ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 จำนวน 135 คน หรือร้อยละ 9.6 ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 5 จำนวน 12 คน หรือร้อยละ 0.9 ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 8 จำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.1

ตาราง 4 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามคณะที่เรียน

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
1.นิติศาสตร์	40	2.8
2.พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	111	7.9
3.เศรษฐศาสตร์	103	7.3
4.ศิลปศาสตร์	26	1.8
5.วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน	88	6.2
6.สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	58	4.1
7.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	252	17.9
8.วิศวกรรมศาสตร์	256	18.2
9.แพทยศาสตร์	105	7.4
10.สหเวชศาสตร์	28	2.0
11.ทันตแพทยศาสตร์	26	1.8

12.พยาบาลศาสตร์	24	1.7
13.ศิลปกรรมศาสตร์	1	0.1
14.สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง	103	7.3
15.สาธารณสุขศาสตร์	56	4.0
16.เภสัชศาสตร์	27	1.9
17.วิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์	37	2.6
18.สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร	10	0.7
19.วิทยาลัยโลกคดีศึกษา	10	0.7
20.วิทยาลัยแพทยศาสตร์นานาชาติจุฬาภรณ์	13	0.9
21.วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป่วยอิ้งภากรณ์	32	2.3
รวม	**1,406**	**99.7**

จากตาราง 4 ผู้ตอบแบบสำรวจศึกษาอยู่ในคณะนิติศาสตร์ จำนวน 40 คน หรือร้อยละ 2.8 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จำนวน 111 คน หรือร้อยละ 7.9 คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน 103 คน หรือร้อยละ 7.3 คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 26 คน หรือร้อยละ 1.8 คณะวารสารศาสตร์แลพสื่อสารมวลชน จำนวน 88 คน หรือร้อยละ 6.2 คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จำนวน 58 คน หรือร้อยละ 4.1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 252 คน หรือร้อยละ 17.9 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 256 คน หรือร้อยละ 18.2 คณะแพทยศาสตร์ จำนวน 105 คน หรือร้อยละ 7.4 คณะสหเวชศาสตร์ จำนวน 28 คน หรือร้อยละ 2.0 คณะทันตแพทยศาสตร์ จำนวน 26 คน หรือร้อยละ 1.8 คณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 24 คน หรือร้อยละ 1.7 คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.1 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง จำนวน 103 คน หรือร้อยละ 7.3 คณะสาธารณสุขศาสตร์ จำนวน 56 คน หรือร้อยละ 4.0 คณะเภสัชศาสตร์ จำนวน 27 คน หรือร้อยละ 1.9 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ จำนวน 37 คน หรือร้อยละ 2.6 สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินทร จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 0.7 วิทยาลัยโลกคดีศึกษา จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 0.7 วิทยาลัยแพทยศาสตร์นานาชาติจุฬาภรณ์ จำนวน 13 คน หรือร้อยละ 0.9 และวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป่วยอิ้งภากรณ์ จำนวน 32 คน หรือร้อยละ 2.3

ตาราง 5 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ
1.กรุงเทพมหานคร	464	32.9
2.สมุทรปราการ	26	1.8
3.นนทบุรี	70	5.0
4.ปทุมธานี	126	8.9
5.พระนครศรีอยุธยา	31	2.2
6.อ่างทอง	2	0.1
7.ลพบุรี	20	1.4
8.สิงห์บุรี	6	0.4
9.ชัยนาท	3	0.2
10.สระบุรี	16	1.1
11.ชลบุรี	48	3.4
12.ระยอง	25	1.8
13.จันทบุรี	8	0.6
14.ตราด	8	0.6
15.ฉะเชิงเทรา	12	0.9
16.ปราจีนบุรี	8	0.6
17.นครนายก	8	0.6
18.สระแก้ว	2	0.1
19.นครราชสีมา	13	0.9
20.บุรีรัมย์	7	0.5
21.สุรินทร์	10	0.7
22.ศรีสะเกษ	6	0.4
23.อุบลราชธานี	12	0.9
24.ยโสธร	2	0.1
25.ชัยภูมิ	10	0.7
26.อำนาจเจริญ	2	0.1
27.บึงกาฬ	2	0.1

28.หนองบัวลำภู	2	0.1
29.ขอนแก่น	10	0.7
30.อุดรธานี	12	0.9
31.เลย	11	0.8
32.หนองคาย	4	0.3
33.ร้อยเอ็ด	5	0.4
34.กาฬสินธุ์	6	0.4
35.สกลนคร	4	0.3
36.นครพนม	9	0.6
37.มุกดาหาร	1	0.1
38.เชียงใหม่	34	2.4
39.ลำพูน	7	0.5
40.ลำปาง	13	0.9
41.อุตรดิตถ์	1	0.1
42.แพร่	7	0.5
43.น่าน	7	0.5
44.พะเยา	7	0.5
45.เชียงราย	13	0.9
46.แม่ฮ่องสอน	2	0.1
47.นครสวรรค์	11	0.8
48.อุทัยธานี	1	0.1
49.กำแพงเพชร	4	0.3
50.ตาก	9	0.6
51.สุโขทัย	4	0.3
52.พิษณุโลก	5	0.4
53.พิจิตร	2	0.1
54.เพชรบูรณ์	7	0.5
55.ราชบุรี	28	2.0
56.กาญจนบุรี	17	1.2

57.สุพรรณบุรี	15	1.1
58.นครปฐม	24	1.7
59.สมุทรสาคร	6	0.4
60.สมุทรสงคราม	4	0.3
61.เพชรบุรี	5	0.4
62.ประจวบคีรีขันธ์	15	1.1
63.นครศรีธรรมราช	18	1.3
64.กระบี่	6	0.4
65.พังงา	1	0.1
66.ภูเก็ต	6	0.4
67.สุราษฎร์ธานี	20	1.4
68.ระนอง	7	0.5
69.ชุมพร	20	1.4
70.สงขลา	19	1.3
71.สตูล	2	0.1
72.ตรัง	7	0.5
73.พัทลุง	6	0.4
74.ปัตตานี	4	0.3
75.ยะลา	8	0.6
76.นราธิวาส	2	0.1
รวม	**1,385**	**98.2**

จากตาราง 5 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจมีภูมิลำเนาอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 464 คน หรือร้อยละ 32.9 สมุทรปราการ จำนวน 26 คน หรือร้อยละ 1.8 นนทบุรี จำนวน 70 คน หรือร้อยละ 5.0 ปทุมธานี จำนวน 126 คน หรือร้อยละ 8.9 พระนครศรีอยุธยา จำนวน 31 คน หรือร้อยละ 2.2 อ่างทอง จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 ลพบุรี จำนวน 20 คน หรือร้อยละ 1.4 สิงห์บุรี จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4 ชัยนาท จำนวน 3 คน หรือร้อยละ 0.2 สระบุรี จำนวน 16 คน หรือร้อยละ 1.1 ชลบุรี จำนวน 48 คน หรือร้อยละ 3.4 ระยอง จำนวน 25 คน หรือร้อยละ 1.8 จันทบุรี จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 0.6 ตราด จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 0.6 ฉะเชิงเทรา จำนวน 12 คน หรือร้อยละ 0.9 ปราจีนบุรี จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 0.6 นครนายก จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 0.6 สระแก้ว จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 นครราชสีมา จำนวน 13 คน หรือร้อยละ 0.9 บุรีรัมย์ จำนวน 7 คน หรือ

ร้อยละ 0.5 สุรินทร์ จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 0.7 ศรีสะเกษ จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4 อุบลราชธานี จำนวน 12 คน หรือร้อยละ 0.9 ยโสธร จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 ชัยภูมิ จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 0.7 อำนาจเจริญ จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 บึงกาฬ จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 หนองบัวลำภู จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 ขอนแก่น จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 0.7 อุดรธานี จำนวน 12 คน หรือร้อยละ 0.9 เลย จำนวน 11 คน หรือร้อยละ 0.8 หนองคาย จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.3 ร้อยเอ็ด จำนวน 5 คน หรือร้อยละ 0.4 กาฬสินธุ์ จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4 สกลนคร จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.3 นครพนม จำนวน 9 คน หรือร้อยละ 0.6 มุกดาหาร จำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.1 เชียงใหม่ จำนวน 34 คน หรือร้อยละ 2.4 ลำพูน จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 ลำปาง จำนวน 13 คน หรือร้อยละ 0.9 อุตรดิตถ์ จำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.1 แพร่ จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 น่าน จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 พะเยา จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 เชียงราย จำนวน 13 คน หรือร้อยละ 0.9 แม่ฮ่องสอน จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 นครสวรรค์ จำนวน 11 คน หรือร้อยละ 0.8 อุทัยธานี 1 คน หรือร้อยละ 0.1 กำแพงเพชร จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.3 ตาก จำนวน 9 คน หรือร้อยละ 0.6 สุโขทัย จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.3 พิษณุโลก จำนวน 5 คน หรือร้อยละ 0.4 พิจิตร จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 เพชรบูรณ์ จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 ราชบุรี จำนวน 28 คน หรือร้อยละ 2.0 กาญจนบุรี จำนวน 17 คน หรือร้อยละ 1.2 สุพรรณบุรี จำนวน 15 คน หรือร้อยละ 1.1 นครปฐม จำนวน 24 คน หรือร้อยละ 1.7 สมุทรสาคร จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4 สมุทรสงคราม จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.3 เพชรบุรี จำนวน 5 คน หรือร้อยละ 0.4 ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 15 คน หรือร้อยละ 1.1 นครศรีธรรมราช จำนวน 18 คน หรือร้อยละ 1.3 กระบี่ จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4 พังงา จำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.1 ภูเก็ต จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4 สุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน หรือร้อยละ 1.4 ระนอง จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 ชุมพร จำนวน 20 คน หรือร้อยละ 1.4 สงขลา จำนวน 19 คน หรือร้อยละ1.3 สตูล จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1 ตรัง จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.5 พัทลุง จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 0.4ปัตตานี จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.3 ยะลา จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 0.6 นราธิวาส จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.1

ตาราง 6 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
1.ได้ไปใช้สิทธิ	1,203	85.3
2.ไม่ได้ไปใช้สิทธิ	197	14.0
รวม	**1,400**	**99.3**

จากตาราง 6 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 1203 คน หรือร้อยละ 85.3 ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 197 หรือร้อยละ 14.0

ตาราง 7 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามการอ่านรัฐธรรมนูญปี 60

การอ่านรัฐธรรมนูญปี 60	จำนวน	ร้อยละ
1.เคย	459	32.6
2.ไม่เคย	932	66.1
รวม	**1,391**	**98.7**

จากตาราง 7 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจเคยอ่านรัฐธรรมนูญปี 60 จำนวน 459 คน หรือร้อยละ 32.6 ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญปี 60 จำนวน 932 คน หรือร้อยละ 66.1

ตาราง 8 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญปี 60

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ 60	จำนวน	ร้อยละ
1.ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	205	14.5
2.เคยได้รับข่าวสารบ้าง	837	59.4
3.ได้รับข่าวสารปานกลาง	330	23.4
4.รู้ข้อมูลเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ปี 60 เป็นอย่างดี	31	2.2
รวม	**1,403**	**99.5**

จากตาราง 8 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญปี 60 บ้าง จำนวน 837 คน หรือร้อยละ 59.4 รองลงมาคือได้รับข่าวสารปานกลาง จำนวน 330 คน หรือร้อยละ 23.4 ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย จำนวน 205 คน หรือร้อยละ 14.5 และรู้ข้อมูลเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญปี 60 เป็นอย่างดี จำนวน 31 คน หรือร้อยละ 2.2

ตอนที่ 2 ประเมินความกังวลจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและความหมายของแบบประเมินปัญหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยต่อไปนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมากน้อยเพียงใด	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมเบือน เจตนารมณ์ของประชาชนในการออกเสียงลงคะแนน เลือกตั้ง	1,408	4.58	มาก
2. การคำนวณคะแนนเลือกตั้งที่ไม่มีความแน่นอน ก่อให้เกิดปัญหา เช่น ทำให้เกิดพรรคขนาดเล็กจำนวนมาก	1,409	4.67	มาก
3. รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ ไม่สามารถดำเนินนโยบายตามที่หาเสียงไว้ได้	1,410	4.73	มาก
นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี			
4. นายกรัฐมนตรี ไม่ได้มาจากการเป็น ส.ส.	1,405	4.68	มาก
5. สมาชิกวุฒิสภา มาจากการแต่งตั้ง เป็นผู้มีสิทธิ์และเป็นปัจจัยชี้ขาดในการโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี	1,408	4.60	มาก
6. รัฐมนตรีคนนอก ไม่ได้มาจากการเป็น ส.ส. ไม่มีส่วนยึดโยงกับประชาชน	1,409	4.62	มาก
ที่มาและอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระ			
7. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ทำหน้าที่ไร้ประสิทธิภาพประกาศผลคะแนนสับสน ล่าช้า สร้างความเคลือบแคลงสงสัยในความไม่เป็นกลาง	1,407	4.73	มาก
8. ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภาวินิจฉัยว่า พลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงมีคุณสมบัติที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีได้	1,408	4.39	มาก
9. ศาลรัฐธรรมนูญ มีมติรับคำร้องขอให้พิจารณายุบพรรคอนาคตใหม่ในข้อหาล้มล้างการปกครอง	1,406	4.38	มาก
10. ศาลรัฐธรรมนูญมีมติไม่รับคำร้องกรณีนายกรัฐมนตรีถวายสัตย์ปฏิญาณไม่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ	1,408	4.50	มาก
แนวนโยบายแห่งรัฐ และหน้าที่ของปวงชนชาวไทย			

11. การเพิ่มงบประมาณของกองทัพ ในการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น	1,409	4.62	มาก
12. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ล้าหลัง ขาดทิศทางที่ชัดเจนสำหรับประชาชน เน้นแต่ความมั่นคงของ	1,409	4.67	มาก
13. การที่ชายไทยอายุครบ 20 ปีแล้วต้องเข้าสู่กระบวนการเกณฑ์ทหาร เมื่อพ้นการเกณฑ์ทหารแล้ว มีสิทธิ์ที่จะถูกเรียกมาปฏิบัติหน้าที่ทหารในฐานะกำลังพลสำรองและระดมพลได้อีกโดยไม่มีข้อยกเว้น	1,408	4.35	มาก

ตอนที่ 3 ส่วนคำถามที่เป็นแบบประเมินสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยและความหมายของแบบประเมินสถานการณ์ในประเทศไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

ท่านคิดว่าภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เหตุการณ์ทำนองนี้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลง	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. โครงการพัฒนาที่สร้างผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน	1,406	4.21	เพิ่มขึ้น
2. ประชาชนออกมาต่อต้าน เรียกร้องให้หยุดดำเนินการโรงไฟฟ้าขยะ โรงไฟฟ้าชีวมวลทั่วประเทศ	1,407	4.25	เพิ่มขึ้น
3. แย่งยึดที่สาธารณะ ที่ทำกินของชาวบ้านมาให้เอกชนประกอบธุรกิจ	1,404	4.37	เพิ่มขึ้น
4. ฟ้องร้องดำเนินคดีกับชาวบ้าน เพื่อทวงคืนผืนป่า	1,406	4.35	เพิ่มขึ้น
5. เผาหมู่บ้าน ละเมิดสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์	1,404	4.15	เพิ่มขึ้น
การทุจริต คอรัปชั่น			
6. นาฬิกายืมเพื่อนไม่ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สิน	1,407	4.62	เพิ่มขึ้น
7. คดีรุกป่าของ ปารีณา ที่ไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย	1,405	4.65	เพิ่มขึ้น
8. การจัดซื้ออาวุธ ยุทโธปกรณ์ที่ด้อยคุณภาพไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้	1,408	4.65	เพิ่มขึ้น
9. งบประมาณกลาโหม และความมั่นคงสูงขึ้นเกินความจำเป็น	1,407	4.67	เพิ่มขึ้น
10. การคอรัปชั่นในวงราชการ	1,406	4.70	เพิ่มขึ้น

11. ระบบการตรวจสอบ ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่โปร่งใส เป็นธรรม	1,387	3.37	ไม่เพิ่มขึ้น
12. มีความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากร	1,407	4.54	เพิ่มขึ้น
13. ความขัดแย้งแบ่งแยกเป็นสองฝ่าย คนในชาติไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข	1,405	4.31	เพิ่มขึ้น
14. ประเทศชาติจะมความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน	1,404	2.54	ไม่เพิ่มขึ้น
15. ประชาชนมีความสุขภายใต้หลักการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	1,405	2.56	ไม่เพิ่มขึ้น
16. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น	1,406	2.43	ไม่เพิ่มขึ้น
17. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความอุดม สมบูรณ์	1,406	2.51	ไม่เพิ่มขึ้น
18. การบริหารงบประมาณแผ่นดินโปร่งใส มีประสิทธิภาพ	1,402	2.19	ลดลง
19. องค์กรของรัฐทุกองค์กรอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ	1,405	2.55	ไม่เพิ่มขึ้น
20. ประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองจากรัฐ	1,404	2.25	ลดลง
21. องค์กรอิสระ มีความโปร่งใส และเป็นกลาง	1,406	2.31	ลดลง
22. ไม่มีการเลือกปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม	1,404	2.31	ลดลง
23. เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ละเมิด หรือใช้อำนาจมิชอบต่อประชาชน	1,407	2.36	ลดลง
รัฐธรรมนูญมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุด			
24. การไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น การถวายสัตย์ไม่ครบ	1,407	3.71	เพิ่มขึ้น
25. การตีความขององค์กรอิสระ ที่บิดเบือนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีคุณสมบัติของพลเอกประยุทธ์ และ ร.อ.ธรรมนัส	1,406	3.84	เพิ่มขึ้น

ตอนที่ 4 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอและวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามความคิดเห็นว่าสมควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือไม่

ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี 60 หรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
1.เห็นควรให้มีการแก้ไข	1,242	88.1
2.ไม่เห็นควรให้มีการแก้ไข	45	3.2
รวม	**1,287**	**91.3**

จากตาราง 11 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจเห็นควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี 60 จำนวน 1,242 คน หรือร้อยละ 88.1 ไม่ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี 60 จำนวน 45 คน หรือร้อยละ 3.2

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามความคิดต่อข้อเสนอในการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ดังต่อไปนี้

	ข้อเสนอการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2560	มาตราที่เกี่ยวข้อง	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)
1.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษาจนจบชั้นมัธยมปลาย) ที่มีคุณภาพจากรัฐโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่ายอย่างเท่าเทียมกัน	54	1,324 (93.9)	82 (5.8)
2.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อยกเลิกการเกณฑ์ทหาร (ยกเว้นใน ยามสงคราม)	50(5)	1,302 (92.3)	104 (7.4)

3.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อลดอำนาจรัฐบาลกลางและกระจายอำนาจการปกครองให้แต่ละจังหวัดมากขึ้น เช่น สามารถเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด และสภาจังหวัด ฯลฯ	1, 249-254	1,305 (92.6)	101 (7.2)
4.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและเผยแผ่หลักธรรมของศาสนาพุทธนิกายเถรวาท รวมถึงมีมาตรการและกลไกเพื่อป้องกันการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่ารูปแบบใด	67	827 (58.7)	575 (40.8)
5.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้ เพื่อเปิดทางแก้ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	1	1,012 (71.8)	393 (27.9)
6.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ	64,270, 275	788 (55.9)	612 (43.4)
7.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่อนุญาตให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน	25,31, 34,38,44	522 (37.0)	881 (62.5)
8.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อลดเกณฑ์อายุของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง (สส. สว. รัฐมนตรี ฯลฯ) ให้เท่ากับเกณฑ์อายุผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ปัจจุบันอยู่ที่ 18 ปีบริบูรณ์)	97,108, 160	942 (66.8)	465 (33.0)
9.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ทุกโครงการขนาดใหญ่ของรัฐต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนที่จะได้รับผลกระทบผ่านกระบวนการประชามติ	43	1,250 (88.7)	157 (11.1)
10.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับวิธีการคำนวณผลการเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	91	211 (15.0)	1191 (84.5)

11.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่อนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกขับออกจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่สามารถสังกัดพรรคการเมืองใหม่ ภายใน 30 วันเพื่อรักษาสมาชิกภาพของตน	101(9)	573 (40.6)	822 (58.3)
12.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการทบทวนอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระ (เช่น กกต. ปปช. ฯลฯ) รวมถึงกระบวนการคัดสรรบุคคลเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรดังกล่าว	203,217	1,149 (81.5)	249 (17.7)
13.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อยุบเลิกศาลรัฐธรรมนูญ	200-214	910 (64.5)	484 (34.3)
14.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรง ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือ ฟ้องร้องในทางใดมิได้	6	825 (58.5)	578 (41.0)
15.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการให้สิทธิและเสรีภาพกับทุกเพศภาวะอย่างเสมอภาคกัน	27	1,290 (91.5)	112 (7.9)
16.ท่านเห็นด้วยหรือไม่ในการยกเลิกบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวเนื่องกับการสืบทอดอำนาจไม่ว่าทางใดของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)	262-279	1,203 (85.3)	193 (13.7)
17.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อยุบเลิกวุฒิสภาและใช้ระบบสภาเดี่ยว	107	980 (69.5)	414 (29.4)
18.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ว่าการแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์พ้นจากตำแหน่ง รวมถึงการจัดระเบียบและการบริหารงานบุคคลของราชการในพระองค์เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย	15	734 (52.1)	667 (47.3)
19.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดช่องทางให้สามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ผ่านกระบวนการประชามติโดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภา	258	963 (68.3)	439 (31.1)
20.ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิต่อต้านการรัฐประหารได้ในทุกรูปแบบโดยไม่ถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย	-	1,126 (87.0)	176 (12.5)

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามความคิดเห็นว่าสมควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างไร

ควรให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี 60 อย่างไร	จำนวน	ร้อยละ
1.แก้ไขรายมาตรา	565	40.1
2.แก้ไขโดยยกร่างใหม่ทั้งฉบับ	802	56.9
รวม	**1,368**	**97.0**

จากตาราง 12 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจเห็นควรให้มีการแก้ไขรายมาตรา จำนวน 565 คน หรือร้อยละ 40.1 แก้ไขโดยยกร่างใหม่ทั้งฉบับ จำนวน 802 คน หรือร้อยละ 56.9

ดัชนีสืบค้น

หน้า

จำนวน	ก					
๑	กรมการขนส่ง	๑๕๘	๒๘๕			
๒	กรมการขนส่งทางราง กระทรวงคมนาคม	๑๙๙	๓๑๒	๔๖๗	๕๑๘	
๓	กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๑๕๑	๒๗๖	๔๔๔		
๔	กรมการค้าต่างประเทศ	๑๔๕	๒๗๒	๓๖๙	๔๔๑	
๕	กรมการค้าภายใน	๑๔๑	๔๙๗			
๖	กรมการท่องเที่ยว	๒๘๘	๔๕๐	๕๐๖		
๗	กรมกิจการเด็กและเยาวชน	๑๔๒	๒๖๙	๔๓๙		
๘	กรมกิจการผู้สูงอายุ	๕๐๕				
๙	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	๑๕๒	๒๗๙	๓๗๔	๔๔๕	๕๐๑
๑๐	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม	๑๔๐	๒๖๖	๓๖๔	๔๓๘	๔๙๗
๑๑	กรมคุมประพฤติ	๑๔๑	๒๖๘	๔๓๘		
๑๒	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	๔๒๘				
๑๓	กรมชลประทาน	๑๗๓	๒๙๓	๔๕๒		
๑๔	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน	๒๓๑	๒๕๒	๓๓๐	๔๒๗	๔๗๖
๑๕	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	๑๕๙	๒๘๕	๓๗๘	๔๔๘	
๑๖	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	๑๓๕	๒๖๐	๔๓๓	๔๙๓	
๑๗	กรมท่าอากาศยาน	๑๙๗				
๑๘	กรมธนารักษ์	๑๕๖	๒๘๓	๓๗๖	๔๔๗	
๑๙	กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน	๑๒๕	๒๕๕	๓๕๓	๔๒๙	๔๘๙
๒๐	กรมบังคับคดี	๑๓๖	๒๖๑	๓๕๘	๔๓๔	๔๙๔
๒๑	กรมบัญชีกลาง	๑๒๓	๒๕๑	๓๕๓	๔๒๖	๕๓๗
๒๒	กรมปศุสัตว์	๒๖๖				
๒๓	กรมพลศึกษา	๑๕๙	๒๘๖			
๒๔	กรมพัฒนาชุมชน	๒๒๑	๓๒๕	๔๐๕	๔๗๓	๕๒๖
๒๕	กรมพัฒนาที่ดิน	๑๖๘				
๒๖	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์	๑๗๕				
๒๗	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน	๑๑๕	๒๔๖	๓๔๙	๔๒๒	
๒๘	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ	๒๐๔	๓๑๕	๔๐๓	๔๗๐	๕๒๕
๒๙	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	๑๕๔	๒๘๑	๓๗๕	๔๔๖	
๓๐	กรมโยธาธิการและผังเมือง	๑๖๗	๒๙๐	๓๘๒	๔๕๑	๕๐๘
๓๑	กรมราชทัณฑ์	๒๘๗				
๓๒	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	๑๔๓	๒๗๐	๓๖๖	๔๔๐	๔๙๘

ดัชนีสืบค้น

หน้า

๓๓	กรมส่งเสริมการเกษตร	๑๔๙				
๓๔	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง	๒๓๔	๓๓๔	๔๑๑	๔๗๙	๕๒๙
๓๕	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๑)	๑๘๕	๓๐๐	๓๘๗		
๓๖	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒)	๑๘๖	๓๐๑	๓๘๘	๔๕๗	๕๑๑
๓๗	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๓)	๑๘๗	๓๐๒	๓๘๘	๔๕๗	๕๑๒
๓๘	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๔)	๑๘๘	๓๐๒	๓๘๙	๔๕๗	
๓๙	กรมหม่อนไหม	๑๕๙	๒๘๕	๔๔๘		
๔๐	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	๑๒๑	๒๕๑	๔๒๕	๔๘๘	
๔๑	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๑๑๗	๒๒๓	๒๔๗	๓๒๗	๓๕๐
		๔๐๗	๔๒๓	๔๗๕	๔๘๖	๕๒๗
๔๒	กระทรวงแรงงาน	๒๔๐	๓๓๙	๕๓๓		
๔๓	กระทรวงสาธารณสุข	๒๑๘	๓๒๔	๔๐๕	๔๗๒	๕๒๖
๔๔	กลุ่มนักกฎหมายคนพิการ	๑๕๙	๑๗๓	๒๘๖	๒๙๔	๓๗๘
		๓๘๗	๔๔๘			
๔๕	กองกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสว	๑๘๐	๒๙๖	๕๑๐		
๔๖	กองคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ	๑๘๕	๓๐๐	๔๕๖	๕๑๑	
๔๗	กองตรวจสอบเลขทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ	๑๙๘	๓๑๑	๓๙๖	๔๖๕	๕๑๖
๔๘	กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๑๘๙	๓๐๕	๔๖๐	๕๑๓	
๔๙	กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ	๑๗๗	๒๙๘	๓๘๕	๔๕๔	๕๑๐
๕๐	กองบังคับการตำรวจทางหลวง	๑๙๘	๓๑๑	๓๙๗	๔๖๖	๕๑๗
๕๑	กองบังคับการตำรวจมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ ๙๐๔	๒๓๖	๓๓๖	๔๑๓	๔๘๐	
๕๒	กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๔	๓๐๙	๓๙๔	๔๖๔	๕๑๕
๕๓	กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศ	๓๓๖	๔๘๑			
๕๔	กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศ	๕๓๑				
๕๕	กองบัญชี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๑๘๙	๓๐๕	๓๙๐	๔๖๐	๕๑๔
		๕๓๙				
๕๖	กองบินตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๑๘๙	๓๐๔	๓๙๐	๔๕๙	๕๑๓
๕๗	กองปฏิบัติการคดีพิเศษภาค กรมสอบสวนคดีพิเศษ	๑๘๔	๓๐๐	๓๘๖	๔๕๖	๕๑๑
๕๘	กองร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ	๑๗๑	๒๙๑	๓๘๓	๔๕๒	๕๐๘
๕๙	กองอุทธรณ์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจ	๒๓๙	๔๑๕			
๖๐	การเคหะแห่งชาติ	๒๐๓				

ดัชนีสืบค้น

หน้า

	ค					
๖๑	คณะทำงานทางการเมืองรองประธานวุฒิสภา คนที่สอง	๓๖๔				
๖๒	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๖	๓๙๕	๕๑๖		
๖๓	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๒	๓๐๘	๓๙๒	๔๖๒	๕๑๕
๖๔	คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.)	๒๘๔	๓๗๗			
๖๕	คณะรณรงค์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ครช.) (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต	๓๘				
๖๖	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	๓๗๖				
๖๗	เครือข่ายพสกนิกรไทย รวมใจสามัคคี	๕๓๔				
๖๘	เครือข่ายพสกนิกรไทย รวมใจสามัคคี (แบบสอบถามความคิดเห็น)	๔๑๖				
	ฉ					
๖๙	ฉาย https://constitution๖๐.parliament.go.th/	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	
	ช					
๗๐	ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด	๑๕๘	๒๘๔	๕๐๔		
	ต					
๗๑	ตัวแทนจากผู้ปกครองและผู้ดูแลคนพิการ/ปชสพ. ชมรมผ.ปด. คนพิการท	๔๑๓	๕๓๑			
๗๒	ตำรวจชายแดน	๒๐๑	๓๑๓	๓๙๘	๔๖๘	๕๒๔
๗๓	ตำรวจภูธร ภาค ๙	๒๐๒	๓๑๓	๔๐๐	๔๖๘	๕๒๔
๗๔	ตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๑๙๐	๓๐๖	๓๙๑	๔๖๑	๕๑๔
	ท					
๗๕	ทนายความและล่ามภาษามืออิสระ	๓๓๖	๔๑๒	๕๓๑		
	น					
๗๖	นางสาวมนต์ริสสา โรจน์วดีภิญโญ	๑๒๖	๒๕๗	๓๕๔	๔๓๐	๔๘๙
๗๗	นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะ พรรคประชาธิปัตย์ เขต ๓	๒๓๖	๓๓๕	๔๑๑	๔๘๐	๕๓๐
๗๘	นายเทวฤทธิ์ ทูลพันธ์ (sriariya๑@gmail.com)	๓๕				
๗๙	นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล (อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง)	๑๒๙	๓๕๗	๓๔๗	๔๓๑	๔๙๐
๘๐	นายพริษฐ์ ชีวารักษ์ (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการ โดยอ้างร	๔๐				
๘๑	นายวรภพ วิริยะโรจน์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/	๑๓	๑๗	๑๘	๒๐	๒๑
		๒๒				
๘๒	นายวิทยุต บุนนาค (สมาคนคนหูหนวก)	๑๓๐	๓๗๘			
๘๓	นายสมชาย กุลนริศ	๕๒๒				
๘๔	แนวร่วมนวชีวิน	๕๓๕				
	บ					
๘๕	บก ปปป.	๓๑๒	๔๖๗	๕๑๘		

ดัชนีสืบค้น

	ป					
๘๖	ประชาชนคนไทย ๘๙ ม.๑๐ ต.ท่าตูม อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี ๒๕๔๑	๒๓๕	๓๓๔	๔๑๑	๔๗๙	๕๓๐
		๕๓๙				
	ฝ					
๘๗	ฝ่ายกิจการนักเรียน กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๓	๓๐๘	๓๙๓	๔๖๔	๕๑๕
๘๘	ฝ่ายปกครอง ๒ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๕	๓๑๐	๓๙๕	๔๖๕	๕๑๕
	พ					
๘๙	พรรคคนงานไทย (ดร.ธีระ เจียบุญหยก)	๕๔๐				
๙๐	พรรคชาติไทยพัฒนา	๑๕๑	๒๗๖	๓๗๒	๔๔๔	๔๙๙
๙๑	พรรคชาติพัฒนา	๑๓๙	๓๔๒	๓๖๐	๔๓๖	๔๙๕
๙๒	พรรคประชาธิปัตย์	๓๔๒	๔๑๙	๔๘๓		
๙๓	พรรคพลังสังคม	๑๕๒	๒๗๗	๓๗๓	๔๔๕	๕๐๐
๙๔	พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย	๑๕๒	๒๗๗	๓๗๓	๔๔๕	๕๐๐
๙๕	พรรคสังคมประชาธิปไตยไทย	๒๕๗	๓๕๕	๔๓๑	๔๙๐	
๙๖	พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร)	๑๓๗	๒๖๒	๓๕๙	๔๓๕	๔๙๔
		๕๓๘				
๙๗	พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง (สมาชิกวุฒิสภา)	๔๙๖				
๙๘	พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดชัยนาท สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๑๙๐	๓๐๕	๔๖๐	๕๑๔	
๙๙	พิสูจน์หลักฐานจังหวัดอ่างทอง	๑๗๐	๒๙๑	๔๕๑		
	ภ					
๑๐๐	ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย	๓๓๓	๔๗๘	๕๒๙		
๑๐๑	ภาคีสภาวิชาชีพด้านสุขภาพ	๓๕๕				
๑๐๒	ภูมิวัฒน์ แรงกสิวิทย์ (ยื่นข้อเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมาธิการ โดยอ้างร	๓๙				
	ม					
๑๐๓	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	๑๔๒	๑๖๐	๒๗๐	๒๘๗	๓๖๕
		๓๗๘	๔๔๐	๔๔๘	๔๙๘	๕๐๕
๑๐๔	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา	๑๒๐	๒๕๐	๓๕๑	๔๒๔	๔๘๘
๑๐๕	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	๒๓๒	๓๓๓	๔๐๙	๔๗๗	๕๒๘
๑๐๖	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	๑๘๐	๒๙๕	๓๘๔	๔๕๔	๕๐๙
๑๐๗	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	๒๓๙		๔๑๕	๔๘๓	๕๓๒
๑๐๘	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (แบบสอบถามความคิดเห็น-ตู้	๑๑				
๑๐๙	มหาวิทยาลัยนเรศวร (คณะสังคมศาสตร์)	๒๘๒	๔๔๗	๕๐๓		
๑๑๐	มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาครัฐศาสตร์และรัฐประศาสน์ศาสตร์ คณะสังคม	๒๓๓	๔๑๐	๕๒๘	๕๓๙	

ดัชนีสืบค้น

๑๑๑	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	๑๖๐	๒๘๘	๓๘๐	๔๔๙	
๑๑๒	มหาวิทยาลัยพายัพ	๑๕๙	๒๘๗	๓๗๘	๔๔๘	๕๐๕
๑๑๓	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๖๒	๒๙๐	๓๘๑	๔๕๐	๕๐๗
๑๑๔	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	๒๓๔	๔๑๐	๔๗๘	๕๓๐	
๑๑๕	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	๑๖๐	๒๘๘	๓๘๐	๔๔๙	๕๐๖
๑๑๖	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	๑๕๐	๒๗๔	๓๗๑	๔๔๔	๔๙๙
๑๑๗	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	๑๖๑	๒๘๙	๓๘๐	๔๕๐	
๑๑๘	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	๒๘๗	๓๗๙	๔๔๙	๕๐๕	
๑๑๙	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	๑๒๑	๒๕๑	๓๕๑	๔๒๕	๔๘๘
๑๒๐	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	๑๕๐	๒๗๔	๓๗๒	๔๙๙	
๑๒๑	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	๑๔๕	๒๗๑	๓๖๘	๔๔๑	๔๙๘
๑๒๒	มูลนิธิรักษ์เด็ก	๑๑๘	๒๔๘	๓๕๐	๔๒๔	๔๘๗
๑๒๓	มูลนิธิสถาบันพัฒนานิติจิตเวชเด็ก เยาวชน และครอบครัว	๒๓๐	๓๒๙	๔๐๘	๔๗๕	๕๒๘
	ร					
๑๒๔	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๒	๑๙๕	๑๙๗	๓๐๗	๓๑๐
		๓๙๒	๓๙๔	๓๙๖	๔๖๒	๔๖๕
		๕๑๕	๕๑๖			
	ศ					
๑๒๕	ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษเขตพื้นที่ ๕ กรมสอบสวนคดีพิเศษ	๑๘๓	๒๙๙	๓๘๖	๔๕๕	๕๑๐
๑๒๖	ศูนย์สืบสวนสะกดรอยและการข่าว (ศ.สรช.) กองปฏิบัติการพิเศษ กรมส	๑๘๒	๒๙๘	๓๘๕	๔๕๔	
	ส					
๑๒๗	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	๑๑๙	๒๕๐	๓๕๑	๔๒๔	
๑๒๘	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๑)	๑๙๑	๓๐๗	๓๙๑	๔๖๑	๕๑๔
๑๒๙	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๒)	๑๙๑	๓๐๗	๓๙๑	๔๖๒	๕๑๔
๑๓๐	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน (๓)	๑๙๑	๓๐๗	๓๙๑	๔๖๒	๕๑๔
๑๓๑	สปศ. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	๑๙๗	๓๑๐	๓๙๖		
๑๓๒	สภาเภสัชกรรม	๑๕๓	๒๗๙	๓๗๕	๔๔๖	๕๐๑
		๕๓๘				
๑๓๓	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๑๕๓	๒๗๙	๓๗๔	๔๔๖	๕๐๑
๑๓๔	สมาคนคนหูหนวก (นายวิทยุต บุนนาค)	๒๘๖				
๑๓๕	สมาคมพิทักษ์ประโยชน์ผู้บริโภค	๒๓๘	๓๓๘	๔๑๔	๔๘๓	๕๓๒
๑๓๖	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย	๑๓๐	๒๕๙	๓๕๗	๔๓๒	๔๙๑
๑๓๗	สมาคมมวยไทยท้องถิ่นและนานาชาติ	๑๕๖	๒๘๓	๓๗๖	๔๔๗	๕๐๔

ดัชนีสืบค้น

หน้า

๑๓๘	สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย	๑๐๙	๒๔๓	๓๔๗		
๑๓๙	สมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จังหวัดพิษณุโลก	๑๔๘	๒๗๓	๓๗๐	๔๔๓	
๑๔๐	สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี	๑๔๔	๓๖๖			
๑๔๑	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	๑๕๖	๒๘๓	๓๗๗	๔๔๘	
๑๔๒	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ	๒๑๗	๓๒๓	๔๐๔	๔๗๑	
๑๔๓	สำนักงานกิจการยุติธรรม	๒๖๔				
๑๔๔	สำนักงานกิจการยุติธรรม	๔๙๖				
๑๔๕	สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ	๑๑๗	๑๗๕	๒๔๗	๒๙๔	๓๕๐
	และการสร้างความสามัคคีปรองดอง	๓๘๓	๔๒๓	๔๕๒	๔๘๖	๕๐๘
๑๔๖	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ กองร้องทุกข์	๒๓๗	๓๓๗	๔๑๔	๔๘๒	๕๓๒
๑๔๗	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	๑๐๘	๒๔๓	๔๒๒		
๑๔๘	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ	๔๘๑				
๑๔๙	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ	๑๖๒	๕๐๗			
๑๕๐	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป	๑๔๖	๒๗๒	๓๖๙	๔๔๑	
๑๕๑	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	๕๓๘				
๑๕๒	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	๑๑๕	๒๔๕	๔๘๖		
๑๕๓	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๓๐๓	๔๕๘	๕๑๒		
๑๕๔	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๔๗	๒๗๓	๓๗๐	๔๔๒	๔๙๘
		๕๓๘				
๑๕๕	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์	๑๕๐	๒๗๕	๓๗๒		
๑๕๖	สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	๑๗๘	๒๙๕	๓๘๓	๔๕๒	๕๐๙
๑๕๗	สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม	๑๔๒	๒๗๐	๓๖๔	๔๓๙	๔๙๗
๑๕๘	สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์	๑๓๖	๒๖๑	๔๓๔		
๑๕๙	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	๒๒๓	๒๖๔	๔๐๗		
๑๖๐	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	๑๓๙	๓๒๘	๓๖๓	๔๓๗	๔๙๖
๑๖๑	สำนักงานพร, เจนสุด สาวิสิทธิ์ทนายความและการบัญชี	๑๗๔	๕๐๘			
๑๖๒	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๔๙๗				
๑๖๓	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	๒๒๕	๔๐๘	๔๗๕	๕๒๘	
๑๖๔	สำนักงานเลขานุการตำรวจแห่งชาติ	๓๘๒				
๑๖๕	สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม	๑๒๐	๒๕๐	๔๘๗		
๑๖๖	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง	๑๗๑	๒๙๒	๕๐๖		
๑๖๗	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม	๑๗๘	๔๕๓	๕๐๙		
๑๖๘	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	๑๑๖	๒๔๖	๓๔๙	๔๒๓	๔๘๖

ดัชนีสืบค้น

หน้า

๑๖๙	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๑๖๐	๕๓๕	๕๓๘		
๑๗๐	สำนักงานสัตวแพทยสภา	๒๗๙				
๑๗๑	สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กระทรวงพลังงาน	๒๐๐	๓๑๒	๓๙๘	๔๖๗	๕๑๘
๑๗๒	สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๒๒๒	๓๒๗	๔๐๖	๔๗๔	๕๒๗
๑๗๓	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	๒๐๓	๓๑๔	๔๐๐	๔๐๒	๔๖๙
		๕๒๔	๕๒๕			
	อ					
๑๗๔	อพิศิษฐ์ https://constitution๖๐.parliament.go.th/	๑๖				
	A					
๑๗๕	Adhidech Hirunyakan gun-you@hotmail.com (ที่มาจากอีเมล์ ลงวั	๓๑	๓๔			
๑๗๖	Anticoup https://constitution๖๐.parliament.go.th/	๑๕	๒๒			
	G					
๑๗๗	Gintong https://constitution๖๐.parliament.go.th/	๑๔				
	J					
๑๗๘	JACK KOM (ที่มาจากไลน์ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)	๒๗				
	S					
๑๗๙	Sanya Chantharut (ที่มาเฟสบุ๊ค ลงวันที่ ๗ ก.พ. ๒๕๖๓)	๒๔				
	T					
๑๘๐	Tapranksan Klunkpudsa (ที่มาเฟสบุ๊ค ลงวันที่ ๒๒ ก.พ. ๒๕๖๓)	๒๔	๒๕			
๑๘๑	Teeraphan Jaiman (ที่มาจากไลน์ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)	๒๗	๒๘	๒๙		

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานของคณะกรรมาธิการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
สภาผู้แทนราษฎร

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร